

Τὰ ἀναστω. κ. f. A. Ταρβακνίου
ἀποστέλλει ὅσον αὐτῶν ἐνταῦθα ἐφορο-
νὰς εἶναι

Y. Μητ.

ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ

Εισαγ. 8465

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

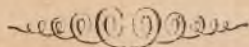
ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

Χ. ΛΑΛΙΑΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Τῇ συνεργίᾳ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ
καὶ ἄλλων λογίων.

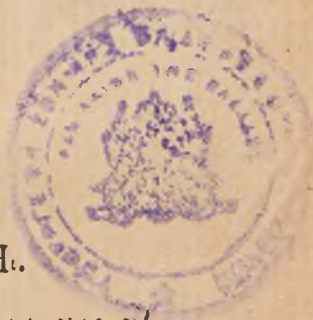
ΤΟΜΟΣ Α'.

ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ.

ΤΥΠΟΙΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ. ΒΟΥΔΑΛΑ ΚΑΙ Σ/κς.

1880.

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Α'. ΕΝ ΜΥΤΙΑΗΝΗ. 30 ΑΠΡΙΛ. 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ οὐτουῦν
μαθήματος, ὥς οὐ χρὴ μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.

Ἀρχόμεθα σὺν Θεῷ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πανδέκτου, καί, καθ' ἃ προεκηρύξαμεν, θέλομεν προσπαθήσει νὰ προσφέρωμεν πάντοτε τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ παντοίας ὕλης ὠφέλιμα καὶ τερπνὰ ἀναγνώσματα. Ἐπειδὴ ὅμως, ὥς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀποσταλέντων ἡμῖν καταλόγων ὑπὸ τῶν εἰς ἐγγράφην συνδομητῶν ἐπιστατησάντων φίλων, τὸ ἔργον ἡμῶν τυγχάνει τῆς ἐπιθυμητῆς ὕλικῆς ὑποστηρίξεως, ἀπεφασίσαμεν χάριν αὐτῶν νὰ κοσμῶμεν ἕκαστον τῶν ἀκολουθῶν τευχῶν μὲ δύο τοῦλάχιστον εἰκόνας (ξυλογραφίας) πρὸ πάντων διὰ τὰ πρωτοφανῆ ἄρθρα, τὰ ὅποια θέλομεν καταχωρίζει ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν » Λέξεις καὶ

THE NEW YORK

LIBRARY

OF THE

ALBANY

ACADEMY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

ALBANY

ΟΦΕΛΟΣ Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

* Τὸ ἐκ τῆς Ἱστορίας ὄφελος δύναται νὰ διαιρεθῇ φυσικώτατα εἰς γενικὸν καὶ μερικόν· διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ Ἱστορία προσφέρει πληθὺν ἀπολαύσεων εἰς ἐκάστην τάξιν τῆς κοινωνίας, εἰς ἕκαστον κλάδον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἰδιαιτέρως, παρέχει καὶ γενικόν τι, ὑψηλὸν καὶ καθαρῶς ἀνθρώπινον διάφορον, καὶ — χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἀτομικοὺς καὶ δευτέρου λόγου σκοπούς — συμβάλλει καθόλου τὰ μέγιστα εἰς τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦς τὴν διάπλασιν.

Εἶνε φυσικὸν αἶσθημα, δυνατὸν εἰπεῖν, φυσικὴ ἀνάγκη ἡ ἄγουσα ἡμᾶς εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἱστορίας. Ἡ φαντασία διατρίβει καὶ παραμένει εὐχαρίστως ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τοῦ παρελθόντος, καὶ ἡ καρδία συγκινεῖται ὑπ' αὐτῶν εὐεργετικώτατα. « Ὅταν ὁ ἀρχαῖος Κελτὸς βάρδος, ἀποφαίνεται κάλλιστα ὁ Ancillon, θέλῃ νὰ παραστήσῃ τὴν βαθεῖαν, ἀλλὰ καὶ γλυκεῖαν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἡ Μουσικῆ, λέγει, ὅτι ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτῆς ὡς ἡ ἀναπόλησις τῶν παλαιῶν χρόνων ». Ἀλλὰ πόθεν ἄρᾳ γε προέρχεται ἡ πρὸς αὐτὴν ἡμῶν ῥοπή; Αὕτη εἶνε ἐρριζωμένη εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, ἡ ὁποία πανταχοῦ, ὅπου παρίσταται ἀδιάφορος καὶ ὁπωσοῦν ἀνεπτυγμένη, ἐκδηλοῦται διὰ τινος αἰσθήματος συμπαθείας, καὶ ἀγαπᾷ καὶ ἐκτιμᾷ ἑαυτὴν ὅχι εἰς τὸν κατὰ μέρος ἄνθρωπον, ἀλλ' εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τοῦτο τὸ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἀνθρώπινον γένος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκομεν, νὰ δυνηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν, τὸν πνευματικὸν τοῦ βίου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν χεῖμαρρὸν καὶ τὸ μι-

πράγματα ἢ ὁδηγὸς τῶν γονέων », καὶ τῶν ὁποίων σκο-
πὸς κύριος θέλει εἶσθαι ἡ κάθαρσις τῆς λαλουμένης ἡμῶν
γλώσσης καὶ ἡ μετάδοσις γνώσεων εἰς τὰ μικρὰ παιδιά
διὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν παρὰ τῶν γονέων καὶ μάλιστα
τῶν μητέρων πάσης Ἑλληνικῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν ἤθελεν
εὔρει πάροδον ὁ Πανδέκτης. Ὑπischynόμεθα δὲ καὶ εἰς τὸ
μέλλον, ἂν οἱ ἀναγνώσται αὐτοῦ ἤθελον κρίνει τι βελ-
τιώσεως χρῆζον, ὑπέικοντες εἰς τὰς δικαίας αὐτῶν πα-
ρατηρήσεις, νὰ ἐπενέγκωμεν αὐτὴν προθύμως, ὥστε τοῦ
καιροῦ προϊόντος τὸ περιοδικὸν ἡμῶν νὰ καταστῇ, ἂν ὅχι
ἐν ἐκ τῶν καλητέρων, τοῦλάχιστον ἐν ἐκ τῶν μετρίων
ὀργάνων τῆς τοῦ ἔθνους διαμορφώσεως.

Τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ Πανδέκτου ἐκδίδεται ἓνα μῆ-
να ὑστερώτερον· διότι ἔπρεπε νὰ ἐξομαλυνθῶσι δυ-
σκολίαι τινές, τὰς ὁποίας ἀπηντήσαμεν εἰς τὴν ἐκ-
τύπωσιν, καὶ αἱ ὁποῖαι, ἐλπίζομεν, δὲν θέλουσιν ἐπα-
ναληφθῇ τοῦ λοιποῦ, διὰ νὰ παρεμβάλωσι κώλυμα εἰς
τὴν τακτικὴν τῶν ἀκολούθων τευχῶν διανομὴν περὶ τὸ
τέλος ἐκάστου μηνὸς κατὰ τὴν ἐν τῇ προκηρύξει ἡμῶν
δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν.

Εἶνε ἡ αὐτοσυνείδησις ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ἡ παράδοσις μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς καὶ ἡ πείρα ὅλων τῶν αἰώνων ἀνήκει εἰς αὐτήν. Τὰς γνώσεις, ιδέας καὶ ἐφευρέσεις πικρὸς χρόνου, καὶ ὅ,τι ἐπενόησαν εἰς αὐτήν τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα οἱ σοφοί, μεταδίδει ἡ Ἱστορία εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Οἱ ἀπόγονοι δύνανται μόνον ν' ἀρχίσωσι, ὅθεν ἔπαυσαν οἱ πρόγονοι, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἄλλως, εἶνε ἀδύνατον νὰ προσδεύσωσιν. Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἱστορία εἶνε πηγὴ ἀνεξάντλητος γνώσεων. Εἰς αὐτήν ἀνήκει τὸ ἥμισυ αὐτῶν καὶ ἐπέκεινα. Διότι ἡ περιοχὴ τῶν ἱστορικῶν γνώσεων εἶνε παραμεγάλῃ, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων λαμβάνουσι παρ' αὐτῆς τὴν ὕλην ἢ τὰ παραδείγματα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δογμάτων των.

Οὐδὲν ταπεινότερον παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἀγνώτου (ἀνιδέου) τῆς Ἱστορίας. Οὐδὲν ἀθλιώτερον παρὰ τὴν κατὰστασιν αὐτοῦ, ὅταν ᾔνε ἀνάγκη νὰ κρίνῃ περὶ ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων πραγμάτων. Οὐδὲν βιβλίον, οὐδεμίαν ἐφημερίδα δύνανται ν' ἀναγνώσῃ μὲ ὠφέλειαν. Πανταχοῦ πλανᾶται εἰς τὸ σκότος. Τὸ παρὸν τοῦ εἶνε αἰνίγμα καὶ τὸ μέλλον πάντῃ κεκαλυμμένον. Προλήψεις παντὸς εἶδους τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς τάξεως, τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, παρεμποδίζουσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος του. Τὰ κοινότατα πράγματα δὲν δύνανται νὰ ἐξηγήσῃ καὶ τὰ ἀσυνήθη τοῦ ἐκπλήττουσι τὸν νοῦν. Πόσον ὑπερτερεῖ αὐτὸν ὁ πρὸς τὴν Ἱστορίαν ὠκειωμένος! Πρὸ αὐτοῦ ἐλευθέρα καὶ μακρινὴ ἄποψις εἶνε ἀνεωγμένη καὶ ὡς ἐκ περιωπῆς ἐπιβλέπει τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Κανὲν συμβᾶν δὲν τὸν ξενίζει· διότι οὐδὲν εἶνε εἰς αὐτὸν καινὸν καὶ νέον. Ἀνακαλύπτει τὰ κρύφια ἐλατήρια καὶ μαντεύει τὰς συνεπείας τῶν συμβεβηκότων. Διότι τὸ παρελθὸν περιέχει τὸ κλειδίον τοῦ παρόντος καὶ εἶνε κἀποπτρον τοῦ μέλλοντος. Εἰξεύρει νὰ δώσῃ εἰς ὅλα

κρὸν ἡμῶν σκάφος φέρεται, νὰ κατανοήσωμεν, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἱστοδρομοῦμεν, νὰ διδαχθῶμεν, τοῦλάχιστον νὰ μαντεύσωμεν, πρέπει νὰ ᾔηνε ἀντικείμενα πολλῆς καὶ μεγάλης σπουδαιότητος. Καὶ ποῦ ἄλλαχού παρουσιάζεται ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἡ πορεία τοῦ βίου αὐτῆς εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς μορφήν παρὰ εἰς τὴν Ἱστορίαν; Εἰς αὐτὴν, καὶ μόνον εἰς αὐτὴν, μεταξύ τοσοῦτων τυχαίων μεταβολῶν, μεταξύ ποικίλων περιστάσεων τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, γνωρίζομεν τὴν σταθερὰν καὶ μόνιμον ἀνθρωπίνην φύσιν. Ναὶ μὲν παρίσταται αὕτη εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῆς μορφάς· εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν καὶ τὴν ἐξαχρείωσιν, πρόδου καὶ παλινδρομήσεως ἐπιδεκτικῇ, ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ ὑπάρχουσιν αἱ αὐταὶ δεξιότητες καὶ δυνάμεις, καὶ ἐνεργοῦσιν αἱ αὐταὶ κλίσεις καὶ τὰ αὐτὰ πάθη.

Τὸ κοινὸν συμφέρον βλέπομεν πανταχοῦ, ὅτι εἶνε εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἰδιαιτέρα συμφέροντα· καὶ ὅμως προάγεται δι' αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῶν διαφόρων ἰδιαιτέρων συμβεβηκότων παρατηροῦμεν καθολικὴν τινα τοῦ γένους πορείαν. Ὅστις λοιπὸν δὲν γινώσκει Ἱστορίαν, εἶνε ξένος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀκόμῃ. Ὀλίγον φροντίζει περὶ τῶν συμφερόντων, διὰ τὰ ὅποια ἐνεργεῖ καὶ παλαίει ἀνέκαθεν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον λαμβάνει εἰς αὐτά, εἶνε μηχανικὸν καὶ ὅλως παθητικόν, ὡς τοῦ τροχοῦ, ὅστις δὲν ἔχει συνειδησιν τοῦ τροχιάσματος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε συνηρμοσμένος, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸς συγχινεῖται.

Ὁ ἀληθὴς τῶν ἀνθρώπων βίος ἔχει μόνον γνωρίζεται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ μόνον ὑπάρχει. Ἄνευ τῆς Ἱστορίας πᾶσα γενεὰ ἤθελε τραπῇ ἰδίαν ὁδὸν, καὶ ἤθελε πατεῖ τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν, τὴν ὁποῖαν ἐπάτησαν οἱ προγενέστεροι. Ἡ Ἱστορία περιλαμβάνει εἰς ἑαυτὴν ὡς εἰς μίαν ἄλυσιν ὅλας τὰς γενεάς.

ἡ ἀφηρημένη ιδέα τοῦ καθήκοντος, ἂν δὲν καταστῇ αἰσθητὴ διὰ παραδειγμάτων, εἶνε σεβαστὴ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ταῦτα τὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια κινοῦσι τὴν καρδίαν καὶ ἐπιβάλλουσι σέβας καὶ ἀγάπην, προσφέρει ἡ Ἱστορία καὶ μεταβάλλει τὸ ξηρὸν τῆς Ἠθικῆς σύστημα εἰς ζῶσαν εἰκόνα ὁρῶντων προσώπων. Ὅστις διατρέχει ταύτην τὴν στοάν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ὧν τῶν αἰώνων, αἰσθάνεται ἑαυτὸν διαδιδόμενον ὑπὸ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ φρόνημά του ἐξυψοῦται καὶ ἡ πρὸς μίμησιν ἄμιλλα θαυμασίως ἐξεγείρεται. Ἄν καὶ ὀλιγάριθμα τὰ πρωτότυπα ταῦτα τῆς ἀρετῆς, ἐμπνέουσιν ὅμως οὐχ ἥττον ἐνθουσιασμόν. Ἡ ἐπιρροή, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν, ἀπεβαίνει ἰσχυροτέρα διὰ τῆς ἀντιθέσεως, τὴν ὁποίαν σχηματίζουν πρὸς τὰ ἐλαττώματα τοῦ ὄχλου, καὶ ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν κακῶν εἶνε μεγαλύτερος, τόσον ἐμπνέει περισσοτέραν φρίκην.

Μεταξὺ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια διεγείρει καὶ τρέφει ἡ Ἱστορία, σημειοῦμεν ἐνταῦθα πρὸ πάντων δύο φυσικῶς ἀχώριστα καὶ περιέχοντα ἐν ἑαυτοῖς τὸ σπέρμα ὅλων σχεδὸν τῶν ἄλλων ἀρετῶν: τὸν πρὸς τὴν πατρίδα δηλ. καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα. Διότι ὅχι μόνον τὰ χρονικὰ τῆς Ἱστορίας βρίθουσι παραδειγμάτων τούτων τῶν ἀρετῶν, ἐπειδὴ ἔχουσι μεγάλην ῥοπὴν εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ παράγουσι ἔργα λαμπρότατα, ἀλλὰ καὶ προὑποτίθενται ὑπὸ τῆς Ἱστορίας ἢ τοῦλάχιστον τελειοποιῦνται καὶ ἐνισχύονται δι' αὐτῆς. Ὁ ἀδαὴς τῆς Ἱστορίας ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του ἐνστιγματικῶς μόνον· διότι δὲν τὴν γνωρίζει. Τούναντίον ἐκ τῆς Ἱστορίας δυνάμεθα ν' ἀρυσθῶμεν τὸν ἔρωτα καὶ τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν θάρρος· ἐπειδὴ ὅχι μόνον μᾶς διδάσκει, ὅτι εἶνε κατορθωτὴ ἡ κτήσις τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ δεικνύει καὶ τὰ μέσα τῆς κτήσεως αὐτῆς. Πόσα κατορθώματα δὲν παρήγαγε τὸ παράδειγ-

τὴν προσήκουσαν εἰς αὐτὰ θέσιν. Δὲν εἶνε προκατειλημμένος οὔτε διὰ τὰ παλαιὰ οὔτε διὰ τὰ νέα, οὔτε διὰ τὰ ἐγχώρια οὔτε διὰ τὰ ξένα. Δὲν θαμβόνηται οὔτε ἀπὸ πολιτικὰς οὔτε ἀπὸ θρησκευτικὰς τερατείαις. Οὐδεὶς χρηστότερος πολίτης, οὐδεὶς ἀνυποκριτότερος λάτρης τοῦ θεοῦ· διότι θεωρεῖ τὴν πολιτείαν ὡς τὸ οὖ οὐκ ἄνευ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ἡ μὲν θεότης ἀποκαλύπτεται εἰς αὐτὸν ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἡ δὲ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ προαισθήσει ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορος μένει πρὸς πᾶσαν πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν μορφήν, ἥτις ἀνέκει εἰς τινα τόπον ἢ εἰς τινα χρόνον, δεικνύων ἀνεκτικότητα πρὸς ἐκείνους, οἵτινες πρεσβεύουσι τὰς αὐτὰς ἀληθείας μὲ ἀφόρον ἐξωτερικὴν λατρείαν.

Ὁ πλοῦτος τῶν ἱστορικῶν γνώσεων εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπενεργήσῃ καὶ εἰς τὸ πρακτικόν. Ἡ Ἱστορία ἐπομένως εἶνε διδάσκαλος τῆς φρονήσεως, τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς. Καὶ διὰ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ διὰ τὸν δημόσιον βίον, καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰς κυβερνήσεις εἰς παραδείγματα, τὰ ὅποια δεικνύουσι τὸν κίνδυνον καὶ ἐνθαρρύνουσι πρὸς τὸ καλόν, δίδει ἡ Ἱστορία τὰ σωτηριωδέστατα μαθήματα· ἐπειδὴ μᾶς προσφέρει τὸ ἐξαγόμενον τῆς πείρας καὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τὰ ὅποια ὑπῆρξαν πάντοτε αἱ δύο κυριώτεραι πηγὰί τῆς φρονήσεως.

Ἄν τὰ παραδείγματα τῆς φρονήσεως ἐπενεργοῦσιν εἰς τὴν καρδίαν, τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς προσκτιῶνται τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἐρασμιότητος τῶν πρωτοτύπων, τὰ ὅποια μᾶς παρουσιάζει ἡ Ἱστορία. Διότι οὔτε ἡ δικαιοσύνη θριαμβεῖ, οὔτε ἡ ἀρετὴ εὐτυχεῖ πάντοτε, καὶ τοῦτο ἐπ' ἀκριβὲς ἐξυψώνει τὴν ἀξίαν των. Ἡ ἀληθὴς ἀξία συνίσταται εἰς τὴν αὐταπύρνησιν. Τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ Ἡθική. Ἀλλὰ σπανίως

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

* Μεταξύ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς νήσου Κρήτης ὑπάρχει τετράγωνός τις λεκάνη μικρᾶς ἐσωτερικῆς θαλάσσης, ἣτις ἀποχωρίζεται τῶν λοιπῶν ὑδάτων τῆς μεσογείου.

Τοῦτο τὸ ἐξ ὕδατος τετράγωνον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μεγάλη ἡ ἁλμυρὰ λίμνη μὲ διαφόρους ἐξόδους, αἵτινες φέρουσιν εἰς μεγαλύτερα τῆς θαλάσσης μέρη.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς λεκάνης ταύτης εἶνε ἐσπαρμένον μὲ πληθὺν ὀρεινῶν ἡφαιστειογενῶν νήσων, πρὸς τὰς ὁποίας ὀλίγα συμπλέγματα νήσων τῆς Εὐρώπης δύνανται νὰ παραβληθῶσι κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς, τὴν εὐκαρπίαν καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα.

Λαμπρὸς καὶ αἶθριος οὐρανὸς ὑψοῦται, ὡς θόλος, ὑπεράνω αὐτῶν· ἔχουσι γλυκὺν χειμῶνα καὶ προφυλάττονται ἀπὸ τὸν ἄμετρον καύσωνα διὰ τῆς πνοῆς τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Εἶνε ὅλοι κατοικήσιμοι, προσφέρουσι τερπνὰς κοιλάδας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπίπεδα μέρη ἐπιτήδεια πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας καὶ ἄλλων καρποφόρων δένδρων. Ὅλοι δὲ σχεδὸν εὐμοιροῦσιν ἀσφαλῶν λιμένων, ὁποίους τις σπανίως ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ τόσον πολλοὺς πλησίον ἀλλήλων.

Καθὼς αἱ νῆσοι, οὕτω καὶ τῆς περικειμένης ἡπείρου τὰ παράλια εἶνε ποικιλόμορφα. Ἀπὸ τὸ βόρειον, ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος εἰσχωρεῖ ἡ ξηρὰ εἰς τὴν θαλασσίαν λεκάνην μὲ πολλὰς ὥραιας χερσονήσους. Βαθεῖς κόλποι καὶ ὄρμει καὶ ἐξαίρεται λιμένες, προσφέροντες σχέ-

μα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Δεκίου καὶ τοῦ Ἀρνόλδου Winkelried! Ποσάκις ἡ εἰκὼν τοῦ Κάτωνος δὲν ὑπεστήριξε τὸ ἐκλιπὸν θάρρος πολλῶν ὑπερασπιστῶν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ παρωργισμένη σκιά τοῦ Ἑρμάννου δὲν κατέστησεν ἀκαταμαχήτους πολλοὺς νέους τῆς Γερμανίας μαχητάς;

Ἡ Ἱστορία εἶνε ὄχι μόνον διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ κριτὴς αὐστηρὸς, μισθοποδοτὴς ἀφιλοπρόσωπος, ὡς ἐπανορθοῦσα τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς τύχης. Τῷ ὄντι συχνάκις παραγνωρίζεται ὁ καλὸς ἄνθρωπος καὶ γίνεται θῦμα τῆς συκοφαντίας. Συχνάκις ὁ μοχθηρὸς διὰ τῆς πανουργίας ἢ ἰσχύος αὐτοῦ διαφθείρων τοὺς συγχρόνους του κατορθώνει ν' ἀγοράσῃ ἢ ἀποσπάσῃ τοὺς ἐπαίνους των ἢ ν' ἀφοπλίσῃ τοὺς ἐπικριτάς. Ἄλλ' εἰς μάτην! Ἡ ἐπερχομένη γενεὰ οὔτε ἀπατᾶται οὔτε δεκάζεται. Χωρὶς κλίσιν καὶ πάθος, χωρὶς φόβον καὶ ἐλπίδα, θέλει σταθμίσει εἰς τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς ἔργα τὰς μαρτυρίας, θέλει κρίνει τὰς πράξεις καὶ ἀποδώσει εἰς ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν τὸ ἀνῆκον μέρος τῆς δόξης ἢ τῆς ἀδοξίας καὶ τοῦ αἵσχους. Ἐν ὅσῳ ὁ κόσμος ὑφίσταται, τὰ ὀνόματα τοῦ Κριτίου καὶ Κρομβέλλου θέλουσιν ἀναφέρεσθαι μὲ βλασφημίας καὶ κατάρας, τὰ δὲ τοῦ Σωκράτους καὶ Σίδνεϋ μετὰ σεβασμοῦ, εὐλογίας καὶ ἀγάπης. Τέλος, τὸ οὐσιωδέστατον, ἐν βλέμμα, τὸ ὁποῖον ρίπτει ὁ κακοῦργος εἰς τὴν Ἱστορίαν, ταραττει τὴν φαινομένην εὐτυχίαν του, μυωπίζει αὐτὸν εἰς πράξεις ἀγαθάς, τοῦλάχιστον ἐξωτερικῶς ἀγαθάς, καὶ ἀναρρίπτει τὸ θάρρος τοῦ εἰς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ προσβληθέντος καλοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς πασχύσεως ἀνθρωπότητος.

Τίνα ἔχοντες ἡγεμόνα, εἰς τίνας περιστάσεις καὶ διὰ τίνα συμβεβηκότα οἱ προπάτορες τῶν Ἑλλήνων Πελασγοὶ ἀπεμακρύνθησαν τούτου τοῦ μέρους, πῶς καὶ κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τῆς Ἱστορίας αὐτῶν ἡδυνήθησαν ν' ἀναδειχθῶσι καὶ πῶς διὰ τῶν Ἀσιατικῶν δυτικῶν μερῶν καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας διαπεραιώθησαν, τοῦτο δὲν παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς κανεὶς τόσον ἀκριβῶς, ὅπως ὁ Μωϋσῆς τὰ περὶ γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ δύο ἔθνη ἐπ' ἀκριβῆς, τὰ ὅποια ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔφθασαν εἰς τὸν ὕψιστον τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὸν, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, μετέσχον τῆς αὐτῆς τύχης: περὶ τῆς παναρχαίας δηλ. αὐτῶν Ἱστορίας καὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς χώρας των ἐπικρατεῖ περισσοτέρα ἀβεβαιότης παρὰ περὶ τῆς Ἱστορίας πολλῶν ἄλλων ὀλιγώτερον πεπολιτισμένων φυλῶν· καὶ τοῦτο εἶνε ἐν μέρει φυσικὴ συνέπεια τῆς πρώτου αὐτῶν ἀναπτύξεως καὶ ἀκμῆς, ἥτις πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν παρ' αὐτοῖς βαρβαρικὸν ἐπεσκόπασεν, ἐπεσκότισε, κατεφρόνησε καὶ εἰς λήθην παρέδωκεν.

Τῷ ὄντι ἔχομεν πολλὰ ἀσαφῆ καὶ ἀτελῆ ἰδέαν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες ὑπερέβησαν καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοὺς ἀνήκοντας εἰς τοῦτον τὸν μέγαν κορμὸν προπάτοράς των Πελασγούς, καὶ ἔμαθον νὰ αἰσθάνωνται καὶ παριστάνωσιν ἑαυτοὺς ὡς ἓν ἀνεξάρτητον ἔθνος.

Τοιαῦτα πράγματα εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν θέλουσι μένει ἐπίσης ἀνεξήγητα, καθὼς καὶ εἰς τὴν φύσιν: κατὰ τίνα π. χ. τρόπον καὶ κατὰ τίνας χημικὰς συνθέσεις ἐκ τῆς ρίζης τῆς ῥοδῆς ἢ σταγῶν, ἥτις εἶνε προσδιωρισμένη νὰ σχηματίσῃ τὸν κάλυκα, ἀναβαίνουσα στερεοποιεῖται, καὶ πῶς ἔπειτα ἐκ τοῦ κάλυκος ἀναπτύσσεται τὸ ὠραῖον ἄνθος. Παρὰ χρῆμα ἵσταται τέ-

πην, εἰσδύουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ξηρᾶς καὶ προσκαλοῦσι πανταχοῦ εἰς τὴν ναυτιλίαν.

Σύμπαν σχεδὸν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος διὰ τὴν πληθὺν τῶν θέσεων, εἰς ἃς δύναταί τις ν' ἀγκυροβολήσῃ ἢ ἀράξῃ, εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰς μέγας λιμὴν, σύμπασα δὲ ἡ Ἑλλάς ὡς Εὐρώπη ἐν μικρῷ (ἢ μικρογραφία αὐτῆς).

Καθὼς ἡ Εὐρώπη διὰ τὴν ποικίλην αὐτῆς διάρθρωσιν, διὰ τὴν θαυμασίαν μίξιν τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὑπερβαίνει ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους τῆς γῆς, οὕτως ἡ Ἑλλάς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Καὶ καθὼς τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ἀπὸ ἅπαξ ἐξηγέρθησαν, ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶσιν ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη τῆς γῆς κατὰ τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ἐπιμιξίαν, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, οὕτως, ὡς φαίνεται, ἦτο προωρισμένον εἰς τὸ Αἰγαῖον ἢ Ἑλληνικὸν πέλαγος νὰ καταστῇ ἐξ ἀρχῆς ἡ πρώτη κοιτίς, ἡ πρώτη σχολὴ τῆς δραστηριότητος, ἐξ ἧς προῆλθε τῆς Εὐρώπης ἡ ἀνθηρὰ κατάστασις.

Πότε καὶ πῶς ἐξέχυθη ὁ πρῶτος τῶν κατοίκων πληθυσμὸς εἰς ταύτην τὴν θαυμασίαν λεκάνην διὰ τῶν τερπνῶν νήσων καὶ χερσονήσων εἶνε κεκαλυμμένον μὲ σκότος πυκνὸν καὶ ἀδιάλυτον.

Ἀλλ' ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων γίνεται καταφανές, ὅτι οἱ γενάρχαι ἢ προπάτορες αὐτῶν Πελασγοὶ ἦλθον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς διὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην Ἰνδοευρωπαϊκὴν οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ διασημότερα καὶ πνευματωδέστερα αὐτῆς ἔθνη.

Ἡ γλῶσσά των φαίνεται σενῶς συγγενεύουσα μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν, Κελτικὴν, Γερμανικὴν καὶ Σλαυϊκὴν. Ὅπως αὕτη, οὕτω καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν καταγωγὴ, πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὰ Ἰμαλάῦα ὄρη.

μερῶν ἔλαβον οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι τὰ μαν-
τεῖά των, μέρος τῶν ὀνυμάτων τῶν θεῶν καὶ τῶν ὀρησκευ-
τικῶν μύθων καὶ θεσμῶν αὐτῶν. Ὅλα τὰ σπέρματα τοῦ
πολιτισμοῦ ἔφεραν εἰς τοὺς Ἕλληνας ναῦται καὶ ἔμποροι.
Ἡ ἐξημέρωσις ἐν ἐνὶ λόγῳ προῆλθεν ἐκ τῆς θαλάσσης·
συμφώνως δὲ πρὸς τὴν φύσιν καὶ θέσιν τῆς χώρας των
καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ηὔξησεν. Ἀνέκαθεν οἱ Ἕλληνες ἦ-
σαν ἔθνος θαλάσσιον καὶ ἐμπορικόν. Τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα
τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τῶν Πελασγῶν, παράγεται κα-
τά τινας ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως πέλαγος καὶ ἐπομέ-
νως εἶνε ταυτόσημον μὲ τὸ πελάγιον ἢ θαλάσσιον.

Μετὰ τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ ἀνδρῶν τοῦ εὐρέος οὐ-
ρανοῦ, τὸν Δία, πρῶτος παρ' αὐτοῖς ἦτο ὁ Ποσειδῶν, ὁ θε-
ὸς τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἀνέμων. Ἐξήσκει πλειοτέραν ἐ-
πιβρότην ἐπὶ τῶν τυγῶν αὐτῶν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους
θεοὺς. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνεπέμποντο ἐκτενεῖς δεήσεις εἰς
τοὺς ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων καὶ νήσων ναοὺς αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ
ἄφροῦ τῆς θαλάσσης ἀνετινάχθη ἡ θεὰ τῆς καλλονῆς
Ἀφροδίτη, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Θεὸς τοῦ φωτός, ὁ ἥλιος, εἶ-
χε τὰ βασίλεια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὅπου πᾶσαν ἐ-
σπέραν ἤρχετο, διὰ ν' ἀναπαυλῇ εἰς τὰς ἀγκάλας μιᾶς
τῶν Νηρηίδων.

Αἱ πρῶται σημαντικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἑλλήνων, εἰς
τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται ὡς ἐν ἐκ συμφώνου ἐνεργῶν ἔθνος,
ὁ στόλος τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ ὁ κατὰ τῆς Τροίας πόλεμος,
ἦσαν μεγάλοι διὰ θαλάσσης ἐκστρατεῖαι, καὶ καθὼς τότε
ἐπὶ Ἀγαμέμνωνος ἡ Ἑλλάς ἤρθη μεγάλη ἐκ τοῦ Αἰγαίου
πελάγους, οὕτως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πελάγους, τῶν αὐτῶν νή-
σων καὶ τῶν αὐτῶν λιμένων καὶ πλοίων ἔλαβε συγχάκεις νέ-
ας δυνάμεις καὶ ἀνεγεννήθη ὡς ἐκ θαύματος.

Καθὼς δὲ ὁ μυθολογούμενος Ἀνταῖος, καταβεβλημένος ὑ-
πὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐγγίζων τὴν μητέρα του Γῆν ἐλάμβαν-
εν νέαν ζωὴν, οὕτω καὶ ἡ Ἑλλάς, ὅσάκις κατεβλήθη, ἐ-

λειον ἐνώπιόν μας τὸ εὐῶδες ἐκατόμφυλλον, πρὶν δυ-
νηθῶμεν νὰ δείξωμεν διὰ τί ἔγεινεν οὕτως καὶ οὐχὶ
ἄλλως.

Πᾶν, ὅτι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἀντι-
κειμένου τούτου εἶνε τὸ ἐξῆς: ὅτι οἱ καλούμενοι Πε-
λασγοὶ καὶ μάλιστα οἱ διαδεχθέντες αὐτοὺς Ἕλληνες, τὰ
τέχνα αὐτῶν, ἦσαν ἔθνος βάρβαρον μὲ ἐξάίρετα προτερή-
ματα προικισμένων, καὶ ὅτι κατ' εὐτυχίαν κατώκησαν πα-
τρίδα ἢ κατοικίαν, ἣτις ἦτο διακεκοσμημένη εὐνοϊκῶς πρὸς
ἀνάπτυξιν τόσων σπανίων ιδιοτήτων: εἰς τὸ ποικιλόμορφον
δηλ. ἐκεῖνο τετράγωνον τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ ὁποῖον μὲ
ὀλίγας λέξεις ἀνωτέρω περιεγράψαμεν.

Δὲν ἤρκεσαν ὅμως πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν οὔτε οἱ εὐ-
νοια αὕτη, οὔτε τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα μόνον, ἀλλ' ἔ-
πρεπε παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καθὼς καὶ παρ' ἄλλοις Εὐρωπαϊ-
κοῖς ἔθνεσι, νὰ ἔλθωσι καὶ ἔξωθεν οἱ ἐναυσματικοὶ σπινθῆρες.

Οἱ μῦθοι τῶν Ἑλλήνων ἀναφέρουσιν ἐποικίσεις, ὡς συμ-
βεβηκότα, τὰ ὁποῖα ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς τὸν πρῶτον ἐρεθι-
σμόν πρὸς ἡθοποίησιν: ἀναφέρουσι δηλ. τὴν ἐξ ἀλλοδαπῆς
ἐλθοῦσαν διδάσκαλον τῆς Γεωργίας Δῆμητρα, ἣτις ἐσύ-
στησε τὸν γάμον καὶ ἔφερε τὴν σικὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα,
καθὼς ἢ Ἀθηνᾶ τὴν εἰλαίαν, καὶ τὸν ξένον Προμηθεά, ὁ-
στις ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν ἔμπυρον τοῦ Ἡφαίστου τέχνην.

Καὶ αὐτὴν τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου ἔλαβον οἱ Ἕλλη-
νες ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἵππου, ἡ τέχνη
τοῦ νήθειν (κλώθειν) καὶ ὑφαίνειν ἀποδίδονται εἰς τὸν Πο-
σειδῶνα, τὸν θεὸν τῆς θαλάσσης: ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον
ταῦτα ἦλθον μὲ πλοῖα διὰ θαλάσσης εἰς τὸ πρωτόπειρον
νησιωτικὸν ἔθνος.

Ἐπίσης μὲ πλοῖα ἔφθασαν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς Φοινίκης,
Αἰγύπτου καὶ Φρυγίας ὁ Κάδμος, ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Πέλοψ,
οἱ πρῶτοι νομοθέται καὶ ἰδρυταὶ τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν
καὶ οἱ κτίσται τῶν πόλεων καὶ ἀχρὸπόλεων. Ἐξ αὐτῶν τῶν

ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ.

* Ἀγωγή καθόλου λέγεται ἡ ἐκ προθέσεως διάπλασις τοῦ πνευματικῶς ἀναναπτύκτου καὶ ἀνηλίκου ἀνθρώπου δι' ἄλλου πνευματικῶς ἀνεπτυγμένου καὶ ἡλικιωμένου πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς σχετικῶς δυνατῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος.

Εἰς τὴν ἐκ προθέσεως ταύτην καὶ κανονικὴν διάπλασιν ἐπενεργεῖ καὶ ἡ φύσις καὶ ἄλλοι ἀνθρωποὶ ἐκτὸς τοῦ ἄγοντος καὶ ἐν γένει ὁ βίος ὅλος μὲ τὰς τύχας του.

Τὴν ἐπενέργειαν ταύτην, ἐνόσω εἶνε ἐπιβλαβής, πρέπει παντὶ σθένει ν' ἀπομακρύνωμεν· ἐξ ἐναντίας, ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, πρέπει νὰ διατηρῶμεν, ἀν θέλωμεν νὰ στέψη ἡ ἐπιτυχία τὰς προσπάθειάς μας.

Ἡ ἀγωγή δύναται νὰ παραταθῇ δι' ὅλου τοῦ βίου ἡμῶν· κυρίως ὁμῶς φθάνει μέχρι τέλους τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Τὸ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τούτων εἶνε Αὐταγωγία ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἐπαύξεις μᾶλλον τοῦ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀγωγῆς προσκτηθέντος.

Ἡ ἀγωγή διαιρεῖται συνήθως εἰς σωματικὴν καὶ πνευματικὴν, ἡ δὲ πνευματικὴ εἰς διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν. Διαιρεῖται προσέτι εἰς οἰκιακὴν καὶ δημοσίαν· εἰς ἰδίως ἀγωγήν καὶ διδασκαλίαν κτλ. Περὶ μιᾶς ἐκάστης τούτων θέλομεν διαλάβει ἐν διαφόροις ἄρθροις τὰ κυριωδέστερα, ἀπανθίζοντες αὐτὰ ἐκ τοῦ λειμῶνος τῆς Γερμανικῆς Παιδαγωγικῆς.

Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς.

Ἡ σωματικὴ ἀγωγή στρέφεται περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ σώματος, σκοπεύοντα νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν σχετι-

ὡς καὶ εἰς αὐτάς τὰς ἡμέρας μας, ἀνακτωμένη ἐκ τῆς μητρὸς αὐτῆς θαλάσσης νέας δυνάμεις ἡγέρθη ἰσχυρὰ καὶ ἀκμαία ὡς καὶ πρότερον.

Τὰ ἀρχαιότατα καὶ ἐθνικὰ, οὕτως εἰπεῖν, ἀποδάντα ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἔχουσιν ὑπόθεσιν πειρατείας ἢ ἔργα ληϊστήρων. Εἶνε ποιήσεις, τὰς ὁποίας καὶ σήμερον, ὡς πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν, κάλλιστα καταλαμβάνει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καθὼς καὶ οἱ ποιμενικὸν εἶον ζῶντες Ἀραβες, τὰς παραδόσεις περὶ τῶν νομάδων πατριαρχῶν, τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσμαήλ.

Ἐξεγερθὲν ἅπαξ ἔξωθεν τὸ γόνιμον καὶ ὡς τὸ ὕδωρ εὐκίνητον τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα, ἀνέπτυξε θαυμασίαν δραστηριότητα κατὰ πάσας τὰς σχέσεις τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου.

Τείνοντες πρὸς τὸν ἐνθουσιασμόν, προικισμένοι μὲ φαντασίαν καὶ ζωηρὰν προαίσθησιν διεῖδον οἱ Ἕλληνες πανταχοῦ: ἐπὶ τῶν ἀπόπτων κορυφῶν τῶν ὀρέων των, εἰς τὰ ἄλση τῶν κατὰ τὴν παραλίαν κοιλάδων, ἐπὶ τῶν ἀνθοστολίστων καὶ ὑπὸ πολλῶν πηγῶν καὶ ῥυάκων διαβρεχομένων ἀγρῶν των, τὰ ἔχνη μιᾶς τινος θεότητος. Πᾶσα γωνία τῆς χώρας των ἐξυμνήθη καὶ διαωνίσθη διὰ τῆς ποιήσεως. Ἐμαθον νὰ λατρεύωσι τοὺς θεοὺς καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὴντα τις μαντεῖα, ἱερὰ καὶ θεωρίας. Πᾶσα σπιθαμὴ τῆς γῆς αὐτῶν ἐκλείσθη καὶ καθωσιώθη.

Ὅρη πάλοι τάδ' ἦν Ὀρειάδων πλεῖα.
 Δένδρεω δ' ἐνῶκει παρτὶ νύμφῃ τις Δρυάς,
 Ἐξ ὕδριων τ' ἐβλύζε Νάτδων καλῶν
 Πείθρων διαυγὲς ράμ' ἀγρῶδες ἐκρέον (*)

(*) Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ Φ. Ἰωάννου μετάφρασιν τοῦ ποιήματος τοῦ Σχιλλέρου τοῦ ἐπιγραφομένου »Οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος« ἐν τοῖς φιλολ. αὐτοῦ Παρέργοις σελ. 354.

λήψεις τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων συμβούλων δὲν ἐξηλείφθησαν ἀκόμη παντάπασιν· ἡ δὲ ἄμετρος περίσχεψις πολλῶν μητέρων, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν δειλία, δίδει ἀκρόασιν πολλάκις καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀνοητοτέρας παραινέσεις. Οἱ ἱατροί, οἵτινες εἰς τοιαύτην περίστασιν ἤθελον εἶσθαι οἱ καταλληλότεροι σύμβουλοι, δὲν δύνανται νὰ προλάβωσι τὰ κακὰ, καὶ μόνον, ὅταν ἐπέλθωσιν αὐτά, ἐν καιρῷ δηλ. ἀσθενείας, προσκαλοῦνται εἰς βοήθειαν. Ἴσως ἦτο κάλλιον, ὅπου ὑπάρχει ἀβεβαιότης νὰ ἐμπιστεύηται τις μᾶλλον εἰς τὴν φύσιν, παρὰ εἰς τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἡ σύμπραξις πρέπει νὰ ὑποβοηθῇ μόνον τὴν φύσιν.

Ἡ φυσικὴ τροφὸς τοῦ νεογνοῦ εἶνε ἡ μήτηρ. Μόνον, ὅταν ᾖ ἀνάγκη, δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου. Ὅτι δὲ κατὰ δυστυχίαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις ἡ ἐξαίρεσις αὕτη μετετρέπη εἰς κανόνα, τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς ὁλεθρίας πλάνας τῶν ἡμερῶν μας. Καὶ ὅταν δὲ ἱατρικοὶ λόγοι ἀπαιτήσωσι τὴν διακοπὴν τούτου τοῦ καλήκοντος, ἡ μήτηρ πρέπει νὰ ἐπιτηρῇ τὴν θεραπείαν (Wartung) τοῦ παιδός. Τὸ μητρικὸν γάλα ὅμως (καὶ εἰς τούτο συμφωνοῦσι καὶ ἱατροὶ καὶ παιδαγωγοί) εἶνε ἡ καλεστέρα τροφή τοῦ νεογνοῦ, καὶ ὅταν ἡ ποιότης αὐτοῦ δὲν ᾖ ἡ ἀρίστη. Ἐὰν δὲ ἡ μήτηρ δὲν ἔχῃ ἄφθονον γάλα, τότε δύναται διὰ προσθήκης γάλακτος ζώου ἢ ἐλαφροῦ πόλτου (Brei) νὰ χορτάσῃ τὸ βρέφος· ὅχι ὅμως μὲ γάλα ζώου μόνον ἢ πόλτον, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι στόμαχον δυσνατώτερον. Ἡ τεχνικὴ δὲ αὕτη τροφή, ὅταν δέχεται αὐτὴν τὸ βρέφος, εἶναι προτιμότερα παρὰ τὴν τῶν τροφῶν. Διότι ἡ ὑγιεία καὶ καθαριότης αὐτῶν εἶνε ἀμφίβολος· σπανίως δὲ εἶνε εὐσυνείδητοι, ὥστε νὰ ἀφοσιωθῶσι εἰς τὸ βρέφος, καὶ τέλος, τὸ κυριώτερον, διὰ τὸν ἡθικὸν κίνδυνον. Οὗτος βέβαια ἐμφανίζεται κυρίως πε-

κῶς δυνατὴν τελειότητα. Ἡ τελειότης αὕτη συνίσταται 1) εἰς τὴν ὑγιείαν, τοὔτέστιν εἰς τὴν ἀκώλυτον καὶ τακτικὴν πορείαν ὅλων τῶν πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαίων λειτουργιῶν, ὅθεν πηγάζει ἐλευθερία καὶ ἀπαλλαγή ἀπὸ παντὸς σωματικοῦ ἄλγους. 2) εἰς τὴν εὐκόλον καὶ ἀπαρεμπόδιστον χρῆσιν ὅλων τῶν μὲ προαιρετικὴν κίνησιν προικοισμένων μελῶν καὶ ἐπομένως εἰς τὴν εὐκολίαν ν' ἀποκτῇ τις σωματικὰς δεξιότητας. 3) εἰς τὴν ὠραιότητα ἢ καλλονήν, ἣτις εἶνε μὲν δῶρον τῆς φύσεως, δύναται δὲ διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐπαυξηθῇ καὶ ἐπιταυθῇ. 4) εἰς τὴν ὀξύτητα τῶν αἰσθησεων.

Ἡ σωματικὴ ἀγωγή ἀρχίζει ἐξ αὐτῆς τῆς ἐγκυμοσύνης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐεξία τῆς μητρὸς συνδέεται ἀμέσως μετὰ τῆς τοῦ ἐμβρύου, πρέπει ἡ μήτηρ νὰ ἦνε προσεκτικὴ εἰς τὴν διαγωγὴν τῆς. Ἀλλὰ δὲν πρέπει πάλιν, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, νὰ μεταχειρίζηται τις τὴν ἐγκυον ὡς ἀληθῶς πάσχουσιν, ἀπαγορεύων εἰς αὐτὴν πᾶσαν κίνησιν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς σωματικοὺς κόπους, ἐνῶ ἡ ἡδυπάθεια καὶ φιλοκοσμία ἐξ ἄλλου μέρους ἐρεθίζει εἰς ὀλεθρίας ὑπερβολάς. Καθόλου πρέπει νὰ φυλάττεται ὁ ἐξῆς κανὼν. Δεδοκιμασμένου καὶ μετρίους κόπους ἐξακολουθεῖ, ἐρεθιστικὰς καὶ ἐξαντλούσας ἐνασχολήσεις περιόριζε. Προσέτι ζήτει ἰλαρότητα καὶ εὐθυμίαν. Διότι, ὅτῳ τελειότερα εἶνε ἡ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ κατάστασις τῆς μητρὸς ἐν καιρῷ τῆς κυοφορίας, τόσῳ τελειότερα πρέπει νὰ προσδοκῶμεν, ὅτι θέλει εἶσθαι καὶ ἡ αὕξις τοῦ μέλλοντος καρποῦ.

Καὶ μετὰ τὴν γέννησιν δὲ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις εἶνε φόβος μὴ συνειθίσωσι κακῶς μᾶλλον τὸ νεογνὸν παρὰ μὴ παραμελήσωσιν αὐτό, ἐνῶ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις διὰ τὴν ἐνδειαν καὶ ἀπειρίαν συμβαίνει συνήθως ὅλον τὸ ἐναντίον. Καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι δὲ καὶ προ-

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Περὶ βελτίονος συστήματος δημοτικῆς ἐκπαίδευσως.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ Α'.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Καλλίμαχος καὶ Δημόφιλος.

(1).

Κ. Δὲν παρευρέθης χθὲς εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δημοτικῶν σχολείων, ὦ Δημόφιλε, ἢ ὅλως ἦσο ἁπὼν ἐκ τῆς πόλεως; — Δ. Ὅλως ἁπὼν, ὦ Καλλίμαχε. Κατέρρεεν ἡμῶν ὁ ἀγροτικὸς οἰκίσκος ἀπὸ πολλοῦ, καὶ ἀνάγκη ὑπῆρχεν ἐπισκευῆς, ὅπως ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον ἀπολαύσωμεν ἐν αὐτῷ τοῦ τε θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου τὰ ἀγαθὰ· ἀλλὰ καὶ παρὼν ἐὰν ἤμην, ὦ Καλλίμαχε, ὀλίγην προθυμίαν θὰ ἐδείκνυον νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰς ἐξετάσεις ἐκεῖνας. — Κ. Καὶ διατί, ὦ βέλτιστε; — Δ. Γελοῖά τινα καὶ παράδοξα ἔβλεπον προχθὲς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὅτε καὶ τὴν ἐμὴν περιέργειαν ἐξέκάλεσεν ἐκεῖ ὁ συνεχῶς κρουόμενος κώδων. Φαίνεται, ὅτι οἱ πτωχοὶ οὗτοι τῷ πνεύματι διδάσκαλοι, τὴν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάντοτε διατριβὴν συμφορὰν λογιζόμενοι, καὶ τὰ καλῶς κείμενα ἀλογίστως ἀπολακτίζοντες, ἀβασανίστους ὅλως καὶ ἀκύρους εἰσέτι νεωτερισμοὺς σπεύδουσι νὰ δοκιμάσωσιν ἐπὶ τῶν ἀπαλῶν ἔτι τέχνων μας, τὸ δὴ λεγόμενον, « εἰς λεπροῦ κεφαλὴν τὸ κεῖρειν μανθάνοντες ». — Κ. Καὶ

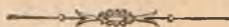
(1) Ὁ διάλογος ὑπόκειται ἐν προαπτείῳ τινὶ τῆς Μυτιλήνης.

ρὶ τὸ τέλος τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τρο-
φοὶ ἐμμέσως ἐπενεργοῦσι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παίδων
καὶ μεσολαβοῦσι πολλάκις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς μη-
τρὸς, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλληται ἡ ἀνήκουσα
προσοχή, διὰ νὰ μὴ χαλαρόνωνται οἱ δεσμοὶ οἱ συν-
δέοντες τοὺς γονεῖς μὲ τὰ τέκνα.

Εἰς τὴν τροφήν πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὰς δύο ταύ-
τας ἐλλείψεις: τὴν Ἀμετρίαν καὶ τὴν Ἀταξίαν. Ἡ
πρώτη τούτων τῶν ἐλλείψεων φέρει τὴν ἀκρασίαν, ἐξ
ἧς προέρχονται πολλαὶ ἀσθένειαι, ἐνῶ ἦνε σπάνιον νὰ
προέλθῃ τοιοῦτόν τι διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἐλλειψιν. Τὸ
γάλα δὲ πρέπει ν' ἀνταλλαχθῇ μὲ στερεωτέραν τροφήν
κυρίως μετὰ τὴν ὀδοντοφυίαν. Ὅταν τὸ παιδίον ἀρχί-
ζῃ νὰ ἔρπη τετραποδίζον, νὰ ἴσταται καὶ νὰ
τρέχῃ, τότε ἔφθασεν ὁ καιρὸς τῆς χρήσεως στερεω-
τέρας τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ τρώγῃσι
διὰ λόγους διαιτητικούς, ὅ,τι οἱ ἡλικιωμένοι, λιχνεύ-
ματα (Friandises) καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐπιβλαβὴς ἐπίσης εἶνε ἡ ἀταξία εἰς τὴν τροφήν.
Ὅτι μητέρες τῶν ἐργατικῶν τάξεων δὲν δύνανται νὰ
δίδωσι τὴν τροφήν τακτικὰ εἰς τὰ τέκνα, εἶνε φυσικόν.
Ὅτι δὲ καὶ μητέρες ἢ τροφοί, αἵτινες δὲν ἔχουσι ἄλ-
λην ἐνασχόλησιν, ἐξ ἰδιορρυθμίας παραβαίνουνσι τὸν
κανόνα τοῦτον, εἶνε ἀσυγχώρητος ἀδυναμία. Μέγα μέ-
ρος τῆς ἐνοχλήσεως τῶν μητέρων προέρχεται, διότι δὲν
ἐσυνήθισαν τὸ παιδίον ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν τάξιν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

λε, ἢ αὐτὸς μὲν τοιαύτην δὲν συνέλαβες τὴν περὶ τούτου ιδέαν, πείθεσαι δὲ μᾶλλον, ὥς εἶπες, εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδημονεστέρους ἡμῶν; — Δ. Τὸ δεύτερον τοῦτο μᾶλλον, ὦ Καλλίμαχε, νομίζω ὅμως, ὅτι καὶ ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον τὸ πρᾶγμα τοιαύτην θὰ ἐπισπᾶσθαι τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν. — Κ. Ἐν τούτοις ἐγώ, φίλε Δημόφιλε, μὴ δυνάμενος ἀνεξετάστως νὰ παραδεχθῶ τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἤθελον σὲ παρακαλέσῃ καθίσαντες ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἀπαλῆς ἄμμου καὶ ἀποστρέψαντες τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γαλήνιον θάλασσαν καὶ τὰς καλὰς ἐκείνας τῆς Μικρασίας ἀκτᾶς, ἐνῶ ἡ ποντικὰς αὔρα προσπνέει ἡμῖν ἡδύ, νὰ ἐξετάσωμεν μετ' ἴσου ζήλου καὶ ἀπαθείας τὸ τόσον σπουδαῖον, ὅσον καὶ δύσκολον τοῦτο ζήτημα. Ἡ δὲν θεωρεῖς αὐτὸ οὔτε σπουδαῖον, οὔτε δύσκολον; — Δ. Πολὺ μάλιστα, ὦ βέλτιστε, καὶ τόσον σπουδαῖον, ὅσον σπουδῆς ἀξία καὶ πολλῆς μερίμνης εἶνε ἡ διαπαιδαγώγησις τῆς τρυφερᾶς Ἑλληνικῆς νεότητος, πρὸς ἣν ἀτενίζει πλήρης δακρύων καὶ ἐλπίδος τὸ βλέμμα ἰδίᾳ μὲν ἐκάστη πόλις, κοινῇ δὲ τὸ ταλαίπωρον Ἑλλ. ἔθνος· δύσκολον δέ, καθόσον πρόκειται νὰ ἀναπτύξῃ τις καὶ ἀνεγείρῃ ἐν ἰσχύϊ καὶ τελειότητι αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ εἰκοδόμημα ἢ δένδρον ἢ ἄλλο τι ἄψυχον. — Κ. Καὶ πῶς θὰ ἐπιτευχθῶσι ταῦτα πάντα, ὦ Δημόφιλε; — Δ. Αὐτὸ δὴ τοῦτο, οἷ ἐνός ἀγαθοῦ συστήματος δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ σκοποῦν τὴν πρώτην καὶ θεμελιώδη μόρφωσιν ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ, καὶ οὐχὶ μιᾶς μόνης προνομιούχου τάξεως νὰ παρέχῃ συγχρόνως καὶ ἱκανὰ στοιχεῖα πρὸς τὴν περαιτέρω εἴτε ἐν τῇ σχολῇ εἴτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνάπτυξιν. — Κ. Ὅρθως λέγεις· τί ἄρα κατὰ ταῦτα καλεῖς ἀγαθὸν σύστημα; ὅχι ἐκεῖνο, ὅπερ διαγινώσκον ἀκριβῶς τὴν φύσιν τοῦ παιδὸς καὶ τὸν σκοπὸν καὶ προορισμὸν αὐτοῦ, ἀναπτύσσει τὰς ἐν αὐτῷ ἐνικεύσας δυνάμεις καθόλου καὶ κατὰ πάσας τὰς φυσικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώ-

ὁποῖά τινα ἄρά γε ἦσαν τὰ γελοῖα καὶ παράδοξα ταῦτα, ὦ φίλε Δημόφιλε; διότι καὶ ἐγὼ παρὼν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ κινδυνεύω νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ ὁλως δὲν ἐνόουν τὰ περὶ ἐμὲ λεγόμενα, ἢ ὑπὸ τοῦ κενοφανοῦς τῶν πραγμάτων συναρπασθεὶς περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς νέας ταύτης μεθόδου βία ἐμαυτὸν ἐπειθον. — Δ. Οὐκ ὀλίγα, ὦ βέλτιστε. Δρέπανά τινα φοβερά, καὶ μαχαίρας χρεουργικὰς, καὶ τραπέζια μικροσκοπικὰ καὶ κλίμακας, νῆ τὸν Δία, καὶ λύχνους, καὶ εἴτι ἄλλο ὁ βλοσυρὸς ἐκεῖνος τὴν ὄψιν διδάσκαλος, ὥσπερ νευρόσπαστα ἀνασύρων ὑπὲρ τὴν ἑδραν καὶ περιστρέφων, ἐπεδείκνυε τοῖς πᾶσι, καὶ ἔλεγε μὲν αὐτὸς πολλὰ, ἔλεγον δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ οὐκ ὀλίγα. Ἡ δὲν εἶδες, ὅτε φοβερῶς ἐπισείων τὸ μέγα δρέπανον περιῆγε μὲν πανταχόσε τὸ βλέμμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐμὲ συχνότερον ἀπέβλεπεν ὁ ἀνὴρ, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐδειλίασα μήτοι νομίζων με ἐχθρόν τοῦ συστήματος, ἐπελθὼν κορύξῃ με ὥς ὁ κνάκων ἐκεῖνος τοῦ Θεοκρίτου ἢ ἐκκόψῃ μου διὰ τοῦ δρεπάνου τὸν ὦμον τὸν δεξιόν. — Κ. Ἀλλὰ γελοῖος εἶνε μᾶλλον ὁ τρόπος, μεθ' οὗ σκώπτων λέγεις ταῦτα, ὦ Δημόφιλε, καὶ πείθομαι ἤδη, ὅτι ἐπ' ἀληθείας ἐχθρὸς ὢν τοῦ συστήματος τούτου, οὕτω χλευαστικῶς ἐκφράζεσαι περὶ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, εἶπες νομίζω, ὅτι ἔλεγε μὲν ὁ διδάσκαλος πολλά, ἀπεκρίνοντο δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ οὐκ ὀλίγα. Ὅποιοί τινες λοιπὸν σοὶ ἐφάνησαν οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀποκρίσεις ἐκεῖναι; — Δ. Ὡσπερ ἐμβεβλημέναι εἰς τὸ στόμα τῶν μαθητῶν, ὦ Καλλίμαχε, καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἐπὶ τούτῳ μεμελετημέναι, ψιτακισμὲν ἄρα τινὲς καὶ ἀπομιμήσεις πραγμάτων καὶ λόγων ἀνωτέρων τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν· ὥστε δὲν βλέπω κατὰ τί τὸ σύστημα τοῦτο, τοῦ ὁποίου οὐκ ὀλίγας ἐλλείψεις καὶ ἐγὼ παρατηρῶ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἁρμοδιώτεροι ἡμῶν, κατὰ τί, λέγω, ὑπερέχει τοῦ ἐν χρήσει παλαιοῦ ἐκείνου. — Κ. Ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ λελογισμένως διασκοπήσας τὸ πρᾶγμα λέγεις ταῦτα, ὦ Δημόφι-

τε καὶ τῶν διαλειμμάτων ἐπερχομένη ἀνάπαυλα ἐκ τῶν ἄλλων μαθημάτων συντελεῖ εἰς αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων τὴν ταχυτέραν ἐπίδοσιν, πόσον ἀνανεοῦσα ἐκαστοτε τὰς δυνάμεις καὶ τὴν προθυμίαν τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν περαιτέρω διανοητικὴν ἐργασίαν, καθιστᾷ εὐθυμον τὸν ἐν τῇ σχολῇ βίον αὐτῶν, τοῦτο δεικνύει ἐλαχίστη σκέψις καὶ μικρὰ παρατήρησις ἡμῖν. — Ὅρθα καὶ δίκαια λέγεις ταῦτα, ὦ Καλλίμαχε, ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ σπουδαιότερον, τὴν πνευματικὴν ἀγωγὴν, καὶ ἄς ἴδωμεν τὰ λεγόμενα πλεονεκτήματα τῆς μεθόδου ὑμῶν ὅσον ἀφορᾷ ταύτην.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Ἡ γνῶσις τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διαφέρει ἡμῖν πλεῖστον· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἢ ἐλάχιστος παρ' ἡμῖν περὶ τούτου γίνεται λόγος. Ὁφέλιμος ἄρα καὶ λυσιτελὴς θὰ ᾗτο σύντομός τις ἐκθέσις τῆς Ἱστορίας τῆς Γῆς ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι περίληψις τις τῆς Γεωλογίας.

Ἐπειδὴ ὅμως πρὸς κατάληψιν αὐτῆς ἀπαιτοῦνται γνώσεις τινὲς ἐκ τῆς Γεωγνώσεως, ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ὅπως ὦμεν καταληπτοὶ τοῖς ἀναγνώσταῖς ἡμῶν.

Ἡ Γεωγνώσις εἶνε ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐξετάζει τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ στερεοῦ σώματος τῆς Γῆς. Ἀσχολεῖται λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν πετρωμάτων, ἐξ

που, ἀλλ' ἕτερόν τι μονομερῆ ἢ καὶ ὅλως ἐλλιπῆ ἀναπτύξιν παρέχον εἰς τὸν παῖδα;—Δ. Βεβαίως τὸ πρῶτον.
—Κ. Καὶ λοιπὸν ὁ παῖς ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνιστάμενος, ὦ Δημόφιλε, δὲν νομίζεις ὅτι κατ' ἀμφοτέρα ταῦτα ὀφείλει ν' ἀναπτύσσεται ἐν τῇ σχολῇ;—Δ. Ἀναμφιβόλως, διότι ἀμφοτέρα ταῦτα τοσοῦτον συνδέονται καὶ ἐπιδρῶσιν ἐπ' ἄλληλα, ὥστε ἐν ἀσθενικῷ μὲν σώματι ψυχὴ καθ' ὅλα ὑγιῆς οὐδέποτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ, νοσοῦσα δὲ πάλιν ψυχὴ νοσερὸν καθίστησι καὶ τὸ σῶμα.
—Κ. Καὶ τοῦτο οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος βέλτιον κατανοήσαντες εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν πληρέστατα ἐφῆρμοςαν· ἀλλ' εἰπέ μοι ἤδη τὸ παλαιόν σου αὐτὸ σύστημα ὁποίας μέχρι σήμερον ἰδιαιτέρας καὶ δικαίας μερίμνης ἠξίωσε τὸ ταλαίπωρον σῶμα τοῦ μαθητοῦ;—Δ. Πῶς ὄχι; μήτοι δὲν γίνεται μνεῖα ἐν τοῖς Ὀδηγοῖς περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς;—Ἀκουσον, φίλε Δημόφιλε· εἰς μὲν τὰ προγράμματα τοῦ παλαιοῦ συστήματος οὔτε τὸ ὄνομα τῆς Γυμναστικῆς ἀναφέρεται ἐν ταῖς ὥραις τῶν μαθημάτων, δις δὲ τῆς ἐβδομάδος ὀρίζει ὁ Ὀδηγὸς ἐκ τὸς τῶν ἐργασίμων ὥρῶν νὰ ἀσκῶνται οἱ μαθηταὶ ἐν τῷ γυμναστηρίῳ· καὶ τοῦτο διότι τρσαύτη ἀφθονία ἐργασίας, εἰ καὶ ἀγόνου ταύτης καὶ ἀλυσιτελοῦς, παρουσιάζεται καθ' ἐκάστην, ἐργασίας ἐπὶ 7 ὅλας ὥρας δαπάνωσης καὶ φθειρούσης τὴν ὑγιεῖαν αὐτῶν, ἐγκεκλεισμένων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σχολείου, ὥστε οὔτε διαλείμματος ἱκανῶς ἀναπαυτικοῦ διὰ τοὺς παῖδας γίνεται μνεῖα ἐν τοῖς Ὀδηγοῖς. Τούναντίον ἐν τῷ νέῳ συστήματι τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς κατέχει χώραν ἰδίαν ἐν τοῖς προγράμμασι, τοσαύτης τυγχάνον μερίμνης, ὅσης καὶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ἄλλων μαθημάτων. Ἐπίσης καὶ διαλείμματα ὑπάρχουσι μικρὰ μὲν ὠριαῖα, μέγα δὲ πρωϊνὸν εἵκοσι λεπτῶν. Πόσον δὲ ἡ μὲν Γυμναστικὴ συντελεῖ εἰς τὴν σωματικὴν τῶν παιδῶν διάπλασιν, ἡ δὲ δι' αὐτῆς

ταετηρίδα διὰ καταμετρήσεων μοιρῶν ὑπὸ Γάλλων φυσικῶν καὶ ἀστρονόμων καὶ διὰ πειραμάτων τοῦ ἐκκρεμοῦς γενομένων κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Εἶνε γνωστὸν ἤδη, ὅτι εἰς ὠρισμένα βάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς οὐδεμία ἢ τοῦλάχιστον ἔχει μεγάλη μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας συμβαίνει, ὅπως κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐνιαυσίως. Αἱ παρατηρήσεις εἰς τοιούτους τόπους, ἔνθα εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς πολὺ βαθέως, π. γ. εἰς μεταλλεῖα, ἔδειξαν, ὅτι μετὰ τοῦ βάθους αὐξάνει καὶ ἡ θερμοκρασία.

Ἐκ πολλῶν πειραμάτων, δι' ὧν ἀπέβλεψαν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν πετρωμάτων αὐτῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις, ἀπεδείχθη, ὅτι εἰς 100 περίπου ποδῶν βάθος δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν αὐξήσιν θερμοκρασίας 10 Κελσίου, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ νὰ τάξωμεν ὠρισμένους νόμους περὶ τούτου. Ἰδίως δὲ σπουδαία εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ρεῖχη (Reich) μετὰ πολυαρίθμους παρατηρήσεις ἀνευρεθεῖσα βεβαιότης, ὅτι εἰς τὰ βάθη τῶν μεταλλείων αἱ ψυχραντικαὶ ἐπενέργειαι εἶνε ἰσχυρώτεραι τῶν θερμαντικῶν καὶ ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου τὰ πετρώματα ἐν τοῖς μεταλλείοις ἀποψυχραίνονται. Καὶ ἡ διὰ τῶν ἀρτεσιανῶν δὲ φρεάτων ἐξέτασις καὶ ἀναζήτησις τῆς αὐξήσεως τῆς θερμότητος εἰς τὸ αὐτὸ ἔφερεν ἐξαγόμενον, δηλ. 10 Κ. εἰς 100 ποδῶν βάθος, ὅπερ καλοῦσι γεωθερμικὴν κλίμακα τοῦ βάθους.

Πυκνότης τῆς Γῆς.

Εἰς τὴν ἑλκτικὴν δυνάμιν τῆς Γῆς στηρίζονται τὰ πειράματα πρὸς εὔρεσιν τῆς πυκνότητος ἢ τοῦ εἰδικοῦ θάρους τῆς. Τὰ πειράματα ταῦτα συνίστανται 1) εἰς τὴν ἀπόκλισιν τῆς μολυβδαίνης ὑπὸ τῆς μάξης ὁρους πλησίον εὐρισκομένου, 2) εἰς ἀναλινίσεις (ὀρθότερον παλμούς) τοῦ

ὧν τοῦτο συνίσταται, ἐρευνῶσα τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῶν μορφὰς καὶ τὰς σχέσεις τῆς διαθέσεως ἢ διατάξεως αὐτῶν. Ἡ δὲ Γεωλογία ἀνερευνᾷ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως τῶν πετρωμάτων ἰδίως, καὶ τῶν τῆς Γῆς καθόλου. Ἐνῷ λοιπὸν ἡ Γεωγνωσία ἐξετάζει τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Γῆς, ἡ Γεωλογία ἀνερευνᾷ τὸν τρόπον, καθ' ὃν προῆλθεν ἡ κατάστασις αὕτη καὶ τὰς αἰτίας καὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπενήργησαν εἰς αὐτήν. Εἶνε λοιπὸν ἡ Γεωλογία ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς Γῆς. « Ἡ Γεωγνωσία, λέγει ὁ Κόττας, (*) προσφέρει εἰς τὴν Γεωλογίαν τὴν ὕλην πρὸς ἰδεῶδες τι οἰκοδόμημα. »

Ἐκ τῶν πέντε τμημάτων, εἰς ᾧ διακριοῦσι συνήθως τὴν Γεωγνωσίαν, α) Ἐξωτερικὴν Γεωγνωσίαν, β) Πετρογραφίαν, γ) Μορφολογίαν τῶν πετρωμάτων, δ) Ταξιλογίαν τῶν πετρωμάτων, ε) Παλαιοντολογίαν, τὸ δεύτερον θέλομεν παραλείψει ἐντελῶς, ἐπειδὴ πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται καὶ γνώσεις τῆς Χημείας· ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ ἄλλων θέλομεν προτάξει τὰ γενικώτερα.

Σχήμα καὶ θερμοκρασία τῆς Γῆς.

Ἡ γῆ ἔχει, ὡς γνωστὸν, τὸ σχῆμα σώματος σφαιροειδοῦς. Εἶνε σφαῖρα πεπιεσμένη κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονός της περὶ τὸ $\frac{1}{299}$ τῆς διαμέτρου της. Ἡ διάμετρος δηλ. τῶν πόλων ἢ ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶνε 1713 μιλλίων, ἡ δὲ διάμετρος τοῦ Ἰσημερινοῦ 1719.

Ὅτι ἡ Γῆ εἶνε στρογγύλη ἦτο γνώμη ἐπικρατοῦσα καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιότητα· ἡ δὲ σφαιροειδὴς μορφή αὐτῆς ἐπεβεβαιώθη πρὸ πάντων κατὰ τὴν 17 καὶ 18ην ἑκατον-

(*) Ὁ Κόττας (Βερνάρδος) ἦν Γεωγνώστης, υἱὸς τοῦ δασονομικοῦ συγγραφέως Ἑρρίκου Κόττα. Ἐγεννήθη ἐν Ζιλλβάχῃ, κώμῃ τῆς Ἑισενάχης 24 Ὀκτ. 1808, ἐδίδαξεν ἐν Φρειδούργῃ καὶ συνέγραψε πλεῖστα Γεωγνωστικὰ καὶ Γεωλογικὰ συγγράμματα.

παρατηρήσεων ἀκριβεστέρων ὁ Ρεΐχης κατὰ τὸ 1837 ὑπελόγισε τὴν πυκνότητα εἰς 5,49, ὁ δὲ Βαιλλῦς (Baily) μετ' αὐτὸν εἰς 5,66.

Ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐρευνῶν καταφαίνεται, ὅτι ἡ μέση πυκνότης τῆς Γῆς εἶνε 5,5, ὅθεν περίπου μεταξὺ τῆς τοῦ ὕδατος καὶ ἀργύρου, καὶ ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς τὴν τοῦ πυρίτου ἢ μαγνήτου. Καταφαίνεται προσέτι, ὅτι ἡ Γῆ δὲν εἶνε ἰσοβαρής, ὅπως ὑπετίθετο πρότερον, με' ἴσην μάζαν τῶν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἀποτελούντων πετρωμάτων, ἀλλ' ὅτι ἡ πυκνότης αὐτῆς αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐκτὸς πρὸς τὸ κέντρον. Ὅθεν ἡ μέση πυκνότης τῆς ἐσωτερικῆς μάζης τῆς Γῆς ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὴν τοῦ καθαροῦ σιδήρου: δηλ. 7—8, ἐνῶ ἡ τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὴν πυκνότητα χαλίκων τινῶν, περίπου 2,5.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΗΣ ΥΦΗΛΙΟΥ.

Εἰσαγωγή.

• Αἱ λέξεις ἥθη καὶ ἔθιμα, ὡς οὔσαι συνώνυμοι, ὁμοιάζουσι μὲν, διότι σημαίνουσι κοινῶς τοὺς διαφόρους τρόπους τοῦ προσφέρεσθαι, εἴτινες ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων ὁμοιομόρφως καὶ σταθερῶς παρατηροῦνται καὶ ἐκ συμφώνου συνηθίζονται· ἀλλὰ καὶ διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· διότι τὰ μὲν ἥθη κρίνονται κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἠθικῆς, τὰ δὲ ἔθιμα εἶνε ἠθικῶς ἀδιάφορα. Τὰ ἥθη προσέτι, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον εἶνε ἡ χρηστὰ καὶ καλὰ ἢ πονηρὰ

ἐκκρεμοὺς εἴτε ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους εἴτε ἐντὸς θαθείας χαράδρας ἢ σήραγγος, 3) εἰς τοὺς παλμοὺς ἐλαφροῦ ζυγοῦ ἀπηρωρμένον δια νήματός τινος, ὁ ὁποῖος καὶ τὰς μικροτάτας δυνάμεις τῆς ὤσεως, τῆς ἑλξεως καὶ ἀπώσεως δηλ. δεικνύει.

Ὁ Βουγέρος (Bouguer) καὶ ὁ Κονταμίνης (Condamine) ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐλκτικὴν δυνάμιν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην ἀπόκλισιν τῆς μολυβδαίνης. Ἐκ τούτων δὲ ὁ πρῶτος εὗρεν, ὅτι τὸ Κιμβόρασον ἀπομακρύνει τὸ ἐκκρεμὲς ἐκ τῆς καθέτου διευθύνσεώς του κατὰ 7—8". Ὁ δὲ Μασκελίνης (Maskeline) καὶ Ὑττων (Hutton) ἔκαμαν τὰς ἐρεῦνας των περὶ τὸ ὄρος Σεχάλλιον εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς Σκωτίας ἀπὸ τοῦ 1774 μέχρι τοῦ 1776 περὶ τῆς ἀποκλίσεως τῆς στάθμης ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ὄγκου τοῦ ὄρους καὶ ὑπολόγισε τότε ὁ Ὑττων τὴν σχέσιν τῆς ἑλξεως τῆς ὅλης Γῆς πρὸς τὴν τοῦ ὄρους Σεχάλλιου καὶ εὗρε 4,95 ὡς τὸν πιθανὸν ἀριθμὸν διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ γηίνου σώματος· τὸ ἐξαγόμενον δὲ τοῦτο βραδύτερον μετὰ ἀκριβεστεράς γεωγνώστικας ἐξετάσεις τοῦ Σεχάλλιου διωρθώθη εἰς 4,713.

Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν παλμῶν τοῦ ἐκκρεμοῦς εἰς μεγάλα ὑψη ἐστήριξεν ὁ ἐκ Μεδιολάνου ἀστρονόμος Καρλίνης κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἐπὶ τοῦ ὄρους Σενίσου ἐν Ηεδεμοντίῳ τὰς παρατηρήσεις του, καὶ ἔλαθεν ὡς ἀριθμὸν τῆς μέσης πυκνότητος 4,84. Ὁ δὲ Αἰρῦς (Airy) ἐκ τῶν παλμῶν δύο ἐκκρεμῶν, τὰ ὁποῖα ἔβαλε συγχρόνως εἰς κίνησιν κατὰ τὸ 1826, τὸ μὲν ἓν κατὰ τὴν εἴσοδον, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸ βᾶθος σήραγγος 1180 ποδῶν πρὸς τὴν Νευκάστλην, εὗρεν αὕξησιν τοῦ τελευταίου $2\frac{1}{4}$ " ἐντὸς 24 ὥρῶν, ἐξ οὗ ὑπελόγισε τὴν πυκνότητα τῆς Γῆς εἰς 6,623.

Ὁ δὲ Καβενδίστης (Cavendish) ἐκ τῆς ἑλξεως σφαιρῶν εἰς τὴν στάθμην τοῦ Κολόμβου ὑπελόγισε τὴν πυκνότητα τῆς Γῆς κατὰ τὸ ἔτος 1798 εἰς 5,48, ἐνῶ βραδύτερον διὰ

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ.

Διάφορα εἶδη τροφῆς.

* Κατ' ἀρχὰς ἐχρησίμευον πρὸς τροφήν τῶν πλειοτέρων ἀνθρώπων τὰ ἀπλούστατα φυτά, καὶ παρῆλθεν ἐξάπαντος ἀρκετὸς καιρὸς, πρὶν οὗτοι κινούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης ζητήσωσιν πρὸς τροφήν των τὸ κρέας τῶν ζώων.

Ὁ ἀνθρώπος τρώγει, ὅσα δύναται νὰ πέψη (χωνεύσῃ) ὁ στόμαχός του καὶ δὲν ἀποκλείονται αὐτῶν οὔτε αἱ ρίζαι, οὔτε αἱ βοτάναι, οὔτε τὰ ἀηδῆ ζώφια, οὔτε τὸ θνησιμαῖον (ψοφίμι), οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον κρέας. Καὶ οὐσίας ὀρυκτάς, γῆν (χῶμα), τρώγει, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν τῆς πείνης ἀνάγκην.

Ἐν ὅσῳ ὁ ἀνθρώπος εἶνε ἄγριος, διαφέρει ὀλίγον τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ζῇ, ὡς αὐτά, ἐκ τῆς αὐτῆς τροφῆς. Πολλοὶ λαοὶ ἔζων ἄλλοτε ἀπὸ ρίζας φυτῶν καὶ ὑπάρχει πλῆθος νήσων εἰς τὸν μέγαν Ὠκεανὸν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν γνωρίζουσι κανέν ἄλλο εἶδος τροφῆς.

Πολλὰ φυλαὶ τῶν Ἀλγογγινλεναπῶν ἐν τῷ Καναδᾷ ἐτρέφοντο ἐν ἐλλείψει βαλάνων ἀπὸ τὸν ὀπὸν ἢ τὸ δέριμα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται μετὰ τοῦ ξύλου καὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς σημύδος καὶ τῆς μελίας. Ἐκ τῶν ἀγρίων Αἰθιοπῶν, διηγοῦνται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἱ μὲν ἔζων ἀπὸ τοὺς καρποὺς φυτοῦ τιнос, τὸ ὁποῖον αὐξάνει ἄνευ καλλιεργείας εἰς τὰ στάσιμα ὕδατα καὶ εἰς τὰ ἔλη, οἱ δὲ ἔτρωγαν τοὺς τρυφεροὺς βλαστοὺς δένδρων καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάζοντο ὕλοφάγοι. Ἄλλοι ἐξέλεγον ὡς τροφήν μόνον τὰς ρίζας τῆς ῥιπὸς ἢ τοῦ καλάμου καὶ οἱ σπερματοφάγοι ἔλαβον τὸ ὄνομα

καὶ κακὰ, χρησιμεύουσι ὡς μέτρον τῆς μορφώσεως τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν, ἐνῷ τὰ ἔθιμα διόλου ἢ ἐλάχιστα μόνον συντελοῦσι πρὸς τοῦτο. Συνώνυμος τῆς λέξεως ἦθη, ἦ, διὰ τὸ εἶπω καλῆτερα, διάφορος μόνον κατὰ διάλεκτον εἶνε ἡ λέξις ἔθη: οἱ συνήθεις δηλ. τρόποι τοῦ λέγειν καὶ πράττειν. Ἐκ τῶν ἐθνῶν λαμβάνουσι τὴν γένεσιν τῶν κανόνες τινὲς ἢ τύποι τῆς διαγωγῆς, τοὺς ὁποίους καὶ Δίκαιον ἔθους ὀνομάζουσι. Τὸ Δίκαιον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τινος σιωπηρᾶς συνθήκης, καὶ εἶνε εἰς χρῆσιν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν πρὸ τοῦ ἐπὶ γραπτῶν νόμων ἑρριζομένου. Ὅθεν οἱ νομοθέται δὲν ἕκαμαν ἄλλο, εἰμὴ τὸ καθιερώσωσιν ἐγγράφως τοῦτο τὸ Δίκαιον τοῦ ἔθους, ἀφοῦ ἐν μέρει ἐτροποποίησαν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἑγραπτοὶ νόμοι εἶνε ἀνεπαρκεῖς, ὡς μὴ ὀρίζοντες ἀκριβῶς εἰς πᾶσαν περίεσσιν τὰ πράγματα, διὰ τοῦτο συνυπάρχει τοῦτο κἀντὶς μετ' αὐτῶν, συχνάκις μάλιστα καὶ ἀντικαθιστᾷ αὐτούς. —"Ἀλλαι λέξεις σχεδὸν ταυτόσημοι μὲ τὰς ἀνωτέρω εἶνε εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν αἱ λέξεις νόμοι, νόμιμα, τρόποι καὶ τόποι, ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ αἱ λέξεις συνήθεια, τάξις καὶ ἡ ξενοφανὴς ζακόνι, ὡς γίνεται τοῦτο δῆλον ἐκ τινων φράσεων καὶ παροιμιῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων· π, χ. Νόμοι καὶ νόμιμα.—Χώρα καὶ νόμος—"Ἐπου χώρας τρόποις—Πόλις καὶ τόπος—Τόπου συνήθεια νόμου κεφάλαιον—Κάθε τόπος καὶ ζακόνι, κάθε μαχαλᾶς καὶ τάξις. Περὶ τῆς ἐννοίας τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων ἴδε καὶ Δ. Βερναρδ. Ἐγχειρ. γεν. Ἱστορίας σελ. 26.

κρίδας, τὰς ὁποίας ἔτρωγον. Ἡ χώρα ἦτο πλήρης ἐξ αὐτῶν, καὶ ἤναπτον μεγάλην πυράν, διὰ ν' ἀποπνίξωσι αὐτάς εἰς τὸν καπνὸν τῆς. Ἀκόμῃ μέχρι τῆς σήμερον ζῶσιν οἱ κάτοικοι τούτων τῶν μερῶν ἀπὸ τὴν αὐτὴν τροφήν, ἥτις παχύνει παρὰ πολὺ τοὺς ἀπολαύοντας αὐτῆς.

Οἱ Κάφροι θεωροῦσιν ὡς τὸ κάλλιστον ἐπίδαιτρον (μεζελίκι) τὸν μῦν, καὶ ἡ ἀράχνη εἶνε ἡ ἀγαπητὴ τροφή των. Μεταξὺ τῶν Φοϋέρων (Foyern) τινὲς προτιμῶσι τὸ κρέας τοῦ κυνὸς παρὰ τὸ τῶν ἄλλων ζώων, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ τις καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, τοῖς Ἀλγογγιν-λενάπαις καὶ τοῖς Ἰροκέσοις. Τινὲς μάλιστα τῶν Μογγόλων ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ εὐνουχίζωσι τοὺς κύνας, διὰ νὰ τοὺς παχύνωσι καὶ κάμωσι τὸ κρέας των νοσιμώτερον. Οἱ δὲ Ἰνδιάνοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἔτρεφον ἄρκτους ἐπὶ δύο καὶ τρία ἔτη δι' ἐστιάσεις ἑορτασίμους. Οἱ Οἰλέται (Oeleten) καὶ ἄλλαι νομαδικαὶ φυλαὶ τῶν Μογγόλων καὶ Τούρκων τρώγουσι τακτικῶς ἵππειον κρέας, καὶ προτιμῶσι τὸ γάλα τῆς φοράδος ἀπὸ τὸ τῆς ἀγελάδος.

Τὰ ἀνθρώπινα ζωῶφια φαίνεται, ὅτι εἶνε διὰ τινὰ ἔθνη ἀληθὲς τράγημα (mets délicat). Οἱ Ὅττεντότοι τρώγουσι φθεῖρας (ψείρας). Πρέπει, λέγουσι, νὰ καταφάγωμεν τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα θέλουσι νὰ μᾶς καταφάγωσιν. Οἱ ἀρχαῖοι Μεξικανοὶ ἐθεώρουν, ὅτι εἶνε κάλλιον νὰ τρώγῃ τις αὐτοὺς παρὰ νὰ τοὺς σκοτόνῃ μεταξὺ τῶν ὀνύχων. Μέχρι τοῦδε ἡ γνώμη αὕτη ἐπικρατεῖ εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς μεταναστεύσαντας τῶν Ἰνδοευρωπαίων. Διὰ τοὺς Κομάγχους εἶνε τὰ ἀνθρώπινα ζωῶφια ὡσαύτως τράγημα· μεταξὺ δὲ τῶν Πολυνησιωτῶν τοῦ Ταϊτίου νέοι καὶ γέροντες τρώγουσι τοὺς φθεῖρας. Ὡστε αὕτη ἡ συνήθεια εἶνε ἐξηπλωμένη εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

τοῦτο ἐκ τοῦ διότι ἔζων ἀπὸ κόκκους τῶν φυτῶν. Οἱ ἀρχαῖοι Βένδοι (Wenden) ἐξ ὧν σώζονται μικρὰ λείψανα εἰς τὴν Λουσατίαν (Lausitz) μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἔτρωγον ὅλα τὰ εἶδη τῶν χόρτων ἀδιακρίτως· ἐπίσης οἱ Γουάγχοι, οἱ πρὸ πολλοῦ ἐξαφανισθέντες κάτοικοι τῶν Καναρίων νήσων, ἀνήκοντες εἰς τὰ ἔθνη τῆς Βαρβαρίας.

Ὁ Lemaire διηγεῖται περὶ τινος εὐωχίας, εἰς ἣν παρευρέθη καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Γῇ τοῦ πυρός. Οἱ κάτοικοι, λέγει, αὐτῆς ἐμάσσωσαν ῥίζας καὶ χόρτα παντὸς εἶδους καὶ ἔχυνον, ἀφ' οὗ τὰ ἀπέπτυσον ἐντὸς μεγάλης λεκάνης, ὕδωρ ἐπ' αὐτῶν· ἔπειτα ἀνεκίνουν (ἀνεκάτευσον) ἐπὶ τινὰ καιρὸν τοῦτον τὸν ζωμὸν καὶ ἐπρόσφερον μέρος αὐτοῦ εἰς δύο ἀρχηγούς των.

Παρὰ τοῖς Πολυνησιώταις ἐν τῇ Σεελανδία ἦτο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Κώκου (Cook) ἡ ῥίζα τῆς πτέριδος ἡ κυριωτέρα τροφή.

Πολλὰ τῶν ζώων βδελύττεται ὁ ἐξημερωμένος ἄνθρωπος καὶ ἔχει πρὸς αὐτὰ, ὡς τροφήν θεωρούμενα, μίαν τινὰ ἀποστροφὴν, ἣτις πηγάζει ἐκ συνηθείας ἢ προλήψεως. Καὶ ὅμως ἀπὸ τῶν ἐντόμων μέχρι τῶν ἑρπετῶν, τὰ ὅποια μᾶς προξενοῦσι μεγίστην ἀηδίαν, δὲν ὑπάρχει ζῶον, τὸ ὁποῖον δὲν κατατρώγει ὁ ἄνθρωπος.

Οἱ Ἰσπανοὶ εὗρον εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔθνη, τὰ ὅποια ἔτρωγον ὑπερμεγέθεις ὄφεις, καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια ἀπεταμίευσον πλῆθος μυρμηκῶν καὶ νυκτερίδων. Καὶ τοῦτο ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ πολλαῖς μικραῖς φυλαῖς, αἵτινες πλανῶνται εἰς τὰ παναρχαῖα δάση τῆς Βρασιλίας. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν πρωτεύουσιν ταύτης τῆς χώρας καὶ τὰ περίξ αὐτῆς, ζῶσι χιλιάδες ἀνθρώπων μόνον ἀπὸ σαύρας καὶ ὄφεις. Τὰ ἔθνη τῆς Αἰθιοπίας, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀκριδοφάγοι, ἔλαβον τοῦτο τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰς ἀ-

φαντασία του δὲν εἶνε οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον δεκτικὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὅποιον παρ' αὐτῷ προϋποθέτουσι.

Ἔργον τοῦ ἱατροῦ εἶνε νὰ μᾶς διδάξῃ πόσα κακὰ ἐπροξένησεν ἡ χρῆσις αὕτη εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ πῶς τὸ σπέρμα τοῦτο τῆς διαφθορᾶς, ἀναμιχθὲν μὲ τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, μετεδόθη καὶ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἔως καὶ ὅταν τὸ κρέας πολλῶν ζώων, καὶ ἰδίως ἐκείνων, τὰ ὅποια τρέφονται μὲ ἰχθῦς, δὲν εἶνε βλαβερόν, βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ χρῆσις αὕτη αὐξάνει τὴν φιλοσαρκίαν (Sinnlichkeit), κάμνει δηλ. αὐτὸν μᾶλλον σαρκικὸν καὶ πνίγει τὰ γλυκέα ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ ὅποια εὐρίσκει τις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ζῶσιν ἀπὸ φυτικᾶς οὐσίας.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψε μετ' ὀλίγον νέαν πηγὴν ἡδονῶν, καὶ ἀπῆλυσεν αὐτὰς χωρὶς νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν συνεπειῶν. Τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς τὰ μέγιστα, ἔπεσαν εὐθὺς ὑπὸ τὴν κοπίδα τοῦ σφαγέως, καὶ ἡ ὄψις τοῦ αἵματος, τὸ ὅποιον ἔρρυσεν εἰς ποταμοὺς, δὲν ἡδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν πρὸς τὴν φιλοσαρκίαν ὁρμὴν του. Καὶ αὕτῃ ἡ θήρα (κυνήγιον), ἥτις ἐπενοήθη ἐξ ἀνάγκης, ἔγεινε διασκέδασις, καὶ εὐρίσκει τις εἰς τὸν φόνον καὶ τὴν σφαγὴν εὐχαρίστησιν καὶ διατριβὴν τοῦ χρόνου, ἐν τῶν «εὐγενῶν παθῶν», εἰς τὸ ὅποιον λαμβάνουσι μέρος ὅλα σχεδὸν τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Τέλος κατήντησαν νὰ εὐνουχίζωσι τὰ ζῶα, διὰ νὰ κάμωσι τὸ κρέας των νοστιμώτερον: μία τῶν «ῥαίων», ἀλλὰ καὶ μυσαρῶν ἐφευρέσεων, ἥτις εἶνε ἐξηπλωμένη εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἄλλ' ὅμως τινὰ τῶν ζώων ἐθεώρησαν ὡς ἀκάθαρτα καὶ βλαβερά καὶ ἀπὸ τούτων τὸ κρέας ἀπέσχον. Ἀλλὰ δὲν θέλομεν νὰ παρακολουθήσωμεν περαιτέρω ταύτας τὰς ἰδιτροπίας, καὶ νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ἔχουσι

Ἄν καὶ εἶνε ὁμολογούμενον, ὅτι ἡ φύσις ὡς πρὸς τὸν διοργανισμόν τῶν πεπτικῶν ὀργάνων, ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον παμφάγον, ἀλλ' ὁμως δὲν εἶνε καὶ ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ὀργανικὴ ἑξίς καὶ κράσις (constitution) τοῦ ἀναγκάζει αὐτὸν ἐξάπαντος νὰ τρέφῃται μὲ κρέας. Ἄλλ' ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώγωμεν τὰ ζῶα ἔκαμεν ἀνέκαθεν τοὺς ἀνθρώπους νὰ σχηματίσωσι τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὰ ζῶα εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς τροφὴ τῶν. Ἡ γῆ λοιπὸν ἀπέβη μέγα σφαγεῖον. Τοιαύτη φοβερά σφαγὴ δὲν διεγείρει τὴν παραμικρὰν συμπάθειαν, καὶ μόνον μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν εὐρίσκει τις τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ὀρησκειᾶς τοῦ Βράμα, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ χύσις τοῦ αἵματος ἐμπνέει ἀποστροφὴν. Οὗτοι οἱ Ἰνδοὶ καλύπτουσι τὸ στόμα, διὰ νὰ μὴ τυχὸν μυῖα εὔρη ἐν αὐτῷ τὸν ὀλεθρόν της καὶ κρατοῦσιν εἰς τὰς χεῖρας μικρὸν σάρωθρον, (μυιοσόβιον), διὰ νὰ διώκωσιν αὐτάς, περὶ τῆς ζωῆς τῶν ὁποίων μεγάλως φροντίζουν. Ἡ φροντὶς αὕτη προβαίνει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐτοιμάζεται διὰ τὰς μυῖας μεγαλοπρεπὴς ἐστίαις, συνισταμένη εἰς λοπάδα πλήρη γάλακτος μεμιγμένου μὲ σάκχαρον. Καὶ εἶνε κοινοτάτη ἡ συνήθεια τὸ νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὸν σωρὸν τῶν μυρμηκῶν κόκκους ὀρυζίου.

Θεραπείας καὶ περιποιήσεις τοιοῦτου εἵδους ἀποκαλοῦμεν ἡμεῖς κατὰ τὸν ἰδικόν μας τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι παιδαριώδεις· διότι ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, βιάζεται νὰ φονεύῃ πλῆθος ζώων. Μᾶς φαίνεται δὲ πάντῃ περιττὸν νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἔφαγε κρέας ζώου, ἡσθάνθη ἀηδίαν καὶ φόβον. Πᾶν ὅ,τι ἐρρέθη περὶ τούτου μὲ ωραίας φράσεις ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἠλάτωνος καὶ Ἠλκυτάρχου, δὲν εἶνε οὔτε σαφές, οὔτε ἀκριβές. Ὁ ἄγριος ἄνθρωπος κινούμενος ὑπὸ τῆς πείνης, νομίζει ὅλα θεμιτά, καὶ ἡ

τροφῶν, ἥτις κεῖται πέραν τοῦ τροπικοῦ τοῦ αἰγόκερω εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἡμισφαίριον.

Ἐπὶ ὑψηλῶν ὄρεινῶν χωρῶν καὶ ὄροπεδίων τῶν τροπικῶν συμπίπτει ἡ πρώτη ζώνη μὲ τὴν τρίτην.

Τὰ ἀπολίτιστα ἔθνη διὰ τὴν φύσιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεώς των καταβάλλουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγάλην ἐπιμέλειαν. Οἱ ἀτλαντικοὶ Ἀλγογγινλενάπαι ἔτρωγαν φαρμακερὰ φυτὰ, τὰ ὅποια πρῶτον διὰ παρασκευῆς ἔκαμαν βρωτὰ. Αἰθιοπικὰ φῦλα ἔτρωγαν τὰ φαρμακερώτατα ζῶα, καὶ χωρὶς ν' ἀναφέρω τὸν Μιθριδάτην, θέλω κάμει μνειάν μόνον περὶ τῆς κόρης ἐκείνης, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ἔζη ἀπὸ φαρμακερὰ φυτὰ χωρὶς νὰ τὴν βλάβπτωσι, καὶ δι' ὧν καὶ αὕτῃ, καθὼς διαβεβαιοῖ ὁ Ἀριστοτέλης, διεπλάσθη εἰς πολλὰ διαπεραστικὸν φάρμακον.

Ὀλόκληρα ἔθνη τρέφονται ἀπὸ ἀκαθαρσίας. Οἱ Ὀττεντότοι καταβροχθίζουσι μὲ ἀπληστίαν τὰ ἐντόσθια, ἕως καὶ αὐτὴν τὴν κόπρον τῶν ζώων, καὶ ἀπὸ τοὺς σκώληκας κατὰφαγωμένου πτώματος παρασκευάζουσι ἐπίδαιτρον (Leckerbissen). Ἄλλοι Ἀφρικανοὶ εἶνε ὅχι ἐπιτηδειότεροι πρὸς ἐκλογὴν, καὶ οἱ πλείότεροι αὐτῶν θεωροῦσι τὸ χρέας τότε μόνον ὡς νόστιμον, ὅταν ᾗνε ἐξ ἡμισείας σεσηπός, καθὼς οἱ Εὐρωπαῖοι γαστρονόμοι (ὀψογάγοι) προτιμῶσι τὸ ἀγρίμιον μὲ «haut gout» παντὸς ἄλλου ὀπτοῦ καὶ τὸ ζῶν (ζωὸν) γενόμενον τυρίον παρὰ πᾶν ἄλλο τυρίον! Οἱ Σαμοῖεδαὶ τρώγουσιν ὅλα τὰ θνησιμαῖα ἐκτὸς τῆς γαλῆς, τοῦ κυνός, τῆς ἐρμαλίνης καὶ τοῦ σκιοῦρου. Παρὰ τισιν ἵπποπόλοις ἔθνεσι τῶν ἀσιατικῶν στεππῶν τῶν Μογγόλων καὶ Τούρκων ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ μαλακύνωσι τὸ χρέας βάλλοντες αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἐφίππειον καὶ ἐφιππεύοντες εἰς αὐτὸ ἡμέρας τινάς.

Εἰς τὸ Ἀραχὰν δὲν τρώγουσι τοὺς ἰχθῦς ἄλλως, εἰ μὴ ἀφοῦ βρωμήσωσι, καὶ μεταχειρίζονται αὐτοὺς ἐν ταύτῃ κατὰστάσει ὡς εἶδος ἐμβάμματος ἢ ἄλμης, ἥτις

δίκαιον ἢ ὅχι οἱ ἄνθρωποι εἰς τοῦτο μὲν νὰ εὐαρεστῶνται, εἰς ἐκεῖνο δὲ νὰ δυσαρεστῶνται.

Οἱ ἄνθρωποι δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸ κρέας, ἀλλὰ πίνουνσι καὶ τὸ ἔτι θερμὸν αἷμα τῶν σφαττομένων ζώων, π. χ. μεταξὺ τῶν Φίννων οἱ Ὅστιάκσι, οἵτινες ἀγαπῶσι περιπαθῶς αὐτό. Ὡσαύτως οἱ Σαμοϊέδαι, οἵτινες καὶ διῆχυρίζονται, ὅτι εἶνε ἐπικούρημα κατὰ τῆς στομακάκης. Καὶ ὑπάρχουσιν Ἀφρικανικὰ ἔθνη, παρ' οἷς θεωρεῖται ὡς ἀγώνισμα εὐκλείας καὶ τιμῆς, τίς δύναται νὰ καταβροχθίσῃ περισσότερον θερμὸν αἷμα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν ὅμως τῆς τροφῆς δὲν πρέπει νὰ παρatreξωμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξαρτᾶται ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ κλίμα τοῦ μέρους, ὅπου ἐνδικοιτᾶται. Οἱ κάτοικοι τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν χωρῶν ἐν γένει δὲν εὐρίσκουσι εἰς τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ἀρκετὴν ὕλην τροφῆς, καὶ ἀναγκάζονται διὰ τοῦτο νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸ τῶν ζώων. Καὶ τῷ ὄντι δύναται τις νὰ διαιρέσῃ τὴν γῆν κατὰ τὰ εἶδη τῆς τροφῆς εἰς τέσσαρας ζώνας, τὰς ἐξῆς:

1) Τὴν ζώνην τῶν ἐκ τοῦ κρέατος τροφῶν, ἥτις ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἰς τὸ μεσημβρινὸν αὐτῆς ὄριον ἀκολουθεῖ σχεδὸν τὸν δρόμον μιᾶς Ἰσοθέρμου (Isotherme) καθότι τὸ ὄριον ἄρχεται ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὀρεγῶνος, φέρεται πρὸς τὴν Λαβραδώρην, περιβάλλει τὴν Γροινλανδίαν, ἀπαντᾷ τὸν ἀρχαῖον κόσμον εἰς τὴν παραλίαν τῆς βορείου Νορβηγίας, καὶ διακόπτει τὴν ἡπειρον μὲ καμπύλην γραμμὴν, ὥστε καταλείπει αὐτὴν μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ἰέσου (Jeso).

2) τὴν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων καὶ κρέατος τροφῶν, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὄριον μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου.

3) τὴν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων τροφῶν, τὴν ὁποίαν ἀποτελεῖ ἡ διακεκαυμένη ζώνη καὶ τέλος

4) τὴν δευτέραν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων καὶ κρέατος

τερα παρὰ τὰ τοῦ ἰχθυοφάγου, καὶ ἀπογεύονται αὐτὰ διὰ νὰ τὰ διακρίνωσι.

Ἡ ἀγιότης τῶν Γουγίων (Gugis) καὶ Φακιρῶν μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν συνίσταται κυρίως εἰς τὸ νὰ μὴ τρώγωσιν, ὅ,τι δὲν ἐμαγειρεύθη ἢ δὲν ἡρτύθη μὲ κόπρον δαμάλεως. Ἡ κόπρος αὕτη εἶνε εἰς τοσαύτην ὑπόληψιν, ὥστε οἱ πλεῖστοι τῶν Ἰνδῶν τὴν πρωϊάν ἀλείφουσι μὲ αὐτὴν τὸ μέτωπον, τὸ στῆθος καὶ τοὺς ὤμους « διότι καθαρίζει τὴν ψυχὴν ».

ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

—Σαλαδῖνος ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἡρώτησέ ποτε ἔνδοξον ἐπὶ σοφία Ἰουδαῖον, τίνα τῶν τριῶν νόμων ἐνόμιζεν ἀληθῆ, τὸν Ἰουδαϊκόν, τὸν Μωαμεθανικόν ἢ τὸν Χριστιανικόν. Ὁ Ἰουδαῖος, ὅστις ἦτον τῷ ὄντι σοφὸς ἀνὴρ, κατενόησεν, ὅτι ὁ σουλτάνος ἤθελε νὰ τὸν παγιδεύσῃ μὲ τοὺς λόγους του· διὸ καὶ λέγει. Βασιλεῦ, διὰ νὰ σᾶς εἴπω, τί φρονῶ περὶ τούτου, πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ ἱστορίδιόν τι.

Ἡτό ποτε μέγας καὶ πλούσιος ἀνὴρ, ὅστις μεταξὺ τῶν ἄλλων θησαυρῶν του εἶχε καὶ ὥρατόν τι καὶ πολύτιμον δακτυλίδιον, τοῦ ὁποῦ ἡ κεκρυμμένη δύναμις συνίστατο εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἀγαπητὸν καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐκείνον, ὅστις ἔφερεν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεθύμει νὰ διασώζηται τοῦτο πάντοτε εἰς τοὺς διαδόχους του, διέθετο, ὅτι ἕκαστος, εἰς τὸν ὁποῖον καταλειφθὲν ἤθελεν εὐρεθῆ τὸ δακτυλίδιον, πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς

μιγνύεται μὲ ἄλλα φαγητὰ καὶ ἔχει τὴν ἀποφοράν, ὥστε δι' ἓνα ξένον εἶνε μόλις ὑποφερτή.

Αἱ τροφαὶ ἄλλων τινῶν βαρβάρων ἐθνῶν κινεῦσιν ἔτι μᾶλλον εἰς ἐκπληξιν. Ὅταν οἱ ὕλοφάγοι, περὶ ὧν ἀναφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, δὲν εἶχον τί νὰ φάγωσιν, ἔδρεχον τὰ παλαιὰ καὶ παρερῶμένα δέρματα καὶ ἔτρωγον αὐτά, ἀφοῦ πρῶτον ἐμάδουν τὰς τρίχας εἰς τὴν θερμὴν σποδόν. Ἀμα γεννήσῃ γυνή τις παρὰ τοῖς Ἰακούταις, λαμβάνει ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου τὸν π्लाκοῦντα, τὸν ψήνει καὶ δωροφορεῖ μὲ αὐτὸν συγγενεῖς καὶ φίλους. Οἱ δὲ Τοπικάμβοι καταβροχθίζουσι τὸ ὕστερον (δευτέριον) καὶ μέρος τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου τῶν νεογνῶν!

Οἱ Ἀβυσσινεῖ περιχέουσι τὰς ἐκ τοῦ κρέατος τροφάς, τὰς ὁποίας παραθέτουσιν εἰς τὴν τράπεζαν ἡμιέφθους, συχνάκις μὲ χελήν.

Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ καὶ εὐρίσκει τὰ μάλιστα ἀλλόκοτα πρὸς διατήρησίν του μέσα, ὅταν καταντήσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην. Ἐν καιρῷ τῆς ἐνώσεως (Ligue) συνήθροισαν οἱ Παρισινεῖ ἐπὶ τοῦ πολυανδρίου τῶν ἀθῶων ἀπὸ τοῦς τάφους τὰ ἀνθρώπινα ὀστᾶ, ἤλεσαν αὐτὰ καὶ ἐξύμωσαν ἐξ αὐτῶν ἄρτον.

Φαίνεται μάλιστα, ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τὸν πολιτισμὸν δὲν συνεπιφέρει καὶ ἀνάλογον γευστικὴν κρίσιν. Διότι οἱ Σιαμέζοι προτιμῶσι τὰ ἔντερα καὶ τὰ σιχαμερώτατα ἔγκατα τῶν μερῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια παρ' ἡμῖν θεωροῦνται ὡς νοστιμώτατα.

Διὰ νὰ δώσωμεν τέλος εἰς ταύτην τὴν ἐπιθεώρησιν ἀναφέρομεν ἀκόμη, ὅτι τινὲς τρώγουσι καὶ τὰ ἀνθρώπινα περιττώματα καὶ πίνουσι τὰ οὖρά των.

Ὁ αἰρετικὸς Τρογγελλῖνος ἐτιμᾶτο εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῷ 1185 τόσον πολὺ, ὥστε ὁ λαὸς συνωθεῖτο διὰ νὰ πῇ τὸ οὖρόν του. Οἱ κηπουρεῖ μεταξὺ τῶν Σινῶν πληρόνουσι τὰ περιττώματα τοῦ κρεωφάγου πολὺ ἀκριβῶ-

μιν, εἶπατέ μοι, τίς ἐξ ὑμῶν, εἶπε τὸν ὁποῖον ἀγαπῶσιν μάλιστα οἱ ἄλλοι δύο;—Σιωπᾶτε;—Ἐκαστος ἀγαπᾷ ἑαυτὸν μάλιστα;—ὦ! τότε εἴσθε καὶ οἱ τρεῖς ἠπατημένοι. Τὸ ἀληθινὸν δακτυλίδιον ἐξάπαντος ἐχάθη καὶ διὰ τὴν χρύψῃ τὴν ἀπώλειαν ὁ πατήρ, κατεσκεύασεν ἀντὶ ἐνὸς τρία δακτυλίδια.

Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ ἐγώ, βασιλεῦ, περὶ τῶν τριῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔδωσεν ὁ Θεὸς εἰς τὰ τρία ἔθνη Ἐκαστον νομίζει, ὅτι ἔχει τὸν ἀληθινὸν νόμον. Ποῖον ὅμως ἔχει αὐτὸν τῷ ὄντι, τὸ πρόβλημα μένει ἀλυτον, καθὼς καὶ τὸ περὶ τοῦ δακτυλιδίου.

Ὁ σοφὸς μ' ὅλα ταῦτα δικαστῆς ἐπρόσθεσεν. Ἄν ὑμεῖς ἀντὶ τῆς ἀποφάσεως θέλετε τὴν συμβουλὴν μου, σᾶς λέγω. Ἐκαστος, ὃς θεωρῇ τὸ δακτυλίδιον τοῦ ὡς τὸ ἀληθινόν, καὶ ὃς φρονῇ, ὅτι ὁ καλὸς ὑμῶν πατήρ δὲν ὑπέφερε περαιτέρω τὴν τοῦ ἐνὸς δακτυλιδίου τυραννίαν εἰς τὸν οἶκόν του, ὡς ἀγαπῶν ἐξίσου ὑμᾶς. Δὲν ἤθελε νὰ προσβάλῃ καὶ καταθλίψῃ τοὺς δύο, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἕνα μόνον τὴν προτίμησιν. Ἄς προσπαθήσῃ ἕκαστος νὰ γίνῃ ἄξιος τοῦ ἀληθινοῦ δακτυλιδίου. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν σᾶς ἠγάπησεν, εὐεργετεῖτε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν σᾶς εὐηργέτησεν. Καὶ ὅταν ἡ δύναμις τοῦ δακτυλιδίου γίνῃ καταφανὴς εἰς τὰ τέκνα τῶν τέκνων σας, τότε προσκαλῶ ὑμᾶς μετὰ χιλιάδας χιλιάδων ἐτῶν πρὸ τοῦ δικαστικοῦ τούτου βήματος· τότε θέλει κάθῃσθαι ἐνταῦθα ἀνὴρ σοφώτερος ἐμοῦ, διὰ νὰ λύσῃ τὴν διαφορὰν σας. Οὕτως εἶπεν ὁ μετριοφρων δικαστής.

Ὁ Σαλαδῖνος ἐγνώρισεν τὴν εἰς τὴν διήγησιν ταύτην ἐμπεριεχομένην ἀλήθειαν, καὶ ἐθαύμασε τόσον τὴν σοφίαν τοῦ Ἰουδαίου, ὥστε ἔκαμε τοῦ λοιποῦ αὐτὸν στενώτατον φίλον του.

κληρονόμος του καὶ ὡς πρεσβύτατος νὰ τιμᾶται καὶ γεραίρεται ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο. Ὁ κληρονομήσας τὸ δακτυλίδιον ἔδωκε τὴν αὐτὴν διαταγὴν εἰς τοὺς διάδοχους του, καὶ οὕτως ἔφθασεν τὸ δακτυλίδιον εἰς πολλῶν χεῖρας καὶ τέλος εἰς τινος, ὅστις εἶχε τρεῖς υἱούς, τοὺς ὁποίους, διότι ἦσαν ὅλοι ἐνάρετοι, ἡγάπα ἐξίσου. Οἱ νεανίσκοι ἐγνώριζον τὴν ιδιότητά τοῦ δακτυλιδίου, καὶ ἐπειδὴ ἕκαστος ἤθελε νὰ ᾔηνε ὁ μάλιστα θαυμαζόμενος παρεκάλει τὸν πατέρα του ἰδίως, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς αὐτόν. Ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν εἵξευρεν, εἰς τίνα νὰ ἀφήσῃ αὐτό, ἐστοχάσθη νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους καὶ κατεσκεύασε κρυφίως παρὰ τινι ἐπιτηδεῖω χρυσοχόω δύο ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν τόσον ὅμοια μὲ τὸ πρῶτον, ὥστε μόλις ἡδύνατό τις νὰ διακρίνῃ αὐτά. Ὅτε δὲ ἤγγιζεν τὸ τέλος του, ἔδωκεν εἰς καθένα τῶν υἱῶν του τὸ ἰδικόν του καὶ μετέβη εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἐκαστος ἤθελε νὰ λάβῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὴν κληρονομίαν καὶ νὰ τιμᾶται, καὶ εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι δικαίῳ τῷ λόγῳ κάμνει τοῦτο, ἐπαρουσίαζεν ἕκαστος τὸ δακτυλίδιον του. Ἐπειδὴ δὲ εὗρον τὰ δακτυλίδια τόσον ὅμοια πρὸς ἀλλήλα, ὥστε δὲν ἡδύναντο νὰ διακρίνωσι ποῖον ἦτο τὸ ἀληθινόν, ἤλθον ὅλοι ὁμῶς εἰς τὸν δικαστήν, διὰ νὰ κρίνῃ οὗτος τὴν διαφορὰν των.

Ἀφοῦ ὁ δικαστὴς ἤκουσε τὸ πρᾶγμα, εἶπεν. Ἐὰν δὲν φέρητε ἐδῶ τὸν πατέρα σας, θέλω ἀποβάλλει καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν ἀξίωσιν ὑμῶν. Νομίζετε τάχα, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ, διὰ νὰ λύω αἰνίγματα; ἢ ἐλπίζετε, ὅτι τὸ ἀληθινόν δακτυλίδιον θέλει ἀναίξει τὸ στόμα, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ τὸ γνωρίσωμεν; Ἀλλὰ σταθῆτε! Δὲν ἤκουσα, ὅτι τὸ ἀληθινόν δακτυλίδιον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ ἀγαπητὸν ἐκείνον, ὅστις φέρει αὐτό; Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ψευδῆ δακτυλίδια δὲν ἔχουσι ταύτην τὴν δύνα-

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Β'.

ΕΝ ΜΥΤΙΑΗΝΗ.

31 ΜΑΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ οὐτοῦν
μαθήματος, ὥς οὐ χρή μανθάνειν πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΡΕΒΥΣ

*Ιούλιος Γρεβϋς (Jules Grevy), ὁ νῦν πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ἐγεννήθη τῇ 15 Αὐγούστου 1813 ἐν Mont-sous-Vaudray τοῦ νομοῦ Ἰόρα (Jura). Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν σειρὰν τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ μαθημάτων ἐν τῷ Πολινιανῷ (Poligny), μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐσπούδασε τὴν Νομικὴν, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν μάχας, ἀπέκτησε ταχέως ὄνομα μεταξὺ τῶν δικηγόρων καὶ τῷ 1848 ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἀπέκλινε πρὸς τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς πτέρυγα. Ἡ εἰς τὸ σύνταγμα τῆς δημοκρατίας προπολογοῖα αὐτοῦ, ἥτις

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

Ἀξιωματικός, ὅστις εἶχεν ἀποβάλει μίαν τῶν κνημῶν του εἰς τινα μάχην, παρήγγειλε νὰ τοῦ κάμωσιν ἑτέραν ξυλίνην κατὰ πάντα ὁμοίαν μὲ τὴν φυσικὴν. Μετὰ τινα καιρὸν σφαῖρα κανονίου τοῦ ἀφήρπασε καὶ ταύτην τὴν ξυλίνην κνήμην. Οἱ περὶ αὐτόν φυσικῶ τῷ λόγῳ ἰδόντες τοῦτο ἤρχισαν νὰ κράζωσι « Γρήγορα νὰ προσκληθῇ ὁ χειρουγός ». Ὅχι, φίλοι μου, τοῖς λέγει μὲ ἀταραξίαν ὁ ἀξιωματικός, « προσκαλέσατε κάλλιον τὸν ξυλουργόν. »

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐν ἀοικήτοις διαρκῶς χώραις ἐνδαιτῶμαι,
Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι συχνὰ θνήσκω κ' ἀναγεννῶμαι.
Οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται προσῶς νὰ μὲ κρατῶσιν,
Ἄν καὶ ὥς χρήσιμον αὐτοῖς πολὺ μὲ συνιστῶσιν.
Δὲν θέλουν νὰ μὲ ἔγωσι ἔς τὰς συναναστροφάς των,
Οὐτ' εἰς τὰς συνελεύσεις των, οὐτ' εἰς τὰς ἐορτάς των.
Φεύγων λοιπὸν τὰς πόλεις των καὶ τὰς πολλὰς των τύρβας,
Προστρέχω εἰς τῶν μοναστῶν τὰς ταπεινὰς καλύβας.
Καὶ τότε ἐπανέρχομαι, ὁπότεν ἀσθενήσουν,
Ἢ κεκμηκότες ὄμματα καὶ στόμα ὅταν κλείσουν.

ΓΡΙΦΟΣ

(1) Υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος, (2) Βασιλεὺς τῆς Ταυρίδος θυγατρὸς τοῦ ξένου. (3) Θεοτῆς Αἰγυπτία.

τῆς, κατέθεσε τὴν ἀρχὴν καὶ δὲν ἐδέχθη τὴν ἐκ νέου ἐκλογὴν αὐτοῦ, διότι ἔγεινε μὲ ἀσήμαντον πλειοψηφίαν. Ἀντικατεστάθη λοιπὸν τῇ 4 Ἀπριλίου ὑπὸ τοῦ Βυφέ. Ἐκτοτε ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀριστερὰν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως πτέρυγα. Κατὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν μοναρχικῶν ἔγραψε » *Le gouvernement nécessaire* « (1873) καὶ ἐξεφράσθη κατὰ τῆς ἐπταετοῦς διαρκείας τῆς προεδρίας. Ὁ Γρεβὺς εἶνε εἷς ἐκ τῶν ὀλιγίστων Γάλλων πολιτικῶν, οἵτινες ἐλεύθεροι πάσης ματαιότητος δὲν ἀγαπῶσι κενὰς φράσεις· διὸ καὶ προσαγορεύουσιν αὐτὸν » Ἀριστείδην τῆς Γαλλίας ». Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ στρατάρχου Μαχμαῶνος ἐξελέγη τῇ 30 Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τε τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῆς Γερουσίας καὶ ἔκτοτε διατελεῖ κυβερνῶν μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος καὶ συνέσεως τὸ πολιτικὸν τῆς Γαλλίας σκάφος.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Περὶ βελτίονος συστήματος δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

(Συνέχεια σελ. 49)

Κ. Κυρίας δυνάμεις ἔχει ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὦ φίλε Δημόφιλε, τρεῖς, ὡς γνωρίζεις, τὸ γνωστικόν, συναισθητικόν καὶ ὁρεκτικόν· καὶ περὶ μὲν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πρώτου ἀσχολεῖται ἡ λεγομένη διανοητικὴ μόρφωσις, περὶ δὲ τὰ ἄλλα δύο κυρίως ἡ ἠθικὴ. Ἀμφότερα λοιπὸν ταῦτα, τὴν τε διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν

ὠριζε τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ καθαιρέσεως τοῦ προέδρου διὰ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἀπερρίφθη τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1848 διὰ ψήφων 643 ἀντὶ 158, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ διὰ γενικῆς ψηφοφορίας: πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὠφέλησε πολὺ Λευδοβίκον τὸν Ναπολέοντα εἰς τὸ νὰ ἄρῃται τὴν νίκην. Ὁ Γρεβὺς ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν μετρίαν δημοκρατίαν καὶ εἰς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς μετὰ τὸ πραξικόπημα τῇ 2 Δεκεμβρίου. Τῷ 1868 ἔγεινε πρόεδρος (Bâtonnier) τοῦ ἐν Παρίσις δικηγορικοῦ σώματος, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰς τὴν νέαν ἐκλογὴν διὰ τὸ νομοθετικὸν σῶμα ἐν τῷ νομῷ Ἰόρα ἐνίκησε μετὰ μεγάλην πλειοψηφίαν τὸν ὑποψήφιον τῆς κυβερνήσεως. Πολὺ πλειοτέρας ψήφους ἔλαβε τῷ 1869 εἰς τὰς γενικὰς ἐκλογάς. Ἡ ἀντιπολίτευσις αὐτοῦ κατὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ὑπῆρξε σταθερά, ἀλλὰ μετρία καὶ εἰς τὰ πράγματα μᾶλλον ἀπευθυνόμενη. Ἐξεφράσθη ἐνεργητικῶς κατὰ τῆς κωμωδίας τοῦ ψηφίσματος· τῷ δὲ 1870 ἐκηρύχθη κατὰ τῆς συστάσεως δικτατορίας καὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως νομίμων τύπων. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1871 ἐκλεχθεὶς δις εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐκλήθη παρ' αὐτῆς εἰς τὴν σπουδαιοτάτην θέσιν τῆς προεδρίας καὶ τετράκις: κατ' Αὐγούστου 1871, κατὰ Μάρτιον 1872, κατὰ Ἰούνιον 1872, καὶ κατὰ Φεβρουάριον 1873. μετὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἐξελέγη ἐκ νέου πρόεδρος. Ἀπέκλινε μὲν πρὸς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα· ἀλλ' ἀπέκτρησε διὰ τῆς μετριότητος καὶ τοῦ ἀξιολόγου τρόπου του τοσαύτην ἐπιρροήν, ὥστε ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἐπίδοχος διάδοχος τοῦ Θιέρσου ἢ ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ὅταν τῇ 4. Ἀπριλίου 1873 ἡ δεξιὰ πτέρυξ εἰς τινα ὑπ' αὐτοῦ γενομένην κλῆσιν εἰς τὴν τάξιν, ἀφορῶσαν τὸν ἀντιπρόσωπον Γραμῶνα (Gramon), διεμαρτυρήθη κατ' αὐ-

προσώπων καὶ πραγμάτων, ἐφ' ᾧ τὸ παλαιὸν σύστημα
ἐξεῦρε καὶ ὠνόμασε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο σμῆνος τῶν πρω-
τοσχόλων· α'. τῶν γενικῶν καὶ τῶν βοηθῶν τούτων,
τῶν κοσμητόρων· β'. τῶν μερικῶν, ἤτοι τῶν ὑπαγορευ-
τῶν καὶ ἐρμηνευτῶν καὶ τῶν ἀναπληρωτῶν τούτων ἢ
βοηθῶν· ἔπειτα τὴν ἀτελεύτητον ἐκείνην σειρὰν τῶν δι-
αταγμάτων, εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν ὁποίων ὁ μακαρί-
της Κοκκῶνης ἐχρειάσθη 15 ὅλας σελίδας (ἴδε Ὁδ. Κοκκ.
τμ. 3ον κεφ. 11ον), καὶ τὰ ὁποῖα πολλάκις ἐξουδετε-
ροῦσιν ἄλληλα, ὡς συμβαίνει πάντοτε μὲν ἐν τῇ γρα-
φῇ, πλειστάκις δὲ κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἡμικυκλίαις ἀνά-
γνωσιν· διότι, ἐνῷ μὲν γράφουσιν οἱ μαθηταὶ θρανίου
τινός, προσβάλλει τὸ εὖς αὐτῶν ἄλλου θρανίου ὑπαγό-
ρευσις, τὴν δὲ ἐν τοῖς ἡμικυκλίαις ἐργασίαν διαταράτ-
τει οὐχὶ σπανίως ἢ φωνασκία καὶ ἀταξία τοῦ πλη-
σίον ἡμικυκλίου.—Δ. Ἀλλὰ λησμονεῖς, ὦ Καλλίμαχε,
ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἢ καθ' ὑπαγόρευσιν γραφὴ κα-
τηργήθη;—Κ. Οὐδόλως λησμονῶ· καλῶς γνωρίζω, ὅ-
τι κατηργήθη μὲν εἰς τινὰ σχολεῖα, μάλιστα παρ' ἡμῖν
ἐν τῇ Ἀνατολῇ, διατηρεῖται δὲ ἀκόμῃ εἰς τὰ πλεῖστα,
οἱ δὲ ἐν χρήσει Ὁδηγοὶ οὐδὲν περὶ τούτου λέγουσι. Τώ-
ρα ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς τακτικὰς σου αὐτὰς καὶ στρα-
τιωτικὰς κινήσεις, ἀνελογίσθης ποτέ, πόσος πολῦτιμος
χρόνος δαπανᾷται μάτην ἐν αὐταῖς, καὶ πόσας καὶ ὁποί-
ας γνώσεις ἠδύναντο ν' ἀποκτήσωσι οἱ μαθηταὶ συνδιδα-
κτικῶς ἐν αὐτῷ διδασκόμενοι; Ἡ τάξις φείδεται χρόνου
καὶ πόνου κατὰ σοφόν τινα Γερμανόν, ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ
τάξις σπαταλᾷ χρόνον, καὶ μόχθον ἐμβάλλει εἰς τὰ παι-
διά. Δ. Ἀλλὰ, μοὶ φαίνεται, δὲν εἶναι τοῦτο ματαία ἀ-
πώλεια χρόνου, φίλε Καλλίμαχε. Ὁ παῖς ἐν ταῖς κανο-
νικαῖς καὶ ρυθμικαῖς ἐκείναις κινήσεσιν ἐθίζεται νὰ ᾔ-
ναι τακτικὸς καὶ ἀκριβὴς ἐν τε ταῖς σκέψεσι καὶ τοῖς
λόγοις αὐτοῦ καὶ ἔργοις, ὑπείκων δὲ πρὸς τούτοις συ-

τοῦ παιδὸς σκοποῦν τὸ σχολεῖον, ἐνεργεῖ αὐτὰς διὰ τῶν διαφορῶν διδασκομένων μαθημάτων, ἅτινα οὐ μόνον τὰς γνωστικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὀφείλουσιν ἅμα πάσας νὰ ἀναπτύσσωσι, τὸ ἀντιληπτικὸν δηλ. τὸ κριτικὸν τὴν φαντασίαν, τὴν μνήμην καὶ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν ἡθοποιὸν δύναμιν ἀσχοῦντα ἐπὶ τῶν παιδίων, τὴν καρδίαν αὐτῶν νὰ διαπλάττωσι καὶ ἀγαθὰ νὰ καθιστῶσιν αὐτά.—Δ. Ἄλλ' ἄρ' ἀ γὰρ διὰ μόνων τῶν ἐν τῷ σχολείῳ διδαγμάτων μορφοῦται ὁ παῖς, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως, τοῦλάχιστον ἠθικῶς;—Κ. Μὲ προλαμβάνεις, ὦ Δημόφιλε. Πολὺ περισσότερον πολλῶν διδαγμάτων συντείνει εἰς τὴν ἠθικὴν μάλιστα μόρφωσιν τοῦ παιδὸς ἢ ὅλη ἐν τῇ σχολῇ τάξις, ἢ ἔν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἑβρῦθος, σεμνοπρεπῆς καὶ ὠρισμένη διαγωγή τοῦ τε διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν. Ὡς πᾶσα πολιτεία ἔχει τοὺς νόμους αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ σχολή, ὡς πολιτεία ἐν σμικρῷ, ὀφείλει νὰ ἔχῃ τοὺς ἑαυτῆς νόμους, εἰς οὓς τὰ δρῶντα πρόσωπα ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσι.—Δ. Καὶ τί λοιπὸν δύνασαι τώρα νὰ εἴπῃς περὶ τῆς ὄντως ἱεραρχικῆς καὶ στρατιωτικῆς τάξεως, τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῷ παλαιῷ συστήματι, καθ' ἣν αἱ σύγχρονοι ἐκεῖναι καὶ τακτικαὶ κινήσεις, τὰ ὠρισμένα καὶ ὁμοιόμορφα προστάγματα, ἡ φωνή, ὁ κώδων, ἡ συρίστρα, αἱ χειρονομίαι, τὰ πάντα τείνουσιν εἰς ἀληθῶς στρατιωτικὴν σεμνότητα, πειθαρχίαν καὶ τάξιν, καὶ καθ' ἣν ἐν τῇ ποικίλῃ καὶ βαθμολογικῇ ἐκείνῃ σειρᾷ τῶν πρωτοσχολικῶν ἀξιωματῶν καὶ καθηκόντων συνηθίζει λίαν ἐνωρὶς ὁ παῖς εἰς τε τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, καὶ εἰς τὸ καθ' ὠρισμένους κανόνας ἐργάζεσθαι.—Κ. Πολλὰ καὶ δεινὰ, ὦ βέλτιστε, καὶ πρῶτον τὸ ἐξῆς τοῦτο· Διὰ νὰ τηρηθῇ ἀληθῶς ἡ τάξις ἐν τῷ εἰς πολλὰς κλάσεις, θρανία καὶ ἡμικύκλια κατατετμημένῳ ἐκείνῳ σχολείῳ, εἶνε ἀνάγκη πολλῶν

σκαλος σπανίως μεταβάλλων τὴν θέσιν του νὰ ᾔνε μᾶλλον σιωπηλός. » Σιωπὴν ἐπιβάλλει μόνον ἡ σιωπὴ « λέγει παιδαγωγικόν τι ἀξίωμα· ἀλλ' εἰ πρωτόσχολοί σου αἰωνίως μεταβάλλοντες θέσιν αἰωνίως λαλοῦσιν. Ὅφείλει ἐπίσης ὁ διδάσκων μήτε πολὺ δυνατὰ νὰ ὁμιλῇ, διότι ἐκεῖ εἰ μαθηταὶ γίνονται ἄτακτοι καὶ θορυβώδεις, μήτε πολὺ σιγά, διότι δὲν ἐννοεῖται. Τώρα τίς ἐκ τῶν πρωτοσχόλων σου ἐτήρησέ ποτε τὸ ἀκριβές καὶ δίκαιον μέτρον; Ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, εἰς τὰς κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ὑπάρχουσι τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι νόμοι, εἰς τὸ προτείνειν τὴν ἐρώτησιν, τὸ ἀποκρίνεσθαι, τὸ διορθοῦν τὴν ἐσφαλμένην ἀπόκρισιν κ. τ. λ., ὥστε μὴ τὴν ἀλήθειαν ἀμφιβάλλω, ἂν δέ-κx ὑπάρχουσι κατ' ὅλον τὸ ἔθνος δημοδιδάσκαλοι κατὰ τοὺς παιδαγωγικοὺς τούτους νόμους ἐκτελοῦντες τὸ ἔργον των, πολλῶν δὲ μᾶλλον εἰς καὶ μόνος πρωτό-σχολος. Δύνανται εἰ πρωτόσχολοί σου μετ' ἡθους καὶ ἀξιώματος ἀπαγγέλλοντες τὰ διδάγματα ἐπὶ τοῦ ἡθους τῶν παίδων νὰ ἐπηρεάσωσι; Δύνανται νὰ τηρήσωσι τὴν ἀπαιτουμένην εὐπρέπειαν καὶ σεμνότητα κατ' ὅλην τὴν ἐν τῇ σχολῇ ἀναστροφὴν αὐτῶν, ὥστε νὰ θεωρῶνται ὑπέροχοι τῶν ἄλλων, ὅπερ ἀνάγκη νὰ προσυπάρχῃ εἰς τὸν διδάσκοντα;—Α. Δὲν ἄρνοῦμαι μὲν ταῦτα παντελῶς, ὦ Καλλίμαχε, ἀλλὰ καὶ δυσκολεύομαι νὰ παραδεχθῶ, ὅτι τὰ παιδία ταῦτα, ἅτινα ἄλλως εἶνε εἰ ἐκλεκτότεροι μαθηταὶ κατὰ τε τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς (1) ὑπὸ τε τοῦ διδασκάλου συνεχῶς καθοδηγούμενα καὶ διὰ τῆς καθ' ἑκάστην τριβῆς, δὲν δύνανται νὰ καταστῶ-σιν ἱκανὰ εἰς τὸ ἔργον των.—Κ. Ἀπάτη cὺ σμικρά, ἀ-γαπητὲ Δημόφιλε. Ναὶ μὲν ἐπιβάλλει ὁ Ὁδηγὸς εἰς τὸν διδάσκαλον τὴν προπαρασκευὴν καὶ προγύμνασιν τῶν με-

(1) Ὅδ. Κοκκ. Τομ. Α'. κεφαλ. 6'.

νεχῶς εἰς τὰ προστάγματα ἐκεῖνα καὶ μετὰ πολλῶν συνεκτελῶν αὐτὰ γίνεται εὐπειθής καὶ ταπεινόφρων, ἐν ᾧ αἱ καθαρῶς σωματικαὶ ἀσκήσεις, ἀφ' ὧν λείπει ἡ κανονικὴ καὶ ῥυθμικὴ κίνησις, ἱκανῶν στοιχείων στεροῦνται εἰς ἀνάπτυξιν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν.—Κ. Παραδέχομαι, ὅτι ὁ ῥυθμός εἶνε μὲν ἀγαπητός εἰς τοὺς παῖδας, συντελεῖ δὲ ἱκανῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἀρετῶν τινων, ὡς εἶπες· ἀλλ' ἄρά γε πολὺ κάλλιον ἀποτελεσμα πρὸς τοῦτο δὲν φέρει ὁ ἐν τῇ Μουσικῇ ῥυθμός, ὅτε συνοδεύει αὐτὸν πρῶτον μὲν ὁ ἦχος, ἡ ἡ φωνή ἡ ζωποιοῦσα αὐτὸν καὶ διεγείρουσα τὰ λαμπρὰ συναισθήματα τὰ ἐκ τῆς Μουσικῆς προερχόμενα, καὶ δεύτερον ὁ λόγος, ὅστις ἰσχυροποιεῖ καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὰς καρδίας τὰ συναισθήματα ταῦτα. Ἄλλ' ἀπεναντίας οἱ μὲν διευθύνοντες τὴν τάξιν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἐργασίαν ἐν τῇ σχολῇ εἶνε αὐτὸ τοῦτο παῖδες, οὐδεμίαν μὲν τῶν ἀρετῶν ἐκείνων ἔχοντες, οὐδὲ δυνάμενοι περὶ αὐτῶν νὰ εἰπώσι τι καὶ νὰ τὰς ἐπιβάλωσιν εἰς ἄλλους, ἐκτελοῦντες δὲ ταῦτα πάντα ὅχι ἐν ἐπιγνώσει καὶ συνειδήσει, καὶ ἐπομένως ἄνευ σεμνότητός τινος ἡ ἀξιώματος, ἐξ ὧν πηγάζει τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τάξιν σέβας τῶν μαθητῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ λίαν δουλοπρεπῶς καὶ ἀνελευθέρως δίκην προβάτων ἀκολουθοῦντες τὴν τάξιν ἐκείνην, εὐθὺς ὡς ἐξέλθωσι τοῦ σχολείου, λησμονοῦσι τὰ πάντα ἐκ τῆς πολυμηχάνου ἐκείνης ῥυθμικῆς καὶ τακτικῆς σου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ ὠρισμένους κανόνας καὶ ὁδηγίας ἐργασίαν τῶν πρωτοσχόλων, πιστεύεις ποτέ, ὅτι τὰ παιδία ταῦτα εἶνε ἱκανὰ καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἐν ἀκριβεῖ ἐπιγνώσει νὰ πράττωσι, καὶ τὰ ἄλλα διδακτικὰ παραγγέλματα νὰ τηρῶσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ; Ἐκ τῶν παραγγελεμάτων τούτων σοὶ ἀναφέρω τινὰ διὰ νὰ πεισθῇς, ὦ Δημόφιλε, ὅτι πολὺ δυσκολώτερον πολλῶν ἔργων εἶνε τὸ διδάσκειν. Ὅφείλει π. χ. ὁ διδά-

οὔτε τὸν μηχανισμόν οὔτε τὴν σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν ἦρε, οὔτε ἀφήρεσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν παιδαρίων ἐκείνων, τῶν μερικῶν πρωτοσχόλων, τὴν διεξαγωγὴν τῆς πλείονος ἐργασίας ἐν τῷ σχολείῳ.—Δ. Πλὴν δὲν θὰ μὲ πείσης ποτέ, ὅτι τὰ ἐλαφρὰ ἐκεῖνα διδάγματα δὲν δύνανται ἐπὶ τέλους οἱ παῖδες νὰ διακατάσχωσι καὶ διδάξωσιν ἄλλους.—Κ. Ἀλλὰ θὰ σὲ πείσῃ τοῦλάχιστον ὁ μειλίχιος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὁ καλὸς καγαθὸς Ξενοφῶν λέγων (1). »Καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ἡρημένοι εἰσίν, οἱ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἀποδεικνύναι«, καὶ ἄλλα χρῶν.» Διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην, μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτούς, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας ». Ἀκούεις, ἀγαπητὲ Δημόφιλε, τοὺς πρεσβυτέρους ὁρίζει διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐνῶ διὰ τοὺς ἐφήβους ὁρίζει τοὺς ἄνδρας, διότι μόνον οἱ πρεσβύτεροι δύνανται, σωφρονοῦντες αὐτοὶ καὶ πεῖραν πολλὴν κεκτημένοι, νὰ διδάξωσιν τὴν δύσκολον ἡλικίαν τῶν παίδων σωφροσύνην τε καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ. Οἱ ἄνθρωποι, φίλτατε, πιστεύουσι μᾶλλον εἰς τὰ ὄμματα παρὰ εἰς τὰ ὦτά των καὶ τὸ παράδειγμα, λέγει ὁ Ξενέκας, καθιστᾷ τὸν δρόμον βραχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον. Τώρα οἱ πρωτόσχολοι ὅποιον παράδειγμα θὰ γίνωσιν εἰς τοὺς παῖδας, πρὸς οὓς εἶνε εἰς ἄμεσον καὶ ἐνδελεχῇ σχέσιν; Ἄν ἀληθεύῃ τὸ λόγιον, ὅτι τὸ σχολεῖον εἶνε ἡ φωτογραφία τοῦ διδασκάλου, ἐνταῦθα ἀληθέστατα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ σχολεῖον εἶνε ἡ φωτογραφία τῶν πρωτοσχόλων, τῶν ἀγγραμμάτων καὶ πλειστάκις ἀνηθίκων ἐκείνων παιδῶν. Δ. Νικᾷς, νικᾷς ὃ φίλτατον Καλλιμάχιον, καὶ πείθομαι ἤδη, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν

1) Ξενοφ. Κύρ. παιδ. βιβ. I Κεφ. 2.

κρῶν ἐκεῖνων συνδιδασκάλων του (1), ἀλλ' εἰπέ μοι τί πρῶτον θὰ πράξῃ ὁ διδασκαλος; τὰς συνδιδασκτικὰς του τάξεις, τὰς ἀπορροφώσας ἅπαντα τὸν χρόνον αὐτοῦ, θὰ διδάσκη, τοὺς πρωτοσχόλους θὰ προγυμνάζῃ, τὴν γενικὴν τάξιν θὰ ἐπιβλέπῃ, εἰς τὴν μάλιστα ἀνάγονται αἱ συγγνώταται τιμωρίαι καὶ ἐπιπλήξεις, ἡ τὸν ὅλον μηχανισμόν θὰ συκρατῇ; Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν τριβὴν τῶν μαθητῶν, ἂν μεταξὺ ἑκατὸν παιδίων εὐρίσκη τις πάντοτε εἰκοσιν, (2) ὥς ἀπαιτεῖ ὁ Ὁδηγός, ἱκανὰ νὰ ποδηγετήσῃσι τὰ ἄλλα εἰς τε τὴν τάξιν καὶ τὰ γράμματα, θὰ ἦναι βεβαίως θαῦμα· ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρεθῶσι, τὰ παιδιά ταῦτα, μόλις διδαχθῶσι τὴν μηχανικὴν ἐκείνην ἐργασίαν, μεταβαίνουσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον κατ' ἐπίμονον αἵτησιν τῶν γονέων, σφόδρα διμαχομένην πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ὁδηγοῦ. — Δ. Ἀληθῶς· πείθομαι, ὅτι ἡ μὲν τῶν γονέων ἀπαίτησις εἶνε δικαία καὶ φιλάνθρωπος, ἄδικος δὲ ἡ τοῦ Ὁδηγοῦ. — Κ. Καὶ ὁμως καὶ ἄλλο τι ἄδικον συμβαίνει ἐνταῦθα, ὦ Διμόφιλε. — Δ. Τὸ ποῖον; — Κ. Τὰ παιδιά ταῦτα ὀκτάκις τοῦλάχιστον τοῦ μηνὸς δύο ὥρας δαπανῶντα καθ' ἑκάστην ὑπὲρ τῶν ἄλλων, χάνουσι δεκαεξ ὥρας διδασκαλίας κατὰ μῆνα. Τί δὲ θὰ εἴπῃς περὶ τοῦ γενικοῦ πρωτοσχόλου, ὅστις δαπανᾷ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν του; περὶ οὗ, ἂν κρίνῃ τις κατὰ τὴν Ὁδηγόν, τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας θὰ ἰδῇς, ὅτι χάνει ὑπὲρ τῶν ἄλλων; — Δ. Σὲ συνελάθομεν ἐπ' αὐτοφῶρῳ μὴ εἰδότα τὰ γιγνόμενα. Οἱ γενικοὶ πρωτόσχολοι πρὸ πολλοῦ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν ὑποδιδασκάλων ἢ βοηθῶν. — Κ. Ἀπάτη οὐ σμικρά· ἡ ἀντικατάστασις αὕτη ἐγένετο μὲν ἐν ταῖς πόλεσιν· πόσα ὁμως χωρία καὶ κῶμαι διατηρεῦσιν ἔτι τὸν γενικὸν πρωτόσχολον! Ἐπειτα ἡ ἀντικατάστασις

(1) Ὁδ. Κοκκ. τ. 45. (2) Ὁδ. Κοκκ. σ. 38.

γεις περὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ποινῶν, περὶ τῶν ἐξευτελιστικῶν ἐκείνων προπηλακισμῶν, τῆς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν στηλιτεύσεως· δὲν γνωρίζω δέ, ἂν ὑπάρχη εἰσέτι καὶ ὁ μαῦρος πίναξ τῆς ἀτιμώσεως. Ἀλλὰ τὸ ξύλον τὸ ἐπάρκτον; ἀλλ' οἱ ἀνηλεεῖς ἐκεῖνοι ῥαβδισμοί; ὦ ἀγαθὲ Δημόφιλε, κακούργων μᾶλλον ἄγριον σωφρονιστήριον καθίσταται οὕτω τὸ σχολεῖον, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς τρυφερωτέρας ἡλικίας φαιδρὸν παιδευτήριον.— Δ. Ἀληθῶς ἐκέρδησας τέλος τὴν ψῆφόν μου ἐν τῷ ζητήματι τῆς τε ἐν τῇ σχολῇ τάξεως καὶ τῶν παρομαρτούντων· ἐπεθύμουν δὲ ἤδη νὰ ἀκούσω ὁποῖα τις ἀπεγαντίας εἶνε αὕτη ἐν τῷ νέῳ συστήματι.—Κ. Περὶ τούτου, φίλτατε, ἄλλοτε δύνασαι νὰ ἀναγνώσῃς καὶ ἀκούσῃς πλείοτε· ἐγὼ ἐνταῦθα γενικώτερά τινα ἀφοῦ σοὶ εἶπω, θὰ εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον ζήτημα τὸ περὶ τῶν διαφόρων μαθημάτων, εἰς ὃ καὶ σὺ σπεύδεις. Κατὰ τὸ νέον σύστημα τὸ σχολεῖον δὲν εἶνε κατατετμημένον εἰς ὀκτὼ καὶ δέκα τάξεις· αἱ τάξεις εἶνε μόνον τρεῖς ἢ τέσσαρες, αἵτινες δύνανται καὶ μὲ δύο διδασκάλους ἢ καὶ ἓνα ὑποδιδάσκαλον νὰ ἐργασθῶσι. Λείπουνσι τὰ ἡμικύκλια, τὰ μεγάλα θρανία, οἱ πρωτόσχολοι, αἱ πολλαὶ ἄνω καὶ κάτω κινήσεις, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ποικίλα προστάγματα ἀντικαθίστανται ἐν ἀνάγκῃ διὰ τοῦ ἀφελοῦς, ἐν, δύο· ἐν δύο, τρία κ.τ.λ. Λείπουνσι αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀμοιβαὶ καὶ ποιναί, τὰ πολλὰ καὶ δημαρχικὰ κατὰστικα, περὶ ὧν εἰς δεκατρεῖς σελίδας ὁμιλεῖ ὁ Κοκκῶνης, ὁ φοβερός αὐτὸς μηχανισμὸς ὁ ἀποθλέπων εἰς τὴν ἑκτακτον ἐκείνην συγχυσιν καὶ ματαιότητα. Ἡ τάξις ἅπασα εἶνε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ διδασκάλου. Διδάσκει οὗτος ἡρέμα, σιγανὰ καὶ ἄνευ διακοπῆς· τὰ παιδία ἵστανται ζωηρὰ μὲν καὶ εὐκίνητα κατὰ τὸν νοῦν, ἀλλὰ προσεκτικὰ καὶ ἀκίνητα κατὰ τὸ σῶμα. Αἱ ψυχαὶ ὁ-

τῷ σχολείῳ τάξιν καὶ σεμνότητα καὶ τὴν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐπίγνωσιν καὶ εὐπρέπειαν εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ τηρηταὶ αὐτῆς. Καιρὸς δὲ νομίζω νὰ ἔλθωμεν εἰς αὐτὰ τὰ μαθήματα, διὰ νὰ ἴδωμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο συστημάτων παρέχει εἰς τὸν παῖδα τοῦ λαοῦ ταχύτερον καὶ τελειότερον τὰς πρῶτας στοιχειώδεις γνώσεις ὧν ἀπόλυτον ἔχει ἀνάγκην ἐν τῇ κοινωνίᾳ.—Κ. "Οχι ἀκόμη, ὦ Δημόφιλε· εἰς τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τάξιν ἀνήκουσι καὶ αἱ ἀμοιβαὶ καὶ ποινὰι τῶν μαθητῶν.—Δ. Τί τάχα ὑποβλέπεις εἰς ἀμφοτέρα ταῦτα;—Κ. Βλέπω πάνυ δικαίως, ὅτι πρὸς τήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ ἐπιμελείας ἐξεῦρον οἱ παιδαγωγοὶ ὑμῶν πολλὰς καὶ δρακοντεῖους ποινὰς καὶ πολλὰς καὶ ποικίλας ἀμοιβάς. Δεκαπέντε εἶδη βραβεύσεων καὶ ἀμοιβῶν καὶ δεκαεπτὰ εἶδη ποινῶν ἀναγράφει καὶ ἐξηγεῖ ὁ μακαρίτης Κοκκῶνης εἰς εἴκοσι τρεῖς σελίδας τοῦ Ὁδηγοῦ αὐτοῦ (1). Προβιβασμούς, γραμμάτια εὐχαριστήσεως, ἀνακηρύξεις, ἀναγραφὰς εἰς πίνακας τιμῆς, διορισμούς εἰς θέσεις καὶ τὴν ἄλλην ματαιοδοξίαν καὶ κενόνητα· ἀλλὰ τὰ γελοῖα ἐκεῖνα χαρτάρια, τὰ δίκην χαρτονομισμάτων τιθέμενα εἰς εὐρυτάτην κυκλοφορίαν ἐν τῷ κράτει ἐκείνῳ τοῦ σχολείου καὶ λαμβάνοντα τὴν αὐτὴν τύχην, ἣν καὶ τὸ χαρτονόμισμα εἰς πολλὰ οἰκονομικῶς κακῶς ἔχοντα κράτη.—Δ. Τὰ εὔσημα λέγεις;—Κ. Αὐτὰ ταῦτα, ὦ Δημόφιλε.—Δ. Καὶ ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἐν τοῖς σχολείοις;—Κ. Καὶ δὲν βλέπεις ὅτι ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολείων κατέχουσιν πάντοτε ἐπίζηλον θέσιν;—Δ. Ἀληθῶς γελοῖον καὶ ἀηδὲς πρᾶγμα.—Κ. Μόνος ὁ ξηρὸς καὶ ἀφελὴς ἔπαινος ἐπιτρέπεται, φίλε Δημόφιλε, ὡς ἀμοιβὴ τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὸ νέον σύστημα. Τί δὲ λέ-

(1) Ὁδ. Κοκκ. Τομ. Α', κεφαλ. δ'.

πτύξιν. Καὶ δὲν πρέπει μὲν νὰ ταράττῃ τις τὸν ὕπνον αὐτοῦ, ἐνίοτε ὅμως πρέπει νὰ τὸ ἐξυπνίξῃ, ὅταν ὑπερβαίῃ τὰ τεθέντα ὅρια. Τοῦτο εἶνε σωτήριον καὶ εἰς τὸ παιδίον καὶ εἰς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτό· διότι τοὺς ἀπαλλάττει ἀπὸ τὴν ἐνόλησιν ἐν καιρῷ τῆς τραπέζης, ἢ τὴν νύκτα μένον ἄπνουν.

Ἡ κίνησις καὶ καταθαυκάλησις (νυκάρισμα) ἵσως εἶνε πάντῃ κεριττά· ἀλλ' ἡ πείρα πολλῶν αἰώνων ἀπέδειξεν, ὅτι δὲν φέρουσι καὶ βλάβην τινά, ὅταν ᾔνε μέτρια· Προτιμητέον ὅμως πάλιν τὸ κινεῖν ἐντὸς λίχνου (κούνης) ἢ σκάφης παρὰ τὸ ἐν ταῖς ἀγκάλας σείειν. Ὁ διὰ τοῦ τελευταίου δυνατὸς ἐρεθισμὸς ἀπεδείχθη ἐπίσης ἐπιβλαβής, ὡς καὶ ὁ διὰ τῶν πολλῶν φιλημάτων ἢ τοῦ γαργαλισμοῦ.

Τὰ ἐνδύματα τοῦ βηλαμινοῦ δὲν πρέπει οὔτε τόσο στενὰ οὔτε τόσο θερμὰ νὰ ᾔνε, διὰ νὰ εἰμωρῇ νὰ φυλάσσῃται ἡ ἀπαιτουμένη καθαριότης. Ἡ συχνὴ ἀλλαγὴ τῶν ἐνδυμάτων, καλῶς καὶ τὸ νὰ ἐνδύωμεν αὐτὰ πολὺ ἐλαφρὰ, προξενεῖ καταψύξεις (χυρολογήματα). Τὸ δὲ σπαργάνωμα πρέπει νὰ συγχωρῇται μόνον διὰ νὰ δώσωμεν στερεότητά τινά εἰς τὸ σῶμα, δι' ἧς προλαμβάνεται ὁ κίνδυνος ὁ ἐκ τῆς ἐν τῷ φέρειν ἀπροσεξίας, καὶ διὰ νὰ περιορίσωμεν τὴν πολλὴν κίνησιν τοῦ νεογνοῦ, τῆς ὁποίας ὁ ἐρεθισμὸς δὲν εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς προτέραν αὐτοῦ ἡσυχίαν,

Τοῦτο ἰσχύει πρὸ πάντων περὶ τῆς περιφορᾶς. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις, τὴν ὁποίαν περιμένει τις ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ἀντιλήψεων, προσκόπτει διὰ τῆς πρώτου ἀνησυχίας καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ, καὶ μάλιστα εἰς πόλεις, ὅπου ὁ διαβατικὸς θόρυβος καὶ ἡ τύρβη δὲν προσφέρει κανὲν ἀντικείμενον κατὰλληλον διὰ τὰς πρώτας ἀντιλήψεις. Ὅθεν ἡ ἡσυχὸς παιδιὰ μὲ ἀπλούστατα πράγματα, ἐνῶ κείνται ἢ κάθονται, καὶ ἐ-

λων τῶν μαθητῶν κρέμονται ἀπὸ τὸ γλυκὺ καὶ σεμνὸν βλέμμα τοῦ διδασκάλου. Ἡ ἡσυχία καὶ ἡ τάξις συγκρατεῖται διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς λίαν μεθόδικῆς ἐργασίας, τυχὸν δὲ διαταραχθεῖσα ἐπαναφέρεται δι' ἐνὸς βλέμματος, ὅπερ δύναται πολλὰ νὰ ἐκφράσῃ, δι' ἐνὸς ἐλαφροῦ κτυπήματος ἐπὶ τῆς ἑδρας, δι' ἐλαφρᾶς ἐπιπλήξεως κ.τ.λ. Λεῖπει, τὸ ξύλον τὸ ἐπάρκτον καὶ ὑπάρχει τὸ ἄσμα τὸ φαιδρύνον τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, καὶ ἡ γυμναστική, ἡ καθιστῶσα χαρίεσσαν τὴν ἔξω τοῦ σχολείου διατριβὴν καὶ τσαῦται καὶ τσιαῦται μερικότητες, αἵτινες καθιστῶσιν ἐκπληκτικὴν τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ παλαιόν. Ἀλλ' ὅς εἰσέλθωμεν πλεον εἰς τὸ περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων, ὅπερ σὺ θεωρεῖς τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀνωτέρω.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 15)

• Καὶ εἰς τὸν ὕπνον πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἡ τάξις αὐτή. Εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας βεβαίως μετὰ τὴν γέννησιν πρέπει ν' ἀφίνη τις τὸ πᾶν εἰς τὴν φύσιν, καὶ νὰ παρατηρῇ μόνον. Ἄμα ἔμως παρατηρήσῃ πόσον κοιμᾶται τὸ παιδίον καὶ πότε ἐξυπνίζεται, ὅς κάμνῃ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φυσικῆς ταύτης χρείας σταθερόν, ἔσον ἐνδέχεται, καὶ νόνα, Αὕτη ἡ τάξις πρέπει νὰ μεταβάλληται μετὰ βραχείας περιόδους συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ παιδίου ἀνά-

μως καὶ ἐνταῦθα ν' ἀποφεύγῃ τις τὰς ὑπερβολὰς τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος πρέπει βαθμηδὸν νὰ ἐλαττωθῇ. Διακοπὴ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται μόνον εἰς κατεπείγουσαν ἀνάγκην. Ὁ Οὐφελάνδος θεωρεῖ ὡς ὑποφερτὰ τὰ χλιαρὰ λουτρὰ 24—25 βαθμ. τοῦ Ρεομύρου. Ὅταν ἡ θέρμανσις τοῦ ὕδατος εἴμπορῇ νὰ γίνη διὰ τοῦ ἡλίου, εἶνε προτιμητέα. Δὲν θεωρεῖται δὲ ὡς ὠφέλιμον τὸ θερμὸν ὕδωρ, διότι τοῦτο ἀποβάλλει τὰ τονικὰ συστατικά αὐτοῦ μέρη. Ποτάμιον ἢ ὑέτιον ὕδωρ συγκερασμένον μὲ θερμὸν μέχρι τοῦ ἀνήκοντος βαθμοῦ εἶνε χρησιμώτερον.

Τὸ παιδίον μανθάνει κατὰ μικρὸν νὰ μεταχειρίζεται τὰ μέλη του κατὰ τὰς διακελεύσεις τῆς βουλήτεως, ἡ δὲ ἀγωγή πρέπει νὰ συντρέξῃ εἰς τὸ νὰ γίνη τοῦτο ταχύτερον, ἀσφαλέστερον καὶ τελειότερον. Αἱ πρῶται δεξιότη-τες τῆς ἀπαλῆς ἡλικίας εἶνε τὸ ἄπτεσθαι, κάθησθαι ἔρπειν, περιπατεῖν καὶ λαλεῖν. Τὸ ἄπτεσθαι διευκολύνεται διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν χειρῶν, καὶ διὰ παρασκευῆς καταλλήλου ὑλικοῦ, ἀπομακρύνσεως δὲ τοῦ βλαπτικοῦ. Διὰ τῆς ἀφῆς ἀναπληροῦνται καὶ διορθοῦνται αἱ ἀντιλήψεις τῆς ὁράσεως, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε οὐσιῶδες πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἐννοιῶν νὰ δίδηται ἀφορμὴ πρὸς ἀφήν. Ἀλλὰ ἀντὶ ἀκαταλλήλων τεχνικῶν ἀθυρμάτων ἡ παιγνίων ἔπρεπε κατὰ μικρὸν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὰ παιδιά σκληρὰ καὶ ἀπαλά, θερμὰ καὶ ψυχρά, ὁμαλὰ καὶ ἀνώμαλα, στρογγύλα καὶ γωνιώδη, ὀξεῖα καὶ ἀμβλέα σώματα, διὰ νὰ πιάνωσιν αὐτὰ, ἀλλ' ὅχι πολλὰ διὰ μιᾶς. Πρέπει προσέτι νὰ κωλύονται αἱ ἀσχημοσύναι, εἰς ἃς πίπτουσι τὰ παιδιά, νὰ φέρωσι διηλ. ἐλα εἰς τὸ στόμα, ἢ νὰ ζητῶσι νὰ πιάσωσι, καὶ ὅσα δὲν πρέπει, ἀπομακρυνόμενων ἡσυχῶς τῶν χειρῶν ἀπὸ τοῦ στόμα, ἢ καλυπτομένων, μάλιστα ἐνῶ τρώγουσι, μὲ χειρόμακτρον τι. Ὅταν δὲ ἡ ὀδοντοφυΐα φέρῃ ἐρεθισμὸν εἰς τὸ στόμα, πρέπει τὸ παιδίον νὰ διακρίνῃ τίνα τῶν πραγμάτων πρέ-

πειτα, ἐνῶ ἴστανται τὰ παιδία, ἐπιδρᾷ λυσιτελέστερον καὶ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ σῶμα, παρὰ τὸ φέρειν καὶ ὀχεῖσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς, μεθ' ὧν συνδέεται ὁ ἐκ τῆς τῶν δούλων καὶ ἄλλων κακοηθείας κίνδυνος κτλ. Εἰς τὰς βλάβας τοῦ φέρειν πολὺ τὰ παιδία ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀνήκει καὶ ἡ μονομερὴς ἀνάπτυξις τοῦ σώματος, ἣτις ἐνίοτε δύναται νὰ παρεκβῇ καὶ εἰς διαστρωφὴν. Τὸ φερόμενον παιδίον δὲν εἶνε ἐπίσης θερμὸν οὔτε ἐπίσης ἐλεύθερον ἢ ἐσπριγμένον· ἐπειδὴ ὀλίγοι τιθῆναι ἔχουσι δύναμιν καὶ νοῦν ἱκανόν, ὥστε νὰ μεταφέρωσι τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἀγκάλην. Διὰ τοῦτο ἤθελον εἶσθαι κάλλιον νὰ κάθεται μὲν τὸ παιδίον εἰς ὄχημα, διὰ νὰ μεταβάλλῃ δι' αὐτοῦ μόνον τρόπον, ὅχι ὅμως καὶ νὰ διαταράττῃται καὶ κλονῆται κοινύμενον.

Ὅτι παραμεγάλῃ θερμότης καθὼς καὶ παραμεγάλον ψυχρὸς δὲν συμβάλλει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, τοῦτο ἔχει τὸ νεογνὸν κοινὸν μὲ ὅλην τὴν ὀργανικὴν φύσιν. Μετρίαν θερμοκρασίαν δωματίου, ἐλαττωρὴν ἀλλὰ θερμοκίνησαν ἐνδοματίαν, μεγαλητέραν θερμότητα, ἐνῶ κεῖται καὶ κάθεται, μικροτέραν, ἐνῶ κινεῖται, ταῦτα ἀπαιτεῖ ἡ πεῖρα καὶ διὰ μέγα καὶ διὰ μικρὸν παιδίον. Προσέτι πρέπει νὰ φυλλάττωμεν τοὺς πόδας μᾶλλον ἀπὸ τὸ ψυχρὸς, τὴν κεφαλὴν μᾶλλον ἀπὸ τὴν ὑπερθερμασιν. Βαρύα λοιπὸν καλύματα, ἀλλὰ καὶ λεπτοῦφῃ πάλιν, εἶνε ἐπίσης ἐπιβλαβῆ. Πρὸς τούτοις πρέπει ν' ἀποφεύγῃ μὲν τις τὴν ἡλιοκαίαν, ἀλλὰ ν' ἀπομακρύνῃ καὶ πᾶσαν ἀκτῖνα ἡλιακὴν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ παιδός, διὰ νὰ μὴ διαθαρῇ ἡ ἐπιδερμὶς αὐτοῦ, εἶνε ὀλιθρία ματαιότης. Ὡς ἐκ τούτου τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ δὲν λαμβάνει τὴν ἀνήκουσαν ἐλαστικότητα· κωλύεται δὲ καὶ ἡ αὔξησις τῆς ἰδρύας, ἔσταν τὸ παιδίον δὲν ἐξέρχεται εἰς τὸν εἰσέλευτον αέρα.

Τὸ νίπτειν καὶ λούειν ἦνε δεδοκιμασμένον μέσον πρὸς ἰσχυροποίησιν τοῦ δέρματος τοῦ παιδός. Πρέπει ἔ-

φυσικαῖς σχέσεσι καὶ ἀντιθέσει νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς ποιητικῶς ἐξηρηθισμένους. Ἡρπαζόν λοιπὸν τὴν λύραν καὶ ἔπαιζον καὶ ἤδον, ὡς οὐδεὶς ἄλλος λαὸς μετ' αὐτούς.

Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ὑπὸ Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων συστηθεισῶν κοινωνιῶν ἰδρυσαν καὶ ἔβαλον εἰς τάξιν πλῆθος δημοκρατικῶν πολιτειῶν περίξ ὅλου τοῦ Ἀρχιπελάγους.

Ἐνισχυθέντες εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦ ὕδατος ἐπλευσαν ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τῆς θαλάσσης κελεύθων περαιτέρω, ἐπλήρωσαν τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν μὲ ἀποικίας, ἔστησαν φάρους τῆς παιδείας εἰς ὅλα τὰ βαρβαρικά παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου, περιέλαβον μὲ αὐτάς, ὡς μὲ ἄλλην παρυφὴν, ὅλα τὰ κράσπεδα τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἐνεκέντρισαν ἐκ τῆς Μασσαλίας εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν τὸν πολιτισμὸν καὶ ἐτόλμησαν νὰ ἐκπλεύσωσι διὰ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Ἐνῷ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξετείνοντο αἱ περὶ κόσμου ἰδέαι των, ἤρχισαν, ὡς ἔχοντες πνεῦμα θεωρητικόν ἅμα καὶ πρακτικόν, νὰ φιλοσοφῶσι περὶ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς αὐτῶν, αἵτινες ἦσαν πλήρεις ἐμπορευμάτων, καὶ εἰς τοὺς θορυβώδεις λιμένας των, αἵτινες ἔβριθον ξένων ἐθνῶν, ἀνεφάνησαν ὁξύνους καὶ βαθύνους σοφοὶ καὶ φυσιοδίφαι, οἱ ὅποιοι συμφώνως πρὸς τὰς περὶ κόσμου θεωρίας αὐτῶν ἐθεμελίωσαν πλῆθος συστημάτων, σχολῶν καὶ αἱρέσεων.

Τὸ ἐμπόριον αὐτῶν πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη παρήγαγε πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν, ἐξήγειρεν τὴν σπουδὴν πρὸς καθωράισιν τοῦ καθημερινοῦ βίου καὶ ἀνέπτυξε τὰς καλὰς τέχνας. Ἀνεφάνησαν Ἀπελλαῖ, Πραξιτέλεις καὶ πλῆθος ἄμετρον ἄλλων καλλιτεχνῶν, ὑπὸ τὴν γραφίδα καὶ τὸ γλύφανον τῶν ὁπρίων τὸ μάρμαρον

πει νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸ καὶ τίνα ὄχι. Τὸ αὐτὸ ἄς γίνε-
ται καὶ ὡς πρὸς τὸ ἄπτεσθαι βλαβερῶν, εὐαρέστων, ἢ
ἀνεφίκτων ἀντικειμένων. Τὸ παιδίον πρέπει νὰ συνηθίσῃ
νὰ βλέπῃ τι, χωρὶς νὰ πιάνῃ αὐτό. Ἄς καταβάλλεται
δὲ προσοχή, ὥστε ἐξ ἀνεπιτηδεύου ψηλαφήσεως νὰ προ-
έλθῃ ἐπιτηδεῖα διαχείρησις. Καὶ τὸ νὰ ῥίπτωσι δὲ ἢ κα-
ταστρέφωσι καὶ διαφθερίωσι παιδαριωδῶς πρέπει νὰ
μὴ ἀνέχεται τις παντάπασι.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 9)

* Ὡς ἡ χώρα, οὕτω καὶ ὁ βίος τῶν Ἑλλήνων πα-
ρουσιάζει τὰς μεγίστας ἀντιθέσεις. Ὁ θαλάσσιος βίος
ἦτο πλούσιος εἰς μεταβολὰς καὶ ποικίλα συμβεβηκότα
καὶ ἦρκει ἐπομένως μόνος νὰ προσφέρει ὕλην καὶ εἰς
τοὺς ποιητὰς καὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς καὶ εἰς τοὺς
ρήτορας. Ὅπισθεν ὁμοῦ τοῦ ἀγρίου τούτου καὶ ταρχ-
νώδους βίου ἔκειντο αἱ μικραὶ θελκτικαὶ καὶ εἰρηνι-
καὶ κατακίαι εἰς τὰς κρύπτας τῶν νήσων, αἱ ἐστίαί
τῶν εἰκῶν εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων, αἱ καρποφό-
ροι ἀγροὶ κατὰ μήκος τῶν διακυγῶν ὑδάτων τῶν ποτα-
μῶν καὶ ὁ εἰδύλλιος πειμενικός βίος ἐπὶ τῆς Ἰδῆς, τοῦ
Ἠελίου, τοῦ Κιθαιρώνος, καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀρ-
καδίας.

Δικαίῳ τῷ λόγῳ ἔπρεπεν εἰ Ἕλληνες ἐν ταῖς ταῖς

Ὡς πρὸς τοῦτο ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τοῦ βίου αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἐξήντησαν πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν καὶ τῇ νοήσει περιληπτόν. Μοναρχία, Δημοκρατία, Ἀριστοκρατία, Πλουτοκρατία, Ὀλιγαρχία, στρατιωτική Δεσποτεία καὶ Ἱεροκρατία διεδέχοντο ἀλλήλας κατὰ τὰς διαφόρους φυλάς, τοὺς τόπους καὶ τοὺς χρόνους.

Ὅλος ὁ λοιπὸς κόσμος δὲν προσφέρει κανέν εἶδος πολιτεύματος, τοῦ ὁποίου ἢ μικρὰ Ἑλλάς δὲν ἔδειξε τὸ πρότυπον, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἔπλασε τεχνικοὺς ὄρους, τοὺς ὁποίους μέχρι τῆς σήμερον διατηροῦσι τὰ πεπολιτισμένα τῆς γῆς ἔθνη.

Ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης, ἂν καὶ ἐγνώριζε μόνον τὰς πολιτείας τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τῶν πλησιχώρων λαῶν, φιλοσοφεῖ περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν πολιτευμάτων, ὡς εἰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, καθὼς ἡμεῖς, ὅλας τοῦ κόσμου τὰς πολιτείας.

Ἐάν τις παραβάλη τὰ πολιτεύματα δύο μόνον Ἑλληνικῶν πολιτειῶν, τῆς αὐστηρᾶς, τῆς σκληρᾶς, τῆς πολεμικῆς, τῆς μοναρχικῆς ἢ ἀριστοκρατικῆς, σχεδὸν βρεττανιζούσης Σπάρτης μὲ τὴν λεπτοφυῆ, ἀστείαν, λαμπράν, πολυτελεῆ, δημοκρατικὴν, γαλλίζουσαν οὕτως εἰπεῖν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων, θέλει ὑπολάβει σχεδὸν ὡς ἀδύνατον, ὅτι προϊόντα τόσον ἀντιθέτων χαρακτήρων ἠδύναντο νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἀνθρώπων, οἵτινες ἐλάλουν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτὴν ἐθνικότητα.

Πιστεύει τις μᾶλλον, ὅτι βλέπει ἐνσικεῦν τὸ ἀλλοτριόγενές, τὴν ἀρχτικὴν οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀνταρχικὴν πόλιν, ἐντὸς βολῆς λίθου. Τὰ ἄκρα καταστάσεων, ἀχαλίνωτος ἐλευθερία καὶ ὠμὴ τυραννία ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἐνός μόνον ἀνδρός φαίνεται, ὅτι εἰδουσι σχεδὸν τὰς χεῖρας παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ ὅτι πάλιν ἐν τῷ μέσῳ

ἐλάμβανε μορφήν καὶ ζωήν, εἰ λαμπροὶ ναοὶ καὶ αἱ στῆλαι ἠΰξανον, ἐπὶ δὲ τοῦ λινοῦ ὑφάσματος κατωπρίζετο μὲ ζωηρὰ χρώματα ὅλη ἡ δημιουργία.

Καθὼς εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπῆρχε μοναρχικός καὶ τὰ πάντα ἀποκλειστικῶς δεσπόζων Νεῖλος, κολεσσιαῖος καὶ ἐπιτακτικός Γάγγης ἢ ἀπέραντες καὶ μενότερες Μεσσηποταμία, καθὼς τὸναντίον τὸ πᾶν ἦτο διεσχισμένον καὶ ποικίλως καὶ καλῶς διηρθρωμένον, εὐμεταχειρίστες δηλ. καὶ τὸν ἄνθρωπον μὴ καταδαλεῦσα φύσις, πολυάριθμα, ἀλλὰ μετρίου ὕψους ὄρη, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅλα μὲ τὸ ὁμαλὸν τῆς θαλάσσης κάτεπτον στενῶς συνδεδεμένα, οὕτω κατ' ἀναλογίαν καὶ ἡ φύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ὑπῆρξε πολυσχιδής, τιμαλφής λίθος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πλευρὰς ἐξεσμένος.

Πάντῃ ἀντιθέτως πρὸς ἄλλα ἔθνη, τὴν μονότονον λ.χ. μάζαν, τὴν ὁποίαν προσφέρει ἡ φύσις τῆς χώρας καὶ τὸ ἔθνικόν τῶν Ῥώσων πνεῦμα, παρίστανται εἰ Ἕλληνες ὡς δένδρον εἰς πλείστους κλάδους διηρημένον, ἀλλὰ μὲ μέρη πολὺ χαριέντως συνηρμοσμένα.

Ἡ γλῶσσά των διηρέθη εἰς πολλὰς διαλέκτους, ἡ φυλή των εἰς πολλὰ γένη, τὰ ὅποια ὅλα εἶχον διαφοροὺς ιδιότητες, ἀλλὰ καὶ διαφορὺς ἀρετάς, καὶ τὰ ὅποια ὅλα, ἂν καὶ ἔσπευδον εἰς πάντῃ ἀντιθέτους διευθύνσεις, καθὼς αἱ νῆσοί των διὰ τοῦ μεταξύ αὐτῶν κεχυμένου ὕγρου στείχειου, συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλα διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς κοινῆς συμπαθείας καὶ τῶν κεινῶν σχεπῶν καὶ προθέσεων.

Αἱ αὐταὶ σχέσεις, αἵτινες παρήγαγον τὰς διαφορὰς διαλέκτους, τὰς διαφορὰς φιλοσοφικὰς σχολάς, τοὺς διαφορὰς ῥυθμοὺς τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς: τὸν Δωρικόν, τὸν Ἰωνικόν καὶ Κορινθιακόν, ἔδωσαν παρ' αὐτοῖς τὴν γένεσιν καὶ εἰς τὴν μεγάλην πεικιλίαν τῶν πολιτευμάτων.

ποτὲ ἐσχέφθησαν καὶ ἐποίησαν ἄνθρωποι· εἰς γλῶσσαν πλουσιωτάτην, τῆς ὁποίας αἱ συνθέσεις εἶνε τόσον εὐκόλως συνηρμοσμένοι καὶ λιπ' ἐλαίῳ ἀληλιμμένοι, καὶ ἡ ὁποία εἶνε τόσον εὐπρόφερτος καὶ διὰ τὸν νοῦν τόσον χαρακτηριστική καὶ τόσον περιεκτική· τέλος ἡ ὁποία δι' ὅλας τὰς σημερινὰς τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν γλώσσας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐχρησίμευσεν ὡς πρωτότυπον. Ἐάν τις ῥίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, θέλει νομίσει, ὅτι βλέπει πνευματώδεις καὶ παραβόλους ἄνδρας, οἵτινες εἵξευρον νὰ καλλιεργῶσιν ἄνθη πλησίον τοῦ πυρώδους χάσματος ἡραιστίων ὁρέων, καὶ νὰ κτίζωσι τοὺς ναοὺς τῶν Μουσῶν εἰς τὰς ὄχθας ὀρμητικῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκχειλίζοντες διεσκόρπιζον εἰς τὰ πέριξ καταστρεπτικὴν κυρτικὴν λάβαν (τέφραν).

Τὸ αὐτό, τὸ ὁποῖον συνέβαιnen εἰς τὴν μητρόπολιν, ἐπανελαμβάνετο καὶ εἰς τὰς ἀποικίας. Αἱ ἀποικίαι αὐται, αἵτινες ἐτυστήθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕνεκα ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ φατριαστικῶν παθῶν, καὶ αἵτινες ἐξεπολίτισαν τὰ βαρβαρικά τῆς Μεσογείου παράλι, φαίνεται, ὅτι ὑπῆρξαν τόσοι κρατῆρες, οἱ ὁποῖοι τὰς περικειμένας χώρας θαυμασίως ἐγονιμοποιοῦν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡρήμοναν. Εἰς ἓνα μόνον κόλπον, τὸν Ταραντῖνον, ἐν τῇ Μ. Ἑλλάδι, ἐθεμελιώθη ἡμίσεια δωδεκάς τοιούτων πόλεων, ὡς ἡ ὑπερήφανος Κρότων, ἡ τρυφηλὴ Σύβαρις, ἡ Ἡράκλεις, τὸ Μεταπόντιον καὶ ὁ Τάρας, πυρὸς καὶ ἀνθέων ἡφαίστεια. Καθὼς δ' αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ἡ Ἐφετος καὶ ἡ Μίλητος εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καθὼς ἡ πλουσιωτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη πόλις τῶν Συρακουσῶν καὶ ἡ ἀδιαλείπτως καταστρεφόμενη ὑπὸ τῆς Αἰτνης, καὶ ἀδιαλείπτως ἀκμάζουσα πάλιν Κατάνη ἐπὶ τῆς Σικελίας, ἦσαν εἰς αἰωνίας ἐριδας

τῶν δύο τούτων ἄκρων ὑπάρχουσι πολυπληθῆ πολιτικὰ κατσκευάσματα, τὰ ὅποια πρὸς ἡμέτερον ἀπὸ βαθεῖαν σκέψιν καὶ προσεκτικὴν πρὸς ἀνθρώπου φύσεως καὶ τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς κοινωνίας.

Αἱ ἐπικρατεῖες καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ πολιτεύματος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις καὶ νεωτερίζουσι λαοῖς ἦσαν διαρκεῖς καὶ ματαίως ζητεῖ τις εἰς τὴν ἀκαταπαύστως ταρχύῃ Ἱστορίαν αὐτῶν ἡσυχον ἐποχὴν, ὁποῖαν π.χ. πρὸς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ῥώμης ἐπὶ Αὐγούστου, εἰς ἣν αἱ εἰρηνικαὶ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι ἠδύναντο κατὰ τὰς ἡμετέρας ιδέας ἡρέμα καὶ σχολαίως νὰ ἐπιδώσωσιν.

Ἐξωστρέφοντες τὴν σπῆν ἐγγράψαν τὴν Ἱστορίαν των οἱ δραστήριοι Ἕλληνες οὕτως, ὅπως ποτὲ πλέον δὲν ἐγγράφη μὲ τόσον πάθος καὶ μὲ τόσην δύναμιν.

Πίνοντες τὸ κώνειον, τὸ ὅποτον προσέφεραν εἰς αὐτοὺς οἱ μισαλλόδοξοι συμπολιταὶ των, ἐδίδασκον οἱ φιλόσοφοι αὐτῶν διδάγματα ἠθικὰ ἀνοχῆς καὶ ἀγάπης, τὰ ὅποια μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη δὲν ἐλησμονήθησαν.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γένους θορύβου καὶ τῆς τύρβης τῶν ὁδῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταρχῆς τῆς ἀγορᾶς ἐσκέπτοντο οἱ φιλόσοφοι ἡσυχῶς καὶ ἀπλανῶς περὶ τῶν οὐρανίων καὶ θείων πραγμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰωνίων ἐρίδων τῶν φατριῶν καὶ τῆς φονικῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων προσέφερον τὴν λατρείαν των οἱ ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι εἰς τὰς Χάριτας, καὶ ἐποίουν τόσον τέλεια, εὐῆχα καὶ ἀρμονικὰ ποιήματα, ὅποια δὲν κατάρθωσάν ποτε εἰρηνικὰ ἔθνη νὰ γράψωσι. Μεταξὺ τῶν χειλέων των διεπλάσθη ὁ Ἑλληνικὸς λόγος εἰς τὴν καλλίστην, μεγαλοπρεπεστάτην, ἀνδρικωτάτην, καὶ συγχρόνως εὐκαμπτοτάτην τῶν γλωσσῶν, εἰς τὴν ὁποῖαν

Με τοιαύτην κληρονομίαν εἰς τὰς χεῖρας, τὴν ὁποίαν κατέλιπον οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους, τὸ ἔθνικόν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πνεῦμα ἐξήσκησε καὶ ἐξασκεῖ μέχρι τῆς σήμερον μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, ἂν καὶ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τούτου τοῦ ἀνδρὸς ξέναι δορυκτησίαι παρ' αὐτοῖς διεδέχθησαν ἀλλήλας, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ποτὲ πλέον δὲν ἡδυνήθησαν εἰ Ἑλληνες ν' ἀποκτήσωσι πάλιν τὴν ἀνεξαρτησίαν ἐκείνην τῶν ὀλίγων ἐτῶν, καὶ ἂ ἀτιμωρητὶ ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ ἐρίζωσι πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ ἀγωνίζωνται διὰ τὴν δάφνην ἢ τὸν στέφανον τῆς νίκης.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

(Συνέχεια Ἰδ. σελ. 23)

Ἀναλογία τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς Γῆς.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαιροειδοῦς Γῆς εἶνε περίπου 9260500 τετραγωνικὰ μίλια. Ἐκ τούτων δὲ εἶνε 242400 τετρ. μίλια ξηρᾶς· καὶ 6836500 τετρ. μίλια θαλάσσης.

Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς ἀποτελοῦνται διὰ τῶν πολικῶν κύκλων τρία τμήματα, μεταξὺ τῶν ἑποίων κεῖται ἡ μεγάλη μέση γήινος ζώνη. Τὸ μέγεθος τοῦ βορείου πολικοῦ τμήματος εἶνε 387,000, τοῦ νοτίου 38700, τῆς δὲ μέσης ζώνης 8486500 τετραγωνικὰ μίλια.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν λοιπόν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ ξη-

οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἅμα ἠδύναντο νὰ κινηθῶσιν, ἐξεστράτευον ἐναντίον ἀλλήλων καὶ διεξῆγον πολέμους διαρπαγῆς καὶ λεηλασίας. Φόνοι, ἐμπρησμοί, ἐρημώσεις καὶ σκληρὰ δουλεία, ἐξόντωσις μέχρις ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ λίθου, ἦσαν τὰ λυπηρὰ φαινόμενα τῆς μηδέποτε ἐκλείπουσας τῶν φατριῶν λύσσης. Καὶ ὅμως ὅλαι αὗται αἱ πόλεις ἐχρημάτισάν ποτε πλούσιαι καὶ μεγάλαι, ἠρίθμουν κατοίκους κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων καὶ ἔτρεφον εἰς τοὺς περιβόλους των πληθὺν πρηνῶν, ζωγράφων, ἀγαλματοποιῶν καὶ πυθαγορείων φιλοσόφων.

Ἐκεῖτο φαίνεται σταθερῶς εἰς τὸν ὀρμητικὸν καὶ πυρῶδῃ χαρακτῆρα τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ὁλος ὁ χρόνος τῆς ὑψίστης αὐτῶν ἀκμῆς, ἦτο βραχύτατος, καὶ ὅτι ἡ παρὰ γωγική αὐτῶν δύναμις περιελήφθη, ὥς εἰς φεῦγον ὄνειρον, εἰς μίαν μόνην ἀστραπηδὸν παρελθοῦσαν στιγμὴν.

Ἐπὶ τοῦ Περικλέους τῇ ἐ. ἑκατονταεταρίδι π. Χ. ἵσταντο οἱ Ἕλληνας εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῶν σημεῖον. Περὶ τὸν μέγαν τοῦτον ἄνδρα » τὸν Ἑλληνικώτατον πάντων τῶν Ἑλλήνων « συντάσσονται καὶ συναρμολογοῦνται, ὥς εἰς τὸν στέφανον τὰ ἄνθη, ὅλα τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οἵτινες ἐλάμπρυναν καὶ ἐδόξασαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ὡνόμασάν τινες τοὺς Ἕλληνας ἔθνος νεανικόν. Ὁ Ἐγελος μάλιστα ἐχαρακτήρισεν ὁλόκληρον τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ὑπαρξιν καὶ τὰ ἔργα ὥς μίαν μόνην νεανικὴν πράξιν. Ἡδύνατό τις νὰ παραβάλῃ ὅλον τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν βίον μὲ τὴν ἰδιοφυῆ ὑπαρξιν ἄλλων πνευματωδῶν καὶ ὑψιτενῶν φύσεων π.χ. τοῦ Ῥαφαήλου, ὅστις εἰς τὴν διάπυρον ἀνάπτυξιν τῆς δραστηριότητός του ἀπεμαράνθη· κατέλιπεν ὅμως μετὰ ταῦτα κληρονομίαν συνισταμένην εἰς ἔργα, διὰ τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ εὐφραίνωνται καὶ ἀγάλλωνται διὰ παντός οἱ διάδοχοί του.

Σχήμα τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς.

Ἐνῶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης εἶνε ὁμοιομόρως ἰσόπεδος, ἡ τῆς ξηρᾶς εἶνε ποικίλη μεταλλαγὴ ὑψώσεων καὶ ταπεινώσεων. Ἐξαρτῶνται δὲ αὗται 1) ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς κλίσεως πρὸς τὴν τῆς θαλάσσης ἐπιφάνειαν, 2) ἐκ τῆς καθέτου ἐκτάσεως τῶν ὑψώσεων καὶ 3) ἐκ τῆς ὀριζοντίου ἐκτάσεως τῶν ὁμοιομόρως ὑψυμένων ἢ ἐγκρίλων ἐπιφανειῶν.

Διακρίνομεν δὲ ἀπόλυτον καὶ σχετικὸν ὕψος. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον δηλοῖ τὴν ἀνύψωσιν σημείου τινὸς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν

ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΡΕΒΥΣ.

(Ἰδὲ σελ. 41).

νειαν τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ δεύτερον τὴν ἀνύψωσιν σημείου τινὸς ὑπὲρ ἄλλο τι οἰονδήποτε

Ὅρος καλεῖται ἐν γένει πᾶν ὕψωμα ὑπὲρ τὴν πεδιάδα· καὶ τὸ μὲν πρὸς τὴν πεδιάδα γειτονεῦον κατώτερον μέρος καλεῖται πρὸς ἡ ὑπώρειχ, τὸ δὲ μετὰ τοῦ πρὸς καὶ τῆς κορυφῆς κλιτύς. Καθ' ὅσον δὲ ἡ κορυφὴ εἶνε μᾶλλον ἢ ἥττον ὄξεια ἢ στρογγυλοειδὴς λαμβάνει εἰς διαφόρους γώρας δια-

ρά, ἡ θάλασσα εἶνε τριπλασία· καὶ ἐνῷ αὕτη συνέχεται πανταχοῦ, ἡ ξηρὰ εἶνε κεχωρισμένη εἰς μεγαλείτερα καὶ μικροτέρα τμήματα. Ἐκ τούτων τρία εἶνε μᾶλλον ἐκτεταμένα καὶ συνεχῆ, τὰ ὁποῖα καλοῦσιν ἡπείρους. Εἶνε δε αὐτα, 1) ἡ ἀνατολικὴ ἡπείρος, ἡ καλουμένη ἀρχαῖος κόσμος, 2) ἡ δυτικὴ ἡπείρος, ἡ νέος κόσμος, 3) ἡ νοτιανατολικὴ ἡπείρος καὶ Αὐστραλία καλουμένη.

Καὶ ἐκ τῆς θέσεως τούτων τῶν ἡπείρων καὶ ἐκ τῶν πολικῶν κύκλων χωρίζεται ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης εἰς πέντε μεγάλα τμήματα ἢ ὠκεανούς. Διὰ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου χωρίζεται ὁ βόρειος πολικὸς ὠκεανός, διὰ δὲ τοῦ νοτίου ὁ νότιος· εἰς δὲ τὴν μέσσην γῆινον ζώνην σχηματίζονται ἐκ τῆς θέσεως τῶν ἡπείρων τρεῖς ὠκεανοί· 1) ὁ ἀνατολικός, καλούμενος καὶ Μέγας ὠκεανός, 2) ὁ δυτικὸς ἢ Ἀτλαντικὸς καὶ 3) ὁ νοτιοανατολικὸς ἢ Ἰνδικὸς ὠκεανός.

Ἐκ τῶν ἡπείρων ἡ ἀνατολικὴ εἶνε ἡ μεγίστη· ἐπίσης ἐκ τῶν ὠκεανῶν ὁ ἀνατολικός. Ἡ δὲ ἐπιφάνεια, τὴν ὁποίαν κατέχειουσιν αἱ νῆσοι εἶνε 102,000 τετραγωνικὰ μίλια.

Ἡ ἀναλογία τῆς ξηρὰς καὶ θαλάσσης εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς εἶνε ἡ ἑξῆς.

1) Ἀνατολικὴ ἡπείρος	1494000	
2) Δυτικὴ ἡπείρος	630000	
3) Νοτιοανατολικὴ ἡπείρος	138000	
Ἡπείρος	2262000	} Ξηρὰ
Νῆσοι	162000	
		} 2424000.

1) Ἀνατολικὸς ὠκεανός,	ε260000	} Θάλασσα
2) Δυτικὸς ὠκεανός,	1626000	
3) Νοτιοανατολικὸς ὠκεανός,	1300000	
4) Νότιος πολικὸς ὠκεανός,	387000	
5) Βόρειος πολικὸς ὠκεανός,	263000	
Ὤκεανοὶ	6836000	

Σύνολο ἡ ἐπιφάνεια 9260000.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ κ. τ. λ.

Περὶ ἀνθρωποφαγίας.

• Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθίμων, τὰ ὅποια προσιδί-
ζον εἰς τινας λαοὺς καὶ προσιδιάζουσιν ἀκόμη εἰς ἄλ-
λα ἔθνη, εἶνε τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ κατατρώγῃσι τοὺς ὁ-
μοίους των, ἀναμφιδόλως τὸ μάλιστα παράδοξον καὶ
τὸ μάλιστα ἀξιοπερίεργον.

Οἱ ἀρχαῖοι ἱστοριογράφοι διηγοῦνται, ὅτι καὶ ἐν καιρῷ
τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχον ἀνθρωποφάγοι.
Χωρὶς ν' ἀναφέρωμεν τὴν αἰμοχαρῆ λατρείαν, ἣτις ἐπεκρά-
τει παρὰ τοῖς Κελτοῖς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν μέρει παρὰ τοῖς
ἀρχαίοις Γερμανοῖς, πρέπει νὰ κάμωμεν μνείαν τῶν κατ'ε-
κὼν τῆς Ἰέρνης, οἵτινες τότε ἐνηπίαζον ἀκόμη ὡς πρὸς
τὸν πολιτισμόν. Ἡ διήγησις τοῦ Στράβωνος, περὶ
τῆς ἀξιοπιστίας τῆς ὁποίας ὁμῶς ὁ μέγας ἐξ Ἀμασειᾶς Γε-
ωγράφος δὲν ἐγγυᾶται, παριστάνει τοὺς Κελτοὺς τῆς
Ἰέρνης, τοὺς σημερινοὺς Ἑρσας ἢ Ἱρλανδοὺς, ὡς ἀν-
θρωποφάγους. Ἦσαν, λέγει, πολυφάγοι καὶ ἐθεώρουν
ὡς τιμὴν των νὰ κατατρώγῃσι τὰ πτώματα τῶν ἀ-
ποθανόντων γονέων των. Καὶ ὁ Διόδωρος ἰσχυρίζεται,
ὅτι οἱ Ἑρσαι ἦσαν ἀνθρωποφάγοι. Τούτων τῶν ἀνδρῶν
τὴν ὁμολογίαν ἡδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ κατὰ τινα τρό-
πον ὡς μυθώδη, ἂν δὲν ὑπεστηρίζετο ὑπὸ χωρίου τι-

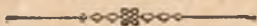
φόρους ονομασίες: δηλ. βελόνη, κέρας, όδους, τράπεζα· αί δὲ ὄρθαι κλιτύες καλοῦνται τοῖχοι ἢ ἔρματα.

Τὰ ὄρη συνενοῦνται πρὸς ἄλληλα ἢ εἰς ἀλύσεις ἢ εἰς συμπλέγματα. Ὅφρυς δὲ ὄρους καλεῖται ἡ γραμμὴ, ἡ ὁποία συνδέει πρὸς ἄλληλα τὰ ὑψηλότατα σημεῖα ὄρους τινός· πύλαι δὲ ὄρους ἡ ταπεινοτάτη γραμμὴ τῆς ὀφρύος.

Ἐκ τοῦ ἀπολύτου δὲ ὕψους τῆς κορυφῆς διαιροῦσι τὰ ὄρη εἰς λόφους μέχρι 2000 ποδῶν, χαμηλὰ ὄρη ἀπὸ 2-4000, μέσα ὄρη ἀπὸ 4-8000, ὑψηλὰ ὄρη ἀπὸ 8000 καὶ πλέον.

Κοιλάδες καλοῦνται αἱ μεταξὺ ὀρέων ἐκτεταμέναι βαθεῖαι χῶραι. Διακρίνονται εἰς κυρίας κοιλάδας, ἐὰν διήκωσιν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς τοῦ ὄρους ῥάχεως μέχρι τῆς ὑπωρείας, καὶ παρακοιλιάδας, ἐὰν ἐκτείνωνται μεταξὺ τῶν ἰδιαιτέρων ὀρέων ἀλύσεως ἀπὸ τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους μέχρι τῆς ὑπωρείας καὶ καταλήγωσιν εἰς τας κυρίας κοιλάδας.

Πεδιάδες καλοῦνται ἐπιφάνειαι πολὺ ἐκτεταμέναι, μεγάλαι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταπειναί. Δίδονται ἴμως ἡ ὀνομασία αὕτη καὶ εἰς τοιούτας χώρας, αἱ ὁποῖαι δεινύουσι μικρὰν ἐπαλλαγὴν τῆς σχετικῆς θέσεως τῶν μισῶν των. Διακρίνονται δὲ πρὸς τούτοις αἱ πεδιάδες εἰς θαθυπέδια, ἐὰν ἔχωσιν ὀλίγον ἀπόλυτον ὕψος (500-600 ποδῶν) καὶ εἰς ὀροπέδια, ἐὰν ἔχωσι μείζον ἀπόλυτον ὕψος (500-4000 ποδῶν).

ὅλοι οἱ γείτονες εἶνε συνηγμένοι. Τὸ θῦμα δεσμεύεται μὲ ἐκτεταμένας τὰς χεῖρας, καὶ τὸ προσβληθὲν μέρος ἐρωτᾶται τί ἐπιθυμεῖ. Ἐπιθυμεῖ ἴσως τὰ ὦτα; Ταῦτα κόπτονται εἰς τὴν στιγμὴν καὶ ὁ προσβληθεὶς κατατρώγει αὐτὰ ἐν πάσῃ ἡρεμίᾳ μὲ λειμώνιον ἢ πέπερι, ἢ μαγειρευμένα, ὅπως ἀρέσκειται. Ἐκαστος τῶν παρειαρισκομένων κόπτει καὶ τρώγει ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι τὸν εὐχαριστεῖ. Αἱ παλάμαι καὶ αἱ πτέρναι θεωροῦνται ὡς λιχνούματι. Καὶ ὅταν ὅλοι ἱκανοποιηθῶσι, κόπτει ὁ καθ' αὐτὸ ἀντίδικος τὴν κεφαλὴν του, φέρει αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν καρφώνει εἰς τὸ ἀέτωμα τῆς οἰκίας του. Ὁ κακοῦργος λοιπὸν κατὰ γράμμα κατατρώγεται ζῶν, καὶ μετὰ τινος σκέψεως ἢ ψυχρότητος, ἣτις εἶνε ἐπίσης μοναδική καὶ φρικαλέα εἰς τὸ εἶδός της.

Ἡ ἀλήθεια τούτου τοῦ πράγματος δὲν ὑπόκειται εἰς ἀμφισβόλιαν. Διότι οἱ Βάτται μὲ ὅλην τὴν ἀφέλειαν διηγήθησαν αὐτὴν εἰς τὸν ἀπαγγέιλαντα περιηγητὴν καὶ τοὺς συντρόφους του καὶ ἐδείκνυν, ὅτι ἐθεώρουν τούτο ὡς τι ὅλως ἀδιάφορον. Ἡ αὐστηρότης τῶν πεινῶν κάμνει τὸ ἔγκλημα σπίνιον. Εἶνε δὲ σημειώσεως ἄξιον ὅτι ὁ προσβληθεὶς δύναται νὰ μεταβάλλῃ τὴν πεινὴν εἰς χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς κινεῖ ὅχι σπανίως ἡ φιλαργυρία. Ἐν συντόμῳ εἶνε καθώς: » τοῦ Χυλόκ τὸ ἐν φούντιον κρέας « ἀντικατάστασις τις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει δικαίωμα τὸ προσβληθὲν μέρος, καὶ τὴν ὁποίαν δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ δεχθῇ ἢ ἀποβάλῃ.

Θεωροῦσιν τινες τοὺς Βάττας ὡς συγγενεῖς τῶν Ἰνδῶν, ἂν ἐθνογραφικῶς ἢ διὰ τὴν γλῶσσαν καὶ ὀρησκειάν, περὶ τούτου δὲν ἐκφράζονται. Ἀλλ' ἡ συνήθεια τῆς ἀνθρωποφαγίας ἀποδεικνύει τὸ αἰμοχαρὲς πνεῦμα τῆς ὀρησκειᾶς τῶν Ἰνδῶν καὶ τοῦ Βράμα, ἣτις θεωρεῖ τὸν φόνον μιᾶς δαμάλεως ἢ ἐνὸς μύρμηκος ὡς ἀ-

νός τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀγ. Ἱερωνύμου, ὅπου ὁ διάσημος οὗτος τῆς ἐκκλησίας πατήρ ἀποφαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐν Γαλλίᾳ διατριβὴν του εἶδεν, ὅτι αἰρετικοὶ τινές, οἱ Ἀττακόται, δηλ. Κελτοὶ ἐξ Ἱρλανδίας, ἔτρωγαν ἀνθρώπινον κρέας.

Ὁ Στράβων ἀναφέρει, ὅτι ἦσαν ἀνθρωποφάγοι καὶ οἱ Σκύθαι, οἱ Σαρμάται, οἱ Μασσαγέται, οἱ Δέρβικες καὶ οἱ Ἰνδοί. Οἱ Μασσαγέται ἐθεώρουν ὡς τὸν κάλλι-στον θάνατον, ὅτε εἰς τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν κατακρεουργηθέντες (χυδαιοβαρβάρως κιγδισθέντες) μὲ κρέας κριοῦ καὶ οὕτως ἀναμειγμένοι κατετρώγοντο ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν δὲν ἦτο ἡ ἀνθρωποφαγία ἀλλαχοῦ γενικωτέρα παρὰ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ οὐδαμοῦ ἀποτροπαιότερα παρὰ ἐν Γουϊνέᾳ. Ἐν Ἀμερικῇ συνηθίζεται παρὰ τοῖς Ἑσκιμοῖς, Ἰροκέσοις, Καρίβαις καὶ ἄλλοις λαοῖς τῆς Γουαρινι-καριβικῆς φυλῆς πλησίον τοῦ Ὁρενόκου, Μαρανιῶνος, ἐν τῇ Παραγουάῃ καὶ Βρασιλίᾳ. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἡμιπαῖδεσσι τοῦ Ἰνδιάνου τοῦ Μεξικοῦ καὶ Περού κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς ἦσαν ἐκδοτοὶ εἰς αὐτήν.

Ὅτι οἱ ἐν Σουμάτρα Βάτται ἦσαν ἀνθρωποφάγοι, εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἀνθρωποφαγίας αὐτῶν εἶνε ἀπαραδειγμάτιστος. Διότι λαμβάνει χώραν ὅχι μόνον ἐν καιρῷ πολέμου, καθὼς παρ' ἄλλοις ἀγρίοις λαοῖς, ἀλλὰ νὰ κατατρώγῃται τις εἶνε πανηγυρικὴ καὶ μετὰ ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν ἐπιβαλλομένη ποινὴ διὰ τὰ κυριώτατα ἐγκλήματα.

Εἶνε πέντε περιστάσεις, καθ' ἃς ὀρίζεται νὰ κατατρώγῃται ὁ ἐγκληματίας, καὶ τούτων τῶν περιστάσεων εἶνε ἡ μοιχία τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον ἐγκλημα. Ἡ ἀπόφασις ἐκδίδεται ἐν πλήρει συνελεύσει τοῦ συμβουλίου τῶν ἀρχηγῶν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκτελεῖται, ὅταν

ναμιγνύεται ὅλον τὸ ἔθνος εἰς τὸν πόλεμον, συγχωρεῖται νὰ καταφάγῃ τις τὸν ἐχθρόν του.

Ὅτι ὁ καννιβαλισμὸς ἐπικρατεῖ καὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς νέας Σεελανδίας, οἱ ὅποιοι ἀνέχουσιν εἰς τὸ πολυνησιωτικὸν τμήμα τοῦ ἐπὶ πολὺ ἐξηπλωμένου ἔθνους τῶν Μαλααίων, εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Αἱ κατάραι εἰς τὸ στόμα τούτου τοῦ ἔθνους συνίστανται ἀποκλειστικῶς εἰς ἐκφράσεις, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν καννιβαλικὴν αὐτῶν συνήθειαν. » Καὶ νὰ τὸ σαγκάνῃ « ἤγουν φάγε τὴν κεφαλὴν σου, » καὶ κόν τοῦ βατούα « ἤγουν φάγε τὸν πατέρα σου, καὶ πολλὰ ἄλλα τιαυῖται μαρτυροῦσι περὶ τῆς ὀμότητος καὶ τῶν καννιβαλικῶν αἰσθημάτων των. Αὗται αἱ πανηγύρεις τῆς ἀνθρωποφαγίας δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ οἱ αἰχμάλωτοι διὰ τὸ παραμικρὸν σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἤθελον κάμει, εἶνε ἐκτεθειμένοι εἰς κίνδυνον νὰ σφαγῶσι, νὰ διασπαραχθῶσι, νὰ μαγειρευθῶσι καὶ νὰ καταφαγῶσιν.

Ὑπάρχουσιν ἀποχρῶντες λόγοι, διὰ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων νήσων τοῦ μεγάλου Ὀκεανοῦ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ καρποφορώτατα καὶ εὐδαιμονέστατα μέρη, ὅπου ἡ κυριωτέρα τροφή συνίσταται εἰς καρπούς, καὶ ὁ πληθυσμὸς δὲν εἶνε ἀσήμαντος, κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἐπίσης ἀνθρωποφάγοι καὶ εἶνε ἐν μέρει ἀκόμη. Οἱ κάτοικοι τῆς Τάννας, οἵτινες ἀνέχουσιν εἰς τὴν τῶν Μαύρων φυλὴν ἔδωσαν πολλάκις εἰς τὸν Κῶχον καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ καταλάβωσιν, ὅτι ἤθελαν θανατώσει τοὺς περιηγητάς, σχίσει τὴν κοιλίαν των καὶ τοὺς καταφάγῃ, ἂν ἤθελαν τολμήσει ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς των νὰ προχωρήσωσι πολὺ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Ὅταν ἡμεῖς, διηγεῖται ὁ πρεσβύτερος Φόρστερος, ἐπίτηδες παρανοήσαντες τοῦτο τὸ μέρος τοῦ λόγου των, ἐξηγήσαμεν αὐτό, ὅτι δῆθεν θέλουσι νὰ πα-

μάρτημα, εὐχαριστεῖται ὁμως νὰ παίζη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου.

Πρότερον ἦτο συνήθεια παρὰ τοῖς Βάτταις νὰ τρώωσι τοὺς γονεῖς των, ὅταν ἔφθαναν εἰς βαθὺ γῆρας· ἀλλὰ, λέγουσιν, ὅτι παρήτησαν αὐτὴν ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ἡδύνατό τις φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ εἰκίσῃ, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὸν μέγιστον τῆς βαρβαρότητος βαθμόν. Ἀλλὰ κατὰ παράδοξον τρόπον δὲν ἀληθεύει. Τοῦναντίον οἱ Βάτται ἔχουσι πολλὰς εὐγενεῖς καὶ ἀξιοσεβάστους ιδιότητας ἢ ἀρετάς. Ὡς πρὸς τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀληθείας ἴστανται ὑψηλότερον παρὰ τοὺς γείτονάς των καὶ ιδίως τοὺς Βεγγαλίους ἐν τῇ ἡπείρῳ τῆς Ἰνδικῆς.

Παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦσι καὶ ἄλλα τινὰ ἔθιμα ἰδιαιτέρα, τὰ ὅποια πρέπει ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα· διότι συσχετίζονται μὲ τὴν ἀνθρωποφαγίαν. Ὁ ἀνὴρ π.χ. δὲν συγχωρεῖται νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα ἐκ τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ φυλῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ αὐτὴν παρ' ἄλλης φυλῆς καταγομένης ἐξ ἄλλων προγόνων. Ἡ παράβασις τούτου τοῦ νόμου ἢ μᾶλλον ἐθίμου συνεπάγεται τὴν πεινὴν τοῦ νὰ καταφαγωθῇ τις. Ἐὰν δύο ἄνδρες ἔχωσι διαφορὰν τινα καὶ δὲν δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι, μάχονται πρὸς ἀλλήλους. Πρὶν ἀρχίσωσιν ὁμως τὰς ἐχθροπραξίας, πρέπει νὰ γνωστοποιήσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ τὸ δημόσιον περὶ τῆς μάχης, διὰ νὰ προφυλαχθῇ, ὅπως πρέπει, τὸ ἕτερον τῶν μερῶν. Ἄν τις φονεύσῃ ἄλλον, πρὶν κηρύξῃ κατ' αὐτοῦ δημοσίᾳ τὸν πόλεμον, καταδικάζεται καὶ οὗτος εἰς τὸ νὰ κατφαγωθῇ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν δημοσίᾳ κηρυχθεῖσαν ἐχθραν μεταξὺ δύο ἰδιωτῶν, συγχωρεῖται μὲν ὁ ἀνταγωνιστῆς νὰ φονεύσῃ, ὅχι ὁμως καὶ νὰ καταφάγῃ τὸν ἄλλον. Μόνον εἰς μεγάλας ἐριδας, ὅπου ἀ-

οὗτοι οἱ λαοί, πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς προτέρας των ἀγωγῆς. Ἡ ἐλευθερία, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνατρέφονται οἱ παῖδες των, χωρὶς νὰ χαλιναγωγῶνται ὑπὸ τῶν πατέρων, καταντᾷ ἐπὶ τέλους εἰς ἀπεριόριστον ἀκολασίαν. Τὸ ἀνεξάρτητον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπικρτεῖ εἰς τούτους τοὺς παῖδας, δὲν πρέπει κατὰ τὴν γνώμην τούτων τῶν ἐθνῶν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ καταστέλληται· διότι εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς κοινωνίας των. Διὸ καὶ δὲν συγχωρεῖται νὰ δείρῃ ἡ μήτηρ τὸν υἱὸν τῆς, ὅσον καὶ ἂν ᾔθελεν εἶσθαι κακοήθης καὶ ἀπειθής. Ταχέως αὐξάνει ἐκ ταύτης τῆς ἀχαλινωσίας ὀργίλον τι ἦθος, τὸ ὁποῖον δὲν ὑποφέρει κάμμίαν ἀντίστασιν καὶ δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ κανένα λόγον, ἅμα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι αὐτῶν οὗτος δύναται νὰ παρεξηγηθῇ. Ἡ ὀργὴ τοὺς ἐξάπτει τόσον πολὺ, ὥστε δυσκόλως ἡτυχάζουσι, πρὶν ἐκδικηθῶσιν, καὶ ἡ φαντασία των, ἥτις, ὡς ὅλαι αἱ ἄλλαι δυνάμεις των, δὲν γνωρίζει μέτρον οὐδὲ ὅριον, θεωρεῖ πᾶσαν προσβολὴν ὡς μέγα ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον μόνον μὲ τὸ αἷμα τοῦ πταίστου δύναται ν' ἀποπλυθῇ ἢ ἐπανερθῶθῃ. Τώρα πλέον καταντῶσιν ἀκράτητοι. Μάχονται μὲ δυνατὰς καὶ ἀγρίας κραυγὰς. Ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός των κινοῦνται σπασμωδικῶς κατὰ τὸν ρυθμόν. Πάλλουσι τὰ ὄπλα, κτυποῦσι μὲ τοὺς πόδας τὴν γῆν καὶ σιμῶζουσι τομερὰ ἐλοι ὁμοῦ. Μετὰ τοῦτο ἄρχεται πάλιν τὸ πολεμικὸν ἄσμα. Ὅλος ὁ στρατὸς εἶνε πλήρης λυσσώδους μανίας, καὶ ὡς εἰ ἐδιώκετο ὑπὸ Ἑρινύων, ἔρχεται εἰς χειρας. Ὁ νικητὴς καταστρέφει ἀνηλεῶς τὰ πάντα καὶ εἰς τὴν λύσσαν του καταβροχθίζει τὰ πτώματα τῶν ἀναιρεθέντων. Εἶνε δύσκολον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ τις, ἀφοῦ ἅπαξ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς φιλάνθρωπίας. Τέλος αὕτη ἡ προπετής καὶ ἀλόγιστος πράξις γίνεται ἐξίς καὶ εὐ-

ραθέσωσιν ἡμῖν καλόν τι βρῶμα, μᾶς ἔκαμαν νὰ πεισθῶμεν διὰ σημείων, τὰ ὅποια ἦσαν ἀνεπίδεκτα παραξηγήσεως, ὅτι ἤθελον κατασχίσει μὲ τοὺς ὀδόντας τὸ κρέας τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν μας.

Εἰς τὴν νῆσον Μαλλίκολον ἔσχον οἱ περιηγηταὶ τρανὰς ἀποδείξεις, ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν ἀνθρωποφάγοι: πεῖρα, ἥτις καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς νήσους τῆς δυτικῆς Αὐστραλίας καὶ ὀνομαστὶ εἰς τὰς νήσους τῆς Λουϊσίανδης, εἰς τὰς νήσους τοῦ Σολομῶντος κ.τ.λ. ἐπαναλαμβάνεται. Οἱ Ταίτιοι τῆς Μαλαϊκῆς φυλῆς ἐσυνήθισον νὰ διηγῶνται εἰς τὸν Κῶκον καὶ τοὺς συνοδοιπόρους του συχνάκις περὶ νήσων, ὅπου κατῴκουν ἀνθρωποφάγοι, π.χ. περὶ μιᾶς νήσου ὀρεινῆς τῆς Μακούςας ἐκεῖθεν τοῦ Ταβουμάνου, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶχον ὀλίγα μόνον σκάφη ἢ μονόξυλα, ἀλλ' ἦσαν πολὺ ἄγριοι καὶ ὠμοί, εἶχον βλοσυρὰ καὶ γοργωπὰ ὄμματα καὶ ἔτρωγον ἀνθρώπους. Τέλος, εἶπον οἱ Ταίτιοι, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἄλλοτε ἔτρωγον ἀνθρώπινον κρέας καὶ ὠνόμαζον τοὺς καννιβαλικούς προγόνους των Ταε-άι δηλ. ἀνθρωποφάγους.

Ἐκτὸς τούτου οἱ κάτοικοι τῆς νέας Σεελανδίας καὶ οἱ Ταίτιοι ἀνήκουσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυλὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἔθνους· ἐκ τοῦ ὁποίου συνάγεται, ὅτι ἡ ἀνθρωποφαγία εἶνε κοινὴ συνήθεια τούτων τῶν Μαλαϊκο-πολυνησιωτικῶν λαῶν.

Ἄν τοῦτο ἐπεκράτει παρ' ἔθνεσι, τὰ ὅποια ἐντὸς τῶν τροπικῶν εἶχον ἀφθονίαν τροφῶν, τότε πιθανολογεῖται περισσότερον, ὅτι δὲν εἶνε, ὡς εἰκάζεται, ἡ ἀνάγκη τῆς πείνης, ἥτις ἐδῶσεν ἀφορμὴν εἰς τὸ στυγερόν τοῦτο ἔθιμον ἐν τοῖς πολυνησιωτικοῖς ἀγροῖς τῶν νήσων καὶ ἰδίως τῆς Σουμάτρας.

Ὁ Φόρστερος φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ λόγος πολλῶν ἄλλων μυσαρῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων χαρακτηρίζοντα

ρίδος, ἔτυχε ποιμὴν νὰ φονεύσῃ νέον τινὰ κατ' ἀρχάς, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν πείνάν του· ἔπειτα ὁμως καὶ ἄλλους πολλοὺς, ἐπειδὴ εὔρε πολὺ νόστιμον τὸ ἀνθρώπινον κρέας.

Μεταξὺ τῶν Ἀσχάντων ἐπικρατεῖ ἐν καιρῷ πολέμου ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ συνήθεια τοῦ νὰ σπαράττωσιν οἱ ἱερεῖς οἱ παρακολουθοῦντες τὸν στρατὸν τὰς καρδίας τινῶν ἐκ τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν, νὰ ἐπιλέγωσιν αὐτοῖς μετὰ πολλὰς τελετὰς μαγικοὺς τινὰς λόγους καὶ νὰ μιγνύωσι μὲ αἷμα καὶ ἱερὰ χόρτα τὰ τεμάχια. Ὅστις τῶν μαχητῶν δὲν ἐφόνευσε κανένα ἐχθρόν, πρέπει νὰ γευθῇ τοῦτο τὸ κρέας· διότι πιστεύεται κοινῶς, ὅτι τὰ πνεύματα τῶν φονευθέντων ἄλλως θέλουσι κατὰδιώξαι αὐτοὺς καὶ θέλουσι τῶν ἀφαιρέσει τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν. Τοῦτο κυρίως δὲν εἶνε ἀνθρωποφαγία, ἥτις ὁμως ἀναφέρεται περὶ τῶν Μολουῶν, ὅτε κατὰ τὴν ἱσ'. ἐκκτονταετηρίδα ἐξορμήσαντες ἀπὸ τὰ ὑψιπέδια τῆς Ἀφρικῆς ἐπέπεσαν μὲ πλῆθὺν στρατοῦ κατὰ τῶν περσικῶν χωρῶν τοῦ Κογγοῦ. Καὶ τώρα ἀκόμη ἐπικρατεῖ περὶ πολλὰς τὴν Ἀγγόλαν κατοικούσαις φυλαῖς, ἀνηκούσαις εἰς τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀφρικῆς οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν, ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώωσι τὸ κρέας ἀξίων θανάτου κακούργων. Ὅστις εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν δύναται ν' ἀρπάσῃ ἐν μέγῃ τεμάχιον κρέατος, κολακεύεται μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ποτὲ θέλει γίνεαι περσικῶς μετὰ τῶν ἀρχηγῶν. Μετὰ ταύτην τὴν μυσχαρὴν σκηνὴν ἐπιστρέφει ἡ συνναστροφὴ ἀπὸ τὸ δικαστήριον εἰς τὴν κόμην, καὶ διατίθει τὰ εὑρίσκοντα τῆς ἡμέρας μετὰ ὑπερβαλλούσης πᾶν μῆτρον θυμηδίας. Εἰς ὅντινα πύτη τεμάχιον κρέατος, φέρει καὶ τρώγει αὐτὸ μὲ ἀγρίαις κραυγαῖς ἀγαλλιᾶσθαι.

Εἶνε ἐπίσης γνωστὸν περὶ τῶν Βοτοκούδων, ὅτι ἐ-

θὺς ἔπειτα ἀνήκει εἰς τὰ νικητήρια τοῦ νικητοῦ, ὅτι ἀπὸ τῶν λειψόνων τῶν ἐχθρῶν παρεσκεύασε μίαν τινὰ εὐωχίαν. Τὸ τελευταῖον συμβαίνει πρὸ πάντων εἰς τὴν νέαν Σεελανδίαν.

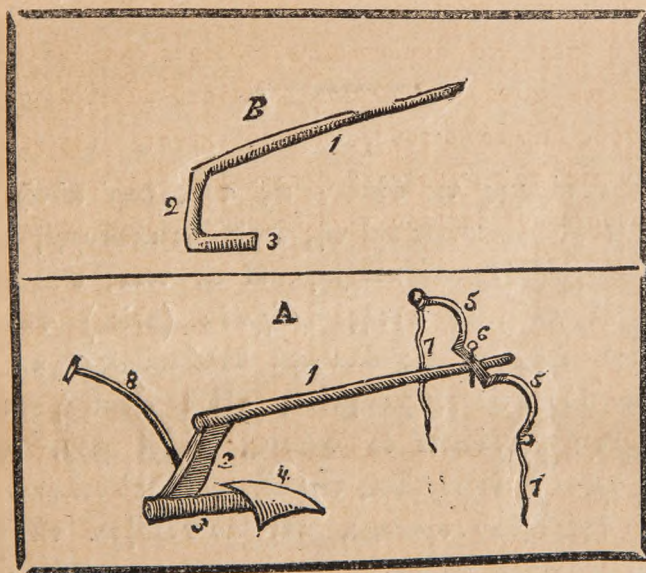
Ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώγῃ τις τὸ κρέας τῶν ὁμοίων του παρὰ τιτι τῶν Αἰθιοπικῶν ἐθνῶν τῆς Ἀφρικῆς ἀκμάζει ἀκόμη, ὅτι αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν παρωργισμένων νικητῶν ἢ ἀνηρημένοι ὑπὸ τῶν λυσσωδῶν φονέων των κατετρώγοντο, καὶ ἀκόμη κατατρώγονται, εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Διότι πῶς δύνανται Μαῦροι, οἱ ὅποιοι πίπτουσιν εἰς χεῖρας τῶν Εὐρωπαίων, νὰ ἐκφράζωσι τὸν φόβον, μὴ τυχὸν καταπραχθῶσι—τὸ ὅποιον ἐνίστε καὶ ἔκαμαν αὐτοί—ἂν ἦσαν ἐλεύθεροι τοιαύτης ἀπανθρωπίας;

Κατὰ τοῦτο ὁμῶς διαφέρουσι οἱ Μαῦροι, ὅτι μὲ ψυχρὸν αἷμα δὲν θνατόνουςιν ἄνθρωπον, διὰ νὰ καταφάγωσι τὸ κρέας του καὶ διὰ νὰ προβάλωσιν αὐτὸ ὦνιον εἰς τὴν ἀγοράν. Λέγουσιν, ὅτι τῷ ὄντι ἤκοισαν τοῦτο παρὰ τῶν κατοίκων τοῦ Δαουμῆ· ἀλλ' ἄλλοι ἀρνοῦνται τοῦτο, προσθέτοντες, ὅτι ποτὲ δὲν βλέπει τις εἰς τὴν Γουινέαν κρεωπωλεῖα, καὶ ὅτι τὸ σφαττόμενον κρέας διαμοιράζεται εὐθὺς μετὰ τῶν γειτόνων, καὶ ὅτι οἱ Μαῦροι ἐν γένει δὲν εἶνε σαρκοφάγοι. Ὅτι ὁμῶς προλαβόντως οἱ Δαουμαῖοι ἔτρωγαν τῷ ὄντι ἀνθρώπινον κρέας, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰσέρτιος, εἰς τῶν ἀξιολόγων παρατηρητῶν τῶν κατοίκων τῆς παραλίας τῆς Γουινέας. Καὶ περὶ τῶν ἐθνῶν τῆς τοῦ Ἑλέφαντος παραλίας ἰδίως βεβαιοῦται, ὅτι εὐρίσκουσι πολὺ νόστιμον τὸ ἀνθρώπινον κρέας. Τὸ αὐτὸ διηγήθη καὶ γυνὴ τις ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ματτογράφου ἐν Βρασιλία εἰς τὸν ἱππότην Πίντον » Κρέας ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν νέων, εἶπεν, εἶνε πολὺ νόστιμον. » Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γερμανίαν ἐν τῷ λιμῷ, ὅστις ἐμάστιξεν αὐτὴν κατὰ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετη-

ΤΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

ΕΛΛΗΣΙΝ ΑΡΟΤΡΑ

•Τὸ ἄροτρον ἢ τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἀροτριῶμεν (ξευ-
γαρίζομεν) τὴν ὀρόσιμον γῆν ἢ τοὺς ἀγρούς, ἐφευ-
ρέθη, ὡς λέγουσιν (Ηλίν. 7,56,199), ὑπὸ τοῦ Βουζύγου
ἢ Τριπτολέμου. Ἀναφέρονται δὲ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ.
καὶ ἡμέρ. στ. 431 καὶ ἐξῆς) δύο εἶδη αὐτοῦ. Τὸ πρῶ-
τον (Α΄.) τεχνικόν, ὑπὸ τοῦ σιδηρουργοῦ κατασκευα-
σμένον καὶ πηκτὸν ἄροτρον καλούμενον συνίστα-
το ἐκ τοῦ ἱστοβοέως (1), ἡνωμένου διὰ τοῦ καμ-

πύλου ξύλου γύου (2) μὲ τὸ ἔλυμα (3), τὸ ὁ-
ποῖον ἦτο ἐμπηγμένον εἰς τὴν ὕνιν (4). Εἰς τὸ ἄ-
κρον τοῦ ἱστοβοέως ὑπῆρχε τὸ ζυγὸν (5), τὸ ὁ-
ποῖον συνείχετο διὰ τοῦ ξυλίνου πασσάλου ἢ ἐμβό-
λου τοῦ ἐνδρύου (6), καὶ εἰς τὸ ὅποῖον ἐξευγνύοντο
οἱ βόες διὰ τινος λωρίου, μεσάβου, μεσαβοίου ἢ

πιχειρεῦσι στρατείας ἢ ἐκδρομὰς κατὰ τῶν ἀνθρώπων, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κατασιγάσῃσι τὴν πείναν μὲ τὸ κρέας τῶν. Πρὸ πάντων θηρεύουσι τοὺς ἐν Βρασιλίας μεταφερθέντας Μαύρους δούλους, ὡς προτιμῶντες τὸ κρέας αὐτῶν παρὰ τὸ τῶν λευκῶν. Πρῶτον πίνουσι τὸ αἷμα τῶν φονευθέντων, τὸ ὁποῖον εὗρισκousι λίαν ἡδύ. Ὅταν ἡ θήρα ᾔνε ἀφθονος καὶ ἐπαμένως ὑπάρχει πληθὺς φονευμένων, ἐκτέμνουσι μόνον τὰς κνήμας τῶν Μαύρων καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν χειρῶν, τὸ ὁποῖον θεωροῦσι ὡς τὸ καλλιστον λίχνευμα. Τὸ κρέας καφαλίζεται μόνον καὶ ποτὲ δὲν ψήνεται ὀλοτελῶς, Καὶ περὶ ἄλλων λαῶν τῆς Βρασιλίας, οἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Γουαρανίων, βεβαιοῦσιν, ὅτι εἶνε ἀνθρωποφάγαι μεταξὺ ἄλλων οἱ Γκιτάκαι, μικρὰ φυλὴ περὶ τὸ ἀκρωτήριον Φρίον, καὶ οἱ γειτονεύοντες μὲ αὐτοὺς Ταμάϊσι, οἵτινες ἀμειβαίως τρώγουσι τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ Οὐρεκέнай, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν Ἰσσάνα καὶ Ἰσσα, χυνομένων δυτικῶς τοῦ ἄνω μέρους τοῦ Ῥίου Νέγρου εἰς αὐτόν.

(Ἔπεται συνέχεια)

Τὴν ἐπιούσαν πρῶτῃ ὁ συνταγματάρχης προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ εἶπεν· « Ἡ ταβακοθήκη ἀνευρεθῇ. Ἐν τῷ θυλακίῳ μου διηνοιχθῇ (ἐξηλώθῃ) ῥαφή, καὶ ἐκεῖ ἔπεσεν αὕτη μεταξὺ τοῦ ὑποῤῥάματος (φόδρας). Ἀλλ' εἰπέ μοι ἤδη, διατὶ δὲν ἠθέλησες νὰ δείξης τὸ θυλάκιόν σου, ὅπερ ἐν τούτοις ἅπαντες οἱ λοιποὶ κύριοι ἀξιωματικοὶ ἐπραξαν; Ὁ σημαιοφόρος ὁπεκρίθη. » Εἰς σᾶς μόνον, κύριε συνταγματάρχα, εὐχαρίστως θέλω κάμῃ γνωστὸν τοῦτο. Οἱ γονεῖς μου εἶνε πτωχοί. ὥς ἐκ τούτου παραχωρῶ εἰς αὐτοὺς τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ μου, καὶ τὴν μεσημβρίαν δὲν τρώγω μαγειρευμένον φαγητόν. Ὅτε πρεσεκλήθην παρ' ὑμῖν εἶχον ἤδη τὸ γεῦμά μου ἐν τῷ θυλακίῳ μου, καὶ ἐπομένως ἔμελλον ἐξάπαντος νὰ καταισχυθῶ, ἂν κατὰ τὴν ἀναστροφὴν τοῦ θυλακίου μου ἤθελεν ἐκπέσῃ τεμάχιον μέλανος ἄρτου καὶ ἀλλάντος.

Ὁ συνταγματάρχης εἶπε συγκεκινημένος, « Εἶσαι πολὺ ἀγαθὸς υἱός! Διὰ νὰ δυνηθῇς, ὅσον τὸ δυνατόν εὐχαλώτερον, νὰ ὑποστηρίξης τοὺς γονεῖς σου, πρέπει καθ' ἑκάστην νὰ τρώγῃς παρ' ἐμοί. » Προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς εἰς πανηγυρικὴν εὐωχίαν, ἐβεβαίωσεν ἐνώπιόν των τὴν ἀθωότητα τοῦ σημαιοφόρου, καὶ τῷ προσέφερε δῶρον εἰς ἔνδειξιν τῆς μεγάλης πρὸς αὐτὸν ὑπολήψεως τὴν χρυσὴν ταβακοθήκην.

Ἄν τοὺς γονεῖς σου ν' ἀγαπᾷς καὶ νὰ τιμᾷς θελήσης καὶ ὁ Θεὸς θὰ σ' ἀγαπᾷ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπίσης.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

*Μεγιστάν τις Ἰσπανὸς ἔχων υἱὸν ὑπερβολῇ βλάκα ἐπέπληττεν αὐτὸν πολὺ, διότι δὲν ὠμίλει διόλου πρὸς τοὺς περιφανεῖς ἄνδρας, οἵτινες ἤρχοντο πρὸς ἐπίσκεψίν του. Τί θέλετε λοιπὸν, ἠρώτησεν νὰ τεῖς λέγω; Ζή-

καὶ ζυγοδέσμου (7) καλουμένου· διότι φαίνεται, ὅτι δεδεμένοι ἀπὸ τὸν λαιμὸν εἰς τὸν ἱστοβοέα ἔσφεν τὸ ἄροτρον. Τέλος διευθύνετο διὰ τῆς ἐχέτλης (8). Τὸ δεύτερον (B'), φυσικὸν καὶ αὐτόγυον ἄροτρον καλούμενον, συνίστατο ἔκ τινος φύσει καμπύλου ξύλου οὕτως, ὥστε ἱστοβοεὺς (1), γύης (2) καὶ ἔλυμα (3) ἦσαν ἀμέσως συνδεδεμένα καὶ δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο, εἰμὴ νὰ προστεθῇ μόνον εἰς αὐτὸ ἡ ὕνις καὶ ἡ ἐχέτλη.

Η ΧΡΥΣΗ ΤΑΒΑΚΟΘΗΚΗ (ΠΥΞΙΣ).

Συνταγματάρχης τις ἔδειξεν εἰς τοὺς παρ' αὐτῷ συνεστωμένους ἀξιωματικοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης καινουργῇ καὶ πολὺ ὀραίαν χρυσῇν ταβακοθήκην. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ ἐξ αὐτῆς δραγμίδαν (prise) ταβάκου, μάτην τὴν ἀνεξήτει εἰς ὅλα τὰ θυλάκιά του καὶ ἐπὶ τέλους ἀνεφώνησε τεθορυβημένος «Ποῦ εἶναι ἡ ταβακοθήκη μου; ἔξετάσατε ἐν τούτοις, κύριοί μου, μήπως κανεὶς ἐξ ὑμῶν ἐξ ἀπροσεξίας τὴν ἔθηκεν εἰς τὸ θυλάκιόν του.

Ὅλοι ἠγέρθησαν ἀμέσως, καὶ ἀνέστρεψαν τὰ θυλάκιά των. χωρὶς ἡ ταβακοθήκη νὰ φανῇ πού. Εἰς μόνος, σημαιοφόρος εἰς ἐπισθητὴν ταρχὴν διατελῶν ἔμεινε καθήμενος καὶ εἶπε· Δὲν ἀναστρέφω τὸ θυλάκιόν μου, ἀρκεῖ ὁ λόγος τῆς τιμῆς μου, ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ταβακοθήκην. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀλλήλων κινῶντες τὰς κεφαλὰς καὶ ἕκαστος ὑπελάμβανε αὐτὸν ὡς τὸν κλέψαντα τὴν ταβακοθήκην.

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Γ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1879.

Ἀλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ οὐτοῦν
μαθήματος, ὥς οὐ χρὴ μαθάνειν· πάντα
γάρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ.

(Καλολογία)

Περὶ γέλωτος, μειδιάματος καὶ γελοίου.

■ Γέλως, μειδίαμα καὶ γελοῖον εἶνε ὅροι, οἵ-
τινες κατετάραξαν τὴν κεφαλὴν τῶν Ἀνθρωπολόγων καὶ
Καλολόγων (Aesthetiker). Ἡμεῖς σημειοῦμεν καθόλου
περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς. Ὁ Γέλως εἶνε ἰδιοφυής τις κλο-
νισμὸς τοῦ σώματος, τὸν ὅποιον δύναται νὰ ὀνομά-
σῃ τις καὶ ὀργανικὸν γαργαλισμόν, εἰς τὸν ὅποιον πρό-
σωπον, λάρυγξ, στήθος καὶ κάτω κοιλία εἶνε ἐνεργά,
ὥστε συνήθως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γίνεται ἀκου-
στός εἰς αὐτὸν λιγυρός τις ἤχος. Ἄλλ' ὁμως αὕτη

τει πληροφορίας, εἶπεν ὁ πατήρ, περὶ τῆς οἰκογενείας
των καὶ ἄλλων παρομοίων πραγμάτων. Τοῦτο θέλει δώ-
σει ὕλην πρὸς συνομιλίαν. Ὁ υἱὸς ἐφύλαξεν ἀκριβῶς
τὴν συμβουλὴν τοῦ πατρὸς του, καὶ ἐπειδὴ ὁ πρῶτος,
ὅστις ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψιν, ἦτον ὁ ἀρχιεπίσκοπος, δὲν
παρέλειψε τὸ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πῶς ἔχει ἡ γυνὴ καὶ
τὰ τέκνα του.

Αἶνιγμα.

Τὴν ὄψιν ἔχω μέλιναν καὶ τὴν στολὴν ἐπίσης
καὶ πάντοτ' εἶμαι σκυθρωπή.
Ἀλλ' οἱ εὐαρεστούμενοι 'ς τὴν κατηφῇ μου ὄψιν
ἐκ τῶν θνητῶν εἰσι πολλοί.
Πρὸ πάντων κλέπται καὶ λησταί
εἶν' ἐνθερμοὶ μου ἐρασταί.

Γρίφος.

(1) Κτίστης τῆς ἐν Σικελίᾳ Ἰμέρας.

Λύσις

Τοῦ ἐν τῇ ἀ. τεύχει αἰνίγματος «Σιγή» τοῦ δὲ γρίφου
«Φιλῶ τὰς ἀθῶας διαχύσεις».

Διότι, ὅταν θεωρῇ οὗτος τὸ γελοῖον ὡς ἀντίθετον τοῦ ὑψηλοῦ, καὶ ἐπομένως ὡς τι ἀπείρως μικρὸν (σελ. 143) ἢ ὡς αἰσθητὴν ἄπειρον ἀνοησίαν, ἐπομένως ὀρίξῃ αὐτὸ ὡς τὸ ἐλάχιστον, τὸ ὁποῖον ἀντιτάσσει εἰς τὸ ὑψηλὸν ὡς τὸ μέγιστον, δύναται μὲν ἴσως νὰ ἐφαρμοσθῇ τοῦτο εἰς τὴν παρομοίωσιν τῆς ὀπισθεν κορυφῆς ὄρους ἀνατελλούσης σελήνης μὲ λευκὸν νυχτικὸν πιλίον (σκούφιαν), ἢ εἰς τὴν ἀναφερομένην εἰκόνα, ὅπου ὁ μὲν Ἰησοῦς παριστάνεται χρεμάμενος εἰς τὸν σταυρόν, οἱ δὲ Ῥωμαῖτι στρατιῶται καθήμενοι εἰς τοὺς πόδας του καὶ παίζοντες χαρτίᾳ ἢ καπνίζοντες νικοτιανήν· ἀλλ' εἰς μυρίας ἄλλας περιστάσεις δὲν εὐρίσκεται τιαύτη ἀντίθεσις, ἂν καὶ εἰμπορῶμεν ἐπίσης νὰ κινήθωμεν εἰς γέλωτα, καθὼς, ἂν ἐπὶ εἰκόνας, ἥτις παριστάνει τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, ἢ πόλις προσβάλλεται μὲ βόμβας ἢ χειροβομβίδας (Grenades). Ἐνταῦθα ἐνυπάρχει τὸ γελοῖον, καθὼς ἕκαστος τὸ βλέπει, εἰς τὸν ἀναχρονισμόν ἢ εἰς τὴν ἄκαιρον παράταξιν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα χρονολογικῶς ἀπέχουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων· διότι νεωτέρα πολιορκία οὕτω παριστανομένη δὲν ἤθελε φανῇ εἰς κανένα γελοῖον. Προσέτι καὶ ἐλάχιστόν τι δύναται νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὸ ὑψηλὸν ὡς τὸ μέγιστον, χωρὶς νὰ εὐρίσκωμεν εἰς τὴν ἀντίθεσιν ταύτην οὐδὲ τὸ παραμικρόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς γελοῖον. Ὅταν π.χ. ἀντιτάσσεται ἡ εὐγενὴς ἀφειδία ἡ θυσία ἑαυτοῦ εἰς τὴν χαμερπεστάτην ἰδιοτέλειαν, τοῦτο διεγείρει εἰς ἡμᾶς μᾶλλον ἀηδίαν ἢ γέλωτα. Καὶ οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν ἴσως ἐν Αἰγύπτῳ ἐκινήσῃ εἰς γέλωτα, βλέπων τὰς μικρὰς πλησίον τῶν μεγάλων πυραμίδων. Ἐπιτείνουνσι μᾶλλον ἐκεῖναι τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἡ ὄψις τούτων προξενεῖ, ὡς ὑψηλοῦ ἀντικειμένου. Καὶ οἱ δύο λοιπὸν ὀρίσμοι τοῦ γελοίου εἶνε ἐλλειπεῖς, ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους εἶνε πάρα πλα-

ἡ κίνησις δὲν εἶνε πάντοτε ἐστραμμένη τόσον πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὥστε νὰ γίνηται αἰσθητὴ εἰς τὴν ἀκοήν. Εἰμπορεῖ νὰ ᾔνε ἐστραμμένη μᾶλλον πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ὥστε μόνον δι' ἐλαφρᾶς τινος διαστροφῆς τῶν μυόων τοῦ προσώπου, πρὸ πάντων πέριξ τοῦ στόματος, νὰ γίνηται καταφανής. Ὀνομάζεται δὲ τότε ἀπλοῦν μειδιάμα, τρόπον τινὰ ἥμισυς, σύννους οὕτως εἰπεῖν γέλως. Ἄν καὶ ὁ γέλως λαιπὸν καθόλου (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ μειδιάματος), ὡς ἐξωτερικόν φαινόμενον, ᾔνε μόνον σωματικὴ κίνησις, προὔποθέτει ὅμως αὕτη ἄλλην πνευματικὴν, εἰδὸς τι ἐσωτερικῆς μεταβολῆς, δι' ἧς γεννᾶται ἐκείνη ἡ ἐξωτερικὴ. Ποῦ συνίσταται ὅμως αὕτη ἡ ἐσωτερικὴ κίνησις; Τίς ὁ λόγος, ὅτι πράγματά τινα μᾶς φαίνονται γελοῖα, καὶ διὰ τοῦτο γελῶμεν καὶ μειδιῶμεν δι' αὐτά. Περὶ τούτου ὑπάρχουσι διάφοροι γινῶμαι. Ὁ Κάντιος (Kritik der Urtheilskraft σελ. 225. 2ας ἐκδ.) λέγει, ὅτι γέλως εἶνε ἀψιθυμία (affect), ἥτις ἐξ αἰφνιδίου μεταβολῆς μετεώρου τινὸς καραδοκίας μηδενίζεται. Ἐκ τούτου ᾔθελε συμπεράνει τις, ὅτι καὶ γελοῖον εἶνε ὅ,τι αἰφνιδίως μηδενίζει τὴν μετέωρον ἡμῶν καραδοκίαν. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Διότι ἄρνησις καὶ ἀπόρριψις ἐκλιπαρήσεώς τινος, ἡ μετὰ μακρὰν προσδοκίαν φθάσασα εἰδήσις περὶ ἀποτυχίας ἐμπορικοῦ τινος θεωρήματος (spéculation) δύναται μὲν στιγμιαίως νὰ μηδενίσῃ τὴν μετέωρον καραδοκίαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐρεθίσῃ ἡμᾶς εἰς γέλωτα. Τοῦναντίον δύναται τι νὰ ᾔνε γελοῖον χωρὶς ἡ προσδοκία ἡμῶν πρῶτον μὲν νὰ μετεωρισθῇ, ἔπειτα δ' αἰφνιδίως νὰ διαλυθῇ εἰς τὸ μηδέν, καθὼς, ἂν τις μετὰ γνωστὴν ἀπὸ πολλῆς ματαιότητά εὐγενοποιῇται. Εὐλόγως λοιπὸν ὁ Φίχτερος (Vorschule der Aesthetik σελ. 141) ἀπορρίπτει τοῦτον τὸν ὀρισμὸν, χωρὶς ὅμως νὰ δώσῃ ἄλλον καλῆτερον.

ρη νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀπρεποῦς καὶ ἀτόπου.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μετὰ πολλῆς περισκεφέως προσθέτει καὶ τὸν δεύτερον χαρακτήρα. Ἐπειδὴ, ὅ,τι μετὰ ἀλγους αἰσθανόμεθα ἢ φέρει ὀλεθρον, παύει νὰ ᾔνε γελοῖον, ἐκτὸς ἂν τις μόνον ἐξ ἐπιχειρηκαχίας γελᾷ, ὅτε ὁ γέλως εὐλόγως καλεῖται κακοήθης. Καὶ ὁ κάλλιστος δὲ ἄνθρωπος θέλει θεωρήσῃ ὡς γελοῖον, ἂν ὑπερβολῇ καλλωπιστῆς καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπώμενος ἐξ ἀπροσεξίας ὀλισθήσῃ καὶ πέσῃ πρὸς μὲτα εἰς τὴν λάσπην. Ἄν ὅμως οὗτος ἐκτὸς τούτου ἤθελε θραύσει τὸν βραχίονα ἢ τὸ σκέλος, τότε ὁ γέλως ἐξάπαντος ἤθελε παύσει. Διὰ τοῦτο δὲν γελῶμεν καὶ εἰς τὴν πτώσιν τοῦ παιδίου. Διότι ἀμέσως συλλογίζομεθα τὴν βλάβην, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ πάθῃ, καὶ γνωρίζομεν, ὅτι τὰ παιδιά καὶ ἀπρόσεκτα εἶνε καὶ τὸ βάδισμα ἄστατον ἔχουσι. Ἐκ τούτων ὅμως πηγάζει καὶ τρίτος ἄλλος χαρακτήρ, τὸν ὁποῖον παρέλειψεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὥστε ὁ ὀρισμὸς αὐτοῦ εἶνε ἀτελής καὶ πιθανῶς διὰ ταύτην τὴν ἀτέλειαν καὶ ἀπερρίφθη. Διότι πρέπει διὰ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀπρεποῦς καὶ ἀτόπου νὰ ἐξαφνισθῶμεν, διὰ νὰ ᾔνε τὸ πρᾶγμα γελοῖον. Ἄν περιμένωμεν αὐτό, ἂν βλέπωμεν αὐτὸ πρὸ πολλοῦ ἐρχόμενον, καὶ ἡμεθα συνειθισμένον εἰς τοῦτο, δὲν δύναται πλέον νὰ μᾶς ἐρεθίσῃ πνευματικῶς, ὥστε νὰ δηλοῦται ὁ ἐρεθισμὸς οὗτος διὰ τῆς σωματικῆς ἐκείνης κινήσεως, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν γέλωτα ἢ μειδίαμα. Διὸ καὶ δὲν θεωρεῖ τις τετριμμένους ἀστεϊσμοὺς ἢ κοινὰ ἀνέκδοτα ὡς γελοῖα. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξηγεῖται διὰ τί ἐντρεπόμεθα, ὅταν φαινώμεθα εἰς ἄλλους γελοῖοι. Διότι φοβούμεθα, ὅτι εἶπομεν ἢ ἐπράξαμεν τι ἀπρεπὲς ἢ ἄτοπον. Τὸ γελᾶν μετὰ τῶν γελόντων εἶνε τότε τὸ κάλλιστον μέσον νὰ ἐξέλθῃ τις τῆς ἀμη-

τεῖς, ἐξ ἄλλου δὲ πάρα στεναί. Διότι ἐφαρμόζονται εἰς πολλὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶνε γελοῖα, εἰς πολλὰ δ' ἴσως ὄχι, τὰ ὅποια εἶνε γελοῖα. Κάλλιον ἤθελον πράξει οἱ Καλολόγοι, ἂν ἠκολούθουν εἰς τοῦτο τὰ ἔχνη τοῦ Ἀριστοτέλους (Ποιητ. κεφ. 6. § 1. ἐκδόσ. τῶν δύο Γεφυρ.)· διότι οὗτος κάμνει τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὸ γελοῖον εἶνε 1) ἁμάρτημά τι καὶ αἰσχος καὶ 2) ὅτι εἶνε ἀνώδυνον καὶ ὄχι φθαρτικόν, σφάλμα δηλ. ἢ ἀτόπημα, ἀλλ' ὄχι ἀλγεινόν καὶ ὀλέθριον. Ἀλλὰ δὲν πρέπει τις νὰ λησμονήσῃ, ὅτι τὸ ἀτόπημα τοῦτο δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ᾔηνε πάντοτε πραγματικόν, ἀλλ' ὅτι δύναται νὰ ᾔηνε καὶ φαινόμενον ἢ κατὰ φαντασίαν. Διότι τὸ γελοῖον εἶνε τι σχετικόν. Ἀκολουθεῖ συμμορφούμενον τὰ ἄτομα καὶ τὰς ἐξ ὑποκειμένου αὐτῶν διαθέσεις καὶ καταστάσεις. Ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀκαλλιέργητος ἄνθρωπος δύναται περὶ πολλῶν νὰ ξεκαρδισθῇ γελῶν, ἐνῶ ὁ φρόνιμος καὶ καλλιεργημένος οὐδὲ μειδιᾷ κἄν. Καὶ τὰνάπαλιν πολλὰ δύναται νὰ κινήσῃ τοῦτον εἰς γέλωτα ἢ μειδίαμα, τὰ ὅποια οὐδὲ διαστρέφουσι κἄν τὸ πρόσωπον ἐκείνου. Ἡ αὐτὴ σχέση ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τοῦ παιδρὸς καὶ εὐθύμου καὶ τοῦ σκυθρωποῦ καὶ βαρυνθέντος τὴν ζωὴν ἀνθρώπου. Ἐνῶ ὁ πρῶτος ὥς ὁ Δημόκριτος γελᾷ διὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὁ ἄλλος ὥς ὁ Ἡράκλειτος κλαίει καὶ θρηνεῖ δι' αὐτά. Ὡστε δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι κυρίως τίποτε δὲν εἶνε γελοῖον, ἀλλ' ὅτι γίνεται τι τοιοῦτον διὰ τινος περιστάσεις καὶ σχέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀντιλαμβανόμεθα αὐτὸ οὕτως, ὥστε μᾶς κινεῖ εἰς γέλωτα ἢ μειδίαμα. Ὅθεν τὸ γελοῖον δὲν εἶνε ἢ λυδία λίθος τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ, ὥς πολλοὶ διίσχυρίσθησαν. Διότι ἀστεία κεφαλὴ εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅλα (καὶ τὰ ἱερώτατα) γελοῖα, ἂν μόνον εἰξεύ-

πειδὴ εὐρίσκονται πάντοτε εἰς παθητικὴν, ἐνῷ ἔπρεπε τοῦναντίον νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἐνεργητικὴν θέσιν. Δυσχερέστερον παρὰ τὸ κάθῃσθαι καὶ ἔρπειν εἶνε ἀναμφιβόλως τὸ ἴστασθαι, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ πολὺν κόπον καὶ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ διαστροφὴν τῶν σχελῶν. Ὁ κίνδυνος, ὅτι τὸ ἔρπειν, ὡς τὸ τέως κινήσεως μέσον, δύναται νὰ βραδύνῃ τὸ περιπατεῖν, εἶνε ἀσήμαντος, ἐπειδὴ τὰ παιδία ἅμα δύνωνται, εὐρίσκουσι τόσῃν ἡδονὴν εἰς αὐτό, ὥστε ὁ κίνδυνος τῆς πτώσεως διόλου δὲν τὰ ἐκφοβίζει. Μόνον ἀνόητοι τιθῆναι διὰ φωνῶν περιδεῶν ἢ σχετλιαστικῆς συμπαθείας ἄλλοτε ἐνέπνεον εἰς αὐτὰ δειλίαν. Ὅστις θέλει ν' ἀπομακρύνῃ ἀληθεὺς κινδύνους, οὗτος δύναται ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους ν' ἀφήσῃ αὐτὰ νὰ δοκιμάζωσι τὴν ἐπιτηδειότητά των. Μικρὸν πρόσκομμα τοῦ θηλαμινοῦ ἀπομακρύνει πολλὰς καὶ σκληροτέρας πτώσεις ἀπὸ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς νεανίσκους.

Τὸ παιδίον καθὼς περιπατεῖ, οὕτω καὶ τρέχει. Πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ ταχέως τὸ προνευχὸς σῶμά του, διὰ νὰ μὴ χάνῃ τὴν ἰσορροπίαν. Διὸ καὶ παιδία ἔχοντα παχύτερον τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος ἀρχίζουν νὰ τρέχωσι βραδύτερον. Ὅτι εἰ γονεῖς διὰ τοῦτον τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως, δι' οὗ τὰ παιδία ἀποκτῶσι τὸ διχκρίνον αὐτὰ τῶν ἀλόγων ζώων σωματικὸν προτέρημα, χαίρουσι, εἶνε φυσικώτατον. Δὲν πρέπει ὅμως διὰ τοῦτο καὶ νὰ ἐπισπεύδωσιν αὐτὸ προλαμβάνοντες διὰ τεχνικῶν μέσων τὴν φύσιν. Ἀρκεῖ, ἂν περὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους γίνωσι τὰ πρὸς τοῦτο πρῶτα δοκίμια. Ἡ μακρὰ χειραγωγία διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς εἶνε ἐπικίνδυνος, διότι δύναται εὐχόλως νὰ ἐξαθρωθῇ ὁ βραχίων, καὶ διότι κρίνεται εἰς τὸ ἐν πλάγιον μόνον τὸ σῶμα. Τὰ εἰς τοῦτο μηχανικὰ ὄργανα, αἱ λεγόμεναι στρατοῦλαι, συνθλίβουσι τὸ

χανίας, διότι οὕτως ὑψοῦται τις τρόπον τινά ὑπέρ-
νω ἑαυτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ κατανοεῖται διατὶ ἡ σάτυ-
ρα κάμνει πολλήν χρῆσιν τοῦ γελοίου καὶ εἶνε ἐπιφο-
βωτέρα ἢ γελῶσα παρὰ τὴν κολᾶζουσαν σάτυραν.
Διότι ταπεινώνει τὸν κακὸν ἄνθρωπον, ὅστις φαντάζε-
ται ἑαυτὸν συνήθως φρόνιμον, εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄλ-
λων πολὺ περισσότερον, ὅταν θεωρῶσιν αὐτὸν ὡς ἀ-
νόητον ἢ ὡς ἄτοπα καὶ ἀπρεπῆ πράττοντα, καὶ ἐπομένως
γελῶσι δι' αὐτόν, παρὰ ἂν τὸν νομίζωσι κακοήθη καὶ
ἐπομένως μέμφωνται αὐτόν. Εἶνε λοιπὸν συγκεχωρη-
μένον νὰ κάμωμεν χρῆσιν τοῦ γελοίου καὶ ἠθικῶς καὶ
καλολογικῶς. Ὁ δὲ ἐκ νοσώδους ἔξεως σπασμωδικὸς
καὶ σαρδώνιος γέλως (εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ ὁ
ἐκ διαρκoῦς γαργαλισμοῦ διεγειρόμενος) εἶνε ἀλλότριος
τῆς Φιλοσοφίας. Διότι ὡς σπασμωδικὴ κίνησις ἀνήκει
εἰς τὴν Φυσιολογίαν καὶ Παθολογίαν.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Περὶ σωματικῆς Ἀγωγῆς.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 52).

*Τὰ παιδιά μανθάνουσι νὰ κάθηνται καὶ ἔρπωσιν
ἐνωρὶς καὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὰς δυνάμεις των πο-
λὺ καλῆτερον, ἐὰν προσδιορίσωμεν δι' αὐτὰ θέσιν τι-
νὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ εἰς μικρὸν δίφρον (καθέκλαν)
παρὰ ἐὰν φέρωμεν αὐτὰ πάντοτε εἰς τὰς ἀγκάλας ἢ
εἰς τὸν κόλπον. Διὰ τοῦ τελευταίου ὄχι μόνον σω-
ματικῶς ἀπομαλθακοῦνται, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς, ἐ-

ταῦτο φαγητῶν τῶν παιδίων καὶ τῶν ἡλικιωμένων, καὶ τότε ταῦτα δὲν ἤθελον τολμήσει νὰ ζητήσωσι νὰ πίνουσιν οἶνον, ἢ νὰ φάγωσι ταριχευτά. καπνιστὰ κ.τ.λ. Ἀλλὰ πολλοὶ μόνον κατὰ τὸν τρόπον τῶν διορθοῦναι τὴν γεῦσιν τῶν παιδίων. Ἔως καὶ Παιδαγωγοὶ διίσχυρίζονται ἐναντίον τῆς πείρας, ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ προφυλάξῃ τις τὰ παιδιά ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν, λαιμαργίαν καὶ λιχνείαν εἶνε νὰ συγχωρῇ εἰς αὐτὰ ὅλας τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἡλικιωμένων διὰ τὸν ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ἀπαγορεύσεως κίνδυνον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο τοῦτο ψυχολογικῶς ὀρθόν, λόγῳ διαιτητικῷ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τοιαύτην ὑπείξιν. Διότι, ὅστις φοβεῖται πολὺ τὴν ἀπαγόρευσιν, ἔπρεπε καὶ νὰ μὴ ἀπαγορεύῃ, ἐπομένως νὰ μὴ ἀνατρέφῃ. Τὸ ἀληθές εἶνε, ὅτι ἡ ἀδυναμία καὶ ἀστασία τῶν γονέων καὶ τῶν περιστοιχούντων τὰ παιδιά περιβάλλει ὅλας τὰς μὴ καθημερινὰς ἀπολαύσεις τῶν αἰσθήσεων μετὰ γαργαλιστικόν τι θέλγητρον, τὸ ὁποῖον εἶνε δύσκολον νὰ κατανικηθῇ. Καλῶς ἡγμένα παιδιά σπανίως ζητοῦσι πράγματα ἀπηγορευμένα ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν. Μᾶλλον τοῦ ἔκτου ἔτους λοιπὸν κἀνὲν παιδίον δὲν ἔπρεπε νὰ τρώγῃ (ἢ πολλὰ ὀλίγον) καρυκευμένον ἢ παχὺ κρέας. Ἡ ἄλλως ταχεῖα κίνησις τοῦ αἵματος ἐπιταχύνεται ἔτι μᾶλλον διὰ τοιούτων τροφῶν, ἡ ζωτικὴ δύναμις ἀναλίσκεται εἰς μάτην, καὶ ὅλαι αἱ ἀσθενεῖαι οὕτως ἀναπτύσσονται μὲ τὸν τρόπον ἐπικίνδυνον. Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα εἶνε συνέπεια τῶν μὴ ἐπεξεργασμένων ὀριμῶν χυμῶν.

Οὕτως ἔχει καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐρεθίζοντα τὰ νεῦρα φαγητά, τὰ ὁποῖα μετὰ στιγμιαῖον ἐρεθισμόν φέρουσι χαλάρωσιν καὶ ἀτονίαν. Καὶ μετὰ τὸ ἕκτον ἔτος ἔπρεπε αὐταὶ αἱ ἐρεθιστικαὶ καὶ αἱματοποιητικαὶ τρο-

στήθος ἢ ἐκφοβίζουσι τὰ παιδία διὰ τῆς αἰφνιδίου δ-
λυσθήσεως. Καὶ Κρατητῆρες (Lisières) δὲ πρέπει μόνον
κατ' ἀρχὰς μὲ περίσκεψιν νὰ συγχωρῶνται· διότι πρέπει
καὶ διὰ τὰ ἡλικιωμένα παιδία, τὰ ὅποια χειραγωγοῦσι τὰ
μικρά, νὰ ληφθῇ φροντίς, ὥστε νὰ μὴ ᾔνε ἀδιακόπως σκυ-
πτά. Κεὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θηλαμινοῦ.

Ἀφοῦ δὲ τὸ παιδίον ἀπομακρυνθῇ καὶ ἀποσυνηθίσῃ
τὸ μητρικὸν στήθος, αἱ τροφαὶ δὲν προσδιορίζονται
πλέον διὰ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀφίνονται εἰς τὴν ἐλευ-
θέραν ἐκλογὴν. Ἀλλ' οὐδὲν ἴσως ἔχει τοσαύτην ἰσχὺν
ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος,
ὅσον ἡ ἐκλογὴ καὶ τὸ μέτρον τῆς τροφῆς. Συνη-
θίζει μὲν καθὼς εἰς ὅλα τὰ κλίματα, οὕτω καὶ εἰς ὅλα
τὰ βρώματα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅχι καὶ χωρὶς σημαν-
τικὴν ἀλλοίωσιν εἰς τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος καὶ μά-
λιστα μετὰ πολλὰς γενεάς.

Ἡ τροφή τῶν παιδίων πρέπει ὁρμωμένη ἐκ τοῦ μητρι-
κοῦ γάλακτος ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς ἀρχῆς, νὰ τελειόνη
εἰς τὰς κατὰ τόπον συνήθεις τῶν ἐνηλίκων ὡς ἔσχα-
τον βαθμὸν αὐτῆς. Ἡ βαθμολογία αὕτη πρέπει ν' ἀ-
κολουθῇ τὴν κατὰ μικρὸν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ
μάλιστα τῶν ὀργάνων τῆς θρέψεως. Μετὰ τὸ μητρι-
κὸν λοιπὸν γάλα ἔρχεται ἡ ῥευστὴ καὶ πολτώδης, ἡ
γλυκεῖα μᾶλλον παρὰ ἡ ὀξεῖα καὶ δριμεῖα τροφή. Δὲν
πρέπει προσέτι νὰ προσφέρωμεν εἰς τὰ παιδία, καὶ μάλιστα
μὲ βίαν, τὰ εἰς τοὺς ἡλικιωμένους τοσοῦτον προσφι-
λῇ κεντητικὰ (riquants). Τὰ παιδία ἢ κατὰ μίμησιν,
ἢ ἀπλῶς ἀπὸ εἰδός τι γενναιότητος, προτιμῶσι καρυ-
κευμένα, ὀξεῖα, πικρά, ἐνίοτε καὶ μεθυστικὰ ποτά, ἀλ-
λὰ πρὸς βλάβην των. Ὁ γαργαλισμὸς οὗτος τοῦ οὐ-
ρανίσκου σιμὰ τῶν σωματικῶν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ
ἠθικὰς βλάβας. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν τούτων τῶν
κακῶν πρέπει ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς νὰ γίνῃ διάκρισις με-

Δ. Καὶ ὅμως περὶ τῆς ἄκρας τοῦ ἀνθρώπου τούτου πε-
νίας πολλὰ λέγονται, ὦ Καλλίμαχε. Ἡ μήτοι ἐξ ἐρά-
νου τινὸς ἐγένετο ἡ ἐστίασις; Κ. Εὐωχίαν λέγω οὐ-
χὶ σιτίων καὶ ποτῶν, ὦ Δημόφιλε, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ πολ-
λὰς ἄλλας εὐαρεστωτέραν τε ἅμα καὶ ὠφελιμωτέραν,
τὴν πνευματικὴν τῶν λόγων εὐωχίαν, ἣν ἡμᾶς πάνυ
φιλοφρόνως καὶ εὐεργετικῶς εἰστίασεν ὁ Εὐσέβιος. Δ.
Ἐννοῶ ἤδη καὶ μακαρίζω σε ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ἀπολαύσει·
διότι πολλὰ ἤκουσα περὶ τε τῆς ὁμιλητικότητος καὶ
τῆς πολυμαθείας τοῦ ἀνδρός. Ἦτο δὲ ὁ λόγος περὶ τί-
νος; Κ. Περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἐν γένει τοῦ
Ἑλλ. ἔθνους ἀγωγῆς. Δ. Καὶ ὅποιά τινα ἄρά γε ἔλεγεν
ὁ ἀνὴρ; Τῇ ἀληθείᾳ θὰ σοὶ γνωρίζω χάριν οὐ σμι-
κράν, ἂν ἀνακοινῶν ταῦτα καὶ εἰς ἐμέ, ἐφ' ὅσον μέ-
μνησαι, μὲ καταστήσης μέτοχον τῆς ἀπολαύσεως ἐ-
κείνης. Κ. Αὐτὸ τοῦτο προτίθεμαι ἤδη, ὦ Δημόφιλε.
Ἐρχομαι μάλιστα νὰ συνάψω συγχρόνως τὸ νῆμα τῆς
ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν διακοπείσης συνδιαλέξεως ἡμῶν
εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα κατελίπομεν αὐτὴν· ἡ ἐλησμό-
νησας, ὅτι εἴχομεν εἰσέλθῃ εἰς τὸ περὶ τῶν ἐν τῷ σχο-
λείῳ διδασκομένων μαθημάτων; Δ. Οὐδόλως· ἐσκεπτό-
μην μάλιστα πάντοτε, ὅτι ἐνταῦθα θὰ μοὶ ἐπιστρέψῃς
τὴν ψῆφον, φίλτατε Καλλίμαχε, καὶ ἐκ προοιμίου ἡ-
δη σοὶ λέγω, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ συστήματός σου, καθὰ
πολλοὶ λέγουσι, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐξετάσεσι πα-
ρετήρησα, ψιττακίζουσι μὲν πολλὰ ἀνώτερα τῶν δυνά-
μεων των πράγματα, καὶ ψάλλουσιν ὀλόκληρον προη-
γιασμένην ἀκολουθίαν, μένοντες ὅμως πολὺ ἐλλειπεῖς
εἰς τε τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ τὴν Ἀριθμητι-
κὴν, τὰ τρία κυριώτατα, ὧν θὰ λάβωσιν ἀνάγκην εὐθὺς
ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀγοράζουσιν οὕτω λίαν ἀκριβὰ τὴν μα-
ταιότητά ἐκείνην· ἡ δὲ ἐξήγησις εἶνε εὐχολος.....

Κατὰ τὸ παλαιὸν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας δαπανῶσιν οἱ

φαί κατ' ὀλίγον, καὶ καθ' ὅσον ἤθελον αὐξάνει αἰσθηματικαὶ δυνάμεις τοῦ παιδίου, νὰ πρεισάγωνται, βραδύτερον μὲν εἰς τὰς πόλεις, πρωϊμώτερον δὲ εἰς τὰς χώμας.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ Β'.

Εὐσέβιος, ἡ περὶ θρησκευτικῆς διδασκαλίας.

Κ. Τὸν γέροντα ἔκεινον Λευίτην, τὸν ἔχοντα πολλὰν τὴν τρίχα καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποτρέμουσαν, εἶδες χθές, -ὦ Δημόφιλε, πῶς παρακύπτων ἐκ τοῦ παραθύρου φιλανθρώπως προσηγόρευεν ἡμᾶς τὴν τοῦ Διοκητηρίου πορευομένους; Δ. Λέγεις Εὐσέβιον τὸν Πολυκράτους, ὅστις τὰ τε ἄλλα θεωρεῖται σοφός τις καὶ θεοσεβὴς ἀνὴρ, καὶ ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ δὲ ἄμβωνος διδασκαλίᾳ δεινός λέγεται ὑπάρξας ἀγορητής. Κ. Αὐτὸν τοῦτον, ὦ Δημόφιλε, τῇ ἀληθείᾳ δὲ ὅχι μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σχολῇ πολυετοῦς αὐτοῦ θρησκευτικῆς τε καὶ ἄλλης διδασκαλίας ἱκανοὺς καὶ λίαν ἀγαθοὺς ἀπέφερε καρπούς. Δ. Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀνὴρ ἤδη οὗτος, ὦ Καλλιμάχε; Κ. Εὐωχίαν εὐωχούμεθα παρ' αὐτῷ πρὸ τριῶν ἤδη ἡμερῶν οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ τοιαύτην, οἷαν σπανίως δύναται τις καὶ πολλὰ δαπανήσας νὰ εὐωχηθῇ· φέρω δὲ ἐν ἑμαυτῷ εἰσέτι τὴν ἡδονὴν τῆς καλῆς ἀπολαύσεως.

σχετίζεται με τὸν ἄνθρωπον, εἰς δὲ τὸν τρίτον ὁ κόσμος διὰ τῆς ἐπιστήμης.

Ὡς βάσις λοιπον καὶ καλὴ χρητὶς πάσης μορφώσεως ὀφείλει νὰ τίθεται ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ ἡ ὁρησκέα, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀποβλέπον προπάντων εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου μόρφωσιν, εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εὐδαιμονίαν, ἡ ἀμφιβάλλεις περὶ τούτου, ὦ Δημόφιλε; Δ. Οὐδ' ἐπὶ μικρόν, ὦ Καλλιμάχε, ἐκτός ἐὰν δύνχται νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ἂν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ μορφῶται ἠθικῶς. Κ. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τί πρὸς τοῦτο πράττει τὸ παλαιὸν σου ἐκεῖνο σύστημα. Δ. Καὶ μήπως δὲν γίνεται λόγος περὶ χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς Ὁδηγοῖς; Κ. Τρία ξηρὰ καὶ ἄγονα φύλλα ἀφορίζει ἐκ τῶν 300 σελίδων τοῦ Ὁδηγοῦ του ὁ μακαρίτης Κοκκῶνης καὶ δύο καὶ ἥμισυ ὁ Κωνσταντιτίδης περὶ τοῦ μαθήματος τούτου, ὅπερ κατατάττουσι τέταρτον μὲ τὰ τρία ἄλλα, ἐνῶ διὰ τὴν γραφὴν ὀρίζει 16 σελίδας, διὰ τὴν ξηρὰν Ἀριθμητικὴν 28 σελίδας, καὶ διὰ τὴν ξηροτέραν ἀνάγνωσιν σελίδας ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Ἐν τούτοις εἰς Γερμανικὸν τι Παιδαγωγικὸν σύγγραμμα, τὸν Ὁδηγὸν τοῦ ἀξιολόγου Kher, τὸ μάθημα τοῦτο κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, ἀφορίζονται δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ 56 λῖαν ἐστενογραφημέναι σελίδες, ἐνῶ διὰ τὴν διδασκαλίαν ἐν γένει τῆς γλώσσης, ἥτις περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὴν ἡμετέραν ξηρὰν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς καὶ σπουδαιοτάτας ἄλλας ἐργασίας ἀγνώστους ὅλως εἰς τὸ παλαιὸν σύστημα, δαπανῶνται μόνον 48 σελίδες. Ὡστε καθ' ἡμᾶς μὲν μεταξὺ ὁρησκευτ. διδασκαλίας καὶ ξηρᾶς καὶ ἀγόνου γλωσσικῆς ἐργασίας ὑπάρχει λόγος ὡς 6:66, εἰς ἐκείνους δὲ μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τελείας γλωσσικῆς διδασκαλίας ὡς 56:48. Δ. Ἀληθῶς καταπληκτικὴ διαφορά! Κ. Ἀλοίμονον! καταπληκτικώτερα εἶνε

μαθηταὶ καθ' ἐκάστην ἀναγινώσκοντες ἐν τε τῆς ἡμικυκλίοις καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις διέρχονται δὲ πολλὰ ἀναγνωστικά βιβλία, ὥστε ἐξοικειοῦνται καλῶς μὲ τὸ γράμμα τῆς τε νέας καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἐνῶ κατὰ τὸ ἡμέτερον σύστημα, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὸ πλεῖστον τῆς ὥρας δαπανᾶται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀναγινωσκομένου, ἥτοι εἰς τὴν λεγομένην καταληπτικὴν ἀνάγνωσιν, δὲν μένει ὁ ἀποχρῶν χρόνος διὰ τὴν κατὰ γράμμα ἀνάγνωσιν. Ἐπίσης ὑπὲρ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν καθ' ἐκάστην εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, ἐνῶ παρ' ἡμῖν τρεῖς μόναι ἢ τέσσαρες ὥραι τὴν ἐβδομάδα καθορίζονται ὑπὲρ τοῦ σπουδαίου τούτου μαθήματος· ἐπίσης δέ..... Κ. Ἀλλὰ στήθε, ἀγαπητὲ Δημόφιλε, ὁ χρόνος καθ' ἡμᾶς εἶνε πολὺτιμος, ἅς μὴ δαπανώμεθα εἰς πλάνους. Προκειμένου ἤδη περὶ τῶν μαθημάτων πόθεν εἶνε καλὸν ν' ἀρχίσωμεν; Δ. Βεβαίως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως. Κ. Θέλεις νὰ εἴπῃς ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης· διότι ἡ ἀνάγνωσις, ὡς σὺ ἐννοεῖς αὐτήν, εἶνε ἐκ τῶν πολλῶν μέσων πρὸς διδασκαλίαν τῆς Γλώσσης, καὶ ἴσως ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων. ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ἄλλο τι μάθημα πρέπει νὰ προτάξωμεν. Δ. Τὸ ποῖον, ὦ Καλλιμάχῃ; Κ. Τρία τινὰ ὑπάρχουσι, ὧ φίλτατε Δημόφιλε, τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας: Θεὸς, κόσμος καὶ ἄνθρωπος· τρεῖς βαθμοὶ ἐπίσης ἐκπαιδείσεως ὑπάρχουσιν· ὁ τῆς κατωτέρας ἢ Δημοτικῆς, ὁ τῆς μέσης ἢ Γυμνασιακῆς, καὶ ὁ τῆς ἀνωτέρας ἢ Πανεπιστημιακῆς. Καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους βαθμοὺς ὀφείλει ὁ παιδευόμενος νὰ γνωρίσῃ κατὰ τι μετρον καὶ τὰ τρία ἀνωτέρω λεχθέντα, ἀλλ' εἰς ἕκαστον τούτων ὀφείλει νὰ ἐπικρατῇ τὸ ἐν τῶν τριῶν. Εἰς τὸν πρῶτον ὁ Θεὸς διὰ τῆς Θρησκευτικῆς διδασκαλίας, εἰς τὸν δεύτερον ἡ γλῶσσα, δι' ἧς

γῶν των. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰς προσευχάς, αἵτινες πλήρεις δογματικῶν δυσνοήτων ἐννοιῶν παρέχουσι καὶ εἰς μεγάλους παῖδας δυσκολίας· ἀλλ' ἡ Ἱερὰ Ἱστορία, ὁ ἀκένωτος οὗτος θησαυρὸς γνώσεων καὶ αἰσθημάτων λίαν μορφωτικῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ὁρὸς ἡ οὐράνιος διὰ τὰ νεαρὰ αὐτὰ φυτὰ τῆς ἀνθρωπότητος, πῶς διδάσκεται γνωρίζεις, ὦ Δημόφιλε; Δ. Πῶς ὦ Καλλίμαχε; Κατ' ἀθλίαν ἐρωταπόκρισιν καὶ ἐκ βιβλιαρίων συμπεπισμένων φράσεων, ἐν εἶδει ἐξομβλωματικῶν ἀποφθεγμάτων. Λεῖπει ἀπ' αὐτῆς ἡ χάρις καὶ ἡ ζωὴ τῆς λαμπρᾶς διηγηματικῆς διδασκαλίας, τῆς φυσικῆς ὁδοῦ, ἣν ἀκολουθεῖ ἡ μήτηρ αὐτὴ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ τέκνου της, καθ' ἣν ἀνευ βιβλίου μόνον δι' ἀκροάσεως καὶ διαλογικῆς ἀνεξετάσεως τοῦ ἱστορηθέντος προσπορίζεται ὁ μαθ. τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, λείπουσι τὰ λίαν οἰκοδομητικὰ ἠθικὰ συμπεράσματα, λείπει ἡ εἰκὼν ἡ δίδουσα ζωὴν καὶ κίνησιν εἰς τὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἡ φαιδρύνουσα τὸ πρόσωπον τοῦ μαθητοῦ, ἡ ἐπισπῶσα τὴν δραστικωτέραν αἰσθητικὴν εἰς ἐπικουρίαν πρὸς τὴν κατανόησιν, καὶ προσκαλοῦσα τὴν αὐτενέργειαν τοῦ παιδὸς εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀναπτύξεις, λείπει τὸ ἄσμα τὸ ἐπισφραγίζον τὰ πάντα καὶ θερμαῖνον τὸ ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐνσταλαχθὲν αἰσθημα, καὶ ἤδη ὅποιαν θὰ ἐπερίμενες θρησκευτ. διάπλασιν ἐκ τῆς διδασκαλίας ταύτης; Δ. Ἀληθῶς δὲν δύναμαι νὰ σοὶ ἀποκριθῶ. Κ. Ἀποκρίνομαι ἐν τούτοις ἐγώ. Ἡ ξηρὰ καὶ ἀγονος ἐκείνη ἀποστήθις, ἥτις ἐπέβλεπεν ὡς ἐφιάλτης τὸ στῆθος τοῦ μαθητοῦ, ἥτις ἐκράτει τὸν ταλαίπωρον πάντοτε εἰς παθητικὴν κατάστασιν, ἥτις οὐδόλως ἐκάλει εἰς ὑπουργίαν τὴν κρίσιν, οὐδόλως τὴν φαντασίαν, ἥτις ὡς καὶ διὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων, μόνον τὸν ἀσχὸν τῆς μνήμης ὑπερεπλήρου εἰς κίνδυνον νὰ διαρῥαγῇ, ὅχι μόνον

μᾶλλον παρ' ἡμῖν τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἀσυγγνώστου ἀμελείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀσεβείας, ὧ φίλτατε Δημόφιλε: ἡ μεγίστη διαφθορά, ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῷ Ἑλλ. λαῷ, ἡ ἔλλειψις τῶν λαμπρῶν ἐκείνων οἰκιακῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες ἐδόξασαν τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοὺς γεγαροῦς καὶ θεοσεβεῖς ἄνδρας, τοὺς πρό τε καὶ ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως. Δ. Καὶ ἀληθῶς λοιπὸν τόσον πολὺ παρημελεῖτο τὸ σπουδαῖον τοῦτο μάθημα; Κ. Εἰς ἀπόκρισιν σᾶς παραπέμπω εἰς αὐτὸν τὸν Ὁδηγὸν τοῦ Κ. Κωνσταντινίδου (σελ. 67), ἐνθα βλέπετε πόσον οἰκτεῖρει τὴν ἀλυσιτελῆ καὶ ὅλως ἀθλίαν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου. Καὶ ἀπέναντι μὲν τοιαύτης μαρτυρίας ἔπρεπε νὰ παύσῃ πᾶς παραιτέρω λόγος, ἀλλ' εἰς ἐξήγησιν τοῦ πράγματος ὀλίγαι λέξεις δὲν εἶνε ἄσκοποι. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδίδετο εἰς τὰ μικρότατα παιδιά νὰ ἀπομνημονεύσωσι προσευχὰς ἀνερμηνεύτους ὡς πράσινοι ψιττακοί, κατόπιν δὲ διιδόντες τὸ γελοῖον τοῦ πράγματος καὶ τὴν προσγιγνομένην βλάβην ὥρισαν τὴν ἐμὲν Κλάσιν, ὁ Κοκκῶνης τὴν σ'. δὲ ὁ Κωνσταντινίδης εἰς ἑναρξιν τοῦ μαθήματος, ὅτε τὰ παιδιά εἰσέρχονται εἰς τὴν συνδεδεμένην ἀνάγνωσιν· καθ' ὅλας δὲ τὰς προηγουμένας κλάσεις ἐπὶ δύο περίπου ἔτη τὸ μικρὸν παιδίον ἔμενεν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης θρησκευτ. διδασκαλίας, ἀνερμάτιστον ἐφόλκιον εἰς τὸ πέλαγος τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς· ἀλλὰ καὶ τότε ἀρχίζοντὸ μάθημα μένει πάλιν ἀνερμήνευτον, εἰς μάτην δὲ προσπαθεῖ ὁ Κωνσταν. νὰ εὕρῃ ἡμίσειαν ὥραν δις τοῦλάχιστον τῆς ἐβδομάδος, διὰ νὰ ἐρμηνεύῃ αὐτό. Ἐπειτα ἢ κατὰ τοὺς λεγομένους τρόπους διδασκαλίᾳ τῶν προσευχῶν, καθ' οὓς ἡ προσευχὴ κατατέμενεται εἰς λέξεις καὶ φράσεις δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς, ὁποῖαν οἰκοδομητικὴν ἐπενέργειαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν ψυ-

θηρσκειτικᾶς ἀληθείας νὰ γνωρίζῃ, ἐν τούτοις νὰ μισῇ αὐτάς· ὁ τοιοῦτος ἔχει μὲν κατανοήσῃ αὐτάς διὰ τῆς διανοίας, δὲν ἔχει δὲ συλλάβῃ αὐτάς διὰ τῆς καρδίας. Τρανὴν δὲ καὶ πρόχειρον ἀπόδειξιν τούτου ἔχουσιν οἱ διδάσκαλοι τὴν ἐξῆς: ὅτι ἐν ταῖς δημοσίαις ἐξετάσεσιν οἱ συνήθως ἐπαινούμενοι διὰ τὰς εὐστόχους καὶ ἀφθόνους ἀποκρίσεις των καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θρησκευτικῷ μαθήματι, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις, δὲν εἶνε πάντοτε οἱ αἰδημονέστεροι, χρηστότεροι καὶ εὐπειθέστεροι τῶν μαθητῶν. Σημαίνουσιν ὅλα ταῦτα, εἶπον ἐγὼ τότε πρὸς αὐτόν, ὅτι ἡ καρδιά τοῦ παιδὸς ὀφείλει πρώτιστα καὶ κυριώτατα νὰ γίνῃ ἔδρα καὶ σεμνὸν τῆς θρησκείας σκήνωμα. Καὶ λοιπὸν ἐρχόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἥτις ἱκανῶς προτερεύει τοῦ σχολείου ἐν τῇ καθόλου ἀγωγῇ, εἶνε φυσικὸν νὰ τίθενται αἱ βάσεις πάσης θρησκευτικῆς μορφώσεως. Τρεῖς παιδευτάς, μοὶ ἀπήντησεν, ὥρισεν ὁ Θεὸς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν τοῦ παιδὸς μόρφωσιν: τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν, τὴν Ἱστορίαν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ πρῶτον ἡ εἰσαγωγή τοῦ παιδὸς εἰς τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸ φύσιν, εἶνε καὶ εἰσαγωγή εἰς τὴν χώραν τῆς θρησκείας. Τῶνόντι ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς περὶ ἡμᾶς ζώσης τε καὶ ἀψύχου, ὀργανικῆς καὶ ἀνοργάνου φύσεως, κατὰ πᾶν βῆμα ὁ παῖς θὰ συνομολογῇ μεθ' ἡμῶν τὴν ὕπαρξιν ἐνὸς Θεοῦ πανσόφου, παναγάθου καὶ παντοδυνάμου, τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐξάρτησιν πάντων τῶν ἄλλων καθηκόντων. Ἐπίσης ἐν τῇ φορᾷ τῶν γεγονότων, ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν τυχῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, θὰ ἀναγνωρίζῃ μεθ' ἡμῶν τὸν δάκτυλον τῆς Θείας προνοίας κινουντα θαυμασίως πρὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ προορισμὸν τὸν κόσμον. Ἀλλὰ πολὺ σπουδαιοτέρᾳ, φίλε Καλλίμαχε, μὰ εἶπε, πολὺ ἀποτελεσματικω-

οὐδεμίαν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν διάπλασιν ἔδιδεν εἰς τὰ παιδιά, ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἀπεβλάχιζε, τὰ ἀπέστελλον τοῦ σχολείου συγχύσεως καὶ κενοδοξίας ἐμπεπλησμένα καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὰ γράμματα μεθ' ἑαυτῶν ἀποφέροντα. Δ. Καὶ τοιαῦται βεβχίως θὰ ἦνε αἱ περὶ τοῦ πράγματος ιδέαι καὶ τοῦ ἀγαθοῦ Εὐσεβίου. Κ. Τοιαῦται μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα, πολὺ δὲ ὑψηλότεραι, ἐπαγωγότεραι καὶ οὐτὸ τοῦτο πρακτικώταται ὅσον ἀφορᾷ τὸ πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ἐν τῷ σχολείῳ. Δ. Τὰς ὁποίας μετὰ συντόνου προθυμίας καὶ προσοχῆς ἔτοιμός εἰμι νὰ ἀκούσω, ὦ ἀγαπητὲ Καλλιμάχε. Κ. Τί φρονεῖς, σεβαστέ μοι γέρον, ἡρώτησα αὐτὸν μεταξὺ λόγων, περὶ τῆς θρησκείας, ὡς ἐν τῷ σχολείῳ διδασκτέου μαθήματος; Πᾶσα θρησκεία, μοι ἀπήντησε, εἶνέ τι καταλασμβάνον πρῶτιστα καὶ κυριώτατα τὴν καρδίαν· ἐκ τῆς καρδίας δ-φεῖλει αὕτη νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν διάνοιαν, νὰ διαφωτίζη τὴν γνῶσιν, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν νὰ ἀσκή ἐξευγενιστικὴν τινα ἐπενέργειαν ἐπὶ τῆς θελήσεως. καὶ οὕτω τὸν ὅλον ἄνθρωπον νὰ μορφώῃ. Ὁ ὑψηλὸς αὐτῆς σκοπὸς-εἶνε οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν ἄνθρωπον νὰ καταστήσῃ τέκνον τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ἄρα ἡ θρησκεία πρόκειται νὰ ἀναπτύξῃ ἀρμονικῶς ἀπάσας τὰς ψυχικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, τὴν γνωστικὴν, συναισθητικὴν, καὶ βουλευτικὴν, ἐν τῇ πράξει οὐδόλως πρέπει νὰ χωρίζονται θρησκευτικὴ διδασκαλία καὶ θρησκ. ἀγωγή· πολλῷ δὲ μᾶλλον δὲν ὀφείλει ἡ μία νὰ ἀποκλείῃ τὴν ἄλλην. Δὲν ὀφείλουσιν οἱ διδάσκαλοι νὰ βαρυφορτώσι μὲν διὰ θρησκευτ. γνώσεων τὸν παῖδα, νὰ ἀφίνωσι δὲ αὐτὸν ἄμειρον καὶ κενὸν θρησκευτικῶν συναισθημάτων· ὀφείλουσιν ἀπεναντίας νὰ πολεμῶσι τὴν ἐπικρατοῦσαν ιδέαν, ὅτι ὁ πολλὰ γνωρίζων καὶ πολλὰ λέγων περὶ θρησκείας, ἔχει ἀληθῶς καὶ θρησκείαν. Δύναταί τις

φροσύνης συνδυάζεται μετὰ ὀρθῆς σπουδαιότητος καὶ δικαίας αὐστηρότητος, καὶ διὰ τῆς πάντοτε ἐπαναλαμβάνομένης ἀσκήσεως μεταβάλλεται εἰς δευτέραν φύσιν· τότε ἐτέθη διὰ τὴν βραδυτέραν ὀρησκειτικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδὸς ἐδραῖον θεμέλιον. Κάκιστα ὅμως, ἐξηκολούθησε κινῶν μετ' ἐκφράσεως λύπης τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, κάκιστα πολλοὶ γονεῖς ἐν τῷ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν ἐπικρατοῦντι ζήλῳ πρὸς τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀφίνουσι νὰ μαραίνηται ὁ ὀρησκειτικὸς βίος τῶν τέκνων των, τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο ἄνθος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἐν πολλαῖς οἰκίαις ἢ διὰ τὴν ὀρησκεϊάν θέσις εἶνε κενή, ἢ μᾶλλον δὲν ὑπάρχει κενὴ θέσις διὰ τὴν ὀρησκεϊάν. Ἐν ἄλλῃ μὲν οἰκίᾳ ἢ πενία τῶν γονέων καθιστᾷ ἀδύνατον εὐτυχῇ τινι ὀρησκειτικὴν μόρφωσιν, ἐν ἄλλῃ δὲ ὁ πλοῦτος εἶνε τὸ ἰσχυρὸν κώλυμα· ἐν πολλαῖς ὅμως ἢ ἀναλγησία, ἀγοησία ἢ ἡ ἀσέβεια τῶν γονέων. Καὶ τί πρέπει νὰ εἴπῃ τις ἐνταῦθα περὶ τῶν λεγομένων ἀνεπτυγμένων γονέων, οἵτινες ἀφίνουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα νὰ συναγελάζωνται καὶ συμπαίζωσιν ὀλοκλήρους ὥρας μετ' ἀξέστων καὶ διεφθαρμένων νεανίσκων, οἵτινες δι' ἀναιμένων καὶ ἀναγώγων λόγων καὶ ἀναιδῶν πράξεων καταστρέφουσι τὸ σεμνὸν ἦθος, καὶ καταμολύνουσι τὴν καθαρὰν ψυχὴν τῶν τέκνων των; Ἀλλὰ τί δύναται νὰ εἴπῃ περὶ ἐκείνων πρὸ πάντων τῶν γονέων, οἵτινες οἱ ἴδιοι καθιστάμενοι ἔνοχοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καταστρέφουσι τὴν σωφροσύνην τῶν ἀπαλῶν εἰσέτι τέκνων των; Ἀλλοίμονον! ἡ πατρικὴ οἰκία, ἣτις ὤφειλε νὰ ᾔνε ναὸς τοῦ Θεοῦ, εἶνε πολλάκις ἡ ἐδρὰ τῆς φανεραῆς ἢ περιεκεκλυμμένης ἁμαρτίας. Ὑπόκρισις, ἀπάτη καὶ προσποίηση θεωρεῖται καὶ ἐπαινεῖται ὡς σοφία, κλοπὴ καὶ ἄρπαγὴ ὡς εὐτυχὴς ἀπόκτησις, κόμπος καὶ ὑπερηφάνεια ὡς κομψὸς τρόπος, καὶ ἄμετρος ἡδυπάθεια ὡς ἐντιμος ἀπόλαυσις τοῦ βίου.

(Ἐπεὶτι συνέχεια)

τέρα εἶνε ἡ ἐκ προνοίας ἐπενέργεια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ παιδαγωγουμένου. Καὶ μοὶ φαίνεται, εἶπον ἐγὼ διακόψας αὐτόν, ὅτι τὰ δύο προηγούμενα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι μᾶλλον ὥς ὕλη ἀπέραντος, ἣν ὁ παιδαγωγὼν ἔχει νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν τοῦ παιδὸς μόρφωσιν, ὥς πρὸς δημιουργίαν· δημιουργὸς δὲ εἶνε ἰσως μόνος ὁ παιδαγωγὼν ἄνθρωπος. Ὅχι, μοὶ ἀπήντησεν· καὶ αὐτὴ ἡ ἀπλὴ ἐξέτασις τῆς φύσεως, καὶ αὐτὴ ἡ ἀφελής, ἡρεμὸς καὶ μετὰ σεμνοῦ παραστήματος διήγησις ἱστορίας τινὸς πλήρους περιπετειῶν, ἀνευ δηλ. ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν συμπερασμάτων καὶ παροτρύνσεων, ἔχει τι τὸ ἐπιβάλλον ἢ μᾶλλον ἐκκαλύπτον καὶ ἀναπτύσσον τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς ἔμφυτον ὑπάρχον θρησκευτικὸν αἶσθημα· ἀληθῶς ὁμως ἰσχυρὴν φέρει ἀποτέλεσμα ἡ ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦντος ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο χρῆσις τῆς ὕλης ἐκείνης. Παιδαγωγὼν δὲ ἄρα εἶνε τίς; ἠρώτησα πάλιν ἐγὼ. Οἱ γονεῖς τοῦ παιδὸς, μοὶ ἀπήντησε, πρῶτον, καὶ δεύτερον ὁ διδάσκαλος. Τῶντι ἡ πατρικὴ οἰκία εἶνε ἡ πρώτη καὶ σπουδαιοτάτη πηγὴ θρησκευτικῆς διαπλάσεως, καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ οἱ πρῶτοι θρησκευτικοὶ διδάσκαλοι τῶν ἰδίων ἑαυτῶν τέχνων. Καὶ ὅταν ἐν τῇ γονίμῳ ἀτμοσφαίρᾳ εὐσεβεὺς καὶ σώφρωνος οἰκογενειακοῦ βίου, ἐξηκολούθησε μετὰ σεμνότητος καὶ ἡθους τινὸς λέγων ὁ ἀγαθὸς γέρον, ἔταν ἐκεῖ ἀναπτύσσεται φυσικῶς τὸ ἐνστικτον τῆς θρησκείας, ὅπερ ἕκαστος παῖς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὅταν ἐν τοῖς κόλποις τῶν γονέων ἀκούῃ οὗτος τὰς πρώτας λέξεις θρησκευτικοῦ ἔρωτος, ὅταν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς προβάλληται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς πρὸς ἀπομίμησιν ζωηρότατον παράδειγμα ὄλων τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, ὅταν τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς καθαρότητος τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀληθοῦς σω-

ἀκριθέστεραι τῶν οὐρανίων σωμάτων ἔρευναι, καὶ τῶν ἀστρονομικῶν μεθόδων αἱ ἀπλοποιήσεις, δι' ὧν αἱ ὑψηλαὶ τῆς Ἀστρονομίας ἀλήθειαι κατέστησαν βαθμηδὸν δημοτικώτεραι, οἱ τεχνικοὶ αὐτῆς ὄροι κοινότεροι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς εὐχερὲς τῆς σπουδαζούσης νεολαίας παιδεύμα. Περὶ δὲ τῆς ἀξίας καὶ χρησιμότητος αὐτῆς λέγομεν μόνον, ὅτι ἡ Ἀστρονομία εἶνε ἡ πρώτη βίβλος, ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀναγινώσκων δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸν ποιητὴν αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα χρήσιμον νομίζομεν καὶ ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μικράν τινα ἐκδρομὴν εἰς τὸ οὐράνιον τοῦτο κράτος, καὶ ἐπὶ τῆς ἔχνεσιν ἄλλων διαδοχικῶς ἀπὸ ἀστέρος εἰς ἀστέρα βαίνοντες, νὰ περιγράψωμεν ἀπλῶς καὶ φυσικώτατα πᾶν ὅ,τι ἀξιοθέατον ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἀνὰ πᾶν βῆμα τὸ θρησκευτικὸν ἐν ἡμῖν συναίσθημα διεγείρουσαν ταύτην περιοδεῖαν.

Πάντες βεβαίως γινώσκομεν, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν μεγαλοπρεπῶν θεαμάτων, ἅπερ ὁ ἄνθρωπος κέκληται, ἵνα θεᾷται ἐπὶ τῆς Γῆς, τὸ μᾶλλον μετάρσιον εἶνε ἡ θέα τῆς ἀπειραρίθμου πληθύος τῶν ἀστέρων, οἵτινες στίλβουσιν ἐν τῷ οὐρανῷ καθ' ἑκάστην γαλήνιον καὶ αἶθριον νύκτα. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν ὑψίστην ἰδέαν τοῦ Δημιουργοῦ, τοῦ διασπείραντος ἐν τῷ διαστήματι τοὺς φωτοβολοῦντας τούτους λαμπτήρας, καὶ διαρρυθμίσαντος τὴν πορείαν αὐτῶν διὰ νόμων θαυμασίου ἀπλότητος. Τὸ δὲ θαυμάσιον τοῦτο τῶν νόμων, οὗς ἀποκαλύπτει ἡμῖν ἡ Ἀστρονομία, τὴν ἀναβιβάζει εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον πασῶν τῶν ἐπιστημῶν· διότι οὐδεμίᾳ ἄλλῃ παρουσιάζει ἡμῖν ἀληθείας τόσον ὑψηλάς, καὶ τόσον ἀξίας τῆς διανοητικῆς ἡμῶν ἀσχολίας καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ὅσον αὕτη.

Εἰς τελειοτέραν ἔρευναν τῆς πορείας καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἀστέρων συνετέλεσεν ἐπίσης καὶ ἡ τελειο-

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Κατὰ πᾶσαν ἱστορικὴν ἐποχὴν τῶν ἐπιστημῶν αἰ-
ταχυτέραν αὐξήσιν καὶ πλείονα ἐπίδοσιν τῶν ἄλλων
λαμβάνουσαι ἐπισκιάζουσι τὰς λοιπὰς διὰ τῆς ὑπερτέ-
ρας αὐτῶν λάμπεως, καὶ προσελκύουσαι τὴν προσοχὴν
τῶν λαῶν, καταντῶσιν ἀντικείμενον τῇ κοινῇ μελέ-
της, οὕτως εἰπεῖν τοῦ συρμοῦ, παρέχουσαι τῇ ἐποχῇ
ταύτῃ ἰδιόρρυθμόν τινα χαρακτῆρα, ἐπηρεάζοντα τὴν
πρόοδον τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅτε μὲν ἐπ'
ἀγαθῷ, ὅτε δὲ ἐπὶ κακῷ τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ὅσον
τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα προσηλοῦται εἰς πραγματικὰ ἀν-
τικείμενα, ἢ παρακολουθεῖ ἀνατυπώσεις φαντασιώδεις
καὶ χιμαϊρικές.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Καρτεσίου, φιλοσοφία τῆς ἀλη-
θείας καὶ πραγματικότητος, ἀνατρέψασα τὴν ἀρχαίαν
σχολαστικὴν φιλοσοφίαν τῆς φαντασίας καὶ τῶν ἀτόπων
θέσεων καὶ δοῦσα τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι νέαν ὥθη-
σιν, παρεσκεύασε τὰς μαθηματικὰς ἐκείνας ἀνακαλύ-
ψεις τοῦ Νεύτωνος καὶ Λεϊβνιτίου, ἔργα δαιμονίου πρω-
τοτυπίας, δι' ὧν ὀπλισθὲν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἠδύ-
νηθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ κατακτήσῃ τὸ
ἀπέραντον αὐτοῦ κράτος, νὰ διαχαράξῃ τὰς ἀπὸ ἀσέ-
ρος εἰς ἀστέρα ἀγούσας ὁδοὺς, καὶ μετὰ μεγάλης ἀ-
κριβείας νὰ καταμετρήσῃ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν.

Ἐκτοτε λοιπὸν χρονολογοῦνται αἱ τελειότεραι καὶ

νομικῶν συστημάτων. Πιθανόν ὅμως πολλὰ γαλαξιακὰ συστήματα νὰ ἀποτελῶσιν ὡσαύτως ἄλλο ἀνώτερον σύστημα, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπείρου συστήματος τοῦ τὰ πάντα περιέχοντος.

Πρὸς καλλιτέραν δὲ διασάφησιν τῶν γαλαξιακῶν συστημάτων σημειοῦμεν, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἥλιος μετὰ τῶν πλανητῶν αὐτοῦ, οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, οἵτινες εἶνε ἄλλοι ἥλιοι ἔχοντες τοὺς πλανήτας αὐτῶν, καὶ ὁ γαλαξίας (ἡ γνωστὴ λευκοειδὴς ζώνη ἡ περικυκλοῦσα τὸν οὐρανόν), ὅστις εἶνε ἄθροισμα ἀπειραρίθμων ἀπλανῶν ἀστέρων, ἡ ἡλίων ἔχόντων τοὺς πλανήτας αὐτῶν, ὅλοι λέγομεν οὗτοι οἱ ἥλιοι, οἱ τὴν σήμερον λογιζόμενοι μέχρι τῶν 80000000, ἀποτελοῦσιν ἓν γαλαξιακὸν σύστημα. Ὡνομάσθη δὲ γαλαξιακόν διότι οἱ ἀστέρες τοῦ γαλαξίου, ἐμπεριλαμβάνοντες τὸν ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι τοῦ συστήματος ἀστέρες χῶρον, ἀποτελοῦσι τὸ ὅριον τοῦ συστήματος. Αἱ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ παρατηρούμεναι νεφελῶδεις κηλίδες, ὧν ὁ γνωστός μέχρι τῆς σήμερον ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 5000, θεωροῦνται ὡς ἄλλα τόσα γαλαξιακὰ συστήματα. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ τὰ γαλαξιακὰ συστήματα περιστρέφονται περὶ τινὰ ἄγνωστον ἀστέρα, κοινὸν τῆς κινήσεως αὐτῶν κέντρον.

Ἐὰν τόρα ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐκάστη νεφελῶδης κηλὶς ἐμπεριέχῃ ὡς τὸ ἡμέτερον γαλαξιακὸν σύστημα τοῦλάχιστον 80000000 ἡλίους, τότε αἱ 5000 νεφελῶδεις κηλίδες θέλουσιν ἐμπεριέχει 400000000000 ἡλίους ἐν οἷς προστιθεμένων καὶ τῶν τοῦ ἡμετέρου γαλαξιακοῦ συστήματος γίνονται ἐν συνόλῳ μόνον οἱ γνωστοὶ ἥλιοι 400080000000 μὴ λογιζομένων τῶν ἀγνώστων πλανητῶν ἐκάστου ἡλίου καὶ τῶν ἀγνώστων σεληνῶν ἐκάστου πλανήτου.

Πόσοι ἄρα ἥλιοι τοῦ ἡμετέρου γαλαξιακοῦ συστήματος εἶνε ἄγνωστοι εἰσέτι! καὶ πόσαι νεφελῶδεις κηλίδες, ἡ, ὅπερ ταυτό, πόσα γαλαξιακὰ συστήματα

ποίησις τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων, ὧν κάμνουσι χρῆσιν ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ, ἤτοι τῶν ἀστρονομικῶν καὶ τῶν κατοπτρικῶν τελεσκοπίων. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐν Ὀλανδίᾳ τυχαίως ὑπὸ δύο παίδων ἀνακαλυφθέντα τῷ 1600, σχηματίζονται ἐκ τινος μακροῦ σωλῆνος, φέροντος εἰς ἑκάτερον τῶν ἄκρων αὐτοῦ ἀμφίκυρτον ἐξ ὑάλου φακόν, τὸν λεγόμενον προβεβλημένον, ὅστις εἶνε στερεῶς προσηρμοσμένος εἰς τὸ ἄκρον τὸ πρὸς τὸν ἀστέρα ἐστραμμένον, καὶ τὸν λεγόμενον προσοφθάλμιον, ὅστις εἶνε πολὺ μικρότερος τοῦ πρώτου, καὶ προσηρμοσμένος εἰς τὸ ἄκρον, ἐφ' οὗ τίθεται ὁ ὀφθαλμός τοῦ παρατηρητοῦ· τὸ δὲ κατοπτρικὸν τελεσκόπιον, ὑπὸ Gregory ἐν Σκωτίᾳ τῷ 1663 τὸ πρῶτον ἐπινοηθέν, συνίσταται ἐπίσης εἰς ἓνα μακρὸν σωλῆνα, ἀνοικτὸν κατὰ τὸ ἄκρον τὸ πρὸς τὸν ἀστέρα ἐστραμμένον καὶ φέροντα εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον δύο κάτοπτρα τεθειμένα οὕτως, ὥστε νὰ ἀντανακλῶσι τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτός πρὸς τινὰ ἀμφίκυρτον φακόν, δι' οὗ ὁ ὀφθαλμός δέχεται αὐτάς. Δι' αὐτῶν λοιπὸν τῶν ὀργάνων ἠδυνήθησαν οἱ ἀστρονόμοι νὰ διακρίνωσι χιλιάδας ἀστέρων ἀοράτων ἄλλως διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ νὰ ἀνακαλύψωσιν ἄπειρον ἀριθμὸν ἀστέρων, τέως ἀγνώστων ἡμῖν.

Προσέτι οἱ ἀστρονόμοι δι' ἐπανειλημμένων παρατηρήσεων ὥρισαν τὴν φυσικὴν τῶν ἀστέρων τάξιν, καὶ ἅπαντες σήμερον ἀδιστακτως παραδέχονται, ὅτι ἕκαστος πλανήτης μετὰ τῶν σεληνῶν αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἐν πλανητικὸν σύστημα, πολλὰ δὲ πλανητικὰ συστήματα περὶ τὸν αὐτὸν ἥλιον περιστρεφόμενα ἀποτελοῦσιν ἐν ἡλιακὸν σύστημα, καὶ πολλὰ ἡλιακὰ συστήματα περὶ τινὰ κοινὸν ἀστέρα, ἄγνωστον εἰσέτι, περιστρεφόμενα ἀποτελοῦσιν ἐν γαλαξιακὸν σύστημα, ὅπερ εἶνε τὸ τελευταῖον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν καὶ κατ' αὐξοῦσαν περιεκτικότητα προβαιόντων ἀστρο-

ἀνέκαθεν ὑποθέσεις ἐπενοήθησαν πρὸς ἐξήγησιν τῆς διατάξεως καὶ συμπλοκῆς αὐτοῦ. Παραλείποντες τὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι διαφόρους περὶ τῶν κινήσεων ἢ μὴ τῆς γῆς δοξασίας ὡς γνωστὰς, ὡς καὶ τὰς παρ' ἄλλοις ἀρχαιοτέροις ἔθνεσι, μάλιστα τοῖς Ἰνδοῖς, οἵτινες ἐν τοῖς περὶ κόσμου τῆς ζωηρᾶς αὐτῶν φαντασίας ποιήμασιν ἔλεγον, ὅτι ἡ Γῆ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ὄρους Μέρου (πιθανῶς τῶν Ἰμαλαίων) στηρίζεται ἐπὶ τριῶν ἀδαμαντίνων στηλῶν μετὰ χρυσῶν βάσεων, αἱ στῆλαι ἐπὶ μεγάλης χελώνης, καὶ ἡ χελώνη ἐπὶ τοῦ ἐλέφαντος Ganésa, τοῦ πατρὸς τῶν ἐλεφάντων ἐκείνων, ὧν τοὺς ὀδόντας καὶ τὰς τρίχας ἀνευρίσκουσι σήμερον οἱ φυσιοδίφαι τῶν Ἀλταίων ὀρέων· τοῦ δὲ Ganésa ἡ ἑδρα ἦτο τὸ ἱερὸν μυστικὸν τοῦ Βράχμα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀπηρχαιωμένα διαπαιδαγωγήματα· παραλείποντες προσέτι καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἐν τοῖς ἀπαξ δεδογμένοις παράλογον ἐμμονήν, ἧς ἕνεκα ὁ μὲν Γαλιλαῖος κατεδικάσθη εἰς κάθειρξιν, ὁπότε ἀπὸ τῆς εἰρηκτῆς ἀνεφώνει· « E peri muone! s » ὁ δὲ Φίλιππος Laensberg, ἐπιτιμηθεὶς δι' ἱεροῦ θεσπίσματος, ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, περιοριζόμεθα εἰς τὰς ἐπισημοτέρας τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες εἶνε ἡ Πτολεμαϊκὴ, ἡ Αἰγυπτιακὴ, ἡ Τυχώνιος καὶ ἡ Κοπερνίκειος.

Ὁ Πτολεμαῖος ζῶν κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα μ. Χ. παρεδέχετο, ὅτι ἡ Γῆ εἶνε κέντρον τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν, μεθ' ὧν συνηρίθμει καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην. Κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν ὑπόθεσιν, ὀλίγον ἔπειτα τῆς Πτολεμαϊκῆς ἐπινοηθεῖσαν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐπὶ ἀρχαίων τῶν Αἰγυπτίων δοξασίων ἔχουσιν, ἡ μὲν Γῆ ἔθεωρεῖτο ὡς κέντρον τῶν πλανητῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, οἱ δὲ πλανῆται Ἑρμῆς καὶ Ἀφροδίτη ὡς σεληναὶ τοῦ ἡλίου. Ὁ Τύχων

εἶνε ἄγνωστα εἰσέτι. Πόσα εἶνε τὰ κέντρα κινήσεως τῶν γαλαξιακῶν συστημάτων, ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, πόσα εἶνε τὰ ἀνώτερα τῶν γαλαξιακῶν συστημάτων συστήματα, καὶ καὶ τούτων ἄλλα ἀνώτερα, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπείρου! Πόσον τέλος εἶνε τὸ ἄπειρον τοῦ ποιήσαντος τοὺς κόσμους τούτους.

Πολὺ εὐλόγως λοιπὸν ὁ Πασχάλ ἀποφαίνεται, ὅτι «Ὁ κόσμος σφαῖρά ἐστιν ἀπειρος, ἥς πανταχοῦ μὲν αὖ τὸ κέντρον, οὐδαμοῦ δὲ ἡ περιφέρεια». Καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Ὠριγένης. «Ἀπείρους δὲ εἶναι κόσμους, καὶ» μεγέθει διαφέροντας, ἐν τισι δὲ μείζω τῶν παρ' ἡμῖν,» καὶ ἐν τισι πλείω. Εἶναι δὲ τῶν κόσμων ἄνισα τὰ διαστήματα, καὶ τῇ μὲν πλείους, τῇ δ' ἐλάττους, καὶ» τοὺς μὲν αὔξεσθαι, τοὺς δὲ λείπειν». Λίαν δὲ καταλλήλως παραβάλλουσι τὸν κόσμον πρὸς ἀπέραντόν τινα ἀεικίνητον μηχανήν, ἥς κινουσα δύναμις εἶνε ἡ ἀναγκαία ἀναφορὰ τῆς ὕλης πρὸς τὸ διάστημα, ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, *Jovis principium Universi*. Διότι ἕκαστον κατώτερον σύστημα, ὅπερ εἶνε ἐν ὅλον ὡς πρὸς τοὺς πλανήτας αὐτοῦ, εἶνε ἐν τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ ἀμέσως ἀνώτερον σύστημα. καὶ τοῦτο πάλιν ἐν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν συντίθεται τὸ ἀμέσως ὑπὲρ αὐτὸ σύστημα, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἄρα ὑπάρχει τοιαύτη ἀλληλουχία μεταξὺ πάντων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου, οἷα ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ στροφέως καὶ τῶν ἐμφαπτομένων αὐτοῦ τροχῶν, καὶ μεταξὺ τῶν τροχῶν πρὸς ἀλλήλους, οἵτινες συγκροτοῦσι μηχανήν τινα.

Τὸ οὕτω λοιπὸν δι' ἀπλουστάτων νόμων ἀρμονικῶς συνδεδεμένον σύνολον τῶν οὐρανίων σωμάτων, τῶν συνιστώντων τὸ Πᾶν, ὀνομάζεται Σύστημα τοῦ Κόσμου. Αὕτη δὲ ἡ ἀρμονικὴ διάταξις τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ τὸ Σχέδιον τοῦ Κόσμου.

Περὶ δὲ τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος πολλὰ

255

ΛΕΩΝ ΓΑΜΒΕΤΤΑΣ

* Λέων Γαμβέττας, ὁ νῦν πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας, καταγόμενος τὸ ἀνέκαθεν ἐκ τινος Γενουηνσίας οἰκογενείας, ἐγεννήθη τῇ 20 Ἀπριλίου 1838 ἐν Καδούρκῳ (Cahors) τοῦ νομοῦ Ὀλτιος (Lot). Ἀποπερατώνσας τὰς νομικὰς αὐτοῦ σπουδὰς τῷ 21 ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἤρχισε νὰ ἐξασκῇ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν ταῖς δικαστηρίαις τῶν Παρισίων. Κατὰ τὰς ἐκλογικὰς ταραχὰς τῆς δημοκρατικῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὅθεν ἐξῆλθε νικητὴς τοῦ Ὀλ-λιθιέρου, ὑποψηφίου τῆς κυβερνήσεως, ἔδειξε μεγίστην δραστηριότητα καὶ τόλμην, ἥτις ἐν βραχεῖ περιποίη-σεν αὐτῷ ὄνομα μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ὁπαδῶν τοῦ δη-μοκρατικοῦ κόμματος (τοῦ Ἰουλίου Φάβρου, τοῦ Πελλε-τὰν καὶ τοῦ Κρεμιέ). Ἡ περὶ τὸ λέγειν δεινότης κα-τέστησεν αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Ἰουλίου Φάβρου ἐν ταῖς πολιτικαῖς δίκαις. Ἰδίως εὐδοκίμησεν ὡς ὑπερασπι-στὴς μιᾶς τῶν ἐφημερίδων, ἥτις εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Baudin εἶχε καταδιωχθῇ δικαστικῶς. Διὰ τῶν σφο-δρῶν αὐτοῦ προσβολῶν κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ πολιτικοῦ πραξικοπήματος ἀπέβη τὸ κύριον στή-ριγμα τῶν ἀδιαλλάκτων, ὥστε, ὅπως ἐν Παρισίαις, οὕτω καὶ ἐν Μασσαλία, ὡς ὑποψήφιος τῆς ριζοσπα-στικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐξελέγη μέλος τοῦ νομοθε-τικοῦ σώματος. Ὡς ἡγέτης τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς πτε-ρύγος ἠγόρευε συνήθως ὀλίγον, ἀλλὰ μὲ δηκτικὸν τρό-

σύγχρονος τοῦ Καπερνίκου, ἐτίθη ὅλους τοὺς πλανή-
τας περὶ τὸν Ἥλιον ἐκτὸς τῆς Γῆς, κέντρου οὐσης τῆς
κινήσεως τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης. Ὁ δὲ Κοπέρ-
νικος τῷ 1540 ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἀθανάτῳ αὐτοῦ
συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ *de revolutionibus or-*
bium, τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ, ἐν αἷς ἀπεδείκνυε τὸν
Ἥλιον κέντρον τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν, μεθ' ὧν συ-
νκρίθμει καὶ τὴν Γῆν. Καὶ αὕτη ἡ τελευταία ὑπόθε-
σις, διὰ πολλῶν ἐφεξῆς παρατηρήσεων ἐπικυρωθεῖσα, ἀ-
πεδείχθη ἀληθής, ὡς σύμφωνος πρὸς τὴν καθολικὴν διά-
ταξιν τοῦ κόσμου.

Ἄν καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐπικρατούσης σήμερον Κοπερ-
νικεῖου ὑποθέσεως συνελήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐπι-
φανοῦς Πυθαγόρου, ζῶντος κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χ
μὴ στηριχθεῖσα ὁμως ἐπὶ ἀποχρῶντας λόγους, καὶ κα-
λυφθεῖσα ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ζοφεροῦ σκότους τῆς μα-
κρᾶς τοῦ μεσαιῶνος νυκτός, ἀπηύγασεν ἐκ νέου ἀπὸ
τῆς μεγαλοφυίας τοῦ Καπερνίκου, εἰς ὃν πράγματι ὁ-
φείλεται ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀληθῶν νόμων τοῦ ἡμε-
τέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ὅπερ ὑπὸ μερικωτέραν ση-
μασίαν λέγεται καὶ Σύστημα τοῦ Κόσμου.

ἀπελευθέρωσιν τῆς προτευούσης. Ἀναλαβὼν ἔπειτα καὶ δύο ἄλλα ὑπουργεῖαι: τὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ οἰκονομικῶν, ἐκυβέρνησε σχεδὸν δικτατορικῶς ἐξάπτων τὸ ἐθνικὸν μῖσος κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος διὰ τῶν λόγων καὶ προκηρύξεών του. Ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ σχηματισμὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Lille καὶ τοῦ Loir. Δάνειόν τι γενόμενον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ αἱ μεγάλαι θυσίαι τῶν νομῶν τῆς Γαλλίας παρέσχον αὐτῷ τὰ πρὸς τὰς χολοσσιαίας ταύτας παρασκευὰς ἀπαιτούμενα μέσα. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο διὰ τῆς πανδήμου ἐξεγέρσεως τοῦ ἔθνους νὰ καταβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐκδιώξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ πάτριον ἔδαφος. Ἄν καὶ αἱ προσπάθειαι του δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας, τὸ ἔθνος ὁμῶς ἐξετίμησε τὴν ἀπαραδειγμάτιστον ἐνέργειαν τοῦ δικτάτορος, ὅστις τοῦλάχιστον εἶχε σώσει τὴν τιμὴν τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν καταπολέμησιν τῆς Κοινότητος (ἡ τοῦ δήμου), ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ὡς ἡγέτης τῆς δημοκρατικῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Θιέρσου εἶδεν, ὅτι ἡ ἑνωσις τῶν μοναρχικῶν, ἡ ὑπερβάλλουσα ἐπιβρόχῃ τοῦ κλήρου καὶ αἱ ῥαδιουργίαι τῶν Βοναπαρτιστῶν ἤθελον διακινδυνεύσει τὴν ὑπόθεσιν τῆς δημοκρατίας καὶ ἐπενέγκει τὴν κατάλυσιν αὐτῆς, ἔκρινε καλὸν ν' ἀκολουθήσῃ μετριωτέραν πολιτικὴν καὶ οὕτω συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ καταρτισθῇ τὸ σύνταγμα τῆς 5 Φεβρουαρίου 1875. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ στρατάρχου Μαχμαῶνος καὶ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Ἰουλίου Γρεβὺ ὡς προέδρου τῆς δημοκρατίας ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Ὡς ὄργανον δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ιδεῶν θεωρεῖται ἡ ἐφημερίς Γαλλικὴ δημοκρατία (République française), ἥτις ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται ἀπὸ τῆς 4. Νοεμβρίου 1871.

πον. Λαμπρὸς ἐν λόγοις πρὸ πάντων ἀνεδείχθη εἰς τὴν ἀγόρευσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 5 Ἀπριλίου 1871 καὶ τοῦ ἀποστάτου ὑπουργοῦ Ὀλλιβιέρου. Ἐκάκισε μὲν τῇ 15 Ἰουλίου 1870 τὸν κοῦφον τρόπον τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἐψηφοφόρησεν ὅμως ὑπὲρ παραχωρήσεως τῆς αἰτηθείσης πιστώ-

σεως. Τῇ 4 Σεπτεμβρίου προεκήρυξεν ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τῆς συνεδριάσεως τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τὴν ἐκθρόνισιν Ναπολέοντος τοῦ Γ' καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ τὴν σύστασιν τῆς δημοκρατίας. Διορισθεὶς ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως κατέλιπε τοὺς Παρισίους ἐν τινι ἀεροστάτῳ, καὶ καταβάς εὐτυχῶς εἰς τὴν γῆν ἐπορεύθη εἰς Κιισαρόδου-νον (Tours), ὅπου ὑπῆρχεν Ἐπιτροπὴ τις τῆς κυβερνήσεως.

Ἀφοῦ συνεβίβασεν τὰς διαφορὰς τῆς αὐτόθι καὶ τῆς ἐν Παρισίοις κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὰς ἐκλογὰς διὰ τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, διωργάνισε νέους στρατοὺς πρὸς

τράπεζαν, νὰ φέρη μεθ' ἑαυτοῦ πληθος ἀκλήτων φίλων.

Μεταξὺ τῶν πλείστων ἐθναρίων τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς κατὰ τοὺς τροπικοὺς Ἀφρικῆς ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ ἐνσταλάζωσιν ἐν ἀρχῇ τοῦ γεύματος ὀλίγας σταγόνας πνευματώδους ποτοῦ εἰς τινὰ ὀπὴν, ἥτις ἀνοίγεται εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔπειτα νὰ βρέχωσι μὲ τὸ αὐτὸ ποτὸν διαφόρους δέσμας φλοιοῦ τοῦ φοίνικος, αἵτινες εἶνε ἐκτεθειμέναι εἰς τὸ ἐστιατήριον.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ἔζων ἀκόμη εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐσυνήθιζον νὰ ἐπιρρίπτωσι τὰς ἁμαρτίας των ἐπὶ τινὰ τράγον καὶ νὰ ἐκδιώκωσιν αὐτόν εἰς τὴν ἔρημον. Οἱ σημερινοὶ Ἰουδαῖοι ἐπιρρίπτουσιν αὐτὰς ἐπὶ τοὺς ἰχθῦς. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ὑπάγουσι συχνάκις εἰς τὰς ὄχθας ῥυακὸς τινος καὶ τινάσσωσιν εἰς αὐτὸ τὰ ἱμάτιά των.

Τὰ σκεύη καὶ ὁ τρόπος τοῦ τρώγειν ἐξαρτῶνται εἰς πᾶσαν χώραν ἀπὸ τὰ ἥθη, τὰς προλήψεις, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Χωρὶς ν' ἀναφέρωμέν τι περὶ τῶν ἀγρίων λαῶν εἰσ-τινες εἰς τὸν τρόπον τοῦ τρώγειν δὲν ἀκολουθοῦσι κανόνα σταθερὸν κανόνα, οἱ Λάμπαι καὶ οἱ βόρειοι Φίννοι τρώγουσι κατὰ γῆς ὁ εἰς μὲ τοὺς πόδας ἀπέναντι τῶν ποδῶν τοῦ ἄλλου. Οἱ ἀρχαῖοι Κελτοὶ ἐν τῇ σημερινῇ Γαλλίᾳ ἐκάθηντο ἐπὶ δερμάτων λύκων ἢ κυνῶν πλησίον ἀναμμένου πυρὸς καὶ ἔψηναν τεμάχια κρέατος. Εἰς τοὺς ἀνδρειοτάτους μεταξὺ αὐτῶν προσεφέροντο τὰ καλύτερα τεμάχια. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγεραίρετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡρώων καὶ ὁ Αἴας, ὁ νικητὴς τοῦ Ἑκτορος.

Παρὰ τοῖς πλείστοις ἔθνεσι τῆς μελαίνης ἀνθρωπίνης φυλῆς ἐπικρατεῖ ὡσαύτως ἡ συνήθεια, ἐνῶ τρώγουσι, νὰ κάθηνται ἐπὶ τῆς γῆς σταυροποδῆτι ἢ νὰ στηρί-

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ κ. τ. λ.

Ἔθιμα τῆς τραπέζης. — Τρόπος τοῦ τρώγειν.

(Συνέχεια Ἰδ. σελ. 67).

* Δὲν θέλομεν οὐδὲ δυνάμεθα νὰ λαλήσωμεν ἐνταῦθα περὶ ὅλων τῶν ἐθίμων, τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν καθαριότητα, ἄλλα δὲ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ ἐπιθυμίας νὰ διασκεδάζωσι τὴν ἐν τῇ τραπέζῃ συναναστροφὴν καὶ ν' ἀποδεικνύωσιν ἀμειβαίαν φιλίαν, ἐνῶ ἄλλα στηρίζονται ἐπὶ δεισδαιμονιῶν, καὶ πάλιν ἄλλα ἐπὶ ἐθιμοταξιῶν, αἵτινες εἶνε διάφοροι παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν. Ἡ ἀρχὴ τῶν τελευταίων ἐθίμων εἶνε δυσαπόδεικτος.

Οἱ Μαλαϊαλάμαι δὲν δύνανται νὰ φάγωσι τὸ παρμικρόν, ἐὰν πρῶτ' καὶ ἐσπέρας δὲν νιφθῶσι, καὶ θεωροῦσιν ὡς ἀσεβῆ τὸν παραμελοῦντα ταύτην τὴν συνήθειαν.

Μεταξὺ τῶν Ῥώσων ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ προσφέρῃ πρῶτον τόσον ὁ οἰκοδεσπότης, ὅσον καὶ ἡ οἰκοδέσποινα εἰς τοὺς ξένους ἐν ποτήριον οἶνοπνεύματος (ράχης) καὶ ἔπειτα ἡ οἰκοδέσποινα νὰ διδῇ εἰς ὅλους τοὺς ξένους κατὰ σειρὰν ἓν φίλημα.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Κυρηναίοις ἦτο συγκεχωρημένον, ἂν τις τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν προσεκαλεῖτο εἰς τὴν

βιζόμενοι μόνον ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ γονάτων αὐτῶν τρώγουσιν.

Ὁ τρόπος τῆς σκευασίας τῶν φαγητῶν εἶνε ἐτι ὀλιγώτερον ὁμοιόμορφος. Οἱ ἀρχαῖοι φαίνεται, ὅτι ἔπινον μόνον θερμόν τὸν αἶνον, ὅπως οἱ σημερινοὶ Σῖναι, καὶ ὅπως ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἶνε συνήθεια νὰ πίνηται εἰς τὴν Γερμανίαν. Πιστεύεται μάλιστα, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔπιναν καὶ τὸ ὕδωρ θερμόν, καὶ ὅτι ἔτρωγαν τὸν ἄρτον ζεστόν, ὅπως ἐξήρχετο ἐκ τοῦ ἵππου (φούρνου). Ὁ Πλίνιος βεβαιεῖ, ὅτι τὰ θερμὰ ποτὰ δὲν εἶνε φυσικά· ἄλλοι συγγραφεῖς διαπείνονται τὸ ἐναντίον καὶ ἡ περὶ τούτου φιλονεικία εἶνε μόνον λόγων παίγνιον.

Ἀλλαχοῦ θέλομεν ἐπανέλθει εἰς τὸ περὶ καθαριότητος κεφάλαιον. Ἐκαστος καταλαμβάνει, ὅτι τὰ ἀγρία ἔθνη δὲν γνωρίζουσι κάλλιον τῶν ζώων ταύτην τὴν ἀρετήν, Ἐνῶ τρώγουσιν, ἀποσπογγίζουσι τὰ δάκτυλά των εἰς τοὺς πόδας, εἰς τὰ χρύσια των μέλη καὶ εἰς τῶν ποδῶν τὰ πέλματα.

Ὅποια εἶνε ἡ διευθέτησις τῆς τραπέζης παρὰ τοῖς σημερινοῖς ἔθνεσι καὶ ὅποια ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ἀπὸ τὰ ἐξῆς τρία ἢ τέσσαρα παραδείγματα.

Ὁ Lemaire παρευρέθη εἰς εὐωχίαν τινὰ δύο ἀρχηγῶν ἐν τῇ Γῇ τοῦ πυρός. Ἐφεραν εἶχουσιν ἕως 30 πόδας μακρὰς σανίδας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκειντο ὠμαὶ καὶ ἐψημέναι ρίζαι, αἵτινες διενεμήθησαν εἰς τὴν ἀκολουθίαν αὐτῶν. Εἰς τοὺς δύο ἀρχηγούς παρέθηκαν δεκαεῖς ἀκόμη αἵμοσταγεῖς χοίρους, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν ἐξηγμένα τὰ ἐντόσθια. Αἱ τρίχες εἶχον καφαλισθῇ ὑπεράνω φλογός καὶ διὰ νὰ τοὺς ἐψήσωσιν, ἔθεσαν ἐντός τῆς κοιλίας των λίθους πεπυρωμένους.

Ὅτε ὁ Ξενοφῶν ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ἐν Ἀσίᾳ περιήμου ἐκστρατείας τῶν μυρίων, ἐπορεύθη μὲ τὸν στρα-

ζωνται ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος. Ἄλλοι ὅμως τρώγουσι στηρίζοντες ἐπὶ τῶν πτερνῶν τὰ ὀπίσθιά των.

Αἱ τέχναι ἐν τούτοις ἐτελειοποιῦντο. Ἡ κοινωνία εἰς τὰς μεγάλας πόλεις διεπλάσσετο. Ἐφεῦρον τὰς ἀξιώσεις τῆς ὑποστηρίξεως καὶ εὐσχημοσύνης, τὰ ὅποια ἐπήνεγκαν μεταβολὴν καὶ εἰς τὰς συνηθείας τῆς τραπέζης, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα ἔτρωγαν καθήμενοι.

Ἐπὶ Ὀμήρου ἀκόμη ἴσταντο οἱ ξένοι. Ἄλλ' ἡ πόλυτέλεια εἶχε χάμει προόδους καὶ ἐφεῦρον κλίνας. Οἱ δαιτυμόνες κατεκλίνοντο ἐπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο δυσχερὲς καὶ δὲν συνεβιάζετο μὲ τὴν θέσιν τοῦ στομάχου, ὅστις διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδεχθῇ πολλὰ φαγητά· καὶ διὰ νὰ μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἀσωτία καὶ ἀδηφαγία κατέφευγον εἰς ἐμετικά. Αἱ τράπεζαι τῶν Ῥωμαίων πρέπει νὰ παρεῖχον ἐλεεινὸν θέαμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδιατρίβει μὲ δυσαρέσκειαν τὸ ὄμμα ἐπὶ τῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας μᾶς προσφέρει περὶ αὐτῶν ὁ ἀρχαιολόγος B. de Montfaucon. Ἀναγνωρίζει τις τρόπον τινὰ ἐν αὐταῖς μόνον ζῶα, τὰ ὅποια εἶνε ἐξηπλωμένα διὰ νὰ εἰμπορέσωσι ν' ἀπολαύσωσι κάλλιον τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης. Ἐσχηματίσθησαν δὲ τόσον ἀλλόκοτοι καὶ περίεργοι ἰδέαι, ὥστε ἐθεωρεῖτο ὡς τιμωρία καὶ βάσανος, ἂν ᾔθελε κάθησθαι τις εἰς τὴν τράπεζαν. Ὁ Κάτων, ἐνῶ ἐσκέπτετο περὶ τῶν κακῶν, τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ γίνῃ παραίτιος ὁ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου ἐμφύλιος πόλεμος, εἰσεδέχετο τὴν τροφὴν εἰς ταύτην τὴν θέσιν.

Τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς διετήρησαν αὐτήν, ἐπειδὴ εἶνε ῥάθυμα καὶ ἐκνευρισμένα καὶ ἔμειναν εἰς τὰς παλαιὰς αὐτῶν συνηθείας ἀπὸ δύο χιλιοτηρίδων σχεδὸν ἀκίνητοι. Αὕτη ὅμως ἡ θέσις μεταβάλλεται εἰς τρὺς διαφόρους τρόπους οὕτως, ὥστε οἱ Ἰαπωνοὶ στη-

φιάλην καὶ ἓνα τάπητα ἀξίας δέκα μνῶν. Τώρα σηκωθεῖς εἰς τῶν Ἀθηναίων εἶπεν. Ὑπάρχει παλαιὰ καὶ ὠραία συνθήκη νὰ προσφέρωσι μὲν οἱ πλούσιοι τιμῆς ἑνεκα δῶρα εἰς τὸν βασιλέα, εἰς δὲ τοὺς μὴ ἔχοντας ὁ βασιλεὺς. Οὕτω μόνον θέλω δυνηθῆ, βασιλεῦ, νὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ δῶρα καὶ νὰ σὲ τιμήσω. Ὅτε δὲ ἐδόθη τὸ κρέας εἰς τὸν Ξενοφῶντα εἶπεν ἡρεθισμένος ὀλίγον ὑπὸ τοῦ οἴνου. «Ἐγὼ, ὦ Σεύθη, σοὶ προσφέρω ἐμκαυτὸν καὶ τοὺς ἐταίρους μου, διὰ νὰ σοί εἴνε φίλοι καὶ πιστοί. Δύνασαι νὰ ἐλπίσης εἰς αὐτούς, καθὼς καὶ εἰς ἐμέ, ἡ δὲ ὑποστήριξις μας θέλει ἀρκέσει εἰς σέ, διὰ νὰ ἀνακτήσης τὴν ἀπολεσθεῖσαν μεγάλην βασιλείαν τοῦ πατρός σου καὶ νὰ ἐπεκτείνης αὐτήν. Προσέτι θέλεις ἀποκτήσει καὶ πλῆθος ἵππων, ἀνδρῶν καὶ ὠραίων γυναικῶν, ὅχι ληιζόμενος, ἀλλ' εἰκοθεν οὗτοι προσερχόμενοι θέλουσι προσφέρει δῶρα εἰς σέ.»

Ὁ Σεύθης μεθύων ἤδη ἔπινε εἰς ὑγείαν τοῦ Ξενοφώντος καὶ ἐκτύπησαν τὰ ποτήρια. Μετὰ ταῦτα αὐληταὶ αὐλοῦντες μὲ κέρατα καὶ σάλπιγγας ὠμοβοείας ἔπαιζαν διάφορα πολεμικὰ ᾄσματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναστὰς καὶ αὐτὸς ἔψαλε μεγαλοφῶνως ἐν πολεμικὸν ᾄσμα καὶ ὡς βέλος τιναχθεὶς ἐπάνω ἀπεσύρθη τῆς συναναστροφῆς, ὡς θέλων τρόπον τινὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν πολυποσίαν.

Αἱ τράπεζαι τῶν πλουσίων μεταξὺ τῶν Σινῶν εἶνε ὠραῖα βερενικωμέναι καὶ σκεπασμέναι μὲ πολὺ ὠραῖα κατεσκευασμένους μεταξωτοὺς τάπητας. Δὲν μεταχειρίζονται δὲ οὔτε ψιάθους, οὔτε χειρόμακτρα, οὔτε μαχαίρια, οὔτε πειρούνια, οὔδὲ πινάκια. Πᾶς δοιτυμὼν ἔχει δύο ἐξ ἐλεφαντόδοντος ἢ ἐβένου κατεσκευασμένα βραβδία, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται μὲ πολλὴν δεξιότητα.

(Ἐπεὶ συνέχεια)

τόν του εἰς τὴν Θράκην, καὶ ἐμβήκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σεύθου ὡς μισθοφόρος. Ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ μετὰ τοῦ τοῦ ἡγεμόνος τούτου συνθήκη, προσεκλήθη ὁ Ξενοφῶν εἰς μέγα δεῖπνον.

Ἡ συναναστροφή συνέκειτο ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων μεταξὺ τῶν Θρακῶν, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Σεύθου, ἐκ τῶν στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκ τῶν πρεσβειῶν ἀπὸ μέρους τῶν πόλεων. Ὅλοι ἐκάθηντο εἰς κύκλον καὶ παρετέθησαν αὐτοῖς τράπεζαι πλήρεις κρεῶν νενεμημένων καὶ ἄρτων προσπεπερονημένων εἰς τὰ κρέατα. Ἦσαν ἕως εἴκοσι τριαῦται τράπεζαι καὶ αἱ πλεῖσται ἐτέθησαν πρὸ τῶν ξένων. Ἦτο δὲ νόμος παρὰ τοῖς Θραξί—καὶ πρῶτος ἔκαμε τοῦτο ὁ Σεύθης—ἕκαστος νὰ μεταχειρίζεται, ὃ τι ἦτο αὐτῷ παρατεθειμένον. Ἐκφε λοιπὸν ὁ Σεύθης τοὺς μεγάλους ἄρτους, περὶ ὧν εἵπομεν ἀνωτέρω, καὶ διέρριπτε τεμάχια αὐτῶν πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ τιμήσῃ μὲ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς περιποιήσεως. Τὸ αὐτὸ ἔκαμε καὶ μὲ τὰ κρέατα, ἐξ ὧν εἶχε κρατήσῃ τόσον μόνον, ὅσον ἤρκει εἰς αὐτὸν νὰ γευθῇ. Οἱ ἄλλοι, εἰς ὅσους ἦσαν παρατεθειμέναι τράπεζαι, ἤκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως. Οἰνοχόοι ἐκέρων μὲ κέρατα τὸν εἶνον, ἐξ οὗ ἔπινεν ἕκαστος δι' ἑαυτόν, χωρὶς νὰ προσφέρῃ περαιτέρω εἰς ἄλλον.

Εἶχε προβῇ ἀρκούντως ὁ πότος, ὅτε εἷς τὸν Θρακῶν, ὅστις εἶχεν ἓνα λευκὸν ἵππον, ἔλαβε τὸ κέρας του καὶ ἀπευθυνθεὶς πρὸς τὸν Σεύθην εἶπε. « Πίνω εἰς ὑγείαν σου, Σεύθη, καὶ σοὶ χαρίζω τοῦτον τὸν ἵππον, μὲ τὸν ὅπονον καὶ διώκων θέλεις φθάνει τὸν ἐχθρόν, καὶ διωκόμενος θέλεις ὑποχωρεῖ χωρὶς νὰ φοβηθῇς αὐτόν. » Ἄλλος ἐχάρισεν εἰς τὸν βασιλέα δοῦλον καὶ ἄλλος ἱμάτιον διὰ τὴν γυναῖκά του. Ὁ δὲ Τιμασίων προπίνων προσέφερεν εἰς τὸν βασιλέα μίαν ἀργυρᾶν

μαντες 200—136 κερατίων. Ὁ περίφημος ἀδάμας τοῦ μεγάλου Μογόλου, Κοϊνούρ (=φωτεινὸν ὄρος), ἐξύγιζεν, ὅτε περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως 186 κεράτια. Ὁ δὲ ἐν τῇ ἀπέναντι σελίδι ἀπεικονισμένος εἰς τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ μέγεθος ἀδάμας ζυγίζει 136 κεράτια. Ὀνομάσθη δὲ Regent, διότι ἡγοράσθη ἀντὶ 2,500 000 φράγκων ὑπὸ Φιλίππου τοῦ ἐξ Αὐρηλίας, ἐπιτρόπου ὄντος τοῦ βασιλέως. Τῷ 1849 ἦτο καταγεγραμμένος εἰς τὸν κητάλογον τῶν κειμηλίων τοῦ στέμματος ὡς ἀξίας 8,000 000 φράγκων.

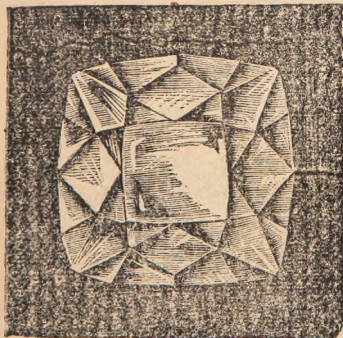
ΔΙΚΑΙΑ ΔΙΚΑΣΤΟΥ ΑΠΟΦΑΣΙΣ.

*Ὁ καλίφης Χακχάμης, ὦν φίλος τῆς πολυτελείας καὶ μεγαλοπρεπείας, ἠθέλησεν νὰ ὠραΐσῃ καὶ ἐκτείνῃ τοὺς κήπους τοῦ παλατίου του. Ἠγόρασεν ὅλους τοὺς γειτνιαζοντας τόπους καὶ ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας αὐτῶν τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν. Εὐρέθη ὁμως μεταξύ αὐτῶν καὶ χήρα τις, ἡ ὁποία κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελε νὰ πωλήσῃ τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων τῆς καὶ πᾶσαν προσφοράν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν εἰς αὐτήν, ἀπέβαλλε πάντοτε. Ὁ ἐπιστάτης τοῦ βασιλέως πειραχθεὶς πολὺ διὰ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην ταύτην τῆς γυναικὸς ἀπέσπασε μὲ βίαν τὸν τόπον, καὶ ἡ πτωχὴ χήρα ᾔλθεν κλαίουσα εἰς τὸν δικαστὴν. Καδῆς τῆς πόλεως τότε ἦτο ὁ Ἴβν Βαιχέρ. Εἶπε νὰ τῷ διηγηθῶσι τὸ πε-

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΟΣ Regent.

* Ὁ ἀδάμας εἶνε ὁ σκληρότατος πάντων τῶν τιμίων λίθων. Εὐρίσκεται δὲ κρυσταλλωμένος καὶ εἰς διάφρα σχήματα τοῦ κανονικοῦ συστήματος. Αἱ ἑδραὶ τῶν κρυστάλλων αὐτοῦ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τραχεῖαι, ῥαβδωταὶ καὶ κυρταί. Εἶνε διαφανῆς, συνήθως ἄχρους. Ἐχει λάμψιν ζωηράν καὶ μεγίστην τοῦ φωτὸς ἀντανάκλαστικὴν δύναμιν. Ἀπαντᾷται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἐπικλυστον γῆν τῶν νεωτέρων μερῶσεων ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαῖς, ὅπου εὐρέθησαν οἱ μέγιστοι ἀδάμαντες, ἐν Βρασιλίᾳ, ἥτις παράγει πρὸς τὸ παρὸν τοὺς πλείστους ἀδάμαντας, καὶ ἐσχάτως ἐν τοῖς Οὐραλίοις ὄρεσι. Πωλοῦνται ζυγίζόμενοι μὲ κεράτια, ἕκαστον τῶν ἐ-

ποίων=205 χιλιόγραμμα. Ἐν κεράτιον μικρῶν ἀδαμάντων, εἴτινες κόνις γενόμενοι χρησιμεύουσι εἰς λέανσιν καὶ στίλβωσιν τῶν μεγαλητέρων ἢ πρὸς τομὴν τῆς ὑέλου κ.τ.λ. τιμᾶται ἀντὶ 14 — 17 φιορινίων. Ἐν κεράτιον δὲ ἐστιλβωμένου πολυέδρου ἀδάμαν-

τος (brillant) ἀντὶ 100—135. Ἡ τιμὴ ὅμως αὐτῶν αὐξάνει ἀναλόγως τοῦ μεγέθους κατὰ τὸ τετράγωνον, ὥστε πολυέδρος ἀδάμας ζυγίζων 5 κεράτια τιμᾶται ἀντὶ 2000—3000 φιορ. Ὡς σπανιότητες σχεδὸν ἀνεκτίμητοι εὐρίσκονται ἐν ταῖς θησαυροφυλακίαις τῶν ἡγεμόνων ἀδά-

ΕΛΛΟΝ ΜΑΘΗΜΑ.

Πέτρος

*Πέτρος ὁ ἐκ Λιβούρνου, διάσημος τοῦ 16 αἰῶνος ποφός ἐνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ γνώσεων, ἔσχε κοινὴν τὴν τύχην μὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν σοφοὺς, νὰ ζήσῃ ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ. Καὶ ὅμως ἦτο πάντοτε εὐθυμος. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν, θέλων ἐν Τσσχάνῃ νὰ περᾶσῃ ποταμόν τινα, ἐστερεῖτο τὰ πρὸς τεῦτο χρήματα. Παρακαλέσας λοιπὸν πορθηέα τινα νὰ τὸν διαβιβάσῃ εἶπε· Φίλε μου, χρήματα δὲν ἔχω νὰ σοὶ δώσω διὰ τὴν ὑπηρεσίαν σου, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν θέλεις λάβει σωτήριόν τι μάθημα. Δὲν ἔχω ἀνάγκην τοῦ μαθήματός σου, ἐγὼ θέλω χρήματα, ἀπήντησεν ἀποτόμως εἰς αὐτὸν ὁ πορθηεύς. Μετὰ τινα ὅμως ἀνταλλαγὴν λόγων ἐπείσθη εὗτος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν παράκλησίν του, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος διαβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι τὸ μάθημά του θέλει τῷ φέρῃ χρηματικὴν ὠφέλειαν. Ἀφοῦ ὁ Πέτρος ἐπεραιώθη εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἐζήτησεν ὁ πορθηεύς νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ τὸ σωτήριον μάθημα. Φίλε μου, εἶπεν ὁ Πέτρος, χτυπῶν αὐτόν μὲ εἰκειότητα εἰς τὸν ὦμον, ἐὰν χάμης εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι καὶ εἰς ἐμέ, πολλὰ ὀλίγα θέλεις κερδίσει ἐκ τῆς διαπορθηεύσεως. Διὸ ἔσο πρηνεσητικὸς καὶ φρόνιμος.

ριστατικόν καὶ τὸ εὖρε δεινόν. Διότι, ἂν καὶ ὁ νόμος
 ἔιδεν εἰς τὴν χήραν τὸ δικαίωμα, δὲν ἦτο ὁμως εὐ-
 κολον καὶ ἡγεμόνα, ὅστις ἦτο συνειθισμένος νὰ θεω-
 ρῇ τὴν θέλησίν του ὡς αὐτὸ τὸ δίκαιον, νὰ κινήσῃ εἰς
 τὴν προαιρετικὴν ἐκτέλεσιν νόμου πεπαλαιωμένου. Τί
 κάμνει λοιπόν ὁ δίκαιος καδῆς; Ἐπιστάττει τὸν ὄνον
 του, κρεμᾷ ἐπ' αὐτοῦ μέγαν σάκκον καὶ ἀνυπερθέτως
 ἐλαύνει πρὸς τὸν κῆπον τοῦ παλατίου, ὅπου εὖρε τὸν
 καλίφην εἰς τὴν ὠραίαν αὐτοῦ σκιᾶν (κίοςκι), τὴν ὁ-
 ποίαν εἶχε κτίσει ἐπὶ τοῦ κληρονομήματος τῆς χήρας.
 Ἡ ἐλευσις τοῦ καδῆ μετὰ τὸν ὄνον καὶ τὸν σάκκον ἔ-
 φερεν αὐτὸν εἰς ἐκπληξιν. Ἀλλ' ἐξεπλάγη ἔτι μᾶλλον,
 ὅτε ὁ Ἴβν Βαιχῆρ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας του παρε-
 κάλει αὐτὸν νὰ τῷ συγχωρήσῃ νὰ γεμίσῃ μετὰ χῶμα
 τὸν σάκκον ἐκ τοῦ ἐδάφους τοῦ κήπου. Ὁ Χακκάμης
 τοῦ τὸ ἐσυγχώρησεν. Ἀποῦ δὲ ἐγέμισε τὸν σάκκον,
 παρεκάλεσεν ὁ Ἴβν Βαιχῆρ τὸν καλίφην νὰ τὸν βοη-
 θήσῃ, διὰ νὰ φορτώσῃ τὸν σάκκον ἐπὶ τοῦ ὄνου. Ὁ
 Χακκάμης ἐθεώρησεν ταύτην τὴν παράκλησιν παραδο-
 ξοτάτην ἀπαισίαν. Ἀλλὰ θέλων νὰ γνωρίσῃ τίς ὁ σκο-
 πὸς τοῦ ἀνδρός, ἐβοήθησεν αὐτὸν διὰ νὰ τὸν σηκώ-
 σῃ. Ἀλλ' ὁ σάκκος οὐδ' ἐκινεῖτο καὶ ὅθεν λέγει πρὸς
 αὐτὸν ὁ καλίφης. Τὸ φορτίον εἶνε πολλὰ βαρὺ, κα-
 δῆ. Βασιλεῦ, εἶπεν, ὁ Ἴβν Βαιχῆρ μετὰ εὐγενῆ τόλμην.
 Εὗρίσκεις τοῦτο τὸ φορτίον πολλὰ βαρὺ;—Καὶ ὁμως
 ὁ σάκκος οὗτος περιέχει μικρὸν μόνον μέρος τῆς
 γῆς, τὴν ὁποίαν σὺ ἀδίκως ἔλαβες ἀπὸ ἀθλίαν χήραν.
 Πῶς θέλεις φέρεῖ ὅλην τὴν ἀρπασθεῖσαν γῆν, ὅταν ὁ
 κριτὴς τῶν ἀπάντων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως θέσῃ αὐτὴν ἐπὶ
 τῶν ὤμων σου;—Ὁ Καλίφης ἐθορηθῆθη. Ἐπῆνεσε τὴν
 τόλμην καὶ φρόνησιν τοῦ Καδῆ καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὴν
 χήραν τὸν τόπον μετὰ ὅλα τὰ ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήματα.

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Δ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἐστὶ χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁποῦν
μαθήματος, ὥς οὐ γρή μαθάνειν· πάντα
γάρ ἐπίστανται ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι, Πλά-
των Λάχ. 182. E.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Πολίτευμα τῆς ἀρχαίας Σμύρνης.

*Περὶ τοῦ εἶδους τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀρχαίας Σμύρνης μόλις παρεδόθη ἡμῖν τι ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ εικάσωμεν, ὅτι ὑπῆρξε τὸ αὐτὸ ἢ ὅμοιον μὲ τὰ τῶν ἄλλων Αἰολίδων πόλεων. Καθὼς λοιπὸν ἡ Κύμη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ βασιλέων, οὕτω καὶ ἐν Σμύρνῃ δικαίῳ τῷ λόγῳ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ὅτι ὑπῆρξαν βασιλεῖς καὶ δὲν ἐμποδίζει τι ν' ἀναφέρωμεν μεταξὺ αὐτῶν τὸν χτίστην αὐτῆς Θησέα, ὅστις καὶ αὐτὸς κατήγετο ἐκ βασιλικῆς

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ἐπαίτης, διὰ νὰ κινήσῃ πλείοτερον τὸ ἔλεος τῶν δια-
βατῶν, ἐσοφίσθη νὰ ὑποκριθῇ τὸν βωβὸν (ἄλαλον). Νέος,
ὅστις ἐγνώριζε τὸν πανοὔργον τοῦτον ἄνθρωπον, ἠρώ-
τησε μὲ ὅλην τὴν ἀκακίαν σύρων τὸ βαλάντιόν του,
ὣν εἶνε πολὺς καίρος, ἀφοῦ ἐβωβάθη, ἐξ αὐτῆς τῆς παι-
δικῆς ἡλικίας, ἀπεκριθῇ, ὁ βωβὸς εἰς τὸν ἐρωτήσαντα.

Ἐπίσκοπός τις, λίαν σοφός, ἐνησχολεῖτο ἰδίως εἰς
τὴν σπουδὴν. Χωρικός τῆς ἐπαρχίας του, ὅστις εἶχε νὰ
τῷ κοινώσῃ ὑπόθεσιν τινα, ἀποπεμφθεὶς πολλάκις ἐπὶ
τῇ προφάσει, ὅτι ἡ Θεοφιλία του ἐσπούδαζεν, ἀνέκρα-
ξεν ὑψόνων τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶθε ἐλεήσας
ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ ἐπίσκοπον, ὅστις νὰ ἔχῃ τελειω-
μένας τὰς σπουδὰς του.

ΑΙΝΙΓΜΑ

Τὸ ἡμιτὺ μου παριστᾷ ἐν ζῶον κερασφόρον,
Τὸ ἄλλο ἐν ἐκ τῶν λαμπρῶν κί ὠραίων μετεώρων.
Τὸ ὅλον δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον δυνάστης ποτὲ ἤμην
Κ' ἐπὶ πολλῇ ὁμότητι πολλὴν ἔχαιρον φήμην.
Ἄλλ' ἐξ Ἑλλάδος ἀφίχθεῖς ἦρως τις εἰς τὴν γῆν μου
Τὴν βάρβαρον κατίστρεψε καὶ μοχθηρὰν ζωὴν μου.

ΓΡΙΦΟΣ

Λύσις τοῦ ἐν τῷ Β'. τεύχει αἰνίγματος, » Νύξ «, τοῦ δὲ
γρίφου » Ὁ Πανδέκτης χεῖσιμος τῆς πᾶσιν «

Καὶ τὸν μὲν πρῶτον τόπον κατεῖχον, καθὼς εἰς τὴν Πέργαμον καὶ Φώκαιαν, οἱ Στρατηγοί, οἱ ὅποιοι συχνότατα ἀπαντῶνται εἰς ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα (τούτων πεντήκοντα σχεδὸν ὀνόματα δύναται νὰ συλλέξῃ τις ἐκ τῶν νομισμάτων παρὰ τῷ Mionnet Descript. des médailles, ὅθεν συνάγεται, ὅτι ἦσαν ἐπώνυμοι). Ἐξέ- τέλουν δὲ χρέη πολιτικά· διότι τὰ ψηφίσματα τοῦ λαοῦ ἐγίνοντο στρατηγῶν γνώμη, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω συνθήκην (Corp. Inscript. ὑπὸ Boeckh. 3137) ἔχομεν τὴν τυπικὴν φράσιν »ἔδοξε τῷ δήμῳ στρατηγῶν γνώμη»

Τούτων ὑπάρχουσι πολλὰ εἶδη, ἂν καὶ πόσα δὲν εἶνε γνωστόν. Καθὼς δὲ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Δημοσθένους, οὕτω καὶ ἐν Σμύρνῃ, εὐρίσκομεν στρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὀπλων ἢ στρατηγοῦντα τῶν ὀπλων ἢ ἀπλῶς πόν ἐπὶ τῶν ὀπλων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, εἶχον στρατιωτικὰ χρέη. Προσέει ἐπίτροπον τῆς στρατηγίας, Curatore m. Ἄλλος παρ' αὐτόν εἶνε ὁ Πομπαιὸς στρατηγός, ὅστις κρίστατο τῶν πεμπομένων πομπῶν. Ὁ δὲ στρατηγός ἐπὶ τῆς εἰρήνης εἶνε ἐξάπαντος ὁ αὐτός μετὰ τὴν φύλακα τῆς εἰρήνης ἢ εἰρηνάρχην, ἡγουν τὸν προϊστάμενον τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῆς τῶν βίων ἐξετάσεως ἢ τῆς τῶν ἡθῶν ἐπανορθώσεως.

Ἀρχοντες πολλὰ σπανίως ἀπαντῶνται. Ἄλλ' εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν συνθήκην ἀναγινώσκεται »παρεκάλεσαν αὐτοὺς ὁ δῆμος παραδοῦναι τὰς κλεῖδας τῷ ἄρχοντι τῷ ἀποσταλέντι ὑπὸ τοῦ δήμου». Καὶ ὁμως δυνατόν ν' ἀμφιβάλλῃ τις, ἂν οὗτος ἦνε ὠρισμένος τις ἄρχων. Ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ εὑρηται. »Ἀσκληπιῷ Παιήονι Διόγνητος Ἀπολλωνίου... ἄρχων καθιέρωσεν» ἥτις ὁμως εἶνε νεωτέρα τοῦ Ἀδριανέου. Ἄν καὶ ὑπάρχουσι λοιπὸν οἱ ἀρ-

γένους, καὶ (κατὰ τὸν Ψευδοηρόδ. περὶ τῆς Ὀμήρου βιοτ. Κεφ. β'.) ἦν τῶν τὴν Κύμην κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν... καὶ χάρτα εὖ ἔχων τοῦ βίου.

Μετὰ τὴν κατάληψιν δὲ τῶν Κολοφωνίων ἐξ ἀνάγκης πρέπει ν' ἀπέκλινεν ὀλίγον πρὸς τὸ τῆς Κολοφῶνος. Καὶ τῶντι οἱ Κολοφῶνιοι πρώτῃ μετέλλαξαν τὴν βασιλείαν μὲ τὴν Τιμοκρατίαν· καὶ δι' αὐτὴν δὲ τὴν θέσιν τῆς πόλεως καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἰώνων ὁ δῆμος καθ' ἡμέραν ἐγίνετο ἰσχυρότερος. Τὸ αὐτὸ ἀναμφιδόλως συνέβη καὶ ἐν Σμύρνῃ. Βεβαιοῦται δὲ ἡ γνώμη αὕτη ὑπὸ τοῦ Θεόγνιδος, ὅστις ὦν καὶ αὐτὸς εἷς τῶν ἀρίστων, ἀποδίδει τὴν ἀθλιότητα καὶ τὸν ὀλεθρον τῆς Σμύρνης εἰς τὴν ἀχαλίνωτον ἀκολασίαν καὶ ὕβριν τοῦ δήμου (ἴδε Ἑλεγ. στιχ. 1103—5 ἐκδόσ. Berg). Ὅτι ὁμως συνέβη εἰς ἄλλας πόλεις κατ' αὐτὸν σχεδὸν τὸν καιρὸν, εἷς τις δηλ. ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς ἐριδας καὶ διχονοίας νὰ γίνῃ τύραννος, τοῦτο εἰς τὴν Σμύρνην φαίνεται, ὅτι δὲν συνέβη πώποτε. Καὶ εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Λυδῶν ἄλωσις αὐτῆς ἐγίνε, καθ' ὃν καιρὸν ὑπῆρχον διχονοίαι μετὰ τῶν φατριῶν τῆς πόλεως.

Κτισθείσης δὲ τῆς νέας Σμύρνης διετηρήθη τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ πολιτεύματος, ἡ δημοκρατία. Διότι εἰς τὴν γενομένην τῷ 244 Π.Χ. συνθήκῃ μὲ τοὺς Μάγνητας ἀναφέρεται ῥητῶς, ὅτι Σέλευκος ὁ Καλλίνικος ἐβεβαίωσε τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν καὶ δημοκρατίαν. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ πολίτευμα ἀπαντῶμεν τὰς αὐτὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Ἄν καὶ γίνεται δὲ μνεία αὐτῶν ἀπὸ τούτου μόνον τοῦ χρόνου, εἶνε ὁμως τοῦ κόπου ἀντάξιον ν' ἀπαριθμῶμεν τὰ δνόματα καὶ ἔργα αὐτῶν· διότι κατὰ μέγα μέρος ἀναφέρονται καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους.

(ιδ. Herrmann Slaatsalterth. §. 150. 5.). Εἰς ἐπιγραφὴν τινα ἀπαντᾶται καὶ ὁ καλούμενος Εὐποσιάρχης (C. I, 3385). Ἡ δὲ φροντίς τῆς ἀγορᾶς ἦτο ἀφειμένη εἰς τοὺς ἀγορονόμους.

Οἱ Ἴππαρχοι ἀναφερόμενοι μεταξὺ τῶν ἀρχῶν εἰχον πιθανῶς στρατιωτικὰ χρέη (C. I. 3201).

Ἀσιάρχαι (Mionnet. III. 1400 Eckhel I. σ. 553) ἀπαντῶνται ἐν Σμύρνῃ, πάντοτε μὲ προσθήκῃ Σμυρναίων. Δὲν εἶνε ὁμῶς ἴδιοι τῶν Σμυρναίων ἄρχοντες. Ἐπειδὴ τῶν ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν πλεῖστα ὀνόματα ὑπάρχουσι πρὸ αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἀνθυπάτων (Mionnet. III. 1121 καὶ ἄλλαχ.). Ὡς τοιαύτη δὲ πρέπει ν' ἀναφερθῇ καὶ ὁ Conventus juridicus.

Ὁ Δῆμος διηρεῖτο εἰς τρεῖς φυλάς (C. I. 3237), ὧν μία μὲν ἐκαλεῖτο Ἀμμωνίς, ἐτέρα δὲ Ἀρτεμισιάς (C. I. 3266). Τίνα δὲ καὶ πόσα ἦσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ συνάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης συνθήκης. Ἐσυνθηκολόγει δηλ. μὲ ἄλλας πόλεις καὶ ἔπεμπε πρέσβεις· ἐπεμελεῖτο τὴν ἱερῶν καὶ ὑποδεχόμενος ἐξένιζε τοὺς ξένους πρέσβεις. Ἐκτὸς τούτου ἐξέλεγε τὰς ἀρχάς προεδρευούσης τῆς βουλῆς (ιδ. Ἀριστειδ. Ἱερ. Λόγ. 4).

Βουλῆς μνεία γίνεται ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς συνθήκης μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Διαφέρει δὲ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ταύτης ἡ Γερουσία (C. I. 3201. 3376. 3281. »Ἀποτείσει τῷ σεμνοτάτῳ συνεδρίῳ τῶν ἐν Σμύρνῃ Γερόντων«), ἂν καὶ ἦγε δύσκολον ν' ἀποδειχθῇ εἰς τί συνίστατο ἡ διαφορὰ αὕτη. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων πάντοτε εὐρίσκεται Ἱερὰ σύγκλητος (Mionnet III. 1179—1199, Suppl. VI. 1594—1618) ἡ Σεβαστὴ σύγκλητος (Mionnet III. 1224 καὶ ἐξ. Suppl. IV. 1631. καὶ ἐξ),

χροντες μετὰ τῶν στρατηγῶν, δὲν ἦτο ὁμως, ὡς φαίνεται, οὐσιῶδες τὸ ἀξίωμα αὐτῶν.

Οἱ Πρυτάνεις (Παράβ. Spanheim de Vesta et Prytanibus) ἐξεπλήρουν χρέη θρησκευτικὰ καὶ πολιτικά, καὶ ἀναφέρεται ποτὲ μὲν εἰς, ἄλλοτε δὲ πλείοτεροι. Τούτων εἰς ὠνομάζετο πρῶτος Πρύτανις, οἱ δὲ λοιποὶ εἰ περὶ πρύτανιν ἢ παραπρυτάνεις. Εἶχον πρυτανεῖον, ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις πρυτάνεις, ὅπου οἱ τῆς Μαγνησίας πρέσβεις προσεκλήθησαν ἐπὶ ξενισμόν.

Ταμίαι. Οὗτοι προίσταντο τῶν προσόδων ἱερῶν καὶ δημοσίων (C. I. 3137. Ὁ ταμίας τῶν ἱερῶν προσόδων «καὶ 3193» ὁ ταμίας τῆς πόλεως). Ἦσαν δὲ χειροτονητοί, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή (C. I. 3169). «Μάρκος ταμίας καὶ οἱ ξυνάρχοντες αὐτῶν κατὰ τὴν τοῦ δήμου χειροτονίαν.»

Ὡσαύτως ὑπῆρχε γραμματεὺς βουλῆς καὶ γραμματεὺς δήμου, ἀρχαὶ ἀπαντῶμεναι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, τὰς Τράλλεις, ἴσως καὶ τὴν Ἐφεσον.

Μετὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ γείνη μνεία καὶ τῶν γραμματοφυλάκων, οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ φυλακῆς τῶν δογμάτων τῆς γερουσίας καὶ τοῦ δήμου ἐν τῷ δημοσίῳ. (C. I. 3137).

Καὶ γυμνικὴ ἀρχὴ εὐρίσκοντο ἐν Σμύρνῃ, ὁ Ξυσταρχῶν ἢ Ξυστάρχης καὶ ὁ ἀγωνοθέτης. Οὗτος, ἂν ἀνῆκεν εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἢ μουσικοὺς ἀγῶνας, εἶνε ἀμφίβολον.

Καθὼς δὲ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Σμυρναίοις, ἦσαν παιδονόμοι, ἐπιτετραμμένοι τὴν τῶν ἡθῶν τῶν νέων ἐπιτήρησιν. Ἐτέρα ἀρχὴ βεβαίως ὄχι διάφορος, εἰς ἣν ἦτο ἐπιτετραμμένη ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἡθῶν τῶν γυναικῶν καὶ παρθένων, ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν παρθένων, ἔχων ὁμοιότητα πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων γυναικονόμους

συνέδεσε πρὸς ἄλλας πόλεις ἔχομεν πλείστας ἀποδείξεις ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἡγουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (Mionnet III. 1199 καὶ ἄλλαχ.) Ἐφεσίους, Φιλαδελφεῖς, Περγαμηνούς καὶ Ἐφεσίους (III. 1261), Σαρδιανούς, Νικομηθεῖς, Λακεδαιμονίους, Περγαμηνούς μόνους, Θυατειρηνοὺς, Τρχλλιανούς, Περινθίους (III. 1430 καὶ ἄλλαχ.), Χίους, Ἱεραπολίτας (III. 1430), Ἀσιανούς. Καὶ μὲ τοὺς Κλαζομενίους εἶχον στενὴν φιλίαν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς κολοβωμένης ἐπιγραφῆς (C.I. 3184.): ὁθεν ὁμως ἐξάγεται, ὅτι οἱ Κολοφώνιοι παρεῖχον δικαστὰς εἰς τοὺς Σμυρναίους.

Ἀποικίας οἱ Σμυρναῖοι δὲν ἐξέπεμψαν. Τινὲς ἀπατηθέντες ἀπὸ νόμισμά τι τῶν Ἀμαστριανῶν, τὸ ὁποῖον παρίστανε τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν ποταμὸν Μέλητα μὲ ἐπιγραφὴν Μέλῃς, ἠθέλησαν ν' ἀποδώσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν Ἀμαστριανῶν πόλεως εἰς τοὺς Σμυρναίους. Ἐπειδὴ ὁμως εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἀποδίδουσιν οἱ συγγραφεῖς διάφορον ἀρχήν, δικαίως ὁ Σπαγγέμιος ἐσυμπέρανεν, ὅτι τοῦτο ἀνοιστέον εἰς τὴν πρὸς τὸν Ὅμηρον κλίσιν τῶν Ἀμαστριανῶν.

ἡ Ἱερὰ σύγκλητος καὶ ἐλευθέρα (Spanheim de usu et praestant. numm. σ. 569).

Θεός δὲ σύγκλητος (Mionnet. III. 1200 καὶ ἀλλαχ.) φαίνεται, ὅτι εἶνε ἡ τῶν Ῥωμαίων σύγκλητος. Παραβ. Eekhel. I. 2. σ. 547. Ὅτι δὲ τῆς βουλῆς προήδρευον πρυτάνεις οὐδαμοῦ μνημονεύεται. Ὁ εὕρισχόμενος ὁμῶς εἰς ἐπιγραφᾶς βούλαρχος (C. I. 3201 Παραβ. καὶ Mionnet III. 946. Σμυρναίων βούλαρχος.) θεωρεῖται ὡς πρύτανις καὶ τῆς βουλῆς πρόεδρος. Ὑπῆρχε προσέτι καὶ ἐπιμήνιός τις (Boeckh εἰς C. I. 3137 καὶ Hermann Cottesd. Alt. 9. 11. 14 καὶ ἀλλαχ.), ὅστις φαίνεται, ὅτι ἦτο μηνιαῖος ἱεροποιός (λατιν. Sacrificulus).

Φαίνεται, ὅτι μεταξὺ ὄλων οἱ Σμυρναῖοι, μάλιστα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἐκαυχῶντο ὡς πρῶτοι τῆς Ἀσίας καὶ διὰ τοῦτο ἤριζον συχνὰ καὶ πρὸς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων δὲ πρὸς τὴν Πέργαμον καὶ Ἐφεσον (Ἀριστείδ. περὶ Ὁμονοίας. Spanheim de usu et. pr. σ. 884. καὶ ἀλλ. Παράβ. καὶ Δίων. Χρυσός. Λόγ. 34. »Εἰ Σμυρναῖοι πρὸς Ἐφεσίους ἐρίζουσι, περὶ ὄνου σκιᾶς, φασί, διαφέρονται.« Ὡνομάζετο λοιπὸν ἡ πόλις ὄχι μόνον κόσμος τῆς Ἰωνίας (C. I. 3191. ἐπὶ Σεπτ. Σεβήρου καὶ συχνάκις εἰς τὰς ἐπιγραφ.), καὶ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσίας (Ἀριστείδ. Μον. ἐπὶ Σμ. I. σ. 428) καὶ μητρόπολις (C. I. 3197 καὶ 3204). ἀλλ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀναγινώσκειται »καὶ Σμυρναίων πρῶτων Ἀσίας« (Mionnet. 1340 καὶ C. I. 3204 καὶ ἐξ.) Ἀλλὰ τοῦτο ἀνοιστέον εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους μόνον ἡ πόλις αὕτη εἶχε τὴν προεδρίαν (ἰδ. Tittmann Gr. Staatsverf. σελ. 742 Krause Olympia σελ. 225).

Διὰ ταύτην δὲ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς ἐζήτουν τὴν φιλίαν τῆς πολλῆς πόλεις. Τῶν ὁμονοιῶν λοιπὸν, ὥς

τῇ Ἱστορίᾳ προσφέρει ἐνίοτε τὸ ὥραϊον παράδειγμα, ὅτι ἡ ἀδιάρθρωτος μείνισα οἰκία ἔσωσεν ἀπὸ τῶν ὀλεθρῶν τῆς τήν πίπτουσαν πολιτείας. Τὸ σιδηροῦν σκῆπτρον Ναπολέοντος τοῦ Α΄. δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ, ὁμηρικῶς εἰπεῖν, δι' ἄλλο ἄρθριτον, εἰμή, διότι οὗτος ἐπ' ἐσχάτων εἶχε περιφρονῆσαι καὶ καταπίσει πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν οἰκίαν.

Ἡ οἰκία ὅμως, ὡς εἶνε οὐτιώδης διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐν γένει καὶ διὰ τὴν πολιτείαν ἐν μέρει, οὕτω καὶ διὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν σχολήν. «Τὴν καιρὸν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἀνέμου, τὸν δεσπότην ἐκ τῶν δούλων, τὴν δὲ πατέρᾳ ἐκ τῶν τέκνων». Πᾶσα παιδεία, λέγει ὁ Γερμανὸς Keul, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἰδιώτου καὶ ἐξ αὐτῆς διαδίδεται ἀπώτερον.» Καὶ τῷ ὄντι, ἂν ἡ οἰκία ἦτο, ὡς ἔπρεπε νὰ ᾔνῃ, ὁ κόσμος ὅλος, ἡ πολιτεία καὶ ἡ σχολή ἦθελον εἶσθαι εἰς καλλιτέραν κατὰστασιν. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν εἶνε, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα συμπάσχουσι μετ' αὐτῆς διὰ τὴν ἀμυδρίαν ἐπίδοχιν. Αἰτία ἄρα τῆς διασφιδῆς τῶν τέκνων εἶνε συνήθως αὐτοὶ οἱ γυνεῖς, οἵτινες τότε παραδίδουσιν οὐτὰ εἰς τοὺς παιδευτὰς, ὅταν ἤδη συμπληρωθῇ ἡ διαστρεφὴ των. Καὶ εἰμυρεῖ τις νὰ εἴπῃ χωρὶς φόβου νὰ σφάλῃ, ὅτι ἐξακουμένον ὀλίγων οἰκιῶν ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων πηγάζει μόνον δυστυχία καὶ κακοδαιμονία εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς τὴν μίαν μεταχειρίζονται τὰ παιδιά τέσον αὐστηρά, ὥστε τὰ κάμνουσι ν' ἀποστρέφονται πᾶν καλόν, εἰς τὴν ἄλλην τὰ μεταχειρίζονται μὲ τότην ἐλευθερίαν καὶ τυρλὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἀγχαπην, ὥστε φερίρεται ἐν αὐταῖς πᾶσα δύναμις, ὡς διὰ τῶν πολλῶν σακχαρικοῶν οἱ ὀδόντες. Ἐδῶ δὲν φροντίζει τις περὶ αὐτῶν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐκεῖ ἀπὸ πρωίας μέχρις ἐσπέρας χειραγωγοῦνται ὑπὸ τροσῶν καὶ τιτῶν. Ἐδῶ στολίζονται καθημερινῶς ὡς κόραι (κυῦκλαι), ἐκμαίγονται, καὶ ἀπρηματισθῶνται, ἐνῶ ἐκεῖ παρημελημένα καὶ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.

Εἰκὼν τῆς καλῆς οἰκίας ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἐποψίν.

* Οἰκία ονομάζεται ὅχι μόνον τὸ ἄθροισμα ἑλὼν τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, μεταξύ τῶν ὁποίων αὐξάνει καὶ ἀνατρέφεται παιδίον τι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναγκαία ἐκείνη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα κοινωνία, ἐν ᾗ συνάπτονται πρόσωπα μετ' ἀλλήλων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τοῦ γάμου, ὡς ἀρχῆς καὶ βάσεως αὐτῆς. Ἡ κοινωνία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ φυσικωτάτη διὰ τὴν διαφωράν τοῦ γένους, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται, ἡ μνημωτάτη διὰ τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης, τῆς καθαρωτάτης ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ὁρμῶν, ἡ οὐσιωδεστάτη διὰ τοὺς ὅλους ἀνθρωπίνους σκοποὺς καὶ τὸν προορισμὸν αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ οἰκία εἶνε βάσις πάσης ἀναπτύξεως τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνθρωπίνου. ἔστια, τῆς ὁποίας τὸ φῶς καὶ ἡ γλυκεῖα θερμότης ἐκτυλίσσει τὰ ἐν ἡμῖν εὐγενῆ σπέρματα, φυτῶριον, ὅπου τρέφονται καὶ αὐξάνουσι τὰ τρυφερά φυτά, μέχρις οὗ γίνωσιν ἱκανὰ νὰ ὑποφέρωσι τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, καὶ ὅπου εἰς ψυχρὰς νύκτας ἢ ὥρας τοῦ ἔτους εὐρίσκουσι σκέπην καὶ περίθαλψιν.

Ἐπὶ τῆς οἰκίας στηρίζεται καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ἥτις ἀναγνωρίζουσα τοῦτο τιμᾷ, περιποιεῖται καὶ προστατεύει αὐτήν. Ἡ Ἱστορία τῶν πολιτειῶν μᾶς διδάσκει, ὅτι τότε μόνον αὗται ἔπεσαν εἰς παρακμὴν, ἔταν διὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς οἰκίας ἀπώλεσαν τὸ στήριγμά των. Τούναντίον ἡ αὐ-

τέθη ἀνωτέρω, εἶνε ἡ ἠθικότης, ἡ ἀνύψωσις δηλ. τῆς ιδέας τοῦ καλῆκοντος ὑπεράνω τῆς φιλαυτίας. Αὕτη εἶνε καρπὸς τῆς ἀγάπης. Ὅτι δὲ ἀνευ ἠθικότητος ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡ ἀγωγή εἶνε πρᾶγμα ἀκατανόητον, συνάγεται πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ἐμπεριλαμβάνεται εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι καὶ αὕτη ἡ θεοσέβεια ἀνευ ἠθικότητος εἶνε μόνον λέξις διάνεκτος.

Ἐν τῇ καλῇ οἰκίᾳ τρίτον πρέπει νὰ ἐπικρατῇ καλὴ διοίκησις. » Κακὴ διοίκησις ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέγει ὁ Ἰ. Φάλκιος, κακὴ διοίκησις ἐν τῇ πολιτείᾳ«. Διὰ τί;— Διότι ἡ κακὴ τῆς οἰκίας διοίκησις ὅχι μόνον παραβλάπτει τὴν κατ' οἶκον ἀγωγήν, ἀλλὰ παρεμποδίζει καὶ τὴν ἐν τῇ σχολῇ, ἂν δὲν καθιστᾷ αὐτὴν ὅλως ἀδύνατον. Ὅταν δὲ δὲν ἐπικρατῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ τῇ σχολῇ καλὴ διοίκησις, πόθεν ἔχει νὰ λάβῃ αὐτὴν ἡ πολιτεία; Τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διοίκησιν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐξάπαντος ὁ πατήρ· ἂν δὲ ἔχῃ αὐτὴν ἄλλος τις, τότε εὐρίσκεται εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀνήκει χεῖρας. Νοῦς καὶ λόγος, σοφρότης καὶ σύνεσις, ἀδιάσειστος εὐστάθεια, ἣτις ὅμως πρέπει νὰ ᾔνῃ ἐλευθέρᾳ πάσης ἰσχυρογνωμοσύνης, ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ εἰς ὅλα τὰ καλὰ προήγησις, αὗται εἶνε αἱ ιδιότητες, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ πᾶς οἰκοδεσπότης, ἂν θέλῃ νὰ διοικῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἰδίας οἰκίας. Εἰς τὴν οἰκοδεσποιναν ἀνήκει κατὰ τοσοῦτον μόνον ἡ διοίκησις, καθ' ὅσον εἶνε σύμφωνος μὲ τὸν οἰκοδεσπότην. Παιδὲς δὲ δὲν συγχωρεῖται διόλου νὰ προστάτσωσιν. Ἡ χειρίστη διοίκησις, ἂν καὶ ὅχι σπένεια, εἶνε, ὅταν διοικῶσι τὴν οἰκίαν οἱ παῖδες.

Δραστηριότης, ἐργασία καὶ ἐπιμέλεια ἃς καταφαίνεται εἰς πᾶν ὅ,τι γίνεται χάριν τῆς οἰκίας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἰσχύει ἰδίως ὡς πρὸς τοὺς παῖδας. Διότι ἡ δραστηριότης γυμνάζει καὶ ἀναπτύσσει τὰς δυνάμεις καὶ

βαγένδουτα κείνται εἰς τὸν ῥύπον καὶ τὴν ἀκοσμίαν καὶ γάνουσι πᾶσαν αἰσθησιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς τάξεως. Ἐδῶ ἀκροάζονται καὶ βλέπουσιν ὅλα, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ αἰσχίστα, ἐκεῖ ὅλα ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶνε κεκαλυμμένα καὶ μυστηριώδη. Ἐδῶ πηγάζει ἡ ἀθλιότης ἐκ τῆς πενίας, ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλούτου τῆς οικογενείας. Καὶ ποῦ δύναμαι ν' ἀναφέρω ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς οἰκίας, δι' ἃς πολλοὶ παιδαγωγοὶ καὶ φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἐστέναξαν καὶ στενάζουσι μέχρι τῆς σήμερον; Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα, νομίζω, ἀρκοῦσι νὰ δείξωσιν εἰς τὸν καθένα, ὅτι τριαύτη οἰκία καὶ οἰκιακὴ ἀγωγή δὲν εἶνε ἐκ τῶν πολλὰ εὐκταίων εἰς τὴν σχολήν.

Ὅποια πρέπει νὰ ᾔνη λοιπόν; — Ἰδοὺ ἀναγνώσται.

Ἄν ὡς πρὸς τοῦτο ἐρωτήσωμεν τοὺς περὶ παίδων ἀγωγῆς κάλλιον φιλοσοφῆσαντας βαθύνοας Γερμανούς, πρῶτον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα οἰκίας, δυναμένης νὰ θεωρηθῇ καλὴ ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἔποψιν, εἶνε ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶνε ἡ ἀρχὴ πάσης σοφίας καὶ παιδείσεως. Τοῦτον πρέπει νὰ ἐμπνεύσωσι πρῶτον εἰς τὴν ἀθῶαν καρδίαν τῶν παίδων αἱ τρυφερῶς ἀγαπῶσαι αὐτοὺς μητέρες, οἱ σοβαρῶς ἀγαπῶντες αὐτοὺς πατέρες, ὅχι διὰ ψιλῆς ἀπομνημονεύσεως ῥητῶν ἀγιογραφικῶν ἢ ᾠσμάτων ἐκκλησιαστικῶν, τὰ ὅποια δὲν νοῦσι παντάπασιν, ἀλλὰ διὰ τῆς διεγέρσεως ἰδεῶν περὶ ἐνὸς Θεοῦ δημιουργοῦ, προνοητοῦ καὶ συντηρητοῦ τοῦ παντός, Θεοῦ παναγάθου, πανσόφου καὶ παντοδυνάμου, ἐκ τῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν παίδων συμβαμάτων καὶ ἐκ παραδειγμάτων τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας. Κεραινὸς π. γ. ἐνσκήψας ἀποδεικνύει κάλλιον τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ θάνατος συγγενικὸς παροτρύνει μᾶλλον πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην παρὰ τὴν μακρὰν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν δι' ἐπιφορὰς λόγων, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ ὁ νοῦς τῶν παίδων.

Ὡς δεῦτερον γνώρισμα τοιαύτης οἰκίας, ὅποια ἐξε-

λαί ἀσθενεῖται μόνον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς προέρχονται. Ἄλλ' αὕτη εἶνε καὶ σημεῖον τῆς καθαριότητος τῆς ψυχῆς. Ἀκάθαρτος ὀφθαλμὸς εἶνε τὸ σύμβολον ἀκαθάρτου καρδίας. Τί ἄλλο εἶνε ἡ κακία, εἰ μὴ ἀκαθαρσίαι φρονημάτων καὶ βουλημάτων; Πόσον δ' εὐκόλῳ εἶνε νὰ ῥιζωθῇ τὸ κακὸν τοῦτο ὅπου εἶνε ἀπονεχρωμένον τὸ αἶσθημα τῆς καθαριότητος, καὶ ἐπομένως τῆς αἰδοῦς! Ἐκτὸς τούτου, ἡ καθαριότης εἶνε καὶ πηγὴ ἐνασχολήσεως, καὶ διὰ τούτους τοὺς λόγους πρέπει καὶ ἡ σχολὴ νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῆς. Ἀλλὰ πόσον ἤθελεν εἶσθαι ὀχληρὸν δι' αὐτὴν τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν βιάζηται ν' ἀποστέλλῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοὺς παῖδας, διὰ νὰ κτενισθῶσι καὶ νιφθῶσι, διὰ νὰ κόψωσι τοὺς ὀνυχας καὶ νὰ καθαρίσωσι τὰ ἐνδύματά των! Δὲν πρέπει ὁμῶς πάλιν ἡ καθαριότης νὰ ἐκπίπτῃ εἰς ὑπερβολὴν καὶ νὰ κάμνῃ τοὺς παῖδας ἀντὶ φιλοκαλῶν φιλοκαλλωπιτίας. «Τὰ μεταξωτὰ καὶ τρίχαπτα σβύνουσι τὸ πῦρ τοῦ μαγειρείου».

Καμμία διοικήτις οἰκίας δὲν προκόπτει ἄνευ ὑπακοῆς. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ πρέπει ἀναμνηστικῶς νὰ πεῖθονται εἰς τὸν οἰκοδεσπότην. Ὅπου τοῦτο δὲν γίνεται, ἡ ἐκλείπει πᾶσα ὀρθότητης, ἐργασία καὶ ἐπιμέλεια, ἡ αὐταὶ θέλουσι στραφῇ κατὰ τῆς τάξεως, καθαριότητος καὶ ἄλλων καλῶν προθέσεων τῆς οἰκίας, καὶ οὕτως ἡ μὲν οἰκιακὴ κοινωνία θέλει διαλυθῇ, ἡ δὲ οἰκία θέλει ἐρημωθῇ. Ἰδίως ἡ ὑπακοὴ εἶνε ἀναγκαία εἰς τοὺς παῖδας, οἵτινες δὲν γνωρίζουσιν ἀκόμη τί ὥφειλεῖ εἰς αὐτούς, οἵτινες καί, ὅταν ἡλικιωθῶσιν, ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ δὲν θέλουσιν οὐδέποτε ἀνηθῇ νὰ μάθωσι νὰ προστάσσωσι, πρὶν μάθωσι νὰ ὑπακούωσιν. Ἐκτὸς τούτου, ἡ ὑπακοὴ εἶνε διὰ τὴν ἡθικὴν ἀνατροφὴν σιμὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τὸ οὐσιωδέστατον. Τί ἄλλο εἶνε ἡ ἀρετὴ,

εἶνε αὐτὸ τοῦτο μέσον ἀγωγῆς. Ἡ ἐργασία διευθύνει τὸ πνεῦμα εἰς σπουδαίας προθέσεις καὶ δὲν δίδει χώραν εἰς τὴν μαλθχκότητα. Ἡ ἐπιμέλεια κάμνει τὸν παῖδα προσεκτικόν, περισκεμμένον καὶ ἀκριβῆ, καὶ προξενεῖ χαρὰν διὰ τὴν καλὴν τοῦ ἔργου ἐκβασιν. Ἐκτός τούτου ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀποτρέπουσιν ἀπὸ τοῦ κακόν· διότι ἡ ἀργία εἶνε μήτηρ τῆς κακίας. Εἶνε πολὺ ἀξιόλογον πρᾶγμα νὰ συνειρίζωμεν τὰ παιδία εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὑγείαν, δὲν πρέπει νὰ στενοχωρῶνται καὶ φοβῶνται τότεν εἰ γονεῖς. Εἶνε ἀξιοθαύμαστον πόσον τὰ παιδία δύνανται νὰ ἐργάζωνται χωρὶς βλάβην, ὅταν μόνον κόμνωσι τοῦτο μὲ εὐχαρίστησιν. Κλίσις καὶ ἀγάπη πρὸς τι κάμνει τὸν κόπον ἀνεπαίσθητον.

Ἄς βασιλεύῃ ἔπειτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τάξις. Ὅτι ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, ὅτε καὶ ὅπου δεῖ, ἐκ τούτου πηγάζει ἡ τάξις ἐν τῇ οἰκίᾳ. Αὕτη καθιστᾷ τὸν βίον εὐμαρῇ καὶ εὐάρεστον, φέρει τὴν εὐλογίαν εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ δίδει καιρὸν πρὸς προαγωγὴν, εἰς δὲ τὸ πιεῦμα ἐπαυρῆλῃ ἐνσχόλησιν. Ἡ συνήθεια εἰς τὴν τάξιν εἶνε ὅχι μόνον οὐσιώδης διὰ τὴν ἡθικὴν ἀγωγὴν τῶν παιδων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σχολήν. Ὅταν παῖδες λησμονῶσι νὰ κάμωσι τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν, ὅταν ἀντιγράφωσι ἀπὸ ἄλλους, ὅταν δὲν ἔχωσι μετ' ἐαυτῶν τὰ ἐργαλεῖα διὰ τὴν γραφὴν καὶ Ἱχνογραφίαν, ὅταν δὲν ἐγείωνται τῆς κλίνης τὴν ὠρισμένην ὥραν, ὅταν προγευματίζωσι καὶ ἔρχονται ἀργὰ εἰς τὰ μαθήματα, πῶς δύναται καὶ ἡ ἀρίστη σχολὴ νὰ ἐνεργήσῃ εὐεργετικῶς;

Ἡ οἰκία, πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄφιν καὶ τὴν καθαριότητα. Αὕτη εἶνε πολυτελής στολισμός τοῦ σώματος καὶ οὐσιώδης πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας. Μολ-

βῶν βιβλίων, ἤθελον ἀναγινώσκει συγγράμματα παιδαγωγικά, ὅποιον εἶνε τὸ πρό τιος καιροῦ ὑπὸ τῆς Σαυροῦς Λεοντιάδος μεταφρασθὲν σύγγραμμα τῆς K. Necker de Saussure (1) ἤθελον μάθει πολλὰ πράγματα, δι' ἄγνοιαν τῶν ὁποίων σήμερον ἀποτυγχάνει παρ' ἡμῖν ἡ σχολικὴ ἀγωγή, καὶ γίνονται τόσον ἄδικα ἀμειβαῖα παράπονα. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπη τις περὶ τῶν ἀθλίων ἐκείνων γονέων, οἵτινες, χωρὶς νὰ φροντίζωσι διόλου περὶ τῶν τέκνων των, νομίζοντες, ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἶνε γλύπται, δυνάμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τμήματος τοῦ μαρμάρου νὰ πλάσωσι τώρα μὲν ἓνα Πρίαπον, τώρα δὲ ἓνα Ἀπόλλωνα, ἀπαιτοῦσι νὰ προάξωσιν αὐτὰ διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς, ἐνῶ συναναστρέφονται συχνὰ πυκνὰ μὲ ἄλλα παιδιά κακοήθη, καὶ δούλους πολλάκις, ἣ διατρίβουσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὅπου βλέπουσι καὶ ἀκούουσι τὰ αἰσχίστα;

Ἡ καλὴ οἰκία κάμνει καὶ καλὴν τῆς σχολῆς χρῆσιν. Ἀναγνώριζει τὴν ἀξίαν τῆς καὶ δὲν συγχωρεῖ ἀπουσίας ἀδικαιολογήτους. Ὁ μαθητὴς τῆς τέχνης τινὰ, ἂν μὲν πλεόλυτον χρόνον κατ' οἶκον πλησίον τῆς μητρὸς παρὰ εἰς τὸ ἐργαστήριον, δὲν θέλει γίνεαι μέγας τεχνίτης εἰς τὸ εἶδος του. Πολὺ ὀλιγώτερον παρατηροῦσι τοῦτο ὡς πρὸς τὴν σχολὴν, ἂν καὶ σχετικῶς ἀληθεύῃ περισσότερον δι' αὐτήν. Διότι ὁ ἀπὼν μαθητὴς ὅχι μόνον στερεῖται τινὰς γυμνασίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπάνοδόν του εὐρίσκει τοὺς συμμαθητάς του ἀρκούντως προωδευμένους, καὶ τὸ κατ' αὐτόν, τὸ παραλειφθὲν δὲν δύναται τὰ ἀναληφθῆ, καὶ οὕτως ὀπισθοχωρεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ὀπισθοχωρεῖ, δὲν προχωρεῖ ἐξίσου μὲ τοὺς ἄλλους. Νέα τις ἀπουσία κάμνει αὐτόν

(1) Ἡ τὰ ἀξιόλογα Παιδαγωγικά ἐγγεγραμμένα τοῦ K. A. Meier, καὶ τοῦ K. A. K. Σπινθόλη.

εἰμὴ ὑπακοή εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λόγον καὶ εἰς τὸ λογικόν; Ἐκ τούτου συνάγεται πόσον πρέπει νὰ προσέχωμεν, διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν παιδῶν ἡ ψευδὴς ὑπακοή, ἀλλ' ἡ ἀληθοῦς καὶ ἠθικὴ. Αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν τοῦ προστάσσοντος, καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ἐσωτερικοῦ νόμου. Ὁ παῖς, ὅστις δεικνύει ταύτην τὴν ὑπακοήν, δὲν ὑποτάσσεται μὲ βίαν ἢ ἀπὸ φόβον τοῦ προστάσσοντος, ἀλλ' ἀπὸ σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν νόμον, ὅστις λαλεῖ ἐν αὐτῷ. Εὐτυχεῖς οἱ γονεῖς, οἵτινες ἔχουσι τοιαῦτα πειθήνια τέκνα!

Ἐκ τῶν οὐσιωδestatatων συστατικῶν τῆς καλῆς οἰκίας εἶνε καὶ ἡ ἐπιτήρησις. Αὕτη προσιδιάζει κυρίως εἰς τὴν μητέρα. Διότι αὕτη μένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' οἶκον. Ὁ ἰχθὺς ἀγαπᾷ τὸ ὕδωρ, τὸ πτηνὸν τὸν ἀέρα καὶ ἡ καλὴ μήτηρ τὴν οἰκίαν. Ἐκτὸς τούτου, ἡ μήτηρ ἔχει φαιδρότερον χαρακτῆρα, πλειότεραν ὑπομονὴν καὶ στοργὴν παρὰ τὸν πατέρα· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖα παιδεία, ἐπὶ παιδείας στηριζομένη εὐστάθεια τοῦ χαρακτῆρος καὶ γνῶσις τῶν σχολικῶν σχέσεων. Μὲ τοῦτο δὲν νοῶ, ὅτι πατὴρ καὶ μήτηρ πρέπει τὰ ἦνε ἐγκρατεῖς τῆς ὅλης Παιδαγωγικῆς· ἀλλὰ τὰ γενικώτερα αὐτῆς, καὶ μάλιστα τῆς σωματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, διότι ἔχουσι ν' ἀναπτύξωσι δυνάμεις καὶ δεξιότητας, ἔπρεπεν ἐξάπαντος νὰ γνωρίζωσιν. «Εἰς ἐκάστην οἰκίαν, φωνάζει μὲ ἀγανάκτησιν διάσημὸς τις παιδαγωγός, εὐρίσκεται ἐν βιβλίον Μαγειρικῆς, καὶ ἐν βιβλίον Παιδαγωγικῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκηται; Εἶνε ἀρὰ γε ὁ ζωμός καὶ τὸ ὀπτόν πράγματα σπουδαιότερα παρὰ καλῶς ἀνατεθραμμένα τέκνα;» "Ὀ! "Αν οἱ γονεῖς, καὶ μάλιστα αἱ μητέρες, ἐν καιρῷ ἀργίας, ἀντὶ μυθιστορημάτων καὶ ἄλλων ἐπιβλα-

ἔκαμε τὸ φαινόμενον ἀσήμαντον λάθος ὁ πατήρ μου. ἐκάκισεν ἐπὶ παρουσίᾳ μου τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ διδάσκαλός μου ἔκαμε τὴν γραφίδα του. Αὕτη ἡ μηδαμινὴ μομφὴ ἔκαμε τὸ πρῶτον νὰ διστάσω περὶ τῆς τελειότητος τοῦ διδασκάλου μου. »

Ἰσως πολλαὶ τῶν ἐσφαλμένων τούτων παρατηρήσεων, γινόμεναι μεταξὺ ἡλικιωμένων, ὡς τοιαῦται, δὲν ἤθελον προξενήσει καμμίαν βλάβην. Ἀλλ' ὅταν ἦνε παρόντες παῖδες, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δηλητήριον αὐτῶν καὶ τῶν σχολείων. Διότι, ἐκτός τοῦ ὅτι διεγείρουσι τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀπείθειαν, γίνονται παραίτιοι καὶ ἀγενῶν φρονημάτων. Ἐπειδὴ διδάσκει νὰ καταφρονῶμεν τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν λεπτοφυῆ διάπλασιν, καὶ νὰ ἐκτιμῶμεν μόνον τὸ ἡδύ, τὸ σαρκικόν καὶ τὸ ὠφέλιμον, δι' αὐτῆς μολύνονται καὶ οἱ ἄλλοι παῖδες, διακινδυνεύεται ἡ τύχη τῆς σχολῆς, καὶ παρεισάγεται εἰς αὐτὴν ἡ ὀκνηρία καὶ ἡ στάσις.

Ἡ καλὴ οἰκία τέλος δὲν πρέπει ν' ἀποσύρῃ καὶ πρόωρα τῆς σχολῆς τοὺς παῖδας. Τοῦτο βεβαίως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος, τὸ ὅποιον μέλλουσι νὰ ἐκλέξωσι. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὅμως τοῦ νοός καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος καταντᾷ τοῦτο ἀπαραίτητον. Ποτὲ ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀποσύρωνται τῆς σχολῆς μαθηταὶ μόνον δι' ἀπόκτησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἢ διὰ μικρὰν θέσιν. Σκόπιμον ἤθελεν εἶσθαι μάλιστα εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν, ὅταν ἡ οἰκία λαμβάνῃ μαθητὴν τινα παρὰ τῆς σχολῆς δι' ὑπηρεσίαν, ν' ἀναφέρηται εἰς αὐτὴν, νὰ ζητῇ πληροφορίας καὶ ἀποδεικτικά, καὶ νὰ μὴ δέχεται τοὺς μὴ συμπληρώσαντας τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων των. Ὅταν παῖδες καὶ νεανίσκοι, μέλλοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν βίον ὡς ὑπηρέται ἢ γραμματεῖς ἐμπορικῶν καταστη-

νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πλείοτερον. Ἀποβάλλει λοιπὸν πρῶτον τὴν κλίσιν, ἔπειτα τὴν προσοχήν, καὶ τέλος τὴν ἐπιμέλειαν. Ὁ νοῦς στρέφεται πρὸς ἄλλα πράγματα, ὁ δὲ παῖς ἀπόλλυται διανοητικῶς.

Τὴν πρὸς τὴν σχολὴν ὑπόληψιν ὑποσκάπτουσι πολλάκις γονεῖς ἀδιάκριτοι. Τοῦτο συμβαίνει διὰ τῆς ἀπερισκέπτου μαμρῆς αὐτῆς, παρόντων τῶν παιδῶν. Ὁ μὲν κακίζει τὰ μαθήματα, ὁ δὲ τὴν μέθοδον. Ὁ μὲν θέλει τὴν ἀφίρρεσιν, ὁ δὲ τὴν προσθήκην τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος μαθήματος. Ὁ μὲν διώκει ἐν τοῖς μαθήμασι τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον, ὁ δὲ τὸ τερπνὸν καὶ ὠραῖον. Ὁ μὲν παρπακνεῖται διὰ τὴν ὀλιγότητα, ὁ δὲ διὰ τὴν πληθὺν τῶν μαθημάτων. Καὶ ἂν περιωρίζοντο μόνον εἰς τὰ πράγματα, εἶχε καλῶς· ἀλλὰ πολλάκις καταφέρονται καὶ κατὰ τῶν προσώπων, κατὰ τῶν διδασκάλων, τῶν καλῶν διδασκάλων. Πόσον ὁμως τὸ τοιοῦτον βλάπτει, δὲν τὸ λέγω ἐγώ· ἄς τὸ ἀκούσωμεν ἀπὸ τοῦ στόμα τοῦ μεγίστου ἴσως τῶν ἱστοριογράφων τῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ αἰῶνος μας, τοῦ Ksrl v. Ranmer. Πρὸ πάντων, λέγει, ἐπικρίνουσιν ἡ ἐκφράζονται περὶ φρονητικῶς ἢ δυσμενῶς κατὰ τῶν διδασκάλων ἀνόητοι γονεῖς, οἵτινες θέλουσι νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ὡς μισθωτοὺς δούλους, ἢ ἀπαιτοῦσι νὰ συμμορφώνωνται οὔτοι μὲ τὰς περιωρισμένας τῶν ιδέας καὶ ἰδιορρυθμίας. Ἐπὶ παρούσῃ τῶν παιδῶν κακίζει τὴν διδασκαλίαν τῶν, τὴν αὐστηρότητά τῶν, παρατηρεῖσι δὲ ὅτι καὶ ὁ μισθός, τὸν ὅποιον λαμβάνουσιν, εἶνε ὑπερογκος. Καὶ εἰς ἀνθρώπους, περὶ τῶν ὁποίων λέγουσι ταῦτα, εἰς τούτους πρέπει τὰ τέκνα τῶν νὰ ὑπακούωσι, τούτους νὰ ἀγαπῶσι καὶ τούτους νὰ σέβωνται! » «Οἱ γονεῖς μὲν, προσθέτει ὁ αὐτὸς ἱστορικός, ἤθελον νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς ἐμὲ ἀπόλυτον ὑπακοήν καὶ σέβας πρὸς τοὺς διδασκάλους. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ἡμερῶν

ΓΕΩΛΟΓΙΑ.

Πετρογραφία.

(Συνέχεια Ἰδ. σελ. 63.)

‘Ο φλοιὸς τῆς γῆς, καθ’ ὅσον εἶναι γνωστὸν ἡμῖν, συνίσταται ἐξ ὀρυκτῶν, τὰ ὅποια τὸ μὲν εἰς στερεὰς μάζας, τὸ δὲ εἰς μανὰς καὶ χαλαρὰς σωρεύσεις συνενεῶνται καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἀποτελοῦσιν ἐνταῦθα μὲν πέτρας, βουνούς, ὀλόκληρα ὄρη, ἐκεῖ δὲ μεγάλας πεδιάδας, εὐρείας ἐκτάσεις ἐπιπέδου χώρας. Τοιαῦτα συγκρίματα ὀρυκτῶν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσιν οὐσιῶδες μέρος τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καλοῦνται πετρώματα.

Εἰς τὴν Γεωγνώσιν λοιπὸν διὰ τοῦ πετρώματος δὲν δηλοῦσι στερεὰν μάζαν πέτρας, ἀλλὰ καὶ σύστασιν λεπτοῦ ἄμμου ἢ ἀπαλεῦ πηλοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ὀρυκτὴν οὐσίαν μεταβεβλημένα λεῖψανα προτέρου φυτικού ἢ ζωικοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἐκεῖνα μὲν ὡς λιθάνθρακες ἢ φαιάνθρακες, ταῦτα δὲ ὡς κογχίτης, ψαμμίτης ἢ κοραλλιώδης τίτανος κατέχουσι πολλάκις οὐ μικρὰν ἔκτασιν.

Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὀρυκτῶν (ὑπὲρ τὰ 600 εἶδη) τὰ ὅποια διδάσκει ἡμᾶς ἡ Ὀρυκτογνώσις, μικρὸν μόνον μέρος λαμβάνει εἰς τὴν σύστασιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Τοῦτο δὲ γίνεται ἡ ἐνὸς μόνου ὀρυκτοῦ π. χ. ἀνθρακούχου τιτάνου, κατέχοντος τοιαύτην ἐπέκτασιν, ὥστε νὰ ὀφείλῃ νὰ θεωρῇται τοῦτο ὡς πέτρωμα, ἢ δύο ἢ καὶ πλειόνων ὀρυκτῶν ἐν συνενώσει μετ’ ἀλλήλων ἀποτελούντων πετρώματα.

Διαιρέσεις τῶν πετρωμάτων.

Τὰ πετρώματα ὡς ἐκ τῆς ποιότητός των διαιροῦνται

μάτων, ἤθελον ἰδεῖ, ὅτι ἐκεῖνοι, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιήσωσι τὰ σχέδιά των, θεωροῦσι τὴν σχολὴν τόσον οὐσιώδη, ἤθελον πρὸς ὄφελος ἑαυτῶν καὶ τῆς τάξεώς των φοιτᾷ εἰς τὴν σχολὴν τακτικώτερον, καὶ ἤθελον ἐξέρχεσθαι αὐτῆς εἰς τὸν βίον μὲ πλειοτέρας γνώσεις καὶ πλειοτέραν ἠθικὴν διάπλασιν.

Αὕτη εἶνε, φίλοι ἀναγνώσται, ἡ ὅσον ἔνεστι τελεία εἰκὼν τῆς καλῆς οἰκίας ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἔποψιν, καὶ ταύτην ὡς ἰδεῶδές τι, πρέπει οἱ γονεῖς νὰ προσπαθήσωμεν νὰ φθάσωμεν, ἢ καὶ νὰ πλησιάσωμεν· διότι ἐπ' αὐτῆς, ὡς ἐπὶ ἐδραίας βάσεως, ἔπειτα δύνανται νὰ ἐποικοδομήσωσι τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα προτίθενται ὄχι μόνον νὰ συνεχίσωσι τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀρχισθὲν ἔργον τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν παίδων διαπλάσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὸ εἰς αἴσιον πέρας. Διὰ νὰ δυνηθῶσιν ὁμως νὰ ἐκτελέσωσι τοῦτο τὰ σχολεῖα, πρέπει ὄχι μόνον νὰ συνιστῶνται, νὰ κτίζωνται δηλ. ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται ἐπιμελῶς καὶ νὰ διατηρῶνται εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν. Τοῦτο εἶνε τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἥτις ἐκ τοιούτων μόνον σχολείων περιμένει καὶ τοὺς φιλοστόργους αὐτῆς πατέρας, καὶ τοὺς τρυφεροὺς συζύγους, καὶ τοὺς πιστοὺς πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑπηκόους, καὶ τοὺς ἀνυποκρίτους τοῦ θείου λάτρεις, καὶ ἐν γένει τοὺς παντὸς βαθμοῦ καὶ τάξεως χρηστοὺς αὐτῆς πολίτας, δι' ὧν μόνον δύνανται νὰ εὐημερήσωσιν αἱ κοινωνίαι καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ πρῶτος καὶ ἔσχατος αὐτῶν σκοπός, ἡ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονία.

νοῦνται εἰς πετρώματα, καλοῦνται ὑφή αὐτῶν. Εἰς αὐτὰ δὲ αὕτη ἀπὸ τῆς μορφῆς, τοῦ μεγέθους, τῆς ἀμοιβαίας θέσεως καὶ διανομῆς τῶν ἀτόμων, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς μᾶλλον ἢ ἥττον ἐσωτερικῆς συνδέσεως αὐτῶν.

Κοκκώδης ὑφή.

Κοκκώδη πετρώματα συνίστανται ἐκ κρυσταλλικῶν μορίων (κόκκων), τὰ ὅποια ἀκανονίστως συνδέονται πρὸς ἄλληλα.

Σχιστὴ ὑφή.

Σχιστὰ πετρώματα συνίστανται ἐκ κρυσταλλικῶν μορίων, τὰ ὅποια, ὡς πλακώδη ἄτομα, ὡς φύλλα, φυλλίδια ἢ λεπίδες διαμεμορφωμένα καὶ κατὰ μίαν ὠρισμένην διεύθυνσιν πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένα συνείρονται πρὸς ἄλληλα.

Πυκνὴ ὑφή.

Τὰ μόρια τῶν πετρωμάτων δὲν διακρίνονται πλέον μὲ γυμνὸν ὀφθαλμόν, ἐνίοτε οὐδὲ μὲ τὸν φακόν, ὥς δὲ δύναται τις νὰ διακρίνη, ἐὰν τὸ πέτρωμα ᾗνε ὁμοειδὲς ἢ μικτόν.

Πορφυρώδης ὑφή.

Μάζα ἐκ λεπτῶν κόκκων ἢ πυκνὴ περικλείει κρυστάλλους, πλάκας, φυλλίδια ἢ κόκκους ἐνὸς ὀρυκτοῦ ἢ πλειόνων

Ὡολιθώδης ὑφή.

Μάζα ἐκ λεπτῶν κόκκων ἢ πυκνὴ περιέχει μᾶλλον ἢ ἥττον πολυάριθμα φακοειδῆ ἢ σφαιροειδῆ ἄτομα, ἔχοντα μέγεθος κέγχρου μέχρι πύσου, καὶ συγκιτάμενα ἐκ τῆς

- 1) εἰς κρυσταλλικά, συνιστάμενα ἐκ κρυσταλλικῶν ἀτόμων ἢ ἐνίοτε ἐξ ἀφανῶν κρυστάλλων ἑνὸς ἢ πλείονων ὀρυκτῶν.
- 2) εἰς ἐρειπιώδη, συνιστάμενα ἐκ τεμαχίων ἑνὸς ἢ πλείονων πετρωμάτων.

Εἰς τὰ κρυσταλλικά πετρώματα ἡ συνένωσις τῶν ὀρυκτῶν μορίων εἶνε ἄμεσος, χημική, εἰς δὲ τὰ ἐρειπιώδη ἔμμεσος, μηχανική. Εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα συνεθίζουσι νὰ συγκαταριθμῶσι καὶ τὰ καλούμενα μὲν πετρώματα.

Κρυσταλλικά πετρώματα.

Τὰ κρυσταλλικά πετρώματα ὑποδιαιροῦνται 1) εἰς ἀπλᾶ ἢ ὁμοιομερῆ, συνιστάμενα ἐξ ἀτόμων ἑνὸς ὀρυκτοῦ· 2) εἰς μίχτᾶ ἢ ἀνομοιομερῆ, συνιστάμενα ἐξ ἀτόμων δύο ἢ περισσοτέρων ὀρυκτῶν.

Τὰ ὀρυκτὰ, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἓν ὁμοιομερὲς πέτρωμα, καλοῦνται συστατικά αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν σύστασιν ὠρισμένου ἀνομοιομεροῦς πετρώματος, καὶ ὠρισμένα ὀρυκτὰ εἶναι ἀναγκαῖα ἢ οὐσιώδη, συνεθίζουσι νὰ δηλῶσι τὰ τοιαῦτα ὡς οὐσιώδη συστατικά.

Ἀλλὰ, καθὼς εἰς τὰς χημικὰς συνενώσεις ὅλη τις ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλοκληρίαν δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ, οὕτως ἀντὶ οὐσιώδους τινὸς συστατικοῦ ἐμφανίζεται ἐνίοτε ἐν ἄλλο ὀρυκτῶν ὡς ἀναπληρωτικὸν συστατικόν.

Εἰς πολλὰ ὁμοιομερῆ ἢ ἀνομοιομερῆ πετρώματα ἀπαντῶσι συχνότατα ὀρυκτὰ τινὰ, χωρὶς νὰ λαμβάνωσι μέρος κυρίως εἰς τὴν σύνθεσιν. Τοιαῦτα ὀρυκτὰ, ἐπειδὴ ἀπαντῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ πέτρωμα κατὰ τὰς διαφορωτάτας χώρας ὡς ἐν συστατικὸν τρόπον τινά, συνεθίζουσι νὰ καλῶσιν ἐπουσιώδη ἢ ἐπίθετα συστατικά.

Ἐφ' ἧς τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὰ συγχρίματα τῶν ὀρυκτῶν συνε-

θους ἀπώλεσαν τὰς ἀληθεῖς ὀρυκτολογικὰς ιδιότητάς των· Ἡ συνήθης διαρκῶς ἐνεργοῦσα αἰτία δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ καλουμένη τήξις, ἡ ὁποία γίνεται καταφανὴς τελευταῖον ἐκ τῆς θρύψεως τῶν πετρωμάτων εἰς ἀραιὰ γεώδη μέρη.

Ἡ τὸν φλοιὸν τῆς ἡμετέρας γῆς περικυκλοῦσα ἀτμοσφαῖρα καὶ τὸ ὕδωρ, ἐνεργοῦντα καὶ μηχανικῶς καὶ χημικῶς, πρωταγωνιστοῦσιν εἰς τὴν τήξιν τῶν πετρωμάτων. Ὅθεν εὐρίσκομεν αὐτά, προπάντων τὰ ἀνομοιομερῆ, εἰς διαφορωτάτας βαθμίδας τῆς τήξεως ἢ ἀποσυνθέσεως, καὶ ὅσω πλέον προέβησαν αὗτοι, τοσοῦτον δυσκολώτερος εἶνε ὁ προσδιορισμὸς τῶν πετρωμάτων.

Ἀλλοιώσεις τῶν πετρωμάτων.

Ὑπὸ αἰτιῶν διαφόρου εἵδους ἔπαθον πολλάκις πετρώματα τινα πολὺ ἀλλοκότους μεταβολὰς τῆς μάξης των, καθόσον ταῦτα τὸ μὲν εἰς ἀπαλὴν, γαιώδη, κρητιδοειδῆ κατὰστασιν μετέπεσον, τὸ δὲ εἰς τικωρισεῖδῆ καὶ ὑελώδη. Τὴν πρώτην περίστασιν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ προσκείμενα τοῖς ἡφαιστείοις, ἔνθα διαρκῶς ἀναθρόσκοντες ἀτμοὶ ἐπέφερον τοιαύτας μεταβολὰς· ἡ δὲ δευτέρα περίπτωσις ἀπαντᾷ εἰς ἀναφλέξεις ἀνθρώκων, ἔνθα ἐνεκα τῆς μεγάλης θερμότητος τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα συνοδεύουσι τοὺς ἀνθρακας, ἔπαθον τοιαύτας ἀλλοιώσεις.

Μεταβάσεις τῶν πετρωμάτων.

Λέγουσι περὶ πετρώματος τινος, ὅτι μεταβαίνει εἰς ἄλλο, ἐὰν κτᾶται τοὺς χαρακτῆρας τούτου. Τοιαῦται μεταβάσεις γίνονται καὶ εἰς ὁμειδῆ καὶ εἰς ἀνομοιοειδῆ

αὐτῆς ὕλης μέ τὸ περιέγον πέτρωμα. Τὰ σφαιρίδια ὑπερ-
πλεονάζουσιν ἐνίοτε τοσοῦτον, ὥστε ψαύονται ἀμυγδαίως.
Οὐχὶ σπκνίως ἡ ἐσωτερικὴ ὑφὴ εἶναι συγκεντρικὴ καὶ
φλοιώδης ἢ ἀκτινωτὴ καὶ ἰνώδης.

Ἀμυγδαλοειδῆς ὑφὴ.

Πετρώματα τινὰ παρουσιάζουσιν, ἐνίοτε πολυάριθμα,
μικρότερα ἢ μεγαλύτερα κελύματα, τὰ ὅποια ἐπειδὴ ὀφεί-
λousι τὴν γένεσίν των εἰς φουσαλίδας ἀερίου καλεῦνται
φουσαλικά χωρία. Ἐχousι συνήθως μορφὴν ἐπιμήκη ἀπι-
σειδῇ ἢ ἀμυγδαλοειδῇ καὶ καλύπτονται πολλάκις ὑπὸ τι-
νος ἰδιαζούσης βαφῆς ἢ ὑπὸ φλοιῷ διαφόρου εἶδους· ἐνίο-
τε ἀπαντῶσι καὶ κεχωρισμένοι κρύσταλλοι ὀρυκτοῦ τινος·
συνήθως ὁμοῦς πληρεῦνται ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλου ὑπὸ ὀρυ-
κτῆς οὐσίας, τὴν ὁποίαν ἐν γένει ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης
ἀμυγδαλοειδοῦς μορφῆς ἀμύγδαλα καλεῖται, τὰ πετρώμα-
τα ἀμυγδαλωτά, τὴν δὲ ὑφὴν αὐτῶν ἀμυγδαλοειδῇ.

Βαφὴ τῶν πετρωμάτων.

Τὰ πετρώματα δὲν δεικνύουσι πάντοτε τὸ χροῶμα τῶν
ὀρυκτῶν, ἐξ ὧν συνίστανται, ἀλλὰ ἀπλᾶ ἢ μικτὰ, χρωμα-
τίζονται συχνότατα διὰ τινος ὕλης, διὰ τινος ἐλαφρῶς δια-
νενεμημένης οὐσίας. Ἀσφαλτος, γραφίτης, χλωρίτης,
ὀξυδιὸν τοῦ σιδήρου προπάντων ἐξασκοῦσι τοιοῦτω τρό-
πῳ οὐσιώδη ἐπενέργειαν.

Τῆξις τῶν πετρωμάτων.

Πλεῖστα πετρώματα δὲν εὐρίσκονται πλεόν εἰς τὴν ἀρ-
χικὴν κατάστασίν των, ἀλλὰ δι' ἐπενεργειῶν διαφόρου εἶ-

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.τ.λ.

(Συνέχεια το. σελ. 410.)

*Δὲν λείπει οὐδὲ διάκρισις τῶν τάξεων ἐν τῇ τραπέζῃ. Αὕτη ἀπαντᾶται σχεδὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὠμοτάτοις, καὶ παρατηροῦσι μὲ αὐστηρότητα, ὥστε μόνον ἴσοι κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος καὶ τὸ ἀξίωμα συντρώγουσι. Κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι καὶ δοῦλοι εἶνε τόσοι ὑπερήφανοι, ὥστε δὲν καταδέχονται νὰ συμφάγωσι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν: συνήθεια προσιδιάζουσα εἰς τὸ ἄρρεν φύλον ὅλων τῶν ἐθνῶν τῶν Μαύρων, ἐνῶ ἄλλα ἔθνη οὐδέποτε τρώγουσι μόνον, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνίας κανταντῶσιν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον. Οἱ Ταγάλοι ἐπὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων πρέπει τοῦλάχιστον νὰ ἔχωσιν ἓνα συνδαιτυμόνα καὶ ἐνίοτε συμβαίνει νὰ περιτρέχωσι πολλὴν ὥραν ἕως οὗ εὕρωσιν ἓνα τοιοῦτον. Τόσον μάλιστα τηροῦσι ταύτην τὴν συνήθειαν, ὥστε καὶ ἐνῶ πεινώσιν ὑπερβολικὰ, δὲν κάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν πρὶν εὕρωσιν ἓνα τοιοῦτον.

Οἱ Ταίτιοι ὁμῶς, οἵτινες ἀγαπῶσι τὴν συναστροφὴν, καὶ εἶνε πολὺ φιλειρηνικοῦ χαρακτῆρος, τρώγουσι μόνοι. Ὅλα τὰ μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας πατέ δὲν συντρώγουσι, δύο ἀδελφοί, δύο σύζυγοι, δύο ἀδελφαὶ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἔχουσι τὸ ἰδιαίτερον ἀρτοφόριόν των. Κάθηνται τρία ἕως τέσσαρα βήματα μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, σρέφουσι πρὸς ἀλλήλους τὰ γῶτα καὶ τρώγουσι χωρὶς νὰ χάσωσιν οὐδὲ λέξιν. Τὸ πρᾶγμα μάλιστα προβαίνει τοσοῦτον, ὥστε ὑπ' ἄλλων παρασχευάζονται τὰ φαγητὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἄλ-

πετρώματα, πρὸ πάντων εἰς τὰ τελευταῖα καὶ ἢ διὰ μεταβολῆς τῆς ὑφῆς ἢ τῶν οὐσιωδῶν συστατικῶν.

Διάγνωσις τῶν πετρωμάτων.

Ἡ διάγνωσις καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν πετρωμάτων, εἴαν ᾗνε ὁμοειδῆ, παρέχει ὀλιγωτέρας δυσκολίας ἢ, εἴαν ᾗνε μικτά, καὶ μάλιστα, εἴαν ἡ ὑφῆ αὐτῶν ᾗνε πυκνὴ ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον ὁμοειδῆς. Ὅθεν ἀπαιτεῖ ἡ διάγνωσις μικτῶν πετρωμάτων ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῶν ὀρυκτῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια παρετήρησαν μέχρι τοῦδε ὡς συστατικά.

Ὄρυκτολογικὴ διάγνωσις.

Εἰς τὰ μικτὰ πετρώματα πρόκειται κυρίως περὶ ἐπιγνώσεως καὶ διακρίσεως τῶν συστατικῶν κατὰ τὰς μορφολογικὰς καὶ φυσικὰς ιδιότητάς των. Τοῦτο εἶνε ἥττον δύσκολον εἰς ὅλα τὰ πετρώματα, τὰ ὅποια παρίστανται, ἐναργῶς ὡς μικτά, ἐπεὶδὴ ἐν τούτοις τὰ ἄτομα εὐκόλως γινώσκονται. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα εἰς πετρώματα, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης τῆς μάζης εἶνε λεπτοκοκκώδης ἢ πυκνὴ. Ἐνταῦθα χρησιμεύει ὡς βοήθημα πρὸς ἐξεύρεσιν συστατικῶν τινῶν ὁ φακὸς ἢ, ἂν δὲν ἐπαρκῇ οὗτος, τὸ μικροσκόπιον.

Χημικὴ διάγνωσις.

Ἐπὶ μικρῶν τεμαχίων πετρώματος ἐπιχειροῦνται ὅλοι ἐκεῖναι αἱ βάσανοι, αἱ ὅποια ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ ἀπλῶν ὀρυκτῶν, ἐξετάζεται δηλ. τὸ τηκτόν αὐτῶν, τὸ ὑπάρχον ὕδωρ καὶ ἡ πρὸς τὰ ὀξέα σχέσις.

(Ἐπεται συνέχεια)

βάρων ἐθνῶν. Διότι φοβοῦνται ὅτι δυνατόν νὰ ᾔηγε μαγευμένα τὰ φαγητά. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ παρὰ τοῖς Μαλαϊλάμαϊς καὶ τοῖς Τουλάβοις ἕκαστος ἔχει ἴδιον ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐκτός τούτου, ἐνῶ πίνει, ποτὲ δὲν ἐγγίζει μὲ τὰ χεῖλη του ἢ μὲ τοὺς ὀδόντας του, ἀλλὰ μὲ κεκλιμένην πρὸς τὰ ὀπίσω κεφαλὴν χύνει τὸ πόμα ἐντὸς τοῦ φάρυγγος.

Ὅταν τὰ κινηηγετικά καὶ ἁλιευτικά ἔθνη ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς ἁλείας καὶ τῆς θήρας μὲ ἄφθονον λείαν, συνέρχονται εἰς κοινὴν τράπεζαν, ὅπου ἐπικρατεῖ μεγίστη ἀταξία καὶ ἀκολασία. Ὁ Διόδωρος ἤδη μᾶς διηγεῖται περὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰχθυοφάγων τὰς ἀλλοκότους συνηθείας, αἵτινες μὲ μικρὰς τινὰς διαφορὰς διετηρήθησαν μέχρι τῆς σήμερον μεταξὺ τῶν ἀγρίων.

Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώωσιν εἰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ εἰς ἄλλας νὰ πίνωσιν ἀπαντᾶται παρὰ πλείστοις τῶν ἀγρίων λαῶν. Αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς ἀνάγκης πολλὰκις· ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχωσι ποταμοὶ καὶ κρῆναι, τηροῦσιν ἐπίσης αὐτήν. Λαοὶ μεταναστεύσαντες καὶ εἰς ἄλλο κλίμα, ἀκολουθοῦσι τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον. Οὕτως εὐρίσκομεν παρὰ διαφόροις λαοῖς τοῖς Βρασιλίας, οἵτινες πρέπει νὰ μετηνάστευσαν, τὴν συνήθειαν, τὴν ὁποίαν τηροῦσιν αὐστηρῶς, τοῦ ν' ἀπέχωσι τῆς τροφῆς, ὅταν πίνωσι, καὶ τῆς πόσεως, ὅταν τρώωσιν. Οἱ Ἀκράοι καὶ Φουέροι δὲν πίνουσιν ἄλλοτε εἰμὴ μετὰ τὸ φαγητόν.

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις, οὔτε εὐσχημοσύνην γνωρίζει, οὔτε κοσμιότητος ἰδέαν ἔχει, εὐρίσκεται εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πῶς δύναται νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς ξενισμομένους φιλίαν ἢ νὰ περιποιηθῇ καὶ εὐχαριστήσῃ αὐτούς. Διότι τότε ἐπιβάλλεται εἰς αὐτοὺς τοῦτο τὸ καθήκον. Παρὰ ταῖς πλείσταις φυλαῖς τῶν Ἀλγογγινηλαπῶν παρκαλεῖ ἀδιακόπως ὁ ξενίζων τοὺς ξενισμένους νὰ τρώ-

λων τὰ τῶν γυναικῶν.

Ἡ ζωηρότης πολυπληθοῦς συναναστροφῆς ἐν τῇ τραπέζῃ θεωρεῖται ἐπομένως ὡς σημεῖον ἀγαλλιάσεως, καὶ εἰς μεγάλας ἐορτὰς ἡτοιμάζον μεγάλας ἐστιάσεις. Ἡ περιφημοτάτη ἐστιάσις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἡ ἱστορία, εἶνε ἡ τῶν εἴκοσι δύο χιλιάδων τραπεζῶν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Καῖσαρ ἐφίλευσε τοὺς Γάλλους. Μεγάλα τεμάχια ἐθεωροῦντο ὡς χαρακτηριστικὰ ὑπεροχῆς ἢ τιμῆς καὶ διὰ τοῦτο ἔψησαν ὁλόκληρον βούν, τὸν ὅποιον παρέθεσαν ἐν τὸς λοπάδος εἰς τι δεῖπνον τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας.

Μία τῶν οὐσιωδῶν φροντίδων τῶν ἀγρίων εἶνε ἡ τῆς τροφῆς καὶ ἡ μόνη τῷ ὄντι, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ αὐτούς. Ὅλον τὸ ἔθνος τῶν Ἀλγογγινλεναπῶν ἐξήρχετο εἰς τὸ κυνήγιον, ὡς εἰ ἐπορεύετο εἰς πόλεμον καὶ ἡτοιμάζετο πρὸς τοῦτο διὰ μεγάλων ἐστιάσεων καὶ δι' ἐπικλήσεως τῶν Θεῶν. Ἐν γένει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἔλαβον τὴν γένεσιν των ἐν ταῖς ἐστιάσεσιν αἱ παραδοξόταται ἐορταί. Ἀστειότητες καὶ σκίμματα εἶνε μία τῶν κυριωτέρων διασκεδάσεων τῶν ἀγρίων, καθὼς καὶ τοῦ πολλοῦ ὁμίλου ἐν ταῖς ἡμετέραις πόλεσι, τὸν ὅποιον δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τοὺς ἀγρίους τῶν ἐξευγενισμένων ἐθνῶν. Ὅσον περισσότεραι ἀνοησίαι καὶ ἀκολασίαι γίνονται ἐν ταῖς ἐξιάσεσιν ἀμφοτέρων, τόσοις μεγαλητέρα εἶνε ἡ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασις.

Ὅταν οἱ Μαλαιοὶ τῆς Μαλαδίβης τρώγωσι μόνοι, ἀποσύρονται εἰς τὴν πλεον ἀπομεμακρυσμένην γωνίαν τῆς οἰκίας, καὶ καταβιβάζουσιν ὅλα τὰ παραπετάσματα διὰ νὰ μὴ τοὺς βλέπωσι. Τοῦτο πηγάζει ἀπὸ παναρχαίαν συνήθειαν· ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα διαδραματίζεται καὶ τι ἄλλο ἔχον σχέσιν πρὸς τὰς περὶ μαγίας ιδέας, αἵτινες εἶνε διαδεδομέναι μεταξὺ τῶν βαρ-

ὑπερθερμανθεῖσαν ἰούρτην (καλύβην). Ἐνῷ ὁ πρῶτος καταβροχθίζει τὰ παρατεθημένα αὐτῷ φαγητὰ, διατηρεῖ ὁ ἄλλος τὸ πῦρ. Ὁ ξένος πρέπει ν' ἀπολαύσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φαγητοῦ. Δεκτικὸς πρέπει νὰ παραδοθῇ, πρὶν κηρυχθῇ ἡττημένος· ἀλλὰ τέλος πάντων πρέπει νὰ συμβῇ τούτο καὶ δέχεται τὸ νὰ συνδέσῃ μετ' αὐτοῦ φιλίαν. Βραχεῖαν προθεσμίαν ἀγοράζει μὲ δῶρα συνιστάμενα εἰς ἐνδύματα καὶ κύναις. Διότι ὁ ξενίζων ἀπειλεῖ, ὅτι θέλει θερμάνει τούτο τὴν ἰούρτην καὶ ὑπερπλήσει τὸν ξενιζόμενον τόσον μὲ φαγητὰ, ὥς οὗ θανατώσῃ αὐτόν. Ὁ ξενιζόμενος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀντεκδικήσεως. Μεταχειρίζεται τὸν ξενίζοντα αὐτόν μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ἔσθ' ὀρεῖ. Ἄν ὁ ξενίζων δὲν δεχθῇ εὐθύς τὴν πρόσκλησιν, διχμενεῖ εἰς τὴν ἰούρτην μέχρις οὗ λάβῃ αὐτήν.

Ὅστις ζητήσῃ τὸν λόγον τούτων τῶν ἀλογιῶν, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐν τούτοις καίται εἰς τὸ δυσχεμασίαις, ἂν ὁ ἀνὴρ, μεθ' οὗ θέλει τις νὰ συνδέσῃ φιλίαν, δύναται νὰ ὑποφέρῃ πόνον. Ὁ κάτεικος τῆς Καμτσάτκας, ὅστις προσφέρει τὴν δοπάνην τοῦ γέφυματος, θέλει νὰ μάθῃ, ἂν οὗτος ὁ ξένος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρῃ χάριν αὐτοῦ τὸν πόνον, ἐνῷ συγχρόνως μεταδίδει εἰς αὐτόν καὶ μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐνῷ ὁ ξενιζόμενος τρώγει καὶ πίνει καὶ ἐξαχολουθεῖ νὰ θερμαίνεται πάντοτε ἡ ἰούρτα, ζητεῖ αὐτὸς ὡς τελευταίαν ἐνδειξιν τῆς πρὸς αὐτόν κλίσεως μέρες τῶν κυνῶν καὶ ἐνδυμάτων του. Ὁ ξενίζων κόμνει τώρα τὰς αὐτὰς φιλοφροσύνας πρὸς τὸν ξενιζόμενον καὶ δεικνύει ἀπὸ μέρους του μὲ πόσον θάρρος δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν φίλον του. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι αἱ πλέον ἀλλόχοιτοι συνήθειαι ἔχουσι πολλάκις ἀπλούστατον λόγον.

γῶσι χωρὶς αὐτὸς νὰ τρώγῃ τίποτε. Παρ' ἄλλαις δὲ φυλαῖς τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ διασκεδά-
ζῃ ἄδων τὴν συναναστροφὴν.

Εἰς τὰ μέρη, ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἔκαμε προόδους, θέ-
λει τις νὰ δείξῃ εἰς τοὺς φίλους του ἐμπιστοσύνην.
Μεταχειρίζεται αὐτοὺς ὡς συγγενεῖς. Οὕτως ἐπικρατεῖ
ἐν τῇ Συνικῇ τὸ ἔθιμον, ὅταν ὁ ξενίζων θέλῃ νὰ φα-
νῇ, ὅτι εἶνε εὐπαίδευτος, ν' ἀποσύρῃται, ἐνῶ εὐωχοῦνται,
εἰ ὑπ' αὐτοῦ ξενιζόμενοι.

Εἰς τὴν ἀγρίαν κατάστασιν ὅλαι αἱ ἐνδείξεις τῆς φι-
λίας ἔχουσι χονδροειδές τι καὶ ἀκατέργαστον. Παρὰ
τοῖς Μογγόλοις πίνουσι τὸν ξένον ἐκ τοῦ ὠτίου, διὰ
νὰ τον ἀναγκάσωσι νὰ πῖνῃ καὶ θλίβουσιν αὐτόν, ἕως
οὗ ἀνείξῃ τὸ στόμα του, ἔπειτα κροτοῦσι τὰς χεῖρας,
καὶ ἀρχίζουν νὰ χορεύωσι πρὸ αὐτοῦ. Ὄταν ἐορτάζω-
σι πρὸς τιμὴν τινος, λαμβάνουσι δύο τινές ἐκ τῆς συν-
αναστροφῆς ποτήρια, ἄδουσι καὶ πηδῶσι, διὰ νὰ τὰ
προσφέρωσι εἰς τὸν ξένον, τὸν ὁποῖον τιμῶσιν. Ἀλλ' ἐ-
νῶ ἐκεῖνος ἐξαπλόνει τὴν χεῖρα, διὰ νὰ λάβῃ αὐτά, ἀ-
ποσύρονται οἱ δύο χαριεντιζόμενοι καὶ ἀρχίζουν ἐκ
νέου τὸν ἀστεϊσμόν των. Ἄν δείξῃ δὲ ὁ ἥρως τῆς ἐορτῆς
μὲ φαιδρὸν πρόσωπον, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ πῖνῃ, τραγωδοῦσι
καὶ κροτοῦσι μὲ τοὺς πόδας, μέχρις ὅτου οὗτος κενώ-
σῃ τὸ ποτήριον.

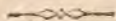
Ὁ κάτοικος τῆς Καμτσάτκας γονυπετεῖ πρὸ τοῦ κα-
θημένου ξένου του, κόπτει ἐν μέγα τεμάχιον ταρίχου
ἐκ θαλασσίου κυνὸς καὶ χώνει αὐτὸ εἰς τὸ στόμα του, ἐνῶ
ὡς δαιμονισμένος κραυγάζει « τάνα » ἤγουν λάβε αὐ-
τό. Ὅτι ὁ ξένος δὲν δύναται νὰ καταβροχθίσῃ ἢ ἐκ-
χέεται τῶν χειλέων του, κατατρῶγει ὁ οἰκοδεσπότης. Ὄ-
ταν οἱ κάτοικοι τῆς Καμτσάτκας θέλωσι νὰ φιλιωθῶσι
πρὸς τινα πατριώτην των, προσκαλοῦσιν αὐτόν εἰς τὸ
γεῦμα. Ξενίζων καὶ ξενιζόμενος τότε ἐκδύονται εἰς τὴν

φάγη ἐξ αὐτῶν. Φοβοῦνται ἀναμφιβόλως ὅτι κακόνους τις ὑπήκοος δύναται νὰ μαγεύσῃ τὴν συγκομιδὴν τοῦ βασιλέως.

Πορὰ τισιν ἔθνεσιν ἐπικρατεῖ ὡς πρὸς τὰ ἀρρῶντα τὴν τροφὴν τῶν ἡγεμόνων πολλὴ ἀβρότης καὶ δεισιδαιμονία συγχρόνως. Εἰς τὸ Ταίτιον ταγίζουσι τοὺς ἀρχηγούς, καθὼς καὶ τὰ μικρὰ παιδιά· παρὰ δὲ τοῖς Βένδοις, ἔθνεσι τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς, γευματίζει ὁ βασιλεὺς τοῦ Λοάγγου εἰς δύο διαφωρετικὰς οἰκίας. Εἰς μὲν τὴν μίαν τρώγει, εἰς δὲ τὴν ἐτέραν πίνει.

Οἱ κατοικοῦντες πλησίον τοῦ ποταμοῦ Γ'αδούνου, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, πίνουνσι περιπαθῶς οἰνόπνευμα· ὅταν ὅμως ἐπιβῶσι πλοίου Εὐρωπαϊκοῦ, δὲν πίνουνσιν οὐδ' ἓνα σταλαγμόν, πρὶν λάβωσι ὀῶρόν τι. Μὲ πολλὴν αὐθάδειαν ἐκφράζονται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι θέλουσι πίνει διὰ μικρὰ πράγματα, ἢ νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θέλουσι λάβει τὴν παραμικρὰν μετ' αὐτῶν ἐπιμίξιαν, ἢν πρῶτον δὲν τοὺς εὐχαριστήσωσιν.

(*Ἔπεται συνέχεια.)

Ἀφθονία εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ θεωρεῖται ὡς σημεῖον πλούτου. Καὶ οἱ βάρβαροι θέλουσι νὰ διακρίνωνται κατὰ τοῦτο. Ἰδοὺ τί κάμνουσι πρὸς ἀπόδειξιν αὐτοῦ οἱ βασιλεῖς τῶν Μαύρων. Ἐνῶ πίνουσιν, ἀφίνουσι νὰ ῥέῃ τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ φοινικίτου οἴνου ἐκ τοῦ στόματος κατὰ μῆκος τῆς γενειάδος των, καὶ ἀγαπῶσι νὰ κἀθῇται ἐν τῷ μέσῳ μικρῶν ῥυαχίων οἴνου. Ἡ δὲ ῥυπαρία αὕτη θεωρεῖται παρὰ τούτοις τοῖς ἔθνεσιν ὡς μεγαλοπρέπεια!

Ὅσον ἀλλόκοτοι καὶ ἂν ᾔνε αἱ ἔννοιαι, τὰς ὁποίας ἔχουσι περὶ καθαριότητος, πηγάζουσιν ἐν τούτοις ἐξ αὐτῶν αἱ παραδοξότεραι συνήθειαι καὶ τὰ ῥυπαρότατα ἔθνη ἐπιτηδεύουσι πρὸς τοῦτο τὴν μεγίστην κοσμιότητα. Οἱ Μαῦροι δὲν φέρουσιν εἰς τὸ στόμα τὰ τεμάχια τοῦ κρέατος ἄλλως, εἰμὴ μὲ τὴν δεξιάν. Ἐπειδὴ ἡ ἀριστερὰ εἶνε προσδιωρισμένη διὰ τὴν ἐργασίαν. Εἶνε, προσθέτουσιν, ἀκοσμία νὰ ἐγγίξῃ τις τὸ πρόσωπον μὲ ταύτην τὴν χεῖρα, καὶ θεωροῦσιν ὡς μέγα ἔγκλημα τὸ νὰ προσβάλῃ τις ταύτην τὴν πρόληψιν. Οἱ Μαλαϊάμαι εἶνε ἐτι περιεργότεροι. Παρ' αὐτοῖς θεωρεῖται ὡς θανάσιμον ἁμάρτημα νὰ φέρῃ τις τὰ φαγητὰ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰς τὸ στόμα.

Ὑπάρχουσιν ἰδέαι δεισιδαιμονίας πολὺ παράδοξοι περὶ τῶν φαγητῶν, καὶ εἰς μόνους καρπός, ὅστις φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐνεποίησεν ἀδιαθεσίαν ἢ ἀσθένειαν, ἡ ἐφαρμακεύθη μὲ ὅποιονδήποτε τρόπον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πρέπει νὰ φέρῃ σύγχυσιν εἰς τὰς περὶ τούτου ἰδέας· διότι πιστεύουσιν εἰς μαγανίας καὶ γοητείας καὶ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπαριθμῇ τις τὴν πληθὺν τῶν συνηθειῶν, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ τις εἰς ὅλας τὰς χώρας. Ὁ βασιλεὺς μικροῦ Νιγηριτικοῦ κράτους δὲν τρώγει ποτὲ ἐκ τῶν καρπῶν, οἱ ὅποιοι αὐξάνουσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ. Διότι παλαιὰ παράδοσις λέγει, ὅτι θέλουσι γίνεαι ἀχάρποι, ἐὰν

Σοφοκλέους Ἡλέκτρα ς.χ. 1126.

Ω' μόνον μείναν λείψανον ζωῆς πεφιλημένης
τοῦ ὑπὲρ πάντας τοὺς θνητοὺς φιλτάτου μου Ὀρέστου,
ὦ δέμας πολυθρήνητον, ὦ λείψανον οἰκτρὸν!
Πῶς φροῦδαι αἱ γλυκύταται ἐλπίδες τῆς ταλαίνης
ψυχῆς μου ἀνηρπάσθησαν, ἀφοῦ τοῦ ἀκορέστου
θανάτου βλέπω ἔρμαιον τὸν πρὶν ποτε λαμπρόν!

Ὀρέστα, ὅταν σώζουσα ἀπὸ στιγμᾶς θανάτου
τὴν προσφιλῇ σου κεφαλὴν, σὲ ἔπεμπον, ὡς ξένον
καὶ ἄγνωστον, μὲ ὁδηγόν, εἰς χώρας ἀλλοτρίας,
ἦσο λαμπρός· ἀλλ' ἤδη φεῦ τὸ μόνον στήριγμά του
ὁ οἶκος τῶν Πελοπιδῶν, εἰς κόνιν συνηγμένον
ἐλεινὸν καὶ ἄθλιον κρατεῖ ἐντὸς ὕδριας.

Ω'! εἴθε νὰ ἐκόπτετο τὸ τῆς ζωῆς μου νῆμα,
ἢ εἴθε νὰ μ' ἐπρόφθανεν ὁ μαῦρος θάνατός σου,
νὰ μὴ σὲ πέμψω ἄγνωστον εἰς ἀπωτάτην γῆν!
Ἴσως καὶ σὺ θὰ ἔκεις· τὸ πατρικὸν σου μνημα,
θὰ εἶχες μετὰ τοῦ πατρός, τοῦ δυστυχοῦς πατρός σου,
κοινὸν τὸν τάφον καὶ κοινὴν τὴν στυγερὰν σφαγὴν.

Ἀλλὰ τώρα ἐξόριστος μακρὰν τῆς ἀδελφῆς σου
θάνατον εἶδες ἀλγεινόν, καὶ γῆ μεμακρυσμένη
σ' ἐδέχθη, ὅταν ἔπιπτες. Τὸν ἄθλιον νεκρὸν σου
αἱ χεῖρές μου δὲν ἔλουσαν, οὐδεὶς δὲ συγγενῆς σου
τὴν τελευταίαν σου πνοὴν ἐδέχθη, καὶ οἱ ξένοι,
οἱ ξένοι φεῦ! ἐσύναζαν τὴν ἱερὰν σποδὸν σου!

Ἀλλοίμονον ἡ τάλαινα! ἀνωφελεῖς ἐκεῖνοι
οἱ κόποι, οὗς μεθ' ἡδονῆς κατέβαλλον, ὅποτε
κατ' οἶκον σὲ ἀνέτρεφον· οὐδεὶς δὲ συγγενῆς σου
εἰς εὐνοίαν τὴν τρυφερὰν καρδίαν σου ἐκίνει,

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ ΤΟΥ
ΟΡΕΣΤΟΥ ΘΡΗΝΩΔΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΑΣ

τοῦ Σοφοκλέους.

Ἡ μελέτη τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἔσται ἑσσεὶ πνευματικῇ τροφῇ ἀτεχνῶς ὑγιεινῇ καὶ λαμπρὸν τοῦ σπουδαίου κόσμου ἐντρυφήμα. Εἰς ἀπάσας τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν τὰς γλώσσας μετενέχθησαν οἱ θησαυροὶ οὗτοι τῆς Ἑλλ. μεγαλοφυΐας, ἐν αἷς εἰσιν ἀφειδῶς ἐγκατεσπαρμένοι ἀδάμαντες ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ἐν τῷ νοητῷ στερεώματι τῆς ἀνθρωπότητος περιφανῶς σελαγίζοντες.

Ἡμεῖς ἐν τούτοις οἱ μικροὶ ἀπόγονοι μεγάλῳ προγόνῳ τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων πάνυ δλίγην γνῶσιν ἔχωμεν, ὁ δὲ λαὸς ἡμῶν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν ἔχει τῆς ζωοπαρόχου τροφῆς, δι' ἧς ἐτρέφη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκμῆς καὶ δόξης ὁ πάλοι Ἑλλ. λαός. Μέγα ὄθεν κενὸν θέλει ἀναπληρώσει ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν προαγγελθεῖσα Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη.

Παραθέτομεν ἐνταῦθα δοκίμιον περὶ φράσεως ἐνὸς τῶν λαμπροτέρων τεμαχίων τῆς Σοφοκλείου Μούσης. Πόσον τὸ θρηνῶδημα ἦτο περιπαθὲς ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐν τῷ πρωτότυπῳ ἀνάγνωσις καὶ τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον: ὁ Πύλος εἰς τῶν ἐπιστήμων ἐν Ἀθήναις ὑποκριτῶν, ὅστις εἶχεν ἀπολέσει νεαρὸν τὸν προσφιλῆ αὐτοῦ υἱόν, περὶ στάνων πάντοτε ὡς πρωταγωνιστῆς τὸ δράμα τοῦτο τοῦ Σοφοκλέους, μετὰ τοσοῦτου πάθους ἀπήγγελλε τοὺς ἄλλως συγκινητικωτάτους τούτους στίχους τοῦ ποιητοῦ, ὥστε τὸ μὲν θεάτρον ἀνελύετο εἰς δάκρυα, αὐτὸς δὲ ἀνέπαυεν οὕτω τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ λύπην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

ΓΕΥΜΑ ΕΙΣ ΑΡΑΒΙΚΗΝ ΟΙΚΙΑΝ

ΕΝ ΔΑΜΑΣΚΩ.

* Κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν μου (λέγει Γάλλος τις περιηγητής, ἀντεπιστέλλων τῆς *Révue de l' Orient*) εἶχον ἐκφράσει συχνάκις πρὸς τὸν Ἰβραῖμ τὴν μεγάλην μου ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῶ ἅπαξ τὸ ἐσωτερικὸν Ἀραβικῆς τινος οἰκίας, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ γνωρίσω πλησιέστερον τὰς συνηθείας τοῦ ἰδιοφυοῦς τῶν Ἀράβων οἰκιακοῦ βίου. Ὁ Ἰβραῖμ μὲ ὑπεσχέθη, ὅτι μετὰ τὴν εἰς Δαμασκὸν ἐπιστροφὴν μας θέλει προσπαθήσει νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Δὲν ἐλησμόνησα τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ τὴν ὑπενθύμισα εἰς αὐτόν, καθ' ἣν ἡμέραν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν. Θέλω δώσει νύξιν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, εἶπεν οὗτος, καὶ ἐὰν δὲν ἀπαντήσω καμμίαν σπουδαίαν ἀντίστασιν, θέλεις δυνηθῇ νὰ γευματίσῃς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἡ ἐλπίς, τὴν ὁποίαν μοι ἔδωκε, πολὺ μ' ἐχαροποίησε καὶ ἐξέφρχσα πρὸς αὐτὸν τὴν εὐχαρίστησιν μου. Μετὰ δύο ἡμέρας μ' ἐμήνυσεν, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν μὲ περιμένει νὰ γευματίσω μὲ τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ προσδιωρισμένη ὥρα ἐφθασε καὶ ὁ Ἰβραῖμ ἦλθε καὶ μ' ἐπῆρε, διὰ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ νὰ μὲ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Ἡ οἰκία, εἰς τὴν ὁποίαν κατῴκει ἡ οἰκογένεια αὕτη, κεῖται εἰς ἓν τῶν ἀπομεμακρυσμένων μερῶν τῆς πόλεως. Κλίνας τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν γονάτων ἐμβῆκα εἰς μικρόν τινα τετράγωνον καὶ μὲ λίθινα καθίσματα (βάθρα)

οὐδὲ αὐτὴ ἡ μήτηρ σου· καὶ μόνη ἐγὼ τότε
ἀπεκαλούμην ὑπὸ σοῦ μήτηρ καὶ ἀδελφὴ σου.

Πλὴν ὅλα τώρα οἴχονται, ὥσει πνοὴ ἀνέμου,
καὶ μετὰ σοῦ ἐσβέσθησαν αἱ μόναι μου ἐλπίδες.
Οἰκτρῶς ἐσφάγη ὁ πατήρ· ἐμέ δ' αὐτὴν τὰ πάθη
κατέστρεψαν· ἀλλὰ καὶ σύ, Ὁρέστα, ἀδελφέ μου,
εἰς ἄλλην γῆν ἐξόριστος τὸν θάνατόν σου εἶδες!
ἡ εὐτυχία μετὰ σοῦ τοῦ οἴκου μας ἐχάθη!

Ἄ! οἱ ἐχθροὶ τοῦ γένους μας κροτοῦσι τὰς παλάμας,
καὶ μία μήτηρ μαίνεται ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς
ἡ μήτηρ τῆς ὁποίας σύ, μ' ἐμήνυες μακρόθεν,
ὅτι θὰ ἔλθῃς τιμωρός, κ' εἰς τὰ πολλὰ δεινά μας
θὰ χύσῃς βάλσαμον. Πλὴν φεῦ! μὲ ὅλην τὴν ὀργὴν τῆς
τὸν οἶκόν μας κατέκλυσεν ἡ Μοῖρα πολλαχόθεν.

ὦ! δέχθητι λοιπὸν καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἄγγειον,
τὴν χῶμα καταντήσασαν δέχθητι εἰς τὸ χῶμα·
θέλω καὶ μετὰ θάνατον μαζὺ νὰ κατοικῶμεν,
ὥς ζῶντός σου καὶ τῶν δεινῶν μετεῖχον τῶν ἀθλίων.
Θέλω νεκρὸν τὸ σῶμά μου μὲ τὸ νεκρὸν σου σῶμα
εἰς ἓνα τάφον, τὸν αὐτὸν νὰ τὰ διατηρῶμεν.

εἶχε θέλγητρόν τι, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ μέλαινα κόμη των ἔδιδον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου των ἱταμότητά τινα, τὴν ὁποίαν ἐμετρίαζεν ἡ χροιά τοῦ μὲ βλεφαρίδας λαμπρὰς περιχαρακομένου χείλους τῶν βλεφάρων των. Μία εἰς τὸ τέλος τῶν ὀφθαλμῶν φερομένη λεπτὴ γραμμὴ ἀνεδείκνυσεν ἔτι μᾶλλον τὸ μέγεθος αὐτῶν. Εἰς τὸ στήθος ἐφόρουσαν αἱ Κυρίαι αὐται μικρὰ κυανᾶ ἄνθη. Ἦσαν δὲ καὶ πεποικιλμέναι (*taoués*), ἡ μὲν ἄνωθεν τῆς ῥινός, ὅπου αὕτη χωρίζει τὰς ὀφρῦς, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὴν σιαγόνα. Ἦσαν ἀνυπόδητοι, οἱ δὲ ὄνυχες τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν των ἦσαν μὲ κοκκίνην βαφὴν χρωματισμένοι. Εἰς δὲ τοὺς ἀστραγάλους ἐφόρουσαν βαρέα μετάλλινα ψέλλια. Ὡς κεφαλόδεσμον δ' ἐφόρουσαν μικρὰν ἐκ κοκκίνου τριχάπτου (βελούδου) καὶ μὲ χρυσᾶς παρυφᾶς ἐφωδιασμένην μίτραν. Ἐκ τῆς κορυφῆς δ' αὐτῆς ἐκρέματο μέγας βαλανοειδὴς θύσανος. Μακροὶ καὶ μὲ χρυσᾶ νομίσματα πλεγμένοι βόσρυχοι συνεπλήρουν τοῦτο τὸ μέρος τοῦ κόσμου. Βραχύτατον καὶ ὥς μίτρα πλουσίως μὲ πορφυρὰς ἐφωδιασμένον ἐκ τριχάπτου χιτῶνιον ἡ ἐφεστρίς (*jaquette*) ἐχρησίμευεν τρόπον τινα ὥς στηθόδεσμος. Ἦτο δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἀνοιχτὸν καὶ ἄφινε τὸν τράχηλον ἀπαρκαλύπτον. Μεταξωτὸν καὶ μ' ἐσχισμένας χειρίδας ἐπίβλημα ἔφθανε σχεδὸν ὀλίγῳ κατωτέρῳ τῶν γονάτων. Εἰς τὰ σκέλη ἐφόρουσαν μεταξωτὰ σαλδάρια. Ὁ δὲ ποὺς ἔμεινεν ἀπὸ τοῦ ἀστραγάλου γυμνός. Πλουσία ζώνη ἐκ Δαμασκηνοῦ ὑφάσματος κατεσκευασμένη ἀπὸ χρυσόν καὶ μέταξαν, τῆς ὁποίας τὰ δύο ἄκρα ἐκρέμαντο, περτέδενε τὴν ὀσφὺν αὐτῶν χωρὶς νὰ τὴν σφίγγῃ. Οἱ δὲ γυμνοὶ αὐτῶν βραχίονες ἦσαν μὲ ψέλλια στολισμένοι.

Ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τούτων τῶν Κυριῶν ἐσχεπάσθη ἡ τράπεζα μὲ σχεδὸν μίαν δωδεκάδα πινακίων.

περικυκλωμένον θάλαμον. Εἰς τοιούτους προθαλάμους δέχονται οἱ Μουσουλμάνοι τὰς ἐπισκέψεις, καὶ σπανίως φθάνει τις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας. Μία εἰς τὸ μέσον τούτου τοῦ θαλάμου κατεσκευασμένη θύρα ἔφε-
 ρεν εἰς τὴν μὲ λευκὰς μαρμαρίνας πλάκας ἐστρωμένην αὐλὴν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ὀκτάγωνος δεξαμενὴ μὲ ἀναπηδητικὴν πηγὴν. Δύο στέγαι στοῶν στηριζομένων ὑπὸ κομφῶς ἀψιδουμένης σειρᾶς κιόνων περιέβαλλον αὐτήν. Πρὸ τῆς θύρας, δι' ἧς εἰσῆλθον, ὑπῆρχε κλίμαξ φέρουσα εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους θαλάμους. Τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ εἶχον ὁδηγήσει, ἦτο στο-
 λισμένον κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀράβων. Πλατὺ δι-
 βάني (σοφᾶς) ἐστόλιζε τὴν αἵθουσαν, οἱ τοῖχοι εἰς ὕ-
 ψος ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ποδῶν ἦσαν κεκαλυμμένοι μὲ ῥομ-
 βοειδεῖς πλάκας ἐκ φαβεντιανοῦ (faience) καὶ μία εἰς τὸ
 ἔδαφος ἐστρωμένη καὶ μὲ ῥομβοειδῇ ἐπίσης σχήματα
 πεποικιλμένη ψίαθος συνεπλήρου ὅλην τὴν διακόσμησιν.
 Ὁ γέρων, πατήρ τοῦ Ἰβραὶμ, καὶ ὁ ἀδελφός του, δε-
 καοκταετῆς νέος, ἐκάθηντο σταυροποδητὶ καὶ ἄνευ πε-
 ρικνημίδων ἐπὶ τοῦ διβάν καὶ ἐκάπνιζον μὲ σοβαρὸν
 ὕφος τὸ τσιμποῦχί των. Ὅτε εἰσῆλθον, μὲ διαβεβαίωσιν
 ὁ γέρων, ἀφοῦ μὲ προσεκάλεσε νὰ καθίσω πλησίον του,
 διὰ φιλικοῦ τινος χαιρετισμοῦ, ὅτι τοὺς εὐχαριστεῖ ἡ
 παρουσία μου. Ἀκολούθως μοὶ προσέφερον καφὲν καὶ
 τσιμποῦχι. Ἡ ἐνὸς ποδὸς ὕψος ἔχουσα τράπεζα ἔστα-
 το εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκίας. Τάπητες δὲ καὶ προσκε-
 φάλαια ἀντικαθίστων τοὺς δίφρους (καθέκλας).

Μόλις εἶχον παρέλθει ὀλίγα λεπτὰ καὶ ὁ Ἰβραὶμ ἐνε-
 φανίσθη συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν κομφᾶ ἐνδεδυμένων
 νεανίδων. Μ' ἐπλησίασαν, ἐπίασαν τὴν χεῖρά μου καὶ
 μὲ σέβας τὴν ἡσπίασθησαν. Αἱ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὡ-
 ραῖται, ἡ δὲ τρίτῃ ἦτο μᾶλλον χαρίεσσα παρὰ ὡραία.
 Ἡ πρὸς τὸ πυρρὸν ἀποκλίνουσα ὄψις τοῦ προσώπου των

ἐπ' ἀκριβὲς τὸ καλῆτερον.

Ἄλλ' ἔμελλε νὰ ἰδῶ ἔτι περιεργότερα πράγματα. Δὲν εἶχον λησμονήσει ἀκόμη τὴν ἐκπληξιν, εἰς ἣν εἶχε μὲ ρίψει ἡ μελαγχροινὴ γείτων μου, καὶ εἶδον αὐτὴν, ὅτι ἔλαβεν ἀνὰ χειρας ποσὸν λειανισμένου κρέατος καὶ ἔκαμεν ἐν μικρὸν βωλάριον. Δὲν ἠδυνάμην νὰ μαντεύσω τίνα σκοπὸν προετίθετο μὲ τοῦτο, καὶ παρηκολούθουν μὲ περιέργον ὄμμα ὅλας τὰς κινήσεις της. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον της ἀπέκοψε μὲ τοὺς δόδοντας της μέρος τοῦ βωλαρίου καὶ ἤθελεν ἐπομένως μὲ ὅλην τὴν ἀπλότητα, τὴν ἐνθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει μεταξὺ τῶν δακτύλων της, νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὸ στόμα μου. Ἐκπλαγεὶς διὰ τὸ ἀκατάληπτον τοῦτο σημεῖον τῆς οἰκειότητος, ἐκλίνα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔρριψα μετὰ στενοχωρίας περιδεὲς βλέμμα ἐπὶ τὸν Ἰβραῖμ, ὅστις ἐξεκαρδίετο γελῶν. Συνέλαβα τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ χαρίεσσά μου Μαύρη ἤθελε νὰ παίξῃ μὲ ἐμέ, καὶ νὰ διασκεδάσῃ πειράζουσά με. Δὲν ἔκρυψα τὴν ὑποψίαν μου ταύτην ἀπὸ τὸν φίλον μου, ὅστις ὅμως μοὶ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν λέγων· « Ἡ-συχάσετε, δὲν σᾶς περιπαίξει ὅπως νομίζετε, δεικνύει τοῦναντίον πρὸς ἡμᾶς εὐνοίαν καὶ σέβας, λάβετε μὲ προθυμίαν, ὅ,τι σᾶς προσφέρει. Αἱ γυναῖκές μας δὲν βλέπουσι ποτὲ ξένους, καὶ δὲν γνωρίζουσι τὰς ξένας συνηθείας. Νομίζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῶσιν ὑμᾶς ὡς ἡμᾶς. Μετὰ ταύτην τὴν διασάφησιν ἔλαβον τὸ ἰδιοφυὲς δῶρον, ὃχι ὅμως καὶ χωρὶς νὰ ρίψω κρυφίως ὑποπτον βλέμμα ἐπὶ τὴν χεῖρα, ἥτις μοὶ τὸ ἐπρόσφερεν. Εἰς νέος Αἰθίοψ τέλος μὲ μίαν μεταλλίνην λεκάνην πλήρη ὕδατος, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐστιώμενοι ἐβύθυζον τὰ δάκτυλα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔρριπτον σταγόνας μύρου, περιέφερετο γύρω τῆς τραπέζης.

Δύο ὥρας σχεδὸν ἐκαθίσαμεν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ κατὰ μικρὸν ἐχόρτασα τὸ ἀραβικὸν γεῦμα ἢ μᾶλλον τοὺς

ἄτινα περιεῖχον εἶδος τι ζωμοῦ, πτηνά, κουσκουσοῦ συν-
ιστάμενον ἀπὸ ὄρουαν καὶ λεινιασμένον κρέας, βωλάρια
(γερμανιστὶ kIosse) ἐψημένα μὲ ἐλαιον καὶ τειλιγμένα
εἰς κληματόφυλλα· ἐκτὸς τούτου σταφυλλὰς, φοίνικας,
ῥώδιά καὶ γλυκίσματα. Ὅλα ταῦτα ἐτέθησαν συγχρό-
νως ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ δὲν ἐλάβανον μόνον ἓνα φαγη-
τόν, ἀλλ' ἐγείμιζον τὸ πινάκιόν των μὲ φαγητὰ διὰ μιᾶς.
Ἦτο ἀληθὴς πολυμιξία (Mischmasch). Ἐν μόνον ἀλ-
λὰ παραμεγάλον ποτήριον πληρὲς ψυχροῦ ὕδατος ἐχρη-
σίμειε δι' ἑλοὺς τοὺς συντρώγοντας. Αἱ δὲ χεῖρες ἀνε-
λάβανον τὸ ἔργον τῶν μαχαιρίων καὶ πειρονίων. Μία
μόνη τούτων τῶν Κυριῶν ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν αἱ
δὲ ἄλλαι δύο μᾶς ὑπηρετοῦν. Εἶχον λάβει θέσιν πλησίον
τῆς ἐντίμου Κυρίας. Ὅλοι ἐλάβανον τὸ φαγητόν, τὸ
ὁποῖον ἤθελον, μὲ τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ πινάκιον. Κατ' ἀρ-
χὰς ἐδίσταζα ν' ἀποφασίσω νὰ ἀκολουθήσω τὸ παρά-
δειγμα τῶν συντρόφων μου. Ἀλλ' ἔπειτα ἐνίκησα τὸν δι-
σταγμὸν καὶ ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ κάμω τὸ αὐτό. Ἄν καὶ
ὅλα ταῦτα μοὶ ἦσαν γνωστὰ, ἀλλ' ὅμως καταλαμβάνει πᾶς
τις τὸ μέγεθος τῆς ἐκπλήξεώς μου, ὅτε ἡ γείτων μου ἡ-
πλωσε τὴν χεῖρα τῆς εἰς τὸ πινάκιόν μου καὶ μὲ μεγίστην ἀ-
πλόγητα ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι τῇ ἤρεσεν. Ἐμείνα τῷ ὄντι
ἔκθαμβος διὰ τὸ θάρρος τῆς κομψῆς χειρὸς, ἥτις μὲ ἤρπα-
σε τὴν ἐνθεσιν (βουκίαν), τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἤδη ἤθελον
νὰ βάλω εἰς τὸ στόμα μου. Τόση οἰκειότης μοὶ ἐφάνη
πολὺ περίεργος. Ὁ φίλος μου παρετήρησε τὴν ἐντύπωσιν,
τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς ἐμὲ τοῦτο τὸ συμβάν, καὶ ἐζήτη-
σε νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν διὰ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι εἶνε συν-
ήθης αὕτη ἡ ἐλευθερία. Καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα, χωρὶς νὰ
δυνηθῇ τις νὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς ἀπρεπές, νὰ κάμω τὸ αὐ-
τό. Ἐκχαμὰ τῷ ὄντι χρῆσιν τούτου τοῦ δικαιώματος, λα-
βὼν μετ' ὀλίγον ἀπὸ τοῦ πινάκιον τῆς γείτονός μου ἐν τε-
μάχῳ πτηνοῦ (πουλίου), ἀλλ' ἐφρόντισα νὰ μὴ ἐκλέξω

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Ε'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ. 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτουσιν
μαθήματος, ὡς οὐ χρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ Σημιτικῶν Γλωσσῶν.

* Συνήθως αἱ καλούμεναι Σημιτικαὶ γλῶσσαι καὶ ἔθνη θεωροῦνται ὡς ὅλως ἰδιοφυῆς χωριστὸς κορμὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἂν τις λάβῃ ὡς λόγον διαιρέσεως τὴν σύγκρισιν τῶν γλωσσῶν, καὶ ῥητῶς τὴν τῶν Σημιτικῶν καὶ Σανσκριτικῶν, φαίνεται, ὅτι δικαιολογεῖται, κατὰ τὴν γνώμην τῶν σημαντικωτέρων Γλωσσολόγων. Ὁ Βιλέλμος Οὐμβόλδος π. χ. μεταξὺ αὐτῶν διατείνεται ὅτι » αἱ Σημιτικαὶ γλῶσσαι ἀνήκουσι κατὰ τὸν σχηματισμὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κλάσιν μὲ τὴν Σανσκριτικὴν. « Οὐδὲ δύναται νᾶ

συνδαιτυμόνας. Ἀπαυδήσας ἀπὸ τὸ πολὺ κάθισμα, παρεκά-
λεσα, ἐπειδὴ τὰ γόνατά μου διὰ τὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ
γεύματος θέσιν σχεδὸν εἶχον κοπῇ, τὸν τόσον φιλοφρόνως
ξενίσαντά με διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἐτοποθετήθημεν ἐπὶ
τοῦ διδάν, ὅπου πάλιν μᾶς προσεφέρθη καρὲς καὶ τσιμποῦκι.
Τώρα ἤρχισεν ὁ ἐκπληκτικώτερος θόρυβος, τὸν ὁποῖον πρὶν
εἰς τὴν ζωὴν μου εἶχον ἀκούσει. Αἱ Κυρίαι ἐπεθύμουν νὰ
δώσωσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὸν Γάλλον ξένον μίαν τινα
ιδεάν τῆς ἐρασμιότητος τῶν γυναικῶν τῶν Ἀράβων, καὶ νὰ
ἐπιθέσωσι τὸν χολοφῶνα εἰς τὴν καλὴν ὑποδοχὴν, τὴν ὑποίαν
μοὶ ἔκαμαν. Ἦρχισαν λοιπὸν μέ ραβδίον νὰ κτυπῶσι τό-
σον δυνατὰ ἐπὶ τῆς παραβούκας των καὶ νὰ ψάλλωσιν
ἐν τόσον βάρβαρον καὶ ἐκμελὲς ᾄσμα, ὥστε ἐκόντευσαν νὰ
χάσω καὶ ἀκοὴν καὶ ὄρασιν. Πᾶσα στροφὴ ἔληγεν εἰς ὀξυ-
τέραν κραυγὴν, τὴν ὑποίαν καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ ἐξέβαλλον.
Ἐπειτα ἐκτύπουν πάλιν ἐπὶ τοῦ μονοτόνου ὀργάνου των.

Εἶχον καταντήσει ἀνυπόφοροι, καὶ ἂν τὸ αἶσθημα τῆς
εὐπρεπείας δὲν ἐχαλίνονε τὴν ἀνυπομονησίαν μου, ἤθελα πο-
λὺ τὰς παρακαλέσει νὰ μὴ καταβάλῃσι τόσον μέγαν κόπον.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Πτηνὸν εἰμι, πλὴν ἐκτελῶ ταξείδια γενναῖα
εἰς χώρας, εἰς βασιλεία καὶ παλαιὰ καὶ νέα.
Μόνον ἐγὼ πρὸς τοὺς γονεῖς στοργὴν καὶ σέβας ἔχω,
καὶ εἰς ὁμοίους μου μικροὺς βοήθειαν παρέχω.
Τόπος ἐν Λέσβῳ γίνομαι ἐλλείψει συλλαβῆς μου,
βοήθεια καὶ συνδρομὴ δ' ἄνευ τῆς κεφαλῆς μου.

ΓΡΙΦΟΣ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ Γ'. τεύχει αἰνίγματος « Βούσιρις », τοῦ δὲ γρίφου
« Ψυχὴ χαλινῶς ἀνθρώποις νοῦς ».

τῆς σήμερον ἡ κοινὴ γλῶσσα τινῶν ἐθναρίων τοῦ Λιβάνου ἐν Συρίᾳ, Μεσοποταμίᾳ, Κουρδιστάνῃ καὶ ἡ γραπτὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις διεσκορπισμένων χριστιανικῶν αἱρέσεων, των Μαρωνιτῶν, Ἰακωβιτῶν, Νεστοριανῶν, καθὼς καὶ τῶν ἐν Ἰνδία Ὡμαϊτῶν Thomas kristen. Αὕτη ἡ γλῶσσα ἐγγίζει εἰς τὸν ἐξαφανισμὸν αὐτῆς καὶ εἶνε παράδοξον πῶς διετηρήθη μέχρι τοῦ νῦν, ἐνῶ ἡ Συριακὴ ἐθνικότης ἀπὸ πολλῆς ἐξέλιπεν. Ἡ Παλμυρινὴ διάλεκτος μεταξὺ τῶν Συριακῶν διεγείρει πολὺ τὸ διάφορον διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν περιφήμων ἐρειπίων τοῦ Ταδμόρ.

Γ. τὸν Ἀραβικὸν κλάδον τὸν σημαντικώτατον καὶ οὐσιωδέστατον ὅλης τῆς Σημιτικῆς οἰκογενείας. Οἱ Ἀραβες διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν πηγάσαν Μωαμεθανικὴν μετανάστασιν τῶν ἐθνῶν, εἰσεχώρησαν πανταχοῦ, ὅπου καὶ ἡ λατρεία τοῦ Προφήτου. Εὐρίσκει τις αὐτοὺς ἐκτὸς τῆς πατρίδος των, σιμὰ τῶν αὐτοχθόνων ἐθναρίων, ἰδίως εἰς πλῆθος ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ καὶ δυτικῇ Ἀσίᾳ, ἔπειτα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Σουδάνας, εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀδάν, Αἰάν, Ζαγγουεβάρ, Μοζαμβίκ, καὶ Μαδαγασκάρ, εἰς ὅλους τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Περσικῆς, Ἰνδικῆς καὶ Σουνδικῆς θαλάσσης μέχρι τῶν Μολούκων καὶ Φιλιππίνων νήσων (ἢ ὡς ἀνεξάρτητα ἐθνάρια ἢ ὡς ἀποίκους καὶ μεταναστεύσαντας ἐμπόρους). Ἡ Ἀραβικὴ γλῶσσα εἶνε γραπτὴ καὶ καλλιεργημένη γλῶσσα τῶν λογίων ὄλων, ἰδίως δὲ τῶν σουννιτικῶν Μωαμεθανῶν, ἐνῶ ἡ Περσικὴ ἐπέχει τοῦτον τὸν τρόπον μόνον παρὰ τοῖς Σχίταις. Αὕτη ἡ γενικὴ διάδοσις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γραπτῆς γλώσσης ἐτήρησε τὴν ἐνότητα τοῦ γλωσσικοῦ τύπου οὕτως, ὥστε αἱ Ἀραβικαὶ διάλεκτοι διαφέρουσι πολλὰ ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἡ μεγάλη κατὰ τρόπον ἀπόστασις τὰς καλουμένας Μαυριτανικὰς καὶ τὰς δυτικὰς ἢ Μογγρεθικὰς διαλέκτους (αἵτινες λαλοῦνται εἰς τὴν Β,

προβάλλη τις ἄλλον ἐθνογραφικὸν λόγον, διατὶ τὰ Σημιτικὰ ἔθνη δὲν πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῶσι εἰς τὸν Ἰνδοευρωπαϊκὸν κορμὸν, ἂν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ λόγους γλωσσολογικοῦς, ἀποτελῶσιν ἀνεξάρτητον καὶ χωριστὴν οἰκογένειαν.

Ἡ οἰκογένεια αὕτη διαιρεῖται εἰς πολλοὺς κλάδους. Α΄.) τὸν Ἑβραϊκὸν κλάδον.

Οἱ Ἑβραῖοι ἔχασαν ὡς γνωστὸν μετὰ τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν γλῶσσαν. Οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, Ἰουδαῖοι, εἶνε διεσκορπισμένοι εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ διατηροῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν πατέρων των ἀκόμη μόνον εἰς τὰ ἀγιόγραφα βιβλία. Ἡ ὑπὸ τῶν λογίων (τῶν Ῥαβίνων) αὐτῶν λαλουμένη ἀκατάληπτος διάλεκτος (Jargon) εἶνε πολλὰ διεφθαρμένη καὶ μὲ πολυειδεῖς ξενισμοὺς σμιγμένη Ἑβραϊκή. Ἐκτὸς δὲ

1) τῆς Ἑβραϊκῆς ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν

2) ἡ Φοινικικὴ καὶ

3) ἡ Καρχηδονικὴ γλῶσσα. Ἀμφότεραι δὲ αὗται αἰ πιθανῶς πολλὰ ὅμοιαι πρὸς ἀλλήλας γλῶσσαι εἶνε νεκραί, καὶ ἐκ τῆς Γραμματολογίας αὐτῶν ἐφθασαν μέχρις ἡμῶν μόνον μικρὰ λείψανα. Ἡ σημερινὴ Μελιτταία (μαλτέζικη) γλῶσσα εἶνε μίγμα γλωσσῶν, τῶν ὁποίων τὴν βάσιν ἀποτελεῖ ἡ Καρχηδονικὴ γλῶσσα.

Β΄. Τὸν Ἀραμαϊκὸν ἢ Συριακὸν κλάδον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔθνη ποτὲ περιελάμβανον αἱ χῶραι αἰ πρὸς τὸ Α καὶ ΒΑ. τῆς Παλαιστίνης, μεταξὺ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Περσικῆς καὶ Ἀρμενικῆς Ὑψιτοπίας (Hochland). τῆς Ἀράμ κατὰ τὴν βίβλον. Οὗτος ἐξέλιπε τὴν σήμερον· περιελάμβανε δὲ

1) τὴν Ἀσσυριακὴν γλῶσσαν

2) τὴν Χαλδαϊκὴν καὶ

3) τὴν ἰδίως Συριακὴν. Ἡ τελευταία εἶνε μέχρι

} νεκρὰς ἀμφοτέρας

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ.

Περὶ Πλανητῶν.

Οἱ πλανῆται περιγράφουσι τροχιάς, ἧται ἔχουσι κίνησιν μεταθέσεως περὶ τὸν Ἥλιον, ὅστις ἔλκει αὐτοὺς κατὰ τὸν νόμον τῆς Βαρύτητος ἢ τῆς γενικῆς ἑλξεως, ἀνακαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος. Αὕτη ἡ ἑλξις κληθεῖσα καὶ παγκόσμιος Βαρύτης ἢ κεντρόμολος δύνამις κάμνει τὰ οὐράνια σώματα νὰ ἑλκωνται πρὸς ἀλλήλα κατ' εὐθὺν λόγον τῆς μάζης αὐτῶν καὶ κατ' ἀντίστροφον λόγον τοῦ τετραγώνου τῶν ἀποστάσεων· τοῦτέστιν, ἐὰν ὑποθέσωμεν δύο σώματα κείμενα εἰς τινα ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ὧν τὸ ἕτερον νὰ ἔχῃ διπλασίαν μάζαν τῆς τοῦ ἑτέρου, τὸ πρῶτον θέλει ἑλκει τὸ δεύτερον δις περισσύτερον ἢ ὅσον τὸ δεύτερον τὸ πρῶτον· καὶ ἐὰν προσέτι ἓν σῶμα ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἑλξεως διπλασίας τῆς εἰς ἣν κεῖται τώρα, ἤθελεν ἑλκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τετράκις ὀλιγώτερον, καὶ ἐὰν ἦτο τρεῖς μακρυσμένον, ἤθελεν ἑλκεσθαι ἐννεάκις ὀλιγώτερον, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὅθεν ὁ Ἥλιος, ὅστις ἔχει μάζαν ἀσυγκρίτως περισσότεραν τῆς τῶν ἄλλων σωμάτων τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἑλκει αὐτὰ πρὸς ἑαυτὸν μετὰ τοσοῦτω πλείονος ἐντάσεως, ὅσω κεῖνται πλησιέστερα αὐτῷ, καὶ ἡ κεντρόμολος τοῦ ἡλίου δύνამις ἤθελε κάμνει τὰ σώματα νὰ πέσωσιν ἐπ' αὐτοῦ, ἐὰν ἑτέρα τις δύνამις, κοινὴ εἰς πάντα τὰ περὶ κέντρον τι κινούμενα σώματα, δὲν ἤθελεν ἀπομακρύνει αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Ἥλιου. Αὕτη ἡ δύνამις εἶνε ἢ τῆς ὠθήσεως ἢ ἡ κεντρόφυξ δύνამις, ἣτις τείνει διηνεκῶς νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν πλανήτην ἀπὸ τοῦ

καὶ ΒΔ. παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Βεδουίνων τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς ἐρήμου, σιμὰ τῶν φυλῶν τῆς Βαρβαρίας τῶν μόνων κατοίκων τῶν τῆς βορείου Ἀφρικῆς παραλίων καὶ ἐρήμων) μόνον ἐξ ἐκείνων ἀπεμάκρυνεν, τὰς ὁποίας ἀκούει τις εἰς τὴν Ἀραβίαν, καὶ καταλαμβάνει εἰς τὸ Μαλαϊκὸν ἀρχιπέλαγος. Ἀφοῦ τὸ ἀρχαιότερον Ἀλφάβητον, τὸ Κουφικὸν ἐγένεν ἄχρηστον, παρεδέχθησαν δύο ἄλλα τὸ ἀνατολικὸν (Νεσκί) καὶ τὸ δυτικὸν (Μογγρεβῦ).

Δ'. Τὸν Ἀβυσσινιακὸν κλάδον.

Τὰς ἐνταῦθα ἀνηκούσας γλώσσας ἐθεώρησαν ὡς θυγατέρας τῆς νεκρᾶς ἀρχαίας Ἀραβικῆς καὶ ἐπομένως ὡς ἀδελφὰς τῆς σημερινῆς κοινῆς Ἀραβικῆς, καὶ ἐκ τούτου συνήγαγον καὶ συγγένειάν τινα μεταξὺ Ἀβυσσινῶν καὶ Ἀράβων, ἃν καὶ οἱ τελευταῖοι ἀποκρούωσι τὸ τοιοῦτον ὡς ὕβριν. Οἱ δὲ Ἀβυσσινοὶ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὅχι ὡς ἄπλοῖ ἄπαικοι τῶν μεταγενεστέρων Ἀράβων, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀπόγονοι ἀρχαίου Αἰθιοπικοῦ ἀλλ' ἴσως συγγενοῦς τοῦ Ἀραβικοῦ ἔθνους.

Τὰς πολυαρίθμους διαλέκτους τῆς ὀρεινῆς Ἀβυσσινίας περιλαμβάνουσιν εἰς δύο κυριώτερα ἀθροίσματα

1) τὸ βόρειον ἢ τὴν γλῶσσαν Γῆζ, εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνεται ἡ ἀρχαία γραπτὴ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ἀξοῦμ, καὶ ἡ νεωτέρα κοινὴ γλῶσσα τοῦ ὀρεινοῦ ἔθνους Ἀγαζι, καὶ ἡ γλῶσσα Τίγρε, ἥτις εἶνε συγχρόνως ἡ νεωτέρα γραπτὴ γλῶσσα ὅλου τοῦ Ἀβεσχίου.

2) Τὴν γλῶσσαν Ἀμάραν, τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τῆς αὐλῆς τῆς Ἀβυσσινίας, καὶ τὴν κοινὴν γλῶσσαν εἰς τὰ Μ. Α. μέρη τῆς χώρας. Μὲ τοὺς Ἀβυσσινικοὺς συγγενεύουσι.

3) οἱ Κόπται οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἃν καὶ ἡ γλῶσσά των ἀπέχῃ πολὺ τῆς Ἀβυσσινικῆς.

αὐτοῦ σημεῖον, ὅταν ἡ Γῆ εὐρίσκηται εἰς τὸ ἀφῆλιον.

Οἱ πλανῆται ἐκτελοῦσι τὰς παρὶ τὸν ἥλιον περιφορὰς αὐτῶν κατὰ μεγάλῃς ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων, μετὰ ταχυτήτων πολὺ ἀνίσων, καὶ κατὰ ἐλλείψεις μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιμήκεις· ἀπομακρύνονται καὶ πλησιάζουσι διαδοχικῶς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἕκαστος ἔχει τὸ περίγειον καὶ ἀπόγειον αὐτοῦ σημεῖον.

Ἀνωμαλία πλανήτου τινὸς ὀνομάζεται ἡ ἀπὸ τοῦ ἀφελίου σημείου ἀπόστασις τῶν λοιπῶν σημείων τῆς τροχίᾳς του. Ὀνομάσθη δὲ ἀνωμαλία, διότι οἱ λοιποὶ πλανῆται ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ὁρώμενοι, ἄλλοι μὲν γίνονται ὁρατοὶ μόνον, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἀφῆλιον αὐτῶν σημεῖον, ἄλλοι δὲ φαίνονται, ὅτε μὲν πρὸς ἀνατολὰς, ὅτε δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ ἄλλοτε ὅτι εἶνε ζάσιμοι· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἀφελίου σημείου γινομένης ἀρχῆς παρουσιάζεται τὸ εἶδος τῆς ἀνωμαλίας μέχρι τοῦ περιηλίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ ἡ ἀνωμαλία κατ' ἀντίστροφον λόγον μέχρι τοῦ ἀφελίου.

Ἀψίδες ὀνομάζονται τὰ δύο ἄκρα τοῦ μεγάλου ἄξονος τροχίᾳς τινος, ἥτοι τὸ περιῆλιον καὶ ἀφῆλιον σημεῖον.

Τὸ ἡμισυ δὲ τοῦ μεγάλου ἄξονος ἀποτελεῖ τὴν μέσην ἀπόστασιν τοῦ πλανῆτου ἀπὸ τοῦ Ἡλίου.

(Ἀπο) Μάκρυνσις ἢ παρέκθασις πλανήτου τινος εἶνε ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ τόπου, ὃν κατέχει ὁ πλανήτης, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς θεωρουμένων ἀμφοτέρων.

Ὅταν οἱ ἄλλοι πλανῆται εὐρίσκωνται πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἡλίου, πρὸς τὸ ὁποῖον καὶ ἡ Γῆ, τότε φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ὅτι διευθύνονται παραλλήλως τῇ Γῇ, καὶ περιγράφουσι τὴν λεγομένην παράλληλον κίνησιν· ὅταν διευθύνωνται κατὰ τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν μετὰ τῆς Γῆς, τότε φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς ἰστάμενοι εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐν τῷ οὐρανῷ, αὕτη δὲ ἡ διεύθυνσις ὀνομάζεται στάσις· ὅταν δὲ διευθύνωνται ὀπισθεν τοῦ ἡλίου, φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἀκολουθοῦσι διεύθυνσιν ἀντίθετον τῆς πρώτης,

Ἡλίου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφαπτομένης εἰς τὴν τροχίαν αὐτοῦ τοῦ πλανήτου. Ὁ θαυμάσιος λοιπὸν συνδυασμὸς τῆς δευτέρας ταύτης δυνάμεως μετὰ τῆς πρώτης κάμνει τοὺς πλανήτας νὰ περιγράφωσι τροχίαν περὶ τὸν πρῶτον ἀρχικὸν ἢ τοῦ συστήματος ἀστέρα.

Ὁ Kepler ἀπέδειξεν ὅτι, ἡ τροχιά αὕτη εἶνε ἑλλειψις καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς τῆς ἑλλειψεως, ἀλλ' ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν ἐστιῶν αὐτῆς· τὸ δὲ διάστημα μεταξὺ τῆς ἐστίας καὶ τοῦ κέντρου τῆς τροχιάς ἐκάστου πλανήτου καλεῖται ἐκκεντριχότης.

Τὸ σημεῖον, καθ' ὃ οἱ πλανῆται εἶνε μᾶλλον πλησιέστεροι εἰς τὸν ἥλιον, ὀνομάζεται περιήλιον, τὸ δὲ σημεῖον, καθ' ὃ εἶναι μᾶλλον ἀπομακρυσμένοι τοῦ ἡλίου, ὀνομάζεται ἀφήλιον.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ ἰδίως τὴν Γῆν, κατανοοῦμεν εὐκόλως, ὅτι ἀπομακρύνεται καὶ πλησιάζει ἐξ ὑπαμοιβῆς τὸν Ἥλιον, διότι ἡ διάμετρος τούτου φαίνεται ἡμῖν μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλη κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Τὸ maximum τῆς διαμέτρου εἶνε 32' 35" κατὰ τὴν 20 Δεκεμβρίου, τὸ δὲ minimum εἶνε 31' 31" κατὰ τὴν 19 Ἰουνίου. Εἰς τὴν μικροτέραν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασιν, ἥτοι εἰς τὸ περιήλιον αὐτῆς σημεῖον, ἡ Γῆ ἀπέχει τοῦ Ἡλίου 15051000 μυριάμετρα, καὶ εἰς τὴν μεγαλύτεραν αὐτῆς ἀπόστασιν, ἥτοι εἰς τὸ ἀφήλιον αὐτῆς σημεῖον, ἀπέχει 15566000 μυριάμετρα· ὅθεν ἡ μέση ἀπόστασις εἶνε περὶ τὰ 15308000 μυριάμετρα.

Ἐνταῦθα χρήσιμον εἶνε νὰ ἐξηγήσωμεν ὅρους τινας ἀπαντωμένους ἐν τῇ μελέτῃ κοσμογραφικῶν πραγματειῶν.

Περίγειον ὀνομάζεται τὸ σημεῖον, καθ' ὃ οὐράνιον τι σῶμα εἶνε πλησιέστατα εἰς τὴν Γῆν, καὶ ἀπόγειον τὸ σημεῖον, καθ' ὃ εἶνε ἀπώτατα. Ἐπεται λοιπὸν, ὅτι ὁ Ἥλιος εἶνε εἰς τὸ περίγειον αὐτοῦ σημεῖον, ὅταν ἡ Γῆ ᾔῃ εἰς τὸ ἀπόγειον, καὶ ὅτι ὁ Ἥλιος εἶνε εἰς τὸ ἀπόγειον

Εἰς τὴν κίνησιν τῆς μεταθέσεως τῶν πλανητῶν διακρί-
νονται πολλὰ εἶδη περιφορῶν·

α.) ἡ περιοδικὴ περιφορὰ, ἥτις εἶνε ὁ χρόνος,
ὃν χρειάζεται ὁ πλανήτης, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ ση-
μεῖον τῆς τροχιάς του, π. χ. εἰς τὸν αὐτὸν δεσμὸν

β.) ἡ ἀστρική περιφορὰ, ὁ χρόνος, ὃν θέλει ὁ πλανή-
της, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς σύνοδον μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος,
τοῦ παρατηρητοῦ ὑποτιθεμένου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Ἡλίου.

γ.) ἡ συνοδικὴ περιφορὰ, ἥτις δεικνύει τὴν ἐπά-
νοδον τοῦ πλανήτου εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὡς πρὸς τὸν
Ἥλιον, τοῦ παρατηρητοῦ ὑποτιθεμένου ἐν τῷ κέντρῳ
τῆς Γῆς.

δ.) ἡ τροπικὴ περιφορὰ, ἥτις μετρεῖ τὸν χρόνον,
καθ' ὃν ὁ πλανήτης ἐπανέρχεται εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστα-
σιν ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, τοῦ πα-
ρατηρητοῦ ὑποτιθεμένου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Ἡλίου.

Ἐποχὴ ὀνομάζεται ὠρισμένη τις χρονικὴ στιγμή,
καθ' ἣν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ μεταξὺ τοῦ ἀληθοῦς καὶ
φαινομένου τόπου μέσος λεγόμενος τόπος ἀστέρος τινός,
ὥστε ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἀρχόμενοι δυνάμεθα νὰ εὐ-
ρίσκωμεν τὸν μέσον τόπον τοῦ ἀστέρος κατὰ πᾶσαν ἄλ-
λην στιγμήν. Καὶ τοιαύτη στιγμή εἶνε τὸ μεσονύκτιον
τῆς 1. Ἰανουαρίου.

Ἐγκλιτικὴ κίνησις πλανήτου τινὸς ὀνομάζεται ἡ
πλάγια κίνησις τοῦ ἄξονος τοῦ πλανήτου ὡς πρὸς τὸν
ἄξονα τῆς τροχιάς αὐτοῦ. Ἡ κίνησις αὕτη ἀπεδείχθη ὑ-
πάρχουσα καὶ εἰς ἄλλους μὲν πλανήτας, πρὸ πάντων ὅμως
εἰς τὴν Γῆν, ἥτις παρουσιάζει ἐναλλάξ πρὸς τὸν Ἥλιον
τὸ βόρειον καὶ νότιον αὐτῆς ἡμισφαίριον.

Παραδέχονται σήμερον, ὅτι ἡ ἐγκλισις αὕτη τοῦ ἄξο-
νος τῆς Γῆς ἦτον ἐν τῷ πρώτῳ αὐτῆς σχηματισμῷ
90°, τουτέστι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἡλιοτροπίων ὁ ἄξων
τῆς Γῆς ἦτο κάθετος ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῆς τροχιάς αὐτῆς,

καὶ τότε περιγράφουσι τὴν λεγομένην ὀπισθοδρομικὴν κίνησιν.

Ἡ ἐσωτερικὴ σύνοδος πλανήτου τινὸς συμβαίνει, ὅταν ὁ πλανήτης εὐρίσκηται μεταξύ Ἡλίου καὶ Γῆς, ἡ ἐξωτερικὴ σύνοδος ἢ ἡ ἀντίθεσις, ὅταν εὐρίσκηται ἀναφορικῶς πρὸς ἡμᾶς ὀπισθεν τοῦ Ἡλίου.

Ἄν καὶ οἱ πλανῆται κινῶνται ἐν γένει κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, αἱ τροχιαὶ ὅμως αὐτῶν εἶνε κεκλιμέναι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὰ δύο σημεῖα, ἐνθα ἡ τροχία πλανήτου τινὸς τέμνει τὴν τροχίαν τῆς Γῆς, ὀναμάζονται δεσμοί.

Ἡ λάτος πλανήτου τινὸς εἶνε ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ, βορεία ἢ νοτία, ἀπὸ τῆς τροχιάς τῆς Γῆς. Μῆκος δὲ αὐτοῦ εἶνε ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ σημείου, καθ' ὃ βλέπομεν τὸν Ἥλιον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ἣν θεωροῦσιν ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ ὡς ἀρχὴν τοῦ ἔτους.

Τόπος ἡλιόκεντρος πλανήτου τινὸς καλεῖται ὁ τόπος, ἐνθα ἤθελεν εὐρίσκεσθαι ὁ πλανήτης, παρατηρούμενος ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου, καὶ τόπος γεώκεντρος ὁ τόπος καθ' ὃν βλέπομεν αὐτὸν ἐκ τῆς Γῆς, ἡ μᾶλλον, ἐνθα ἠθέλομεν ἰδεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς.

Ὡσαύτως ἀστήρ τις λέγεται, ὅτι ἔχει κίνησιν γεώκεντρον, καθ' ὅσον κινεῖται περὶ τὴν Γῆν ἢ περὶ τὸν Ἥλιον. Οὕτως ἡ κίνησις τῆς Σελήνης εἶνε γεώκεντρος, αἱ δὲ τῶν πλανητῶν ἡλιόκεντροι.

Τόπος ἀληθῆς πλανήτου τινὸς καὶ ἐν γένει οἰουδήποτε ἀστέρος ὀνομάζεται τὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἤθελε συμπίπτει τὸ κέντρον αὐτοῦ τοῦ ἀστέρος, ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς ὁρωμένου. Τόπος φαινόμενος ὁ μεθ' οὗ συμπίπτει τὸ κέντρον τοῦ ἀστέρος, ὁρωμένου ἐξ οἰασδήποτε θέσεως, ἣν δύναται νὰ καθέξῃ ὁ παρατηρητής.

πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καταψύχεται, καὶ ἐπομένως ἡ ἐστία τῆς γῆνης κεντρικῆς θερμότητος περιορίζεται ἐντὸς στενωτέρου χώρου περὶ τὸν Ἰσημερινόν, καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι τὰ ἡφαίστεια τῶν κατεψυγμένων χωρῶν εἶνε πάντα ἐσβεσμένα, τὰ τῶν εὐκράτων σχεδὸν ἐσβεσμένα, ἐνῶ τὰ τῆς διακεκαυμένης εἶνε πολυάριθμα, λίαν σφοδρὰ, καὶ συνεχῶς ἀναφαίνονται νέα.

Ταύτην τὴν ἔγκλισιν φαίνεται, ὅτι παρακολουθεῖ καὶ ἡ φορὰ τῶν φυτῶν καὶ ζώων ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὸν Ἰσημερινόν. Ὅσον δηλ. ἡλαττοῦτο ἡ θερμοκρασία τῶν πολικῶν χωρῶν, τόσῳ αἱ χῶραι αὗται ἀπέβαινον ἀκατάλληλοι εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐνοργάνων ὄντων, αἱ δὲ πρὸς τὸν Ἰσημερινόν χῶραι ἀρμοδιώτεροι. Πᾶν γένος λοιπὸν τείνει πρὸς μεσημβρίαν, ἅμ' ὥς ἡ ἄρκτος δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ.

Ὡσαύτως καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν αἰέποτε μεταναστεύει, εἰσβάλλει καὶ κατακτᾷ. Τοῦτο βεβαιεῖ καὶ ἡ Ἱστορία, διότι κατὰ τὰς μεγάλας μετακινήσεις τῶν λαῶν πᾶσαι αἱ εἰσβολαὶ ἐγένοντο ἐκ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν· καὶ ἐάν ποτε κατακτητῆς τις ἐπειράθῃ νὰ μεταφέρῃ τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ ἐκ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἐναντίον δηλ. τοῦ φυσικοῦ τῶν γενῶν ρεύματος, πάντοτε οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ ἀπέβησαν μάταιοι, οἱ δὲ στρατοὶ αὐτοῦ ἤχθησαν εἰς βεθαίαν καταστροφὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον· οὕτως ἡ φύσις καταβάλλει πάντα, ὅστις ἐναντίον τῶν νόμων αὐτῆς διανοεῖται καὶ ἐνεργεῖ.

ὥστε ὁ ἥλιος ἀλληλοδιαδόχως ἔρριπτε καθέτως τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐφ' ὧν τῶν σημείων τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ πόλου. Καὶ πολὺ πιθανόν τοῦτο, διότι εἰς τὰς κατεψυγμένας χώρας ἀνακαλύπτονται φυτὰ καὶ ζῶα ἀπολελιθωμένα, δυνάμενα νὰ ὑπάρξωσι μόνον εἰς θερμὰ κλίματα.

Προσέτι αἱ παρὰ διαφόροις λαοῖς καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς γινόμεναι ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο· οἷον οἱ ἀστρονόμοι τοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χ. λέγουσιν, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν ἡ ἔγκλισις αὐτῇ ἦτον $23^{\circ} 51' 20''$ ἢ καὶ 24° . Ὁ Στράβων διηγεῖται, ὅτι ἐν Συήνῃ, πόλει τῆς ἄνω Αἰγύπτου, τὰ σώματα δὲν ἔρριπτον οὐδεμίαν σχιὰν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θερινοῦ ἡλιοτροπίου, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ βάθους φρέατός τινος ἔβλεπον τὸν ἥλιον. Ἡ πόλις ὅμως αὕτη κατὰ τοὺς νεωτέρους ἀστρονόμους ἔχει πλάτος $24^{\circ} 5'$. Ἀπὸ δὲ τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οἱ ἀστρονόμοι παριστάνουσι διαδοχικῶς τὴν ἔγκλινσιν ταύτην $23^{\circ} 35'$, $23^{\circ} 30'$, $23^{\circ} 29'$, $23^{\circ} 27' 37''$, ὥστε ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον ἡλαττώθη ἡ ἔγκλισις κατὰ $23'$ περίπου, ἥτοι ἀνὰ $1'$ καθ' ἕκαστον αἰῶνα.

Κατὰ τὸν Στράβωνα οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Χαλδαῖοι ἐδόξαζον, ὅτι ἡ Ἐκλειπτικὴ ἦτο ὁ ποτε κάθετος ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης διηγεῖται, ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ Ἐκλειπτικὴ ἦτο κάθετος ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἠρίθμουν 403000 ἔτη.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἔπεται, ὅτι ἡ ἔγκλισις αὕτη βαθμὴδὸν ἐλαττοῦται καὶ τείνει πρὸς τὸ μηδέν. Ἐὰν λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὑπολογίσωμεν τὴν ἔγκλινσιν ταύτην ἐλαττουμένην ἀνὰ $1'$ κατὰ αἰῶνα, εὐρίσκομεν ὅτι μετὰ 140750 ἔτη ἡ ἐκλειπτικὴ θέλει συμπέσει μετὰ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Καὶ ὅσω ἡ ἔγκλισις αὕτη ἐλαττοῦται, τοσῶ ἡ Γῆ ἐκ τῶν πόλων

μονωμένου αὐτοῦ βάθρου ἐν ὑπερφηφανεΐᾳ ἢ καὶ ἀλαζονείᾳ· ὀφείλει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ οἰκιακὸς καὶ δημόσιος βίος εἶναι οἱ κυριώτεροι παράγοντες τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ, μεθ' ὧν πρέπει ἐξάπκντος νὰ ἔλθῃ εἰς ὀργανικὴν συνάφειαν· ὀφείλει ὅθεν ὁ διδάσκαλος νὰ κερδίσῃ μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν ῥοῦν τοῦ δημοσίου βίου, νὰ τηρῇ δὲ εἰς ἐνδελεχῇ σχέσιν σχολεῖον καὶ οἰκίαν, δι' ἐπισκέψεων ἐν τοῖς οἴκοις τῶν μαθητῶν, διὰ συναθροίσεως τῶν γονέων καὶ διὰ πολλαπλῆς συνεννοήσεως μετ' αὐτῶν.—Καὶ ὅταν οἱ γονεῖς εἴτε διὰ τὴν ἀγροικίαν αὐτῶν εἴτε διὰ τὴν ἐν γένει ἀδιαφορίαν δυσχερῇ καθιστῶσι τὴν συνεννόησιν ταύτην; ἠρώτησα ἐγώ.—Ὁ φρόνιμος διδάσκαλος, μοὶ ἀπήντησεν, ἔχει τότε νὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν παιδῶν· κερδίζων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τούτους, δύναται τὰ μάλιστα νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τῶν γονέων. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ διὰ τῆς ἀγάπης δύναται νὰ κατορθώσῃ πράγματα ἔκτακτα. Ἐν συνόψει ἡ ἀμέλεια τῆς πατρικῆς οἰκίας οὐδόλως πρέπει νὰ ᾔναι ἀναπυτικὸν προσκεφάλαιον διὰ τὴν συνείδησιν τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ὅσω περισσότερον ἡ οἰκία παραμελεῖ, τόσω περισσότερον ὀφείλει νὰ πράττῃ τὸ σχολεῖον· ὅσω μείζων εἶναι ἡ ἀγνοία ἢ ἡ ἡμαρτημένη ἰδέα τῶν γονέων, τοσούτω πλεῖον ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἐρχεται εἰς σύσκεψιν μετ' αὐτῶν, καὶ ἑκάτερα ταῦτα νὰ ἐξουδετεροῖ.—Καλὰ καὶ δίκαια ταῦτα, εἶπον πάλιν ἐγώ, ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν τέλος εἰς τὸ σχολεῖον. Διὰ τίνων ἄρά γε μέσων νομίζετε, ὅτι διεγείρεται ἐν αὐτῷ καὶ τρέφεται τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν παιδῶν;—Τρία τινὰ συμβάλλουσιν ἐνταῦθα, μοὶ ἀπήντησε· τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τοῦ διδασκάλου, ἡ σεμνὴ ἐν τῷ σχολείῳ τάξις καὶ ἀναστροφή, καὶ ἡ πλήρης ζωῆς διδασκαλία. Καὶ πρῶτον τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τοῦ διδασκάλου εἶναι τὸ σπουδαιότατον καὶ τελεσφορώτατον μέσον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν διάπλασιν τοῦ παιδὸς ἐν τῷ σχολείῳ. Καθὼς οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ τὴν ἀνδρείαν, πειθαρχίαν καὶ καρτερίαν διεγείρουσιν ἐν τῷ στρα-

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΠΕΡΙ ΒΕΛΤΙΟΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 90.)

Ἐνθα τοιαῦται ἰδέαι ἐπικρατοῦσιν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐκεῖ ὁ οἰκογενειακὸς βίος δὲν εἶνε μοναρχία ἀλλ' ἀναρχία· ἐκεῖ διευθύνουσιν ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ὅχι ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἁμαρτίας· ἐκεῖ οὐδεμία εὐ-
ρήνη καὶ εὐλογία κατοικεῖ, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀθλιότης καὶ κα-
τάρα· ἀμφοτέρω ταῦτα πολὺ συχνότερα ὑπὸ τὸ στίλβον πε-
ρικάλυμμα τῆς οὕτω λεγομένης λεπτῆς καὶ ἐπιμεμελημένης
κοινωνικῆς μορφώσεως.—Ἐν τούτοις, ὑπέλαβον ἐγὼ, ψέ-
γουσι τὸ σχολεῖον διὰ τὴν ἐκ τῶν οἰκιακῶν τούτων ἐλατ-
τωμάτων διαφθορὰν τῆς κοινωνίας. Ἐνῷ ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ,
ἐνθα ὁ παῖς λαμβάνει τὴν πρώτην μόρφωσιν, ἡ θρησκεία
καὶ ἡ μετὰ ταύτης χρηστοθήθεια καὶ κοσμιότης ἐπὶ μᾶλλον
καὶ μᾶλλον ἀπαρχαιοῦνται, ἐνῷ διὰ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώ-
πων οἱ χρόνοι καθίστανται μοχθηρότεροι· ἐν τούτοις πᾶσαν
τὴν αἰτίαν, τοῦλάχιστον τὴν κυριωτάτην αἰτίαν τοῦ λυπη-
ροῦ τούτου φαινομένου, ἀποδίδει ὁ κόσμος εἰς τὸ σχολεῖον.
Οἱ ἱατροὶ κατηγοροῦσιν αὐτὸ διὰ τὴν ἀναπηρίαν τῶν παιδῶν,
οἱ δικασταὶ διὰ τὸν διεφθαρμένον χαρακτῆρα τοῦ κακούρ-
γου, οἱ ἱερεῖς διὰ τὴν ἑλλειψιν θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐν
τῷ λαῷ, οἱ πολιτικοὶ διὰ τὰς συμβαινούσας στάσεις.—Ὁρ-
θῶς ἐν μέρει καὶ δικαίως, μοι ἀπήντησε μειδιῶν ὁ γέρων.
Τῶνόντι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι ἄνευ
εὐθύνης. Τὸ σχολεῖον δὲν πρέπει γὰρ ἵσταται ἐπὶ τοῦ ἀπορμε-

νὰ ἀριθμῇ, ὁ τῆς θρησκείας διδάσκαλος ὀφείλει θρησκευ-
 τικόν βίον νὰ ἄγῃ.—'Αλλὰ νομίζω, διέκοψα αὐτὸν λέγων,
 νομίζω ἄπνυτες οἱ διδάσκαλοι ἢ εἶναι ἀληθῶς τοιοῦτοι, ἢ
 τοῦλάχιστον προσπαθοῦσι νὰ φαίνωνται τοιοῦτοι πρὸ τῶν
 μαθητῶν αὐτῶν.—'Ο γέρον ἐκίνησε τότε λυπηρῶς τὴν κε-
 φαλήν του, καὶ μετὰ μικρὰν σιωπὴν προσέθηκε: Δὲν ἀρκεῖ,
 ἀγαπητὲ Καλλίμαχε, νὰ θέλῃ μόνον ὁ διδάσκαλος νὰ πα-
 ρέχῃ εἰς τοὺς πύδας καλὸν παράδειγμα, ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ-
 ναγκασμένος πραγματικῶς νὰ παρέχῃ αὐτὸ εἰς αὐτούς.
 Ἐνθα ὁ διδάσκαλος ψευδῶς προσποιεῖται ἐνώπιον τῶν παι-
 δων θρησκείαν, ἣν ἥκιστα ἔχει ἐν τῇ κτῆδι οὐτοῦ, ἐκεῖ τὸ
 πᾶν κακῶς διατίθεται. Δεινὸν εἶναι περὶ πίστεως νὰ λέγη-
 τας, μὴ ἔχων πίστιν, καὶ νὰ θέλῃ τὴν ἀθανασίαν νὰ ἀποδεί-
 ξῃ, μὴ πιστεύων εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἔτι δεινότερον νὰ ὁμιλῇ
 περὶ εὐποιίας μὲ καρδίαν ἀνοικτίρμονα, περὶ εἰρηνοποιίας
 μὲ φιλόνηικον χαρακτῆρα, περὶ ταπεινοφροσύνης μὲ ὑπε-
 ρηφάνειαν, περὶ ἀγάπης φίλαυτος ὢν. 'Ο τοιοῦτος λόγος
 εἶναι ἀκριβῶς δηλητήριον διὰ τοὺς παῖδας, καθιστᾷ αὐτοὺς
 ὄχι ἁγίους, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἁγίους, ὄχι εὐσεβεῖς
 ἀλλὰ προσποιουμένους εὐσέβειαν, τοὺς καθιστᾷ ὑποκρι-
 τὰς, ψεύστας, ἀπατεῶνας. Οἱ παῖδες ἔχουσι διὰ τὴν ἀλή-
 θειαν ἢ τὸ ψεῦδος τοῦ διδασκάλου ἱκανῶς λεπτὸν αἶσθημα·
 ἃς μὴ δίδῃ ὅθεν οὗτος λαβὴν, ὥστε νὰ φαίνεται τι, ὅπερ
 πραγματικῶς δὲν εἶναι. 'Οχι τὸ διὰ τῆς διδασκαλίας ὑπο-
 δεικνύειν, ἀλλὰ τὸ διὰ τοῦ βίου ὑποδεικνύειν εἶναι τὸ κρᾶ-
 τιστον.—Καὶ ὁποῖά τινα ἄρά γε δυνατόν νὰ ᾔναι τὰ ἀσφαλῆ
 τεκμήρια τοῦ ὅτι πληροῦται ἡ ἀπαιτήσις αὕτη; ἠρώτησα
 ἐγὼ· ὅτι δηλαδὴ ὁ διδάσκαλος ἀληθῶς καθίσταται ἀγαθὸν
 παράδειγμα εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν παῖδας;—Καὶ τούτου, ὁ-
 περ ἐρωτᾷς, μοὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ τῆς ἐν γένει καλῶς
 διεξαγομένης θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἀλάνθαστον γνώ-
 ρισμα εἶναι τὸ καθόλου ἥθος τῶν μαθητῶν, ἢ ἐν τῷ σχολείῳ
 ἀνυστροφῇ αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ ἢ σεμνῇ ἐν τῷ σχολείῳ τάξις,

τῶ αὐτῶν, ὑπόδειγμα ἀγαθὸν τῶν ἀρετῶν τούτων αὐτοῖς
 ἑαυτοὺς προβάλλοντες, οὕτω διαπράττουσι καὶ οἱ διδά-
 σκαλοι τὰ μέγιστα ὅχι δι' ἐκείνου, ὅπερ λέγουσιν, ἀλλὰ
 δι' ἐκείνου, ὅπερ εἰσί. Τὸ παιδίον θεωρεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν
 διδάσκαλον ὡς τὸ σύνολον καὶ τὸ ἰδεῶδες πάσης σοφίας
 καὶ χρηστότητος. Ὅ,τι λέγει ἐκεῖνος εἶναι ἀληθές, ὅ,τι
 πράττει δίκαιον, ὅ,τι προστάττει καλόν. Διὰ τὸν παῖδα ἀ-
 ληθῶς ὁ διδάσκαλος εἶνε ἡ προσωποποιήσις τῆς θρησκείας.
 Ὅταν ἐκεῖνος ὁμιλῇ, ὁ παῖς γίνεται ὅλος ὦτα καὶ ὀφθαλ-
 μοί· πράττων τὰ πάντα κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἐπανα-
 λαμβάνων συνεχῶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, μιμούμενος τὴν
 στάσιν, τὰς κινήσεις καὶ αὐτοὺς τοὺς μορφασμοὺς τοῦ προ-
 σώπου αὐτοῦ, καὶ ποικίλως διατιθέμενος ὑπὸ πάντων τού-
 των, ἄνευ περαιτέρω σκέψεως ἀναλαμβάνει τὴν ὅλην ψυχι-
 κὴν διάθεσιν καὶ ἀξίαν τοῦ διδασκάλου. Ὡς ἐκ τούτου κα-
 θήκον ἔχει ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ αὐτοῦ νὰ ἀπο-
 φεύγῃ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πίστιν τοῦ παιδὸς
 εἰς τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ. Πολλῶν δὲ μᾶλλον εἶναι καθήκον του
 τὸ ἐσωτερικόν του νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ ἀκαθάρτων ἐπιρ-
 ροιῶν, νὰ γυμνάζῃ ἑαυτὸν εἰς τὰς μεγίστας τῶν ἀρετῶν,
 καὶ δὴ εἰς τὴν συγκράτησιν ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦ συνόλου τῶν
 πράξεων καὶ λόγων του ἐν τε τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ
 νὰ ἀποκτᾷ καὶ διατηρῇ τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς σιωπηλὴ
 καὶ γλυκεῖά τις δύναμις κυριεύει τὰς ψυχὰς, ἔλκει πρὸς
 ἑαυτὸ τὰ πνεύματα καὶ διεγείρει τὴν τάσιν πρὸς ἀπομίμη-
 σιν. Τοιοῦτον εὐγενὲς παράδειγμα δύναται ἐλευθέρως ἐ-
 κείνος μόνον ὁ διδάσκαλος νὰ καταστῇ, ὅστις ἔχει τὴν θρη-
 σκεῖαν ἐν ἑαυτῷ. Ὅ,τι τις δὲν ἔχει, τοῦτο οὐδὲ νὰ δώσῃ δύ-
 νатаι. Ἐφόσον εἶναι ἀδύνατον ἐπὶ τῆς διανοίας νὰ ἐπενεργῇ
 τις ἄνευ διανοίας, χαρακτῆρα νὰ μορφώνῃ ἄνευ χαρακτῆ-
 ρος, ἐπὶ τοσοῦτον εἶναι ἐπίσης ἀδύνατον ἐπὶ τῆς καρδίας
 νὰ ἐπενεργῇ ἄνευ καρδίας. Ὁ τῆς ἰχνογραφίας διδάσκα-
 λος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ νὰ ἰχνογραφῇ, ὁ τῆς ἀριθμητικῆς

παραδόξως, ἀλλ' εἶναί τι ἀληθές τὸ λόγιον τοῦ Th. Weber.
 »Προτιμότερα ζωὴ ἄνευ χριστιανισμοῦ, ἢ χριστιανισμός
 ἄνευ ζωῆς». —

ὑπὸ δὲ τὴν τρίτην ἀπαίτησιν, ἀγαθὲ μοι γέρον, τὸν ἡ-
 ρώτησα πάλιν, τὴν πλήρη ζωῆς διδασκαλίαν, ὡς ἔλεγες,
 ὁποῖά τινα πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, καὶ πῶς δι' αὐτῆς διεγεί-
 ρεται καὶ ἐνισχύεται τὸ θρησκευτικὸν τῶν παιδῶν αἶσθημα;
 — Σοφὸς τις Γερμανός, μοι ἀπήντησε, τὸ ἐξῆς λέγει ἐπὶ
 τῆς περιστάσεως ταύτης « Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῷ βίῳ ὀφείλει
 νὰ ᾔηται ζωηρότατον καὶ τὴν δρασιωτέραν ζωὴν παρέχον,
 πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ μεταδίδεται ὅχι ὡς νεκρόν τι ». Καὶ τί
 ἄλλο ἀποβαίνει ἡμῖν ἐν τῷ ταλαιπώρῳ τούτῳ βίῳ πηγὴ
 λογικῶς ἐνεργοῦ ζωῆς καὶ ἐνδελεχοῦς εὐδαιμονίας ἢ ἡ
 θρησκεία; Ἡ θρησκεία ἄρα πλήρη ζωῆς ὑπάρχουσα ἐν τῇ
 καρδίᾳ τοῦ διδασκάλου ὀφείλει ζωηρῶς νὰ μεταδίδηται δι'
 αὐτοῦ εἰς τοὺς παῖδας. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὸ πνεῦμα τοῦ
 διδασκάλου εἶναι τὸ ζωοποιῶν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύ-
 νηται νὰ ἀντικατασταθῇ ὅχι μόνον διὰ σοφιστικῶν τεχνα-
 σμάτων, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῆς τῆς μεγίστης πολυμαθείας. —

Πῶς, τὸν διέκοψα τότε μετ' ἀπορίας, ἡ πολυμαθεῖα τοῦ
 διδασκάλου δὲν συμβάλλει ἢ μᾶλλον δὲν προαπαιτεῖται εἰς
 τὴν πλήρη ζωῆς διδασκαλίαν τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήμα-
 τος; — Εἶναι ἀληθές, μοι ἀπήντησεν, ὅτι πρώτη ἀνάγκη
 ἐνταῦθα παρίσταται ὁ θρησκευτικὸς διδάσκαλος νὰ ἔχῃ ἀ-
 ποκτήσῃ ἐν γένει μὲν καθαρὰν τινα καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν ἀ-
 πάσης τῆς Ἱστορίας τῆς ἀποκαλύψεως, ἰδίᾳ δὲ βαθυτάτην
 κατανόησιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ἐξ ἧς νὰ δύναται νὰ διορᾷ
 τὴν ποικίλην συνεξάρτησιν καὶ συμφωνίαν τῶν διαφορῶν
 αὐτῆς μερῶν, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ διὰ τῶν γενικῶν αὐτοῦ μελε-
 τῶν πρόχειρα ἐπιχειρήματα καὶ παραδείγματα ἐξ ὅλων τῶν
 ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν γνώσεων· καθόσον ὁ-
 μως ἡ διδασκαλία πρόκειται νὰ γείνη πρὸς παῖδας, συγ-
 χρόνως ἀπαιτοῦνται καὶ ἄλλα τινὰ ἀκριβῶς τοσοῦτον συμ-

ἡ ἔμφρων σιωπὴ καὶ σύντονος προσοχὴ τῶν παιδῶν, ἡ δραστικὴ ἐπιμέλεια, ἡ πρόθυμος ὑπακοή, ἡ φιλόφρων αἰδώς, τὸ πανταχοῦ ἐπιλάμπον αἶσθημα τῆς φιλοτιμίας καὶ εὐσεβείας, ἡ αὐστηρὰ ἀποχὴ ἀπὸ σφαλμάτων, ἅτινα φαίνονται μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ παιδικὰ, ἀποβαίνουσιν ὅμως ἀργότερα ἀφορμαὶ σπουδαιοτάτων κοινωνικῶν κακιῶν, ταῦτα πάντα εἶναι οἱ καρποί, οὓς ὀφείλει νὰ φέρῃ ἡ Χριστιανικὴ Ὁρησκειτικὴ διδασκαλία, ἐπομένως καὶ τρανὰ σημεῖα τοῦ ὅτι καλῶς ἐκτελεῖται αὕτη. Ἄλλ' αὐτὰ ταῦτα, ἀγαπητὲ Καλλίμαχε, ἐξηκολούθησε λέγων, ἡ μᾶλλον ἡ ἐπὶ τούτων ἀσκήσεις ἀποβαίνει συγχρόνως τὸ δεύτερον ἐλαττήριον τῆς διεγέρσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ Ὁρησκειτικοῦ αἰσθήματος· εἶναι ἄρα ταῦτα καὶ ἀποτελέσματα τῆς χρηστῆς διδασκαλίας καὶ μέσα πρὸς αὐτὴν ταύτην.—Καθὼς ἤθελεν εἰπῇ τις ἐν παρομοιώσει, ὑπέλαβον ἐγώ, ὅτι ἡ θερμότης τοῦ σιδήρου, τοῦ ἱσταμένου ἀντικρὺ τῆς πυρᾶς, εἶναι μὲν ἀποτέλεσμα ξένης ἐπενεργείας, ἀλλὰ καὶ αὕτη δι' ἑαυτῆς ἀνατακλωμένη καὶ διαδιδομένη εἰς τὰ πέριξ θερμαίνει αὐτά.—Λίαν πρόσφορος καὶ ἀγαθὴ, μοι εἶπεν, ἡ παρομοίωσις. Τωόντι ἡ ἐνδελεχὴς ἀσκήσις τῶν παιδικῶν τούτων ἀρετῶν εἶναι ἱκανῶς προαγωγικὸν καὶ σπουδαιότατον διὰ τοὺς παῖδας, καὶ προαλείφει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν μεγαλητέρων καὶ σπουδαιότερων ἀρετῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ Ὁρησκειτικῇ διδασκαλίᾳ ἄνευ Ὁρησκειτικῆς ἀσκήσεως εἶναι ἀλλόλοχόν τι· εἶναι ὡς ἐὰν ἤθελέ τις διὰ μόνης τῆς διδασκαλίας νὰ μορφώσῃ τινα εἰς τὸ παίζειν τὸ κλειδοκύμβαλον ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπ' αὐτοῦ ἀσκήσεως. Ἐνθα ἡ ἀσκήσις ἐν τῇ εὐσεβείᾳ, κοσμιότητι καὶ τῇ καθόλου ἀρετῇ ἐλλείπει, ἐνθα οἱ παῖδες δὲν συνηθίζονται διὰ σπουδαίας τιμῆς ἐν τῷ σχολείῳ ἀγωγῆς νὰ ζῶσι καὶ ἐνεργῶσι συμμέτρως τοῖς διδασκάλοις τῆς Ὁρησκείας, ἐνθα τὸ σύνολον τῆς ἀγωγῆς ταύτης δὲν εἶναι ὁ ἀρμόδιος τύπος τοῦ Ὁρησκειτικοῦ βίου, ἐκεῖ ἅπαντα ἡ διδασκαλία εἶναι ἀνωφελής. Ἡγεῖ

γέρον, θέλετε λάβη τὴν καλωσύνην τοῦ νὰ ἐκκηρύσσητε καὶ ἀναπτύξητε εἰς ἡμᾶς καὶ τοὺς δύο·τούτους ὄρους, ὑφ' οὓς τελευταῖον εἶπετε, ὅτι ὀφείλει νὰ γίνηται ἡ ὀρησκειτικὴ διδασκαλία.—Εὐχαρίστως, μὴ ἀπῆντησεν ὀρθῶν τὸ γερμαῖον αὐτοῦ στήθος καὶ τὴν κεφαλὴν.—Ἦλσαι αἱ ὀρησκεῖται ἔχουσι γενικὰς τινὰς ἠθικὰς ἀρχὰς συμφωνούσας πρὸς ἀλλήλους καὶ κατακλήλους πρὸς διέγερσιν εὐσεβῶν αἰσθημάτων, ἐνίσχυσιν ὀρθῶν διανοημάτων καὶ ἐπιδιώξιν αὐστηρῶς ἠθικοῦ βίου· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ὁ βίος εὖτος ὀφείλει κατ' ἰδιόχοντά τινα τρόπον νὰ διαπνέεται ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, καὶ νὰ θεμελιεύται ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἱερέει κατὰ ταῦτα νὰ διεγείρεται ἐν τοῖς παισὶν ἡ συνείδησις τοῦ ἐναμαρτῆ τοῦ αὐτῶν, καὶ διότι ὑπόκεινται εἰς ἁμαρτίας τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπολυτρώσεως, πρέπει νὰ πληροῦται ἡ καρδιά αὐτῶν ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ δεόν νὰ ριζωθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδῶν εὐ-
τως, ὥστε πᾶν τὸ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἢ ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν λόγων αὐτοῦ ἐκπηγάζον νὰ γίνεται ἀμέσως ἀσπαστὸν ὑπ' αὐτῶν, καὶ αὐτὸ μόνον ἀσπαστὸν ἢ χριστιανικὴ σεμνότης, τὸ εὐσεβὲς ἦθος, ὁ ἅγιος ἔρως, ἡ πραότης, ἡ ταπεινότης, εὐσπλαγχνία, ὑπομονή, καρτερία, ἀλήθεια καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ νὰ κατανοῶνται διὰ τῆς διανοίας αὐτῶν, νὰ ἐμβάλλωνται ἐν τῇ καρδίᾳ των, καὶ εἰς ἐνδελεχῆ ἄσκησιν νὰ προβάλλωνται. Ἐκ τούτου προέρχεται καὶ ἕτερον τι, ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὀφείλει νὰ περιορίζεται εἰς τὸ καθαρῶς ἠθικὸν τῆς ὀρησκειας, καὶ πᾶν μεταφυσικόν καὶ δογματικὸν νὰ ἐπαφίνωμεν εἰς τοὺς θεολόγους, καὶ εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰς καὶ συζητήσεις. Ἡ ὀρησκειὰ δὲν εἶναι θεολογία, καὶ ἡ θεολογία δὲν εἶναι ὀρησκειὰ. Οἱ παῖδες ὀφείλουσι μόνον τοὺς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀφελεῖς ἐκ-
κρινεῖς καὶ ἀναξωπτικοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ ἐνστερνίζο-
μενοι τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐπιλάμπουσαν ἐλευθερίαν εἰ-

βάλλοντα εἰς τὸν σκοπόν, ὅσον καὶ τὸ πρῶτον.—Τὰ ποῖα ἠρώτησα ἐγώ;—Ἀπαιτεῖται τὰ μάλιστα πρῶτον ἡ στάσις τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μαθήματος νὰ ᾖ ἡναι σπουδαία τις, ἡσυχος καὶ ἀξιοματική, συγχρόνως ὁμως καὶ φιλοφρονητική καὶ γλυκεῖα, ἐν δὲ τῇ ἐνδυμασίᾳ καὶ ἐν τοῖς τρόποις αὐτοῦ, νὰ ἀποφεύγῃ ἐπιμελῶς πᾶν τὸ ράθυμον καὶ ἀτοπον. Ἀπαιτεῖται δεύτερον ἡ γλῶσσα τοῦ διδασκάλου νὰ ᾖ γραμματικῶς ὀρθή, εὐγενής, καθαρὰ, οὐχὶ πολλὰ ὑψηλή, καὶ ὀρθῶς διηρθρωμένη. Ἀπαιτεῖται τρίτον νὰ ἔχῃ ὁ διδάσκαλος τὴν ἀναγκαίαν ἐπίτηδειότητα καὶ ἀσκήσιν, ὥστε τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ ὕλην κατ' ὀρθὴν μέθοδον νὰ διχτάσῃ καὶ διὰ τῆς μεθόδου του ταύτης ἀπάσας τὰς τοῦ παιδὸς πνευματικὰς δυνάμεις ἁρμονικῶς νὰ προάγῃ, νὰ ἀποφεύγῃ προαγωγὴν τῆς μιᾶς πνευματικῆς δυνάμεως ὑπὲρ τὰς ἄλλας, πρὸ πάντων δὲ τὸ αὐτενεργὸν τοῦ παιδὸς κατ' ὀρθὸν καὶ εὐτυχῇ τρόπον νὰ διεγείρῃ καὶ ἐνισχύῃ. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα, ἐξηκολούθησε λέγων μετὰ τινος σεμνότητος ὁ γέρον, ὅλα ταῦτα εἶναι ἀπαιτήσεις, αἵτινες τότε μόνον συμβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν παιδῶν, ὅταν ὁ διδάσκαλος ἐμψυχοῦται καὶ διακατέχεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθοῦς εὐαγγελικῆς ἐλευθερίας καὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὑγιῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν. Ὀφείλει ἄρα κατὰ ταῦτα ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία πρῶτον νὰ ᾖ χριστιανικὴ καὶ εὐαγγελικὴ, δεύτερον νὰ τελεῖται κατὰ τοὺς παιδαγωγικοὺς νόμους.—Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐπερείσας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν τοίχον καὶ τὴν ράχιν ἐπὶ πενιχροῦ προσκεφαλαίου ἀνεπαύετο.

Σιγὴ θρησκευτικὴ ἐπεχράτησεν ἐπὶ τινας στιγμὰς ἐν τῷ δωματίῳ. Οἱ λόγοι τοῦ γέροντος ἤχουν ἐναυλοὶ εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν, ἡ ψυχὴ ἐμελέτα αὐτούς, τὰ δὲ βλέμματα ὅλων προσηλοῦντο ἐπὶ τὸ ὠχρόλευκον πρόσωπον τοῦ Λευίτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θεία τις αἴγλη ἐπεφαίνετο. Τέλος πρῶτος ἐγὼ λῦσας τὴν σιωπὴν, θέλετε βεβαίως, εἶπον, σεῖσθε ἡμῖν

ἀντιπαρίσταται εἰς τὸν παῖδα ἀμέσως καὶ ἐγγύθεν αὐτὸς ὁ βίος, καὶ νοηταὶ καὶ ἀφηρημέναι ἀλήθειαι φαίνονται εἰς αὐτὸν αἰσθηταὶ καὶ συγκεκριμέναι. Μόνον ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ βαθμίδι δύναται τις νὰ κάμῃ λόγον περὶ συστηματικῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὀφείλει νὰ θεμελιουῖται ὄχι ἐπὶ θεολογικοῦ βιβλίου, ἐπὶ τῆς κατηχήσεως, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς βίβλου τῆς θρησκείας, ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἥτις λέγει εἰς ἡμᾶς ἄνευ θεολογικῶν καὶ δογματικῶν σχέσεων, τί εἶναι Θεός, τί εἶναι ἄνθρωπος, ἐν ποίᾳ σχέσει ἴσταται ὁ θεὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν θεόν.—Καὶ ταῦτα μὲν, εἶπον ἐγὼ, ἔσον ἀφορᾷ τὸ πρὸς τὸ ποιὸν τῆς ὕλης, ὁ δὲ τρόπος τῆς μεταδόσεως αὐτῆς, ἡ μέθοδος, ὁποῖα τις ὀφείλει νὰ εἶναι.—Ἡ μέθοδος, ὑπέλαβεν, ὀφείλει νὰ ᾔηται φυσικὴ τις, νὰ πληροῖ δὲ τὰς ἐξῆς δύο ἀπαιτήσεις· α'. νὰ ᾔηται ἐποπτευτικὴ καὶ σαφὴς β'. ἐποικοδομητικὴ καὶ ἀναπτύσσουσα. Ἡ ἐποπτευτικότης τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας δὲν συνίσταται εἰς τὴν παρουσίαν αἰσθητῶν ἐποπτευτικῶν μέσων εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ὀφθαλμὸν τοῦ παιδὸς (εἰκότων ἱερᾶς Ἱστορίας κτλ.), ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ νὰ ἐξεγείρῃ τις καὶ καλῇ εἰς βοήθειαν τὰς ἐσωτερικὰς θρησκευτικὰς ἐποπτείας τοῦ παιδός, δηλ. τὰ ἐν αὐτῷ ἤδη ὑπάρχοντα θρησκευτικὰ αἰσθήματα, καὶ θρησκευτικὰς τάσεις νὰ διεγείρῃ, νὰ φωτίξῃ καὶ ἐνισχύῃ, τὸ ἄνευ συνειδήσεως αἶσθημα νὰ φέρῃ εἰς τὴν συνείδησιν καὶ νὰ ἀναπλάττῃ, ἢ τὰ μὴ ὑπάρχοντα νὰ προσπορίξῃ καὶ νὰ παράγῃ. Ἡ ἐποπτευτικότης αὕτη ἐν μέρει ἐπιτυγχάνεται, ὅταν τις παραδείγματα θρησκευτικοῦ βίου παρουσιάξῃ λίαν ζωηρὰ πρὸ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδός, ἐν εἵδει ἱστορημάτων, βαθύτατα χαρακτηρίζων τὰ ἀναφερόμενα πρόσωπα καὶ πράγματα, καὶ ἰσχυρῶς ἐρεθίζων τὴν φαντασίαν τοῦ παιδός, ὥστε αὐτὸς νὰ βλέπῃ συγχρόνως διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀφθαλμοῦ,

ρήνην καὶ εὐδαιμονίαν νὰ ἀναπνέωσιν· οὐδὲν πρὸς αὐτοὺς τὸ φιλοσοφικὸν σκοτεινὸν καὶ σκυθρωπὸν δόγμα, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀνθρωπίνων συζητήσεων καὶ ἐρίδων. Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸν δεῦτερον ὅρον, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὀφείλει νὰ γίνεταί παιδαγωγικῶς. Ἡ ἀπαιτήσις αὕτη ἀναφέρεται ὄχι μόνον εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εἶδος ἢ τὴν μέθοδον, καθ' ἣν ἡ μετάδοσις τῆς ὕλης κανονίζεται. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τότε ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς παιδαγωγικὰς ἀπαιτήσεις, ὅταν μεταδίδεται κατὰ βαθμολογικὴν τινα σειρὰν διδαγμάτων, συμμέτρως τῇ ἐκχέστοτε ἀναπτύξει τῶν παιδῶν· τὸ δὲ μέτρον τοῦτο δὲν κανονίζεται κατὰ ὠρισμένον τι δόγμα, ἢ θεολογικὸν τι σύστημα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας λαμβάνεται ἐξ αὐτῆς τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ παιδός. Καὶ πρῶτον μὲν δὲν ὀφείλομεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν παῖδα οὔτε λίαν ὀλίγην, οὔτε λίαν πολλὴν ὕλην. Τὸ λίαν ὀλίγον πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν, διότι ἄλλως αἱ ἐν τῷ παιδίῳ θρησκευτικαὶ ἀφορμαὶ ἐλαττοῦνται, τὸ ἐν αὐτῷ θρησκευτικὸν αἶσθημα μαραίνεται. Ἐτι βλαβερώτερον τοῦ λίαν ὀλίγου εἶναι τὸ λίαν πολὺ, διότι τότε ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς τοὺς παῖδας ὀφείλει νὰ ᾔηται τὸ ὕψιστον καὶ ἀγαπητότατον, φέρει ἐν αὐτοῖς κόρον καὶ ἀηδίαν. Δεύτερον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης πρέπει νὰ προβαίνωμεν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκ τῶν παιδικωτέρων εἰς τὰ ἀνδρικώτερα ἐκ τῶν ἐποπτευτῶν εἰς τὰ νοητά. Ἡ παιδαγωγικῶς γενομένη θρησκευτικὴ διδασκαλία δὲν ἀρχίζει διὰ τοῦ Πάτερ ἡμῶν, οὔτε διὰ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, οὔτε διὰ τῆς κατηχήσεως καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ τὴν πνευματικὴν τροφὴν προσφέρει ἐν πρώτοις κατὰ τὸν εὐπεπτότερον τρόπον, προτιμᾷ δηλαδὴ πρὸς τοῦτο ὡς εἶδος τῆς πρώτης θρησκευτικῆς μεταδόσεως τὴν ἱστορικὴν πτράστασιν. Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ

ιδιάζοντα εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐποπτείας τοῦ κοινοῦ λαοῦ, καλὴ τόνωσις τῆς γλώσσης, ὀρθὴ διαίρεσις τοῦ λόγου, καὶ τὴν ἀπλὴν, συνεπῆς ἐκ τῶν εὐκόλων εἰς τὰ ὀσκόλα προβαίνουσα διάταξις τῶν συλλογισμῶν.

(Ἐπεὶ συνέχεται)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.

ΠΕΡΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.

¹ (Συνέχεια ἴδ. σελ. 129.)

Ἄρτος σίτινος εἶναι ἢ μᾶλλον ἀξιοσύστατος τροφὴ τῶν παιδίων ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ᾔηται πολλὰ νωπὸς ἢ πολλὰ ἐξυμωμένος. Τεχνικὰ πέμματα, ἂν καὶ προσφιλέῃ εἰς τὰ παῖδια, εἶναι πάντοτε ἐπιβλαβή· ἡ δὲ υπερβολικὴ χρῆσις, τὸ δηλητήριο, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὰ πλεῖστα παῖδις ὠχρὰ καὶ ἀδύνατα. καὶ μάλιστα, ὅταν συνοδεύωνται μὲ ἐρεθιστικά ποτά. Ὁ πῶραι εἶναι ἐπίσης ἀξιοσύστατοι, ἂν ᾔηται ὠριμοί, καὶ ἂν τηρῇται ἡ ἀναγκαία μετριότης. Αἱ πρῶμαι ὁπῶραι ὠφελοῦσιν ὀλιγώτερον καὶ ἔκρεπε τοῦλάχιστον νὰ τρώγωνται μετὰ τοῦ ἄρτου. Φαγητὰ διὰ γαιόμηλων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐπεπτα, ἀλλὰ συνήθως τρώγουσι ποσόν, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἐπεξεργασθῇ ὁ στόμαχος. Καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν δὲ αὐτῶν, ὅταν ᾔηται προσδωρισμένα διὰ παῖδια, πρέπει νὰ καταβάλληται πλεονέκτης ἐπιμέλεια.

Καθὼς δὲ χάριν τῆς ὑγείας πρέπει νὰ γίνηται ἐκλογὴ τῶν φαγητῶν, οὕτω διὰ λόγους ἠθικοῦς, δὲν πρέπει νὰ ἀ-

ὅ,τι ἀκούει διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠτός. Ἐκτός δὲ τῶν ὁρη-
σκευητικῶν τούτων ἱστορημάτων συμβάλλουσιν ἐνταῦθα καὶ
πλήρεις προμορφώσεων καὶ εἰκονικῶν παραστάσεων ῥήσεις
ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, αἵτινες μάλιστα συνάπτουσι τὸ αἰ-
σθητὸν μετὰ τοῦ νοητοῦ (Παρ. Σολ. 6, 6. Ἰερεμ. 8, 7.
Ψαλμ. 1. Ψαλμ. 23. 1—3. Ματθ. 6, 26 κτλ.) Ἐπίσης
εὐκόλως κατανοούμενα ὁρησκευτικὰ ἄσματα καὶ παραβολαὶ
μάλιστα ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐν τῇ ἐποπτευτικῇ παραστά-
σει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ πρῶτος τῶν διδασκάλων.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φέρῃ ἡ ἐποπτευτικὴ παράστασις τὴν εὐ-
κταίαν εὐλογίαν, ἐξηκολούθησε λέγων, πρέπει νὰ συνδεύη-
ται μὲ τὴν ἀναγκαίαν σαφήνειαν. Τὴν σαφήνειαν ἐν τῇ
ὁρησκευτικῇ διδασκαλίᾳ ἐπιβάλλει αἰτῇ ἡ ἁγία Γραφή,
«οὕτω καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὐσημον λόγον
δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσσεθε γὰρ εἰς
ἀέρα λαλοῦντες». (Κορινθ. Α'. 14, 9.) Ἐπιμελεῖται τῆς
σαφήνειας ὁ διδάσκαλος, ἐὰν προφυλάττῃ ἐαυτὸν ἀπὸ τῆς
ἐπιπολαιότητος, τῆς ματαιότητος (τῶν ματαίων λόγων)
καὶ τῆς ἀλογιστίας, ἥτις ἀγαπᾷ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὸ πλησιέ-
στατα καίμενον. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς συσ-
σωρεύσεως δεδομένων πραγματικῶν γνώσεων, αἵτινες δὲν
ἄπτονται τῆς ἐσωτάτης φύσεως τοῦ πράγματος, καὶ οὐδε-
μίαν ἐπίγνωσιν αὐτοῦ παρέχουσι ἐπίσης ἀπὸ τῆς μηχανι-
κῆς ἀπομνημονευτικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιφορτίσεως
τῆς μνήμης δι' ἀκατανοήτων καὶ ἀπέπτων ἐκφράσεων· ἐ-
πίσης ἀπὸ τῆς μονοτόνου καὶ μονοειδοῦς διδασκαλίας, ἀπὸ
κενῶν καὶ λίαν ἀφηρημένων ἐννοιῶν, ἀπὸ πομπωδῶν φρά-
σεων καὶ τῶν τοιούτων. Ἀπ' ἐναντίας τὸ κυριώτατα συμ-
βάλλον πρὸς τὴν σαφήνειαν εἶναι ἐποπτικὴ τις καὶ εἰ-
κονικὴ παράστασις, εἰς τὸν ἐκάστοτε βαθμὸν τῆς μορφώ-
σεως τῶν παιδῶν ἀρμύζουσα, τὸ πρᾶγμα ἰσχυρῶς ἐπιδει-
κνύουσα, ἀλλ' εἰς τύπον ἀπλῶς ἀπείριτον καὶ ὁμαλὴν καὶ

κυρίου δειπνου καὶ τὰ παιδιά δὲν δύνανται νὰ φάγωσι μαγειρευμένα φαγητά, διότι ἐχορτάσθησαν μὲ ἄρτον, ὀπίρας κτλ. ἢ διότι δύνανται ἄλλως κατ' ἀρέσκειαν νὰ χορτασθῶσι. Ἡ ἐκ τούτου βλάβη τῆς υἱείας καὶ τοῦ ἠθικοῦ εἶναι προφανής, καὶ μόνον ἡ ἀδυναμία τῶν γονέων δύνανται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ὑψιότερον ἢ εἰκιακὴ αὕτη σιναμωρία πηρελβαίνει εἰς ἐξωτερικὴν. Τὴν θέσιν τῶν φαγητῶν λαμβάνουσι τὰ ποτὰ καὶ τὸ σπέρμα πολλῶν κρυφῶν καὶ φανερῶν ἐλαττωμάτων μεταδίδεται πολλάκις μόνον διὰ τῆς ἀμετρίας καὶ ἀταξίας εἰς τὴν τροφήν κατὰ τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἐκ τῶν ποτῶν παρὰ τὸ γάλα εἶναι μόνον τὸ ὕδωρ ἀξιόσυστατον διὰ τὸ ἀναπτυσσόμενον σῶμα. Εἶναι σωτήριον τὸ νὰ μὴ πίνωσι τὰ παιδιά ἀμέτρως, ἀτάκτως, ἢ ὅταν ᾔναι ἐξημμένα. Ὡς πρὸς τὸ πίνειν λοιπὸν καλὸν εἶναι νὰ συνηθίζωμεν αὐτὰ μικρόθεν εἰς τὸ νὰ κατανικῶσι τὴν σιγμιαίαν ἐπιθυμίαν. Ἀς ἐντυπωθῇ λοιπὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός, ὅτι πρέπει μὲν νὰ πίνη, ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτον ἀναψυχθῇ ὀλίγον πᾶσαν φορὰν, καὶ ὅχι κατ' ἀρέσκειαν ἀλλὰ κατὰ τὴν χρείαν.

Ἐκ τῶν τεχνικῶν ποτῶν πρέπει νὰ πίνωσι μόνον ἐλαφρὰ εἶδη οἶνου, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἰσχυρῶς συγκερασμένα μὲ ὕδωρ. Καλὸν ἦτον ὁμῶς, ἂν ἡ ἀπόλαυσις τοιούτων ποτῶν δὲν ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς κανὼν, καὶ δὲν ἔκαμναν διάκρισιν ἂν πίνη τις ὕδωρ ἢ οἶνον. Καὶ μικραὶ δὲ καχεξίαι ἔπρεπε μᾶλλον διὰ τῆς νηστείας παρὰ διὰ τῶν μεθυστικῶν ποτῶν νὰ θεραπεύωνται.

Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τῶν θερμῶν ποτῶν. Κατὰ δυστυχίαν ὁ καφὲς εἰσεχώρησεν ὡς καθημερινὴ τροφή ἕως καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κατωτάτας κλάσεις τῆς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἡ Παιδαγωγικὴ δὲν ἔχει ν' ἀποτρέψῃ πλεόν ἐκ τῆς χρήσεως, ἀλλὰ νὰ περιορίσῃ μόνον τὴν κατάχρησιν.

ποβάλλη τὸ παιδίον οὐδὲν τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων. Νὰ ἐκλέγῃ ἡ συγχαίνηται φαγητόν τι εἰς τὴν τράπεζαν τὸ παιδίον εἶναι ὁ προάγγελος τῆς λιχνείας μὲ τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς αὐτῆς συνεπειάς. Πρέπει λοιπὸν νὰ προλάβῃ τις τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τοιοῦτου ἐλαττώματος. Τοῦτο δὲ γίνεται ἀπλούστατα, ἀνάποφασιστικῶς δεχθῶμεν, ὅτι τὸ παιδίον δύναται καὶ πρέπει νὰ τρώγῃ ὅλα, ὅσα τῷ προσφέρωσιν οἱ κηδόμενοι αὐτοῦ χωρὶς καμμίαν παρατήρησιν ἢ ἀντιλογίαν. Ἄν κυρωθῇ τοῦτο ὡς ἀρχή, οἱ δὲ ὁμοτράπεζοι δὲν ὁμιλῶσι πρὸ τοῦ δεῖπνου ἢ ἐν τῷ δεῖπνῳ περὶ ἐκλεκτῶν φαγητῶν, ἢ εἰς τὴν φαντασίαν θεμελιωμένη ἀποστροφή πρὸς τινα φαγητὰ καὶ ἢ ζωηρὰ κλίσις πρὸς ἄλλα δὲν θέλει γεννηθῇ ποτὲ οὐδὲ αἰ ἐν τῷ δεῖπνῳ δυσaráσκεται αἵτινες ταραττοῦσι πολλὰς οἰκογενείας. Καὶ εἶναι πάντοτε μαρτυρία κατὰ τῆς οἰκογείας ὅλης, ὅταν τὰ παιδιά προτιμῶσι πολὺ τινα φαγητὰ ἢ ὁμιλῶσι πολὺ περὶ αὐτῶν. Οὗτοι δὲν ἐσυλλογίσθησαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος «τρώγει διὰ νὰ ζῇ, καὶ δὲν ζῇ διὰ νὰ τρώγῃ».

Ὅσῳ μᾶλλον προβαίνει τὸ παιδίον αὐξανόμενον, τοσούτῳ ὀλιγώτερον γίνεται λόγος περὶ ἐκλογῆς φαγητῶν, τοσούτῳ περισσότερον ὅμως περὶ μέτρου καὶ τῆς τηρηθησομένης τάξεως. Τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὸν θηλαμινὸν ἦτο οὐσιῶδες. Ἄλλ' ἦτον ὅλως εἰς τὸν ἐξουσίαν τῆς τροφῆς τὸ πόσον καὶ πότε πρέπει νὰ τρώγῃ. Ὅσῳ ὅμως ἐλευθερώτερον κινεῖται, μὲ ὅσῳ πλειότερους ἀνθρώπους σχετίζεται τὸ παιδίαν, τοσούτῳ δυσκολώτερον ἀποβαίνει νὰ φυλάξῃ τις τὸν τεθέντα κανόνα. Πολλοὶ τῶν ἡλικιωμένων νομίζουσιν, ὅτι δὲν δύναται νὰ σχετισθῶσι μὲ παιδίον τι ἄλλως παρὰ προσφέροντες εἰς αὐτό τι πρὸς ἐδωδὴν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν οἶκον δὲ τὰ βρώσιμα εἶναι εἰς τὸ παιδίον εὐπρόσιτα, καὶ οὐδὲ προσέχουσι πολλάκις πότε καὶ πόσον τρώγει τὸ παιδίον. Θεωροῦσι τὸ τρώγειν ὡς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἐνασχόλησιν. Συνήθως τὰ μεταξὺ λαμβάνουσι τὴν θέσιν τοῦ

τερον εἰς τὸ νὰ πολλαπλασιάσωσιν αὐτάς. Ἡ ἀπολαυστικὴ τέχνη ἐτελειοποιήθη καὶ εἶδον ἐντὸς ὀλίγου παρὰ ταῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν αὐτὴν φθάσασαν εἰς τὸν ὑψιστον βαθμόν. Οἱ ἄγριοι λεπτύνουσιν αὐτὴν κατ' ἰδίον τινα τρόπον· ἀλλ' ἡ ἐπιτήδευσις αὕτη ἔχει μᾶλλον τραχύ τι καὶ χονδροειδές πρὸς ἀβρόν τι καὶ λεπτοφυές.

Δὲν θέλομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς ἀνοησίας, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Σουετώνιος, οὔτε εἰς τὰ συμπόσια, ἐν οἷς παρέθετον πινάκια, τὰ ὅποια περιεῖχον ἥπαρ τῶν σπανιωτάτων ἰχθύων, μυαλὰ φασιανῶν καὶ τῆς ἐρυθρᾶς ἰβίος, γλώσσας ταῶν καὶ γάλα μυραινῶν, τινὰ δὲ αὐγὰ περδίκων, κεφαλὰς τρυγόνων καὶ ψιττακῶν καὶ πτηνῶν, τὰ ὅποια μανθάνουσι νὰ ἄδωσι καὶ ὁμιλῶσι. Καὶ τὰ ἐσπερινὰ δεῖπνα τῆς Κλεοπάτρας, τοῦ Λευκούλλου, τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Ἀπικίου, δὲν σύρουσι τόσον τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὅσον πράγματα, τὰ ὅποια δύνανται νὰ χαρακτηρίσωσι τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἀποτελέσωσι τὴν Ἱστορίαν του.

Οἱ μεγιστᾶνες εἰς τὴν χώραν τοῦ Μονομοταπᾶ ἀρωματίζουν τὸν οἶνον, τὰ πνευματώδη ποτὰ καὶ τὰ φαγητά των μὲ φαιάν ἄμβαριν, μόσχον καὶ ἄλλας εὐώδεις οὐσίας. Ἄγγλος κυβερνήτης προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀγᾶ τῆς Μόκκας ἐν Ἀραβίᾳ εἰς γεῦμα. Ἀφοῦ δ' ἐσηκώθη ἡ τράπεζα, ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς παρακείμενον δωμάτιον, ὅπου τέσσαρες παῖδες ὑπηρέτων αὐτὸν καὶ τὸν ἀγᾶν. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐκράτει θυμιατήριον, ὃ ἄλλος χειρόμακτρα, καὶ οἱ ἄλλοι δύο δίσκον πλήρη μὲ ἄμβαριν, ξύλον ἀλόης καὶ ἄλλας εὐώδεις οὐσίας. Ἀφοῦ ἐσχέπασαν τοῦ κυβερνήτου τὴν κεφαλὴν μὲ χειρόμακτρον, ἤρχισαν νὰ τὸν θυμιῶσι, τὸ ὅποῖον ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν πολὺ εὐάρεστον.

Τὰ βάρβαρα ἔθνη δὲν καταγίνονται πολὺ πρὸς τελειοποίησιν τῆς μαγειρικῆς τέχνης. Καὶ ἂν ἐπιτηδεύσωσι δὲ τοιοῦτόν τι, καταφεύγουσιν εἰς τὰ ἀρώματα ἢ εἰς τὰ πνευματώδη ποτὰ. Παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ὁμῶς ἔθνεσι ζή-

Ἄς βραδύνωμεν λοιπόν, ὅσον οἶόν τε, τὴν ἀπόλαυσιν ἢ τοῦ-
λάχιστον τὴν συχνὴν αὐτοῦ χρῆσιν. Ἄς μεταχειριζώμεθα
δι' αὐτὰ καλῆτερα τὸ γάλα, τὸ ὁποῖον ἄρμόζει μάλιστα εἰς
τὸν οὐρανίσκον καὶ τὸν στόμαχον αὐτῶν. Οὐδὲ δικαιολο-
γοῦνται, ὅσοι θέλουσι νὰ καλυφθῶσι, λέγοντες, ὅτι ὁ κα-
φὲς ἐνδυναμόνει τὸν στόμαχον· τὸ δὲ γάλα πληροῖ αὐτὸν
βλέννης. Ἀλλὰ καὶ καφὲν ἂν δίδωμεν εἰς αὐτά, ἔστω τοῦ-
λάχιστον ὅχι δυνατός, ἀλλὰ συγκερασμένος μὲ πολὺ γάλα.
Ἐπιβλαβὴς εἶναι προσέτι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ καφέ καὶ τείου
ἀντὶ δείπνου, ἐπομένως ὁ ἐρεθισμὸς τῶν νεύρων ὀλίγον πρὸ
τοῦ ὕπνου. Τὸ τέϊον καὶ ἡ σοκολάτα ὅμως εἶναι ἐπιβλαβέ-
στερα παρὰ τὸν καφέν. Ἡ τελευταία διὰ τὴν παραμεγά-
λην θρεπτικότητά αὐτῆς συμβάλλει εἰς τὴν πρόωρον ἀνά-
πτυσιν τῆς γενετησίου ὁρμῆς. Ἀμφότερα ἔπρεπε νὰ δίδων-
ται εἰς τὰ παιδιά μόνον ὡς ἱαματικὰ μέσα κατὰ διαταγὴν
τοῦ ἱατροῦ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ σιτίων καὶ ποτῶν εἰς τὰ ἔτη
τῆς ἀναπτύξεως. Ἄς ἴδωμεν τώρα τίνα ἰσχὺν ἔχει ἡ ἐν-
δυμασία καὶ κατοικία ἐπὶ τῆς σωματικῆς ἀνάπτύξεως.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ. λ. π.

Ἐπιτήδευσις τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ ἡδονῶν.

Ἀσωτία καὶ ἀδηναργία.

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 143.)

* Ὁ ἄνθρωπος γρήγορα ἀηδίασε τὰς συνῆθεις ἡδονάς, τὰς
ὁποίας προσφέρει ἡ τράπεζα, καὶ ἠθέλησε ν' ἀπολαύσῃ νέας.
Ἡ φαντασία προσεπάθησε νὰ ἐφεύρῃ λεπτότητας, καὶ ἡ
ματαιότης, καθὼς καὶ ἄλλα πάθη, συνετέλεσαν περισσό-

Περὶ τῶν Γουάγχων, τῶν παλαιῶν κατοίκων τῆς Βαρβαρίας, οἵτινες ἔζων ἐπὶ τῶν Καναρίων νήσων, διηγοῦνται, ὅτι εἰς μίαν εὐωχίαν, ἠδύναντο νὰ φάγωσιν εἰκοσι λαγίδια καὶ μίαν αἶγα. Καὶ οἱ Ἑσκιμοὶ εἰς τὴν Γροιλλανδίαν θεωροῦσιν εὐχαρίστως, ὅταν τὰ τέκνα των, ἀφοῦ ὑπερπληρώσωσι τὸν στόμαχόν των, κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ πιέσωσι τὰ ἔντερά των καὶ δώσωσι χώραν εἰς νέαν τροφήν. Ἡ ἀδηφαγία τῶν Ἰαχουτανῶν προβαίνει τοσοῦτον, ὥστε εἰς τὰς ἐρτασίμους ἡμέρας κάθηνται γυμνοί, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ ὑπερπλήσωσι κάλλιον τὴν κοιλίαν των. Καὶ μία βασίλισσα τοῦ Ἀθαίου μετὰ τὸ γεῦμα ἐξηπλώνετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, διὰ νὰ πιέσωσι καὶ ζυμώσωσιν οὕτως εἰπεῖν τινὲς τῶν θεραπόντων τὴν κοιλίαν τῆς μετὰ τὰς χειρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ διευκολύνουσι κάλλιον τοῦ στομάχου τὴν χώνευσιν.

Ὁ Ἀθήναιος ἀναφέρει πλεῖστα παραδείγματα μεγάλης ἀδηφαγίας. Διηγεῖται περὶ τοῦ ἀθλητοῦ Θεαγένους καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, ὅτι εἰς μίαν μόνην ἡμέραν κατέτρωγαν ὀλόκληρον βούν, περὶ Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου, ὅστις ἔτρωγεν εἰκοσι μνᾶς κρεῶν, καὶ ἄλλας τόσας ἄρτων καὶ ἔπινε τρεῖς χόας οἴνου, περὶ τοῦ Ἀστυδάμαντος, ὅτι μόνος κατέφαγε τὰ ἐδέσματα, τὰ ὅποια εἶχον παρασκευασθῆ δι' ἐνὸς ἀτομα, περὶ τινος γυναικὸς ὀνομαζομένης Ἀγλαίδος, ἣτις εἰς ἓν συμπόσιον ἔφαγε δώδεκα λίτρας κρέατος, τέσσαρας χοίρικας ἄρτου, καὶ ἓνα χόα οἴνου.

Ὅλα τὰ ἔθνη ἐφευρίσκουσι μέσα, διὰ νὰ τρώγωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον φαγητόν, καὶ διὰ νὰ ἐπαυξήσωσι τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης περισσότερον παρ' ὅ, τι χρειάζεται. Τὰ θερμα ποτὰ καὶ τὰ διαλυτικὰ δὲν εἶναι τὰ τόσο ἀξιόμμεπτα μετὰ τούτων τῶν μέσων. Οἱ Ὀμαγοῦαι κλύζουσιν ἕκαστον συνδαιτυμόνα, πρὶν καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ οἱ ἄρχοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραπέζης ἐζήτουν τὴν σκωραμίδα. Ἀλλ' ἡ δεινοτάτη χονδροειδοσύνη, ἣτις προσεγγί-

τοῦσι νὰ παρασκευάσωσι τὰ φαγητά, ὅσον τὸ δυνατόν εὐχυμώτερα. Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη εἶχον τοὺς μαγείρους εἰς μεγάλην ὑπόληψιν καὶ ποτὲ δὲν παρετήρησέ τις, ἐκτὸς τοῦ Ποσιδίππου, ὅτι ἐν τοῖς ὁράμασιν αὐτῶν ἀνεδίβαζον ἐπὶ τῆς σκηνῆς δούλους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο ὡς μαγείρους. Οἱ Συβαρίται καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς κάτω Ἰταλίας ἐδίδον βραβεῖα εἰς ἐκείνους, οὔτινες ἤθελον κάμει νέας ἀνακαλύψεις εἰς τὴν μαγειρικὴν τέχνην. Προσέφερον χρυσοὺς στεφάνους μεγάλης ἀξίας εἰς τὸν ἐφευρετὴν νέων καρυκευμάτων καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλ' ἐρύλαττον ἐπὶ ἐν ὁλόκληρον ἔτος δι' ἑαυτοῦς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀπόλαυσιν τοῦ μυστικοῦ των, τὸ ὅποτον ἐπώλουν πολὺ ἀκριβὰ, ἂν τις ἤθελε νὰ μάθῃ αὐτό.

Ὅτε ἡ πολυτέλεια διέφθιρει τὰ πάντα, ἤρχισαν νὰ κηλιδόνωνται τὰ συμπόσια διὰ τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς ὡμότητος. Εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἦτο συνήθεια νὰ ἐκδύωνται κατὰ μικρὸν αἱ γυναῖκες, ἕως ὅτου ἐκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν ὁλόγυμνοι κοράσια καὶ γυναῖκες ἐδείκνυν ὅλα τὰ θέλγητρά των καὶ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς σημεῖον καλῆς ἀνατροφῆς. Τέλος διὰ νὰ ἀπολαύσωσιν ὅλας τὰς ἡδονάς, πρὶν καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν, ἐβάλλον ν' ἀγωνισθῶσι μονομάχοι, καὶ οὗτοι ἐνώπιον τῶν φίλευομένων ἐξετραχηλίζοντο!

Ἐθνη τὰ ὅποια δὲν καταλαμβάνουσι τί ἐστὶ λεπτότης, παραδίδονται, σχετικῶς πρὸς τὴν τροφὴν τοῦλάχιστον, εἰς τὴν γαστριμαργίαν καὶ ἀδηφαγίαν. Ὡς τὰ μάλιστα ἀδηφάγα θεωροῦνται τὰ Μογγολικὰ ἔθνη ἢ τὰ τῆς μικτῆς καταγωγῆς εἰς ὅλα τὰ κλίματα, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Ταύτην τὴν ἀδηφαγίαν μαρτυροῦσιν ἀξιόπιστοι συγγραφεῖς περὶ τῶν Λάππων, καὶ ἄλλων Φίννων, περὶ τῶν Τουρκικῶν ἐθνῶν τῆς Νογᾶς καὶ τῶν Κιργίσιων, περὶ τῶν ἐκτουρκισθέντων Φινικικῶν Βασκίρων καὶ τινων λαῶν τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Ἰνδοσινικῆς, περὶ τῶν πλείστων Αἰθιοπικῶν ἐθνῶν, περὶ τῶν Ὀττεντόττων καὶ Ἰνδιάνων τῆς βορείου καὶ μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς.

ἐθεωροῦντο ὡς ἀηδεῖς καὶ ἐζήτουν τεχνητάς. Συνθέτουσι φαγητὰ καὶ ποτὰ καρυκευμένα, τὰ ὅποια εἶνε ἐπιτήδεια εἰς τὸ νὰ ἐρεθίζωσι τὰς αἰσθήσεις· χρῆσιν, ἥτις ἀπαντᾶται παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, πεπολιτισμένοις καὶ ἀπολιτίστοις. Ἀπειρα εἶνε τὰ διάφορα εἶδη τῆς συνθέσεως, εἰς τὰ ὅποια ὑποβάλλουσι τὰ πνευματώδη ποτὰ, διὰ νὰ τὰ κάμωσιν ἐρεθιστικώτερα, καὶ ἄμετρα τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος μεθύσκειται.

Τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀγρίαν κατάστασιν ἔχουσι πάντοτε χόρτα, καρπὺς καὶ δυνατὰ ποτὰ, μὲ τὰ ὅποια μεθύσκονται καὶ πρέπει τις τῷ ὄντι νὰ θαιμάσῃ τὴν εὐφυίαν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται, διὰ νὰ φθάσωσι μὲ τὰ εὐτελῆ μέσα τὰ ὅποια ἔχουσιν εἰς τὴν διάθεσίν των, εἰς ταύτας τὰς ἀνακαλύψεις. Διὰ τῶν δυνατῶν τούτων ποτῶν καταντῶσιν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν μάχαις εἰς ἀληθῆ λύσσαν καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν κάμμίαν ἰδέαν τῆς μανίας, εἰς ἣν ἐμβάλλονται τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὀπίου. Οἱ Ὀλωμανοὶ μετὰ τῶν Τούρκων, οἱ Πέρσαι μετὰ τῶν Ἰνδογερμανῶν, πρὸ πάντων ὁμῶς οἱ Σῖναι ὑπόκεινται εἰς τοῦτο τὸ ἐλάττωμα.

Ἡ ὁρμὴ πρὸς τὰ δυνατὰ ποτὰ εἶναι ἀκατανίκητος. Οἱ Ἀλγογγιλενάπαι εἰς τὸν Καναδᾶν δίδουσι τὸ πᾶν δι' ἐν ποτήριον οἶνοπνεύματος, καὶ ὡς οἱ λύκοι διασπαράσσονται μὲ τοὺς ὀδόντας εἰς τὴν μέσῃ των. Οἱ ἄγριοι μετὰ τῶν πεφωτισμένων λαῶν δὲν φέρονται καλλίτερα. Τίς δὲν εἶδε μὲ ἀηδίαν μεθυσμένους μὲ οἶνόπνευμα Γερμανοὺς οἰνόφυλους, οἵτινες πληγόνονται μέχρις αἵματος; Ἡ χίμα, ἀηδὲς τι ποτόν, ὅποια ὀλίγη δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσιν, εἶναι προσφιλέστατον Schnaps τῶν Μοξῶν, τῶν Χικυῖτων, τῶν Ἀϊμαρῶν καὶ τῶν Κιρχουῶν καὶ ἐν γένει ὄλων σχεδὸν τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι κατοικοῦσιν εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Καμτσάτσκας θέλωσι νὰ εὐθυμήσωσι, ζητοῦσιν εἰδὸς τι μύκητος, ὅστις παρ'

ζει εἰς τὴν κτηνωδίαν, ἀπαντᾶται παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ ὅποιοι πολλάκις εἰς τὸ συμπόσιον ἤμουν, διὰ νὰ εἰμπορῶσι νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου τὸν στόμαχον. Οὗτοι οἱ κοσμοκράτορες δὲν ἠρυνθρίων διὰ μίαν τοιαύτην χρῆσιν καὶ ἡ φιλοσαρκία των ἦτο τοιχύτη, ὥστε, διὰ νὰ εὐχαριστήσωσιν αὐτὴν δὲν ἐφοβοῦντο οὔτε τὴν ὀδυνηροτάτην ἐνέργειαν τῶν ἐμετικῶν. Ἐπίστευον, ὅτι θέλουσι δεῖξει μεγάλην φιλίαν πρὸς τοὺς ξενιζομένους, ἂν κάμωσιν αὐτοὺς διὰ συχνῆς καταναγκάσεως, νὰ φάγωσι καὶ νὰ πῖωσιν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των. Καὶ αὕτη ἡ κακὴ συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἀκόμη μεταξὺ τῶν περωτισμένων λαῶν, ὀνομαστὶ τῶν Γερμανῶν. Οἱ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι παρέχουσι παραδείγματα ταύτης τῆς συνηθείας, ἥτις ἀπαντᾶται καὶ μεταξὺ τῶν ἀπολιτίστων Σλαύων. Φαίνεται μάλιστα, ὅτι, ὅταν δὲν ἐτελεσφόρει ἡ πειθῶ, ἐπροχώρουν εἰς τὴν βίαν. Κάρολος ὁ μέγας ἐνομοθέτησε νόμον, καθ' ὃν οὐδεὶς ἐσυγχωρεῖτο νὰ βιασθῇ νὰ πῖῃ περισσότερον παρ' ὅσον ἤθελεν. Εἰς ἄλλος νόμος κατεδίκαζε τοὺς στρατιώτας νὰ πίνωσι πρὸς τὸ ὕδατος, ἐὰν τις τοὺς προσεχάλει εἰς τὸ νὰ πῖωσιν.

Ἡ ἀκολασία κατήντησεν ἀνάγκη εἰς τινὰ πεφωτισμένα ἔθνη, καὶ ἐβλεπέ τις ἄνδρας παρὰ παιδία περισσότερον ὑποκείμενα εἰς τοῦτο τὸ ἐλάττωμα. Εἰς τὸ τέλος τῆς ΙΣΤ'. ἑκατονταετηρίδος ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν καλῶν συνηθειῶν νὰ φέρῃ τις μεθ' ἑαυτοῦ σακχαρικῶν θήκην, τὴν ὁποίαν προσέφερε πρὸς τὸν ἄλλον, καθὼς τὴν σήμερον τὴν ταμβακοθήκην. Ὁ δούξ Γυίσης ἐκράτει εἰς τὴν χειρὰ του τὴν θήκην ταύτην, ὅταν τὸν ἐκτύπησεν ἡ θανατηφόρος σφαῖρα εἰς τὴν ἐν Βλέσσαις (Blois) μάχην. Λουδοβίκος ὁ ΙΓ'. ἦτο φίλος τοῦ πιπερίτου πλακοῦντος καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἕκαστος ἐν Γαλλίᾳ ἔφερεν εἰς τὸν κόλπον του τοιοῦτους πλακοῦντας καὶ ἀδιακόπως ἔτρωγεν.

Ἡ ἀμετρία εἰς τὸ τρώγειν καὶ πίνειν κατέστρεψε τὴν κρίσιν τῆς γέυσεως. Αἱ συνήθειαι καὶ φυσικαὶ ἀπολαύσεις

Ὅπου ἄλλοτε τὰς Μούσας
καὶ τὸν ἔρωτα ἐξύμνεις.

Ἴσως δάκρυον ἐν ρεύσῃ,
καὶ εἰς στεναγμοῖς φιλίας
τὴν πικρίαν μετρίῃσῃ
τῆς παρούσης ὀγωνίας.

Ἴσως ἐκ τῆς Λέσβου μία
θλίψεως φωνὴ ἤχησῃ,
Ἴσως βάλσαμον ἔς τοὺς πόνους
τῆς ψυχῆς μου ἐπιχύσῃ.

Λέσβος γῆ τῆς γενετῆς μου,
Λέσβος ὥρα εὐθυμίας,
Χαῖρε, ὦ πατρίς γλυκεῖα,
καὶ εὐτύχει μετ' εὐκλείας,

Χαίρετε τῆς Λέσβου ὄρη
καὶ ἀνθόστρωτα πεδία,
τῶν ἀγνῶν τῆς Μνημοσύνης
θυγατέρων κατεικία.

Χαίρετε, ὦ Παιητῆς σας
τὸ πελαγιαῖον κῦμα
ὧς φιλόξενον λαμβάνει
καὶ εὐρύχωρόν του μνήμα.

Ἐπειδὴ κακίαν, φθόνον
ἀπαντᾷ εἰς πάντα τόπον,
Ἐπειδὴ τὸν ἀπειλοῦσιν
αἱ κοκταὶ τῶν ἀνθρώπων,

Καὶ ἡ ἀπιστία βέλη
κατ' αὐτοῦ ἔχει στημένα,

αὐτοῖς ἀντικαθιστᾷ τὸ ὄπιον. Νῦν μὲν τρώγουσιν αὐτόν, νῦν δὲ ἐκθλίβουσι τὸν ὀξύν καὶ μεθυστικὸν χυμὸν αὐτοῦ. Μετρίως πινόμενος οὗτος ὁ χυμὸς φέρει εἰς εὐθυμίαν τοὺς ἀπολαμβάνοντας αὐτόν, ἢ ἐμβάλλει εἰς αὐτοὺς θάρρος, μὲ ὑπερβολὴν δέ, τοὺς κἀμνει νὰ περιπίπτωσιν εἰς μέθην συν-
δεδεμένην μὲ σπασμοὺς καὶ παραληρήματα. Εἰς τὸν μύκητα τοῦτον ἀποδίδουσιν οἱ κάτοικοι τῆς Καρπασάτσας ὅλα τὰ κακά, τὰ ὅποια πηγάζουσιν ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτοῦ, καὶ ὁμῶς ζητοῦσιν αὐτόν μὲ μεγάλην ὄρεξιν, ἥτις εἶναι ἀκατανίκητος. Οἱ Κοριαῖται, εἰς τῶν ὁποίων τὴν χώραν δὲν αὐξάνει οὗτος ὁ μύκης, εἰσδέχονται εἰς σκεῦος τὸ οὔρον ἐκείνου, ὅστις εἶχε μεθύσει ἀπὸ τὸν χυμὸν αὐτοῦ καὶ πίνουνσι διὰ νὰ ζαλισθῶσι τοῦτο τὸ διαβολικόν, δι' αὐτοὺς δὲ τόσον γοητευτικόν, ρευστόν (liqueur)!

(Ἔπεται συνέχεια)

ΤΟ ΕΝΑΛΙΟΝ ΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΡΙΟΝΟΣ.

ὦ τῶν ἀθανάτων δῶρον,
καλλικέλαδέ μου λύρα,
Πρόσελθε τὸ τελευταῖον
ς' τὴν ἀσκαίρουσάν μου χεῖρα.

Πρὶν δὲ τοὺς γλυκεῖς σου ἤχους
ς τὴν σιγὴν ἐγκαταλίπης,
Χύσον ἤδη 'ς τὸν αἰθέρα
φθόγγους πένθους, φθόγγους λύπης.

Ἴσως ζέφυρος τοὺς φέρει
εἰς τὰ ἄλσιν τῆς Μηθύμνης,

Οὐχὶ περιττολογοῦντες ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἀναφέρομεν ἐν συντόμῳ τὴν τοπογραφίαν τῶν βλεφάρων, ἵν' εὐχερῶς καταδείξωμεν, τίνα μέρη ἐπ' ἀκριβὲς ὑποτιμηθῇτονται καὶ πῶς καὶ μέχρι τίνος καὶ τίνα μὴ ἀδικεῖν δεόν.

Ἐκστρέψαντες εἰς ὅλην ἑκάστων βλεφαρικήν χειλὸς ὁρῶμεν αὐτὸ πλατὺ ὅσῳ 3 χιλιστὰ τοῦ μέτρου περίπου, καλυπτόμενον ὑπὸ δερματίου ἄβρου στεφρότατα τοῖς ὑποκειμένοις συνεχομένου. Ἐχει δὲ μίαν ὀπισθίαν γωνίαν, τὴν τοῦ ταρσοῦ, ἔνθα εἰσὶ τὰ στόμια τῶν Μειβομέων ἀδένων καὶ κατὰ τὸ ἐτώτατον πρὸς τὸν μέγαν κανθὸν πέρας αὐτῆς τὸ δακρυακὸν σημεῖον, καὶ ἑτέραν προσθίαν, τὴν τοῦ δέρματος, ἔνθα αἱ βλεφαρίδες. Συνίστανται δὲ τὰ βλέφαρα ἀπὸ τῶν ὀπισθεν πρὸς τὰ πρόσω ἐκ τῶν ἐξῆς τεσσάρων στιβάδων.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην στιβάδα σχηματίζει μόνον ὁ ἐπιπεφυκὼς τῶν βλεφάρων, ὅς στεφρότατα τῷ ταρτῷ συμφύεται.

Ἡ δὲ δευτέρα καὶ πυχυτέρα στιβάς συνίσταται ἐκ τῶν ταρσῶν, οἵτινες οἱ στεφρότεροι τῶν τοῦ βλεφάρου ἰστῶν καὶ τὸ ἔρεισμα οὕτως εἶπεν αὐτῶν τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἐκ τῶν συνδεόντων αὐτοὺς μετὰ τοῦ κογχικοῦ χείλους ὑμένων, τοῦτέστιν ἔσω καὶ ἔξω συνδέσμου τοῦ, βλεφάρου ἢ συνδέσμων τοῦ μεγάλου (ἔσω) καὶ μικροῦ (ἔξω) κανθοῦ καὶ ἐκ τοῦ κογχικοῦ διαφράγματος, ὅπερ ὀνομάζεται ἐπίσης ἀνώτερος καὶ κατώτερος σύνδεσμος τοῦ ταρσοῦ ἢ τοῦ βλεφάρου, ἔτι δὲ ἀνωτέρα καὶ κατωτέρα ταρσοκογχικὴ ταινία (Fascia). Ὑμένιον δ' ἐκ συνεκτικοῦ ἰστοῦ λεπτὸν μὲν, ἀλλ' ἀρκοῦντως ἰσχυρὸν (περιτάρσιον) στενῶς συμφύεται τῷ ταρτῷ, ἀδιακόπως ἐπὶ τὸ κογχικὸν διάφραγμα μεταβαῖνον. Ἐν τῷ ἰστῷ δὲ τῶν ταρτῶν εἰσιν ἐγκεκλεισμένοι οἱ βοτρυχοειδεῖς τὴν ὕψην ταρσικοὶ (Μειβομέιοι) ἀδένες, οἵτινες ἀπὸ τοῦ κογχικοῦ χείλους ἑκάστου ταρσοῦ ἄρχονται καὶ

Κρούπτεται εἰς τῆς θαλάσσης
τὸν ἀπάτητον πυθμένα.

Εἰς τὸ κράτος σου προσφεύγει,
Πόσειδον, Ὀκεανίδες,
Εἰς τοὺς κόλπους σας προστρέχει,
σώσατέ τον, Νηρηίδες.

Κ. Π. Υ.

ΑΝΑΡΡΑΦΗ ΜΕΘ ΥΠΟΤΟΜΗΝ
ΗΤΟΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΙΟΙΤΕΡΑ
ΠΡΟΣ ΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΡΙΧΙΑΣΕΩΣ.

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΚΟΣΤΟΜΥΡΗ.

Οὕτως ἀπεκαλίσσαμεν τὸν τρόπον τοῦτον τῆς χειρουργίας πρὸς ἱασιν τῆς τριχιάσεως, διότι ἐπ' ἀκριβὲς τοῦτ' αὐτὸ ποιῶμεν· τοῦτέστιν ὑποτέμνομεν πρῶτον ἀνὰ τὸ βλεφαρρικὸν χεῖλος ἐσωτέρω τῶν νυκτουσῶν τριχῶν εἰς ἑξέως καὶ μῆκος ἀρκούν ἐκάστοτε, διαιροῦντες οὕτω τὸ βλεφαρον εἰς πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον πέταλον, ἀνσπράττομεν δ' ὑπὲρ τὸ φέρον τὰς βλεφαρίδας πρόσθιον πέταλον ἐπὶ τοῦ περιταρσίου ἢ τοῦ ταρσοῦ ἀπλῶς καὶ ἄνευ ἀποδορᾶς μυρσιναιδοῦς δερματίου ἀπὸ τοῦ βλεφάρου.

Ἐπόμενοι δὲ τοῖς Ἑλλησιν ἰατροῖς Ἀετίῳ καὶ Πύλλῳ τῷ Αἰγινήτῃ ὀνομάζομεν τριχιάσιν τὴν ἐξ οἴασι δῆποτε αἰτίας ἐντροπήν τῶν βλεφαρίδων πρὸς τὸν βολβὸν καὶ ὑποδιαροῦμεν τὸν γενικὸν τοῦτον ὄρον εἰς διστριχιάσιν καὶ φαλάγγωσιν ἢ πτωσιν, καὶ εἰς τὸ ὅξυ ἐντρόπιον τῶν νεωτέρων.

ρᾶς φωτοφοβίας. Ὁ δὲ τῆς γνάθου μῦς ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ, ἐφαπλοῦται δ' ὑπὸ τὸν κάτω κογχικὸν μῦν μέχρι πρὸ τοῦ σιαγωνικοῦ βιθρίου καὶ διαχωρίζεται ἀπὸ τοῦ κάτω χεῖλους αὐτοῦ διὰ μικροῦ τριγωνοῦ χώρου, μετὰ λίπους πεπληρωμένου. Συλλειτουργεῖ δὲ πάντοτε μετὰ τοῦ κογχικοῦ μυός.

Ἡ δὲ τετάρτη στιβάς ἐστὶ τὸ δέρμα, ὅπερ πολὺ λεπτὸν καὶ λίαν ἑκτατὸν καὶ ἐγκερτίως ρυτιδωτὸν, συνδέεται μετὰ τοῦ ὑποκειμένου σφιγκτικῆς τῶν βλεφάρων διὰ λίαν χαλαροῦ, ἑκτατοῦ καὶ ἀλιπεῦς συνεκτικοῦ ἱστοῦ. Μόνον δὲ κατὰ τὰ ἐλεύθερα χεῖλη καὶ τοὺς συνδέσμους τῶν βλεφάρων ἰδίως τὸν ἔσω, συμφύεται στεφρῶς. Ἀπὸ τῆς προσθίας τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους γωνίας τῆς ἀπὸ τοῦ δέρματος σχηματιζομένης ἐκφύονται τρίστιχοι αἱ βλεφαρίδες, οἱ δὲ ρίζαι αὐτῶν διεισδύουσι εἰς βάθος 2 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου ἀπὸ τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους. Μεταξὺ δὲ τοῦ τερσοῦ καὶ τοῦ σφιγκτικῆς τῶν βλεφάρων ἐν συνεκτικῷ ἱστῷ κοιτάζουσιν οἱ βολβοὶ τῶν βλεφαρίδων μετὰ τῶν σμηγματοποιῶν ἀδενίσκων αὐτῶν.

Φέροντιν ἰδῶμεν, τίς ὁ τρόπος τῆς χειρουργίας καὶ τίνα τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

* Πρίγκιψ ἑπταετῆς ἦν οὐ μὲν τὸ ἐπίχαρι τῆς παιδικῆς ἡλικίας μεγάλην εὐφυΐαν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ Ὀλοκλήρου συναναστροφῆς, γέρων στρατηγός, μόνον τῶν ἐπιδαφιλευσμένων αὐτῷ ἐπαίνων, εἶπε μετὰ τινος κακονοίας· τὰ παῖδιά, τὰ ὅποια ἔχουσι πολὺ πνεῦμα εἰς τὴν τρυφεράν ἡλικίαν, ἔχουσι συνήθως πολλὰ ὀλίγον, ὅταν μεγαλώσωσι. Ἀσιπὸν, στρατηγέ, εἶπε διακοφάς αὐτὸν ὁ Πρίγκιψ, εἰς τῆς παιδικῆς σὰς ἡλικίας πρέπει νὰ εἴχετε παραπολὺ πνεῦμα.

διὰ μέσης τῆς οὐσίας αὐτοῦ καθέτως διήκοντες ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν ὀπισθίαν γωνίαν τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους καὶ πυκνῶς παράκεινται ἀλλήλοις ἐν μιᾷ συνήθως μόνῃ σειρᾷ.

Ἡ τρίτη στιβὰς ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ σφιγκτήρος τῶν βλεφάρων λεπτοῦ, πλατέος, κυκλοειδῶς μῦς, οὗ ἡ περιφέρεια ὑπερβάλλει πανταχόθεν τὸ τῆς κογχικῆς χείλος. Τὰ μυϊκὰ δεμάτια αὐτοῦ ἀποτελοῦσιν οὐχὶ τελείας περιφερείας, ἀλλὰ τόξα μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλα, ἐν τῇ σημεῖον τῆς περιφερείας ἀρχόμενα καὶ εἰς ἕτερον καταλήγοντα. Ὡς ἐκ τῆς ἐκφύσεως, θέσεως καὶ καταφύσεως διήρηται ὁ μῦς οὗτος εἰς τρεῖς μοῖρας, αἵτινες ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Henle βλεφαρικοὶ μῦς (ἀνώτερος καὶ κατώτερος), κογχικὸς μῦς καὶ μῦς τῆς γνάθου (M. Malaris). Καὶ οἱ μὲν βλεφαρικοὶ μῦς, ἀνώτερος καὶ κατώτερος, τα κεντρικώτερα μέρη τοῦ σφιγκτήρος τῶν βλεφάρων, ἐκφύονται ἀπὸ τοῦ συνδέσμου τοῦ μεγάλου κανθοῦ, διήκουναι τοξοειδῶς ἐν δυσὶν ἀλλεπικλήλοις στρώμασιν, ἐκφυλλόμενοι ὁ μὲν πρὸ ὀλου τοῦ ἄνω, ὁ δὲ πρὸ ὀλου τοῦ κάτω τάρσου καὶ καταφύονται ἀλλήλοις συναντῶντες τῷ συνδεσμῷ τοῦ μικροῦ κανθοῦ. Ἡ λειτουργία τοῦ ἄνω βλεφαρικοῦ μυός ἐστι τὸ ταπεινῶναι τὸ ἄνω βλέφαρον, ἡ δὲ τοῦ κάτω τὸ ἀνοῦναι μικρὸν τὸ κάτω βλέφαρον· ἡ δὲ κοινὴ ἀμφοτέρων τῶν μυῶν λειτουργία τὸ κατὰ μέναι καὶ τὸ πιεῖν τὸν βολβόν. Ὁ δὲ κογχικὸς μῦς ἡ περιφερικώτερον τῶν βλεφαρικῶν μυῶν κειμένη, ἡ καὶ μεῖζων μῖτρα τοῦ σφιγκτήρος τῶν βλεφάρων, ἐκφέρεται τὸ μὲν ἄνω ἡμισυ ἀμέσως ἄνωθεν τοῦ ἔσω βλεφαρικοῦ συνδέσμου ἀπὸ τοῦ μετωπικοῦ ὀστροῦ καὶ τῆς μετωπικῆς ἀποφύσεως τῆς ἄνω σιαγόνος, τὸ δὲ κάτω ἡμισυ ἀμέσως κάτωθεν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὑποκογχικοῦ χείλους. Οὗτος ἀμέσως μὲν παράκειται τῇς βλεφαρικοῖς μυοσί, τούτους περιβάλλων, πανταχόθεν δ' ἐξέχει τοῦ κογχικοῦ χείλους σπυρδελίως. Ὁ μῦς οὗτος ἐπισπᾷ τὸ περίεξ δέρμα καὶ τὰς ὀφρύας ἐπὶ βιαίᾳ καταμύσεως καὶ ἰσχυ-

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

Ο ΜΗΛΟΠΕΠΟΝ.

*Ο σουλτάνος Μασσούδ ἐξῆλθέ ποτε κατὰ τὴν συνθήκην τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀνατολῆς μὲ μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸ κυνήγιον. Ἐνῷ δὲ περιεφέρετο μόνος τῇ δεκάκεισε, εὔρε χωρικὸν ὑπὸ δένδρον καθήμενον, τίλλοντα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ κλαίοντα ἀπαρηγόρητα. Ὁ σουλτάνος ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἔκλαιε καὶ ὠδύρετο. Βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, εἶχον ἓνα μόνον μηλοπέπον, τὸν ὁποῖον μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν περιποιούμην καὶ ἐθεράπευον. Οὕτως ἦτο ὁ μόνος μου πλεῖστος, καὶ ἤλπίζον νὰ πωλήσω αὐτὸν εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, διὰ νὰ πορευθῶ ἐγὼ καὶ τὰ τέκνα μου. Καὶ ὁμως τοῦτον ἐπ' ἀκριβὲς τὸν μηλοπέπον, μὲ ἀφῆρπασεν εἰς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σουλτάνου. Μένε ἥσυχος, εἶπεν ὁ σουλτάνος, διότι ἡ ἰδιοκτησίᾳ σου δὲν εἶναι χαμένη, καὶ κράξας εὐθὺς ἓνα τῶν θεραπόντων του, λέγει πρὸς αὐτόν. Ἐπεθύμησα πολὺ νὰ φάγω σήμερον μηλοπέπον· εἰς δυνηθῆς νὰ εὔρης ἓνα, θέλω τὸν πληρώσει ἀκριβῶτατα. Ὁ θεράπων διέτρεξεν ὅλας τὰς σκηνὰς τοῦ στρατοῦ, μέχρις ὅτου εὔρεν ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε τὸν μηλοπέπον. Θέλεις κάμει τὴν τύχην σου, εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ θεράπων, εἰς τὸν μηλοπέπον φέρης εἰς τὸν σουλτάνον. Τοῦ κατέβη παρ' ἐλπίδα νὰ φάγῃ μηλοπέπον. Εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον δὲν ὑπάρχει οὐδὲ εἷς. Θέλεις ἀνταμειβῆ (δὲν ἀμφιβάλλω) μεγάλως δι' αὐτόν. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔτρεξε μὲ τὴν λείαν του ταχέως πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ τὴν προσέφερεν εἰς αὐτόν. Βάλλετε μίαν ἄλυσιν εἰς τὸν λαιμόν του, εἶπεν ὁ σουλτάνος· εἴτα στραφεῖς πρὸς τὸν χωρικὸν λέγει. Λάβε αὐτόν μετὰ σεαυτοῦ. Εἶναι δευλὸς (σκληρὸς) σου. Πώλησέ τον ἢ κάμε τον, ὅ,τι σοὶ ἀρέσκει. Ὁ χωρικός εὐχαρίστησε τὸν σουλτάνον, καὶ τὸν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δεμένον ἀπὸ τὸν λαιμόν. Ἀφεῖ ὁμως ἀπεμά-

ΜΥΘΟΣ.

Ο ΨΙΤΤΑΚΟΣ.

Ἀρχαῖός τις ναύτης ἠγόρασεν εἰς τινα μεμακρυσμένην χώραν ψιττακόν, ὅστις ἔλαμπε διὰ τῶν ὠραίων πρασίνων καὶ στιλπνῶν αὐτοῦ πτερῶν. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐσκόπει νὰ φέρῃ αὐτὸν ὡς δῶρον ἐκ τοῦ ταξειδίου του εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐμπόρου, ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ὁποίου ὑπηρετεῖ.

Ἐπανακάμψαντα εἰς τὴν πατρίδα κατέλαβεν αὐτὸν τοσοῦτον σφοδρὸς βῆξ, ὥστε ὥφειλεν ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀποστητῇ ἀπὸ πάσης ἐργασίας. Κατὰ τὰς ὥρας λοιπὸν τῆς ἀναπαύσεώς του ἐδίδασκε τὸ πτηνὸν νὰ ἐκφωνῇ λέξεις τινὰς δι' ὧν ἢ μικρὰ Φαννὴ θὰ ἡὐχαριστεῖτο παραπολύ. Ὅτε ὁ ναύτης προσέφερε τὸ δῶρον, ἔκραξε τὸ πτηνὸν ἀληθῶς πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν γονέων καὶ τῆς θυγατρὸς, «Ζήτω ἡ Φαννὴ!» Ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἐκφωνήσῃ ταύτας τὰς λέξεις, καὶ πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ ναύτου ἤρχισε νὰ βήχῃ καὶ νὰ ξηροβήχῃ μὲ τόσον ἀηδὴ τρόπον, ὥστε εἰς ὅλους ἐπροξένησε σφοδρὸν γέλωτα.

Ἡ Φαννὴ εἶπεν· «εἶναι μωρία τοῦ ψιττακοῦ, τὸ νὰ μιμῇται ὄχι μόνον τὰς λέξεις ἀλλὰ καὶ τὸν βῆχα τοῦ διδασκάλου του.» Ἡ μήτηρ ὁμῶς αὐτῆς ἐκδιώξασα τὸν ψιττακὸν ἐκ τῆς οἰκίας εἶπε πρὸς τὰ τέκνα της. «Ὅσω μωρὸν καὶ ἂν ᾔναι τὸ πτηνὸν τοῦτο, μᾶς δίδει ἐν τούτοις τὸ σοφὸν μάθημα, ὅτι ὀφείλομεν μόνον τὸ κόσμιον καὶ καλὸν νὰ μιμώμεθα, ἔπερ παρατηρεῦμεν εἰς τοὺς ἄλλους, οὐχὶ δὲ τὸ ἄκοσμον καὶ κακόν.

Πᾶν ὅ,τι βλέπῃς τέκνον μου ᾗς τοὺς ἄλλους μὴ μιμῆσαι· ἄλλως ἀξιογέλαστος καὶ μισητὸς θὰ ᾔσῃ.

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. ΣΤ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ: 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁτουοῦν
μαθήματος, ὥς οὐ χρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΚΡΙΤΙΚΟΙΣ ΕΠΩΝΥΜΙΩΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

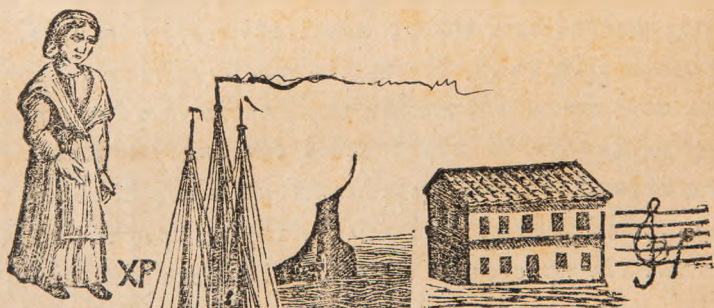
* Τῶν κλάδων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, εἵτινες ἐ-
χουσιν ὑπόθεσιν τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, οἱ μὲν εὐρέ-
φονται περὶ τὴν ὕλην αὐτῶν ἢ τὰς γνώσεις, οἱ δὲ περὶ τὸ
εἶδος αὐτῶν ἢ τὴν γλῶσσαν. Εἰς τοὺς πρῶτους ἀνήκει ἡ
Μυθολογία πραγματευομένη περὶ τῆς συμβολικῆς καὶ ἀνα-
ναπτύκτου γνώσεως ἢ τῆς πρώτης βλάβης τῶν περὶ Θεοῦ
καὶ κόσμου ἰδεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ Ἱστορία τῆς

κρύνθησαν ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ σουλτάνου, ἤρχισεν δ' ἀξιωματικός νὰ διαπραγματεύεται μὲ τον νέον κύριόν του περὶ τῆς ἐλευθερίας. Τῷ προσέφερε 500 φλωρία πρὸς τοῦτο· ὁ δὲ πτωχὸς χωρικός, θαμβωθείς ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο ποσόν, ἔλαβεν αὐτὸ ἀνευ δισταγμοῦ· διότι ἐνόμισεν, ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελεπωλήσει τόσον τὸν μηλοπέπονά του. Ἀπέλυσεν ἔπειτα τον ἀξιωματικὸν καὶ ἔσπευσε πλήρης χαρᾶς μὲ τὰ χρήματα πρὸς τὸν σουλτάνον, διὰ νὰ τῷ ἀγγείλῃ τὴν γενομένην πώλησιν. Εὐχριστήρης εἰς πολλὰ ταπεινὴν τιμὴν, εἶπεν ὁ Σουλτάνος. Ὁ νόμος σοὶ παρεχόμενος ὅλην τὴν περιουσίαν σου· διότι καὶ οὗτος ἠθέλησε νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχες.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἡ πρώτη μου τῶν συλλαβῶν συλλογισμὸν ἐμφαίνει,
νησίδιον δὲ ἱερὸν τὸ ὄλον μου ἐν γένει.
Τμῆμα σιδήρου τῶν κοινῶν, πλὴν σφυρηλατημένον,
παρίσταμαι, ἂν μὲ ἰδῇς ἀποκεφαλισμένον.

ΓΡΙΦΟΣ.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν τῷ Δ'. τεύχει γρίφου «Θάλασσα, ἡὺρ καὶ Γυνὴ κακὴ
τρίτ' » τοῦ δὲ αἰνίγματος, «Γέρανός».

λεκτικόν αὐτῶν εἶναι γλυκὺ ὥς τὸ Ὑμήττειον μέλι, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας ἡ φράσις κύων ῥητορικὸς, λεγόμενη περὶ τοῦ Ζωΐλου, δεικνύει, ὅτι τὸ λεκτικόν του εἶναι αὐτόχρημα ὕλακῃ κυνός, ἀναισχύντου δηλ. καὶ φθονεροῦ ἐπικριτοῦ. Τὸ οὐσιαστικὸν ὄνομα χολή, μὲ τὸ ὅποτον ἐπωνομάζετο ὁ δραματικὸς ποιητὴς Φιλοκλῆς, παριστάνει ἀρκούντως τὴν πικρίαν τῆς φράσεώς του, τὸ δὲ οὐσιαστικὸν χιών, μὲ τὸ ὅποτον ἐπεκαλεῖτο ἄλλος δραματικὸς ποιητὴς, ὁ Θεόγνης, ἐμφαίνει ἀριδῆλως τὴν μεγάλην αὐτοῦ περὶ τὴν φράσιν ψυχρότητα. Τὸ ἐπίθετον τέλος Θεῖος, μὲ τὸ ὅποτον προσδιορίζεται τὸ ὄνομα τοῦ Ὀμήρου καὶ Πλάτωνος, καὶ τὸ Χαλκέντερος, μὲ τὸ ὅποτον συνοδεύεται τὸ ὄνομα τοῦ Γραμματικοῦ Διδύμου, παριστάνουσιν, ὅτι τοὺς μὲν πρώτους ὠνόμασαν οὕτω διὰ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ τεχνικὸν τῆς παραστάσεως, τὸν δὲ δεύτερον διὰ τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν καὶ «τὴν ἐπὶ τὰ βιβλία ἄκραν ἐπιμονήν.» Διότι ὡς λέγουσιν, ἔγραψε τρισχίλια καὶ πενταχόσια συγγράμματα, τῶν ὁποίων ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς οὗτος εἰς τὸ γῆράς του ἐλησμόνησε πολλὰ, διὰ τοῦτο ὠνόμασαν αὐτὸν καὶ βιβλιολόθραν.

Αἱ φράσεις καὶ λέξεις αὗται, μὲ τὰς ὁποίας χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Κριτικῶν οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, καὶ εἰς τὰς ὁποίας δύναται νὰ δῶσιν τις τὴν κοινὴν προσηγορίαν ἐπωνυμίας, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν, περὶ ὧν δὲν γνωρίζομεν διατὶ ἐδόθησαν εἰς τινὰς συγγραφεῖς καὶ ποιητάς, ὡς σχυτοβραχίων, θυροποιός, ξυστήρ, λύχνος, καὶ τινων ἄλλων, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς αὐτοὺς ὅχι διὰ γραμματολογικοὺς λόγους, ὡς ἡ ψεκᾶς εἰς τὸν Ἀντίμαχον καὶ Ὀλύμπιχον, διότι «προσέβραινον τοὺς ὀμιλοῦντας διαλεγόμενοι,» ἡ σχοινίων εἰς τὸν Καλλίαν, διότι ἦτον υἱὸς σχοινοπλόκου, ἡ φακᾶς εἰς τὸν Διοσχορίδην «διὰ τοὺς ἐπὶ τῆς ὀφews αὐτοῦ φακούς,» ὅλαι αἱ ἄλλαι δύνανται νὰ

Φιλοσοφίας ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἀνεπτυγμένην γνῶσιν καὶ ἡ Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν, Φυσικῶν καὶ Ἠθικῶν ἐπιστημῶν, αἰτίνες εἶναι πρότερον ἡνωμένοι μετὰ τῆς Φιλοσοφίας, ἐχωρίσθησαν ἔπειτα ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀπετέλεσαν ἀνεξαρτήτους ἐπιστήμας. Εἰς τοὺς δευτέρους ἀνήκει ἡ Ἱστορία τῆς γλώσσης ἢ τῆς Γραμματικῆς μετὰ τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη: στοιχειολογίαν, τεχνολογίαν καὶ σύνταξιν, ἡ Παλαιογραφία ἔχουσα ὑπόθεσιν τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων καὶ τὰ διάφορα αὐτῶν σχήματα καὶ ἡ Μετρικὴ πραγματευομένη περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ῥυθμοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ποιήσεως. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων κλάδων τῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας κεῖται ἡ Ἱστορία τῶν Γραμμάτων ἢ τῆς Γραμματολογίας (Litterature): τῆς συγχωνεύσεως δηλ. τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους τῶν ἐπιστημῶν ἢ τῶν διαφόρων ὁρῶν (Styles) τοῦ ποιητικοῦ καὶ πεζοῦ λόγου.

Τὰ διάφορα ταῦτα ὕφη, καλούμενα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἰδέαι, χαρακτηῖρες λόγου ἢ ἄλλως πως καὶ σημαίνοντα τοὺς διαφόρους τρόπους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματα καὶ διανοήματα αὐτῶν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς, τροποποιοῦνται μὲν καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους, τῆς φυλῆς καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς αἰσθητικότητος τοῦ λέγοντος ἢ γράφοντος καὶ διὰ τοῦτο ἔχει καθ' ὅλους τοὺς λόγους τὸν τόπον τοῦ τὸ ὑπὸ τοῦ Βυφῶνος ῥηθέν «*Le style est l'homme même.*»

Τὰ περὶ ὅρους τοῦ συγγραφέως ἢ ποιητοῦ ῥηθέντα δύνανται, νομίζω, νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐν μέρει καὶ εἰς ὅσα λέγουσι περὶ αὐτῶν οἱ Κριτικοί, οἵτινες πολλάκις μὲ μίαν φράσιν ἢ λέξιν χαρακτηρίζουσι τὸν γράφοντα πολὺ καλῆτερα παρ' ἂν ἤθελον γράφει πρὸς τοῦτο διατρίβῃν πολυσέλιδον. Ἡ φράσις π. χ. Ἀττικὴ μέλισσα, λεγομένη περὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐνοφῶντος δεικνύει κάλλιστα, ὅτι τὰ

ποιήσιν, δι' ἣν ἴσως καὶ ὁ Στράβων ὀνομάζει αὐτὴν Θου-
μαστον τιχρήμα, καὶ τέλος ὁ Κολοφώνιος Μίμνερμος
καλούμενος Λιγυαστάδης διὰ τὸ λιγὺ καὶ ἐμμελὲς πῆς
αὐτοῦ φράσεως.

Περισσότερας ἐπωνυμίας, καλὰς καὶ κακὰς, ἀπάντα τις
παρ' Ἑλλήσι διὰ τοὺς δραματικούς ποιητάς. Διότι ἐκτὸς
τῆς ἐπωνυμίας Ἀττικῇ μέλισσα, χιών, χολή, τὰς ὀ-
ποίας, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἀπέδιδον εἰς τὸν Σοφοκλέα,
Θέογνιν καὶ Φιλοκλέα, ὁ Ἀριστοφάνης γνωματεύει περὶ
Αἰσχύλου, ὅτι εἶναι πρῶτος ἐν ποιηταῖς, διότι εἶνε
ψόφου ἔμπλεως, ἀξύστατατος, στόμφαξ καὶ
κρημνοποιός, μὲ ἄλλους λόγους διὰ τὸ πομπῶδες καὶ
τραχὺ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλο-
πρεπὲς τοῦ ὕφους του, τὸν δ' Εὐριπίδην αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέ-
λης ὀνομάζει τραγικώτατον τῶν ποιητῶν, διότι
ἐγνώριζε κάλλιστα νὰ κινή τὰ πάθη, καὶ τὸν Ἐπίχαρμον
αὐτὸς ὁ Πλάτων ἄκρον κωμωδίας ποιητὴν, ἐξάπαν-
τος διὰ τὴν λεπτὴν αὐτοῦ ἀστειότητα. Οὕτω καὶ ὁ Ἀθη-
ναῖος Χοιρίλος ὀνομάσθη βασιλεὺς ἐν Σατύροις, τοῦ
σατυρικοῦ δηλ. δράματος, ὡς ἔξοχος εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς
ποιήσεως. Περὶ δὲ Λυκόφρονος τοῦ σκοτεινοῦ δὲν ἔχω
νὰ προσθέσω τι, διότι αὐτὴ του ἡ ἐπωνυμία δεικνύει ἀρ-
κούντως τὸν χαρακτῆρά του.

Ἐπειδὴ περὶ Ξενοφῶντος ἐγένεν ἀνωτέρω λόγος, μὴ ἔ-
χων νὰ εἶπω περὶ ἄλλου, εἰμὴ περὶ τοῦ ἱστοριογράφου Τι-
μαίου, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὀνόμαζον αὐτὸν Ἐπιτίμαιον διὰ
τὸ πολλὰ ἐπιτιμᾶν καὶ Γραοσυλλέκτριαν διὰ τὸ τὰ
τυχόντα ἀναγράφειν, μεταβαίνω εἰς τὰς τῶν φιλοσόφων ἐ-
πωνυμίας.

Ὅτι ἀπὸ Ἀριστοκλέους μετωνομάσθη Πλάτων ὁ ἀρ-
χηγὸς τῆς ἀκαδημαικῆς αἵρέσεως ὅχι, ὡς λέγουσι, διὰ τὸ
πλάτος τοῦ στέρνου ἢ τοῦ μετώπου του, ἀλλὰ διότι ἦτο
πλατὺς ἐν λόγοις, τοῦτο, νομίζω, ὅτι εἶνε γνωστὸν

διαιρεθῶσιν εἰς δύο κλάσεις: εἰς ἐπωνυμίας ἐπαινετικάς καὶ εἰς ἐπωνυμίας ψεκτικάς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ποιηταὶ ἐν γένει εἶναι ἢ ἐπικοί, ἢ λυρικοί ἢ δραματικοί, οἱ δὲ πεζογράφοι ἢ ἱστορικοί, ἢ φιλόσοφοι (καὶ ἐπιστήμονες καθόλου) ἢ ῥήτορες, ἃς ἴδωμεν τὰς κυριωτέρας αὐτῶν, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰς τῶν ἐπικῶν ποιητῶν καὶ προβαίνοντες ἔπειτα εἰς τὰς τῶν ἄλλων κατὰ τὴν δειχθεῖσαν τάξιν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπωνυμιῶν τῶν ἐπικῶν ποιητῶν δύο μόναι εἶναι ψεκτικαί, ἡ ἐπωνυμία Χάος δοθεῖσα εἰς τὸν Χιον Παρθένιον διὰ τὸ συγκεχυμένον καὶ ἀσαφὲς ὕφος του καὶ ἡ ἐπωνυμία Σκοτεινὸς δοθεῖσα εἰς τὸν Χαλκιδέα Εὐφροῖωνα ἴσως διὰ τοὺς ἐν ταῖς χιλιάσι χρησιμοὺς αὐτοῦ· αἱ δὲ λοιπαὶ εἶναι ἐπαινετικάι. Διότι ἐκτὸς τοῦ Ὀμήρου, ὅστις, ὡς εἵπομεν ἀνωτέρω, ὠνομάζετο θεῖος, φέρει τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην καὶ ὁ Ἡσιόδος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως, ὅτι ὁ πρῶτος καλεῖται προσέει ἐν τῷ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου ἀγῶνι ὑπὸ τοῦ γράφαιτος αὐτὸν ἐνδοξότατος τῶν ποιητῶν διὰ τὴν ἐξοχὸν του ὑπόληψιν, ὑπὸ δὲ τοῦ Πρόκλου χρυσοῦς διὰ τὴν μεγάλην του ἀξίαν, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ παρομοιάσῃ πρὸς τὴν τοῦ τιμιωτάτου τῶν μετὰλλων, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸν Πολέμωνα, ὅστις ὠνόμαζε τὸν μὲν Ὀμηρον ἐπικὸν Σοφοκλέα, τὸν δὲ Σοφοκλέα τραγικὸν Ὀμηρον. Ἐπίσης κρίνω περιττὸν νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ βουκολικὸς ποιητὴς Μότχος μετωνομάσθη διὰ τὴν ἀξιόλογον αὐτοῦ ποίησιν Θεόκριτος.

Ἐκ τῶν τριῶν ἐπαινετικῶν ἐπωνυμιῶν τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς συγγραφεῖς, ἡ μὲν ἐπωνυμία Ὑψηλὰς ἀνήκει εἰς τὸν Μίνδαρον, ὅστις μεταξὺ τῶν λυρικῶν εἶναι ὅ,τι μεταξὺ τῶν ἐπικῶν ὁ ποιητὴς Ὀμηρος. ὠνομάσθη δ' οὕτω διὰ τὴν ὑψηλὴν καὶ ὑπερήφανον γλῶσσάν του. Ἐρχεται ἔπειτα ἡ Λεσβία Σαφοῦ μὲ τὴν ἐπωνυμίαν Θεῖα καὶ Μοῦσα ἡ δεκάτη κατὰ τι ἀρχαῖον ἐπίγραμμα, γνωστὴ διὰ τὴν φλογερὰν ἐρωτικὴν της

μένον νύξιν εἰς τινὰ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Πανδέκτου», διὰ τὴν γράψην, ἂν ἔχῃ καιρὸν πρὸς φιλολογικὰς ἀσχολίας πληρέστερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ τόσον ἐπιτηδείου πρὸς χαρακτηρισμὸν πρὸ πάντων τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

ΑΛΚΑΙΟΣ, ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΚΑΙ ΣΑΠΦΩ

Η

ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

(Ἀπὸ τοῦ 642—500 περίπου π. Χ.)

* Ἡ νῆσος Λέσθος εἶναι τὸ πρῶτον μέρος, τὸ ὁποῖον κατέσχον οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μυσίας, ἀφοῦ ὑποχώρησαντες εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν Δωριέων ἀπεσύρθησαν ἐκ τοῦ Ἄργους. Ἡ Μυτιλήνη κειμένη εἰς τὸ στενὸν τὸ χωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἡπείρου ἔγεινεν ἡ πρωτεύουσα τῆς Λέσθου. Οἱ βασιλεῖς αὐτῆς ἀνέφερον τὸ γένος μέχρι τοῦ Πενθίλου, υἱοῦ τοῦ Ὀρέστου, οὗ τινος ἄρξαντος τοῦ στόλου, ἐπεχείρησαν, ὡς λέγουσιν, οἱ Ἀχαιοὶ τὴν εἰς Ἀσίαν μετανάστευσιν. Ἐκ τῆς Λέσθου ὤκισθη ἡ μεσημβρινὴ τῆς Τρωάδος παραλία. Τέλος ἡ Μυτιλήνη ὑπέταξε καὶ τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος. Οἱ Μυτιληναῖοι ἔκτισαν αὐτόθι πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως τὸ Ἀχιλλεῖον καὶ ὀλίγω περαιτέρω πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Σιγείου τὴν ὁμώνυμον πόλιν Σίγειον. Τὴν δυναστείαν τῶν Πενθιλιδῶν κατέβαλεν ἡ ὑπερηφάνεια τῶν εὐγενῶν. Εἶχεν ἤδη κλονισθῇ αὕτη διὰ τινος κατὰ τῶν εὐγενῶν προσβολῆς, ὅταν ὁ βασιλεὺς Πενθίλος ῥαδδίτας ἀνδρὰ ὀνομαζομενον Σμέρδιν ἐ-

καὶ εἰς αὐτοὺς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τοὺς μαθητάς. Ὅτι δὲ ὁ Ἀρρίανος ὠνομάσθη νέος Ξενοφῶν, ὡς μιμηθεὶς κατὰ πάντα σχεδὸν τὸν φιλάρετον μαθητὴν τοῦ φιλαρέτου Σωκράτους, ὡς γράψας δηλ. Ἀνάβασιν Ἀλεξάνδρου καὶ Διατριβὰς τοῦ διδασκάλου του Ἐπικτήτου κτλ. καὶ τοῦτο, νομίζω, δὲν ἀγνοοῦσιν οὐδ' οἱ ἄκρω δακτύλῳ Ἑλληνικῆς γευσάμενοι παιδείας. Διὰ τὴν γνωρίσῃ δέ τις διατὶ ὁ Ἡράκλειτος ὠνομάσθη σκοτεινός, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ἀπάντησιν ὁ φιλόσοφος Σωκράτης εἰς τὸν Εὐριπίδην, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδανείσθη, διὰ τὴν ἀναγνώσῃ, τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἡρακλείτου. «ἃ μὲν συνῆκα, εἶπε, γενναῖα· οἷμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα. Πλὴν Δηλίου γέ τινας δεῖται χολυμβητοῦ». Πρέπει ὅμως νὰ εἰπῶμεν περὶ τοῦ Κράτητος, ὅτι ἐπωνομάσθη Ὀμηρικὸς καὶ Κριτικὸς διὰ τὴν περὶ τοὺς γραμματικὸς καὶ ποιητικὸς λόγους ἐπίστασίν του, καὶ ὅτι ὁ Εὐφραστος ἢ Θεόφραστος μετωνομάσθη οὕτως ἀπὸ Τυρτάμεν διὰ τὸ θεῖον τῆς αὐτοῦ φράσεως.

Ἐκ τῶν ῥητόρων καὶ σοφιστῶν ὠνόμασαν οἱ ἀρχαῖοι Ἀντιφῶντα τὸν διδάσκαλον τοῦ Θουκυδίδου Νέστορα κατὰ τινα μὲν βιογραφίαν του, διότι ἦτο ἀγχινοῦς, κατὰ τινα δὲ ἄλλην διὰ τὴν ἐν τῷ λέγειν ἡδονὴν κατὰ δὲ τὴν γνώμην τῆς Εὐδοκίας ἐν Ἰωνίᾳ «ἐπὶ τῷ περὶ παντός· ἂν εἰπὼν πείσαι», τὸν Αἰλιανὸν μελίγλωττον ἢ μελίφθογγον διὰ τὸ μελίρρυτον τῆς φράσεώς του, τὸν Ἀριστογείτονα κύνα διὰ τὴν ἀναίδειάν του, τὸν Δίωνα Χρυσόστομον διὰ τὸ λαμπρὸν ὕψος του, τὸν Ζώιλον ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω μνησθείσης ἐπωνυμίας καὶ Ὀμηρομάστιγα, διότι ἐπέκρινεν ὑπέρπικρα τὸν Ὀμηρον καὶ ἄλλους ἄλλως, ὡς εἶχεν ἕκαστος ιδιότητος.

Ἡδυνάμην ν' ἀναφέρω καὶ ἄλλας τισαύτας ἐπωνυμίας, ἐπαινετικὰς καὶ ψεκτικὰς, ὧν βρίθουσι τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ σκοπός μου ἦτο νὰ δώσω μικράν

μάχεται με ὅλην τὴν σφοδρότητα τῆς φύσεώς του. Ἐπειδὴ συγχρόνως ἦτο πολεμικός, ἔγεινεν ἀρχηγὸς τῶν εὐγενῶν μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν του. Ἡ ποίησις καθίσταται εἰς τὰς χεῖράς του ὄπλον κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. Καθὼς οὗτος ζῇ διὰ τὴν τάξιν του, οὕτω καὶ ἡ ποίησις του ἐργάζεται πρὸς ἐπικράτησιν αὐτῆς. Ὡστε οὗτος προσβάλλει τοὺς ἐχθροὺς ὅχι μόνον μετὰ τὸ δόρυ, ἀλλὰ στιγματίζει αὐτοὺς καὶ μετὰ τοὺς στίχους του. Ὁ Ἀλκαῖος δὲν ζηλιτεύει, ὡς ὁ Ἀρχίλοχος, ἰδιώτας, ἀλλ' εἰσήγαγε τὴν ποίησιν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον. Ὁ Θεόγνις δίδει παραινέσεις μετὰ τὰς ἐλεγείας του, ὁ δ' Ἀλκαῖος μάχεται μετὰ τὰ ἔπη του.

Ὁ Ἀλκαῖος ἦτο φύσεως ἰσχυρᾶς· πλήρης χαρᾶς διὰ τὸν βίον καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου. Ἡ νῆσος Λέσθος παρῆγεν ἀνέκαθεν καλὸν οἶνον, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐσυνήθιζον νὰ εὐχῶνται καὶ ν' ἀμετροποτῶσιν.

»Οὐ χρὴ κάκοισι θυμὸν ἐπιτρέπῃν (ἐπιφωνεῖ ὁ Ἀλκαῖος).

»προκόφομεν γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι·

»..... φάρμακον δ' ἀριστον

»οἶνον ἐνειαμένοις μεθύσθην.»

»Πίνωμεν (λέγει εἰς ἕν ἄλλο του λείψανον),

»Πίνωμεν· τί τὰ λύχ' ὀμνόμενοι; δάκτυλος ἀμέρα.

»Καὶ δ' ἄερρον κυλίχλαις μεγάλαις αἶψα ποικίλαις.

»Οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Δίος υἱὸς λαοικαδέα

»ἀνθρώποισιν ἔδωκ'· ἔγχευε χίρναις ἓνα καὶ δύο

»Πλέαις κακ κεφαλᾶς. Ἀ δ' ἑτέρα τὴν ἑτέραν κύλιξ ὦ-
[θήτω».

Ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἡδονῆς αὐξάνει, ὅταν πλησίον του, ἐνῶ πίνει, κάθῃται καὶ ἡ ἐρωμένη του Δεινομένη. Οὗτος ὁ οἶνος, ὅστις δὲν δύναται ποτε νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸν Ἀλκαῖον—διότι συμβουλεύει πρὸ παντὸς ἄλλου δένδρου νὰ φυτεύωσι κλήματα—εἶναι δι' αὐτὸν καὶ κάτοπτρον τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ «ἐν οἶνῳ ἀλήθεια».

Ἄλλαι σχέψεις ἐπλήρουν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλκαίου, ὅτε

Θανατώθη διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ. Ἐκτοτε ἡ Μυτιλήνη ὑπήκουεν εἰς τοὺς εὐγενεῖς. Διαρκούσης τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. ἡ ἐν Μυτιλήνῃ τάξις τῶν πολιτῶν ἐκρατύνθη τόσον, ὥστε περὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἤλπιζε νὰ καταβάλῃ τὴν ἀρχὴν τῶν εὐγενῶν. Τῶν πολιτῶν προίστατο ὁ Μέλαγχρος, ὅστις καὶ ἐτυράννησε τῆς Μυτιλήνης. Πρὸς κατάλυσιν αὐτοῦ συνώμοσεν ὁμάς τις εὐγενῶν Λεσβίων, τῶν ὁποίων προίσταντο τρεῖς ἀδελφοί, ὁ Κίκις, ὁ Ἀντιμενίδης καὶ ὁ ποιητὴς Ἀλκαῖος.

Παραλείπων τὸν Λέσβιον ποιητὴν Λέσχην, ὅστις περὶ τὰ μέσα τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ ἐψολε τὴν ἄλυσιν τοῦ Ἰλίου, καὶ τὸν Τέρπανδρον καὶ Ἀρίωνα, οἵτινες διέπρεψαν εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν, λέγω, ὅτι ὁ Ἀλκαῖος δὲν ἀπελείφθη οὐδ' ἐπὶ ποσὸν τῶν διασῆμων τούτων προκατόχων του. Δὲν εἶναι ὅμως ὁ ὕμνος οὔτε τὰ λυρικά ἄσματα, εἰς τὰ ὁποῖα εὐδοκίμησαν οὗτοι, τὰ ἀναδείξαντα καὶ τὸν Ἀλκαῖον. Ἡ ποίησις του δὲν ἀνήκεν εἰς τοὺς Θεοὺς, οὐδ' ἦτο προσωρισμένη νὰ ἐξεγείρῃ τὸ πολεμικὸν θάρρος τῶν Λεσβίων, ἢ νὰ δώσῃ παλιτικὰς παραινέσεις εἰς τὸν δῆμον (κοινότητα) αὐτῶν, ὡς ἡ τοῦ Καλλίνου καὶ Τυρταίου. Καθὼς ὁ Ἀρχίλοχος, παρόμοιος καὶ ὁ Ἀλκαῖος ἦτο ποιητὴς τοῦ παρόντος. Ἡ ποίησις του ἀπῆχει τὰ αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀλληλοδιαδόχως ἐκίνουν αὐτόν. Εἶναι ἡ φαιδρά, ἀλλὰ καὶ σεμνὴ ᾠδὴ, εἰς τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ἀπλὴν μὲν, ἀλλὰ σοβαρὰν στροφὴν, δι' ἧς ἐκφράζει τὰς σφοδρὰς συγκινήσεις τῆς καρδίας του. Ψάλλει τὰς χαρμοσύνους καὶ λυπηρὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς του, τὰς ἡδονὰς τοῦ ἔρωτος καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ οἴνου. Ἀλλ' ὁ Ἀλκαῖος εἶναι πολιτικὸς κυρίως ποιητὴς. Ἀνέκαθεν ἀνήκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν. Ἡ πεποίθησις του, ὡς καὶ αἱ προλήψεις τῆς τάξεώς του, τὸ ἀνένδοτον φρόνημά του, καθὼς καὶ ὁ ἐμπαθὴς τρόπος του, κατέστησαν αὐτὸν πρόμαχον τῆς στενοχωρημένης ἀριστοκρατίας. Πρὸς τοὺς τυράννους

κράτησεν ἐπὶ πολὺ αὐτήν. Ἐπεσε θῦμα τῆς δυναστικῆς του κυδερνήσεως· οἱ δ' εὐγενεῖς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπέκτησαν τῷ ὄντι μεγάλην ἰσχύν.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον (600 π. Χ.) ὁ Φρύωνων μὲ ἀπαίρους Ἀθηναίους ἤρπασε καὶ κατεῖχε τὴν εἰς τὰ παράλια τῆς Τρωάδος ἀρχαίαν πόλιν τῶν Μυτιληναίων, τὸ Σίγειον. Οἱ Μυτιληναῖοι περιβαλόντες μὲ θινάτον τεῖχος τὸ πλησίον τοῦ Σιγείου κείμενον Ἀχιλλεῖον ἐπολέμουν ἐντεῦθεν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐν τούτοις οἱ εὐγενεῖς δὲν εὐτύχησαν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον. Εἰς μάχην τινα αὐτῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων νικηθεῖς ἔρριψεν ὁ Ἀλκαῖος τὰ ὄπλα, διὰ τὴν δύνησιν καὶ φύγῃ γρηγορώτερα. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀπικκοὶ ἀφίέρωσαν τὸ κράνος του εἰς τὸ ἐν Σιγείῳ ἱερόν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἄν καὶ ἐπῆρετο δὲ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ πολεμικὴν του ἱκανότητα, εὐχαριστήθη ὁμως, ὅτι ἐσώθη ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἀστεῖζεται διὰ τὴν ταχεῖαν του φυγὴν εἰς τὴν πρὸς τὸν φίλον του Μελάνιππον ὥδὴν λέγων

» Ἀλκαος σῶος·

» Ἀρήια ἔντεχ δ' οὐκ·

» Αὐτὸν ἄλυσκτόριον εἰς γλαυ-

» κώπιον ἱερὸν ὀνεκράμασσαν

» Ἀττικοί.»

Τοιαῦτα δυστυχήματα, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξαν αἰτία καὶ ἀναδείξει ὁ λαὸς τῷ 609 π. Χ. στρατηγὸν τὸν Πιπτακόν. Ὅταν ὁ Φρύωνων, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, πεποιοῦς εἰς τὴν σωματικὴν του ῥώμην καὶ δεξιότητα, διότι εἶχε νικήσει κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ὀλυμπίων εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸ πεγκράτιον, προῦκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν Πιπτακόν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλκαῖος ἀπεκάλει Γαύρικα, εἰκὴ δηλαδὴ γαυριῶντα, οὗτος ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν ἄνευ δισταγμοῦ καὶ κατώρθωσε νικήσας καὶ θανατώσῃ αὐτόν.

Τὸ ἀνδραγάθημα τοῦτο παρέσχεν εἰς τὸν Πιπτακόν μεγάλην ἰσχύν, καὶ ἡῤῥησε τὴν ἐν Μυτιλήνῃ ὑπόληψιν του.

οἱ ἀδελφοί του καὶ οὗτος μετὰ τῶν ἄλλων εὐγενῶν συνέλαβον τὸν σκοπὸν νὰ χρημνίσωσι τὸν Μελαγχρον.

»Μαρμαίρει, λέγει, μέγας δόμος χάλκῳ· πᾶσα δ' Ἀρη
[κεκόσμηται στέγα

»λάμπραισι κυνίαισι, καττᾶν λεῦκοι καθύπερθεν ἵππιοι
[λόφοι

»Νεύουσιν, κεφάλαισιν ἀνδρῶν ἀγάλματα· χάλκiai δὲ πασ-
[σάλοις

»κρύπτοισι περικείμεναι λάμπραι κνάμιδες, ἄρκος ἰσχύρῳ
[βέλεως

»Θώρακὲς τε νέοι λίνῳ, κοίλῃ τε κατ' ἄσπιδες βεβλή-
[μεναι·

»Πᾶρ δὲ Χαλκιδίκαί σπάθαι, πᾶρ δὲ ζώματα πόλλα καὶ κυ-
[πάτιδες,

»τῶν οὐκ ἔστι λάθεσθ'· ἐπειδὴ πρώτισθ' ὑπὸ Φεργον ἕσταμεν
[τόδε.

Ἡ μεθ' ὅπλων ἐπανάστασις τῶν εὐγενῶν κατὰ τοῦ Με-
λάγχρου, τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Ἀλκαῖος διὰ τῶν ἀνω-
τέρῳ στίχων του, ἐπέτυχεν· διότι ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τινος
φατρίας τοῦ λαοῦ, τῆς ὁποίας προΐστατο Πιττακὸς ὁ Ὑρ-
ραδίου, ἀνὴρ ταπεινῆς καὶ ἀσήμευ καταγωγῆς. Ὁ Μελαγχ-
χρος ἐθανατώθη περὶ τὰ 610 π. Χ. ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς δὲν ἀ-
πῆλυσαν τοὺς καρπούς, τοὺς ὁποίους ἤλπισαν, οὐδ' ἤδη
νῆθησαν ν' ἀνορθώσωσι τὴν πεπτωκυῖαν τάξιν των. Ἐπὶ ἡ-
λῶν νέαι ταραχαί, νέοι πόλεμοι.

»Ἀσυνέτην, λέγει ὁ Ἀλκαῖος, τῶν ἀνέμων στάσιν

»Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κύμα κυλίνδεται,

»τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ὄν τὸ μέσον

»νάϊ φορήμεθα σὺν μελαίνα.

Οἱ φόβοι, τοὺς ὁποίους ἐκπράζει ὁ Ἀλκαῖος διὰ τούτων
τῶν στίχων του ἐπραγματοποιήθησαν. Διότι νέα τυραννὶς
ἦτο ἡ συνέπεις τῆς καταλύσεως τοῦ Μελάγχρου. Ἡ ἀρχὴ
ἐπέρασεν εἰς χεῖρας τοῦ Μυρτίλου. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν ἐ-

να. Οὗτος δ' ἐκράτησε μικρὸν μόνον μέρος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔφερεν ἐπὶ πολὺ ἔπειτα τὸ ὄνομα «Πιττάκειος χώρα» τὸ δὲ λοιπὸν διένειμεν ἐξίσου εἰς τοὺς πολίτας τῆς Λέσβου.

Ὁ Πιττακὸς ἐπίστωσε τὴν ἀφιλοκέρδειάν του ταύτην τρανώτερον καὶ δι' ἄλλων μέσων. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς ἐκείνην τὴν νέαν διεύθυνσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, ἣτις ἀναφανείσα μὲ τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν ἀντέταπτεν εἰς τὰς παραδόσεις τῶν εὐγενῶν τὰς παρατηρήσεις της, τὴν ὑγιᾶ κρίσιν, τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, καὶ στηριζομένη εἰς τὸ δίκαιον, προσεπάθει νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀξιώσεις τῶν διαπληκτιζομένων φατριῶν. Ὁ Πιττακὸς μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Σόλωνος εἶναι ὁ σημαντικώτερος ἀντιπρόσωπος ταύτης τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς σοφίας καὶ διὰ τοῦτο συναριθμεῖται αὐτὸν καὶ ὁ Πλάτων μετὰ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Καθὼς ὁ ἀντίπαλός του Ἀλκαῖος ἐποίησε καὶ οὗτος ᾠδὰς καὶ ἐλεγεῖα. Ἐν μόνον μικρὸν λείψανον ᾠδῆς ἐσώθη καὶ αὕτη εἶναι ἔντονος προτροπὴ νὰ καταπολεμῶμεν τοὺς ἀπατεῶνας καὶ δολίους ἀνθρώπους.

» Ἐχοντα δεῖ τόξον καὶ ἰοδόκον φαρέτραν

» Στείχειν ποτὶ φῶτα κακόν·

» Πιστὸν γὰρ οὐδὲν γλῶσσα διὰ στόματος λαλεῖ

» διχόμυθον ἔχουσα νόηλα».

Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀναφέρουσι πολλὰ καλὰ ἀποφθέγματα αὐτοῦ, ὡς δεῖγμα τῆς φρονήσεως καὶ ὀξυδερκείας του· π. χ. τὸ «χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι» τὸ «συνετῶν ἀνδρῶν πρὶν γενέσθαι τὰ δυσχερῆ προνοῆσαι, ὅπως μὴ γένηται· ἀνδρείων δὲ γεγόμενα εὖ θέσθαι» τὸ «φίλον μὴ κακῶς λέγειν· ἀλλὰ μὴδ' ἐχθρόν», τὸ «καιρὸν γνῶθι» κ.τ.λ.

Ὁ Πιττακὸς παρέσχε τρανὴν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου του «Ἀρχὴ ἀνδρα δείκνυσιν»· διότι δι' αὐτῆς κατώρθωσε ν' ἀντικρούσῃ τὰς ἀποπειράς τῶν ἐξορίστων τόσον δραστηρίως, ὥστε οὗτοι ἀπέβαλον καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα τῆς ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων των. Τὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ὁμῶς

Ὁ ἀνὴρ τοῦ δήμου κατέβαλλε τὸν στρατηγὸν τῶν πολέ-
μιων, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου οἱ εὐγενεῖς φεύγοντες ἔρριψαν
τὰ ὅπλα. Μὲ τὴν αὐξουσαν ὑπόληψιν τοῦ Πιττακοῦ ηὔξη-
σεν ἐκ νέου καὶ ἡ δύναμις τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποῖου προΐστατο.
Ὁ Ἀλκαῖος δὲν ἀπέκαμνε καταδιώκων μὲ τοὺς σίχους τοῦ
τὸν Πιτταχόν. Τὸν σκώπτει διὰ τὴν καταγωγὴν του. Μὲ
πολλὴν περιτρόνησιν ἀποκαλεῖ αὐτὸν Ζοφοδροπίδαν.
Περιπικίζει αὐτὸν διὰ τὴν πενίαν του καὶ τὸν ὀνομάζει Ἀ-
γάσυρτον. Χλευάζει τὴν μὴ διὰ Γυμναστικῆς βελτιω-
θεῖσαν κοινὴν στάσιν καὶ σχῆμά του. Περιγελαῖ αὐτὸν ὡς
Φύσκωνα, Γάσρωνα καὶ Σαράποδα. Ἔως καὶ αὐταὶ
αἰπληγαὶ, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τοὺς πόδας
ἔγειναν ἀντικείμενον σκώμματος. Ὁ Ἀλκαῖος ἐφοβεῖτο καὶ
ἔδωλεπεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πιττακοῦ ἓνα νέον τύρρανον.

Τῷ ὄντι περὶ τὸ 595 π. Χ. ὁ λαὸς ἐξώρισε τοὺς εὐγενεῖς
ἐκ τῆς Λέσθου. Αἱ ἀπόπειραι τῶν ἐξορίστων, τῶν ὁποίων
ἤγειτο ὁ Ἀλκαῖος καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀντιμενίδης, νὰ ἐκ-
ἐκδιάσωσι μὲ τὰ ὅπλα τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστροφὴν,
ἔδωκαν ἀφ' ὧν εἰς τὸν λαὸν τῶν Μυτιληναίων ν' ἀναδεί-
ξῃ αὐτὸν τῷ 590 π. Χ. αἰσυμένητην, αἰρετὸν δηλ. τύ-
ραννον ἢ δικτάτορα.

Ἡ ἀνύψωσις τοῦ Πιττακοῦ ἐδείχθη πολὺ ἐνεργὸς
κατὰ τῶν ἐξορίστων καὶ εὐεργετικὴ διὰ τὴν κατάστασιν
τῆς Μυτιλήνης. Ὁ λαὸς προέστησεν ἑαυτοῦ τὸν κατάλλη-
λον ἄνδρα· διότι ὄχι μόνον διεκρίθη εἰς τὰς μάχας διὰ τὴν
ἀνδρείαν του, ἀλλ' ἐτήρησε πιστῶς πᾶν, ὅ,τι ὑπέσχθη. Ὑ-
πηρξεν εὐπροσῆγορος εἰς τὴν συναναστροφὴν, ἐπεικὴς εἰς
τὰς ἀποφάσεις καὶ λίαν συγγνωμονικὸς πρὸς τοὺς ἐχ-
θρούς του. Τέλος ἔδειξε περίσκεψιν εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ
ἀπαραδειγμάτιστον ἀφιλοκέρδειαν. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀφι-
λοκερδείας του ταύτης διηγοῦνται, ὅτι οἱ Μυτιληναῖοι ἐχά-
ρισαν εἰς τὸν Πιτταχόν τὸ Σίγειον, τὸ ὁποῖον οὗτος ἀπέ-
σπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἀθηναίων νικήσας τὸν Φρύνω-

θῶς περὶ αὐτῆς. Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ὁ λαὸς δι' αὐτῆς ἔλαβε μέρος εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, ἀφοῦ ἀπεκλείσθη τῆς κυβερνήσεως. Ἄλλως τὸ ἔργον τοῦ Πιπταχοῦ ἤθελεν εἶσθαι μάταιον.

Ἀφοῦ ὁ Πιπταχὸς ἐτελείωσε τὴν νομοθεσίαν του καὶ αἱ νέαι διατάξεις αὐτοῦ εἶχον ἀρκούντως στερεωθῆ, ἐξήλειψε καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν αἱματηρῶν πολέμων, οἵτινες προηγήθησαν τῆς κυβερνήσεώς του. Συνεχώρησεν εἰς τοὺς ἐξορίστους εὐγενεῖς νὰ επιστρέψωσι καὶ εἰ ἡγούμενοι αὐτῶν Ἀντιμενίδης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλκαῖος, οἵτινες τόσον σφοδρῶς καὶ πικρῶς μὲ τὸ ξίφος καὶ μὲ τὸν λόγον κατεπολέμησαν αὐτόν, δὲν ἀπεκλείσθησαν ταύτης τῆς ἀμνηστείας. «Συγγνώμη τιμωρίας κρείττων» λέγουσι, ὅτι εἶπεν, ὅτε ζωγρήσας τὸν Ἀλκαῖον ἄφησεν αὐτὸν ἐλεύθερον.

Ἀφοῦ ὁ Πιπταχὸς προσήνεγκε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, ἀφοῦ καθησύχασε τὴν Λέσθον, συνδιήλλαξε τὰς φατρίας, ἐπέθηκε τὸν Κολοφῶνα εἰς τὸ ἔργον του καταθέσας τῇ 586 π. Χ. οἰκειοθελῶς τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς αὐτὸν ὁ λαός. Ἐθεώρησε τὸ ἔργον του ὡς ἀποπερανθὲν καὶ τὸν λαὸν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς νομοθεσίας ὡς μὴ χρῆζοντα προστατοῦ. Δέκα ἔτη ἔσχεν ἀπεριόριστον καὶ ἀνυπεύθυνον ἀρχήν. Ὑπῆρξεν ὁμως ἐπίσης λιτός καὶ μεγαλόψυχος· ἡ δ' ἐξουσία δὲν ἐδελέασεν αὐτόν, οὐδ' ἡ ἰδέα τοῦ νὰ καταλίπη βασιλείαν εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Εἶχε τὴν δύναμιν ἐν πεποιθήσει νὰ φανῇ δίκαιος ἐναντίον τοῦ συμφέροντός του. Ἡ ἀφιλοκερδὴς ἀπόφασις ἡδύνατο νὰ βλάψῃ καὶ αὐτόν καὶ τὴν Μυτιλήνην. Οἱ ἐναντίοι του ἡδύναντο νὰ τὸν καταδιώξωσι δικαστικῶς διὰ τὰς πράξεις του. Τὰ πάθη τῶν φατριῶν ἡδύναντο ἐκ νέου νὰ ἐκραγῶσιν· ἀλλ' αἱ χεῖρες καὶ τὸ συνειδὸς του ἦσαν τόσον καθαρά, ὥστε ἡ πιθανότης τῆς καταδιώξεως μᾶλλον τὸν εὐχαρίστει παρά τὸν ἐφόβιζε, καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ὀξυδέρκεια δὲν τὸν ἠπάτησε ὅσον ἀφορᾷ

πόλεμον ἐν Σιγείῳ νὰ ἐξακολουθήσῃ δραστηρίως ἐμπόδισαν αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαί, αἵτινες προηγήθησαν τῆς ἀνυψώσεώς του. Ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν, εὐχαριστήθη εἰς τὴν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀπόφασιν τοῦ Περιανδρου, ὅστις, φαίνεται, αἰρεθεὶς διαιτητῆς ἐκλινε πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. Διότι τὸ Σίγειον μεταξὺ τοῦ 590—585 π. Χ. εὗρίσκατο ἀκόμη εἰς χεῖρας τῶν Ἀθηναίων.

Μὲ χεῖρα στιβαρὰν ἐπανήγαγε τὴν ἡσυχίαν καὶ διετήρησεν αὐτήν. Μὲ ἀκρίματον δραστηριότητα προσεπάθησε νὰ θέλῃ εἰς τάξιν τὴν πολιτείαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰρήνην διὰ φρονίμου νομοθεσίας. Τοῦτο ἐράνηεἰς αὐτὸν οὐσιωδέστερον παρ' ἄλλο νέον πολίτευμα. Ἄν καὶ ἀνηγορεύθῃ προστάτης τοῦ δήμου, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ ἐνδυσθῇ δυναστικὴν ἐξουσίαν. Ἐμίσει τοὺς σφετεριστὰς τῆς ἀρχῆς καὶ δὲν ἠθέλε νὰ χρημίσῃ τὸν Μέλαγχρον, διὰ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν θέσιν του. Ἐθεώρει ἐαυτὸν ὡς ἐπιτετραμμένον ἢ ὑπάλληλον τοῦ λαοῦ· τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε, ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβάλλῃ τὰ καθεστῶτα καὶ νὰ συστήτῃ δημοκρατίαν. Ἐξήτησε νὰ συμβιβάσῃ τὴν διαφορὰν τῶν δύο τάξεων μᾶλλον διὰ τινος νομοθεσίας, ἣτις ἔθετε τὰ πραγματικὰ καὶ προσωπικὰ δικαίωματα τῶν πολιτῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν ἀπροσωπολήπτων δικαστῶν. Ἐρκέσθη ν' ἀπομακρύνῃ τὴν σκληρότητα τῶν παλαιῶν ἀριστοκρατικῶν θεσμῶν καὶ τὴν αὐστηρότητα τῶν σωματικῶν καὶ χρηματικῶν ποινῶν, καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸν λαὸν κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν δικαστηρίων. Ὅτε μὲ τῶν ἡμερῶν ἡρωτήθη «ποῖος εἶναι ὁ ἄριστος ἄρχων»; «Ὅχι ἐκεῖνος, εἶπε, τὸν ὁποῖον φοβοῦνται ἀλλὰ διὰ τὸν ὁποῖον φοβοῦνται, μὴ πάθῃ τι, οἱ ἀρχόμενοι.» Καὶ ὅτε ἠθέλησαν νὰ μάθωσι παρ' αὐτοῦ, «ποῖα ἦν ἡ ἀρίστη ἀρχή»; «ἡ τοῦ ποικίλου ξύλου», εἶπε, σημαίνων τὸν νόμον· διότι ἐπήγαγε, νικᾷ χωρὶς χύσιν αἵματος. Κατὰ δυσυχίαν ἐκτὸς τοῦ νόμου, ὅστις ἐπέβαλεν εἰς τὸν μεθύοντα διπλὴν ζημίαν, δὲν διεσώθη αὕτη, διὰ νὰ δυνηθῇ τις νὰ κρίνῃ ὁρ-

ΑΝΑΡΡΑΦΗ ΜΕΘ ΥΠΟΤΟΜΗΝ
ΗΤΟΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΠΡΟΣ ΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΡΙΧΙΑΣΕΩΣ.

(Συνέχεια 16. σελ. 197.)

Ἡ ἀπλότης ἡμῖν αἰεὶ προτιμοτέρα, καὶ δὴ χειρουργοῦμεν ἄνευ χλωροφορμίου καὶ ἄνευ ὑποβολῆς κερατίνης πλακὸς ὑπὸ τὸ βλέφαρον καὶ ἄνευ τοῦ βλεφαροστάτου τοῦ Snel-Ien!. Ἄλλ' οὐδὲν κωλύει γενέσθω χρήσις καὶ τούτων. Ὑποθεῖς δὲ νήματα σηρικὰ ἢ λεπτὰ ῥάμματα ἐξ ἐντέρου τρισὶν βελόναις ταῖς κυρταῖς ταῖς τὸ κύαρ ἐχούσαις καὶ ἐπὶ πανίου ἐγκαταπείρας, θές ἐν πινακίῳ. Ἐνθες δὲ καὶ ὁξὺ σμιλίου σμικρὸν τὴν ἀκμὴν ὑπόκυρτον ἢ μαχαίριον τοῦ V. Graffe, ἢ λογχρείδες μαχαίριον δίστομον καὶ ἀγκίστριον λαβὴν ἔχον καὶ βελονοκάτοχον. Εὐχερεστέρα δὲ καὶ ἀπλουστέρα ἢ τῶν ῥαμμάτων διεκβολὴ δι' ἀγγύλης θελόνης, λαβὴν ἐχούσης· τὸ δὲ κύαρ παρὰ τὴν αἰχμήν.

Καθέδριον ἤδη σχημάτισον τὸν κάμνοντα ἥτοι ἐμπρός σου ἢ ἐξ εὐωνύμων· ὁ δὲ βοηθῶν ὀπισθεν ἐστὼς στηριζέτω τὴν κεφαλὴν τοῦ τριχιῶντος· εἴτα τοῦ σμιλίου γραφικοῦ καλάμου δίκην τῷ ἀντίχειρι λιχανῶ καὶ μέσῳ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς ἐπιλαβόμενος χειρός, ἐπίθες τὴν μέγαν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ἄνω βλεφάρου ἠνωτέρῳ τῶν βλεφαρίδων, ἀνελκύων δὲ τὸ βλεφαρικὸν δέρμα ἐκστρεψὼν εἰς ὅψιν τὸ ἐλεύθερον χεῖλος, μέχρις οὗ τὰ τῶν ταρσικῶν ἀδένων στόμια φανερὰ ποιήτης. Δὸς ἤδη τὴν ὑποτομήν, τὴν δεξιάν ἐπὶ τῆς παρεῖας ἐρεῖδων, κατὰ τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους ὀπισθεν μὲν τῶν νυττουσῶν, ἀκριβῶς δὲ πρὸ τῶν στομίων τῶν ταρσικῶν ἀδένων, τούτων τε καὶ τῶν βολβῶν τῶν βλεφαρίδων καὶ τοῦ δακρυικοῦ σημείου φειδόμενος. Διηκέτω δ' εἰς μῆκος ἢ ὑποτομὴ ὀλικῆς μὲν οὕσης τῆς τριχιάσεως, ἀνὰ τὸ βλεφαρι-

τὴν κατάστασιν τῆς νήσου καὶ τοὺς καρποὺς τῆς δραστη-
ριότητός του.

Ὁ Πιττακὸς ἠδύνατο νὰ ἐναεβρύνηται διὰ τὰς συνεπείας
ταύτας. Κατῶρθωσε νὰ παύσῃ τὸν ἄγριον καὶ ἐμπαθῇ ἁ-
γῶνα μεταξὺ τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ, συνεφιλίωσε τὰς
ἡρεθισμένους κατ' ἀλλήλων φατρίας διὰ τῆς νομοθεσίας του,
ἣτις ἐξησφάλιζε τὰ δικαιώματα ὅλων, καὶ παρέδιδε τὴν
φυλακὴν αὐτῶν εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἥ ὁποία ἐξά-
παντος συνεχῶρει εἰς τοὺς εὐγενεῖς τὴν προεδρίαν καὶ ἐχο-
ρήγει εἰς τὸν λαὸν μεγαλητέραν συμμετοχὴν εἰς τὴν κυ-
βέρνησιν. Σιμᾶ τοῦ Σόλωνος ὁ Πιττακὸς εἶναι εἰς τῶν ἀ-
μεμπτωτέρων χαρακτήρων, τοὺς ὁποίους ἐπαρουσίασε τῶν
Ἑλλήνων ἡ Ἱστορία. Δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις τρανωτέρα παρὰ
τὴν τοῦ Ἀλκαίου καὶ Πιττακοῦ, τοῦ ἀπολαυστικοῦ καὶ φλο-
γεροῦ ποιητοῦ, τοῦ ἐμπαθοῦς καὶ φιλάρχου ἀριστοκρατικοῦ
καὶ τῆς ὀλιγαρχοῦς ἡρεμίας, τῆς μεγαλοκαρδίου μετριό-
τητος, τῆς ἀπρολήπτου συνέσεως καὶ τῆς ἀφιλοκερδοῦς ἀ-
φοσιώσεως καὶ χρηστότητος. Εὐτυχία διὰ τὴν Λέσβον,
διότι ὁ προϊστάμενος τῶν εὐγενῶν δὲν ὑπερέβαινε τὸν Πιτ-
τακὸν κατὰ τὴν πρακτικὴν δύναμιν καὶ μετριότητα, κατὰ τὴν
σύνεσιν καὶ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Ὁ Πιττακὸς ἀπέθανε δέκα
ἔτη μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς ἀρχῆς εἰς ἡλικίαν, ὡς λέγου-
σιν, ἑβδομήκοντα ἔτων καὶ ἐπέκεινα. Οἱ Μυτιληναῖοι ἀνή-
γειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ μνημεῖον μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

«Οἰκείοις δακρύοις ἅ γειναμένα καταθάπτει

»ἐνθάδε Πιττακόν, ἃ δ' ἱερὰ Λέσβος».

(Ἑπεταὶ συνέχεια.)

ταρσοῦ. Ἀρχόμενος λοιπόν δις τὴν ὑποτομὴν εἰς βάθος οὐχὶ πλέον τοῦ ἐνὸς ἢ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου ἀπὸ κανθοῦ διήκουσαν ἐπὶ κανθόν· ὁ δὲ βιηθὸς τῷ περιταρσίῳ ἢ τῷ ταρσῷ ἄγκιστρον ἐγκαταπείρας, κατατεινέτω αὐτόν, διότι σφόδρα συνεργεῖ τῇ ὑποτομῇ καὶ τῇ ἐξχερεστέρῃ καὶ ἀλύπῳ ἀποψιλώσει τοῦ ταρσοῦ· εἵτα δὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ σμιλίου κατὰ τοῦ ταρσοῦ μάλλον διευθύ-νων ἀποψίλωσον αὐτόν κατὰ μικρόν ἀπὸ τῶν ὑπερκειμέ-νων ἰστών εἰς βάθος ἀρκούν, τὸν νοῦν προσέχων μὴ τάμης τοὺς βολβοὺς τῶν βλεφαρίδων, μηδὲ τὸν ταρσὸν μηδὲ τοὺς ἐν αὐτῷ Μειδουμένους ἀδένους. Ἄν δέ ποτε ἀποτάμης τὰ θυλάκια τῶν βλεφαρίδων καὶ ἐναπομείνωσιν αἱ μητέρες αὐτῶν ἀλώθηται ἐπὶ τοῦ ταρσοῦ, διὰ λαβίδος λεπτῆς ἢ τῷ ἄγκιστρῳ συλλαβὼν αὐτὰ μετὰ τοῦ περικειμένου συνεκτι-κοῦ ἱστοῦ, ἀνάτεινον καὶ ἔκταμε σμιλίῳ ὀξυτόμῳ. Ὅταν δὲ ὁ βλεφαρικός μῦς ἢ ὑπερτραφῆς καὶ λίαν ἰσχυρὸς καὶ ἀντενεργῇ τῇ ἰάσει τῆς τριχιάσεως λίαν ἐπιβλαβῶς, τὰ μυϊ-κὰ δευμάτια αὐτοῦ, ὅσα ἐκάσποτε ἀρκαῖ, ἄγκιστρῳ κα-τατείνας, ἔκταμε σμιλίῳ ἢ ψαλιδίῳ καὶ ἀσθενέστερον αὐ-τόν ποιήσων καὶ ἄρον τὴν ἐπιβλαβὴ αὐτοῦ ἀντενέργειαν· ἢ τὸ σμιλίον κάθετον ἐν τῇ ὑποτομῇ ὑποβαλὼν καὶ τὴν αἰχμὴν αὐτοῦ πρὸς σὲ αὐτόν στρέψας, ἐπίθεις τὸν μέγαν τῆς δεξιᾶς δάκτυλον ἐπὶ τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος ἄνω τῶν βλεφαρίδων καὶ προσπίεσον αὐτῷ τὸ σμιλίον καὶ κα-τὰ κάθετον ἐν δυσὶ τόποις τὰς τοῦ βλεφαρικοῦ μυὲς ἵνας ὑπὸ τὸ δέρμα διάταμε, ἐξασθενῶν καὶ οὕτως αὐτόν. Ὅταν δὲ ὁ ταρσὸς ἢ εἰς σκληρότατον οὐλώδη ἵστόν ἐξηλλοιωμένος, τελικὴν ἔκβασιν τῆς διηθήσεως αὐτοῦ διὰ λεμφωδῶν κυτ-ταρίων καὶ τῆς ἐκβλαστήσεως τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ αὐτοῦ ἐπὶ συκώσεων τῶν βλεφάρων (τραχωμάτων), καὶ οἱ ἀδένες αὐτοῦ ὅλως ἡττορηκότες καὶ ὁ ταρσὸς ἔστω νύξῃ καὶ δὴ ἡ φαλάγγισις ἢ πτῶσις τῶν ἀρχαίων ἐνυ-πάρχη, καὶ ὅταν τὰ βλέφαρα ὥσιν ὑπὲρ μέτρον παχύνε-

κὸν χεῖλος ὅλον ἀπὸ τοῦ μεγάλου κανθοῦ ἄχρι τοῦ μικροῦ ἢ τοῦμπαλιν, μερικῆς δέ, δύο μὲν γραμμὰς ἐν-
τεῦθεν τῶν νυττουσῶν, δύο δὲ γραμμὰς ἐκείθεν, ἀκριδῶς
μὲν πρὸ τῶν στομίων τῶν τοῦ ταρσοῦ ἀδένων, ὀπίσθιν
δὲ τῶν νυττουσῶν, ὡς ἄνω εἶπομεν. Καθ' ὕψος δ' ἔστω
ἡ ὑποτομὴ ὡς οἶόν τε βαθύτερα, διήκουσα καὶ μέχρι τοῦ
πρὸς τὴν κόγχην χεῖλους τοῦ ταρσοῦ, διότι συνεργεῖ τῇ
ἀνασπάρει καὶ τῇ ἀναρῶσθαι τοῦ τὰς βλεφαρίδας φέροντος
προσθίου πετάλου τοῦ ὑποτμηθέντος βλεφάρου. Οὕτω τῆς
ὑποτομῆς γενομένης, διήρηται τὸ βλέφαρον εἰς δύο πέ-
ταλα, ἐξ ὧν, τὸ μὲν πρόσθιον περιλαμβάνει τὸ δέριμα, τὸν
βλεφαρικοὸν μῦν καὶ τὰ τῶν βλεφαρίδων θυλάκια
τὸ δὲ ὀπίσθιον τὸν ἐπιπεφυκότα καὶ τὸν ταρσὸν μετὰ
τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκλεισμένων Μειβομαίων ἀδένων. Ἐ-
χει δὲ ἐπὶ ὀλικῆς τριχιάσεως μῆκος καὶ ὕψος σχεδόν, ὅσον
καὶ ὁ ταρσός· γυμνὴ ἄρα πρόκειται ὅλη σχεδὸν ἡ προσθία
αὐτοῦ ἐπιφάνεια.

Φείδου δὲ τῶν τοῦ ταρσοῦ ἀδένων καὶ τῶν στομίων
αὐτῶν, ὅπου ἂν ὦσι ὑγιεῖς· διότι τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐκκρινόμενον
λεπτόκοκκον λίπος (ἡ λήμη) ἐπιχρίει τὸ χεῖλος τῶν βλε-
φάρων καὶ παρακωλύει τὴν πρὸς τὰ ἔξω ῥοήν τῶν δα-
κρύων, συντελεῖ δὲ καὶ πρὸς εὐκίνησιν τῶν βλεφάρων.
Πρόσεχε δὲ μὴ ἀδικήσης καὶ τοὺς βολβούς τῶν βλεφα-
ρίδων, διότι ἀποπίπτουσι ταῦτα, ποιεῖς δὲ τὸν χάμνοντα εἰ-
δεχθῆ εἰς ὄφιν· τὸ δὲ χεῖρον, ἂν τινες βολβοὶ ἀλώσῃται μεί-
νωσιν ἐπὶ τοῦ ταρσοῦ, ἐκφύονται βλεφαρίδες καὶ ἐντρέπονται
ἐνεκα τῆς οὐλώδους συρρικνώσεως πρὸς τὸν βολβὸν καὶ ἀδικού-
σιν αὐτὸν μεγάλως καὶ πάλιν ὀπίσω τὰ αὐτὰ ποιεῖν θέον πρὸς
ἔκσιν τῆς τριχιάσεως. Προσεκτέον λοιπόν.

Ἐχε δὲ ἀείπonte ὑπ' ὄφιν τόνδε τὸν τρόπον τῆς ὑπο-
τομῆς, ἵνα ἐπιτυχάνῃς. Οἱ τῶν βλεφαρίδων βολβοὶ καῖν-
ται, ὡς ἄνω εἶπομεν, εἰς ἀήτος 2 χιλισσῶν τοῦ μέτρου
ἀπὸ τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους μεταξὺ σφιγκτῆρος μὲν καὶ

τὰ πρόσω πάλιν τὸν βλεφαρικὸν μῦν, καὶ τὸ δέριμα 3—4 χ. μ. μακρὰν τοῦ πρώτου πόρου καὶ 2 χ. μ. ἄνω τῶν βλεφαρίδων. Διεξέλκυσον δὲ πρὸς τὰ πρόσω καὶ τὸ ἄκρον τοῦτο τοῦ ῥάμματος ἀπὸ τε τοῦ πόρου καὶ ἀπὸ τοῦ κύατος καὶ διέκβαλε τὴν βελόνην ὀπίσω.

Οὕτω λοιπὸν ἡ μὲν ἀγκύλη τοῦ ῥάμματος διαπερᾷ διὰ τοῦ περιταρσίου ἢ τοῦ ταρσοῦ, ἢ διὰ τοῦ κογχικοῦ διαφράγματος, τὰ δὲ δύο ἄκρα αὐτοῦ διεξέρχονται διὰ τοῦ προσθίου πετάλου ἄνω τῶν βλεφαρίδων, ἀπέχοντα 3—4 χ. μ. ἀπ' ἀλλήλων. Τρία ῥάμματα συνήθως ἀρκοῦσιν, ἓν εἰς τὸ μέσον καὶ ἀνὰ ἓν εἰς ἐκάτερον ἄκρον, ἐπὶ μερικῆς δὲ τριχιάσεως δύο ἢ καὶ ἓν μόνον.

Τοῦ μεταίσιου ῥάμματος τὰ ἄκρα διέκβαλε 3—5 χ. μ. ἄνω τῶν βλεφαρίδων· διότι πλέον εὐχάριστον τὸ ἀποτέλεσμα. Ἦδη πέρασον εἰς ἐκάτερον ἄκρον ἐκάστου ῥάμματος ἀνὰ ἓν μικρὸν ὑέλινον κοράλλιον (χάνδρον) καὶ ἀμμάτισον χειρουργικὸν ἄμμα· σφίγξον δὲ κατὰ μικρὸν πρῶτον τὰ δύο ἄκρα ῥάμματα, εἴτα τὸ μεταῖον, μέχρις οὗ τὸ χεῖλος τοῦ προσθίου πετάλου ἀνέλθῃ 2—4 χ. μ. ἄνω τῶν στομίων τῶν Μειβομείων ἀδένων καὶ δέσον εἴτα τὸν ἐπιβοηθητικὸν κόμβον καὶ εἰς τὰ τρία ῥάμματα. Ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως δὲ τοῦ χειρουργοῦντος ἐξήρτηται ἡ ἀρκοῦσα ἐκάστοτε μετατόπισις τοῦ χείλους τοῦ προσθίου πετάλου· ἐλεύθερον μένει αὐτῷ τὸ στάδιον· ἀλλὰ καὶ ὑψηλότερόν τι τοῦ δέοντος ἂν μεταφυτευθῇ, οὐδὲν ἐπιγίνεται κακόν, οὔτε δυσμορφία ἐναπομένει.

Ἀλλὰ καὶ διὰ δύο ἀγκύλων βελονῶν ἐφηρμοσμένων εἰς τὰ ἄκρα τοῦ αὐτοῦ ῥάμματος εὐκολος ἡ ἄνω ῥαφή. Λαβὼν τὴν βελόνην εἴτε βελονοκατόχῳ ἢ τῷ ἀντίχειρι καὶ λιχανῷ τῆς δεξιᾶς διακέντησον τὸ πρῶτον διὰ τοῦ περιταρσίου καὶ διέκβαλε τὴν βελόνην, εἴτα δὲ διώθησον ἐκτέρχην βελόνην διὰ τοῦ προσθίου πετάλου ἐκ τῶν ὀπίσω ἐπὶ τὰ πρόσω κατὰ τὰ ἄνω ὀρισθέντα μέρη. Ἀλλὰ καὶ διὰ μιᾶς

τερὰ τοῦ κατὰ φύσιν ἔνεκα ἀμυλοειδοῦς ἐξαλλοιώσεως τοῦ ταρ-
σοῦ καὶ τῶν ἀδένων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος, τότε δὴ
μηκέτι μερίμνα περὶ τῶν Μειδομείων ἀδένων, ὑποτέμνων
διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐντελεῖς ἀπώλεσαν τὴν λειτουργίαν
αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ τελείαν τὴν ὑποτομὴν, ὑπέκταμε τῷ
σμιλίῳ στιβάδας τινὰς ἀπὸ τῆς προσθίας τοῦ ταρσοῦ ἐπιφα-
νείας, ἵν' ἀνάκλασις μὲν αὐτοῦ γένηται, ἰσχνότερον δὲ τὸ
βλέφαρον καὶ μαλθακώτερον καὶ εὐκαμπτότερον καὶ εὐκι-
νητότερον, πρότεχε δὲ τὸν νοῦν μὴ βλάβης μόνον τοὺς βολ-
βοὺς τῶν βλεφαρίδων.

Τὰ δὲ ῥάμματα τόνδε τὸν τρόπον διαπέρα καὶ ἀμμάτιζε.

Τὸ τὰς βλεφαρίδας φέρον πρόσθιον πέταλον ἀνάσπα τῷ
ἀντίχειρι τῆς ἀριστερᾶς σου, ὁ δὲ βοηθὸς τῷ ἀγγίστρῳ κατα-
πινέτω τὸν ταρσὸν· εἶτα δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ σου λαβέ τὴν
ἀγκύλην βελόνην τὴν μετὰ λαβῆς, ῥάμμα ἔχουσαν κατὰ
τὸ κύαρ τὸ παρὰ τὴν αἰχμὴν, καὶ διαπείρας περὶ τὸ
κογχικὸν χεῖλος τοῦ ταρσοῦ διὰ τοῦ περιταρσίου ἢ
τῶν προσθίων στιβάδων τοῦ ταρσοῦ ἢ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ
κογχικοῦ διαφράγματος ἐκ δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστε-
ρά, στρέψον τὴν αἰχμὴν τῆς βελόνης μικρὸν πρὸς σὲ αὐ-
τὸν καὶ διακέντησον ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐπὶ τὰ πρόσω τὸ φέ-
ρον τὰς βλεφαρίδας πρόσθιον πέταλον 2 γ. μ. ἄνωθεν τοῦ
βλεφαρικοῦ χείλους φυλασσόμενος οὕτω τοὺς βολβοὺς
τῶν τριχῶν. Διώθησον τὴν βελόνην πρὸς τὰ πρόσω,
μέχρις οὗ φανῇ τὸ παρὰ τὴν αἰχμὴν κύαρ καὶ δὴ καὶ
τὸ ἐν αὐτῷ ῥάμμα ἄνω τῶν βλεφαρίδων· εἶτα λαβέ παρὰ
τὸ κύαρ τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ ῥάμματος διὰ λαβίδος ἢ τῷ
ἀντίχειρι καὶ λιχανῷ τῆς ἀριστερᾶς καὶ διεξέλκυσον ἐκ
τοῦ πόρου τῆς διακέντησεως, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκ τοῦ κύατος τῆς
βελόνης· ἀλλὰ κάτεχε τῇ δεξιᾷ σου τὸ ἕτερον κρεμάμενον ἄ-
κρον τοῦ νήματος, ἵνα μὴ καὶ τοῦτο συνδιεξέλθῃ. Ἐπειτα
διέκβαλε ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μέρους τὴν βελόνην, τὸ ῥάμμα
ἐν τῷ κύατι ἔχουσαν, καὶ διακέντησον ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐπὶ

σαν ῥάμμα κάτωθεν ἐπὶ τὰ ἄνω διὰ τῆς βάσεως τῆς πτυχῆς, διέλκυσον ἀρκούντως τὸ ῥάμμα, καὶ εἶτα 2 χ. μ. μακρὰν τῆς ἐκκεντήσεως διακέντησον αὐτὴς ἐπὶ τὰ κάτω 3—4 χ. μ. μακρὰν τοῦ σημείου τῆς ἐμπάρσεως. Δύο ῥάμματα ἀρκοῦσιν· ἕστωσαν δ' αἱ μὲν ἀγκύλαι αὐτῶν κατὰ τὰ δύο σημεῖα τῆς μελάνης, ἀπέχοντα 1 ἐ. μ. περίπου, τὰ δὲ ἄκρα αὐτῶν ἐπὶ τὰ κάτω κρεμάμενα. Κατάδεσον ἤδη σφιγγὰ τὰ ῥάμματα ἐπὶ μοτοῦ ἢ πτυγματίου, ἢ πέρασον εἰς ἐκάτερον ἄκρον ἐκαστοῦ ῥάμματος ἀνὰ ἓν μικρὸν ὑέλινον κοράλλιον καὶ κατάδεσον. Ἐπίθες ψυχρὰ, ἀφαίρεσον δὲ τὰς βραχὺς μετὰ 48 ὥρας.

Ἵνα δὲ ἀκριβῶς καταδείξωμεν τίνα τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἡμετέρας μεθόδου, ἐπιτραπέιω ἡμῖν σύντομος περιγραφή τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν χειρουργιῶν πρὸς ἴασιν, τῆς τριχιάσεως (διστριχιάσεως, φαλαγγώσεως ἢ πτώσεως καὶ ὀξέος ἐντροπίου). Θαυμαστὸν δὲ ὄντως ὅτι οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐγίνωσκον τὰς πλείστας καὶ σπουδαιοτέρας τῶν χειρουργιῶν τούτων, ὡς ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος, ὁ δαιμόνιος Ἀναγνωστᾶκης, φωτὶς φαινότερον κατέδειξεν, ἀκαμάτως τὰς συγγραφὰς τῶν πατέρων τῆς Ἱατρικῆς μελετήσας καὶ ἐπισταμένως ἀνερευνήσας.

Καὶ αἱ μὲν τῶν μεθόδων τούτων σκοποῦσι τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν θυλακίων καὶ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἐλεφαρίδων, ἵνα οὕτω ἀπαλλαγῇ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ἀδικίας τῆς ἀπὸ τῶν γυττουσῶν· αἱ δὲ ποικιλοτρόπως ἐπιζητοῦσιν, ἵν' ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τοῦ βολβοῦ τὰς εἰσκληωμένας καὶ παραφυσμένας τρίχας καὶ ἀπαλλάξωσιν οὕτως αὐτὸν ἀδικίας ἀφορήτου.

Συγκεφαλαιοῦμεν τὰς ποικίλας ταύτας χειρουργίαις εἰς ἑξ γενικὰς μεθόδους· εἰσὶ δ' αἱ ἑξῆς:

1). Ἐξαφάνιαις μερικὴ ἢ ὅλική τῶν βολβῶν τῶν ἐλεφαρίδων.

2.) Εὐθυσίαις τῶν εἰσκληωμένων ἢ παραφυσμένων ἐν τοῖς ἐλεφάροις τριχῶν.

μόνης ἀγκύλης βελόνης ῥάπτεις ἐν ἀνάγκῃ διαπείρας πρῶτον τὴν βελόνην διὰ τοῦ ταρσοῦ ἢ τοῦ περιταρσίου ἢ καὶ διὰ τοῦ κογχικοῦ διαφράγματος ἐκ δεξιῶν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα, δι-
εξελευσὼν τελείως, εἴτα δὲ διακεντήσας διὰ τῶν δεματίων τοῦ βλεφαρικοῦ μυὸς καὶ παράγων τὴν βελόνην ὑποδορίως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω διεκβαλε ὀπισθεν τῆς ἐκρύψεως τῶν βλεφαρίδων καὶ κατὰδε μετὰ τὴν διαπέρασιν ὅλων τῶν ἐκάστοτε ἀναγκαιῶν ῥαμμάτων. Ἡ μετὰ τὴν διεκβολὴν τῆς βελόνης διὰ τοῦ ταρσοῦ διώθητον αὐτὴν διὰ τοῦ προσθίου πετάλου 2—3 χ. μ. ἄνω τῶν βλεφαρίδων, διαπέρασον οὐ-
τω τὰ ἀναγκαιούντα ῥάμματα, θὲς πρὸ τῶν βλεφαρίδων σμικρότατον πτυγμάτιον ἢ μωτὸν, ἵνα μὴ βλαβρῇ τὸ χεῖ-
λος τοῦ προσθίου πετάλου, καὶ ἀμμάτισον ἐπ' αὐτοῦ τὰ ῥάμ-
ματα καὶ κόψον τὸ περιττὸν ῥάμμα. Ὅπως ποτ' ἂν ῥάψῃς καὶ ἀμμάτισῃς μενέτω πάντοτε γυμνὴ ἡ προσθία ἐπιρά-
νεια τοῦ ταρσοῦ εἰς ὕψος 2—4 χ. μ. ἀπὸ τῶν στομίων τῶν ταρσικῶν ἀδένων. Μετὰ δὲ τὴν χειρουργίαν ἐπίθεις πτυ-
γμάτια ἐν ψυχρῷ ὕδατι τὴν πρώτην ἡμέραν, εἴτα δὲ ἐπιδέ-
σει χρῶ μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας, ὅτε ἀφαιρέσιν τὰ ῥάμ-
ματα. Πάντοτε ἐπέρχεται ἡ κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἔνωσις, οὐδέποτε δὲ φλόγωσις. Μετὰ τὴν τελείαν ἐπούλουσιν τόσῳ ἀσθήμνῳ ἔχον ἑναπολείπονται, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὥστε μόνον ἰατρὸς ἀκριβῶς παρατηρήσας, διακρίνει λεπτοτάτην γραμμοειδῆ οὐλὴν κατὰ μῆκος τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους, ὡς τὸ μόνον ἔχον τῆς ἐκτελεσθείσης χειρουργίας.

Ἐπὶ τριχιάσεως δὲ τοῦ κάτω βλεφάρου δὲς τὴν ὑπο-
τομήν κατὰ τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους εἰς βάθος οὐχὶ πλέον τῶν 2—3 χ. μ. εἴτα δὲ ἀντὶ τῆς ἄνω ῥαφῆς ποίησον τὸν ἀπο-
βοχισμόν τοῦ δέρματος κατὰ V. Arlt. Διὰ δύο σημείων μελάνης 2—3 χ. μ. κάτω τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους διαίρεσον κατὰ μῆκος τὸ κάτω βλέφαρον εἰς τρία ἴσα μέρη· εἴτα δὲ τῷ ἀντίχειρι καὶ λιχνῶ τῆς ἀριστερᾶς ἀνατείνας ἐγκάρσιον πτυ-
χὴν τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος διάπειρον βελόνην ἰσχυρὸν ἔχου-

τὴν διοργάνωσίν του. Εἰς τα μέσα τῆς ἀνθρωπίνης παιδεύσεως τῆς γυναικὸς ἀνήκει πρῶτον ἡ σωματικὴ αὐτῆς ἀνάπτυξις, ἡγουν ἡ ὑγεία καὶ καλλονὴ τῆς σωματικῆς μορφῆς, ἡνωμένη μετὰ κοσμιότητος καὶ εὐσχημοσύνης. Ἡ περὶ αὐτῆς φροντὶς ἀνήκει βεβαίως κατὰ τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν οἰκίαν, ἔπειτα ὅμως καὶ εἰς τὴν σχολήν. Αὕτη ὡς βοηθὸς τῆς οἰκίας πρέπει νὰ διορθῶν τὰ ἐξ ἀγνοίας ἢ ὀλιγωρίας προερχόμενα αὐτῆς σφάλματα. Ἡ προϊσταμένη λοιπὸν τῆς σχολῆς πρέπει ν' ἀπαιτῇ ὥστε αἱ μαθήτραι αὐτῆς νὰ τηρῶσι σχῆμα κόσμιον εἰς τὴν στάσιν, τὸ κάθισμα καὶ τὸ βάδισμα, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ αὔξησις αὐτῶν, ν' ἀποφεύγῃσι πάντα ἀκκισμὸν, ὅστις συγχνάκις ἀπαντᾷται καὶ εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, πρὸ πάντων δὲ τὰ στενὰ φορέματα, τὰ μύρα καὶ τὴν ἄσεμνον τινῶν μερῶν ἀπογύμνωσιν. Πρέπει προσέτι νὰ καταβάλληται ἰδιαιτέρα φροντὶς περὶ τῆς καθαριότητος τῶν ἐνδυμάτων καὶ τοῦ σώματος. Ἀσκησις ὅμως τῶν μελῶν διὰ τῆς Γυμναστικῆς, ὡς εἰς τοὺς ἄνδρας, δὲν ἀρμόζει εἰς τὰς γυναῖκας, οὐδὲ συμβιβάζεται μὲ τὰ χρηστὰ ἥθη. Τὴν εὐχαμφίαν τῶν μελῶν δύναται νὰ προάξῃ εἰς αὐτὰς ἡ ὄρχησις. Ὅτι δὲ πρέπει ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ αὐτὰς ἐντυπώσεις ἐρεθιστικὰς καὶ περιπαθεῖς τοῦ πραγματικοῦ βίου, καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγῃσιν αἱ γυναῖκες τὴν ἄμετρον ἔντασιν τῶν δυνάμεων εἰς τὸ κινεῖν ἢ φέρειν βαρέα σώματα, ἐννεοῖται εἰς τὸν ἐπὶ τὸν ἄνδρα.

Δεύτερον μέσον πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις, τῆς ὁποίας ἡ φροντὶς κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τὴν σχολήν, ἃν καὶ ὑποστηρίζηται ὑπὸ τοῦ βίου καὶ τῆς καλῆς συναναστροφῆς. Συνίσταται δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοὸς κυρίως, ἐπομένως εἰς τὴν εὐκρίνειαν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν ὀρθότητά τῶν κρίσεων. Ὁ ὑγιὴς νοῦς, ὅστις παρὰ τοῖς ἀνδράσι διευθύνεται ἀμέσως εἰς ἐπιστημονικὰ ἀντικείμενα, θέλει χρησιμεύσει ὡς ὁδηγὸς τῆς γυναι-

3'.) Ἀνάκλασις τοῦ χεῖλους τοῦ βλεφάρου διὰ ποικιλο-
τρόπου βραχύνσεως τοῦ δέρματος αὐτοῦ.

4'.) Ἀνάκλασις τοῦ ἡγκυλωμένου ταρσοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ
βλεφαρικοῦ χεῖλους.

5'.) Μεταφύτευσις τοῦ φέροντος τὰς βλεφάριδας καὶ τοὺς
βολβοὺς αὐτῶν.

6'.) ἼΙ κανθοπλασία.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.

ΤΙΝΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

* Ὡς ἀστέρα ὁδηγὸν εἰς τὸ περὶ παιδεύσεως τῶν
γυναικῶν θέμα πρέπει νὰ λάβωμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην
«Παῖδευε ἐν μὲν τῇ γυναικὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐν δὲ τῷ ἀν-
θρώπῳ τὴν γυναῖκα». Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀρχῆς ταύ-
της ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς τὸ καθήκον, καθὼς φροντίζομεν
περὶ τῆς παιδεύσεως τῶν ἀνδρῶν, οὕτω νὰ φροντίζωμεν
καὶ περὶ τῆς τῶν γυναικῶν. Διότι πᾶν μέρος καθ' ἑαυτὸ ἀ-
ποτελεῖ μόνον τὸ ἥμισυ, ἡνωμένον δὲ μὲ τὸ ἕτερον ἀποτε-
λεῖ τὸ ὅλον ἢ τὸ γένος, τὸν τέλειον δηλ. ἄνθρωπον. Μόνον
δ' ὡς ὅλον δύναται νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀνθρωπότης καὶ νὰ ἐπι-
τευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτῆς. Τὰ πρὸς τοῦτο μέσα εἶναι ἡ ἀ-
νάπτυξις τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, τὰς
ὁποίας ἡ φύσις κατὰ διαφόρους μὲν βαθμούς, ἀλλ' ὅμως ἐ-
ῴωσεν εἰς πᾶν γένος συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν καὶ

χημάτων, ὁ σταθερὸς σύντροφος βίου πολυμόχθου καὶ πολυφρόντιδος. Ἡ θρησκεία εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα, ὅ,τι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ Πολιτικὴ διὰ τὸν ἄνδρα. Διὸ καὶ δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ νὰ δικαιώσωμεν τὸν φιλόσοφον ἐκεῖνον, ὅστις ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς του, ἂν πρέπη ν' ἀναγινώσκη τὰ συγγράμματά του, ἀπεκρίθη, ὅτι ἄρκεῖ εἰς αὐτὴν τῶν θείων Γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις. Ἐκτὸς τούτου αἱ θρησκευτικαὶ ἀμφιβολίαι, εἰς τὰς ὁποίας περιπίπτουσιν οἱ ἄνδρες ὅχι μὲ μέγαν κίνδυνον, δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τὸν ὀλεθρον τῆς γυναικὸς καὶ μὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς νὰ καταστρέψωσι τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας, καὶ ἂν θέλητε, ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ, ὅταν ἡ γυνὴ σέβηται καὶ λατρεύῃ τὸ πανάγιον τοῦ Θεοῦ ὄνομα, δύναται νὰ προσεγγίσῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἠθικῆς τελειότητος. Διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τις ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἄνευ εὐσεβείας, ἀλλὰ μόνον δι' αὐτῆς δύναται νὰ ᾔνε σταθερὰ, ἀδιάσειστος καὶ μόνιμος.

Ὡς τέταρτον μέσον ἀνθρωπίνης παιδεύσεως τῆς γυναικὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ αἰσθητικὴ (καλλιλογικὴ) αὐτῆς ἀνάπτυξις. Ἡ αἰσθησις, ἥτις δύναται νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν καὶ αἰσχροὺς εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν τέχνην, ἐξευγενίζει ἐν γένει τὸν πνευματικὸν βίον καὶ τοῦ ἀνδρός· διότι φαιδρύνει τὴν σοβαρότητα, ἥτις συσκιάζει τὴν ψυχὴν του. Ἡ γυνὴ ὁμῶς, ἥτις φέρει τὸ ὄνομα ὠραῖον φῦλον, καὶ ἥτις εἰς τὴν καλλονὴν αὐτῆς εὐρίσκει ἀμυντικὸν ὄπλον κατὰ τοῦ ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὰ πάθη μετριάζει διὰ τῆς ἐρασμιότητός της, πρέπει καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὰς διατάξεις ἐορτασίων ἡμερῶν καὶ εἰς τὰ ἐξ ἐρίου καὶ μετάξης ἔργα αὐτῆς νὰ δεικνύῃ αἰσθησιν διὰ τὸ σύμμετρον, καλὸν καὶ ἐπίχαρι. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰς ἱλαρυνούσας τὸν κοινωνικὸν βίον ὠραίας τέχνας τῆς Μουσικῆς, Ὀδικῆς καὶ Ζωγραφικῆς πρὸς τέρψιν ἑαυτῆς καὶ τοῦ ἀνδρός της καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὥρων τῆς ἀναπαύσεως, ἐφ' ὅσον

κός εἰς τὸ στάδιον αὐτῆς ὡς συζύγου, οἰκοδεσποίνης καὶ μητρός, ἐπειδὴ θέλει χαλιναγωγεῖ τὴν ἀκόλαστον φανταστικὴν καὶ συναισθητικὴν αὐτῆς δύναμιν, αἵτινες ἄνευ τοῦ κράτους τοῦ νοός ἤθελον ἀποπλανήσαι αὐτὴν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ὁ ἀναπτυγμένος νοὺς σκέπτεται παραβάλλων τὰ πράγματα πρὸς ἄλληλα, τὰ μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν, τὸν σκοπὸν πρὸς τὰ χρηστὰ ἥθη, τὴν πράξιν πρὸς τὴν ἐξ αὐτῆς πηγάζουσαν ὠφέλειαν ἢ βλάβην κτλ. Τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς ψυχικῆς ταύτης δυνάμεως δὲν εἶναι ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν γυναῖκα διὰ τὰ φαινόμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου, ὡς εἰς τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ δημόσιον αὐτοῦ ἐπάγγελμα; Καὶ ὅμως τίς δὲν γνωρίζει, ὅτι ταύτης ἐπ' ἀκριβὲς τῆς δυνάμεως ἡ ἀνάπτυξις παραμελεῖται καὶ ὀλιγωρεῖται, ἐνῶ αἱ συνέπειαι τῆς ὀλιγορίας ταύτης γίνονται καταφανεῖς εἰς τὰς ἑρίδας τῶν συζύγων, εἰς τὴν ἀταξίαν τῆς οἰκονομίας, εἰς τὸν πολυτελεῆ βίον, εἰς τὴν ἄμετρον κλίσιν πρὸς τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν πικραμέλῃσιν τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων; Νοήμων γυνὴ εἶναι διὰ τὸν φρόνιμον καὶ πολυάσχολον ἄνδρα, ὅστις πολλάκις δὲν ἔχει καιρὸν καὶ ὅρεξιν, διὰ νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς οἰκίας, ἐπίσης εὐεργετικῇ, καθὼς καὶ διὰ τὸν ἐμπαθῆ καὶ ἄφρονα, σώτειρα τῆς οἰκιακῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δημοσίας αὐτοῦ ὑπολήψεως.

Τρίτον μέσον τῆς ἀνθρωπίνης παιδείσεως τῆς γυναικὸς πολὺ σπουδαιότερον παρὰ τὸ προλαβὸν εἶναι ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ αὐτῆς ἀνάπτυξις. Αὕτη εἶναι τὸ ἰσχυρότερον στήριγμα τοῦ γυναικείου φύλου, ὅταν ἐξανιστῶνται αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἀπατηλαὶ ἐντυπώσεις τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ τὸ μήπω ὑποτεταγμένον εἰς τὸν λόγον συναίσθημα τῆς ἀνθηρᾶς ἡλικίας. Ἡ θρησκεία εἶναι ὁ φύλαξ τῆς ἀθωότητος τῆς γυναικός, ἡ δότειρα δυνάμεων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν συχνάκις τόσον δυσκόλων χρεῶν τῆς μητρός, ἡ παρήγορος εἰς τὰς ὥρας τῆς θλίψεως καὶ τῶν οἰκιακῶν δυσ-

τόπος ἀναψυχῆς καὶ ἀναπαύσεως. Ἡ γυνὴ ὁμῶς ἀνήκει διὰ τὴν εἰς τὰ ἐντὸς συστολὴν αὐτῆς εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ὅπου ἐργασίαι κοπιαστικαὶ καὶ μόνονοι ἐπανέρχονται καθ' ἡμέραν, καὶ εἰς τὰς ὁποίας γίνονται χρήσις ὅλης τῆς δραστηριότητος καὶ ἐνεργείας τῆς. Ἄν λοιπὸν τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς διαρκoῦς ἐργασίος δὲν ἀναπτυχθῇ ἐγκαίρως εἰς τὸ κοράσιον, θέλει λείπει ἔπειτα ἡ αὐτοπροαιρετος παράδοσις εἰς τὰς φροντίδας τοῦ οἰκιακοῦ βίου, εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν μετ' ἀγάπης προσήλωσιν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰς τὴν τροφὴν καὶ περιθάλψιν τῶν τέκνων. Ὅλη ἡ εὐτυχία τῆς οἰκογενείας στηρίζεται ὡς ἐπὶ βάσεως ἐπὶ τῆς κλίσεως πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει τὴν οἰκίαν καὶ τὰ τῆς οἰκίας.

Ταῦτα εἶναι, φίλοι ἀναγνώζαι, τὰ μέσα τῆς ἀνθρωπίνης παιδείσεως τῆς γυναικὸς καὶ ἔπρεπε φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀφοῦ διελάβομεν ἐν συντόμῳ περὶ τούτων, νὰ κάμωμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἀνωτέρω τεθείσης ἀρχῆς «Παίδευε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν γυναῖκα». Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν τροποποίησιν, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἡ ἀνθρωπίνη τῆς γυναικὸς παιδείσις ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γένους καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, αὕτη δὲ συνίσταται ἐκτὸς ὀλίγων τεχνῶν τῆς Ῥαπτικῆς, Ποικιλτικῆς κτλ. εἰς τὸ διάφορον μέτρον καὶ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἢ κατὰ βάθος διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τῆς Γραμματικῆς, Γεωγραφίας, Ἱστορίας κτλ., τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ αὐτὰ μὲν τὰ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων διδασκόμενα, καταπαύομεν ἐνταῦθα τὸν λόγον, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τούτου, εἰς τὰ ἀκόλουθα τεύχη τοῦ «Ἰανδέκτου», ὅπου θέλει γείνει λόγος περὶ τῆς μεθοδικῆς τῶν μαθημάτων παραδόσεως.

συνμιβάζεται τοῦτο μέ τοὺς χρηματικούς αὐτῶν πόρους. Ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει μάλιστα, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς αἰσθησεως τοῦ καλοῦ ἐν τῇ γυναικὶ προφυλάττει αὐτὴν ἀπὸ κακὰς ἀναγνώσεις ψυχρῶν καὶ σκανδαλωδῶν μυθιστορημάτων· ὥστε αὕτη εἶναι καὶ μέσον πρὸς ἀποφυγὴν ἀνηθικῶν ἐπιρροῶν.

Ἐπειδὴ πέμπτον ἡ γυνὴ ἀνήκει εἰς ὠρισμένον τι ἔθνος, εἰς κοινωνίαν, ἥτις ἔχει τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἥθη καὶ ζῇ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους μέ αὐτὴν, πρέπει νὰ ἐνδιαφέρηται καὶ ν' ἀγαπᾷ τὸν τόπον, εἰς ὃν ὀφείλει τὴν ζωὴν καὶ τὴν μόρφωσιν, τὴν προστασίαν καὶ τὴν συντήρησίν της. Ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν ἐθήλασε μέ τὸ μητρικὸν γάλα θέλει ἐμφυσῇ εἰς αὐτὴν τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, καὶ τοῦτο τὸ πνεῦμα πάλιν αὕτη, ὅταν γίνῃ μήτηρ, πρέπει νὰ μεταδώσῃ ὡς κληρονομίαν εἰς τὰ τέκνα της. Τὰ ἥθη εἰς ἀνετράφη, πρέπει νὰ τηρῇ ἱερὰ καὶ ἄθικτα, ἡ δὲ νόμιμος τάξις, ἥτις παρέσχεν εἰς αὐτὴν ἀσφάλειαν ζωῆς καὶ περιουσίας ἔχει ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης της. Ὡς σύζυγος δὲ ἡ γυνὴ, διὰ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματός της, πρέπει νὰ ἐξεγείρῃ τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρὸς εἰς τοὺς κατὰ τῶν πολεμίων ἀγῶνας. Καὶ ἡ Ἱστορία τῶν Σπαρτιατίδων δεικνύει πόσῃ μεγάλῃ ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια τῆς γυναικὸς πρὸς διέγερσιν τοῦ ἐθνυσιασμοῦ τῶν μαχητῶν καὶ ἐπομένως δικαιόνη τὴν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις μεγάλῃ τιμὴν τῆς γυναικὸς, τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε οἱ Ἀσισιανοὶ θεωροῦσιν ὡς ὃν κατωτέρας φύσεως καὶ ὄργανον πρὸς ἀνάπαυσιν μόνον τῶν ἡδονῶν των.

Ὡς ἕκτον καὶ τελευταῖον μέσον τῆς ἀνθρωπίνης παιδείσεως τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς πηγάζουσα ἀφοσίωσις πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ τὸ καλὸν τῆς οἰκίας. Ὁ ἀνὴρ συνήθως διὰ τὴν φροντίδα τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἡ δὲ τὸ δημόσιον αὐτοῦ ἔργον μένει ἐκτός αὐτῆς καὶ δὲν εἶνε δι' αὐτὸν ἡ οἰκία, εἰμῇ

Πεφῶτισμέναι κοινωνίαι δὲν ἠθέλησαν ν' ἀναγκάσωσιν ὀλόκληρον ἔθνος ν' ἀπόσχη τῆς ἀπολαύσεως αὐτῶν καὶ εὐχαριστήθησαν μόνον εἰς τὸ νὰ περιορίσωσι κατὰ τι αὐτούς. Τινὲς ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις, αἵτινες ἐξεδόθησαν ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου, ἠπεῖλουν μὲ ἀφορισμὸν ἐκεῖνον, ὅστις ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατῷ ἤθελε μεθυσθῇ. Ὅτε οἱ Δανεῖ ἤλθον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διέδωσαν τόσον τὴν κλίσιν πρὸς τὸ πίνειν ὥστε ἠναγκάστησαν νὰ κλείσωσιν ὅλα τὰ καπηλεῖα, καὶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ κωμοπόλεις ν' ἀφήσωσι μόνον ἓν. Ἐκτὸς τούτου πᾶν ποτήριον ἦτο μὲ καρφίον σημειωμένον καὶ μὲ βαρεῖαν ποινὴν ἐτιμωρεῖτο, ὅστις ἤθελε πῖε ἐφάπαξ ὑπεράνω τούτου τοῦ σημείου.

Ἀν Ἀθηναῖος μίαν μόνην φορὰν ἤθελε γευματίσει εἰς δημόσιον καπηλεῖον, δὲν ἐσυγχωρεῖτο πλέον νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Κατὰ δὲ τοὺς μέσους αἰῶνας ἦτο συνήθεια παρὰ τοῖς Μαλαϊαλάμαις νὰ μὴ ᾔηνε δεκτὸς ὁ οἰνοπότης ἐνώπιον δικαστηρίου. Ἀλλαχοῦ περιωρίζοντο εἰς τὸ ν' ἀπχορεύσωσι τὴν χρῆσιν τῶν δυνατῶν ποτῶν μόνον εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἦσαν τόσον αὐστηροὶ κατὰ τοῦτο, ὥστε οἱ ἀρχαῖοι ἐτιμῶρουν ὡς μοιχαλίδα τὴν γυναῖκα, ἥτις ἦτο ἔκδοτος εἰς τὴν οἰνοποσίαν.

Καὶ ἰδιῶται χωρὶς ν' ἀναγκάζωνται εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν νόμων κατέφευγον εἰς τὰ περιεργότατα προφυλακτικὰ μέσα κατὰ τῆς οἰνοποσίας. Ὅτε οἱ Σκύθαι συνέπινον, ἐξῆγον ἐκ τῶν χορδῶν τῶν τόξων των τόνους, διὰ νὰ ὑψώσωσι τὸν βραχίονα ὡς ἐπικούρημα κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς μέθης.

Τινὰ τῶν ἐθνῶν ἐδείκνυσεν τὴν πρὸς τοὺς οἰνόφλυγας καὶ ἀδηφάγους περιφρόνησιν μὲ πολλὰ περίεργον τρόπον. Οἱ παλαιοὶ Σκῶτοι π. χ. ἄφινον αὐτοὺς νὰ φάγωσι καὶ πῖωσι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των μέχρι κόρου, ἐτιμῶρουν ὅμως ἔπειτα αὐτοὺς διὰ τοῦτο μὲ τὴν θανατικὴν ποινὴν τοῦ πνιγμοῦ. Ἐν γένει διεκρίνοντο οἱ ἀρχαῖοι Κελτοὶ διὰ τὴν μεγάλην ἐγκράτειάν των, ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ ἦσαν ἔκδοτοι

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.λ.π.

Τιμωρίαι τῶν οἰκοφλόγων καὶ πολυδάγων.—'Απα-

γορεύσεις ἐν τῇ τραπέζῃ.—Μετριότης ἐν τῷ

τρώγειν καὶ πίνειν.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 192.)

■ Τὰ μεθυστικά ποτὰ φέρουσι τρομερὰ ἀποτελέσματα. Τινὲς τῶν νομοθετῶν ἐξέδωκαν διατάγματα, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς κακὰς αὐτῶν συνεπείας, ἄλλοι ἀπηγόρευσαν αὐτὰ ὡς δηλητηρίον, τὸ ὁποῖον ἀποθηριοῖ καὶ ἐκμαίνει τὸν ἄνθρωπον. Ὁμολόγησαν, ὅτι οἱ πλεῖστοι φόνοι συμβαίνουσιν ἐν καιρῷ μέθης, καὶ ὅτι αἱ λογομαχίαι καὶ ἔριδες, αἵτινες ἀνησυχοῦσι τὴν κοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τοῦ δήμου, προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς.

Οἱ παλαιοὶ Μεξικανοὶ δὲν ἔπινον ἀπεσταλαγμένον ὕδωρ πρὶν λάβωσι πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ἀρχῆς. Καὶ αὕτη ἐσυγχώρει αὐτὸ μόνον εἰς γέροντας καὶ ἀσθενεῖς. Εἰς ἡμέρας ἐορτασίμους καὶ δημοσίας ἐργασίας περιήρχοντο ὑπάλληλοι καὶ διένειμον εἰς καθένα μικρὸν μέρος ἐξ αὐτῶν. Ἐκεῖνος, ὅστις ἐμεθύσκετο, ἐκείρετο δημοσίᾳ, καὶ κατεδάφιζον τὴν οἰκίαν του, διὰ νὰ δείξωσιν, ὅτι οὗτος ἀπὸ πολλῆς ἦτο ἀνάξιος νὰ ζῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ· διότι ἐξ οἰκείας θελήσεως στιγμιαίως εἶχεν ἀποβάλει τὰς φρένας. Ἐκτὸς τούτου ἐδημεύετο καὶ ὅλη του ἡ περιουσία. Αὐστηρότεροι ἦσαν οἱ νόμοι παρὰ τοῖς Τλασκαλانوῖς. Οὗτοι συνεχώρουσαν τὴν ἀπόλαυσιν δυνατῶν ποτῶν μόνον εἰς γέροντας, οἵτινες διατελοῦντες εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν εἶχον καταντήσῃ ἀνίκανοι εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται.

γῶν διατάξεων, ἂν καὶ διαιτητικοὶ καὶ ὑγιεινοὶ σκοποὶ ἔσχον μεγάλην ῥοπήν πρὸς τοῦτο.

Οἱ Καρῖθαι δὲν τρώγουσι ποτὲ χοίρου κρέας. Νομίζουσιν, ὅτι ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τούτου τοῦ φαγητοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν γίνονται μικρότεροι. Παρὰ τοῖς Ὅπτιεντόταις εἶναι ἐπίσης ἀπηγορευμένον τὸ κρέας τοῦ χοίρου, καθὼς καὶ οἱ ἄνευ ἀκανθῶν ἰχθῦς. Τοῦ λαγοῦ τὸ κρέας εἶναι ἀπηγορευμένον εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ συγχωρημένον εἰς τὰς γυναῖκας. Οἱ ἄνδρες τρώγουσι τὸ κρέας καὶ πίνουνσι τὸ αἷμα τῶν ἀσπαλάκων, αἱ δὲ γυναῖκες ὄχι. Μὲ βαρείας ποινὰς ἦτο ἀπηγορευμένον εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ τρώγωσιν αἷμα ἢ κρέας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ἓνα σταλαγμὸν αἵματος. Καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἀκολουθοῦσιν ἀκόμη μέχρι τὴν σήμερον οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Οἱ Ῥαβῖνοι ὁμιλοῦσι περὶ μηρυκωμένων καὶ μὴ μηρυκωμένων ζώων, περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ὡς εἰ ἡδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἀκαθαρσία εἰς ἓν τῶν θείων δημιουργημάτων. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέχουσι καὶ τοῦ κρέατος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι καρυκευμένον μὲ ἀνθόγαλα, καὶ τῶν ποδῶν τοῦ λαγοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Πάπας Νικόλαος Ὁ Α΄, βλέπει τις, ὅτι οἱ Βούλγαροι τὸν εἶχον ἐρωτήσῃ, ἂν ἦτο συγχωρη ἓνον νὰ τρώγῃσι κρέας ζώου, τὸ ὁποῖον δὲν ἐσφάγη μὲ σίδηρον.

Ἄλλ' ἐξ ὅλων τῶν ἀπαγορεύσεων, αἰτινες διετάχθησαν ἢ ἀκόλουθος εἶναι ἢ μᾶλλον ἀκατάληπτος. Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ῥέει διὰ τῆς πόλεως Βουχάρας, εἶναι τόσον νοσῶδες, ὥστε εἰς τοὺς πόδας ἐκείνων, οἵτινες πίνουντι ἐξ αὐτοῦ, γεννῶνται σχώληκες τεσσάρων ποδῶν τὸ μῆκος. Ἐνῷ ἐξάγουσι δ' αὐτοὺς, τοὺς στρέφουσι μὲ πολλὴν προφύλαξιν διὰ νὰ μὴ ἀποκοπῶσι· διότι ἄλλως ὁ ἀσθενὴς ὑπόκειται εἰς κίνδυνον θανάτου. Καὶ ὅμως δὲν συγχωρεῖται νὰ πίνη τις ἄλλο, εἰμὴ ὕδωρ, καὶ ὅστις παραβαίνει ταύτην τὴν ἐντολήν, μαστιγεῖται δημοσίᾳ. Οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἀστυνομίας

εἰς τὴν οἰνοποσίαν. Λεῖψανα τούτων τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν σώζονται ἀκόμη καὶ παρὰ τοῖς ἀπογόνοις τῶν δύο τούτων ἐθνῶν.

Ποινικαὶ νόμοι κατὰ τῆς καταχρήσεως ταύτης ἐφάνησαν εὐθὺς ἀνωφελεῖς καὶ κατέφυγον εἰς ἔτι αὐστηρότερα μέτρα. Οὕτως ἔπεισε Δεκεναῖος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Γετῶν, τὸ ἔθνος του, ἂν καὶ εἶχε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν οἰνοποσίαν, νὰ ἐκριζάσῃ ὅλα τὰ κλήματα: μέτρον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἐθεώρησαν μὲ εὐνοϊκὸν ὄμμα. Διότι, ἐπειδὴ ἡ χώρα των παρῆγεν ἀρκετὸν οἶνον, ἐφοβοῦντο μήπως αὕτη ἡ συνήθεια φέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν δουλείαν.

Σιμὰ τῶν πεφωτισμένων καὶ ἀγρίων λαῶν, οἵτινες ἀποστρέφονται καὶ κταδιώκουσι τὴν πολυποσίαν, πρέπει ν' ἀντιτάξωμεν ἐκείνους, οἵτινες τιμῶντες μόνον τὴν σωματικὴν ῥώμην ἔχουσιν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν τὸν ὅστις ἤθελε πῖει περισσότερον. Μογγολικὰ καὶ Τουρκικὰ ἔθνη ἐκαυχῶντο διὰ τὴν πολυποσίαν των καὶ ὁ κέ'. μῦθος τῆς Ἑβδα ἀναφέρει, ὅτι οἱ παλαιοὶ Σκανδιναβοὶ ἐπαίροντο ἐπίσης, διότι ἠδύναντο νὰ πῖωσι πολὺν οἶνον. Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Γεωργίας θεωρεῖται ὅχι ὡς Χριστιανὸς, ὅστις τοῦλάχιστον τὸ Πάσχχα καὶ τὰ Χριστοῦ γεννα δὲν ἤθελε μεθύσει, καὶ προβάλλουσι τοσοῦτον, ὥστε καὶ ν' ἀρρίσσωσι τὸν τοιοῦτον. Ἀμετρία εἰς τὸ τρώγειν καὶ πίνειν, ἥτις ἀρχειρεῖ ἢ ὀλιγοστεύει τὸ προσωπικὸν θάρρος, δὲν ἀρμόζει εἰς στρατιωτικῶς διοργανισμένην καὶ ἐπὶ τῆς ἐγκρατείας στηριζομένην πολιτείαν. Διὰ τοῦτο διέταττε νόμος τις τοῦ Λυκαύργου, οἱ νέοι Σπαρτιαῖται ἕκαστον δέκατον μῆνα νὰ παρουσιάζωνται ἐνώπιον ἑνὸς ἐφόρου, διὰ νὰ τιμωρηθῶσιν, ἂν ἤθελον εὐρεθῇ ὑπὲρ τὸ δέον παχεῖς.

Ἰδιότροποι ἢ προβλεπτικοὶ νομοθέται ἐστοχάσθησαν, ὅτι τὰ φαγητὰ πρέπει πολλαχῶς ν' ἀπαγορεύωνται. Πρὸς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ δεισιδαιμονία προκαλέσασα πλῆθος περιέρ-

Ἡ ἱστορία τῶν μετανοούντων, οἵτινες αὐτοὶ ἑαυτοὺς τιμωροῦσι καὶ καταπολεμοῦσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὀρεξιν, ἤθελε ἄρκετὰ ἐπεκταθῇ. Διότι «ἐνταῦθα κατὰ τὰς νομηνίας» πλῆθος ἀνθρώπων περιφέρονται, οἵτινες ἢ ἐξ οἰκείας θελήσεως ἢ ἐκ τύχης ὠθούμενοι κλαίουσιν. Οἱ Βραχμᾶναι ἤδη μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν ἔζων μὲ μεγίστην ἐγκράτειαν. Ἐθεώρουν τοῦτον τὸν κόσμον ὡς κοιλάδα κλαυθμῶνος, ἐμακάριζον τοὺς ἀποθανόντας καὶ ἐλεεινολόγουν τοὺς ζῶντας. Οἱ Φακῖραι τῶν νεωτέρων χρόνων ἠκολούθησαν αὐτοὺς κατὰ τοῦτο καὶ μιμοῦνται τὸ παράδειγμα τῶν Βραχμάνων ἀπὸ δύο χιλιάδων ἑτῶν χωρὶς καμμίαν διακοπὴν. Μυριάδες ἀνθρώπων παρὰ τοῖς Βακτρίοις καὶ Ἰνδοῖς ἀπέχουσι τοῦ κρέατος, τοῦ οἴνου καὶ ἄλλων δυνατῶν ποτῶν.

Τὰ ἔθνη τῆς ἀρχαιότητος δὲν ἐνήστευον ἐν γένει τόσον, ὅσον τὰ νεώτερα, ἀλλὰ δὲν ἔτρωγον τόσον συχνὰ καὶ εὐχαριστοῦντο εἰς ἓν γεῦμα μόνον. Τὸ νὰ γευματίζωσι δις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀδυναμία. Ὅθεν ὁ Πλάτων μετεχειρίσθη τοὺς Σικελιώτας ὡς πολυφάγους καὶ ὁ Ἀρρίανός μέμφεται τοὺς Τυρρηνοὺς διὰ ταύτην τὴν συνήθειαν.

Δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁ κατάλληλος τόπος διὰ νὰ διαγράψωμεν τὰς νηστείας καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος, τὰ ὅποια ἢ καθολικὴ θρησκεία καὶ ὁ Ἰσλαμισμὸς διατάττουσιν· ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ φέρωμεν ἐνταῦθα παραδείγματα τινὰ, ἐξ ὧν θέλει δυνηθῇ νὰ κρίνῃ τις τὸν χαρακτῆρα τούτων τῶν διατάξεων.

Ὁ Μωάμεθ ἀπηγόρευσε κατ' ἀρχὰς κάνεις διαρκοῦντος τοῦ ῥαμαζανίου, πρὶν δύσῃ ὁ ἥλιος, νὰ μὴ πίνῃ ἐν ποτήριον ὕδατος ἢ νὰ καπνίσῃ ἐν τσιμπούκιον. Ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον δὲν συγχωρεῖται οἱ Μουσουλμάνοι κατὰ ταύτην τὴν περίοδον μηδὲ τὸ στόμα των νὰ πλύνωσι, μηδὲ τὸ σιελόν των νὰ καταπίωσι, μηδὲ εἰς γυναῖκα νὰ πλησιάσωσιν. Οἱ Ἀβυσσηνοὶ ἔχουσι μίαν αὐστηρὰν νηστείον 50 ἡμερῶν, ἣτις τόσον τοὺς ἐξασθενεῖ, ὥστε εἶναι χρεία νὰ παρέλθωσι δύο

κάμνουσιν ἐρεύνας εἰς τὰς οἰκίας καὶ τιμωροῦσι τοὺς κα-
τοίκους, παρ' οἷς ἤθελον εὔρει οἶνον ἢ οἰνόπνευμα.

Ἡ δεισιδαιμονία, ἣτις ἐξάγει ἄλλα συμπεράσματα,
ἐφεῦρε νέας ἀνοησίας. Μοναχός τις δισχυρίζετο, ὅτι τὸ να-
λὸν ἀγρίμιον ἐδημιουργήθη μόνον δι' αὐτοὺς, καὶ ὅτι, ἂν
αἱ πέρδικες, οἱ φασσιανοὶ καὶ αἱ συκαλίδες ἠδύναντο νὰ ὀ-
μιλήσωσιν, ἤθελον κράξει «Δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, τρώγετέ μας
διὰ νὰ ἐνσαρκωθῇ ἡ οὐσία μας μετὰ τὴν ἰδικὴν σας, διὰ νὰ
τρυφᾷ μετὰ δόξαν καὶ αἰώνιον ἀγαλλίασιν, καὶ νὰ μὴ ὑπάγῃ
μετὰ τοὺς ἀσεβεῖς εἰς τὴν κόλασιν».

Οἱ κατὰ τῆς πολυτελείας νόμοι ἐξετάθησαν καὶ ἐπὶ τῶν
φαγητῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἰάκωβος ὁ Α'. διέ-
ταξεν, ὅτι δὲν συγχωρεῖται νὰ ἔχη τις περισσότερον παρὰ
δύο εἶδη φαγητῶν, ἐκ κρέατος συνισταμένων, καὶ ὅτι ἁμ-
φότερα ἔπρεπε νὰ ᾔνη μετὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παρεσκευασμέ-
να. Ἀπὸ τοῦτον τὸν νόμον ἐξηροῦντο μόνον οἱ κυνηγοί,
οἵτινες ἐσυγχωρεῖτο νὰ φάγωσι τὸ ἀγρίμιον, τὸ ὁποῖον εἶ-
χον σκοτώσει.

Ἐκτὸς τῆς ἀποχῆς, τὴν ὁποίαν ἐπιτάσσει ἡ χρηματικὴ
κατάστασις ἢ ἡ ὑγεία, ἐπιβάλλει καὶ ἡ θρησκεία πολλὰς ἐξ
αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῶν κανονισμῶν εἶναι τόσον φυ-
σικόν, ὥστε τοὺς ἀπαντᾷ τις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀγρίοις
λαοῖς. Οὗτοι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ὅτι γενομένης ἁμαρτίας
θέλει ἀπαλείψει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θυσιάσῃ τινὰς τῶν ἀπο-
λαύσεών του.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πένθους συνηθίζουσιν οἱ ἄνθρωποι νὰ
μὴ τρώωσιν. Ὀλόκληρα ἔθνη ἐπιβάλλουσιν εἰς ἑαυτὰ τὴν
ἐκουσίαν ταύτην ποινὴν. Ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔτρεξαν εἰς
βοήθειαν φρουρίου τινὸς τῶν συμμάχων των, διέταξαν εἰν
ὄλον τὸ κράτος γενικὴν νηστείαν καὶ περιέλαβον εἰς ταύτην
τὴν διαταγὴν καὶ αὐτὰ τὰ κατοικίδια ζῶα.—Οἱ πολῖται
τῆς Ἀλβας μετὰ τὴν μάχην τῶν Ὀρατίων καὶ Κορατίως
δὲν εἶχον εἰσδεχθῇ διὰ πολὺν καιρὸν οὐδεμίαν τροφήν.

τος, πολὺ μέρος γονίμου γῆς καλύπτεται, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοὺς κειμένη βλάστη ἐμποδιζομένη εἰς τὴν αὔξησιν αὐτῆς ἀποπνίγεται, ἀλλὰ τίς παρετήρησεν, ὅτι ὁ ἀσπάλαξ κατατρῶγει ὑπὸ τὴν γῆν τὰς ρίζας τῶν φυτῶν; Οἱ θέλοντες νὰ βεβαιώσωσι τοῦτο κάμνουσι τὴν ἐξῆς παρατήρησιν· ὅτι ὅπου τὰ φυτὰ ἀποθνήσκουσι, καὶ αἱ ρίζαι αὐτῶν εἶναι καταφαγωμέναι, ἐκεῖ εὐρίσκονται καὶ ἀσπάλακες, καὶ ὅπου οὐδεὶς ἀσπάλαξ ὑπάρχει, οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ἐξῆς φυσικὴ παρατήρησις. Ὅταν τὴν ἀνοιξὶν οἱ βάρσχοι ἀρχίσωσι πρῶτῳ νὰ κοάζωσι, πρῶτῳ ἀναφαίνεται καὶ τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, καὶ ὅταν βραδύνωσιν ἐκεῖνοι εἰς τὴν μουσικὴν ἐργασίαν των, βραδύνει καὶ ἡ βλάστησις τοῦ φυλλώματος· σημαίνει λοιπὸν ὅτι τὸ ἄσμα τῶν βατράχων ἐπιφέρει τὴν βλάστησιν εἰς τὰ φυτὰ;

Ἄλλ' ἐφάνη πρὸ πολλοῦ ὑπερασπιστῆς τοῦ ἀσπάλακος ἔμπειρος γεωπόνος καὶ φυσιοδίφης «Δὲν τρώγει, λέγει οὗτος, τὰς ρίζας τῶν φυτῶν ὁ ἀσπάλαξ, ἀλλὰ οἱ ὑπὸ τὴν γῆν ὑπάρχοντες σκώληκες, ἐξ ὧν γεννῶνται αἱ μηλολόνηαι καὶ ἄλλα λυμαντικὰ ζώφια. Ἀπ' ἐναντίας ὁ ἀσπάλαξ κατατρῶγει τοὺς σκώληκας, καὶ καθαρίζει τὸ ἔδαφος ἐξ αὐτῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀσπάλαξ παρακολουθεῖ καὶ καταδιώκει τὰ ζώφια ταῦτα τὰ προξενούντα τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὸν μαρασμὸν εἰς τὰ φυτὰ, ἐπόμενον εἶναι νὰ εὐρίσκηται εἰς τὸ μέρος ἔνθα φαίνεται ὁ μαρασμὸς οὗτος.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἀποδείξεις τῆς ἀθωότητος τοῦ ἀσπάλακος αἱ ἐξῆς. Ὅλα τὰ τετράποδα ἢ θηλαστικά, ἅτινα ἡ φύσις προώρισεν εἰς τὸ νὰ φυτοφαγῶσι, ἔχουσιν εἰς ἑκατέραν τῶν σιαγόνων ἄνω καὶ κάτω μόνον δύο μεμενωμένους καὶ ἰσχυροὺς προσθίους ὀδόντας, (τομεῖς) οὐδένα δὲ κυνόδοντα, ἀλλ' ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν γομφίων κενὸν τιδιάστημα. Ὅλα δὲ τὰ ἀρπακτικά, ἅτινα συλλαμβάνουσι καὶ κατατρώγουσιν ἄλλα ζῶα, ἔχουσιν ἐξ ἡ καὶ πλείονας ὀξεῖς προσθίους ὀδόντας, κατόπιν ἔρχονται οἱ κυνό-

ἕως τρεῖς μῆνες μέχρις οὗ ἀναλάβωσι τὰς δυνάμεις των· Ταύτην τὴν κατάστασιν τῆς σωματικῆς ἀδυναμίας μετεχειρίσθησαν περισσότερο παρὰ μίαν φορὰν οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἀβυσσηνῶν, διὰ τὴν κινήσωσι κατ' αὐτῶν πόλεμον. Αἰκατερίνη ἡ ἐκ Κορδόνης ἐνεδύθη μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ κατεδίδασκεν ἑαυτὴν ὡς κτῆνος τὴν βόσκη εἰς τὴν ἔρημον. Εἶχε δὲ καὶ χρονικὸν τι διάστημα νηστείας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβοσκεν ὀλιγωτέραν βοσκήν παρὰ τὸ σὺνηθες.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ο ΑΣΠΑΛΑΞ.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ζώων, ὅσα θηλάζουσι τὰ νεογνὰ αὐτῶν, ὁ ἀσπάλαξ εἶναι ὁ μόνος, ὅστις ζῇ καὶ εὐρίσκει τὴν τροφήν αὐτοῦ εἰς σκοτεινοὺς δρόμους ὑπὸ τὴν γῆν. Ἡ παρουσία τοῦ ἀσπάλακος εἰς τε τοὺς ἀγροὺς καὶ λειμῶνας γίνεται γνωστὴ ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων γνωρισμάτων· ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μέρους εἶναι κεκαλυμμένη ἀπὸ σωρὸν χώματος, ὡς μικρῶν λοφίσκων ὑψουμένων πανταχοῦ, τὸ ἔδαφος εἶναι ἀνωρυγμένον καὶ διατετρημένον διὰ πολλῶν ὑπογείων διόδων, τὰ φυτὰ, ὑπὸ τὰς ῥίζας τῶν ὁποίων βόσκει τὸ κακοποιὸν ζῶον, μαραίνονται καὶ ἀποθνήσκουσι κτλ. Ἀδίκως ὁμῶς κατηγοροῦσι τὸν ἀσπάλακα ὡς ζῶον μόνον βλαβερόν, καὶ οὐδὲν ὡφέλιμον. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἀφαιρεῖ μέρος τῆς στερεότητος τῆς γῆς διὰ τῶν ποικίλων αὐτοῦ ὑπονομεύσεων, εἶναι ἐπίσης ἀληθές, ὅτι διὰ τὴν ἐκ τοῦ βάθους τῆς γῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐκτιγασσομένων σωρῶν χώμα-

ΜΥΘΟΣ.

Ο ΖΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΙΠΠΟΣ.

«Πάτερ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔλεγεν ὁ ἵππος πλησιάζων πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Διός, λέγουσιν, ὅτι εἶμαι ἐν τῶν ὠραιότατων πλασμάτων, δι' ὧν κατεχόσμησας τὴν γῆν, καὶ ἡ φιλαυτία μὲ κάμνει νὰ τὸ πιστεύσω. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἤμην ὠραιότερος, ἂν δὲν μὲ ἔλειπον διάφορα ἄλλα πλεονεκτήματα;» — «Καὶ λοιπὸν τί νομίζεις, ὅτι ἡδύνασο νὰ ἔχῃς πρὸς μείζονα καλλωπισμόν;» εἶπε μειδιῶν ὁ ἀγαθὸς Θεός. — «Θὰ ἤμην ἴσως ταχύτερος, προσέθηκεν ὁ ἵππος, ἂν τὰ σκέλη μου ἦσαν ὑψηλότερα καὶ ισχνότερα. Λαιμὸς μακρύτερος, κύκνειος, δὲν θὰ μὲ καθίστα δύσμορφον, στέρνον εὐρύτερον ἤθελεν αὐξήσῃ τὴν ἰσχύν μου, καὶ ἀφοῦ ἅπαξ μὲ προώρισας νὰ φέρω ἐπ' ἐμαυτοῦ τὸν ἀγαπητόν σου, τὸν ἀνθρώπον, ἡδύνατο λίαν καλῶς νὰ ᾔναι ἐκ φύσεως ἐσχηματισμένον ἐπὶ τοῦ σώματός μου σάγμα τοιοῦτον, ὅποῖον ὁ ἀγαθώτερος ἵππευς ἐπιθέτει εἰς ἐμέ.»

«Καλὰ, ἀπήντησεν ὁ Ζεὺς, ἔχε ὑπομονὴν μίαν στιγμὴν» — ὁ Ζεὺς σπουδαίαν ἐμφαίνων ὄψιν ἐξεφώνησε τὴν λέξιν τῆς δημιουργίας. Τότε ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν χοῦν, καὶ αἵφνης ἐστάθη πρὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἡ δυσειδὴς κάμηλος. Ὁ ἵππος ἰδὼν αὐτὴν ἔφριξε, καὶ ἔτρεμεν ἐξ ἐκπλήξεως καὶ βδελυγμίας. «Ἐδὼ ὑπάρχουσι κνημαὶ ὑψηλότεραι καὶ ισχνότεραι, εἶπεν ὁ Ζεὺς, ἐδὼ ὑπάρχει στέρνον εὐρύτερον, ἐδὼ ὑπάρχει τὸ σύμφυτον τῷ σώματι σάγμα. Θέλεις, ὦ ἵππε, νὰ σὲ κάμω τόσον δύσμορφον;» — Ὁ ἵππος ἔτρεμε περισσότερον. «Ἰδοῦ, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ζεὺς, τὴν φορὰν ταύτην διδάχθητι, χωρὶς νὰ τιμωρηθῇς! Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνθυμηθῇς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν προπέτειάν σου, διατάττω,

δοντες εκατέρωθεν τούτων, καὶ κατόπιν ἱκανοὶ γόμφιοι. Ὁ
ἐξετάζων λοιπὸν τὸ ρύγχος τοῦ ἀσπάλακος παρατηρεῖ, ὅτι
εἰς μὲν τὴν ἄνω σιαγὸνα ἔχει ἑξ, εἰς δὲ τὴν κάτω ὀκτὼ ὀ-
ξεῖς προσθίους ὀδόντας, καὶ κατόπιν τούτων εἰς ὅλα τὰ
τέσσαρα μέρη κυνόδοντας, ὥστε ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἀ-
σπάλαξ οὐδόλως εἶναι φυτοφάγον ζῶον, ἀλλὰ μικρὸν ἀρπα-
κτικὸν ἢ ζωοφάγον. Δεύτερον ὅταν διασχίσῃ τις τὴν γα-
στέρα τεθνεῶτος ἀσπάλακος, καὶ ἀνατάμῃ τὸν στόμαχον
αὐτοῦ, οὐδέποτε εὕρισκεν λείψανον φυτοῦ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ
πάντοτε τὰ δέρματα ἰούλων καὶ ἄλλων λυμαντικῶν ζωῶ-
ν, ἅτινα ζῶσιν ὑπὸ τὴν γῆν.

Οἱ καταδιώκοντες λοιπὸν καὶ ἐξολοθρεύοντες τὸν ἀσπά-
λακα, προξενοῦσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν μεγίστην βλάβην, καὶ
εἰς τὰ κακοποιᾷ ζῶα τὴν μεγίστην χάριν, ἅτινα τότε αὐ-
ξάνονται καὶ πολυπλασιάζονται καὶ ἐρμηνοῦσι τοὺς ἀγροὺς
καὶ λειμῶνας, τὴν δὲ ἀνοιξιν γεννᾶται ἡ μηλολόβνη ἢ ὁ
χρυσοῦς κἀνθαρος, ὁ κατατρῶγων τὰ δένδρα.

ΑΝΕΚΑΟΤΟΝ.

* Νέος μαρκήσιος ὠδήγησε μιᾷ τῶν ἡμερῶν Κυρίας τινὰς
εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων, διὰ νὰ ἴδωσι τὴν γε-
νησομένην ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ Κυρίαι ἤρ-
γησαν ὀλίγον νὰ στολισθῶσιν, ἡ ἔκλειψις εἶχε παρέλθει,
ὅτε ὁ Κύριος οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν. Ἀνήγγειλον
λοιπὸν αὐτῷ, ὅτι ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ, καὶ ὅτι τὸ πᾶν ἐτε-
λείωσε. Ἀς ἀναβῶμεν ἐν τούτοις εἶπε, Κυρίαι μου. Οἱ ἐν
τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ εἶνε φίλοι μου, καὶ θέλουσι λάβει τὴν
καλωσύνην νὰ ἐξαναρχίσωσι.

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Ζ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ: 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ οὐτοῦν
μαθήματος, ὥς οὐ χρή μανθάνειν· πάντα
γάρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Διάχ. 182. Ε.

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
Κ Α Ι
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

* Ἡ Γεωργία, ἡ τέχνη δηλ. τοῦ καλλιεργεῖν τὴν γῆν, εἶνε τόσον παλαιὰ, ὅσον καὶ ὁ κόσμος αὐτός. Ἡ ἀγία Γραφή μᾶς διδάσκει, ὅτι Κάιν, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν Γεωργίαν, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβὲλ ὑπῆρξε ποιμὴν προβάτων. Οἱ Πατριάρχαι, τῶν ὁποίων αὕτη μᾶς περιγράφει μὲ τόσῃ χάριν τὰ ἀπλοῖκά καὶ ἀθῶα ἥθη, κατεγίνοντο κυρίως εἰς τὸ νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς των καὶ εἰς τὸ νὰ βόσκωσι τὰ πο-

σὺ, ὦ νέον πλάσμα, διατηρήθητι ἐπὶ τῆς γῆς! » Ὁ Ζεὺς ἔρριψε τότε βλέμμα σωστικὸν ἐπὶ τῆς καμήλου, καὶ ἔκτοτε ὁ ἵππος οὐδέποτε παρατηρεῖ αὐτὴν χωρὶς νὰ φρίττῃ.

Ὅ,τι ὁ θεὸς σοὶ δίδῃ, ἂν δὲν σὲ εὐχαριστῇ,
ἡ ζωὴ σου θέλει εἶναι οἴκτου καὶ δεινῶν μεστή.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

Εἰμὶ πκτρὸς λευκοῦ μέλαν τέκος, ἄπτερος ὄρνις,
ἄχρι καὶ οὐρανίων ἱπτάμενος νεφέων·
κούραις δ' ἄντομένησιν ἀπενθέα δάκρυα τίκτω·
εὐθὺ δὲ γεννηθεὶς λύομαι εἰς ἀέρα.

Εἷς ἄνεμος, δύο νῆες, ἐρέττουσιν δέκα ναῦται·
εἷς δὲ κυβερνήτης ἀμφοτέρως ἐλάει.

ΓΡΙΦΟΣ.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν τῷ Ε'. τεύχει αἰνίγματος «Δῆλος» τοῦ δὲ γρίφου «Γυνὴ χρηστὴ πηδάλιον οἰκίας».

θεωρίας τῶν θαυσιασίων τῆς φύσεως καὶ τῶν παντοίων πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δωρημάτων. Τέλος οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς, οἵτινες ἐπραγματεύθησαν περὶ αὐτῆς, θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς τὴν καλλιτέραν, προτιμωτέραν καὶ ἀξιοπρεπεσιτέραν εἰς τὸν ἄνθρωπον πηγὴν τοῦ κέρδους.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν γαιῶν καὶ τῶν

κυριωτέρων εἰδῶν τοῦ ἐδάφους.

Ὅλαι αἱ γαῖαι δὲν εἶναι φυτικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον γόνιμοι· ὅλαι δὲν εἶνε ἐπίσης ἐπιτήδεια εἰς τὴν αὐτὴν καλλιέργειαν. Ἀλλὰ σχεδὸν ὅλαι αἱ γαῖαι δύνανται νὰ βελτιωθῶσι διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μᾶς διδάσκει ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη.

Ἀρόσιμον (σπόριμον) ἔδαφος ἡ γῆν φυτεύσιμον ὀνομάζουσι τὸ μέρος τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπιτήδειον πρὸς καλλιέργειαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ ἐργασία δύναται νὰ καταστήσῃ γόνιμον (παραγωγικόν). Ἡ φυτεύσιμος γῆ εἶνε τόσῳ πλέον εὐφορος, ὥσῳ περιέχει μεγαλητέραν ποσότητα ἰδιαιτέρως τινος οὐσίας (ὑλης), ἥτις συνήθως καλεῖται χῶμα (humus). Αὕτη ἡ οὐσία χροιάς μελανωπῆς καὶ λιπαρὰ ἡ γλοιώδης προέρχεται ἐκ τῆς καταστροφῆς ἡ σήψεως φυτικῶν ἡ ζωϊκῶν οὐσιῶν, αἵτινες ὑπὸ τὴν τριπλὴν ἐπίρρουσιν τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς θερμότητος κατὰ μικρὸν ἀποσυντίθενται καὶ ἐνόνονται μὲ τὴν γῆν. Τὸ χῶμα ἀνανεοῦται διὰ τῶν κοπρισμάτων καὶ τῶν ἄλλων λιπασμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ γεωργὸς ἐγκρύπτει καὶ καταχώνυσιν εἰς τὸ ἔδαφος. Τὸ πάχος τοῦ κατ' ἐπιφάνειαν στρώματος, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ φυτὰ δύνανται ν' αὐξήσωσι καὶ ἀναπτυχθῶσι, περικίλλει ἐν' ἀπειρον, ἀπὸ ὀλίγων ἐκτοστών τοῦ μέτρου μόνον εἰς τὸ χειρότερον ἔδαφος μέχρις ἐνὸς μέτρου καὶ πλείοτερον εἰς ἑδσας καὶ λῆς ποιότητος. Ὅ,τι

λυπληθῇ ποίμνιά των. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσιν, ἐνόσω ἤκμαζεν ἡ Γεωργία, ἐπεκράτει παρ' αὐτοῖς ἡ λιτότης, ἡ αὐτάρκεια καὶ ὁ εἰλικρινὴς τῆς πατρίδος ἔρωσ. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας οἱ διασημότεροι ἄνδρες τῆς πολιτείας, οἱ γεροσυιστά καὶ οἱ ὕπατοι, ἐλογίζοντο καύχημά των τὸ νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, καὶ συγνάκις, ἀφοῦ ὠδήγουν τοὺς στρατοὺς καὶ ἐθροιάμβειν κατὰ τῶν πολεμίων, ἐπέστρεφον, διὰ νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας τὸ ἄροτρον.

Οἱ ἡγεμόνες, ὅσοι ἐκυβέρνησαν καλῶς τὸ κράτος των, ἐπροστάτευσαν καὶ ἐνεθάρρουν πάντοτε τὴν Γεωργίαν, ἡ ὁποία εὐλόγως θεωρεῖται ὡς ἡ γονιμωτέρη πηγὴ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν. Ἐρρίκος ὁ Δ', εἰς τῶν καλητέρων βασιλέων τῆς Γαλλίας, ἤθελεν ἕκαστος χωρικὸς ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ νὰ δύναται κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν νὰ ψάγῃ εἰς τὴν χύτραν τοῦ μίαν ὄρνιθα. Ὑπεστηρίζετο δὲ εἰς τὰς εὐγενεῖς ταύτας προθέσεις τοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλῶ, τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τὰ μάλιστα ἀφωτισμένου εἰς αὐτὸν στενοῦ φίλου του. «Ἡ Γεωργία καὶ Κτηνοτροφία, ἔλεγεν αὐτός, εἶνε οἱ δύο μαστὶ, ἐκ τῶν ὁποίων τρέφεται ἡ Γαλλία, μᾶλλον δὲ τὰ ἀληθῆ δι' αὐτὴν χρυσωρυχεῖα τοῦ Περσῶ». Καὶ τῷ ὄντι τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ γῆ, εἶνε ὁ μόλιος ἀνεξάντλητος πλοῦτος, καὶ τὰ πάντα ἀκμολοῦσιν εἰς τὴν πολιτείαν, εἰς ἣν ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ ἡ τέχνη τῆς Γεωργίας.

Ἐξεταζομένη ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ἐπιτηδεύματα ἡ Γεωργία ἔχει τὸ προτέρημα, ὅτι ἐξασφαλίζει τοῖς εἰς αὐτὴν ἀσχολουμένοις καλητέραν ὑγίαν, εὐρωπτοτέραν σύστασιν (κράσιν), καὶ προμηθεύει αὐτοῖς ἀθωωτέρας, ποικιλωτέρας καὶ γλυκυτέρας ἡδονάς. Δεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἡσυχίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ ἐπομένως τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ἐνισχύει καὶ τρέφει τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα διὰ τῆς συνεχοῦς

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ x. λ. π.

Ξενοδοχεῖα. — Ἀροησίαι περὶ παλιγγενεσίας.

(Συνέχεια ἴδε. σελ. 236.)

* Ἄς μὴ ζητῇ τις τί ἀπέγεινεν ἡ φιλοξενία τῶν ἀρχαίων πατριαρχῶν. Τὰ ἤθη μετεβλήθησαν. Ἐκείνη ἡ παλαιὰ ἀρετὴ, ἥτις συνδέεται μὲ τὴν νηπιότητα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἡδύνατο μένον προσωρινῶς νὰ ἐπικρατήσῃ, ἐνῶ ἡ παροῦσα κατάστασις θέλει εἶσθαι διαρχεστέρα. Ἀφοῦ τὰ ἔθνη ἐξέτειναν τὴν ἐπιμιξίαν των μέχρι τῶν ἀπωτάτων μερῶν τῆς γῆς, ἀφοῦ οἱ φωτισμένοι λαοὶ διάγουσι βίον μᾶλλον εὐκίνητον καὶ μᾶλλον πλανητικὸν παρὰ τοὺς νομάδας καὶ τοὺς ἀγρίους, ἐκάλυψαν ὅλας τὰς ὁδοὺς μὲ ξενοδοχεῖα. Ἀλλ' ὅλα τὰ ἔθνη δὲν ἐδέχθησαν μίαν τόσον ὠφέλιμον καὶ τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπλὴν διάταξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ κυρία αἰτία φαίνεται, ὅτι ἦσαν πολιτικοὶ σκοποί. Διότι εἶνε οὐσιῶδες δι' ἓνα δεσπότην τὸ νὰ μένωσιν οἱ δοῦλοι τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, ἡ ὁποία τοὺς τρέφει. Εἶνε πολὺ εὐπειθέστεροι οὗτοι, ἐὰν δὲν γνωρίζωσι τίποτε ἄλλο, εἰμὴ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἴστατο ἡ κοιτίς των, καὶ εἶνε μᾶλλον εὐάγωροι, ἐὰν δὲν ἔχωσι καμμίαν ἐπιμιξίαν μεταξὺ των ἢ μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη.

Τινὲς ὁδοιπορίαι ἐν τούτοις ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν δὲν ὑπάρχει κανὲν ξενοδοχεῖον. Οἱ κάτιχοι λοιπὸν εἶνε ἡναγκασμένοι νὰ δέχωνται καὶ νὰ ξενίζωσι τοὺς ὁδοιποροῦντας. Ἐὰν ξένος ἐλθῶσιν εἰς τινα χώραν, καὶ διατρίψωσι περισσότερον παρὰ τρεῖς ὥρας, ἡ κοινότης εἶνε ὑπόχρεως νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Ἐὰν οὗτοι ἔχωσιν αἰτίας παραπόνων κατὰ τῶν κατοίκων, ἡ ἀρχὴ ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ποινὴν νὰ

εἶνε κάτωθεν τοῦ ἀροσίμου ἐδάφους, ὀνομάζεται ὑπουδαῖον μέρος ἢ ἀπλῶς ὑπουδαῖον (Sous-sol). Τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἄλλο, εἰμὴ πετρώματα (πέτραι ὀρυκταί) τῶν ὁπρίων ἢ ἐπιφάνεια κατὰ μικρὸν μετεβλήθη εἰς γῆν ἀρόσιμον ἢ φυτεύσιμον.

Τρία κυριώτερα στοιχεῖα ἢ τρία εἶδη γῆς διαφόρου φύσεως συντρέχουσι μετὰ τοῦ χρώματος εἰς τὸ ν' ἀποτελέσωσι τὸ ἀρόσιμον ἔδαφος: ἡ ἀργιλλος, ἡ ἄμμος καὶ ἡ τιτανος. Αὗται ἢ ὕλαι μεμιγμέναι κατὰ διαφόρους ἀναλογίας ἀποτελοῦσι τὰ ποικίλα ἐδάφη, καὶ καθ' ὅσον ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη τῶν τριῶν τούτων πρώτῳ οὐσιῶν εἶνε ἢ ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν μάζαν τῆς ἀροσίμου γῆς, λαμβάνουσι τὴν γένεσιν τρία κύρια εἶδη ἐδάφους: τὰ ἀργιλλώδη, ἄμμώδη καὶ τιτανώδη. Τὰ ἀργιλλώδη ἔχουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον χροιάν φαιάν, κιτρινωπὴν ἢ ἐρυθράν· εἶνε πολὺ συμπαγῆ καὶ προσκολλῶνται ἰσχυρῶς εἰς τοὺς πόδας ἢ εἰς τὰ γεωργικὰ ὄργανα (ἐργαλεῖα). Καλύπτονται μὲ ὕδωρ εἰς τὰς βροχὰς καὶ προυνιάζουσιν εὐρέα ῥήγματα (σχισμάς) εἰς τὴν ξηρασίαν. Τὰ ἄμμώδη ἔχουσιν ἀντιθέτους χαρακτῆρας τῶν ἀργιλωδῶν. Τὰ δὲ τιτανώδη ἔχουσι χροιάν λευκωπὴν καὶ εἶνε ἐν γένει ξηρὰ καὶ ἄνυδρα. Ἡ λευκωπὴ αὐτῶν χροιά ἀνακλᾷ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ διαπεράσωσι τὴν μάζαν τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ προέρχεται ἀνταύγειά τις καυστική, ἢ κοινῶς λεγομένη Ἀντηλίς, τὰ μίλιττα ἐπιβλαβὴ εἰς τὴν βλάστησιν.

(Ἐπετα: συνέχεια)

ὑπάρχουσιν ἔθνη, τὰ ὅποια διὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν αὐτῶν
 πρὸς τὴν θείαν δύναμιν νὰ ἰδρῦσται ξενοδοχεῖται, ὅπως τὰ
 φωτισμένα ἔθνη. Εἰς ταῦτα τὰ ἔθνη ἀνήκουσιν ὅλοι οἱ νο-
 μάδες. Παρ' αὐτοῖς ἀκμάζει ἡ φιλοξενία· κατ' ἐξαίρετον δὲ
 τρόπον ἐξασκεῖται αὕτη μετὰ τῶν Σημιτῶν καὶ ὀνομαστὶ
 παρὰ τοῖς πλανητικῶν βίον ζῶσιν Ἀραβί, τοῖς Βεδουῖνις
 τῆς ἐρήμου.

Ἐν τῇ τούτου τοῦ ἄρθρου θέλομεν κάμει μνείαν ἀκό-
 μη μιᾶς ἀξιοσημειώτου ἀνοησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσε
 τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἐπὶ πολὺ ἐνησχολήθησαν οἱ ἄν-
 θρωποι μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι εἶνε δυνατὴ μία τις ἀναγέννησις
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἔλειψαν φιλόσοφοι, εἴτινες ἐπὶ καλῇ
 τῇ πίστει ἐμόρφωσαν θεωρίας περὶ ταύτης τῆς ματαιοδο-
 ξίας. Ὁ ἄνθρωπος, λέγουσιν, εἶνε ζῶσα μηχανή. Διὰ τὴν
 λοιπὴν ἔπρεπε νὰ μὴ προσπαθῇ σὺν ἑαυτῇ ἀνανεώσῃ αὐτήν;
 Εἰς τοῦτο τὸ σύστημα ἔδωσαν ἰδιαίτερος μεγάλῃν προσο-
 χὴν εἰς τὴν Περσίαν καὶ εὔρεν αὐτόθι πολλοὺς ὁπαδοὺς.
 Ἐπίστευον, ὅτι οἱ πλανῆται, ὁ ἥλιος καὶ ἅπαντα ἡ φύσις ὑ-
 πόκειται εἰς φθορὰν καὶ ἀνανέωσιν. Οἱ ἄνθρωποι, ἐξαιρέτως
 οἱ μεμνημένοι εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Μίθρα κατέγειναν πολὺ εἰς
 τὸ ν' ἀνανεώσῃ ἑαυτοὺς, καθὼς οἱ ἀστέρες. Ἐλάβον τὰ
 ὀνόματα τῶν ἀστερισμῶν, ἐφεῦρον ἰδιαίτερα ἐνδύματα, διὰ
 νὰ γίνωσιν ὁμοιότεροι μὲ αὐτοὺς. Ἦσαν μάλιστα αὐστηροὶ
 καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς μ' ὅλην τὴν ἐλάττωσιν τῶν δυνά-
 μεων τῶν μετὰ ταύτης τῆς ἀναζωοτικῆς τελετῆς πρὸς
 τιμὴν τοῦ Μίθρα, ἀναζωομένων, καθὼς ὁ ἥλιος, καὶ ἀ-
 ναζωογονημένους, καθὼς τὸ νέον ἔτος.

(Ἐπεὶ συνέχεια)

πληρώσωσι τὸ διπλάσιον παρ' ὅ,τι ἤθελον δώσει εἰς τοὺς ὁδοιποροῦντας.

Ἐξαιρουμένων τῶν χριστιανικῶν χωρῶν ἡ φροντίς περὶ τῶν ὁδοιπορούντων δὲν εἶνε πουθενὰ τόσοσιν φρονίμως συσστηματοποιημένη, ὅσον εἰς τὴν Ἀνατολὴν μεταξὺ τῶν Μωαμεθανικῶν ἔθνων τῆς ἐμπροστίου Ἀσίας, ὅπου αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμόν εἶνε κεκαλυμμέναι ἀπὸ σεράϊκ συνοδοιποριῶν (κερβανίων): εἰκοδμήματα εὐρύχωρα, τὰ ὅποια δέχονται τὰς πολυπληθεῖς συνοδίας τῶν ὁδοιπορούντων μὲ τὰ φορτηγὰ ζῶα, τοὺς ἵππους καὶ τὰς καμήλους, καὶ συνηθίζονται εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἥ μᾶλλον εἶνε ἀναγκαστικὰ, διὰ τὰ προστατεύουσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν ληστρικῶν ἐπιθέσεων τῶν νομαδικῶν φυλῶν. Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Καίρας καὶ Δαμασκοῦ μέχρι τῆς Μέκκας καὶ ἐπέκεινα εὐρίσκονται τὰ μεγαλοπρεπῆ καθιδρύματα, τὰ ὅποια τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας ἐπυρίκισε συχνάκις μὲ σημαντικὰ κεφάλαια πρὸς ὑποδοχὴν πτωχῶν ὁδοιπόρων καὶ προσκυνητῶν τῆς Μέκκας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φροντίδα τῆς ξενίσεως τῶν ὁδοιπόρων εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, αὕτη εἶνε ἀνεπτυγμένη τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς Γερμανικοῖς ἔθνεσι. Μεταξὺ τῶν Ῥωμανικῶν ἔθνων ἔγινεν ὀλιγωτέρα φροντίς περὶ τούτου καὶ καθιδρύματα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὁδοιπορούντων ἐξαφανίζονται σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς πυρηναικῆς Χερσονήσου. Παρὰ τοῖς Κελτοῖς ταῦτα εἶνε σχεδὸν ἄγνωστα καὶ μεταξὺ τῶν Σλαύων ἡ διάταξις τῶν ξενοδοχείων εἶνε ἴση τῷ μηδενί. Παρὰ τοῦτοις τοῖς ἔθνεσι πρὸ πάντων ὁ Ἰουδαῖος ἐπαγγέλλεται τὸν ξενοδόχον.

Ἡ μεταξὺ τῶν ἔθνων διευκολυνθεῖσα ἐπιμιξία δὲν κατήργησεν ὅλως διόλου τὴν πατριαρχικὴν καὶ ὠραίαν συνήθειαν τῆς φιλοξενίας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοῦτο. Διότι

τον τομήν πρὸς τὰ ἄνω, ἀποδέρει καὶ ἀναστρέφει τὸν δια-
τμηθέντα βλεφαρικὸν μῦν καὶ τὸ δέρμα καὶ ἀφαιρεῖ τὰ θυλά-
κια τῶν τριχῶν ἐν πρὸς ἓν.

Ε.' Ἐκτίλλουσι συχνὰ ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη πολλὰ τὰς πα-
ρὰ φύσιν τρίχας διὰ τριχολαβίδος, δυνατὴν νομίζοντες τὴν
κατὰ μικρὸν ἀτροφίαν τῆς μητρὸς τῶν βλεφαρίδων καὶ τὴν
παῦσιν τῆς ἐκφύσεως αὐτῶν.

Καὶ τὴν μὲν μέθοδον Παύλου τοῦ Αἰγινήτου καὶ Κέλσου ἐξε-
τελέσαμεν πολλάκις ἐπιτυχῶς μεταβαλόντες αὐτὴν ὥδε: Διὰ
τριχολαβίδος ἐκτίλλομεν πρῶτον τὴν παραφυρμένην τρίχα, εἴ-
τα δὲ λαβόντες βελόνην λεπτὴν, ψυχρὰν δὲ, εἴτε βελονοκα-
τόχῳ εἴτε τῷ ἀντίχειρι καὶ λιχανῷ τῆς δεξιᾶς ἐμπηγνύομεν
εἰς τὸν πόρον αὐτῆς ἐπὶ 2-2¹/₂ χ.μ., εἴτα δὲ περιστρέφομεν αὐτὴν
καὶ παρασχλεύομεν ἡμέρα τῇδε κάκεισε, καταστρέφοντες οὕ-
τω τὴν μητέρα τῆς τριχός. Ἐνδείκνυται δὲ, ὅταν μικρὸς μὲν
ὁ ἀριθμὸς τῶν παραφυρμένων τριχῶν ἐν τῷ βλεφαρικῷ χεί-
λει, οὐδόλως δὲ φαιλάγγωσις ἐνυπάρχη.

Πρὸ μικροῦ δ' ἐκτίλαντες δύο παρὰ φύσιν τρίχας κατεχρί-
σαμεν εὐθὺς κατὰ Διοσκορίδην αἷμα κόρεως καθ' ἑαυτὸ, καὶ
αἱ νύσσουσαι ἐπὶ εἰκοσὶν ἡμέρας οὐδόλως ἀνεφάνησαν. Οὐδέ-
ποτε δὲ πλέον ἐπανεῖδον τὸν πάσχοντα εἰς τὸ μετέπειτα.
Δημοσιεύομεν δ' ἀκολούθως τὰ πειράματα ἡμῶν καὶ τὰς πα-
ρατηρήσεις περὶ τῆς κατὰ Διοσκορίδην ἰασεως τῆς τριχιάσεως,
καταχρίοντες καὶ τὰς λοιπὰς οὐσίας, ἅς συνιστᾷ, ὅτι κωλύου-
σιν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτῆς τὴν ἐκφυσιν τῶν τριχῶν.

Ἄλλ' ἐπὶ τριχιάσεως ὀλικῆς μὴ ἀποστερήτης μηδέποτε,
χειρουργέ, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς σκέπης τοῦ κόσμου τοῦ κάλ-
λους αὐτῶν, μὴ στερήτης μηδένα τῶν σεμνοπρεπῶν καὶ σε-
μνοποιῶν βλεφαρίδων. Πρὸς τί ἐτέθησαν αὗται ὑπὸ τῆς φύσε-
ως; διὰ τὴν μάχαιραν τοῦ χειρουγοῦ; Πρόσβλεψον μιλφὸν καὶ
μαδαρὸν τὰ βλέφαρα, ἰδὲ πόσον δυσειδὴς καὶ ἀπεχθὴς εἰς
ὄψιν. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰς χρηστοτέρας τῶν μεθόδων Flarer
Jaeger καὶ Beer Ἀετίου καὶ Wacca Berlinghieri. Ἄλλ' ἢ τοῦ

ΑΝΑΡΡΑΦΗ ΜΕΘ ΥΠΟΤΟΜΗΝ

ΗΤΟΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ

ΠΡΟΣ ΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΡΙΧΙΑΣΕΩΣ,

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 224.)

1.) Ἡ ἐξαράνις τῶν βολβῶν τῶν τριχῶν γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς τρόπους:

α'.) Παῦλος ὁ Αἰγινήτης καὶ ὁ Κέλσος ἐξέτιλλον τὰς παρὰ φύσιν τρίχας, ἐξωλόθρευον δὲ τοὺς βολβοὺς αὐτῶν ἐμπηγνύοντες πεφυρακτωμένον αἰχμηρὸν ὄργανον εἰς τὸν πόρον οὐτῶν (νῦν μέθοδος Carron du Willards).

Κατὰ Διοσκορίδην δὲ: «Τὰς δὲ νυττούσας δίχρα ρευματισμοῦ χρονίου καὶ ἐκτιλείσας τρίχας ἐπὶ τῶν βλεφάρων ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐκ ἔα φυῆναι, μετὰ τὸ ἐκτιλῆναι εὐθέως καταχριόμενα αἷμα βατράχων τῶν χλωρῶν πρόσφατον καθ' ἑαυτὸ, ἢ μιγὲν χαμαιλέοντι κεκαυμένῳ λευκῷ ἄχρις ἀνθρακώσεως, ἢ αἷμα κόρεως καθ' ἑαυτὸ, ἢ καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς κριθαῖς φυομένου ὁ χυλὸς σὺν κόμμει, ἢ τελλίνοι ταριχῆραι κεκαυμένοι λείπαι μετὰ κεδρίας, λωτοῦ κεκαυμένου ἢ τέφρα, ἢ στυπτηρίᾳ φορίμη». (Ἐκδ. Kühn. περὶ εὐπορίστων Α'. σελ. 116 κεφ. νβ'.)

β'. Ὁ Ἀέτιος ἀφέρει τοὺς βολβοὺς τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν διὰ δύο συγκλινουσῶν ἐντομῶν (νῦν μέθοδος Galezowski. Tr. des mal. des yeux p. 66).

γ'. Ἐκκόπτουσι τὸ φέρον τοὺς βολβοὺς τῶν βλεφαρίδων (Bartisch, Heister, Beer und Fr. Jaeger, Fröbelius, Flarer).

δ'. Ὁ Wacca Berlinghieri διατέμνει ἐγκαρτίως 1 χ. μ. ἄνω τῶν βλεφαρίδων τὸ τε δέρμα καὶ τὴν βλεφαρικήν μῦν καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν, κατ' ἄμφω δὲ τὰ πέρατα τῆς ἐγκαρτίου τομῆς παρέχει ἀνὰ μίαν κάθε-

σφοδρῶς καταμέμφεται ὁ Κέλσος, ἐξετέλεσα τρεῖς μετὰ θαυμασίου ἀποτελέσματος. Καταπείρω δὲ τὴν βελόνην λίαν ἐπιπολαίως ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς νυττούσης διὰ τῆς προσθίας τοῦ βλεφάρου γωνίας ἀνὰ μέσον τῶν βλεφαρίδων, ἵνα μὴ τὰ θυλάκια τῶν παρακειμένων βλεφαρίδων ἀδικήσω. Ἡ δὲ ἀνακόλλησις πρόσκαιρον μὲν μέσον, ἀλλὰ πολὺ προτιμότερον τῆς ἀποψιλώσεως.

3.) Ἡ ἀνάκλασις τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους διὰ παντοίων μέσων ἐπεδιώχθη, σκοπούντων τὴν βράχυνσιν τοῦ δέρματος εἴτε ἐγκαρσίως εἴτε καθέτως.

Καὶ Α΄.) ἐγκάρσιος βράχυνσις.

α.) Ὁ μέγας Ἱπποκράτης ἀνατείνων διὰ δύο ῥαμμάτων κάθετον πτυχὴν τοῦ δέρματος, ἔρραπτε κατὰ τὴν βάσιν καὶ κατέδεε σφιγκτὰ, ἕως ἂν ἀποπέσῃ νεκρωθεῖσα.

β.) Ὁ Janson ἐκτέμνει κάθετον ὠρειδὲς τεμάχιον τοῦ δέρματος, ἀνατείνων αὐτὸ βλεφαροκατόχῳ μυδίῳ, ὅπερ καὶ παρὰ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ ἦν ἐν χρήσει.

γ.) Ὁ δὲ Carron du Willards ποιεῖ δύο τοιούτους καθετοὺς ἐκτομὰς εἰς δύο διαφόρους τόπους τοῦ βλεφάρου καὶ ῥάπτει.

δ.) Ὁ v. Graefe ἐκτέμνει 3.χ.μ. κάτωθεν τοῦ χεῖλους τοῦ κάτω βλεφάρου τρίγωνον δερμάτιον ἢ πετάλῳ ἵππου ὅμοιον καὶ ῥάπτει.

ε.) Ὁ Busch διατέμνει ἐπὶ 4''' τὸν μικρὸν κανθὸν, ἀφαιρεῖ τρίγωνον δερμάτιον πρὸς τὰ κάτω, βάσιν ἔχον τὴν 4''' τομὴν, καὶ ῥάπτει.

Β) Κάθετος βράχυνσις.

α.) Ἀπέτεμνον μυρσινοειδὲς ἐγκάρσιον δερμάτιον ἀπὸ τοῦ βλεφάρου καὶ ἔρραπτον (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, Ἀέτιος, Κέλσος). Ἀλλὰ καὶ ἄνευ ῥαφῆς (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης). »Εἰ δ' ἐν μέρει τινὶ μόνον τοῦ βλεφάρου ἀπὸ τῶν τριχῶν γένοιτο νυγμός, κατ' ἐκεῖνο καὶ μόνον ποιῆσθαι προσήκει τὴν χειρουργίαν» (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, νῦν μέθοδος Desmares [père λεγομένη).

β.) Κατὰ Διοσκορίδην «Κάλαμον λεπτὸν σχίσας τὸ μῆκος

Bartisch καὶ Heister πλὴν τῆς ἀποτροπαίου δυσμορφίας ἐπιφέρει μῆζον κακὸν ἀντὶ σμικροῦ· διότι, ἀφαιρουμένου καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ χεῖλους τοῦ βλεφάρου εἰς πλάτος 2—3 χ. μ. ἀπὸ τοῦ δέρματος μέχρι τοῦ ἐπιπεφυκότος, καὶ ἡ λειτουργία τῶν ἀδένων τοῦ ταρσοῦ ἀπόλλυται ἀνεπιςρεπτεῖ καὶ λαγώφθαλμος ἐπιγίνεται καὶ οὐλὴ σκληροτάτῃ ἐπιξέει τὸν βολβὸν ἀντὶ τοῦ νυγμοῦ τῶν τριχῶν. Καὶ ἡ μερικὴ ὅμως ἀφαίρεσις τῶν θυλακίων τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν κακὰς συνεπάγεται συνεπείας· συρρίκνυται δηλαδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἐπιγινωμένη οὐλὴ καὶ συμπαρασύρει καὶ παρεγκλίνει καὶ τὰ παρακείμενα θυλάκια καὶ εἰσκληῶνται ἄρα πάλιν τρίχες ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἀδικοῦσιν αὐτόν. Ἀντλοῦσι δὲ τὸν πίθον τῶν Δαναίδων οἱ τὰς παρὰ φύσιν τρίχας ἐκτίλλοντες· διότι πρόσκαιρον μόνον ἀνακούφισιν παρέχουσι τῷ πύσχοντι καὶ τότε κρείττων ἡ ἀνακόλλησις τῶν νυττουσῶν. Ἄφες λοιπὸν εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τὰς μεθόδους ταύτας.

2.) Ἡ εὐθυσία τῶν παραφυομένων τριχῶν, ὅταν μία ἢ δύο μόνον νύσσωσι, γίνεται ὧδε.

α) Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ὑπολείπει λεπτῇ βελόνῃ τὰ δύο ἄκρα γυνακείας τριχὸς ἡνέματος σθητικοῦ λεπτοτάτου, διέπειρε διὰ τῆς προσθίας γωνίας, τῆς τῶν βλεφαρίδων, ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐπισθεν πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρῶτω παράγων τὴν βελόνην· εἴτα δὲ περιέβαλλε τῷ βρόχῳ τὴν παραφυομένην τρίχα καὶ ἀνεβρόχιζε διὰ τοῦ τεχνητοῦ πόρου. Λίαν λεπτῆς δ' οὐσῆς τῆς νυττούσης, ἀνεκόλλα αὐτὴν μεθ' ἑτέρας βλεφαρίδος ἐχεκόλλῳ τινὶ οὐσίᾳ καὶ ἀνεβρόχιζεν ἀμφοτέρας· ἐπεδέσμει δ' ἄχρι συμφύσεως τῆς τριχὸς ἐν τῷ τεχνητῷ πόρῳ.

β.) Ἀνακολλῶσι τὰς εἰσκληωμένας ἢ παραφυομένας τρίχας ἐν τοῖς βλεφάροις διὰ κολλοδίου ἢ ἄλλης τινὸς ἐχεκόλλου οὐσίας· κατὰ Διοσκορίδην δ' ἀνακολλήματα πρὸς τοῦτό εἰσι μαστίχη, ἄσφαλτος, λιθοκόλλα, τὸ κολλῶδες κοχλίου καὶ κόμμι χονδρίλλης.

Καὶ τὸν μὲν ἀναβροχισμόν κατὰ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην, εἰ καὶ

κατὰ τὸ ἄνω βλέφαρον ἔχοντας, οὐδεμίαν δ' ἐγκάρσιον ρυτίδα, ἀλλ' οὐχ ἥττον τριχίασιν πάσχοντας. Ὡς κωρωνίς δὲ τῶν δεινῶν αὐτῶν καὶ ἀνταμοιβὴ τῶν πόνων τῶν ἀπὸ τῆς ἐγγει-
ρήσεως παρέπεται ὁ λαγώφθαλμος· δεινὸν ἄρα τῷ δεινῷ ἐπιπροστίθεται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ τῆς ἱατρικῆς Ἱπποκράτης διὰ τὸ συχνόν τῆς ὑποτροπῆς τῆς μεθόδου αὐτοῦ λέγει· «κ' ἦν μὲν ἱκανῶς ἔχη· εἰ δὲ μὴ, ἦν ἐλλείπη ὀπίσω ποιεῖν τὰ αὐτά». Καὶ διὰ τί τοῦτο; διότι τὸ βλεφαρικὸν δέρμα ἐστὶ λίαν λεπτὸν καὶ υπερβαλόντως ἐκτατὸν, χαλαρότατα δὲ συνδέεται τοῖς ὑποκειμένοις· ὁσονδῆποτε λοιπὸν βλεφαρικὸν δέρμα καὶ ἀνὰφαιρεθῇ, μετὰ βραχὺ τὸ μὲν ἡἰσχυρὰ σύσπασις τοῦ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπερτραפוῦς σφιγκτῆρος τῶν βλεφάρων, τὸ δὲ ἡ τάσις τοῦ ἡγκυλωμένου καὶ συνεῤῥικνωμένου ταρσοῦ, ἵνα πάλιν εἰσ-
κλχσθῇ, ἐκτείνουσι κατὰ μικρὸν τὸ βραχυλὸν δέρμα καὶ εἰσ-
κλᾶται αὖθις τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος καὶ νύσσουσιν αἱ τρίχες τὸν βολβόν. Τί δὲ λεκτέον περὶ τῶν σκληρῶν μεθόδων τῆς ἐσχάρωσews τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος διὰ πεφυρακτωμέ-
νου σιδήρου ἢ διὰ χυστικῶν οὐσιῶν; Φευκτέον λοιπὸν τὰς μεθόδους ταύτας, ἵνα μὴ πόνον μάταιον καὶ δυσμορφίαν τῷ πάσχοντι. περὶ τῆς ἡμετέρας ἀντὶσμιχροῦ κακοῦ ἐπιπροσθέσης· Μόνον ἐπὶ ὁξέος τῶν βλεφάρων ἐν τροπίου (Mackenzie), ἐν ᾧ οὐδεμία οὐλώδης συρρίκνωσις οὔτε τοῦ ἐπιπεφυκότος οὔτε τοῦ ταρσοῦ ὑπάρχει, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ σπασμοῦ τοῦ βλε-
φαρικοῦ μυὸς ἕνεκα ἐρεθισμοῦ τοῦ ἐπιπεφυκότος ἢ τοῦ κερα-
τοειδοῦς ἢ νοσημάτων τοῦ βολβοῦ, συνεργούσης καὶ τῆς ἐ-
λαττώσεως τοῦ λιπώδους ἵστοῦ τῆς κόγχης καὶ τῆς χαλαρό-
τητος καὶ ἀτροφίας τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος καὶ τῆς φимώ-
σεως τῆς σχίσμας τῶν βλεφάρων, μόνον ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἐν-
τροπίου ἔλπιζε δυνατὴν τὴν ριζικὴν καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς θερα-
πεῖαν· ἀλλὰ βράχυνε τὸ δέρμα πάντοτε καθέτως, ἐκτέμνων ἐγκάρσιον πτυχὴν αὐτοῦ, ἵνα καὶ ἡ γραμμειδὴς οὐλὴ διήκη ἐγκαρτίως καὶ παραλλήλως ταῖς ρυτίσι τοῦ δέρματος· διότι πᾶσα κάθετος οὐλὴ συνεπάγει δυσμορφίαν. Διὰ τοῦτο ἀπο-

δακτύλων β'. καὶ τὸ δέσμα τὸ ἐπάνω τῶν βλεφάρων λαβιδώσας δῆσον ἰσχυρῶς, ἕως οὐ πέσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, μὴ λύσης, καὶ ἔσται ὑγιής». (Περὶ εὐπορίστων Α'. σελ. 116 κεφαλ. νβ'. Ἔτι δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης καὶ Bartisch).

γ.) Ἐσχαροῦσι ἐγκάρσιον ταινίαν τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος εἴτε διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου (Κέλσος, Abulkasem) εἴτε διὰ καυστικῶν οὐσιῶν (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, Abulkasem, Callisen, Helling, Quadri καὶ Jünken).

δ.) Ἀποβροχίζουσι τὸ δέσμα εἰς μίαν ἢ δύο θέσεις πρὸς κάθετον εἴτε ἐγκάρσιον βράχυνσιν αὐτοῦ (Wardrop Gaillard). Ὁ δὲ διδάσκαλός μου ν. Arlt ἐβελτίωσεν τὴν μέθοδον ταύτην, ὥς ἄνω εἴπομεν, μὴ ὑπολειπομένης οὐδεμιᾶς δυσμορφίας.

Εἰμὶ ὅλως ἐναντίος πάσης ἐκτομῆς ἢ ἐσχαρώσεως τοῦ δέρματος· ἐγέτω πάντοτε κατὰ νοῦν ὁ χειρουργὸς τὸ τοῦ σοφοῦ Ἱπποκράτους «μὴ βλάπτειν εἴτα δ' ὠφελέειν». Καὶ τὴν ἐλαχίστην ὅμως δυσμορφίαν, ἂν διὰ τοῦ σμιλίου σου ἐπιφέρῃς, χειρουργέ, ἂν δυνατὴ ἢ ἀποφυγὴ, καὶ ταύτην ἐλάβῃς σπουδαίαν θεωρῶ. Μὴ τὸ δέσμα προώρισται ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τὸ σμιλίον τοῦ χειρουργοῦ; Σπανιώτατά ἐστι τοῦτο περισσόν, ἀλλὰ τότε ἀπόκοψον αὐτὸ, προσέχων ὅμως, μὴ ἐπιφέρῃς δυσμορφίαν. Ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ποιήσῃς τὴν βράχυνσιν τοῦ δέρματος, μηδέποτε ἔλπιζε, χειρουργέ, ὅτι θεραπεύεις τὴν τριχίαν, μάλιστα ὅταν ὁ ταρασὸς ἔτω νεύη. Ἐλαχίστη καὶ πρόκαιρος ἢ ὠφέλεια, ὅταν δὴποτε δέσμα καὶ ἂν ἀπαιρέσῃς. Μετὰ μακρὸν ἢ βραχὺν χρόνον, διατεινομένου τοῦ δέρματος, ἐπέρχεται βεβαία σχεδὸν πάντοτε ἡ ὑποτροπὴ. Ζῶντα δὲ καὶ φανερά μαρτύρια τῶν λόγων μου ἔστωσαν ἡ Σύμη, Κάλυμνος, Κῶς καὶ αἱ παρακείμεναι νῆσοι, ἐνθα πολλοὶ τῶν κατοίκων πάσχουσιν συκώσεις τῶν βλεφάρων καὶ δὴ καὶ τριχιῶσι πολλοὶ, δαψιλῶς δὲ καὶ ἀφειδῶς καὶ ἀδεξίως οἱ ἀγύρται λαβιδουσι διὰ καλάμου τὸ δέσμα τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ δέουσιν, ἕως ἂν ἀποπέσῃ κατὰ Διοσκορίδην καὶ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην. Ἄλλ' ὁρᾷς ἑκατοντάδας δυστυχῶν ἀνθρώπων, δύσμορφον μὲν οὐλήν

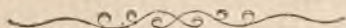
Γαληνός, Ἀέτιος, v. Arlt, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἐκτέμνει, ὡς ὁ Snellen, σφηνοειδὲς τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ.

έ.) Ὁ R. Berlin διατέμνει ἐγκαρσίως καθ' ὅλον τὸ μῆκος τὸ βλέφαρον 3—5 χ. μ. ἄνωθεν τῶν βλεφαρίδων ἀπὸ τοῦ δέρματος μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιπεφυκότος, διανατείνας δ' ἀγκίστρῳ τὸν ἠγχυλωμένον ταρσὸν ἐκτέμνει τεμάχιον 2—3 χ. μ. πλατὺ σὺν τῷ ἐπιπεφυκότη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῆς τομῆς.

ς.) Ὁ καθηγητὴς Saemisch ἐπὶ τριχιάσεως τοῦ κάτω βλεφάρου διαπερίζει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κάτω βλεφαρικοῦ σάκκου εἰς ἀπόστασιν 2 χ. μ. ἀπ' ἀλλήλων δύο ἰσχυρὰς καὶ λίαν κυρτὰς θελόνας, ὧν ἑκατέρα ἐνέχει ἑκάτερον ἄκρον νήματος σηρικοῦ ἀρκούντως ἰσχυροῦ, παράγει αὐτὰς ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ κογχικὸν χεῖλος τοῦ ταρσοῦ καὶ ὀπισθεν τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, πρὸ τῆς προσθίας δ' ἐπιφανείας τοῦ ταρσοῦ καὶ διακεντᾷ αὐτὰς διὰ τοῦ δέρματος 1 χ. μ. κάτωθεν τῶν βλεφρίδων καὶ 2—3 χ. μ. μακρὰν ἀλλήλων καὶ διαπεράσας ἀνὰ ἐν ὑέλινον κοράλλιον εἰς ἕκαστον ἄκρον τοῦ ῥάμματος καταδέει. Ἐπὶ φαλαγγώσεως τοῦ ταρσοῦ ὀλικῆς τρία τοιαῦτα ῥάμματα ἀρκοῦσι.

ζ.) Ὁ διδύσκαλός μου Ἀναγνωστάκης τέμνει 3 χ. μ. ἄνω τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους καὶ παραλλήλως αὐτῷ τὸ δέμα, ἐκτέμνει δεμάτιά τινα τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, καὶ ῥάπτει τὸ κάτω χεῖλος τῆς τομῆς τοῦ δέρματος μετὰ τοῦ περιταρσίου διὰ 3—5 ῥαφῶν.

(Ἐπετι συνήχεια.)

φεύγω καὶ τὸν ἀποβροχισμόν κατὰ Wardrop καὶ Gaillard. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ὀξύ ἐντρόπιον προτιμῶ ἀντὶ τῆς ἐκτομῆς ἐγκαρσίου δερματίου τὸν ἀποβροχισμόν τοῦ ἀνεκτιμήτου διδασκάλου v. Arlt, συνδράζων, ἔπου ἀνάγκη, μετὰ τῆς ὑποτομῆς, ὡς ἄνω εἴρηται. Κάλλιστα ἀποτελέσματα εἶδον ἀπὸ τῆς χειρουργίας ταύτης κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ δικμονήν μου. Ἐχει δὲ τὸ προτέρημα, ὅτι, ὅσάκις τὸ πάθος ὑποτροπιάζῃ, ποιεῖς πάλιν τὸν ἀποβροχισμόν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δυσμρφίας ἄνευ τῆς σμικροτάτης ἀπωλείας τοῦ δέρματος. Ἀλλ' ἂν ἐκτέμνης ἐγκάρσιον δερμάτιον, ὅσάκις τὸ πάθος ὑποτροπιάζῃ, ἐννοεῖς βεβαίως, τί συμβήσεται.

4.) Ἡ ἀνάκλασις τοῦ ἡγχυλωμένου ταρσοῦ γίνεται ὥδε.

α.) Διατέμνουσι ψαλιδίῳ τὸ ἄνω βλέφαρον καθ' ὅλον τὸ πάχος εἰς ὕψος 6—8 χ. μ. εἰς δύο τόπους, ὧν ὁ μὲν 2 χ. μ. ἔξωθεν τοῦ δακρυακοῦ σημείου, ὁ δὲ 2 χ. μ. ἔσωθεν τοῦ μικροῦ κανθοῦ· ἀνακλῶσι τὸ διὰ τῶν δύο καθέτων τομῶν χωρισθὲν μεσαῖον τμήμα τοῦ βλεφάρου καὶ ἐντέμνουσι 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῶν στομίων τῶν ταρσικῶν ἀδένων καὶ παραλλήλως τούτοις τὸν τε ἐπιπεφυκότα καὶ τὸν ταρσόν· εἴτα δ' ἐκτέμνουσι μυρσινοειδὲς δερμάτιον ἀπὸ τοῦ βλεφάρου καὶ ῥάπτουσι (Crampton, Adams, Guthrie καὶ Mac-kenzie.)

β'.) Ἐντέμνουσιν ἐγκαρσίως καθ' ὅλον τὸ μῆκος τὸν ἡγχυλωμένον ταρσὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιπεφυκότος 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῆς ὀπισθίας γωνίας τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους· εἴτα δ' ἐκτέμνουσι πτυχήν τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος καὶ ῥάπτουσι (Ammon, Burow.)

γ'.) Τέμνουσιν ἐγκαρσίως τὸ δέρμα καὶ τὸν βλεφαρικόν μῦν 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῶν βλεφαρίδων, ἐκτέμνουσιν ἐγκαρσίως ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ σφηνοειδὲς τεμάχιον καὶ ῥάπτουσι τὸ ἄνω τμήμα τοῦ ταρσοῦ μετὰ τοῦ ὑπὲρ τὰς βλεφαρίδας τμήματος τοῦ δέρματος (Snellen, Streetfeild.)

δ'.) Ὁ Soellberg-Wells ποιεῖ τὴν μεταφύτευσιν ὡς ὁ

σταται διὰ τούτους παῖδας καὶ τὸν διδάσκαλον ὥρα ταλαιπωρίας. Τὰ σπέρματα τοῦ θείου λόγου δὲν πρέπει νὰ κατατρίβωνται εἰς ἄλφιστα, διότι τὰ ἄλφιστα ἐν τῇ γῇ ῥιπτόμενα οὐδεμίαν βλάστην ἀναδίδουσι. Αἱ διασαφήσεις δύνανται ν' ἀφορῶσιν ἢ τὰς λέξεις ἢ τὰ πράγματα· ἀλλὰ καὶ κατ' ἀμφοτέρας ταῦτα ὀφείλουσι νὰ ἦναι ἀπλᾶ, βραχεῖαι, αἰσθητοποιητικαί, καθαραί, ὅχι δογματικαί, καὶ πάντοτε ἐκεῖνο μόνον νὰ ἐξαίρῳσιν, ὅπερ τὸν ὀρησκευτικὸν βίον τοῦ παιδὸς ἀναπτύσσει καὶ καλλιεργεῖ.—Καὶ πῶς ἄρα γε δύναται τις νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον τῆς ἀκαίρου καὶ λίαν βλαπτικῆς λεπτολογίας, προσέθηκα;—Τὸ κάλλιστον μέσον, εἶπεν ἐκεῖνος, πρὸς τὴν προφύλαξιν ταύτην εἶναι τὸ τρίτον, περὶ οὗ εἵπομεν ἀνωτέρω, ἡ ἐποικοδομητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ μαθήματος. Ἡ ἀνάπτυξις καθ' ἑαυτὴν εἶναι διπλῇ, διηγηματικὴ καὶ ἐρωτηματικὴ. Ἡ πρώτη ἀρμόζει μᾶλλον ἐκεῖ, ἐνθα ὁ διδάσκαλος ἀσχολεῖται εἰς τὴν μετάδοσιν ἱστορικῶν γεγονότων, ἢ εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεως τῶν παίδων. Ἐπίσης ἐκεῖ, ἐνθα ὁ χρόνος ἀπαιτεῖ βραχεῖαν διεξαγωγὴν τοῦ μαθήματος, ἢ ἐνθα ὁ διδ. ἀπεναντίας θέλει ἐπαναλαμβάνων νὰ συγκεφαλαιώσῃ αὐτό. Ἡ δευτέρα κεῖται ὀρθῶς ἐνθα ἡ διδασκαλία ἀσχολεῖται ὅχι τόσο εἰς τὴν γνῶσιν, ὅσον εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ πράγματος, ἐνθα ἐπιλαμβάνεται τῆς διανοητικῆς δυνάμεως τῶν παίδων, ἐνθα πρόκειται νὰ καθοδηγήσῃ τὴν βαοανίζουσαν ἢ διασκεπτομένην διάνοιαν, ἢ πρόκειται νὰ διεγείρῃ καὶ διατηρήσῃ ἐνδελεχῇ τὴν προσοχὴν τῶν παίδων. Μόνον διὰ τῆς ἐρωτηματικῆς διδασκαλίας δύναται νὰ πεισθῇ ὁ διδάσκαλος, ἂν ὁ παῖς κατενόησε τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἂν ἀκόμη ἀμφιβάλλῃ ἐπὶ τούτου ἢ ἐκεῖνου. Ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιστάσεσιν ὁ ἀναπτύσσων διδάσκαλος πρέπει νὰ ἐξέρχεται συνεχῶς ἐκ τῶν στοιχείων, καὶ νὰ ἀφίη νὰ ἐπέρχεται ἡ ὀρησκευτικὴ ἀλήθεια ἐν τῷ μαθητῇ ἀρτίᾳ καὶ ὁλοσχερῆς· τότε μόνον τὸ ὀρησκευτικὸν μάθημα ἀσχεῖ τὴν ἐποικοδομητικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπ' αὐτοῦ. Ἐποικοδομεῖν δηλαδὴ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΠΕΡΙ ΒΕΛΤΙΟΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 184.)

Σαφήνεια ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις μὲν περιστάσεσι, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐν τῷ θρησκευτικῷ μαθηματι εἶναι ἀναγκαῖοι. Εὐθύς ὡς οἱ παῖδες εἰσιν ἡναγκασμένοι ἀσαφῆ, δηλὰ δὴ ἀκατανόητα νὰ μανθάνωσι, τότε ἡ σχεδὸν οὐδόλως διατηροῦσιν αὐτὰ ἐν τῇ μνήμῃ, ἢ ἀναπτύσσεται ἐν αὐτοῖς αἰσθημὰ τι ἀηδίας, ἢ τὸ μὴ κατανοούμενον ἐπενεργεῖ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ὡς ὀπισθοδρομικὴ καὶ ἀποπλανητικὴ τις δύναμις, καὶ ἰδοὺ πῶς. Ὁ παῖς αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνάγκην τῆς κατανοήσεως· προσπαθεῖ ἄρα διὰ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ δυνάμεων, ὅταν ὁ διδάσκαλος παραμείλῃ τοῦτο, νὰ διακκαθάρῃ τὸ σκοτεινόν, καὶ τὸ μὴ κατανοούμενον νὰ διασαφηνίξῃ. Αἱ παραδοξόταται παρανοήσεις, αἱ τὰ μάλιστα ἐσφαλμένοι ἀντιλήψεις, αἱ γελοιωδέσταται διαστροφαί, τὰς ὁποίας τις ἐν τῷ βίῳ τῶν σχολείων τόσον συχνὰ ἀπαντᾷ, ἔχουσιν ἐν τούτῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν αἰτίαν αὐτῶν.—Εἰς σαφήνειαν βεβαίως συμβάλλει, εἶπον ἐγὼ τότε, καὶ ἡ λεπτομερὴς καὶ ἀκριβολόγος ἐξέτασις τῆς διδασκαλίας ὕλης.—"Αἱ ἐδῶ, μοι ἀπήντησε, εἶναι φοβερός σκόπελος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ προφυλάττωνται οἱ διδάσκαλοι. Πρέπει λέγει νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν πᾶσης θεωρητικῆς καὶ τεχνολογικῆς μονοτονίας, ἣτις ἀφροῦ μᾶλλον τὴν γλῶσσαν ἢ τὸ περιεχόμενον, ἀπὸ τὰς λεγομένους λεκτικὰς καὶ φρασεολογικὰς ἀναλύσεις, αἵτινες φέρουσι τὸν ἐκπληκτικὸν ἐκεῖνον κατακερματισμὸν τοῦ λόγου, τὴν τάσιν πρὸς τὴν τοξιλίετησιν, τὴν κλίσιν πρὸς τὰς θεωρίας καὶ τοὺς ὀρισμούς, δι' ὧν ἡ ὥρα τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καθί-

σοβαρόν καὶ συγχρόνως πρᾶον χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπιπνέον πνεῦμα τῆς ἀληθοῦς θρησκευτικότητος, θέλει ἀναδύεσθαι, θέλει φανεροῦσθαι ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ζωηρότητι, ἐν ὅλῳ τῷ θρησκευτικῷ ἐκείνῳ μεγαλείῳ, ὅπερ ἐκφεύγει πάντας τοὺς κανόνας καὶ πάσας τὰς ὑφηγήσεις. «Ἡ καρδιά κάμνει τὸν διδάσκαλον» λέγει σοφόν τι λόγιον.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους μικρὰ τις ἐπῆλθε πάλιν σιωπὴ, καθ' ἣν εἷς τῶν παρακαθημένων κινήσας με διὰ τῆς χειρὸς μοι ἔλεγεν ἥρέμα καὶ πρὸς τὸ οὖς. Ἐν ἐμοί, ἔλεγε, γεννᾶται ἐνταῦθα ἀπορία τις ἡ ἐξῆς. Ποῖόν ἄρά γε ἐκ τῶν ἱερῶν μαθημάτων εἶναι τὸ καταλληλότερον καὶ αὐταρκέστερον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν διάπλασιν τῶν παιδῶν καὶ πῶς περίπου πρέπει νὰ γίνηται ἡ παράδοσις αὐτοῦ, ἵνα φέρῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα.

Ἄν καὶ ἡ ἐρώτησις αὕτη μοι ἐφαίνετο θίγουσα διδακτικὰς τινὰς λεπτομερείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάπτυξις θὰ ἦτο ἴσως πλεονάζον βάρος εἰς τὸν γέροντα, ἐν τούτοις ἠρωτήσαμεν αὐτόν, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔσπευσε πᾶν προθύμως νὰ εἴπῃ εἰς ἀπάντησιν τὰ ἐξῆς.—Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως, μᾶς εἶπεν, ὅτι προηγουμένως ἀνεφέρομεν, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὀφείλει νὰ γίνηται κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας. Ἦδη δὲ λέγομεν, ὅτι τὸν κορμὸν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ὀφείλει νὰ σχηματίζῃ ἐπὶ τρία ἢ καὶ τέσσαρα ἔτη τῆς δημοτικῆς παιδείας ἡ βιβλικὴ Ἱστορία, ἡ ἱστορία τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος. Οἱ Ἕλληνες, εἶπεν, ἐμόρφωσαν τὴν τέχνην, οἱ Ῥωμαῖοι τὸ δίκαιον, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀνήκει ἡ τιμὴ, ὅτι ἀνέπτυξαν τὴν περὶ Θεοῦ ἰδέαν, ἡ δὲ ἱστορία αὐτῶν παρουσιάζει λίαν ὠρισμένως καὶ ζωηρῶς εἰς ἰσχυρῶς ἐκτετυπωμένους χαρακτῆρας τὴν εὐλογίαν τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν κατάραν τῆς ἀσεθείας. Τὸ πᾶν ἐνταῦθα ἀναφέρεται ἀπ' εὐθείας καὶ συσχετίζεται πρὸς

ἐν γένει πρὸς τὸ ὕψος οἰκοδομεῖν, ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ κρά-
τος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδῶν οἰκοδομεῖν οὕτως, ὥς-
τε αὐτὸ διὰ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως ἀδιαλείπτως ἀπὸ
ὕψηλότερον εἰς ὑψηλότερον σημεῖον νὰ ἀνέρχεται. Ἐκάστη
στιγμὴ θρησκευτικῆς διδασκαλίας ὀφείλει νὰ ἦναι στιγμὴ ἐ-
ποικοδομήσεως. Θεία σιωπὴ, καὶ ἔμψρων προσοχὴ ὀφείλει ὡς
τὸ πνεῦμα ἐπὶ τῶν ὑδάτων νὰ πλανᾶται, καὶ ἐν τῇ σεμνῇ
ταύτῃ ἀταραξίᾳ τὸ ὑγιὲς σπέρμα τῆς αἰωνίου ἀληθείας ἡρέ-
μα κατὰτιθέμενον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ μαθητοῦ καὶ θαυμασίως
γονιμοποιούμενον νὰ παράγῃ εἰς αὐτοὺς, ὅ,τι ὀφείλει νὰ παρά-
γῃ, ἁγίαν προαγωγὴν, ἡθικὴν εὐγένειαν, ἰσχυρὰν παραμυθίαν
καὶ θεῖαν μακαριότητα. Ἐπιτυγχάνονται δὲ πάντα ταῦτα, ὅ-
ταν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ διδασκάλου κατοικῇ ὁ δίκαιος ἔρως
πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ὀρθόν, ἡ φιλοικτιρμῶν ἀγάπη πρὸς
τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν γένει, ὁ δίκαιος ἐνθουσια-
σμός ὑπὲρ τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἐπὶ
πᾶσιν ἡ δικαία ἀφοσίωσις πρὸς τὸν ἀγαπητὸν Θεόν, ὅστις ὅ-
λους τοὺς ἀνθρώπους πτωχοὺς καὶ πλουσίους μικροὺς καὶ με-
γάλους ἔπλασεν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ
τύχῳσι τῆς αἰωνίου ζωῆς. Δύσκολος λίαν ἀποβαίνει ἀληθῶς ἡ
ἀπολογία τοῦ διδασκάλου, ὅταν οὗτος φαίνεται μὲν ἑλλιπὴς
εἰς τὰ προσόντα ταῦτα, παραμελῇ δὲ ὅπωςδῆποτε τὴν ἀκρι-
βῆ καὶ ἐν καλῷ συνειδότη ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του, ἅτι-
να ἐπισύρει ἡ παραμέλησις αὕτη. Νεανίσκος ἐν τῇ ξένῃ κο-
λαζόμενος, ἐν τῇ εἰρκτῇ, γυνὴ ἄφρων ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου
αὐτῆς, πατὴρ παρὰ τὴν κλίνην τοῦ νοσοῦντος τέκνου του συμ-
βαίνει πολλάκις νὰ σκέπτηται τὸν διδάσκαλον, καὶ τὰς ὑπ'
αὐτοῦ ἐν τῇ σχολῇ διδαχθείσας ἀληθείας. Ἐάν ὁ διδάσκαλος
ἐννοῇ καλῶς τὴν ὑψηλὴν σπουδαιότητα τῆς γενησίας θρη-
σκευτικῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὅχι μόνον θέλει ἐ-
πιμελέστατα παρασκευάζεσθαι ἐκάστοτε διὰ τὴν παράδοσιν
τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος, ὅχι μόνον θέλει ἀναλαμβάνη
ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ τὸν ἀναγκαῖον ἥσιχον, ἀξιωματικόν,

θῆκον νὰ παρακλώσωμεν τὴν ἐν τῇ ἱερᾷ ἱστορίᾳ διδασκαλίαν ἐπὶ ἐν περίπου ἔτος. Εἶμαι δὲ πολὺ τῆς γνώμης, ὅτι τὸν χρόνον τοῦτον δύναται νὰ πληρώσωσι τὰ λεγόμενα ἠθικὰ διηγήματα, ἔνθα ἀπλᾶ, ὁμαλὰ διηγήματα περὶ ἀγαθοεργίας, χρηστότητος, φιλοπονίας, δικαιοσύνης, αἰδημοσύνης, χάριτος καὶ ἐν γένει περὶ ὅλων τῶν ἠθικῶν σχέσεων, αἵτινες κεῖνται πλησίον τοῦ παιδός, μετὰ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας συνδεόμενα προάγουσιν τὸν παῖδα καὶ ποιοῦσιν αὐτὸν κατάλληλον διὰ τὴν βιβλικὴν ἱστορίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ἰσχύουσι τὰ ἐπόμενα. Τὸ θρησκευτικὸν μάθημα ἄρχεται διὰ προεισαγωγικῶν τινων ἀπλουστάτων γνώσεων περὶ Θεοῦ, περὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, διαγιγνωσκομένων ἐκ τῶν ἔργων του ἐκεῖνων, αἵτινά εἰσι φανερὰ εἰς τὸν μικρὸν παῖδα, περὶ προσευχῆς, περὶ Ἐκκλησίας, περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀποδείξεις οὐδέποτε πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἐκ πραγμάτων ἀγνώστων εἰς τὰ παιδία· κατόπιν δὲ ἔρχεται ἡ βιβλικὴ ἱστορία. Ἡ ὕλη τῆς βιβλικῆς ἱστορίας οὐδέποτε ὀφείλει νὰ κῆται ἔξω τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ ὀρίζοντος τῶν παίδων. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παῖδας τῶν κατωτέρων τάξεων αἱ ἀπλοὶ καὶ διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχουσι περισσοτέραν σπουδαιότητα, ἢ αἱ θαθεῖαν ἔννοιαν περιέχουσαι ἱστορίαι τῆς Νέας Διαθήκης. Μόνον τὰ κυριώτατα τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν συμβαλλουσῶν ἑορτῶν δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ἵνα ᾧσιν ἐνήμεροι τοῦ ἑορταζομένου γεγονότος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ ἐκλογὴ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οὐδόλως εἶναι ἀναγκαία. Ψυχαγωγοῦσαι παιδικαὶ διηγήσεις, εἰκογενειακοὶ ἱστορίαι, μικροὶ ἀπλοὶ βίοι, οἵτινες ἀμέσως ἄπτονται τῶν σχέσεων τοῦ παιδικοῦ βίου, εἶναι προτιμητέα ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα. Τότε οἱ παῖδες ἐννοοῦσι πᾶν ὅ,τι ἀκούουσιν.

Πᾶν φρικῶδες, φοβερόν, ἢ ἐκπληξιν παρέχον πρέπει ἐν

τὸν Θεόν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπλοῖκῶς καὶ ἀνθρωπίνως, ὥστε ἕκαστος ἐν τῇ βιβλικῇ ἱστορίᾳ εὐρίσκει ἐκτετυπωμένην τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ εἰκόνα. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διδάξῃ, καὶ ἀναπτύξῃ ἢ φιλοσοφία, ἢ σοφός τις λαός, πᾶν ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμον πρὸς τὸν χρηστὸν βίον, τοῦτο παρέχει ἡ βιβλικὴ ἱστορία δι' ἰσχυρῶν παραδειγμάτων, πᾶν δίκαιον πᾶσαν ἀλήθειαν, πᾶσαν ἐν γένει ἀρετὴν. Ἐκ τῆς ζωηφόρου ταύτης πηγῆς προσφέρεται καὶ στερεὰ τροφή διὰ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ γάλα διὰ τοὺς ἀδυνάτους. Ἀλλ' ἡ Ἱστορία αὕτη εἶναι τὰ μάλιστα κατάλληλος ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἡθικῶς σπουδαίου περιεχομένου αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀφθονίας εὐσεβῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐποπτευτικῶς ζωηροῦ καὶ νεαροῦ εἶδους τῆς παραστάσεως. Ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔχει συμβῆ, βλέπει τις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὥσανεὶ ἐν τῷ παρόντι γινόμενον, εἰς δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως ὑπάρχει τοσαύτη οἰκειότης καὶ φιλοφροσύνη, ὥστε χωρὶς νὰ θέλῃ τις διατίθεται εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτήν. Ἐπὶ πᾶσι ἡ διήγησις εἶναι τοσοῦτον εἰκονική, ὥστε δι' ἕκαστον στίχον λέγει ὁ Lessing ἔχει τις ὕλην δι' ἐν ζωγράφημα. — Καὶ εἶναι ἐπάναγκες εὐθὺς ἐν πρώτοις νὰ διδάσκηται ἡ Ἱστορία αὕτη εἰς τοὺς παῖδας; ἡρώτησέ τις ἐξ ἡμῶν. — Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ γέρον. Ἡ γνωστὴ παρμιμία «σπεῦδε βραδέως» ἀρμόζει τὰ μάλιστα ἐνταῦθα. Ὁ πᾶς ὀφείλει πρῶτον νὰ μάθῃ νὰ ἐποπτεύῃ, νὰ κατανοῇ, νὰ συγκρίνῃ, νὰ διακρίνῃ νὰ σιναισθάνηται καὶ τὸν πρῶτον δρόμον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ αἰσθητοῦ, νοητοῦ καὶ ἡθικοῦ νὰ διατρέξῃ, πρὶν δυνηθῇ νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὰ ὑπὲρ αἰσθησιν εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἐπειτα οἱ παῖδες κατὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τόσον πτωχοὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, ὥστε τὰ ἀπλούστατα διανοήματα οὔτε νὰ ἀντιληφῶσιν, οὔτε διὰ γλώσσης ὀρθῆς νὰ ἐκτυπώσωσιν εἶναι εἰς θέσιν. Τὰ δύο ταῦτα αἷτια ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὸ κα-

χως, ἐμφαντινῶς καὶ μὲ ὀρθὲν τονισμόν νὰ προδηγῇται αὐτήν. Ὁ ἀπαγγελλόμενος λόγος ἐπενεργεῖ ζωηρότερον καὶ ἰσχυρότερον παρὰ ὁ ἀναγινωσκόμενος, διότι οἱ παῖδες εἰς ἐκεῖνον περισσοτέραν προσοχὴν δίδουσι, καὶ ἐκεῖνον κάλλιον ἐννοοῦσιν ἢ τοῦτον. Καὶ τότε μόνον ὁ διδάσκαλος δύναται τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ νὰ παραφυλάττῃ, ὅταν ἐλευθέρως διαθέτῃ τὴν ἱστορίαν, καὶ δὲν εἶναι προσδεδεμένος εἰς τὸ γράμμα.

Ἀκριβῶς εἰπεῖν εὐδόλως εὐκόλον πρᾶγμα εἶναι τὸ καλῶς διηγεῖσθαι. Ἐπιβάλλει ἐνταῦθα παραπολὺ ἡ ἐγκάρδιος διάθεσις τοῦ διδασκάλου πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἡ ἐκλογή τῆς γλώσσης, ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐκφράσεως, καὶ ἐν γένει τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν, ὀφείλει νὰ ᾔη: ἡ καθαρεύουσα τῶν λογίων τοῦ ἔθνους γλῶσσα, καὶ νὰ κλίνη μᾶλλον πρὸς τὴν γραφομένην παρὰ πρὸς τὴν λαλουμένην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην τῆς γλώσσης ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος εἶναι ἡ κατανόησις τῆς βίβλου, ἥτοι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ἰδιώματος αὐτῆς, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος συχνὰ νὰ παρενεῖρῃ ῥήσεις ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς, μάλιστα τὰς περιεκτικὰς ἠθικῶν ἀξιωματῶν καὶ τῶν τοιούτων. Παῖσαι αἱ ψιλαὶ συνόψεις, αἱ ξηραὶ ἐπεξηγήσεις καὶ γενικεύσεις πρέπει ν' ἀποφεύγωνται. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ βίβλος διὰ βραχέων εὐαρμόστων, θαθεῖαν ἐννοιαν ἔχουσῶν λέξεων, διὰ τινων εὐφρεστάτων γραμμῶν μὲ ἤρεμον διχγραφὴν ἐξηγεῖ, δύναττι ὁ διδάτκαλος μὲ τὰ πικίλα χρώματα τῆς γλώσσης εἰς εἰκόνα μεγαλοπρεπῶς κεχρωματισμένην καὶ πλήρη κάλλους νὰ διαζωγραφεῖ οὕτως, ὥστε εἰς τὸν παῖδα ἐκάστη βιβλικὴ ἱστορία ἐν τῇ ζωηροτάτῃ αὐτῆς παραστάσει, ὡς τεμάχιον θρησκευτικῆς ποιήσεως, νὰ φαίνεται. Ἀλλὰ πρὸς τῇ καθαρᾷ καὶ ζωηρᾷ γλώσσῃ ἐπιβάλλει πολὺ ἡ ὅλη ὄψις τοῦ διδασκάλου, ὁ διάφορος τόνος τῆς φωνῆς, ὁ τύπος τῶν σχηματισμῶν τοῦ προσώπου καὶ πρὸ πάντων τὸ ἐλμέ-

ταῖς κατωτέραις τάξεσι νὰ παραλείπεται, ὡς εἶναι τὰ διηγήματα τοῦ Κάιν καὶ Ἀβελ, τοῦ Κατακλυσμοῦ, ἡ Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ κτλ. Τοιούτων ἐκπληκτικῶν μοχθηριῶν τὰ μικρὰ παιδία σχεδὸν οὐδεμίαν ἔννοιαν λαμβάνουσι. Ἐν τούτοις πολὺ ἐπιβλαβὴ ἀποτελέσματα δύναται νὰ ἔχη ἡ διὰ τούτων προκαλουμένη διάσεισις τῆς ψυχῆς εἰς τὰ λεπτοφυῆ παιδία. Μόνον τὸ ποιητικῶς ὠρχίζον καὶ ἠθικῶς καλὸν ἔχει παιδαγωγικὴν καὶ ἐξευγενιστικὴν ἐπενέργειαν ἐπὶ τῶν μικρῶν. Ἐπίσης ὠφελοῦσιν ἐνταῦθα αἱ διηγήσεις ἐκεῖναι, αἵτινες τὸν χαρακτῆρα τοῦ θαυμασίου ἐν ἑαυταῖς φέρουσι. Εἰς τὸν μικρὸν καὶ τὸ θαυμάσιον εἶναι φυσικόν, καὶ τὸ φυσικόν εἶναι θαυμάσιον· διὰ τοῦ θαυμασίου πληροῦται ἡ καρδιά τοῦ παιδὸς πρὸς τὴν ἐνεργὸν θεότητα καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀμέσως διδόμενον ἀγαθόν. «Τὸ θαυμάσιον εἶναι προσφιλὲς τέκνον τῆς πίστεως». Εἰς τὰς ἀνωτέρας ὁμως τάξεις ὀφείλει καὶ πλήρης ἡ τε Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν νὰ διδάσκηται. Ἀλλ' ἕκαστον μάθημα ὀφείλει νὰ θεμελιεῖται ἐπὶ ἠθικοῦ τινος ἀξιώματος, καὶ ἠθικόν τι συμπέρασμα νὰ ἔχη ὡς κορυφὴν καὶ κορωνίδα, ὡς π. χ. ὁ Θεὸς εἶναι πατὴρ πάντων, ἐπομένως καὶ τῶν μικρῶν παιδίων (ἡ Δημιουργία)· τιμωρεῖ τοὺς κακοὺς καὶ ἀνταρεῖβει τοὺς καλοὺς (ὁ Κατακλυσμός)· σώζει τοὺς ἀγαπητούς του ἀπὸ τῶν κινδύνων (Μωϋσῆς)· ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς (Ἰωσήφ) κτλ. κτλ. Τέλος μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει ἔχει εἴσοδον ἡ ἱερὰ Κατήχησις.—Εἰς δὲ τὸν τρόπον τῆς παραδόσεως τῶν μαθημάτων τούτων ὁποῖαν τινὰ ὁδὸν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ διδάσκαλος, ἠρώτησα ἐγὼ μίαν εἰσέτι φορὰν, δίδων τὴν τελευταίαν ὠθησιν εἰς τὴν ὅσον σπουδαίαν τόσον καὶ κοπιώδη διὰ τὸν γέροντα ὁμιλίαν ταύτην.—Ἀκατανόητος ἐκεῖνος ἀπήντησεν ἀμέσως. Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν, ὀφείλει εἰς ἀπάσας μὲν τὰς κλάσεις, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὰς κατωτέρας νὰ μὴ προαναγινώσκη τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ ἡσύ-

παιδιά ἀρχίζουν νὰ χασμῶνται, ἀνήσυχα νὰ περιστρέφονται, τὸν πλησίον των νὰ ἐνεχλῶσι, ὅπου προσπαθοῦσι νὰ συνάψωσι συνδιαλέξεις πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ πράττωσιν, ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι ἔχει πράξει τι ὅχι ὀρθόν, ἢ διηγήθη λίαν πολλὰ ἢ λίαν ὀλίγα, ἢ βραδέως καὶ σχινοτενῶς ἢ ἀμελῶς καὶ μονοτόνως, ἢ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ δὲν ἦτο αἰσθητοποιητική, ἢ αὐτὸς ἦτο πολὺ νωθρὸς ἢ πολὺ ζωηρὸς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀληθῶς συνηθέστατα παρατηρεῖται, ὅτι ἡ ἀποτυχία τῆς παραδόσεως ὅχι μόνον τοῦ θρησκευτικοῦ, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄλλου μαθήματος ἔχει αἰτίας τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀβελτηρίας τοῦ διδασκάλου μᾶλλον ἢ τὰς ἀδυναμίας τοῦ μαθητοῦ.

(Επεταὶ συνέχεια)

ΑΛΚΑΙΟΣ, ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΚΑΙ ΣΑΠΦΩ

Η

ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

(Ἀπὸ τοῦ 642—500 περίου π. Χ.)

(Συνέχεια ὅδε σελ. 216.)

* Ἡ εἰκὼν τοῦ ἐν Λέσβῳ πνευματικοῦ βίου κατὰ ταύτην τὴν περίδον θέλει εἶσθαι βεβαίως λίαν ἀτελής, ἂν σιμᾷ τοῦ Πιττακοῦ καὶ Ἀλκαίου δὲν γείνη μνεία καὶ περὶ τῆς Σαπφούς, τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἣτις διὰ τὸ ὕψος τῆς ποιήσεώς της ἀπέκτησε μεγίστην δόξαν ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν τῆς Δύ-

μα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ποῦ μὲν πλήρες χαρᾶς ἐκπρεπῶς θὰ διαλάμπῃ, ποῦ δὲ μὲ ἡμερον λύπην θὰ ὑποσθέννυται, ποῦ δὲ μὲ εὐγενῇ ἀγανάκτησιν θὰ σπινθηροβολῇ. Μόνον διὰ τῆς συνεργείας ὧλων τούτων ἡ ἐξωτερικὴ διήγησις τῆς ἱστορίας καθίσταται ἐσωτερικόν τι πάθημα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδός.

Ἀφοῦ ἤδη ὁ διδάσκαλος διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν, οὕτως ὡς εἵπομεν, ὀφείλει νὰ ἀναπτύξῃ αὐτὴν ἐπὶ τῆς εἰκόνης ἐρωτηματικῶς, κατόπιν δὲ καὶ πάλιν νὰ διηγηθῇ αὐτὴν, ἀλλ' ἄνευ παρεκβάσεων καὶ ἐπεξηγήσεων πολλῶν, καὶ τοῦτο νὰ πράξῃ δις καὶ τρίς καὶ ὅσον εἶναι δυνατόν μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις, διότι οἱ γλωσσικῶς πτωχοὶ παῖδες δὲν εἶναι εἰς θέσιν μετὰ μία, μόνην φορὰν νὰ διηγηθῶσι τὸ ἱστόρημα. Διότι ἐν τῇ ἀκροάσει ἱστορίας τινός συμβαίνει εἰς τὸν παῖδα, ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν πινακοθήκης τινός. Τὴν πρώτην φορὰν παρατηροῦμεν τὰς εἰκόνας χάριν ἀναψυχῆς καὶ εὐχαριστήσεως, οὐχὶ διὰ νὰ κατανοήσωμεν καὶ ἐρμηνεύσωμεν αὐτάς, μόνον δὲ ἐπαναληφθεῖσα ἐπιθεώρησις μᾶς κάμνει ἐπιτηδείους εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν εἰκόνων. Ἄς μὴ νομίσῃ δέ τις, ὅτι ἡ ἐπανάληψις καθιστᾷ τὸ διήγημα ἀνιαρόν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγαπητόν καὶ πολύτιμον. Γνωρίζουσι τοῦτο οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες, οἵτινες πολλάκις συμβαίνει ἑκατοντάκις νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν εἰς τὰ τέχνα αὐτῶν ἡ προσευχὴν ἢ ἄλλο τι, ὅπερ μὲ εὐχαρίστησιν ἐκεῖνα καὶ ἀκούουσι καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν. Φθάνει μόνον ὁ διδάσκαλος καλῶς νὰ διηγητῇ τὴν ἱστορίαν. Ἀψευδὴς ἀπόδειξις τῆς καλῆς διηγήσεως εἶναι καὶ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἀντιλαμβάνονται αὐτῆς τὰ παιδία καὶ αὐτὰ τὰ βλέμματα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν παίδων. Ὅλοι προσηλοῦνται εἰς τὰ βλέμματα τοῦ διδασκάλου, καὶ κρέμονται ἀπὸ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, καὶ καθὼς λέγει ὁ ἀρχαῖος Arnd « ἡ χαρὰ ἐκπρεπῶς λάμπει ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὁ ἔρω· θερμὸς κάθεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ». Ὅπου ὅμως τὰ

Ἡ Σαπφὼ ἤρχισε τὸ ποιητικὸν αὐτῆς στάδιον, ὡς φαίνεται, ἀπὸ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια δὲν ἔκειντο μακρὰν τῆς γυναικείας σφαίρας: ἀπὸ Ὑμεναίου, δηλ. καὶ ἐπιθαλάμια. Κατ' ἀρχαίαν τινὰ συνήθειαν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ἡ νύμφη καὶ ὁ νυμφίος συνωδεύοντο μὲ εὐθυμα μέλη εἰς τὴν νέαν οἰκίαν. Αἱ συμπαίστριαι τῆς νύμφης παρέπεμπον αὐτὴν κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου ψάλλουσαι σύντομα μέλη μὲ δημῶδη τόνον, τὰ ὅποια εἰς τὰς χεῖρας τῆς Σαπφούς κατὰ μικρὸν ἀπέβαινον τεχνικοὶ ὑμῆναι καὶ ἐπιθαλάμια. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα λείψαν, τὰ ὅποια διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, δεικνύουσιν, ὅτι τὴν θάσιν αὐτῶν ἀπετέλει ὁ συνήθης ἀπλοῦς καὶ ἀστεῖος ῥόγος. Εἰς τῶν ὑμεναίων τῆς Σαπφούς, ὅστις πρέπει νὰ ἐψάλη εἰς νυμφίον ὑψηλοῦ ἀναστῆματος, λέγει «θέλει κτυπήσει εἰς τὰς δοκοὺς τῆς στέγης. Ὑψώσατε αὐτὰς, ὦ τέκτονες. Ὁ γαμβρὸς ἔρχεται ὅμοιος μὲ τὸν Ἄρην, πολὺ μεγαλῆτερος παρὰ μέγαν ἄνδρα» 1).

Εἰς μίαν ἄλλην γαμήλιον ᾠδὴν ἐρωτᾷ ἡ νύμφη τὴν συμπαίστριάν της.

«Παρθένε, Παρθένε, διατὶ μὲ ἀφίνεις καὶ φεύγεις;» ἡ δὲ ἀποκρίνεται.

«Δὲν ἔρχομαι πλέον πρὸς σέ, δὲν ἔρχομαι. Θέλω νὰ μείνω πάντοτε παρθένος». Εἰς μίαν τρίτην ᾠδὴν λέγει 2).

«Χαῖρε νύμφη, χαῖρε τίμιε γαμβρέ, πολὺ χαῖρε. Μὲ τί νὰ σὲ παρομοιάσω καταλλήλως; Μὲ εὐμήκη κορμὸν καταλληλότητα σὲ παρομοιάζω. Ἡ νύμφη ὅμως εἶνε ὡς τὸ γλυκύμηλον, τὸ ὅποϊον κοκκινίζει ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου κλάδου. Οἱ δρέψαν-

1) «Ἰψοὶ δὴ τὸ μέλαθρον ἀέρρετε, τέκτονες ἄνδρες.

»Γαμβρὸς ἐσέρχεται ἴσος Ἄρην, μεγάλῳ πόλῳ μεΐζων».

2) «Παρθενία, Παρθενία, ποῖ με λιποῖς ἀποίχῃ;

»Οὐκέτι σ' ἤζω . . . ὦ Παρθένε, σ' ἐκέθ' ἤζω».

σεως. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς τί παρεδόθη ἡμῖν περὶ Σαπφῶς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος.

Καθὼς ὁ Ἄλκαϊός, οὕτω καὶ ἡ Σαπφὼ κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ εὐγενῆ τῆς Λέσβου οἰκογένειαν. Τοῦτο συνάγεται πρῶτον μὲν ἀπὸ τὴν στενὴν σχέσιν αὐτοῦ τοῦ Ἄλκαϊου πρὸς τὴν Σαπφῶ, τὴν ὁποίαν ἄλλως οὗτος δὲν ἤθελε πλησιάζει· δεῦτερον δὲ ἀπὸ τὰς σχέσεις τῶν δύο ἀδελφῶν τῆς, ὧν ὁ μὲν εἰς Χάραξος καλούμενος, ἐμπορεύετο μὲ οἶνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἡδυνήθη νὰ λυτρώσῃ μὲ πολλὰ χρήματα τὴν δούλην καὶ ἐταίραν Ῥοδῶπιν, ὁ δὲ ἕτερος, ὀνομαζόμενος Λάριχος, ἐξετέλει διὰ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν τοῦ τὴν ἐντιμον λειτουργίαν τοῦ οἰνοχόου ἐν τῷ πρυτανείῳ τῆς Μυτιλήνης. Ὁ πατὴρ τῆς ἐκαλεῖτο Σχανμανδρώνυμος, ἡ δὲ μήτηρ τῆς Κλεΐς. Νυμφευθεῖσα πολλὰ πλούσιον ἄνδρα τὸν Κερκώλαν ἐγέννησεν ἕξ αὐτοῦ θυγατέρα, τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μάμμης ἐκάλεσε Κλεΐδα. Ὁ Πλάτων ὀνομάζει τὴν Σαπφῶ καλὴν, δηλ. ὡραίαν· ἀλλὰ Μάξιμος ὁ Τύριος διτυγχρίζεται, ὅτι ὑπῆρξε μικρὰ καὶ μέλαινα, δηλ. μικρόσωμος καὶ μελαγχροινή, καὶ πιθανὸν μὲ τὸ ἐπίθετον καλὴ νὰ ἐνόρουν τὴν ποίησιν μᾶλλον αὐτῆς παρὰ τὸ εἶδός της. Περὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων τῆς ζωῆς της δὲν γνωρίζομεν ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι κατὰ τὸ 595 ἔτος π. Χ. (κζθ' ὃ ἴσως καὶ ἡχμαζε), ἐξορισθέντων τῶν εὐγενῶν, μετηνάστευσε καὶ αὕτη εἰς Σικελίαν. Περὶ τὸ 580 ἔτος ὁμοῦς ἐπέστρεψε μετ' αὐτῶν καὶ εἶνε θέβαιον, ὅτι μέχρι τοῦ 560 ἔτους ἔζη ἐν Μυτιλήνῃ.

Ὅτι γυνὴ τις ἐν γένει ἠλέλητε νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις της εἰς τὴν ποίησιν, τοῦτο δεικνύει πόσον βαθέως ἡ ποίησις καὶ τὸ διάφορον αὐτῆς εἶχεν εἰσχωρήθει εἰς τὸν βίον τῶν Ἑλλήνων· ὅτι δὲ γυνὴ τις μὲ τὰς ποιήσεις της ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ δημόσιον καὶ εὐηρέστησε, τοῦτο δεικνύει ὅχι ὀλιγότερον μὲ ποίαν ἐλευθερίαν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κινῶνται αἱ γυναικες, παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ ποίαν ὑπόληψιν ἀπέλαυον παρ' αὐτοῖς.

Μὲ ἔτι ὑψηλότερον ὕψος ἐγράφησαν τὰ μέλη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁμολογεῖ τὸ πάθος τῆς πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν νέον. «Στῆ-
θι ἀντικρὺ μου, φίλε, ἐπιφωνεῖ πρὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἄφες
ν' ἀκτινοβολήσῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σου ἡ χάρις. Ὁ ἔρω; κλο-
νίζει τὴν καρδίαν μου, ὡς ὁ ἄνεμος, ὅστις πίπτει εἰς τὰ ὄρη
κατὰ τῆς δρυός» 7).

Αἱ σφοδρόταται ὅμως φλόγες τοῦ αἰσθήματός τῆς ἀνή-
κουσιν εἰς τὸν Φάωνα. Εἰς μίαν ὁδὸν, τὴν μόνην, ἣτις διετη-
ρήθη μέχρις ἡμῶν ἐλόκληρος, ἐπικαλεῖται εἰς βοήθειαν τὴν
'Αφροδίτην.

«Ποικιλόθρονε, ἀθάνατ' Ἀφροδίτη, λέγει, θύγατερ τοῦ Διός,
δολοπλόκε, παρακαλῶ μὴ μὲ δαμάξῃς μὲ πόνους καὶ λύπας.
'Αλλ' ἐλθὲ ἐδῶ, καθὼς καὶ ἄλλοτε μὲ εἰσήκουσας, καὶ ἀρῇ-
σασα τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἡλθες ὀδηγοῦσα τὸ χρυσοῦν
ἄρμα. Σ' ἔφεραν τὰ ὠραῖα ταχέα πτηνὰ, καὶ κινοῦντα συχνὰ
τὰς μελαίνας πτέρυγας των ἔφθασαν εἰς τὴν γῆν διὰ μέσου
τοῦ αἰθέρος. Σὺ δὲ, ὦ μακαρία, μειδιάσασα μὲ τὸ ἀθάνατον
πρόσωπόν σου, ἡρώτησας τί ἔπαθα πάλιν, διὰ τί πάλιν σὲ
κράζω, καὶ τί θέλω νὰ γίνῃ εἰς τὴν μαινομένην ψυχὴν μου,
καὶ ποῖον ἀπειθῇ ἐπιθυμεῖς νὰ φέρω εἰς τὸν ἔρωτά σου; Τίς σ'
ἐνοχλεῖ, ὦ Σαπφοῖ. Διότι, ἂν τώρα φεύγῃ, ταχέως θέλει σὲ
κυνηγήσει. Ἄν τώρα περιφρονῇ τὰ δῶρά σου, ἀλλὰ θέλει σοὶ
δώσει. Ἄν τώρα δὲν ἀγαπᾷ, θέλει ἀγαπήσῃ ταχέως, καὶ ἂν
σὺ ἀποφεύγῃς αὐτόν. Ἐλθὲ λοιπόν, παρακαλῶ, καὶ τώρα καὶ
ἀπάλλαξόν με ἀπὸ χαλεπὰς μερίμνας καὶ πλήρωσον, ὅ,τι ἐ-
πιθυμεῖ ἡ καρδίᾳ μου. Ἔσ' πάλιν σύμμαχός μου» 8).

7). «Ἄντα στᾶθι, φίλος, καὶ

»τὰν ἐπ' ὅσσοις ὀμπέτασον χάριν.

«Ὁ ἔρω; ἐτίναξε τὰς φρένας, ὥς

«ἄνεμος κατ' ὄρος δρύσιν ἐμπέσων».

8). «Ποικιλόθρον' Ἀθάνητ' Ἀφροδίτα,

»Παῖ Δίος, δολόπλοκε, λίσσομαι σε,

τες ἐλητμόνησαν αὐτό. "Οχι! δὲν τὸ ἐλητμόνησαν, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ τὸ φθάσωσι» 3).

Εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἔφθασεν ἡ ποίησις τῆς Σαπφοῦς ἐν ταῖς λαμπραῖς καὶ ἐκπληκτικαῖς ἐκφράσεσι, τὰς ὁποίας εἴξευρε νὰ δώσῃ εἰς τὸ βαθὺ αἶσθημα καὶ τὸ πάθος, εἰς τὴν τρυφερότητα καὶ φλόγα τοῦ ἔρωτος. Ἐνταῦθα φύσις καὶ τέχνη ἔρχονται εἰς πληρεστάτη ἐνσωμάτωσιν. Ἀπὸ τοῦ ἀφελοῦς τόνου ἀνυψοῦται ἡ ποίησις τῆς ἑως εἰς τὸ καταναλίσκον πῦρ. «Γλυκεῖα, μῆτερ, ἀνακράζει εἰς μίαν τῶν ἐρωτικῶν τῆς ᾠδῶν, δὲν δύναμαι πλεόν νὰ ὑφαίνω. Ἡ Ἀφροδίτη μὲ κρατεῖ δέσμιον μὲ τὸν πόθον τοῦ θελκτικοῦ παιδός» 4).

«Ἡσελήνην ἔδουσε, λέγει εἰς ἕν ἄλλο τεμάχιον, καὶ αἱ Πλειάδες. Εἶνε μεσάνυχτα· ἡ ὥρα παρέρχεται· ἐγὼ δὲ κοιμῶμαι μόνη» 5).

«Μὲ κινεῖ πάλιν ὁ λυσιμελὴς ἔρως, λέγει εἰς ἄλλην περίστασιν, τοῦτο τὸ ἀκαταμάχητον καὶ γλυκύπικρον ὀφίδιον» 6).

3) «Χαῖρε, νύμφα,

»Χαῖρε, τίμιεγάμβρε, χαῖρε πόλλα.

»Τίω σ', ὦ φίλε γάμβρε, κάλως εἰκάσδω;

»Ὅρπακι βραδίνω σε κἄλλιστ' εἰκάσδω.

Οἶον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεττι ἀκρῶ ἐπ' ὕσδῳ

»Ἀκρον ἀπ' ἀκροτάτῳ· Δελάθοντο δὲ μαλοδρόπης.

»Οὐ μὲν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐφίκεσθαι».

4). «Γλύκεια μῆτερ, οὔτοι δύναμαι κρέχην τὸν ἔστον,

»Πόθῳ δάμεισα παῖδος βραδίναν δι' Ἀφροδίταν».

5). «Δέλυκε μὲν ἅ σελάννα

»καὶ Πληιάδες, μέσαι δὲ

»νύκτες, παρὰ δ' ἔρχεθ' ὥρα,

»Ἐγὼ δὲ μόνα καθεύδω».

6). «Ἐρος δαῖτε ὁ λυσιμέλης δύνει,

»γλυκύπικρον ἀμάχηνον ὀρπετον».

τῆς Λευκάδος. Τοῦτο ἦτο εἶδος ἀποτροπῆς, ἀγνισμοῦ δηλ. ὡς λέγει ὁ Στράβων, διὰ μεγάλα κακουργήματα, τὸ ὁποῖον οἱ ποιηταὶ δὲν ἐδράδουναν νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὑπερβαλλούσας καὶ τηκούσας ἐπιθυμίας. Τοιοῦτοτρόπως μετεχειρίσθη τὴν ποιητικὴν ταύτην εἰκόνα ὁ Ἀνακρέων, καὶ τοιοῦτοτρόπως μετεχειρίσθη ἴσως αὐτὴν καὶ ἡ Σαπφώ. Μὲ τὴν θερμὴν φλόγα τῶν ποιήσεών της, μὲ τὸν φανητικαστικὸν πρὸς τὸν Φάωνα ἔρωτά της συνδεθεῖσα ἡ εἰκὼν αὕτη ὑπῆρξε βάσις ταύτης τῆς ἐπινοήσεως. Ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὅτι ἡ Σαπφώ καὶ μ' ὅλον τὸ πῦρ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος εἰζέυρε ν' ἀπομακρύνῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπρεπεῖς ὁρμάς. Ὁ Ἀλκαῖος ἀπετάθη πρὸς αὐτὴν εἰς τι ποίημά του μὲ τὰς λέξεις:

«Ἰόπλοχ' ἄγνη, μελλιχόμειδε Σάπφοι,

»Θέλω τι Φείπην, ἀλλὰ με κωλύει αἰδώς».

ἤγγουν: Ἰόπλοκε, ἄγνή, γλυκύγελως Σαπφοῦ, θέλω νὰ σ' εἶπω τι, ἀλλὰ μ' ἐμποδίζει ἡ αἰδώς.

Ἡ δὲ Σαπφὼ ἀπῆντησε:

«Αἰ δ' ἤχης ἔσλων ἔμερον ἢ κάλων,

»Καὶ μή τι Φείπην γλῶσσαν' ἐκούκα κάκων,

»Αἰδώς κέ σ' οὐκ ἂν ἦχεν ὄππατ',

»Ἀλλ' ἔλεγες περὶ Φῶ δικαίως.

ἤγγουν: Ἄν ἡ ἐπιθυμία σου ἦτο εὐγενὴς καὶ καλὴ καὶ δὲν ἦ-
θελεν ἡ γλῶσσα ν' ἀναδεύσῃ τι κακόν, δὲν ἤθελε κατέ-
χει τὰ ὀμματὰ σου αἰδώς, ἀλλ' ἤθελες ἐλευθέρως εἰπεῖ
αὐτό».

Γνωρίζομεν ἔπειτα, ὅτι ἡ Σαπφὼ ἐνυμφεύθη τὸν Ἄνδριον Κερκώλαν καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εὐτυχὴς μήτηρ.

«Ἔστι μοι χίλα πάϊς, χρουσίοισιν ἀνθέμοισιν

»Ἐμμέρην ἔχοισα μόρραν, Κλάϊς ἀγσπάτα,

»Ἀντὶ τῆς ἔγωγ οὐδὲ Λυδίαν, οὐδ' ἐράνναν (Λισβονδίην)

ἤγγουν: »Ἐχω, ὦρατον τέκνον, ὅμοιον τὴν μορφήν μὲ τα
χρυσὰ ἄνθη, τὴν ἀγαπητὴν Κλειδα, τὴν ὁποῖαν ἐγὼ

Ἦ ἀφελὴς καὶ ἀπροκάλυπτος ἔκφρασις τοῦ θυμιασμοῦ τῆς ὠραιότητος τῶν νέων, ὁ φανητικαστικός καὶ ἐκστατικός τόνος τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ πόθου. ὅστις ἐπεκράτει εἰς τὰ ποιήματα τῆς Σαπφῶς καὶ ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρ τῆς εὐαισθητοῦ καὶ εὐερεθίστου φύσεως αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὰ σκώμματα τῆς Ἀττικῆς κωμωδίας. Ἐπλάσαν διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ Σαπφὼ ἀπὸ φλογερὸν πρὸς τὸν ὥρατον Φάωνα ἔρωτα ἔδωκε τέλος εἰς τὴν ζωὴν τῆς διὰ πηδῆματός ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον

«Μὴ μ' ἄσκεισι μὴδ' ὀνίαισι δάμνα,

»πότνια, θυμόν.

»Ἀλλὰ τυτδ' ἔλθ', αἶ ποτα κἄτέρωτα

»τᾶς ἔμης αὖδως αἶψα πῆλυι

»Ἐκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα

»χρύσιον ἤλθες

»ἄρμ' ὑποζεύξαισα· κάλοι δὲ σ' ἄγον

»Ὡκεες στρουθοὶ πτέρυγας μελαίνας

»Πύκνα δινεύεντες ἀπ' ὠράνω αἶθε-

»ρος διὰ μέσσω.

»Αἶψα δ' ἐξίκοντο· τύ δ', ὦ μάκκιρα,

»μειδιάσκεισ' ἀθανάτῳ προσώπῳ,

»Ἦρε', ὅττι δηῦτε πέπονθα κῶττι

»δηῦτε κάλημι,

»Κῶττι ἔμῳ μάλιστα θέλω γένεσθαι

»Μαινόλῃ θύμῳ· τίνα δηῦτ' ἀπειθῇν

»Μαῖς ἄγην εἰς σὺν φιλότατα, τίς σ', ὦ

»Ψάφ' ἀδικήσει;

»Καὶ γὰρ αἶ φεύγει, ταχέως διώξει,

»αἶ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἄλλὰ δώσει,

»Αἶ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει

»κῶδ' ἐθέλοισα.

»Ἐλθε μοι καὶ νῦν, χελεπᾶν δὲ λῦσον

»Ἐκ μεριμνᾶν, ὅσση δέ μοι τέλεσσαι

»Θῦμος ἱμέρρει, τέλεσσον· σὺ δηῦτε

»σύμμαχος ἔσσο».

ἤγουν: «Ὁμοῖος μὲ τοὺς Θεοὺς μοὶ φαίνεται ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ὅστις κάθηται ἀπέναντί σου καὶ παραμονεύει ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὥραίαν σου φωνὴν καὶ τὸν γλυκύν σου γέλωτα. Τοῦτο κάμνει νὰ πάλλῃ εἰς τὸ στήθός μου ἡ καρδία. Καθὼς σὲ ἶδω, εὐθὺς κόπτεται ἡ φωνή μου· ἡ γλῶσσά μου θραύεται· καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα μου τρέχει πῦρ· τὰ ὄμματα μου δὲν βλέπουσι, αἱ δὲ ἀκοαί μου βομβοῦσι. Μὲ περιχέει ἰδρὼς, μὲ καταλαμβάνει ὄλην τρόμος, καὶ γίνομαι ὡχρότερα τοῦ ξηροῦ χόρτου· σχεδὸν ὁμοιάζω μὲ νεκράν».

Ἡ τριαύτη κλίσις τῆς Σαπρούς, τὰ δῶρά της, τὰ θέλγητρα καὶ ἡ δύναμις τοῦ πνεύματός της συνήγαγον περὶ αὐτὴν πλῆθος γυναικῶν, τὴν Ἀθθίδα, τὴν Γύρινναν, τὴν Ἀνακτορίαν, τὴν Μνασιδίκαν, καὶ ἄλλας, αἵτινες ἡγάπων τὴν Μουσικὴν καὶ Ποίησιν καὶ κατεγίνοντο εἰς αὐτάς. Ἡ μουσοπόλος οἰκία της ὑπῆρξε κέντρον διακεκριμένου κύκλου, εἰς ὃν ἐσπούδαζον Μουσικὴν καὶ Ποίησιν, καὶ ἐδιδάσκοντο ὡραίους καὶ χαρίεντας τρόπους. Ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἡ Σαπρὼ κατὰ τὸ λέγειν Μαξίμου τοῦ Τυρίου ἐπετῆδευσε τὴν φιλίαν τῶν γυναικῶν, ὡς ὁ φιλόσοφος Σωκράτης τῶν ἀνδρῶν. Διότι ὅχι μόνον συνεβούλευον αὐτάς νὰ στολιζώνται μὲ χρυσὰ ἡθῆ, ἀλλὰ καὶ ἐδίδασκεν, ὅτι «ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς εἶνε κακὸς σύντροφος». Πλοῦτος ἄνευ ἀρέτας οὐκ ἀσίνης πάροικος» ὅτι «ὁ ὠραῖος εἶνε ἀγαθὸς μόνον κατὰ τὴν ὄψιν, ὁ δὲ ἀγαθὸς θέλει γίνεαι ἀμέσως καὶ ὠραῖος».

«Ὁ μὲν γὰρ κάλος, ὅσον ἴδῃν, πέλεται ἀγαθος,

»ὁ δὲ καλὸς αὐτῶν καὶ κάλος ἔσσεται».

καὶ ὅτι «ὅταν ἐκραγῇ ἡ ὀργὴ εἰς τὸ στήθός μας, πρέπει νὰ κρατῶμεν τὴν μάταια ὑλακτοῦσαν γλῶσσαν μας».

«Σκιδναμέναι ἐν στήθεσιν ὕργας

»μαψυλάκαν γλῶσσαν πεφύλαχθαι».

Εἰς τινὰ δὲ πλουσίαν, ἀλλ' ἀπαίδευτον γυναῖκα λέγει: «Μετὰ θάνατον θέλεις κεῖσθαι, χωρὶς νὰ γίνεσαι λόγος περὶ σοῦ εἰς

δὲν ἤθελον δώσει ἀντὶ πάσης τῆς Λυδίας, οὐδὲ τῆς ἐρατεινῆς Λέσβου».

Καὶ ὅταν δὲ προσέβῃ εἰς ἡλικίαν, εἶπε πρὸς ἓνα τῶν λατρευτῶν της.

«..... Φίλος, λάχος ἄρνυσο νεώτερον·

»Οὐ γὰρ τλάσσω' ἔγω ζυνοίκην νέφ' εὖτα γεραιτέρα».

ἤγουν: «Φίλε, ζήτητον νεωτέραν σύζυγον· διότι δὲν θέλω ὑποφέρει νὰ συνοικῶ μὲ νέον, οὐσα πρεσβυτέρα». Καὶ τὸν ἀδελφόν της δὲ Χάραξον ἐπέπληξε, ἥ διὰ νὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τοῦ Ἡροδότου τὴν λέξιν ἐκερτομήσῃ, διότι ἀπὸ ἔρωτα εἶχε δώσει τὴν ἐλευθερίαν εἰς δούλην καὶ ἑταίραν.

Ἡ ἀγάπη καὶ στοργὴ τῆς Σαπφοῦς πρὸς τὰς ἑταίρας ἢ φιλινάδας της, ὁ θαυμασμός αὐτῆς διὰ τὴν ὠραιότητά των ὑπῆρξαν ἐμπαθέστερα καὶ φανητικαστικώτερα παρὰ τὰ αἰσθηματά της πρὸς ὠραίους ἀνδρας, τῶν ὁποίων ἠρᾶτο. Τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται προσεβλῆπουσα εἰς γυναῖκα ὑπ' αὐτῆς φιλουμένην, διαγράφει εἰς τοὺς ἐπομένους στίχους:

«Φαίνεται μοι κῆνος ἴσος Θεοῖσιν

»Ἐμμεν' ἄνηρ, ὅστις ἐνάντιόν τοι

»ἰσδάνει καὶ πλάσιον ἄδυ φωνεί-

»σας ὑπακούει

»Καὶ γελαίσας ἡμερόεν, τό μοι μὲν

»Καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν

»Ὡς σε γὰρ Γίδω, βροχέως με φώνας

»οὐδὲν ἔτ' ἔκει·

»Ἀλλὰ καμὲν γλῶσσα Φέαγε, λείπτον δ'

»Αὔτικα γρῶ πῦρ ὑπαδεδρόμακεν,

»Ὅππάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημ', ἐπιβρό-

»μεισι δ' ἄκουαι.

»Ἀ δέ μ' ἰδῶς κακχέεται, τρόμος δὲ

»Πᾶσαν ἄγρει, χλωροτέρη δὲ ποίας

»Ἐμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω' πιδεύην.

»φαίνομαι ἄλλα.

τινα γυναῖκα ἐνάμιλλον οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐκείνη πικρῆτος
 χάριν». Ὁ δὲ Ὀράτιος ἐκφωνεῖ «Ἀκόμη πνέει ἔρωτα, ἀκόμη
 ζῇ τὸ πῦρ, τὸ ὁπεῖον ἐνεπιστεύθη ἡ Λεσβία κόρη εἰς τὰς Αἰο-
 λικάς χορδάς».

. . . . Spirat adhuc amor
 Vivunt que commissi calores
 Aeoliae fidibus puellae. (Libr.
 IV, Carm. IX. Vers. 10 — 12.)

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Η ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

Χήρα τις Ἰαπωνίς, μήτηρ τριῶν υἱῶν, ἔζη ἐν μεγίστῃ
 ἐνδείᾳ. Ἡ ἐργασία τῶν τριῶν τέκνων αὐτῆς δὲν ἐξήρκει πρὸς
 διατήρησιν τῆς οἰκογενείας. Ἀκριβῶς, ἐνῶ εὐρίσκοντο ἐν
 ταύτῃ τῇ θλιβερᾷ καταστάσει, ἐγένετο γνωστὸν διάταγμά
 τι τῆς Κυβερνήσεως, τὸ ὁπεῖον ἐπηγγέλετο σημαντικὴν
 ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε παραδῶσθαι ληστήν τινα εἰς
 τὰς χεῖρας τῆς Δικαιοσύνης. Οἱ υἱοὶ τῆς χήρας ἐν ἀγνοίᾳ
 τῆς μητρὸς συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους τὸ ἐξῆς. Πρὸς
 διατήρησιν τῆς μητρὸς εἰς ἐξ αὐτῶν νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν
 ὡς κακοῦργον, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἔμελλον νὰ ἀναλάβωσι τὸ
 πρόσωπον καταμηνυτοῦ, ὁ λαχνὸς ἔμελλε νὰ ὀρίσῃ τὸν
 κλέπτην. Ἡ σκληρὰ τύχη ὥρισε τὸν νεώτατον, ὅστις ἤχβη
 ὑπὸ τῶν ιδίων τοῦ ἀδελφῶν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιδικαστοῦ. Ὁ
 καταμηνυθεὶς ὡμολόγησεν ἀμέσως τὸ ἔγκλημά του,
 καὶ ἐβρίφθη εἰς σκληρὰν εἰρκτὴν, εἰς δὲ τοὺς καταμηνυ-
 τὰς ἐμέτρησαν τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχεθὲν ποσόν

τὸ μετέπειτα· διότι δὲν μετέσχευς τῶν ῥόδων τῆς Πιερίας. Ἄγνωστος θέλεις καταβῆ εἰς τὸν Ἄδην καὶ θέλεις περιίπτασθαι μεταξὺ τῶν ἀφανῶν νεκρῶν.

» Καθ' ἄνοιπ' ἀδὲ κείσεαι, οὐδ' ἔτι τις μνημοσύνα σέθεν
» ἔσσετ' οὐδέ ποτ' εἰς ὕπερον· οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων
» τῶν ἐκ Πιερίας, ἀλλ' ἀφάνης κῆν Ἀΐδα δόμοις
φοιτάσεις πεδ' ἀμάρυων νεκύων ἐκπεποταμένα ».

Περὶ δὲ ἐαυτῆς φρονεῖ, ὅτι ἐπειδὴ αἱ Μοῦσαι ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὴν τὰ ἔργα τῶν, θέλουσι περιποιήσῃ αὐτὴ καὶ ὑπόληψιν, ὥστε καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα νὰ μνημνεύωσιν αὐτῆς.

» Αἱ Μοῦσαι, αἱ τιμίαν Σαπφῶν ἐποίησαν ἔργα
» τὰ σφὰ δοῖσαι, (πάντως δώσουσι)
» μνήσασθαί τινα καὶ ὕστερον αὐτῆς ».

Καὶ δὲν ἠπατήθη εἰς τὰς προσδοκίας τῆς. Διότι ἔσχε μεγάλην δόξαν παρὰ τοῖς συγχρόνοις, καὶ ἔτι μεγαλύτεραν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Περὶ τοῦ Σόλωνος π. χ. διηγοῦνται, ὅτι εἶπεν, ἀφοῦ ἤκουσεν εἰς συμπόσιόν τι ἐν τῶν μελῶν τῆς Σαπφῶς ψαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του, ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ αὐτὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ν' ἀποθάνῃ. « Ὅπως μαθὼν αὐτὸ ἀποθάνω ». Οἱ Μυτιληναῖοι ἐτίμησαν τὴν Σαπφῶν, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀν καὶ ἦτο γυνή. Ἡ πόλις ἐκόσμησε τὰ νομισματὰ τῆς μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Σαπφῶς, καθὼς οἱ Μηθυμναῖοι τὰ ἰδιῶτά των μὲ τὴν τοῦ Ἀρίωνος. Παρ' Ἑλλήσιν ἐθεωρεῖτο, ἡ καλὴ Σαπφῶ ὡς ἡ πρώτη ποιήτρια, ὡς ἡ ἀνυπέβλητος ψάλτρια τοῦ ἔρωτος. Ὁ Πλάτων ὀνομάζει αὐτὴν εἰς ἐπίγραμμά τι δεκάτην Μοῦσαν. Ἐκ συμφώνου δ' ὅλοι ἐπαινοῦσι τὴν χάριν, τὸ ἀνθηρὸν λεκτικόν, τὸ ἀρρενωπὸν τῆς παραστάσεως, τὴν θερμὴν καὶ τὴν φλόγα τοῦ αἰσθηματός τῆς. Ὀνομάζουσιν αὐτὴν θῆλυον Ὀμηρον, σοφὴν, θεῖαν, ποιήτριαν κατ' ἐξοχὴν. Ὁ Στράβων λαλῶν περὶ αὐτῆς ἐκφράζεται οὕτω πῶς. « Συνήκαμε δὲ (τῷ Πιττακῷ καὶ Ἀλκαίῳ) ἡ Σαπφῶ, θαυμαστόν τι χρῆμα· οὐ γὰρ ἴσμεν ἐν τῷ τρισύτῳ χρόνῳ τῷ μνημνευομένῳ φανεῖσάν »

ΠΡΕΝ

ΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣ ΤΙ

ΠΡΙΝ ΣΚΕΦΘΗΣ ΩΡΙΝΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΒΑΣΕΩΣ.

*Χάν τις τῶν Τατάρων ἐξῆλθέ ποτε μέ τήν θεραπείαν του εἰς τὸ κυνήγιον. Καθ' ὁδὸν ἀπῆντησε Δερβίσην, ὁ ὅποιος συχνὰ πυκνὰ ἀνέκραζε· «Ὅστις μοι δώσῃ ἑκατὸν φλωρία, εἰς τοῦτον θέλω δώσῃ μίαν καλὴν συμβουλὴν». Ὁ Χάν ἔγινε περίεργος καὶ ἠρώτησε τὸν Δερβίσην, εἰς τί συνίσταται ἡ καλὴ του συμβουλὴ. Θέλεις τὴν ἀκούσει, Κύριέ μου, ἀπεκριθὼ ὁ Δερβίσης, ἅμα διατάξῃς νὰ μοι μετρηθῶσι τὰ ἑκατὸν φλωρία. Ὁ Χάν διέταξε τῷ ὄντι νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ποσὸν τοῦτο, ὁ δὲ Δερβίσης μέ συμβουλευτικὸν τόνον εἶπε· «Μὴ ἐπιχειρῇς τι, πρὶν σκεφθῇς ὠρίμως περὶ τῆς ἐκβάσεως». Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεχώρησεν.

Ἡ θεραπεία τοῦ Χάν ἐγέλασε καὶ ἐχλεύασε τὴν συμβουλὴν τοῦ Δερβίση, διὰ τὴν ὁποῖαν οὗτος εἶχε πληρωθῇ τόσον ἀκριβὰ. Ὁ Χάν ὁμως ἐξέφρασε περὶ αὐτῆς ὅλως διάφορον γνώμην. Ἡ καλὴ συμβουλὴ, εἶπε, τὴν ὁποῖαν μοι ἔδωσεν ὁ Δερβίσης, εἶνε βεβαίως μόνον μία συνήθης σοφὴ παραίνεσις· ἀλλ' ἐπ' ἀκριβές, διότι εἶνε τόσον γενικὴ, δὲν ἀκολουθοῦσιν αὐτὴν, εἰμὴ πολλὰ ὀλίγοι, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δερβίσης μοι τὴν ἐπώλησεν πολὺ ἀκριβὰ. Τὸ ὅπο τοῦδε πρέπει νὰ μὴ ἀποβάλλω αὐτὴν ἀπὸ τὴν μνήμην. Πρέπει νὰ γραφῇ μέ εὐανάγνωστα γράμματα ὑπεράνω τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων μου, εἰς τοὺς τοίχους τῶν δωματίων μου καὶ ἐπὶ ὧλων ἐν γένει τῶν ἐπίκλων μου.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου εἰς τῶν ἐπάρχων αὐτοῦ, ἀπὸ φιλαρχίαν κινούμενος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐπιβουλεύθῃ τὴν ζωὴν του καὶ νὰ γίνῃ κύριος τοῦ θρόνου. Ἠγόρασε τὸν ἀρχιατρὸν του μέ μεγάλην ποσότητα χρημάτων· ὁ δὲ ὑπεσχέθη, ἅμα παρουσιασθῇ περίστασις, νὰ τὸν ἀφαιμάξῃ (φλεβοτομήσῃ) μέ φαρμακευμένον νυστέρειν.

Αὕτη ἡ περίστασις δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ. Ἄλλω

τῶν χρημάτων. Ἄλλ' ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ἐξηγέρθη ὀρμη-
τικῇ ἐν τῇ συνειδήσει τῶν δύο ἀδελφῶν. Διὰ παρακλήσεων
καὶ δωροδοκίσεως ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν
ὑποδειχθέντα κακοῦργον. Ἐν τῇ θέᾳ τούτου, ἐπιλήσμονες
τῆς συμφωνίας αὐτῶν, ἔδωκαν ἐλεύθερον δρόμον εἰς τὴν
ἐκχυσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν καὶ τῶν δακρύων των. Ὁ
ἀρχιδεσμοφύλαξ ἐν τούτοις κεκρυμμένος ὢν εἶδε μετὰ θαυ-
μασμοῦ τὸ παράξενον ἐκεῖνο θέαμα, τὸν ταταμένον ἐκεῖνον
θρῆνον, καὶ ὅτε ἐξῆλθον ἐκ τῆς φυλακῆς, ἠκολούθησεν αὐ-
τοὺς ἀπαρατήρητος μέχρι τῆς κατοικίας των. Ὡς οὖν ὁμῶς
ἠῤῥησεν ἐνταῦθα ἡ ἐκπληξίς του, ὅτε ἤκουσε καὶ εἶδε πῶς
ἡ δυστυχὴς μήτηρ, ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει τῶν δύο ἄλλων αὐ-
τῆς υἱῶν, μετὰ ἰσχυρᾶς ὀδύνης ἔρριψε μακρὰν ἑαυτῆς τὸ
ἀργύριον τοῦ αἵματος τοῦ νεωτέρου υἱοῦ της «Προτιμῶ
μᾶλλον ν' ἀποθάνω τὸν ἐκ πείνης θάνατον, ἀνέκραξε, παρὰ
διὰ τοῦ ἀθώου αἵματος τοῦ υἱοῦ μου νὰ διατηρήσω τὴν
ζωὴν μου».

Μαρία

Βαθέως συγκινηθεὶς ἐκ τῆς σπαραξικαρδίου ταύτης σκη-
νῆς ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ ἔσπευσε πρὸς τὸν ἀρχιδικαστὴν,
τὸν ὅποιον ἐπίσης θαυμασμός καὶ οἶκτος κατέλαβεν ἐπὶ τῷ
ἀκούσματι. Ὁ φυλακισθεὶς ἤχθη ἀμέσως ἐνώπιόν του καὶ
ἐξητάσθη ἐκ νέου. Σταθερὸς ὁμῶς ἔμεινεν ἐν τῇ πρώτῃ ὁ-
μολογίᾳ, ὅτε ὁ ἀρχιδικαστὴς κατέπεισεν αὐτόν, ὅτι ἐγνώ-
ριζεν ἅπαν τὸ μυστικόν. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ὠδηγήθησαν εἰς
τὸ δικαστήριον, τὸ πρᾶγμα ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν γνω-
στὸν, καὶ εἰς τὴν υἱικὴν αὐτῶν στοργὴν ἀπεδόθη ὁ ἐπάξιος
ἐκαινος. Ὁ ἀρχιδικαστὴς ἐγνωστοποίησε τὴν εὐγενῆ πρᾶ-
ξιν εἰς τὸν Μονάρχην. Οὗτος δὲ διέταξε νὰ διδῇται εἰς τοὺς
ἀδελφούς ἰσοβίως ἐτησίᾳ τις χρηματικὴ ὑποστήριξις.

τὰ ἐν αὐτῷ ἀνεφώνησε μετὰ θλίψεως· «Ἄ! εἶναι ἀδάμαν-
τες, εἰς τί μοι χρησιμεύουσιν»;

ΜΥΘΟΣ.

ΤΑΩΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΡΩΝΗ.

Κορώνη ἀλαζών ἐκόσμησεν ἑαυτὴν διὰ τῶν ἐρρίμμένων
πτερῶν τῶν λαμπρῶς κεχρωματισμένων ταῶνων, καὶ μετὰ
θρασύτητος ἀνεμίχθη μεταξὺ τῶν ἀκτινοβολούντων τού-
των πτηνῶν. Ἄλλ' ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως, καὶ τότε ἐπέπε-
σον κατ' αὐτῆς οἱ ταῶνες διὰ τοῦ ἰσχυροῦ ῥάμφους τῶν,
ὅπως ἀποσπάσωσιν ἀπ' αὐτῆς τὸν κλοπιμαῖον στολισμόν.

«Παύσατε πλέον, ἀνέκραξε τέλος ἐκείνη, ἀφηρέσατε ἤδη
πᾶν τὸ ἰδικόν σας». Ἄλλ' οἱ ταῶνες, οἵτινες ἐβλεπον καὶ
ἄλλα στίλβοντα πτερὰ ἐπ' αὐτῆς, ἅτινα ἦσαν ἰδικά της, ἀ-
πεκρίθησαν. «Σιώπα, καχόδαιμον καὶ φλύαρε, καὶ αὐτὰ δὲν
εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι ἰδικά σου». Καὶ ἐξηκολούθουν νὰ πε-
ριτίλλωσι καὶ κατρκόπτωσιν αὐτήν.

Ὅστις ἀλαζονεύεται, μὲ ξένην ἀρετὴν,
μικρὰν ἂν εἶχε φήμην, ἢ χάσῃ καὶ αὐτήν.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

* Ἡρώτησάν ποτε νέον τινα περὶ τῶν κατορθωμάτων, τὰ
ὅποια ἔκαμεν ἐν ταῖς κάτω Χώραις. Ἀπέκοψα τὰς κνήμας,
εἶπεν, ἐνός Ἰσπανοῦ. Ἐπειδὴ δέ τις ἔκαμεν εἰς αὐτόν τὴν πρ-

ὅτε ὁ ἰατρός ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς λεκάνης, ἣτις ἔμελλε νὰ εἰσδεχθῇ τὸ αἷμα, εἶδε γεγραμμένας τὰς λέξεις «μὴ ἐπιχειρῆς, κτλ.», ἐταράχθη καὶ μὲ στενοχωρίαν, ἣτις δὲν ἔμεινεν ἀφανῆς, ἔβαλε κατὰ μέρος τὸ φαρμακευμένον νυστέριον, καὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας ἓν ἄλλο.

Ὁ Χὰν παρετήρησε τοῦτο καὶ ἠρώτησε διὰ τί ἔβαλε κατὰ μέρος τὸ ἄλλο νυστέριον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἶπεν, ὅτι εἶνε ἀμβλεῖα ἡ αἰχμή του, ὁ Χὰν ἐζήτησε νὰ ἴδῃ αὐτήν· διότι ἡ στενοχωρία τοῦ ἱατροῦ τὸν ἐξέπληξε. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἰατρός ἐδίσταζε νὰ κάμῃ τοῦτο, ὁ Χὰν ἀναπηδήσας ἔκραξε. «Μόνον μία εἰλικρινὴς ὁμολογία δύνатаι νὰ σοῦ τώσῃ τὴν ζωὴν».

Ὁ ἰατρός ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χὰν καὶ ἀπεκάλυψε τὴν κατὰ τῆς ζωῆς του ἐπιβουλήν, τὴν ὁποίαν ὅμως διὰ νὰ ἐκτελέσῃ, τοῦ ἀφῆρεσε τὸ θάρρος ἢ ἐπὶ τῆς λεκάνης παραινετικὴ ἐπιγραφὴ. Ἐπλήρωσα πολὺ ἀκριβᾶ, ἠρώτησε τότε ὁ Χὰν, τὴν συμβουλήν τοῦ Δερβίση;—Ἐχάρισεν ἔπειτα τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἰατρὸν, διέταξε νὰ κρεμάσωσι τὸν ἑπαρχον, καὶ ἔστειλεν ἀνθρώπους πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Δερβίση, διὰ νὰ ἀνταμείψῃ αὐτὸν καλῆτερα.

Ο ΕΝ Τῇ ΕΡΗΜΩΙ ΑΡΑΨ.

Ἄραψ τις εἶχεν ἀποπλανηθῇ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἦτο εἰς κίνδυνον νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης. Μετὰ μακράν περιπλάνησιν εὔρε δεξαμενὴν ὕδατος, ἐκ τῆς ὁποίας εἰ ὁδοιπόροι ἐπότιζον τὰς καμήλους των, καὶ παρ' αὐτήν μικρὸν δερμάτινον σάκκον, ὅστις ἔνειτο ἐπὶ τῆς ἄμμου. «Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἀνείραξεν, ἀναλαμβάνων καὶ περιψάύων τὸν σάκκον· εἶναι ἐξάπαντος φρίνικες ἢ χάρυα· πόσον διὰ τούτων θέλω ἀναπαύσῃ τὴν πεινάν μου». Μὲ τὴν γλυκεῖαν ταύτην ἐλπίδα ἤνοιξε ταχέως τὸν σάκκον, καὶ παρτηρήσας

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Η'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτουον
μαθήματος, ὥς οὐ χρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ
ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΩΝ ΓΕΩΛΟΓΩΝ.

Ἀπ' αἰῶνος ἐξετείνετο ὁ ἀστερόεις οὐρανὸς ὑπὲρ τὴν γῆν.
Ἀπ' αἰῶνος ἦτο δημιουργημένη ἡ γῆ, ἡ σελήνη, ὁ ἥλιος.
Πάντα ταῦτα τὰ ἀπειράριθμα οὐράνια σώματα δὲν εἶχον
ἀρχήν; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ προβλήματα ταῦτα θέλει ἀπα-
σχολήσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ καρδὸν σύντομον ἀρθρίδιον.

Πάντες γινώσκομεν, ὅτι, ὅταν βράζωμεν ὕδωρ, ἀναβαί-
νει ἐκ τούτου ἀτμός, καὶ ὕσον περισσότερον ἀφίνομεν νὰ

ρατήρησιν, ὅτι αὐτὴ ἡ προῤῥις δὲν σημαίνει τίποτε καὶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μέγα τι, ἂν ἀπέκοπτε τὴν κεφαλὴν του. Πρέπει νὰ ἡξεύρητε, εἶπεν, ὅτι ἡ κεφαλὴ του ἦτο ἤδη ἀποκομμένη.

* Πέτρος ὁ μέγας εἶχε διατάξει νὰ φυλακίζωσιν ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε περᾶ μετὰ τὴν 10ην ἑσπερινὴν ὥραν πρὸ τοῦ σκοποῦ χωρὶς φανάριον. Ἰατρὸς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν αἰκίαν ἀσθενοῦς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ὑπηρέτην του προπορευόμενον καὶ κρατοῦντα τὸ φανάριον. Ὁ ὑπηρέτης εἶχε περᾶσει· ὁ δὲ ἱατρὸς μ' ὅλας τὰς διαμαρτυρήσεις του ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ σκοποῦ εἰς τὴν πλησίον φρουράν.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δώδεκα· τῶν δὲ ἐκάστη
κοῦραι ἐξήκοντα διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι·
αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὖτε μέλαιναί,
ἀθάναται δὲ τ' εἶναι ἀποφθινύουσιν ἅπασαι.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν ΣΤ.' τεύχει ἁ. αἰνίγματος «Καπνὸς» τοῦ δὲ Ἀύλη-
τῆς φυσῶν (παίζων) δεξιὴν καὶ ἀριστερὰν αὐλόν», τοῦ ὡς
«Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ Πάτρης».

Ἐξήγησις τῶν τοῦ β'. αἰνίγματος λέξεων. (Ναῦς=αὐλός—
Ναύτης=δάκτυλος.—Κυβερνήτης=στόμα).

πυρὰν ἐντὸς τῆς γῆς, καὶ εἶχομεν ἀρκοῦντα ξύλα ἢ ἀνθρακας, θὰ ἦτο δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ καταφλέξωμεν σύμπασαν τὴν γῆν καὶ νὰ μεταβάλλωμεν αὐτὴν εἰς ἀτμόν.

Ἐξ ὑπολογισμῶν εἶναι ἤδη γνωστὸν, ὅτι ἡ σελήνη, ὁ ἥλιος καὶ πάντα τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα συνίστανται ἐξ ὕλης τινός, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀπλοὶ φωτεινοὶ δίσκοι ἢ στίλβοντα σημεῖα. Ἐὰν οἱ ὄγκοι οὗτοι συνίστανται ἐκ σιδήρου, χρυσοῦ τιτάνου ἢ ἐξ ὁποίων ἄλλων ὕλων, δὲν ἔδυνάμην ἔτι νὰ γνωρίσωμεν ἀκριβῶς. Ἐπίσης ἀγνοοῦμεν, ἐὰν τὰ οὐράνια σώματα συνίστανται ἐκ τῶν αὐτῶν ὕλων, ἐξ ὧν καὶ ἡ γῆ ἢ ἐξ ἄλλων. Βεβαίως ὁμως καὶ αἱ ὕλαι εἶναι ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ διαλύωνται διὰ τοῦ πυρὸς καὶ νὰ μεταβάλλωνται εἰς ἀτμόν. Οὐδὲν δὲ κωλύει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τόσον μεγάλην θερμότητα, ὥστε πάντα τὰ οὐράνια σώματα ἀιεξαιρέτως νὰ διαλύωνται εἰς ἀτμόν. Ποῦ ὁμως, ἴσως ἤθελεν ἐρωτήσῃ τις, ὁ ἀριῶν χῶρος διὰ τὰς εἰς ἀτμόν διαλελυμένας ὕλας τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, ἀφοῦ καὶ μικρὰ χύτρα πλήρης ὕδατος παράγει μέγα πλῆθος ἀτμοῦ. Ἡ ἀπάντησις εἶναι πρόχειρος—Εἰς τὸ ἀχανὲς μέγα οὐράνιον διάστημα. Κατὰ τὴν τοιαύτην διάλυσιν τοῦ σύμπαντος εἰς ἀτμόν ἅπασαι αἱ ὕλαι θὰ ἔκειντο φύρδην μίγδην, ἢ μᾶλλον δὲν θὰ ἔδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν πλέον ἀπ' ἀλλήλων τὰς διαφόρους ὕλας π. χ. τὸ θεῖον, τὸν μόλυβδόν, τὸν ἄργυρον κτλ. Τὰ πάντα θὰ ἦσαν κατατετμημένα εἰς λεπτότατα μόρια καὶ τὰ λεπτότατα ταῦτα μόρια θὰ ἦσαν δι' ἡμᾶς πάντα ὅμοια. Τοιαύτη μάζα καλεῖται ὕλη (*materie*), καὶ ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον μόνῃ ἡ ὕλη καὶ οὐδὲν πλεόν ὑπῆρχε, καλεῖται ὑπὸ τῶν ποιητῶν Χάος ἢ Χαστική κατάσταση.

Τὴν ὕλην ταύτην ἔπλασεν ὁ παντοδύναμος Θεὸς, ἀλλ' οὐχὶ ἀκίνητον καὶ νεκρὰν ἀλλὰ ζῶσαν. Γεννηθῆτω, λέγει ἡ Γραφή, ἐφώνησεν ὁ Θεὸς Σαβαώθ, καὶ τὸ σύμπαν ὑπῆ-

βράζει τὸ ὕδωρ, τοσοῦτον τοῦτο ὀλιγώτερον γίνεται. Τέλος τὸ ὕδωρ μεταβάλλεται ἐντελῶς εἰς ἀτμὸν καὶ τὸ ἀγγεῖον μένει κενόν. Βεβαίως ἡ θερμότης, ἡ ἐράσις μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς ἀτμὸν καὶ ἐξηφάνισεν αὐτό. Περὶ τούτου οὐδεὶς ἀμφιβάλλει. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δυνάμεθα δι' ἰσχυροτέρας ἢ ἀσθενεστέρας βράσεως νὰ ἐξατμίσωμεν, νὰ διαλύσωμεν καὶ νὰ ἐξαφανίσωμεν πάντα τὰ λοιπὰ σώματα. Οὐδὲν σῶμα ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τόσον στερεόν, ὥστε νὰ ἀνθιστάται εἰς τὸ πῦρ. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ σώματά τινα, τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα νὰ διαλύσωμεν εἰς ἀτμὸν διὰ τοῦ ἡμετέρου τεχνητοῦ πυρός· ἀλλὰ τὸ τεχνητὸν πῦρ δὲν δύναται καὶ νὰ παραγάγῃ τὴν μεγίστην θερμότητα. Ἡ θερμότης τῶν ἡφαιστείων ὁρέων π. χ. τήκει καὶ ἐξατμίζει καὶ λίθους, τοὺς ὁποίους διὰ τῶν ἡμετέρων μικρῶν καμίνων δὲν δυνάμεθα νὰ τήξωμεν.

Ἐντὸς τοῦ πυρός καὶ τὸ ὕδωρ δύναται νὰ διαλύῃ τὰ σώματα. Ἄλεις ριπτόμενοι ἐντὸς ὕδατος διαλύονται καὶ ἀφανίζονται. Ὅμοίως σάκχαρον, τίτανος καὶ ἄλλα σώματα. Χαλκός, μόλυβδος, σίδηρος, χρυσός δὲν διαλύονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀλλὰ μένουσιν ἀμετάβλητα ἐν αὐτῷ. Ἐὰν ὁμῶς ρίψωμεν ταῦτα ἐντὸς ἄλλων ρευστῶν, π. χ. χαλκὸν ἐντὸς βασιλικοῦ ὕδατος ἢ νιτρικοῦ ὀξέος ἐπίσης ἐξαφανίζεται. Ταῦτα τὰ ρευστὰ, τὰ ὁποῖα καταστρέφουσι καὶ τὰ μίεταλλα καὶ πάντα τὰ σκληρότατα σώματα, καλοῦνται ὀξέα.

Δύο λοιπὸν ὁδοὺς παρέχει εἰς ἡμᾶς ἡ φύσις νὰ μεταβάλλωμεν τὰ στερεὰ εἰς ὑγρὰ, νὰ καταστρέφωμεν καὶ νὰ διαλύωμεν αὐτά. Τίς ἐκ τῶν δύο ὁμῶς εἶναι ὁ σπουδαιότερος, εὐκόλως δύναται νὰ διακριθῇ. Τὸ ὕδωρ αὐτὸ διαφθείρεται (κατατρύγεται) πάλιν ὑπὸ τοῦ πυρός· ὅθεν εἰς τὸ πῦρ ὀφείλομεν νὰ παραχωρήσωμεν τὰ πρωτεῖα. Διὰ τοῦ πυρός λοιπὸν δύνανται νὰ καταστραφῶσι πάντα τὰ ὁρατὰ, πάντα τὰ ὕλικά σώματα. Ἐὰν ᾗτο δυνατόν νὰ ἀνάψωμεν μεγίστην

ταῦτα μεγάλα κοσμικά συστήματα, τῶν ὁποίων ἡ μόρφωσις εἶναι ἀτελής ἐστίν. Καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος μετὰ τῆς γῆς, τῆς σελήνης καὶ ὄλων τῶν περὶ αὐτὸν περιφερομένων ἀστέρων ἥ τὸ ποτε τριοῦτον φωτεινὸν νεφέλωμα. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν οὐρανίων σωμάτων τὰ τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος γινώσκομεν κάλλιστα, εἰς ταῦτα θέλομεν δώσει ἰδιαιτέραν προσοχὴν.

Εἰς τὸ ὑπερμέγεθες φωτεινὸν νεφέλωμα, τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως ἐστρέφετο περὶ τὸν ἄξονά του, ἐσχηματίσθη στερεὸς πυρὴν ἐν τῷ κέντρῳ· οὗτος ἔλαμπεν ὡς στίλβων ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ καταφωτίζει ἤδη ὡς ἥλιος γῆν καὶ σελήνην. Περὶ αὐτὸν συνεπυκνοῦτο τὸ νεφέλωμα πάλιν εἰς φλοιοὺς καὶ δακτυλίους, εἰς τοὺς ὁποίους δι' ἀποφύξεως καὶ κινήσεως συνεσπειράθησαν πυκνότεραι μάζαι, διέρρηξαν τὸν δακτύλιον, ἀλλὰ πάντοτε ἐξηκολούθουν τὴν περὶ τὸ κέντρον κίνησιν. Ἐκ τῶν δακτυλίων τούτων ἐγεννήθησαν οἱ περὶ τὸν ἡμέτερον ἥλιον περιφερόμενοι πλανῆται, ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ μέχρι τοῦ Ποσειδῶνος. Ἦδη κατανοοῦμεν διατὶ ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ πλανῆται κινεῦνται περὶ τὸν ἥλιον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ἦσαν δὲ ἐν καταστάσει διαλελυμένη συνηνωμένοι μετὰ τοῦ ἡλίου εἰς ὑπερμέγεθες φωτεινὸν νεφέλωμα, τὸ ὁποῖον περιστρέφετο κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην.

Οἱ εἰς τὸ φωτεινὸν νεφέλωμα σχηματισθέντες δακτύλιοι δὲν ἦσαν πάντες τῆς αὐτῆς ποιότητος. Τινὲς ἐξ αὐτῶν συσπειραθέντες ἐσχημάτισαν ἐκ τῆς ὅλης μάζης των ἐν μόνον κοσμικὸν σῶμα, ὡς ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη. Ἄλλοι διεσπάσθησαν εἰς περισσότερα τεμάχια, τὰ ὁποῖα συνεπυκνώθησαν εἰς μικρὰ οὐράνια σώματα. Διὰ τούτων δὲ ἐνοοῦμεν τοὺς μικροὺς ἀστεροειδεῖς πλανήτας, οἱ ὁποῖοι πάντες ὁμοῦ λαμβανόμενοι εἶναι πολὺ μικρότεροι τῆς γῆς. Τρίτον εἶδος δακτυλίων ἦσαν οἱ μέγιστοι· ἡ μάζα αὐτῶν ἦν τοσοῦτον ὑπερμεγέθους, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ συμ-

κουσεν εἰς τὴν φωνὴν του. Ἦδη μέλλομεν νὰ ἴδωμεν, πῶς ἐκ τῆς ὕλης ταύτης ἐγεννήθη τὸ σύμπαν.

Μόνον ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ἐν τῇ ὕλῃ ταύτῃ ὑπερμεγέθους θερμότης ἡδύνατο νὰ ὑφίσταται ὡς τοιαύτη. Πᾶν θερμὸν, πᾶν ζεστὸν σῶμα, ἔστω μέγα ἢ μικρὸν, ψυχραίνεται βαθμῶδὸν ἢ ἐξακοντίζει τὴν θερμότητά του, ὡς ἡ κάμινος κατὰ τὸν χειμῶνα, ἡ ὁποία ψυχραίνεται ἐπαισθητῶς, ἐὰν δὲν ἐμβάλλωνται ἀνθρακες. Ὅταν δὲ ζεστὸν σῶμα ψυχραίνεται, μεταβάλλεται καὶ ἡ κατάστασίς του. Ὁ ἐκ τῆς θερμότητος παραγόμενος ὑδρατμος π. χ. ἐπικαθίζει πάλιν εἰς σταγονας ἐπὶ ψυχρῶν ἀντικειμένων· οὕτω εἰς τὸ μαγεῖον κατὰ τὴν ἔψησιν, ὁμοίως εἰς τὸν ἀέρα ὡς νεφέλη καὶ βροχή· τότε δὲ λέγομεν, ὅτι ὁ ἀτμός συμπυκνοῦται. Αὐτὸ τοιοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν ὕλην αὕτη ἐξηκόντισε τὴν θερμότητά της εἰς τὸ ἀχανές διάστημα καὶ ἐγένετο πυκνότερα. Συγχρόνως ἔπρεπε πάντα τὰ μέρη αὐτῆς φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ λάβωσι κίνησιν. Καὶ ἡ ὅλη δὲ μάζα συγχρόνως δὲν ἔμεινε πλέον ἡσυχος· διότι σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐναφίεται ἐντελῶς εἰς ἑαυτὸ, ἐὰν ᾗναι ρευστὸν λαμβάνει μορφὴν σφαιρικὴν καὶ κινεῖται περὶ τὸ κέντρον του ἢ περὶ τὸν ἄξονά του. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν ἤδη πρέπει νὰ φανταζώμεθα ὡς σφαῖραν ἀπειρομεγέθη, μεγαλύτεραν καὶ αὐτῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὁμοῦ πάντων λαμβανομένων. Ἡ σφαῖρα αὕτη ἐκινεῖτο καὶ περὶ τὸν ἄξονά της.

Καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ θερμότης, ἡ ὁποία ἀκόμη ἐξηκοντίζετο πάντοτε, μετέβαλλον ἀδιακόπως τὴν κατάστασιν τῆς ὕλης. Περὶ τὸ κέντρον ἐσχηματίσθησαν πυκνότεροι φλοιοὶ ἢ δακτύλιοι· καθ' ὅσον δὲ οὗτοι ἀπεψύχοντο, ἀπесπῶντο εἰς μεγάλα τμήματα. Τοιαῦται μάζαι ἀτμοῦ ἢ νεφέλης φαίνονται καὶ νῦν εἰς τὰς ὀπωτάτω χώρας τοῦ οὐρανοῦ. Καλοῦνται δὲ αὗται φωτεινὰ νεφελώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίως ἐνίοτε λάμπουσι εἰς ἡ δύο ἀστέρες. Εἶναι δὲ

λου δακτυλίου, ὥστε οὗτος συμπυκνωθεὶς ἀπεχωρίσθη εἰς πυρῆνα καὶ μικρότερον δακτύλιον. Ὁ μικρότερος οὗτος δακτύλιος εἶναι ἡ Σελήνη. Ὅσον δὲ ἀπωτέρω τοῦ κέντρου εὐρίσκοντο οἱ δακτύλιοι, τοσοῦτον φυσικῶ τῷ λόγῳ ἦσαν μεγαλείτεροι· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἀπωτέρω πλανῆται Ζεὺς Οὐρανός, Ποσειδῶν σχετικῶς πρὸς τὴν Γῆν εἶναι τοσοῦτον ὑπερμεγέθεις καὶ ἔχουσι πλείους σελήνας, 6—8. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ πλανῆται παρήχθησαν ἐκ δακτυλίων κατ' ἀρχὰς συνεχομένων καὶ οἱ δακτύλιοι οὗτοι ἐκινουῦντο περὶ τὸ κέντρον, διὰ τοῦτο καὶ ἔχουσι πάντες τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν εἰς τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν. Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν συνοδεύουσιν αὐτοὺς καὶ αἱ σελήναί των, ἐπειδὴ ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτάτου στρώματος. Ἡ περὶ τὸν ἄξονα κίνησις αὐτῶν ἤρξατο, εὐθύς ὅτε ὁ δακτύλιος συνεσπείραθη εἰς σφαιρικὴν μορφήν. Ὅταν δηλαδὴ ἐκσφενδονισθῇ σφαῖρά τις, τὰ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς μέρη κινουῦνται ταχύτερον ἢ τὰ περὶ τὸ κέντρον· ἡ δὲ διάφορος αὕτη κίνησις τῶν μερῶν ἐπέφερεν ἀμέσως τὴν περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα περιστροφὴν, ἡ ὁποία παρήγαγε τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα.

Καθὼς δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἐξηγεῖται κατὰ τὴν περιγραφεῖσαν ἤδη γένεσιν, τοιούτῳ τρόπῳ ἐν μὲν τῷ δακτυλίῳ τοῦ Κρόνου ἀνευρίσκομεν σελήνην μήπω μεμορφωμένην, ἐν δὲ τοῖς φωτεινοῖς νεφελώμασιν ἡλιακὰ συστήματα μήπω ἀποτετελεσμένα, ἐν δὲ τῷ γαλαξίᾳ τὸν ἐκ τῆς ἀρχικῆς ὕλης τοῦ σύμπαντος δακτύλιον, ἐν ᾧ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀκαταλόγιστον ἀναπτύσσονται ἀναρίθμητα κοσμικὰ συστήματα.

Ἐπολείπεται ἤδη τὸ περὶ τῆς γενέσεως τῶν κομητῶν. Ἡ μάζα αὐτῶν εἶναι πολὺ ἀραιότερα τῆς τῶν πλανητῶν, εἶναι ὅλως ἀτμόμορφος. Κινουῦνται δὲ οὗτοι περὶ τὸν ἥλιον ἐπὶ ἄλλων τροχιῶν. Εἶναι ἴσως αἱ ἀραιόταται νεφελώδεις ὕλαι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν διάρρηξιν τῶν δακτυλίων ἐξέφυγον ἐκ τῆς ἑλξεως τοῦ πυρῆνος καὶ ἀφεθέντες εἰς ἐπὶ

πυκνωθῇ εἰς ἓν μόνον σῶμα, ἀλλ' ἀπετέλεσε πάλιν ἓνα πυρῆνα καὶ περὶ τοῦτον ἓνα ἢ περισσοτέρους δακτύλιους. Ὁ πυρὴν, προϊόντος τοῦ χρόνου ἀπετέλεσε τὸν πλανήτην, οἱ δὲ περικυκλοῦντες αὐτὸν δακτύλιοι συνεσπειράθησαν εἰς σελήνας ἢ δορυφόρους. Καὶ ἐπὶ ἐνὸς μὲν δακτύλιου ἀπετελέσθη μία σελήνη, ὅπως εἰς τὴν γῆν, ἐπὶ δὲ πλείονων πλείους, ὅπως εἰς τὸν Δία καὶ τὸν Κρόνον. Ὁ Κρόνος ἔχει ἑπτὰ σελήνας καὶ πρὸς ταύταις ἓνα δακτύλιον ἔτι. Ὁ δακτύλιος οὗτος εἶναι βεβαίως ἡ ὀγδόη σελήνη ἢ μήπω διαμορφωθείσα.

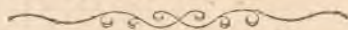
Καὶ μέχρι μὲν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οἱ δακτύλιοι συνεπυκνώθησαν εἰς σφαιρικὰ οὐράνια σώματα, ἡ ὕλη ἦτο διαφανὲς φωτεινὸν νεφέλωμα. Ἀφοῦ δὲ ἔλαβε σφαιρικὴν μορφήν, ἔγεινεν ἤδη τοσοῦτον πυκνὴ, ὥστε ὁμοίαζε πρὸς παχὺ καὶ ἀδιαφανὲς νεφέλωμα ἢ ἀτμόν. Τὰς περαιτέρω ἀλλοιώσεις, αἱ ὅποιαι ἐγένοντο εἰς αὐτήν, δὲν θέλομεν διεξέλθει· ἐν γένει μόνον θέλομεν παρατηρήσει, ὅτι ἡ ἐξακόντισις τῆς θερμότητος πρέσβαινε πάντοτε ταχύτερον, καὶ ἐκ τούτου τὸ νεφέλωμα ἐγένετο πάντοτε πυκνότερον, τέλος ρευστὸν καὶ δὴ καὶ στερεόν.

Ἐὰν ἤδη ἀναλογισθῶμεν τὴν διάφορον φύσιν τῶν ἐγγυτάτω τῆς ἡμετέρας γῆς εὕρισκομένων οὐρανίων σωμάτων, θέλομεν ἤδη ἐννοήσει αὐτήν. Ὁ ἥλιος ἵσταται εἰς τὸ κέντρον καὶ εἶναι τὸ μέγιστον σῶμα· κινεῖται μόνον περὶ ἑαυτὸν. Πρὸς τὸ κέντρον συνεσπειράθη ἡ μεγίστη μάζα τοῦ νεφελώματος δυνάμει τῆς ἑλξεως· ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἶναι τὸ ἀρχικὸν κέντρον, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τὴν περὶ ἑαυτὸν κίνησιν. Οἱ ἐγγυτάτω αὐτοῦ κείμενοι δακτύλιοι συνεσπειράθησαν εἰς ἓν σῶμα ἕκαστος καὶ ἀπετέλεσαν τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἀφροδίτην. Ἀμφότεροι δὲν ἔχουσι σελήνας, ἐπειδὴ ἡ μάζα των ἦτο πολὺ μικρά, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ νέους δακτύλιους. Τοῦτο δὲν συνέβη καὶ εἰς τὴν γῆν· αὕτη ἐγεννήθη ἐξ ἐνὸς τοσοῦτον μεγάλου

πον. Τότε ἡ πλῆξ ἀμορφία δὲν ἤθελε καλύπτει τὸ πρότωπον τῆς Γῆς! Πόλεις δὲν ἤθελον εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς· κῶμαι καὶ πολίχνια δὲν ἤθελον φαίνονται ἐπ' αὐτῆς· ἡ γῆ ἤθελεν εἶναι ἀγεώργητος· ἡ θάλασσα ἄνευ τινὸς πλοίου· τὰ πάντα ἐρημία, τὰ πάντα θηριότης, καὶ διὰ τὰ εἰπῶ οὕτω, τὰ ὄντα ὡς μὴ ὄντα. Καθότι, ἂν τις, φέρ' εἰπεῖν, ἦν λίθος ἢ ξύλον, αὐτὸς δὲν ἤθελε γινώσκη τι, οὔτε ἤθελεν αἰσθάνηται τῆς ἰδίας ὑπάρξεως· ἀλλ' ἤθελεν εἶναι μὴ ὄν δι' ἑαυτόν. Εἰ δέ καὶ ἦν τις θηρίον ἢ πτηνόν, αὐτὸς μὲν ἤθελεν αἰσθάνηται τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, εἴτε τῶν ἐνεργειῶν τῶν εἰς αὐτόν ἐνεργούντων σωμάτων, πλὴν δὲν ἤθελεν ἔχη γνώσιν τῆς τῶν ὄντων ὑπάρξεως. Μόνος λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ αἰσθάνεται τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, καὶ γινώσκει τὴν ὑπαρξίν τῶν ὄντων, καὶ ἐτι ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐξικνεῖται μέχρι τῆς γνώσεως τοῦ ἰδίου δημιουργοῦ. Ὡστε μόνος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ καθ' αὐτὸ κάτοικος τῆς Γῆς, ὁ στλισμὸς καὶ ὠραιότης τοῦ κόσμου, καὶ κύριος τῶν λοιπῶν ζώων, ὡς ἂν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοίωσις. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἵνα ἄρχῃ τῶν ἐπὶ γῆς κτισμάτων». Ἀλλὰ κατὰ τί ἄλλο εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ κατὰ τὸ λογικόν; «πᾶν λογικὸν καὶ αὐτεξούσιον, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ», κατὰ τὸν θεὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.

Ἀλλὰ τίς πάλιν, παρακαλῶ, ἐξ ἡμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι τοῦτο τὸ λογικὸν ἐδόθη ἐκ Θεοῦ δυνάμει εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὄχι ἐνεργείᾳ, καὶ ὅτι δεῖται ἐκτυλίξεως διὰ τινος χειρὸς, καὶ ὅτι αὕτη ἡ χεὶρ εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ ἀγωγή καὶ παιδεία· ἐκγονα τῆς φιλοσοφίας; Αἰφίρουν πᾶσαν ἀγωγὴν ἐκ τινος ἀνθρώπου, καὶ θέλεις ἰδῆ αὐτὸν ὅμοιον μὲ τὰ θηρία. Ἡμεῖς ἔχομεν ὄχι ὀλίγας ἱστορίας ἐξιστορούσας ἡμῖν, ὅτι εὐρέθησαν ἄνθρωποι ἐρριμμένοι εἰς τὰ θάλασσα ἐκ βρεφῶν (γόνος βέβηχα τοῦ ἔρωτος, καὶ γαλακτοτραφέντες ὑπὸ τῶν ἄρκτων), οἵτινες οὔτε γλῶσσάν τινα ἐγίνωσκον, οὔτε μνήμην τινὰ εἶχον, καὶ ὡς ἄλλαι ἄρκτοι περιεπάτειν μὲ τέσσαρα. Ὡστε διὰ τὰ γείνη ὁ ἄνθρωπος, εἶναι

αυτούς, πλανῶνται ἐν τῷ ἀχανεῖ διαστήματι, ἐλκόμενοι μόνον ὑπὸ τοῦ κέντρου δηλ. ὑπὸ τοῦ ἡλίου; Δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτούς εἰς τὴν βραχεῖαν ὑπὲρ τὸν ἥλιον πορείαν αὐτῶν, καὶ βλέπομεν ἄλλους ἐξαφανιζομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα, καὶ μόλις μετὰ χιλιοετηρίδας ἐπανερχομένους. Οἱ μὲν πρῶτοι εἶναι ἴσως τὰ πλανώμενα λείψανα τῶν ἐγγυτάτω τοῦ ἡλίου δακτυλίων, οἱ δὲ τῶν ἀπωτάτω αὐτοῦ εὕρισκομένων.

ΛΟΓΟΣ

BENIAMHN TOY ΛΕΣΒΙΟΥ (1).

«Πολλαὶ γυναῖκες ἐποίησαν δύναμιν, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας ἀπάσας», ἐφώναξε μὲ ἐκπληξιν, ὦ εὐγενέστατοι ἄρχοντες, ὁ σοφὸς Σολομὼν, ὅτε ἐπροεῖδε τὴν δόξαν τῆς Θεοτόκου! Τοῦτο πρέπει νὰ φωνάξῃ καὶ πᾶς Λάξ σήμερον, τὸ, πολλοὶ αὐθένται τῆς Δακίας διέχυσαν ἢ ἐζήτησαν νὰ διαχύσωσιν ἀγαθοεργίας ἐπὶ τῆς Δακίας. Σὺ δέ, ὦ Καρατζᾶ, ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας ἅπαντας τοὺς πρὸ σοῦ αὐθέντας, ὅτε ἐζήτησας νὰ καλλιεργήσῃς διὰ τῆς φιλοσοφίας τὸ λογικὸν τῶν Δακῶν.

Τοῦτο εἶναι ἔργον Θεοῦ καὶ ὄχι ἀνθρώπινον, εἶναι ἔργον ὑπερβαῖνον ἅπαντα τὰ ἔργα ἐπὶ τῆς γῆς. Καθότι ἔστω αὕτη ἢ θάλασσα ἢ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἔστωσαν τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, αἱ πεδιάδες, αἱ φάραγγες! Ἐστω ἡ γῆ, λέγω, ὀλόκληρος μετὰ τῶν φυτῶν καὶ ζώων, πλὴν ἄνευ τοῦ ἀνθρώ-

(1) Ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1818, ἡγεμονευόντος τοῦ Ι. Καρατζᾶ. Μετατυπώμενον δὲ αὐτὸν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἐν Λέσβῳ συνδρομητῶν τοῦ Πανδέκτου, ἐκ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ, ὅπου τὸ πρῶτον κατεχωρίσθη, καὶ ἔνεκα τοῦ γραμματολογικοῦ αὐτοῦ διαφέροντος, διὰ τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ συνδρομητάς.

τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν; Καὶ αὐτὴ ἡ Γεωργικὴ εἰς ποῖον ἄλλο μέρος κάμνει προόδους, ἢ ἐνθα κάμνουσι προόδους αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι; Οὕτως ἡμεῖς βλέπομεν τὴν Ῥωσσίαν εἰς τὰς ἐφημερίδας νὰ στέλλῃ ἀνθρώπους ἤδη εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν ἕνεκα τῶν τεχνῶν καὶ τῆς Γεωργικῆς. Ἐξετάσετε νὰ ἰδῇτε ποῖον ἔθνος εἶναι ἐπὶ τῆς Γῆς πλουσιώτερον καὶ ἰσχυρώτερον, καὶ ποῖον δυστυχὲς καὶ ἄθλιον. Ὅπου πρόοδος τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἐκεῖ πλοῦτος καὶ δύναμις, καὶ ὅπου ἐλλείπουσιν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, ἐκεῖ ἀθλιότης καὶ δυστυχία. Ἔως οὗ οἱ Ἕλληνες ἐπρόσκειντο εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ἐφώναζον, «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος» τῶρα ἔμως ἰδέτε τὴν κατόστασιν των. Ὅτι λοιπὸν ἡ ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, οὐδεὶς, νομίζω δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ. Μένει λοιπὸν νὰ ἰδῶμεν ὁποῖόν τι ἐστίν. Ὁ νοῦς, εἴτε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τρεῖς δυνάμεις: τὴν μνήμην, τὸ λογικὸν καὶ τὴν φαντασίαν. Ὡστε εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκτυλιχθῇ καὶ νὰ γυμνασθῇ ἐκάστη τούτων τῶν τριῶν δυνάμεων, τὸ δυνατόν, ἀνὰ μέρος διὰ τῶν μαθημάτων βέβαια τῶν ἀνηκόντων εἰς ἐκάστην τούτων τῶν δυνάμεων. Εἰς τὴν μνήμην λοιπὸν προσδιάζουσιν αἱ διάλεκτοι, ἡ Ἱστορία, ἡ Μυθολογία τῶν θεῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἡ Γεωγραφία: τοῦτέστιν ἡ περιγραφή τῶν ἀλύσεων τῶν ὄρων, τῶν ποταμῶν, τῶν θαλασσῶν, τῶν κατοίκων καὶ προϊόντων τῆς γῆνης ἐπιφανείας· ἔτι δὲ καὶ ἡ φυσικὴ Ἱστορία, εἴτε ἡ ἐξιστόρησις τῶν ὀρυκτῶν, φυτῶν καὶ ζώων. Εἰς δὲ τὸ λογικὸν ἐν πρώτοις μὲν ἀνήκει ἡ ἰδεαλογία, ἣτις ἔχει δι' ὑποκείμενον πῶς ἐκ τῶν αἰσθημάτων πηγάζουσιν αἱ ἰδέαι καὶ πῶς ἐκ τούτων αἱ ἀποφάνσεις καὶ οἱ συλλογισμοί: ἢ ἂν θέλῃς εἶναι ἡ ἀνάλυσις τοῦ νοῦς, εἴτε ἡ ἔρευνα καὶ θεωρία τῶν ἰδιοτήτων τῆς ψυχῆς, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ γενικὴ Γραμματικὴ καὶ ἡ Λογικὴ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι μόνος ἐπὶ τῆς Γῆς, ἀλλὰ πάμπολλα ἄλλα ὄντα, τούτου ἕνεκεν δεύτερον ὑποκείμενον τοῦ λογικοῦ εἶναι ἡ γνῶσις τῶν ἰδιοτήτων τῶν σω-

ανάγκη εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ ἀγωγὴν καὶ παιδείαν, καὶ τότε θέλει εἶναι ζῶον θεογενὲς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλέως αὐτὸς θέλει εἶναι θηρίον δυσμαχώτερον τῶν ἄρκτων καὶ λεόντων, ἢ φαῦλος καὶ ἀχρεῖος· ὁ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον θέλει διαμένει ὡς ζῶον ἄλογον, ἢ καὶ χειρόν αὐτῶν. «Μέσση οὖσα ἡ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία, λέγει ὁ Ἱερακλῆς ὁ φιλόσοφος, τῶν τε αἰ νοοῦντων τὸν Θεόν, καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκότων, ἄνεισι πρὸς ἐκείνα καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦν ἀποκτῆσει καὶ ἀποβολῇ, πρὸς τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θήρειον διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον ἀνὰ μέρος οἰκειούμενῃ». Ἄν λοιπὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθῃ μὲν ἐκ χειρὸς Θεοῦ δυνάμει λογικῆς, πλὴν ἐάθῃ εἰς τὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν νὰ ἀποκαταστήσωσιν αὐτὸν ἐνεργείᾳ λογικόν, τίς πλέον δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι μόνος ἐκείνος τῶν ἡγεμόνων, ὅστις φροντίζει νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ἐνεργείᾳ λογικοῦς, εἶναι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ ἀνώτερος ἀπάντων; Καθότι ἀγαλλὰ καὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον «ἴδιον τοῦ βασιλέως τοῦ προμηθεύθαι τῶν ἀρχομένων» πλὴν ἐπειδὴ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ ἀγαθοεργίαι, τὰς ὁποίας ἤθελε κάμει εἰς ἡγεμόν εἰς τὸ ὑπῆκοον αὐτοῦ, ἀνάγονται εἰς τὸ σῶμα, καὶ μὲν ἡ τῆς παιδείας εἰς τὴν ψυχὴν· καὶ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ὑπερέχει ἀσυγκρίτως τοῦ σώματος, ἕκαστος ὑμῶν ὁρᾷ, ὅτι ἡ τῆς παιδείας εὐεργεσία εἶναι ἀσυγκρίτως μείζων τῶν λοιπῶν εὐεργεσιῶν, καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγαθῆς διοικήσεως, ἐνῶ τὸ ἐναντίον εἶναι τῆς τυραννίδος «Οὐ γὰρ ἔστι, λέγει ὁ Πλάτων (ἐν Θεάγ.), περὶ οὗτο θειοτέρου ἢ ὁ ἄνθρωπος βουλευσάιτο, ἢ περὶ παιδείας αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ οἰκείων». Καὶ ὁποῖαν ἄλλην μείζονα τιμὴν δύναται νὰ προσφέρῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ὕψιστον Ὄν, ὅσον τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸν ἐνεργείᾳ λογικόν. «Οὐ τιμήσεις Θεῶ, λέγει Ἱερακλῆς ὁ φιλόσοφος, διδούς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἐὰν τῷ Θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσῃς».

Τί δαί; εἶναι ὀλιγώτερον ἐπικροδυστέρειον ἢ παιδεία εἰς μίαν διοίκησιν; Ἀλλὰ τὰ πλούτη πόθεν ἄλλοθεν γεννῶνται ἢ ἐκ τῶν

ται εἶναι ἡ Ἰχνογραφία, ἡ Ζωγραφικὴ, ἡ Μουσικὴ, ἡ Ποιη-
τικὴ, ἡ μελωδία, ὁ ρυθμὸς κτλ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μάθῃ τι ἄνευ σημείων
τῶν ἰδεῶν, εἴτε διαλέκτου, ἕκαστος ἡμῶν ὁρᾷ ὅτι τὸ πρῶτον
μάθημα τοῦ παιδὸς εἶναι ἡ διάλεκτος, καὶ πρῶτος διδάσκαλος
αὐτοῦ ἡ μήτηρ του. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει οὔτε
τὴν μνήμην ἀπειρον καὶ εἶναι βεβιασμένος νὰ κοινοῖ τὰς ἐκ-
τοῦ ἰδέας καὶ εἰς τοὺς μὴ παρόντας, τούτου ἕνεκεν εἶναι πᾶσα
ἀνάγκη εἰς αὐτὸν νὰ μάθῃ καὶ τὰ σημεῖα τῶν λέξεων: τοῦτέστι
τὰ γράμματα, εἴτε νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ, καὶ πῶς νὰ
ὀρθογράφῃ. Καὶ ἕκαστος μὲν πρέπει νὰ μανθάνῃ χάλλιστα τὴν
πάτριον αὐτοῦ διάλεκτον, εἴτα ἐκείνην, ἣτις συντρέχει ἢ πρὸς
στολισμὸν, ἢ πρὸς κυβέρνησιν αὐτοῦ. Εἶναι ὅμως, νομίζω, ἐκ-
τός πάσης ἀντιλογίας, ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος ἀνωτέρα ἀπα-
σῶν τῶν διαλέκτων καὶ κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀπάντων τῶν
πεπειδευμένων τῶν διαφόρων ἐθνῶν. Καθότι αὕτη ἔχει πολλὰ
προτέρηματα, τὰ ὁποῖα αἱ λοιπαὶ ὑστέρηται. Καὶ πρῶτον
προτέρημα ταύτης τῆς πνευματώδους διαλέκτου εἶναι ὅτι ἀ-
ναφύονται ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης αἱ ἐκφράσεις τῶν πραγμάτων
τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ἐξ οὗ γίνεται ἐμφανὴς ἡ ἀρχὴ αὐτῶν παρι-
στῶσα αἰογενεῖάν τινα, ἐξ οὗ ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος διανέμει
φυσικῶς τὰς ἰδέας εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐλλείπει ἐκ
τῶν λοιπῶν διαλέκτων, καὶ διὰ νὰ φθάσῃ τις εἰς τοῦτο ἐκεῖ,
εἶναι χρειὰ πολλῆς σκέψεως, καὶ ἴτως οὐδέποτε ἀκριβῶς.
Δεύτερον πρότέρημα ταύτης τῆς διαλέκτου εἶναι ὅτι ἐξηγεῖ
τὰς ἰδέας διὰ τῆς συνθέσεως καὶ ἀναλύσεως τῶν λέξεων,
καὶ ἐπομένως ἡ γυνῶσις αὐτῆς εἶναι τρόπον τινὰ συνδεδεμένη
μὲ τὴν γυνῶσιν τῶν ἐπιστημῶν. Τρίτον πρότέρημα ταύτης τῆς
διαλέκτου εἶναι ὅτι ὑπῆρξε διδάσκαλος πολλῶν τεχνῶν καὶ
ἐπιστημῶν, ὧν περ τὰς λέξεις παρχαλαβοῦσαι αἱ ξέναι διάλε-
κτοι οἰκοιοποιήθησαν αὐτάς. Καὶ εἰς πολυμαθέστατος ξένων
διαλέκτων θέλει τὰς διαλέκτους ἐπὶ τῆς γῆς ἄλυσόν τινα,

μάτων, ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος περικυκλοῦται: γενικῶν λέγω καὶ μερικῶν ιδιοτήτων. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν σημείον τοῦ σύμπαντος, ὅθεν διὰ τὴν γίνῃ καὶ αὐτὸς σύμπαν, εἴτε νοητὸς κόσμος, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὸν ἅπαντα ἢ διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἢ διὰ τοῦ νοός, εἴτε τῆς Φιλοσοφίας. Ἐν πρώτοις λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἅπαντ' αὐτὴν ποσότητα: τοῦτέστι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἑκτασιν, καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς Ἀριθμητικῆς, ἡ δὲ ἑκτασις τῆς Γεωμετρίας, ἥτις καὶ ὑποδιαίρεται εἰς διαφόρους κλάτους: Γεωμετρίαν ἰδίως λέγω, Ἀλγεβραν, Τριγωνομετρίαν, Κωνικὰς τομὰς κτλ. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ τὰ σώματα εἶναι ὅχι μόνον ἑκτατὰ, ἀλλὰ καὶ κινήτὰ, ἡ ἐπιστήμη ἥτις ἔχει δι' ὑποκείμενον τὴν κίνησιν τῶν σωμάτων ὀνομάζεται Μηχανική. Ἄν ὅμως καὶ ἡ Μηχανικὴ ἀντὶ νὰ ἐξετάσῃ τὴν κίνησιν τῶν ἐπὶ γῆς σωμάτων, μεταβῇ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν οὐρανίων σωμάτων, τότε ἀλλάσσει ὄνομα, καὶ ὀνομάζεται Ἀστρονομία. Εἰ δὲ καὶ ἐξετάζει τις ἐκείνας τῶν γενικῶν ιδιοτήτων τῶν σωμάτων, αἵτινες δὲν ὑποπίπτουσιν ἀκριβῶς εἰς λογαριασμὸν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν πεῖραν, οἷαι εἶναι ἡ πυρότης, ἡ ἐλαστικότης, ἡ μαλακότης, ἡ σκληρότης, ἡ ρευστότης καὶ τὰ ἐξῆς, τοῦτο ὀνομάζεται γενικὴ Φυσικὴ. Καὶ μερικὴ, ὅταν ἐξετάζῃ τὰς μερικὰς, ὡς εἶναι ἡ Ὀπτικὴ, ἡ Ἠλεκτρικὴ, ὁ Μαγνητισμὸς, ὁ Γαλβανισμὸς κτλ. Καὶ Χημικὴ ὀνομάζεται ἡ ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις τῶν σωμάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὅχι μόνον θεωρία, ἀλλὰ καὶ πρᾶξις: ὁ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ὅχι μόνον σώματα, καὶ ζῶα ἄλογα, ἀλλὰ καὶ λογικά, εἴτε ἄνθρωποι, μεθ' ὧν ἕκαστος ἡμῶν μάλιστα ἔχει ἀναφορὰν καὶ κοινωνίαν, καὶ ἐξ οὗ κρέμαται ἡ εὐδαιμονία καὶ δυστυχία ἡμῶν, ἡ ἐπιστήμη ἡ διδάσκουσα τῷ ἀνθρώπῳ τὸν δρόμον τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ, ὀνομάζεται Ἠθικὴ. Τέλος εἰς τὴν φαντασίαν ἀνήκουσιν ὅσαι τῶν τεχνῶν ἔχουσι δι' ὑποκείμενον τὸ ὠραῖον, ἢ τὴν μίμησιν τῆς φύσεως. Καὶ τοιαῦ-

ἄρισπερᾶς, ἔδωκε 3 χ.μ. περίπου ἄνωθεν τῆς ὀπισθίας γωνίας καὶ παραλλήλως ταύτῃ ἐγκάρσιον τομήν κατὰ τοῦ ταρσοῦ, εἰς μῆκος μὲν ἀπὸ κανθοῦ διήκουσαν ἐπὶ κανθόν, εἰς βάθος δ' ἀπὸ τοῦ ἐπιπεφυκότος μέχρι τοῦ δέρματος· εἶτα δ' ὑπέδειρεν ἀπὸ τοῦ βλεφαρικοῦ μυὸς τὸ δέρμα καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς τομῆς ἐπὶ 2 χ.μ. πρὸς τὰ ἄνω τῆς ἐγκαρσίου διατομῆς τοῦ ταρσοῦ καὶ τοῦ βλεφαρικοῦ μυὸς καὶ ἐπὶ 2 χ.μ. πρὸς τὰ κάτω αὐτῆς. Τὸ οὕτω ἀποχωρισθὲν ἄρα βλεφαρικὸν χεῖλος συνείχετο μόνον διὰ τοῦ δέρματος καὶ τοῦ ἔσω καὶ ἔξω συνδέσμου τοῦ ταρσοῦ μετὰ τοῦ λοιποῦ βλεφάρου· ἦν δ' εὐκίνητότατον καὶ ἐξεστράφη αὐθωρεὶ ἐπὶ τὰ πρόσω, οὐδ' ἐνυσσον πλέον αἱ βλεφχρίδες. Ἀληθές, ὅτι βραδεῖα ἐγένετο ἡ τελεία συνούλωσις, διαρκέσασα περίπου 15 ἡμέρας, καὶ ἡρεθίσθη μικρὸν ὁ ὀφθαλμός, ἀλλὰ τὸ ἀποτελεσμα ὑπῆρξε λίαν εὐχάριστον. Οὐδέποτε δ' ἐκτέμνει πτυχήν δέρματος. Φόβῳ ὅμως μὴ ἡ οὐλὴ ἐρεθίσξῃ ἀκολούθως τὸν ὀφθαλμόν ἡ ἀδικία τις εἰς τὸ μετέπειτα ἐπιγίνηται αὐτῷ ὥς ἐκ τῆς διατομῆς τῶν Μειβομείων ἀδένων ἡ ἐπύρχηται ὑποτροπὴ, ἀνέβαλον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπλούς-ἀτης τυχύτης χειρουργίας, μέχρις οὗ λάβῳ νεωτέρας πληροφορίας παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Cooper, ἔχοντος ἀφθονώτατον ὕλικόν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. Ὑπολείπεται δὲ τῆς μεθόδου τοῦ Barrow ἡ μέθοδος τοῦ Ammon, καθ' ὅσον ἐκτέμνεται ἐγκάρσιος πτυχὴ τοῦ δέρματος.

Ἡ δὲ μέθοδος τοῦ καθηγητοῦ Snellen (καὶ ἡ παρομοία τυχύτη τοῦ Streat feild) φέρει κάλλιστα ἀποτελέσματα ἐνεργουμένη, ἐνθα ἐνδείκνυται. Εἶδον ἐν Βόννῃ τριχιῶντα ἐγχειρηθέντα παρὰ τοῦ καθηγητοῦ *Saemisch* κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Snellen. Ἰάθη τελείως, οὐδὲν δ' ἔχνος τῆς χειρουργίας ἐναπέμεινεν. Ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας τῶν φαλκγγώσεων, αἵτινες παρ' ἡμῖν τοῦλάχιστον ἀπαντῶσιν, βραχύνεται σπυδαίως καθ' ὕψος καὶ μῆκος ὁ ταρσός, τὸ ἔρεισμα τοῦ βλεφάρου, ὥστε μόλις κλείει ἡ σχισμὴ τοῦ βλε-

ἐλθα ἡ μὲν Ἑλληνικὴ κατέχει τὸν πρῶτον κρίκον, ἡ δὲ τῶν Κινέζων τὸν ἔσχατον. Καὶ ἂν μὲν ᾖναι χρήσιμος εἰς τὰς ἐπεροθνεῖς ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος, εἰς ἡμᾶς ὁμως τοὺς Ἑλληνας εἶναι ἀναγκαιστάτη.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΑΝΑΡΡΑΦΗ ΜΕΘ' ΥΠΟΤΟΜΗΝ
ΗΤΟΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΠΡΟΣ ΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΡΙΧΙΑΣΕΩΣ.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 255.)

Καὶ τὴν μὲν τοῦ Crampton καὶ Adams μέθοδον εἶδον ἅπαξ κατὰ τὴν ἐν Λονδίῳ διαμονήν μου· ἀλλ' ἀρκετοὺς λόγους ἔχω, ἵνα μηδόλως συνηγορήσω ὑπὲρ τῆς μεθόδου ταύτης. Μόνη ἡ ἐπιγινομένη δυσμορφία θεωρεῖται ἀρκετὸς λόγος ὑπ' ἐμοῦ· διότι τὸ μεσαῖον τμήμα κατὰ τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος προέχει τῶν δύο ἄκρων τμημάτων τοῦ βλεφάρου καὶ ἐν τοιαύτῃ θέσει συμφύεται. Ἀλλὰ φρονῶ, ὅτι καὶ αἱ κατὰ τὸν ἐπιπεφυκότα οὐλαὶ καὶ ἡ διατομὴ τῶν Μειβομείων ἐθένων ἀδικοῦσι σπουδαίως τὸν βολβόν. Δυσχετέλεστος δ' ἡ χειρουργία, ἂν αἱ νύττουςαι παραφύωνται ἀκριβῶς παρὰ τὸν ἔξω κανθὸν ἢ παρὰ τὸ δακρυακὸν σημεῖον.

Τὴν δὲ μέθοδον τοῦ Burow εἶδον ἐν Λονδίῳ παρὰ τῷ ἀξιοσεβάστῳ καθηγητῇ Cooper, ὅστις λίαν ἀβροφρόνως καὶ ἀγαθῇ τῇ θελήσει πολλὰ τ' ἄλλα μ' ἐδίδαξε, μοὶ ἐξύμνησε δ' ἐνθέρμως τὸ ἀποτελεσματικὸν καὶ ἀπλοῦν τῆς μεθόδου τοῦ Burow, εἰπὼν μοι, ὅτι πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ ἐπέκεινα ἐνεχείρησέ τινας ἀσθενεῖς, ἰαθέντας τελείως καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς. Ἐνεχείρησεν ὧδε· ἐξέστρεψε τὸ ἄνω βλέφαρον, στήριζων δ' αὐτὸ οὕτω ἀνεστραμμένον διὰ τοῦ ἀντίχειρος τῆς

ῥαφαῖς (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, Ἀέτιος (Μέθοδος Λεωνίδα), v. Arlt, Jäschke, ὃς τὴν ὑποτομὴν ποιεῖ $\frac{1}{4}'''$ —1 ὑπὲρ τὴν ταρσικὴν γωνίαν, v. Graeffe, ὃς κατὰ τὰ ἄκρα τῆς ὑποτομῆς διατέμνει καθέτως τὸ πρόσθιον πέταλον εἰς ὕψος 4''').

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς χειρουργίας ὄντως ἀσφαλῆς καὶ κοινὸς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὃν Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (Edit. de M. Briau ch. VIII p. 102) ἀκριβέστατα περιγράφει, ὡς καὶ ὁ Ἀέτιος (livre VII ch. 72), περιέπεσεν εἰς τελείαν λήθην σχεδόν. Αἰφνης δὲ παρουσιάζεται ὡς μέθοδος τοῦ Jaesche, ἀλλ' ἐτελειοποιήθη καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς δόξαν καὶ ἐγένετο ἀσφαλῆς καὶ κοινὴ διὰ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου μου v. Arlt (Graefe und Saemisch. Augen-heilkunde. Operationslehre v. Arlt, p. 447), λαβόντος ἀφορμὴν ἀπὸ τῆς μεθόδου τοῦ Jaesche. Εἶδον πολλάκις τὴν μέθοδον ταύτην ἐν Βιέννῃ καὶ τὰ λαμπρὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα· ποιεῖ αὐτὴν ἀπαραλλάκτως, ὡς Παῦλος ὁ Αἰγινήτης περιγράφει, μὴ διαπεύρων ὅμως τὴν βελόνην ἐν αὐτῇ τῇ ὑποτομῇ ὡς οὗτος, ἀλλὰ συνάγων τὰ χεῖλη τοῦ τραύματος τοῦ δέρματος ὡς ὁ Ἀέτιος· συμπεριλαμβάνει δ' ἐν τῇ ῥαφῇ καὶ δερμάτια τοῦ βλεφαρικοῦ μυός.

Ἐνταῦθα ὑπάγεται καὶ ἡ ἡμετέρα μέθοδος· ἔχει δ' ὡς ἀρχὴν τὸ «μηδὲν βλάπτειν εἴτα δ' ὠφελέειν» οὔτε μνησκειδὲς ἢ μυσκινειδὲς δερμάτιον ἐκτέμνομεν ἀπὸ τοῦ βλεφάρου, οὔτε τοὺς ταρσικοὺς ἀδένας ἀδικοῦμεν, οὔτε τοὺς βολβοὺς τῶν βλεφαρίδων ἐξολοθρεύομεν, οὔτε λαγώφθαλμον ἐπάγομεν, οὔτε δυσμορφίαν τινὰ παράγομεν διὰ τῆς ἡμετέρας μεθόδου. Ἐχει δ' ὁ χειρουργὸς ἐλεύθερον τὸ στάδιον· μεταφυτεύει, ὅσον ἂν βούληται ὑψηλότερον τὸ φέρον τὰς βλεφαρίδας, μὴ ἀφαιρῶν οὐδὲν ἀπὸ τοῦ βλεφάρου. Ἡ φύσις θεβχίως τὸν ταρσὸν ἔθηκεν ὡς ἔρεισμα τοῦ βλεφάρου, ὡς καὶ ἡ λέξις αὐτὴ δηλοῖ, ἐπ' αὐτοῦ ἐρείδονται οἱ λοιποὶ τοῦ βλεφάρου ἰσοί· ἐπ' αὐτοῦ ἄρα ἐρείδομεν καὶ ἡμεῖς τὸ φέρον τὰς βλεφαρίδας, μεταφυτεύοντες αὐτό.

φάρου. Ἄν δ' ἐκτάμης καὶ σφηνοειδὲς τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ 2 χ.μ., βραχύνεται φυσικῶ τῷ λόγῳ οὗτος καὶ δὴ καὶ τὸ βλεφάρων κατὰ 2 χ.μ. καὶ λαγώφθαλμος ἐπιγίνεται, νέαν σειρὰν δεινῶν ἀνοίγων τῷ πάσχοντι. Πολλῶ δὲ μᾶλλον ἀνεφάρμοστος ἢ μέθοδος, ὅταν ἤδη λαγώφθαλμος συνυπάρχη μετὰ τῆς φαλαγγώσεως, ὡς συχνότατα παρ' ἡμῖν ἀπαντᾷ.

Ἡ δὲ τοῦ R. Berlin μέθοδος εὐεκτέλεστος καὶ ἀπλουστάτη· ἀλλὰ φρονῶ, ὅτι, ἀφαιρουμένου τεμαχίου ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ σὺν τῷ ἐπιπεφυκοῦ, βράχυνσις ἀφεύκτως ἐπιγίνεται τοῦ βλεφάρου καὶ δὴ λαγώφθαλμος καὶ ὅτι ἡ γινομένη οὐλὴ ἐρεθίζει εἴτα τὸν ὀφθαλμόν, ὡς εἰς ἀναλόγους περιστάσεις παρετήρησα.

Τὴν μέθοδον τοῦ καθηγητοῦ Saemisch εἶδον ἐν Βόννῃ ἄπαξ μετὰ λαμπροῦ ἀποτελέσματος. Εὐεκτέλεστος ἡ ἐγγείρησις καὶ ἂν ὑποτροπιᾷσῃ οὐδὲν κακὸν συνεπάγεται.

Ἡ δὲ μέθοδος τοῦ διδασκάλου μου Ἀναγνωστάκη θυμᾶσις ὄντως παρέχει ἀποτελέσματα, ὅπου εὐανάχλαστον τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος· διότι οὔτε θράχυνσιν τοῦ βλεφάρου συνεπάγεται οὔτε δυσμορφίαν, οὔτε δέρμα ἀπὸ τοῦ βλεφάρου ἀφαιρεῖται, οὔτε ἡ λειτουργία τῶν Μειδομείων ἀδένων πικραβλάπτεται. Ὅταν δ' ὁ ταρσὸς ἢ εἰς σκληρὸν οὐλώδη ἱστὸν μεταβεβλημένος καὶ δὴ δυσανάχλαστον τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος, διατείνονται βαθμῆδόν τὰ οὐλώδη ταινίδια καὶ εἰσκληῖται πάλιν τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος ἐπὶ τὸν βολβόν.

5.) Ἡ μεταφύτευσις τοῦ φέροντος τὰς βλεφαρίδας γίνεται ὧδε:

Ἐποτέμνουσιν ἀνὰ τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος ἀκριβῶς μὲν πρὸ τῶν στομίων τῶν ταρσικῶν ἀδένων ὀπίσθεν δὲ τῶν νυττουσῶν εἰς βάθος 2—3 χ.μ., διαιροῦντες οὕτω τὸ βλέφαρον εἰς πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον πέταλον, ὡς ἄνω εἵπομεν, ἐκτέμνουσι μνηνοειδὲς ἢ μυρσινοειδὲς δερμάτιον καὶ συνάγουσι τὰ χεῖλη τοῦ τραύματος τρισὶν ἢ τέσσαρσιν ἢ πέντε

Κατ' αὐτάς δ' ἰδίως τὰς εἰδεχθεστάτας τῆς τριχιάσεως μορφάς, καθ' ἃς ὁ ταρσός ἐστι λίαν ἠγκυλωμένος καὶ οὐλωδῶς συνερρίκνωμένος καὶ σκληρότατος καὶ παχὺς καὶ βραχύτατος, συνυπάρχει δὲ καὶ λαγώφθχλμος, ἐβραχύνθη δὲ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον καὶ τὸ δέρμα, ἢ ἐμὴ μέθοδος ἀλανθάστως καὶ ἀσφαλῶς ἀποτρέπει τὰς νυττούσας ἀπὸ τοῦ βολβοῦ ἄνευ ἐπαυξήσεως τοῦ λαγωφθάλμου. Ἐπὶ ἐλαφρῶν δὲ περιπτώσεων καὶ τοῦτον ἐθεραπεύσαμεν ταυτοχρόνως, τυχόντες τὴν ταρσοκογχικὴν ταινίαν καὶ κατατείναντες τὸν ταρσόν. Πλεῖστοι τριχιῶντες ἀκαντῶσι παρ' ἡμῖν ἐγχειρηθέντες κατὰ Διοσκορίδην ὑπ' ἀγυρτῶν καλάμῳ τὸ δέρμα λαβιδούντων καὶ περιτφιγγόντων, ἕως ἂν ἀποπέσῃ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀδύνατός ἐστι δι' οὐδεμιᾶς μεθόδου ἢ θεραπείας ἐνὸς τῶν δεινῶν τοῦλάχιστον ἄνευ ἐπιτάσεως τοῦ ἑτέρου. Τοῦτο ἢ ἐμὴ μέθοδος ἀσφαλῶς κατορθοῖ. Καὶ σύνοιδα μὲν ὅτι «ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν»· ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπ' ἀκριβές, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι προσεχῶς δημοσιεύσομεν ἑκτενῆ περὶ συκώσεων τῶν βλεφάρων (τραχωμάτων) πραγματείαν, ἐνθ' ἐν ἐκτάσει ἐκτίθενται οἱ διάφοροι τρόποι τῆς ἰάσεως αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκ τούτων συνεπειῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρις ἡμῶν καὶ ἐνθα διὰ πραγμάτων καὶ πολλῶν ἱστοριῶν ἀσθενῶν, ὀνομαστί, καὶ δι' ἀριθμῶν καὶ διὰ παραβολῆς τῶν ποικιλωτάτων μεθόδων καταδείκνυται, τίνι τρόπῳ ἡμεῖς τάχιστα καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς ἰῶμεν τὰς τῶν βλεφάρων συκώσεις (τραχώματα) καὶ τὰς ἰατὰς ἐκ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν καὶ δὴ ὀνομαστί καὶ ἀκριβῶς ἀναφέρονται ἐν αὐτῇ αἱ ἱστορίαι πάντων τῶν τριχιόντων, οὕς κατὰ τὴν ἐμὴν μέθοδον ἐνεχείρησα, καὶ καταδείκνυνται ἄρα ἔργῳ καὶ οὐχὶ λόγῳ τὰ ἄνω εἰρημένα, ὅτι ἢ ἐμὴ μέθοδος θεραπεύει ἀλανθάστως καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς οὔτε δυσμορφίας τὴν τριχίαν καὶ ὅτι, συνυπάρχοντος καὶ λαγωφθάλμου μικροῦ βαθ-

Θεραπεύει δ' ἀσφαλέστατα ἡ ἡμετέρα μέθοδος τὴν τριχιάσιν καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς οὔτε δυσμορφίας, εἴτε γενικὴ εἴτε μερικὴ ἐστὶν αὕτη. Ἐφαρμόσιμος δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἄνω καὶ ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου. Οὐδὲν παραβιάπτει ἡ ἡμετέρα μέθοδος, ὡς εἵπομεν, καὶ αὐτοῦ τοῦ δέρματος φειδομένη. Μεταφυτεύεται μόνον ἀπλῶς ἐπὶ τὰ ἄνω μετακινούμενον τὸ φέρον τὰς βλεφαρίδας πρόσθιον πέταλον καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ ἐρείσματος τοῦ τρυστοῦ. Ἡ δὲ μετατόπισις αὕτη γίνεται, εἰς ὅσον δῆποτε ὕψος κρίνη ἀναγκαῖον ὁ χειρουργὸς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας δέρματος. Προτέρημα τοῦτο σπουδαιότατον τῆς ἡμετέρας μεθόδου. Καὶ ἂν μάλιστα σπουδαιότατη διήθησις κυτταρίων τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τοῦ τρυστοῦ προσυπάρχῃ μετὰ τῆς τριχιάσεως ἐπὶ συκώσεων τῶν βλεφάρων, μὴ ληξάσης ἐτι τῆς ἐπεξεργασίας εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, τὴν οὐλώδη συρρίκνωσιν, καὶ τότε οὐδόλως ἀντενδείκνυται ἡ ἡμετέρα μέθοδος, ἀλλὰ μάλιστα συνεργεῖ τὰ μέγιστα τῇ ὡς τάχιστα λήξει τῆς ἐπεξεργασίας, ἀπαλλάττουσά τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν νυττουσῶν διότι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας βλεφαρικοῦ δέρματος ἐν χερσὶ τοῦ χειρουργοῦ κεῖται τὸ μεταφυτεῦσαι τὸ φέρον τὰς βλεφαρίδας, ὅσω ὑψηλότερον κρίνη ἀναγκαῖον, ἵνα οὐδέποτε ὑποτροπῇ γένηται. Ὑπόθεσις δ' ὅτι ἡ τριχιάσις ὑποτροπιᾶζει, ποιεῖς ἐπ' ἄπειρον ὀπίσω τὰ αὐτά, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας, ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσμορφίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀδικίας. Ὁ δὲ τὰ μάλα διαφημισθεὶς κοινός τε καὶ ἀσφαλὴς τρόπος τῆς χειρουργίας τῆς τριχιάσεως κατὰ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην Ἀέτιον καὶ v. Arlt ἂν ἀποτύχῃ, τί ποιητέον; Πάλιν ὀπίσω τὰ αὐτά; Φρονῶ, ὅτι οὐχὶ ἀτιμωρητέ. Ἀπώλεια δέρματος 20 χ.μ. κατὰ μέσον ὅρον ἐν δυσὶ χειρουργίαις ἀπὸ τοῦ βλεφάρου ἐστὶν οὐ σμικρὸν τι χρῆμα καὶ θεαίως πρὸς τὴν δυσμορφίαν καὶ λαγώφθαλμος ἐπιπροστίθεται καὶ δὴ κακὸν μεῖζον καὶ ἀθεράπευτον ἀντὶ σμικροῦ καὶ ἱατοῦ.

καὶ τοῦ ταρσοῦ, τότε συνδυάζομεν τὴν κανθοπλασίαν μετὰ τῆς ὑποτομῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀξέος ἐντροπίου ἢ μυῖ-
κοῦ σπαστικοῦ, μὴ συνυπαρχούσης σπουδαίας οὐλώ-
δους συρρικνώσεως τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τοῦ ταρσοῦ, ἀρκεῖ
μόνη ἡ κανθοπλασία πρὸς ἰασιν. Προτιμῶμεν δὲ πάντοτε
τὴν μέθοδον τοῦ Ammon καὶ Himly τῆς τοῦ Richet, τὸ μὲν
διὰ τὸ εὐεχτέλεστον, τὸ δὲ διότι ἡ τοῦ Richet μέθοδος ἐνα-
πολείπει δυσμορφίαν οὐ σμικρὰν.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ο ΑΛΕΚΤΩΡ.

Ὡς τὸ χιρίεσaton μεταξύ ὄλων τῶν πτηνῶν δύναται νὰ
θεωρηθῇ ὁ ἀλέκτωρ, ὅστις εἶναι πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύ-
σεως μὲ ἱκανὴν ὠραιότητα, ὑπερηφάνειαν καὶ τόλμην. Τὸ
κατοικίδιον τοῦτο ζῶον εἰς τε τὸ βάδισμα καὶ τὴν στάσιν,
εἰς τὴν μετὰ τῶν ἀλεκτορίδων ἀναστροφήν καὶ εἰς ἅπασαν
αὐτοῦ τὴν διαίταν ἔχει πολλὰς τὰς χάριτας καὶ πολλὰ τὰ
περίεργα ἰδιώματα. Ὑψοῖ ὑπερηφάνως τὴν ἐστεμμένην αὐ-
τοῦ κεφαλὴν, σκορπίζει πανταχόσε τὰ γοργὰ αὐτοῦ καὶ κ-
τασκοπευτικὰ βλέμματα, ἐνώπιον οὐδενὸς κινδύνου ἐκπλήτ-
τεται, ἀλλὰ μετ' ἐπιμονῆς καὶ τόλμης ἀναλαμβάνει ὄντινα
δήποτε ἀγῶνα πρὸς ὄντινα δὴποτε ἐχθρόν. Ἀλλοίμονον εἰς
τὸν ξένον ἐλέκτορα, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ ἀναμιχθῇ με-
τὰ τῶν ἀλεκτορίδων αὐτοῦ, ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον,
ὅστις ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἤθελε τολμήσει νὰ τοῦ ἀρπάσῃ
μίαν ἐκ τῶν ἡγαπημένων του. Ἀπαντα αὐτοῦ τά τε διανοή-
ματα καὶ αἰσθήματα γνωρίζει διὰ διαφορῶν ἐντάσεων τῆς

μοῦ, ἐστὶν ἡ μόνη, ἣτις ἐπιτυγχάνει τὴν ἱασὶν ἀμφοτέρων τῶν παθῶν συνάμα ἢ ἐν ἀποτυχίᾳ τούτου τὴν ἱασὶν τῆς τριχιάσεως ἀνευ ἐπαυξήσεως τοῦ λαγωφθάλμου. Ἐπιτραπήτω μοι λοιπόν, ἐν' ἐνθέρμῳ καὶ μετὰ θάρρους συστήσω τοῖς ὀφθαλμοσόφοις τὴν μέθοδόν μου ταύτην, ἐξ ἧς ἄριστα ἔσχον ἀποτελέσματα.

Ὅταν δὲ μία ἢ δύο μόνον ὦσιν αἱ νύττουςαι, οὐδεμία δὲ οὐλώδης συρρίκνωσις τοῦ ἐπιπεφυκότος ἐνυπάρχει οὔτε τοῦ ταρσοῦ, οὔτε στρογγύλωσις ἄρα τῆς ὀπισθίας γωνίας, καὶ οὐδεὶς ἐπομένως φόβος, μὴ καὶ ἄλλαι βλεφαρίδες προϊόντος τοῦ χρόνου εἰσκλησθῶσιν καὶ γενικὴ γένηται ἡ τριχιάσις, τότε θεραπεύει μὲν καὶ ἡ ἡμετέρα μέθοδος, ἀλλ' εὐκολίας χάριν προτιμῶμεν τὸν ἀναδροχισμόν τῆς νυττούσης, ἡ ἐκτίλ-
λοντες αὐτὴν καταπείρομεν βελόνην λεπτὴν ἐν τῷ πόρῳ αὐτῆς καὶ καταστρέφομεν τὸν βολβὸν τῆς τριχός.

6) Ἡ Κανθοπλασία.

α.) Ὁ Richet ποιεῖ δύο βαθεῖας τομάς συγκλινούσας ἐν σχήματι , οὗ ἡ μὲν κορυφὴ κεῖται 10 χ.μ. περίπου ἐξωθεν τοῦ μικροῦ κανθοῦ, τὰ δὲ σκέλη ἀρχοῦνται μικρόν τι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ ἐξω κανθοῦ ἀπὸ τῶν βλεφαρικῶν χειλέων· εἴτα δ' ἐκτέμνει πάντας τοὺς ἐκ τῶν δύο διαιρέσεων περιγραφέντας ἱστούς ἀπὸ τοῦ δέρματος· ἄχρι τοῦ ἐπιπεφυκότος, διαιρεῖ τοῦτον ἐν τῷ μέσῳ παραλλήλως τῇ βλεφαρικῇ σχισμῇ καὶ συνάπτει τὸν ἐπιπεφυκότα μετὰ τοῦ δέρματος.

β.) Διασχίζουσιν ἐγκαρσίως ἐπὶ 6—10 χ.μ. τὸν μικρὸν κανθὸν καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ πᾶχος εἴτε ψαλλιδίῳ εἴτε σμιλίῳ καὶ ῥάπτουσι τὸν ἐπιπεφυκότα μετὰ τοῦ δέρματος (Ammon, Himly).

Ὅταν σὺν τῇ φαλαγγώσει συνυπάρχει καὶ βλεφαροφίμωσις ἢ, τυχόν, ἀγκυλοβλέφαρον ἢ ἐπαύξησις τῆς πίεσεως τοῦ βλεφάρου ἐπὶ τοῦ βολβοῦ ἐνεκα τῆς οὐλώ-
δους συρρίκνώσεως καὶ δὴ βραχύνσεως τοῦ τε ἐπιπεφυκότος

περήφανος φαίνεται ἐν τῇ στιγμῇ, καθ' ἣν προσβάλλει τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ ἢ φωνὴ ξένου ἀλέκτορος. Ἀνορθοῦται, ἀκροᾶται, βαίνει πρὸς τὰ πρόσω μετὰ τόλμης, λυεῖ τὰς πτέρυγας του, πλήττει μὲ αὐτὰς τὸν ἀέρα καὶ προκαλεῖ ἐκεῖνον διὰ τῆς ἰσχυρᾶς του φωνῆς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἡ δὲ τόλμη αὐτοῦ ἐκφαίνεται ζωηροτέρα, ὅταν ὁ ξένος ἀλέκτωρ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ αὐλὴν, ἢ ἄλλως πλησιάσῃ πρὸς τὸ ποίμνιόν του. Ῥίπτει βλέμμα περιφρονητικὸν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ, προκαλεῖ αὐτὸν εἰς μάχην διὰ πολλῶν καὶ ὀργίλων φωνῶν καὶ ὀρμηθαρᾶλέως κατ' αὐτοῦ εἶτε μέγας εἶναι εἶτε μικρός. Ἦδη συμπλέκονται. Τὰ περὶ τὸν λαιμόν των πτερὰ προβαλλόμενοι σχηματίζουν σπῖδα, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν σπινθηροβολοῦσι, καὶ ἕκαστος ὀρμῶν κατὰ τοῦ ἄλλου μεθ' ὅλης τῆς ἰσχύος του ζητεῖ νὰ καταβάλλῃ αὐτόν. Τίς θέλει εἶσθαι ὁ νικητής; Ἀμφότεροι φαίνονται ἴσοι κατὰ τε τὴν τόλμην καὶ τὰς δυνάμεις. Ἐκάτερος προσπαθεῖ νὰ κερδίσῃ ὑψηλότερόν τινα τόπον, ὁπόθεν ἐπιτιθέμενος νὰ δύναται μετὰ μείζονος ἰσχύος νὰ ἀγωνίζεται. Ἐπὶ μακρὸν διαρκεῖ ἡ μάχη, ἀλλὰ πάντοτε δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ. Αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἀποκλύουσι, καὶ μεσολαβεῖ βραχεῖα τις ἀνάπαυλα. Μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω νεύουσιν καὶ ἐτοίμην ἐκάστοτε πρὸς τε ἄμυναν καὶ πρὸς ἐπίθεσιν, μὲ τὸ ῥάμφος ψυχρὰ χρώματος ἀνασκαλεῦον, ὡς νὰ ἤθελον διὰ τούτου νὰ ἐμπαίξωσι τὸν ἐχθρόν, ὅτι δῆθεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος ἀφίνουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τροφῆς, ἴστανται πλήρεις θυμοῦ ἀπέναντι ἀλλήλων. Καὶ ἤδη κράζει πάλιν ὁ εἷς μὲ τρέμουσαν φωνήν, διότι ἀσθμαίνει εἰσέτι, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἐφορμᾷ ὁ ἕτερος κατ' αὐτοῦ. Μὲ νέαν λύσσαν συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς πρότερον ἀγωνίζονται, ἀλλὰ τέλος καὶ οἱ πόδες καὶ τὰ πτερὰ αὐτῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ καμάτου δὲν εἶναι πλέον ἐπιτήδεια πρὸς τὸν ἀγῶνα· τότε συναρπάζονται εἰς τελευταῖον καὶ φρικτὴν ἀγῶνα. Δὲν ἀναπηδῶσι πλέον, ἀλλὰ χαλαζῆς δίκην ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτῶν αἰ. ὑπὸ

φωνῆς καὶ διαφόρων τοῦ σώματος κλίσεων νὰ ἐκδηλοῦται. Ἀλλοτε μὲν τὸν ἀκούει τις δι' ἰσχυρᾶς φωνῆς νὰ συγκαλῇ περὶ ἑαυτὸν τὰς ἀγαπητάς του, ὁπότεν εὖρη τὸ τυχόν σπερμάτιον ἢ ἄλλην τινὰ τροφήν. Ἀλλοτε βλέπει τις αὐτὸν ἐν γωνίᾳ τινὶ νὰ συγκαθίζη, καὶ πλήρης ζήλου νὰ προσπαθῇ νὰ κάμῃ λάκκωμα, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς μικρὰ φωλεὰ δι' ἐκείνην ἐκ τῶν ἀλεκτορίδων, ἣν ὑπὲρ πάσας ἀγαπᾷ. Ἀλλοτε πάλιν μὲ βάδισμα ὑπερήφανον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τάγματός του, τοῦ ὁποίου εἶναι ὁδηγὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἐξέρχεται ἔξω εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ μόλις ἔχει προχωρήσῃ ἑκατὸν βήματα, ἀκούει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ σταύλου τὴν χαρμόσουν καὶ ἐνθουσιώδη φωνὴν ἀλεκτορίδος, ἣτις ἀναγγέλλει, ὅτι ἐγέννησεν ὦόν. Δρομαίως ἐπιστρέφει, χαιρετίζει αὐτὴν διὰ τρυφερῶν βλεμμάτων, συνεπιφωνεῖ εἰς τὴν χαρμόσουν αὐτῆς φωνὴν, καὶ τρέχει ἀκολούθως μετὰ μεγάλης σπουδῆς πρὸς τὸ ἐξελθόν τάγμα, ἵνα τεθῇ πάλιν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ. Τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν τῆς ἀτμοσφαίρας αἰσθάνεται, καὶ γνωτοποιεῖ αὐτὴν διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ φωνῆς. Μεγαλοφώνως κράζων προαναγγέλλει ἐπίσης τὴν ἀνατέλλουσαν ἡμέραν, καὶ ἐξεγείρει τὸν φιλόπονον χωρικὸν πρὸς νέαν ἐργασίαν. Ἀναβαίνει πολλάκις ἐπὶ τινος τοίχου ἢ ἐπὶ τινος στέγης, πλήττει ἰσχυρῶς τὸν ἀέρα μετὰς πτέρυγας αὐτοῦ, καὶ κράζων φαίνεται ὡς νὰ λέγῃ· «ἐδῶ εἶμαι κύριος! τίς τολμητίας δύναται νὰ μετρηθῇ μετ' ἐμοῦ;» Ὅταν δὲ καταδιώκηται ὑπὸ ἀνθρώπου τινός, τότε πάλιν χλευαστικῶς κράζων μετ' ὅλης του τῆς δυνάμεως καταγελαῖ τοῦλάχιστον ἐχθρὸν, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ βλάψῃ.

Ὡραιότατα ἀναπτύσσει ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ χέριν, ὁπότεν λίαν πρωὶ, κεκμηκὼς ἐκ τῆς μακρᾶς ἀναπαύσεως καταλείπει τὸν ὀρνιθῶνα, καὶ πρὸ αὐτοῦ διὰ ποικίλων κλίσεων καὶ κινήσεων χαιρετίζει χαριέντως τὰς ἐξερχομένους ἀλεκτορίδας. Ἀλλ' ἀκόμη ὠραιότερος καὶ μᾶλλον ὑ-

καὶ συγχρόνως νὰ περιάπτη εἰς τοὺς πόδας των περὶ τὸ πλῆκτρον δεσμὸν τινα, ὅστις νὰ ἐμποδίζῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ πηδῶσιν.

Καθὼς οἱ ἄνθρωποι οὕτω καὶ οἱ ἀλέκτορες εἰσι πολὺ διάφοροι κατὰ τὴν τόλμην. Τινὲς αὐτῶν φαίνονται μὲν ἄτολμοι καὶ δειλοί, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ τοιοῦτοι, οἵτινες οὐδόλως ἐνδίδουσιν, ἐφ' ὅσον δύνανται νὰ κινῶνται. Παιδίον ὦν, λέγει ὁ φυσιοδίφης Lenz, εἶχον ἀναθρέψῃ τρεῖς νεαροὺς ἀλέκτορας δυσμόρφους μὲν καὶ ἀθλίους, ἀλλ' ὅμως πολεμικοὺς, τοὺς ὁποίους δὲν μοὶ ἐσυγχωρεῖτο νὰ περιορίσω κατὰ τὸ δοκοῦν ἢ νὰ σφάζω ποτέ. Ἀκολούθως ἡγόρασα ἓνα μεγαλύτερον καὶ ὠραιότερον ἀλέκτορα, τὸν ὁποῖον προώρισα ὡς ἡγεμόνα τοῦ ὀρνιθῶνος. Διὰ τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος καὶ τὴν φανεράν αὐτοῦ τόλμην οὐδὲν κακὸν ἐφοβούμην, ἀλλὰ τὰ τρία μικρὰ ζῶα, ἅτινα κατ' ἰδίαν ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἀπέλυσα, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ νεήλυδος μετὰ τοσαύτης λύσσης, ὥστε ἐκεῖνος παρὰ πᾶσαν τὴν γενναιότητα αὐτοῦ οὐδόλως ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς νίκης. Ἐλάβον κατ' ἰδίαν τὸν χειρότερον αὐτῶν, συνέδεσα ἰσχυρῶς τὰς πτέρυγας του, καὶ τὸν ἀπέλυσα πάλιν· τὰ πάντα εἰς μάτην. Ἐφώρμησε λυσσωδέστερον καὶ ἀπελπιστικῶς διὰ τοῦ ῥάμφους αὐτοῦ· συνέδεσα τὰ σκέλη αὐτοῦ οὕτως, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ περιπατῇ, ἀλλὰ καὶ κάτω κείμενος ἐφώρμα μετὰ περισσοτέρας πικρίας καὶ χαλεπότητος οὕτως, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ δέσω καὶ τὸ ῥάμφος του.

Τούτου γενομένου κατεμαδίσθη οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ ἐναντίου χωρὶς νὰ δύναιται οὐδὲ ποσῶς νὰ ἀμύνεται. Ἄλλ' ὅσάκις ἀπεπειρώμην νὰ ἐλευθερώσω αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν, ἀμέσως ἤρχιζε τὸν ἀγῶνα μεθ' ὅλης τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης.

Καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι διαφέρουσιν οἱ ἀλέκτορες. Οἱ πλεῖστοι μεταχειρίζονται τὸ ῥάμφος αὐτῶν μόνον εἰς τὸ τέλος, τινὲς ἀρχίζουν ἀμέσως δι' αὐτοῦ. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ἀλέκτορες μάχονται διὰ τῶν πτερύγων καὶ

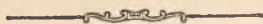
τοῦ ῥάμφους πληγαί, καὶ καθαιμάσσουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Τέλος τὸν ἐχθρόν ἐκλείπει τὸ θάρρος· ταλαντεύεται, ὀπισθοχωρεῖ, καὶ ἀφοῦ ἤδη λάβῃ μίαν τελευταίαν ἰσχυρὰν πληγὴν, γίνεται ἡ κρίσις τῆς μάχης. Ἀνορθοὶ τότε ὑπὸ φρίκης τὰ ῥαχιαῖα αὐτοῦ πτερὰ, ἐγείρει τὰς πτέρυγας, χαμηλώνει τὴν οὐρὰν, ζητεῖ γωνίαν τινὰ, συμμαζεύεται, καὶ καχαρίζει ὡς τις ἀλεκτορίς, διότι πιστεύει, ὅτι παριστάων ἐαυτὸν ὡς ἀλεκτορίδα, θὰ τύχῃ συγγνώμης καὶ οἴκτου. Ἀλλ' ὁ νικητὴς δὲν φενακίζεται διὰ καχαρισμοῦ. Ἀφοῦ ἀναλάβῃ τὴν ἀναπνοήν του ἐπὶ τινας στιγμάς, πλήττει τὸν ἀέρα μὲ τὰς πτέρυγας, κράζει ἀγρίως καὶ ὁρμᾷ πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἤδη δὲν ἀμύνεται πλέον, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι θὰ ἐξέπνεεν ἀμέσως ὑπὸ τὰς πληγὰς τοῦ ἐξηγριωμένου νικητοῦ. Τοῦτο, ὅτι συνήθως ὁ ἀλέκτωρ τῆς οἰκίας ἀγωνίζεται μετὰ μείζονος θάρρους καὶ μείζονος ἐπιτυχίας, εἶναι λίαν φυσικόν, καὶ σπανίως τολμᾷ ὁ νικηθεὶς νὰ μετρηθῇ ἐκ νέου μετὰ τοῦ νικητοῦ, καὶ ἂν ἀκόμῃ διαμένῃ ἐν τῇ αὐτῇ αὐλῇ μετ' ἐκείνου.

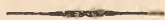
Ἐὰν θέλῃ τις νὰ ἔχῃ ἐν τῇ αὐτῇ αὐλῇ ὁμονοοῦντας ἀλέκτορας, ὀφείλει νὰ τρέφῃ ἕνα νέον μεθ' ἑνὸς γέροντος, ἢ δύο νέους, εἰ καὶ δὲν λείπουν καὶ τότε αἱ συμπλοκαί. Ὅταν ἔχῃ τις ἕνα γέροντα ἀλέκτορα ἢ πολλοὺς, καὶ παραλάβῃ ἕνα νέον ὠραιότερον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐπεθύμει διατηρῶν μετ' ἐκείνων νὰ ἐπιστήσῃ ὡς ἡγεμόνα τρόπον τινα καὶ προστατὴν τοῦ πλήθους τῶν ἀλεκτορίδων, τότε ὀφείλει νὰ μὴ ἀπολύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν ἀμέσως καὶ αἰφνηδίως, διότι ἐξάπαντος θὰ ἐπιπέσωσιν ἐκεῖνοι κατ' αὐτοῦ. Ὅφειλει τὸν γεροντότερον μίαν ἢ πλείονας ἡμέρας νὰ ἀποκλείσῃ εἰς τι μέρος, καὶ τότε πρῶτον νὰ ἀπολύσῃ αὐτόν, ὅποταν ὁ νέος γνωρισθῇ μὲ τὰς ἀλεκτορίδας, καὶ καταστῇ παντελῶς συνήθης καὶ οἰκεῖος ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ τότε ὁμῶς πολλάκις τὰς πρῶτας ἡμέρας πρέπει νὰ δέσῃ τις τὰς πτέρυγας αὐτοῦ,

μάτων τούτων.—Εὐ. Τό γενὺν ἔχον, ὦ Καλλίμαχε, περὶ μὲν
ἐλαίας καὶ σταφυλῆς καὶ εἴτινος ἄλλου τῶν τοιούτων εὐκό-
λως δύνασαι νὰ ἀκούσῃς τι παρ' ἐμοῦ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἡ ὀ-
λιγοετής μου περὶ τὰ τοιαῦτα πεῖρα μοὶ παρέχει πρόχειρον,
περὶ δὲ ζητημάτων, οἷα νῦν λέγεις, ἄλλοις δέδοται ἤδη νὰ
κρίνωσι.—Κ. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐπὶ τούτῳ ἐγὼ ἐνταῦθα
ἦλθον σήμερον, ὅπως ἀκούσω τὴν γνώμην σου ἐπὶ σπου-
δαίου τινὸς ζητήματος, περὶ οὗ πολὺς γίνεται λόγος με-
ταξὺ τῶν ἡμετέρων λογίων, οὐδὲ δύνασαι νὰ μοὶ ἀρνηθῇς
τὴν χάριν· καὶ ἐγκαίρως δέ σοι ἐνέτυχον ὑπὸ τὴν πτελεάν
ταύτην ἀναπαυόμενον, καὶ ἴσως τοιαῦτά τινα ἐν τῷ νῷ ἀ-
ναστρέφοντα.—Εὐ. Ἀληθῶς παρήρχοντο ἐντεῦθεν πρὸ ὀλί-
γου παῖδες δύο, ἐκ δὲ τῶν βιβλίων, ἅπερ ὑπὸ μάλης ἔφερον,
εἰκάζον, ὅτι σχολείου τινὸς μαθηταὶ ἦσαν οἱ παρέρχόμενοι.
Ἀλλὰ τοσοῦτον ἀδεξίως καὶ βαρβάρως συνδιελέγοντο, το-
σαύτας ξενικὰς καὶ διεφθαρμένας λέξεις ἐγκατεμίγνυον εἰς
τὸν λόγον, καὶ τοσαύτας ὕβρεις ἐξήμουν ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλ-
λου, ὥστε ἐστοχάσθην μήτοι εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶντες οἱ
ἡμέτεροι παῖδες τὴν ὕβρεολόγον καὶ διεφθαρμένην ταύτην
γλῶσσαν διδάσκονται παρὰ τῶν διδασκάλων.—Ἀκριβῶς
περὶ αὐτοῦ τούτου πρόκειται, ὦ Εὐθύφρον· ἐς καλὸν ἄρα
ἤκων, ἐλπίζω τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι οὐκ ὀλίγα θέλω ἀκούσει
παρὰ τοῦ σοφοῦ μοι φίλου περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζη-
τήματος.—Εὐθ. Καὶ οὔτε δύναταί τις νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν
ἐπιθυμίαν σου, ὥστε εἰ καὶ ἀτεχνῶς ἀπαράσκευος, ἄς εἰσέλ-
θω ἐν τούτοις μετὰ σοῦ ὡς εἰς γυμνασίαν τινα εἰς τὸν περὶ
τοῦ θέματος τούτου λόγον.—Κ. Δηλαδή περὶ τῆς ἐν τοῖς
σχολείοις διδασκαλίας τῆς γλώσσης.—Εὐθ. Καθ' ὅσον εὐ-
κόλως τις δύναται νὰ ὀρίσῃ, ὦ ἀγαπητὲ Καλλίμαχε,
Γλῶσσα εἶναι ἡ διὰ τοῦ λόγου ἐνεργουμένη ἐκφρασις τῶν
διανοημάτων ἡμῶν. Διανοεῖσθαι ἄρα καὶ λέγειν ἴστανται ἐν
ἀμεσωτάτῳ ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτήσῃ. Τὸ διανόημα γεννᾷ
τὴν γλῶσσαν, καὶ ἡ γλῶσσα γεννᾷ τὸ διανόημα· διότι κα-

τῶν ποδῶν, σπανίως βλέπτουσιν ἀλλήλους, ἂν καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς συνέβη τινὸς νὰ ἐκβληθῇ ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τοῦ πλήκτρου τοῦ ἄλλου. Ἄμα ὁμῶς ἀρχίσωσι νὰ ἀμύνωνται διὰ τοῦ ῥάμφους, πρέπει τις νὰ τοὺς ἀποχωρίζη ἀμέσως ἀπ' ἀλλήλων.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ.

Γ'.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ Η ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Κ. Δεινὸν ἡμῖν ἐρᾶς ἔρωτα, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ταῦτα νεαρὸν ὄλως καὶ ἀκμάζοντα, οὐδέ τις τῶν φίλων καὶ οἰκείων νὰ κατανοήσῃ δύνανται, τί παθῶν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τοῖς βιβλίοις καὶ πάσῃ διανοητικῇ ἐργασίᾳ χαίρειν εἰπών, δίκηλλαν ἀνέλαβες καὶ ἀξίνην καὶ περὶ δένδρα καὶ βλάστας δαπανώμενος ἔξω τοῦ ἄστεως καὶ τῆς κοινωνικῆς τύρβης τὸν πλείστον διατρίβεις χρόνον. Νῦν μάλιστα, ὅτε σύμπαν τὸ διδασκαλικὸν περὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα σπουδάζει ζητήματα· ὅτε ἀπαξάπαντες οἱ περὶ βιβλία καὶ σχολεῖα ἀναστρεφόμενοι, μυριάς ὅλη, ἐν ἐσχάτῃ μοίρα τιθέμενοι αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτῶν, τὴν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ προᾶξιν, περὶ θεωρίας καὶ συστήματα τυρβάζουσι, καὶ δημιουργοὶ αὐτοὶ πολλὰ καὶ παράδοξα διμιουργοῦσι. Καὶ ἐν τοῦτοις σὺ ὁ τοσαῦτα διδάξας ἔτη καὶ τοσούτοις προσομιλήσας μαθηταῖς ἐν τε κατωτέροις καὶ ἀνωτέροις ἐκπαιδευτηρίοις, ὁ πολλῶν διδασκαλικῶν ζητημάτων λίαν ἐμπείρως ἔχων, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἠδύνασο νὰ εἴπῃς περὶ τῶν ζητη-

ἐν τῇ γλώσσῃ διατετυπωμένα διανοήματα τῶν ἄλλων ὀρθῶς
 νὰ κατανοῇ· β'). ὀφείλει νὰ γίνη ἱκανὸς τὰ ἴδια ἐκ τοῦ δια-
 νοήματα εἰς καθαρὸν καὶ ἀναμφίβολον εἶδος νὰ διατυποῖ. Ἀλ-
 λ' οἱ δύο οὗτοι σκοποὶ χρήζουσι περιορισμοῦ τινος ἐν τῷ Δη-
 μοτικῷ σχολείῳ. Ἐν αὐτῷ ἡ κατανόησις τῆς γλώσσης οὔτε
 ἐπιστημονικὴν τινα (φιλολογικὴν ἢ φιλοσοφικὴν) ἔρευναν τῆς
 γλώσσης προϋποθέτει καὶ προαπαιτεῖ, οὔτε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν
 πολὺ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους, τὰς ἐπιστημονικὰς ἐκείνας λέ-
 ξεις καὶ φράσεις, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς ὠρισμένον ἐπάγγελ-
 μα (δὴλ. Ἰατρικὴν, Ἀρχιτεκτονικὴν κλπ.). Ὅταν ὁ μαθητὴς
 ἐννοῇ τὰ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀντιληπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως κεί-
 μενα διανοήματα, ὅταν δύναται ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐ-
 χόντων ἄμεισον σχέσιν μετ' αὐτοῦ ἐρωτώμενος νὰ δίδῃ ἐπιεικῇ
 τινα λόγον, μετὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς ὠρισμένην συνδιάλεξιν
 νὰ εἰσέρχεται, καὶ ἐν γένει τὰς γλωσσικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας νὰ
 ἐκπληροῖ, τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἐξετέλεσε τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἐ-
 πίσης ἡ ἐπιτηδειότης εἰς τὸ ἐκφράζεσθαι δὲν ὑπονοεῖ τὴν ἐπί-
 τευξιν γυμνῆς τινος εὐγλωττίας, ἢ μεγάλῃς ἐτοιμότητος εἰς τὸ
 λέγειν. Ὅταν ὁ παῖς μετὰ ρεύσεως ἀδολεσχίας οὐδένα ἀφίνει,
 νὰ ὁμιλήσῃ, ὥς τις ἐμπόρου ὑπάλληλος ὅπισθεν τῆς τραπέζης
 τοῦ ἐργαστηρίου, δὲν συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι καλῶς ἐκ-
 τελεῖ τὸ ἔργον τοῦ Δημοτικὸν σχολεῖον. Πολλῷ μᾶλλον ἡ
 ἐπιτηδειότης αὕτη ὑπονοεῖ σαφήνειαν, ὀρθότητα, ὠρισμένους
 τύπους ἐκφράσεως καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν εἰς τὴν φύσιν τοῦ παιδὸς
 ἀναλογοῦσαν ἀπλότητα. Ὅταν ὁ παῖς εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ
 διδασκάλου καὶ τῶν γονέων τοῦ μετὰ συνέσεως καὶ καθαρό-
 τητος, μετὰ βεβαιότητος καὶ ἀφοβίας ἀποκρίνεται, ὅταν κοι-
 νῶς κατανοούμενα πράγματα, ὅχι μόνον προφορικῶς, ἀλλὰ καὶ
 γραπτῶς ἐν ἀφελείᾳ νὰ ἐκθέσῃ δύναται, τότε τὸ Δημοτικὸν
 σχολεῖον ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Τὰ περαιτέρω ἀνήκουσιν
 εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα ἢ τὸν μετὰ ταῦτα βίον. Ὁ σκοπὸς τῆς
 γλωσσικῆς διδασκαλίας ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ κεῖται ἐν τῷ
 τοῦ κύκλου τῆς γενικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ.

θῶς τὸ διανόημα, κεκρυμμένον εἰσέτι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ὡς αὐλόν τι, τείνει νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν ἔξω κόσμον, σάρκα καὶ ὀστέα λαβὸν ἐκ τῆς γλώσσης, ἣν αὐτὸ τοῦτο διαπλάττει, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα ἔχει τὴν δύναμιν τὰς ἐποπτείας τοῦ λαλοῦντος νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν ἀκούοντα, καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ νὰ διεγείρῃ ἐπίσης εἰς ἐκεῖνον. Τὸ διανοεῖσθαι ἄρα εἶναι σιωπηλῶς λαλεῖν καὶ τὸ λαλεῖν μεγαλοφώνως διανοεῖσθαι. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ἡ τῆς διανοίας μόρφωσις καὶ ἡ τῆς γλώσσης μόρφωσις ἐξαρτῶνται ἀπ' ἀλλήλων, ἀπαιτοῦσιν ἀλληλα, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ πρέπει νὰ διαχωρίζωνται, ἀλλ' ἀμφοτέρα ἐν ἴσῃ ἀναπτύξει καὶ ἐνεργείᾳ νὰ ἀποβαίνωσιν οἱ κυριώτατοι συντελεσταί, τὰ γενικώτερα μέσα πάσης πνευματικῆς μορφώσεως.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ γλῶσσα τοσοῦτον σχετίζεται μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας, ὀφείλει νὰ ἀξιοῦται καὶ τῆς πρώτης θέσεως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· ἐν τῷ Δημοτικῷ μάλιστα σχολείῳ ἡ μητρικὴ γλῶσσα ὀφείλει νὰ θεωρῇται ἡ πρώτη καὶ σπουδαιότερα ὕλη πρὸς διδασκαλίαν. Διότι, ὅπως ἐν τῇ γλώσσῃ ἐνυπάρχει τὸ πᾶν, οὕτως ἡ γλῶσσα ἀσκει τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς ἐπὶ ὅλων· καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἐκφάνσεων τῆς ψυχῆς, τοῦ τε γνωστικοῦ, τοῦ συναισθητικοῦ καὶ τοῦ βουλητικοῦ, τὸ κράτος αὐτῆς εἶναι ἀπεριόριστον.

Ὅσον ὅμως σπουδαία εἶναι ἡ γλῶσσα ὡς μέσον μορφώσεως τοῦ πνεύματος, τόσον δύσκολος εἶναι ἡ διδασκαλία αὐτῆς. Ἡ γλῶσσα οὐδὴν ὡς εἶναι πλῆθος συσσωρευμένων λέξεων, ὅπερ δύναται τις μηχανικῶς διὰ τῆς μνήμης νὰ κατακτήσῃ, ἢ ἀλόγως ἰδίαις δυνάμεσι νὰ πολυπλασιάσῃ καὶ αὐξήσῃ· ἀλλ' ἔχει ζῶντα ὀργανισμόν, ὃν ἰσχυρῶς ὀφείλει τις νὰ κατανοήσῃ, καὶ μόνον διὰ τῆς ἐν ἐπιγνώσει ἀναπλάσεως καὶ παραγωγῆς νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ ἐν αὐτῷ πλήρες καὶ τέλειον. Διπλοῦς δὲ εἶναι πάντοτε ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης· α'.) ὁ μαθητῆς ὀφείλει νὰ μάθῃ τὰ

λίας καὶ ἐν αὐτῷ ἀκόμη τῷ Γραμματοδιδασκαλείῳ. Ἀληθῶς πρὸ πολλοῦ ἤδη (ἀπὸ τοῦ αὐδιζίου Κοραῆ) ἡ σπουδὴ τῆς νέας Ἑλλ. γλώσσης θεωρεῖται ὡς ἀνάγκη ἀπαραίτητος, καὶ στοιχεῖον ἀναπόδραστον τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως ἡμῶν. Ἐν τῷ Δημοτικῷ μάλιστα σχολείῳ ἡ τῆς γλώσσης ταύτης σπουδὴ ὀφείλει νὰ τίθεται οὐ μόνον ὡς καλὴ κρηπίς, ἀλλὰ καὶ ὡς κύριος καὶ τελικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας. Τοιοῦτρόπως δίδεται εἰς τὸν Ἑλλ./παιδὰ δεξιότατον καὶ ἰσχυρότατον ὄργανον πρὸς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο θέλει γίνῃ διὰ τε τῶν ἐφημερίδων, τῶν Περιοδικῶν καὶ τῶν βιβλίων ἐν γένει, ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν λογίων γραφομένη γλῶσσα τῶν βιβλίων, ἡ καθαρὰ καὶ κανονικὴ ἡ ἐκ τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς ἀπορρέουσα καὶ ἐκεῖθεν τρεφόμενη, αὕτη πρέπει νὰ τίθεται ὡς αὐτοσκοπὸς τῆς γλωσσικῆς ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ διδασκαλίας. Μόνον δὲ διὰ τὰς θρησκευτικὰς χρεῖας τοῦ Ἑλληνος ὀφείλει εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ (*) σχολείου νὰ διδάσκηται ἡ τῶν ἱερῶν βιβλίων γλῶσσα, χωρὶς οὐδόλως νὰ παραμελῇται καὶ ἡ ἐκ παραλλήλου διδασκαλία τῆς πρώτης. Ἡ νεοελληνικὴ αὕτη καθαρὰ τῶν βιβλίων γλῶσσα ὀφείλει νὰ ἀποδῇ κοινὸν τοῦ ἔθνους κτῆμα καὶ γνώρισμα διὰ τούτους καὶ τριούτους σκοποῦς, οὓς ἐνταῦθα οὐδόλως εἶναι καίρὸς νὰ ἀνφέρωμεν καὶ περὶ ὧν ἔγραψαν πολλάκις οἱ ἡμέτεροι λόγιοι. Ἀληθῶς ἂν ἡ ἀπόκτησις τῆς καθαρᾶς καὶ κανονικῆς γλώσσης τῶν βιβλίων εἶναι καὶ μένει ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ διδασκαλίας, ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ σκοποῦ τούτου κεῖται ὅχι μόνον ἐθνικὸν ἀλλὰ καὶ ἠθικὸν στοιχεῖον, διότι οἱ παῖδες ἡμῶν διδασκόμενοι τὴν γλῶσσαν ταύτην ὀφείλουσιν ὅχι μόνον νὰ γνωρίζωσι καὶ κατανοῶσιν αὐτήν, ὅχι μόνον νὰ μεταχειρίζωνται καὶ πιστῶς νὰ ἀγαπῶσιν, ἀλλ' ὀφείλουσιν, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ Kellner διὰ

(1) Ἐν τῷ Δημοτικῷ ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν συνάμα καὶ τὸ Ἑλλ. σχολεῖον.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀνάγκη πλησιεστέρου τινὸς ὀρισμοῦ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας. Ὅποιονδῆποτε μαθήματος διδασκαλία, ἐφ' ὅσον ἀσχολεῖται εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς γλώσσης εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐρμηνείας δηλ. τοῦ λεκτικοῦ κατανόησιν τῶν διανοημάτων, εἶναι γλωσσικὴ διδασκαλία. Ἐκ ταύτης ὁμῶς τῆς εὐρυτέρας ἐννοίας τοῦ πράγματος διακρίνεται ἡ στενότερα αὐτοῦ ἐννοια, καθ' ἣν ἡ γλῶσσα αὐτὴ προβάλλεται ὡς αὐτοσκοπὸς τῆς διδασκαλίας, καὶ ὅχι τὸ διανόημα, ὅπερ μόνον ὡς φυσικὸν παρακολούθημα καὶ ὑποβλήθημα συνυπάρχει, ἐνῶ ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει ἡ γλῶσσα εἶναι μέσον ἀπλοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν διανοημάτων. Τὰ διανύματα ταῦτα τὰ ἐκ τῆς καθόλου διδασκαλίας προσποριζόμενα εἰς τὸν μαθητὴν πρόκειται ἡ γλωσσικὴ διδασκαλία εἰς ὀρθολεκτικὸν καὶ ὠρισμένον τύπον ἐκφράσεως νὰ φέρῃ καὶ τοῦτον νὰ διδάξῃ εἰς τὸν παῖδα.

Ἀλλὰ τίς εἶναι οὗτος ὁ ὀρθολεκτικὸς καὶ ὠρισμένος τύπος ἐκφράσεως, ὃν πρόκειται νὰ διδαχθῶσιν οἱ σημερινοὶ Ἑλληνόπαιδες ἐν τοῖς ἡμετέροις Δημοτικαῖς σχολαῖς; Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔχει σήμερον πέντε σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενας γλώσσας· α.) τὴν γλῶσσαν τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ἥτις καὶ αὕτη εἶχει πολλὰς κατὰ τόπους διαφοράς. β.) τὴν γλῶσσαν τὴν λαοφυμένην ὑπὸ τῶν ἐγκύκλιόν τινα παιδείαν λαβόντων, ἥτις ὅπωςδῆποτε εἶναι ὁμοιόμορφος πανταχοῦ. γ.) τὴν ὑπὸ τῶν λογίων τοῦ ἔθνους γραφομένην. δ.) τὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει γλῶσσαν, ἣν ὀφείλει βεβαίως καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἑλλήνων νὰ κατανοῇ, ὑπεράνω δεδῶτων τούτων ὡς τιμαλφεῖς στέμμα ἵσταται μετ' ἀπαραμίλλου καλλονῆς καὶ χάριτος ἡ ἀρχαία κλασσικὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα.

Ἐνταῦθα βεβαίως οὐδεμία ἔρις οὐδὲ ἀμφιβολία ἀπλῆ δύναται νὰ ὑπάρξῃ περὶ τοῦ τίνα γλῶσσαν πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ ἡμέτερον Δημοτικὸν σχολεῖον ὡς διδασκτέαν. Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτὶ ὁ καιρὸς τῆς πλάνης, καθ' ὃν ἐνομιζέτο, ὅτι ἡ ἀρχαία κλασσικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ τίθεται ὅχι μόνον ὡς τελικὸς σκοπός, ἀλλὰ καὶ ὡς πρώτη βῆσις τῆς γλωσσικῆς διδασκα-

ἀντιστροφῇ μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν βιβλίων, καλλιεργηθῇ καὶ μορφωθῇ οὕτω τὸ γλωσσικὸν αἶσθημα τοῦ δευτέρου, ὥστε αὐτὸς νὰ δύναται ἐνστίγχτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πείρας καὶ τῆς συνηθείας νὰ διακρίνῃ τὸ ὀρθὸν ἀπὸ τοῦ ἐσφαλμένου, καὶ οὕτω νὰ ἐδραιῇ τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ κατόπιν θὰ ἐποικοδομήσῃ πᾶσαν θεωρίαν καὶ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης. Κατὰ ταῦτα προηγείται πρῶτον ἡ προφορικὴ ἄσκησις, ἣτις συνίσταται ἐκ δύο ἐργασιῶν τοῦ ἀκροάζεσθαι καὶ τοῦ λέγειν· μετὰ δὲ ταύτης συνδέεται ἀκολούθως ἡ γραφικὴ ἄσκησις, ἣτις περιλαμβάνει τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν. Οἱ κύριοι λοιπὸν συντελεσταὶ τῆς κατὰ τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα γλωσσικῆς μορφώσεως εἶναι τὸ ἀκροάζεσθαι, λέγειν, ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν. Ἡ ἀκρόασις τοῦ ἀπαγγελλομένου καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ γραπτοῦ λόγου ὑπηρετοῦσι μᾶλλον εἰς τὴν κατάληψιν τῆς γλώσσης· ἀπεναντίας τὸ λέγειν καὶ γράφειν σκοποῦσι μᾶλλον τὴν μόρφωσιν τῆς ἐν τῇ γλώσσῃ ἐπιτηδειότητος. Αἱ διαφοροὶ ὁμως ἐνταῦθα πνευματικαὶ ἐργασίαι, αἱ διενεργοῦσαι τὴν κοικίλην ὑπαμοιβὴν τῶν διανοημάτων ἐν μέρει διὰ τῆς ἀκοῆς, ἐν μέρει διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, τόσον συμπλεκονται πρὸς ἀλλήλας, ὥστε ἐν τῇ πρακτικῇ διδασκαλίᾳ γλωσσικῇ κατανόησις καὶ γλωσσικὴ ἐπιτηδειότης, γλωσσικὸν αἶσθημα καὶ γλωσσικὴ συνείδησις δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων αὐστηρῶς, ὅσον ἐν τῇ θεωρίᾳ. Ὅτι θεωρεῖ τις τὴν μίαν φορὰν ὡς σκοπὸν, εἶναι τὴν ἄλλην μέσον καὶ τὰνάπαλιν.—Κ. Καὶ βεβαίως ἐνταῦθα θέλετε ἔχει τὴν συνήθη ἡμῶν ἀγαθότητα νὰ μοὶ ἐξηγήσῃτε καὶ ἀναπτύξῃτε ὑπὸ τίνος ἀρχῆς καὶ τίνι τρόπῳ περίπου ὀφείλουσιν ἐν τῷ σχολείῳ νὰ ἐκτελῶνται αἱ τέσσαρες ἐργασίαι, περὶ ὧν ἐποιήσατε λόγον.—Εὐχαρίστως λίαν, καθόσον ἄλλως ἢ περὶ τοῦ θέματος τούτου συνδιάλεξις ἡμῶν θὰ ἦτο λίαν ἐλλιπής. Καὶ πρῶτον ἡ ἀκρόασις. Ἡ ἐκμάθησις πάσης γλώσσης κατὰ φυ-

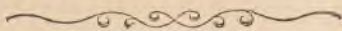
τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, νὰ πληρῶνται Ἑλληνικῇ διασκεψέως Ἑλληνικοῦ πνεύματος, Ἑλληνικῆς αἰσθήσεως, Ἑλληνικοῦ βίου. Τοιοῦτός τις σκοπὸς εἶναι ἄξιός τοῦ ἰδρώτος τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ.

Ἦδη προβάλλεται ἡ ἐξῆς ἐρώτησις. Διὰ τίνος μέσου ἐπιτυγχάνεται ὁ εἰρημένος σκοπὸς τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας;— Ὑπῆρξεν ἐποχὴ συμφορᾶς, καθ' ἣν τοὺς πρακτικοὺς σκοποὺς τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης ὑπέτασσον εἰς τὴν ἄκαιρον καὶ ἄγονον θεωρίαν τοῦ εἶδους αὐτῆς, εἰς μόνην τὴν αὐστηρὰν καὶ τυραννικὴν ἐκμάθησιν τῶν τύπων τῆς. Ὅτι ἐθεωρεῖτο καλὸν διὰ τὰ Γυμνάσια καὶ Πανεπιστήμια, τοῦτο κακοζήλως ἐμιμεῖτο τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον. Ὅθεν ἐμάνθανον ἐν αὐτῷ οἱ παῖδες πλήθος κανόνων, καὶ ἀκόμη μεγαλῆτερον ἀριθμὸν ἐξαιρέσεων ἀπὸ μνήμης· ἐκλινοὺς ὀνόματα καὶ ῥήματα, καὶ ἐπληροῦτο ἡ μνήμη αὐτῶν μὲ νεκρὰς ἐννοίας καὶ κενοὺς τύπους. Ὁ χρόνος τῆς κακοδαίμονος ταύτης πλάνης εὐτυχῶς παρῆλθεν. Ἐπεγνώσθη ἀπὸ πολλοῦ, ὅτι ὁ μαθητὴς δύναται νὰ κατέχῃ ὅλους τοὺς γραμματικοὺς κανόνας, χωρὶς νὰ κατέχῃ τὴν γλῶσσαν. Ἡ πεῖρα μεγαλοφώνως κηρύττει, ὅτι ὄχι ἡ γνῶσις τῆς γραμματικῆς θεωρίας, ἀλλ' ἡ πρακτικὴ ἀσκήσις ἐν τῇ γλώσσῃ ὀφείλει νὰ ᾔῃαι ἡ πρώτη. Πρῶτον γύμνασις ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ κατόπιν διδασκαλία ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς Μουσικῆς. Πρῶτον εἰσαγωγὴ τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς πρακτικῆς ἀσκήσεως, ἀκολούθως αἱ γραμματικαὶ σκέψεις ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης. Ἐπεγνώσθη, ὅτι ἡ γλῶσσα μόνον διὰ τῆς γλώσσης, δηλ. διὰ τῆς ζώσης μετ' αὐτῆς οἰκειότητος διδάσκεται, ὅτι ὄχι ἡ ἀνάπτυξις τῆς συνειδήσεως τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἡ καλλιέργεια τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς ὀφείλει νὰ προηγηται.

Ἀληθῶς τότε δικαιοῦται τις νὰ περιμείνῃ καρποὺς ἀξιολόγους ἐκ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας, ὅταν διὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀσκήσεων ἐν τε τῇ προφορικῇ καὶ γραπτῇ

ρῶς ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ μαθητοῦ τὸ δεύτερον, καὶ ἡ μετὰ ἰσχυρᾶς ἀκριβείας προαγομένη ἀπομίμησις τὸ τρίτον. Καταπαύομεν ἐνταῦθα τὸ περὶ ἀκροάσεως καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ δεύτερον, τὸ λέγειν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ κ.τ.λ.

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 244.)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΓΑΙΩΝ.

*Εἶναι σπάνιον εἰς τὴν τακτικὴν τῶν πραγμάτων πορείαν νὰ συνυπάρξωσιν εἰς τὰ ἀρόσιμα ἐδάφη ὅλοι οἱ οὐσιώδεις ὄροι, ἄνευ τῶν ὁποίων καταντᾷ ἀδύνατος πᾶσα καλλιέργεια. Πρέπει λοιπὸν μὲ τὸν κατάλληλον τρόπον νὰ περιποιήσωμεν εἰς ταύτας τὰς γαίας τὰς ιδιότητας ἐκείνας, αἵτινες δύνανται νὰ καταστήσωσι αὐτὰς, ὅσον τὸ δυνατόν εὐφωροτέρας. Τὰ τρία κυριώτερα μέσα τῆς βελτιώσεως τῶν γαιῶν εἶναι ἡ ἐργασία, τὸ κόπρισμα καὶ τὸ λίπασμα.

Ἡ ἐργασία περιλαμβάνει ὅλα τὰ μηχανικὰ ἔργα, δι' ὧν ἀραιοῦσι τὸ ἔδαφος, τοῦτέστιν ἀνακινοῦσι καὶ σχίζουσιν αὐτό, διὰ νὰ δώσωσι δίοδον εἰς τὰς ρίζας, εἰς τὸ ὑέτιον ὕδωρ καὶ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ νὰ διευκολύνωσι τὴν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φωτός. Ἡ ἐργασία γίνεται τριχῶς: μὲ τὸν λίσγον, μὲ τὴν σκαπάνην καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Μεταχειρίζονται συνήθως τὸν λίσγον πρὸς καλλιέργειαν τῶν κήπων. Ἡ δὲ σκαπάνη εἶναι ἐργαλεῖον ἔχον σχῆμα τρίγωνον, τετράγωνον ἢ δισχιδές, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ ἀμπελουργοὶ ἢ γεωργοὶ, οἵτινες δὲν ἔχουσι ζεῦγος βοῶν. Τὸ δ' ἄροτρον εἶναι μηχανὴ σύνθετος ἐκ πολλῶν μερῶν

σικόν λόγον ἀρχίζει ἐκ τῆς ἀκροάσεως. Καθὼς τὸ νήπιον τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀκροώμενον συνηθίζει νὰ ψαλλίζῃ τὰς πρώτας αὐτοῦ λέξεις, οὕτω καὶ ὁ μαθητὴς ἐν τῷ σχολείῳ διὰ τῆς ἀκροάσεως τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ εἰσέρχεται εἰς τὴν κανονικὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης. Πρὸς τὸ ὁρθῶς ἀκούειν ὁμῶς δὲν εἶναι ἀναγκαῖα μόνον δύο ὑγιῆ ὦτα. Πολλῶ μᾶλλον ὁ μαθητὴς ὀφείλει πρῶτον περιμαζευμένον ἔχων τὸν νοῦν τοῦ νὰ κρατῇται τοσοῦτον προσεκτικὸς, ὥστε ἡ προσεκτικὴ ἀκρόασις νὰ καθίσταται δι' αὐτὸν σιωπηλὴ τις ἀπόκτησις. Ἡ προσοχὴ αὕτη προϋποθέτει μὲν ἀπὸ μέρους τοῦ ἀτκήσιν τινα ἐν τῇ ὑπακοῇ καὶ τῇ ἐγκρατεῖα (κατακρατῇσαι ἑαυτοῦ)· ἀλλὰ προσαπαιτεῖται ἐξ ἑσῶς ἡ καθολοῦ τάξις καὶ ἡσυχία τοῦ σχολείου νὰ ᾔῃαι τόσον σύντονος καὶ σταθερά, ὥστε οὐδόλως νὰ διασπᾶται ἡ προσοχὴ τοῦ ἀκροωμένου. Ἀπαιτεῖται δεύτερον ἡ προτεινομένη διδασκτικὴ ὕλη νὰ παρουσιάζηται εἰς τὸν μαθητὴν οὕτως, ὥστε νὰ γίνηται ἐκεῖνος ὅλος βλέμμα καὶ ἀκοή, νὰ κολουμῇ ἐν τῇ διδασκτικῇ ὕλῃ, καθὼς καὶ ἡ ὕλη ἐν αὐτῷ. Τοῦτο γίνεται, ὅταν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἶναι πλούσιον εἰς συλλογισμοὺς καὶ διὰ τῆς πλοκῆς αὐτοῦ διεγερτικὸν εἰς συλλογισμούς. Ἀπαιτεῖται τρίτον ἡ γλῶσσα τοῦ διδασκάλου νὰ ᾔῃαι κατὰ τὸν τύπον αὐτῆς λίαν ἀκριβοῦς, λίαν ὀρθὴ καὶ καθαρά, καλῶς διηρθρωμένη καὶ νὰ φέρῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τελείου· διότι ὁ τύπος οὗτος θὰ ᾔῃαι τὸ πρῶτον καὶ φυσικὸν μέσον τῆς καλλιεργείας τῆς γλώσσης. Τὸν χαρακτῆρα τῆς τελειότητος ὀφείλει νὰ φέρῃ ὅχι μόνον ἡ διήγησις καὶ ἀπαγγελία, ἀλλὰ καὶ ἀπλῇ τις ἐρώτησις τοῦ διδασκάλου. Καὶ ἐπειδὴ τὸ τέλειον δὲν ἔχει πολλὰς μορφάς, οὔτε ἐπιδέχεται πολλὴν μεταβολὴν, πρὸς τὸν σταθερὸν τύπον αὐτοῦ μορφοῦται ὁ μαθητὴς, καὶ διὰ τῆς μιμήσεως ἀποκτᾷ τὸ καλῶς λέγειν.

Τὸ ὑπόδειγμα λοιπὸν τοῦ διδασκάλου εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀπειδιότατον καὶ πρῶτον, τὸ ὁρθῶς ἀκούειν καὶ ζῶντα

ΠΕΡΙ ΣΠΟΡΑΣ ΒΩΛΟΚΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΙΣΜΑΤΟΣ.

Ἄφου καλλιεργήσωμεν τὴν γῆν, εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον καὶ νὰ βωλοκοπήσωμεν αὐτήν. Αὕτη ἡ ἐργασία γίνεται διὰ τινος ὀργάνου, βωλοκόπου καλουμένου, ἔχοντος σχῆμα τρίγωνον ἢ τετράγωνον, συνισταμένου ἐκ ῥάβδων συνηρμοσμένων καὶ ἐφωδιασμένους μὲ ὀδόντας σιδηροῦς ἢ ξυλίνους, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ζευγνύουσιν ἵππον εἰς τὸν βωλοκόπον καὶ διέρχονται δι' αὐτοῦ ἐπάνωθεν τῶν καλλιεργημένων ἢ νεωστὶ ἐσπαρμένων γαιῶν. Διότι σκοπὸς τῆς βωλοκοπίας εἶναι ὅχι μόνον νὰ θραύσῃ καὶ λεπτύνῃ τοὺς βώλους τῆς γῆς, τοὺς ὁποίους ὑπήγειρε τὸ ἄροτρον, καὶ ν' ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ μέσου τὰς ῥίζας καὶ τὰ ἐπιβλαβῆ χόρτα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπικαλύψῃ καὶ καταχύσῃ τὰ σπέρματα, τὰ ὅποια πρὸ μικροῦ ἐσπάρησαν. Συμφέρει δὲ νὰ ἐμψυχοῦται ὁ βωλοκόπος διὰ ταχύτητος, ἥτις αὐξάνει τὴν ἐνέργειαν τῶν συγκρούσεων αὐτοῦ, καὶ μάλιστα, ὅταν πρόκηται νὰ θραύσῃ τοὺς βώλους. Ἐπίσης οἱ ἵπποι, διὰ τὸ ταχὺ αὐτῶν βάδισμα, εἶνε ἐν γένει καταλληλότεροι παρὰ τοὺς βόας εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας.

Συχνάκις διὰ νὰ θραύσωμεν τοὺς βώλους τῆς γῆς, οἷτινες διέφυγον τὴν διττὴν ἐνέργειαν τοῦ ἄρότρου καὶ βωλοκόπου, διὰ νὰ ἐξομαλύνωμεν καὶ στερεώσωμεν τὸ ἔδαφος, μεταχειριζόμεθα τὰς διὰ κυλίνδρου ἰσοπεδώσεις: διέρχονταε δηλ. ἐπάνωθεν τῶν γαιῶν μὲ κύλινδρον ἐκ ξύλου, λίθου, ἢ μετάλλου συρόμενον ὑπὸ ὑποζυγίων.

Αἱ μεγάλαι σποραὶ τῶν ἀγρῶν γίνονται συνήθως ἄρπακτὰ ἢ σκορπιστά. Ὁ σπορεὺς πληροὶ σπερμάτων θυλάκιον θλίγον βάθος ἔχον, καὶ φέρων αὐτὸ περὶ τὴν ὁσφὺν διατρέχει τὴν αὐλακα μὲ βήματα μεμετρημένα, ἐκβάλλων μὲ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὰ ἐκ τοῦ θυλακίου σπέρματα καὶ ῥίπτων αὐτὰ

καὶ μᾶλλον ἢ ἥττον περίπλοκος κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι προσδιωρισμένη χρειαν. Τοῦτο ἀπαιτεῖ τὴν δύναμιν τῶν ἰππων ἢ τῶν βοῶν, καὶ τοῦτο μόνον μεταχειρίζονται εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν.

Τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ ἄροτρου εἶναι ἡ κοπίς (coudre) ἢ ὕννις καὶ τὸ οὖς (versoir). Ἡ κοπίς εἶναι εἶδος μεγάλου σιδηροῦ μαχαιρίου, ὁξέος καὶ κοπτεροῦ, προσδιωρισμένου εἰς τὸ νὰ σχίζῃ τὴν γῆν καθέτως καὶ νὰ κόπτῃ τὰς ρίζας τῶν βλαβερῶν χόρτων. Ἡ ὕννις, ἐπίσης σιδηρᾶ, συνεχίζει τὸ ἀρχισθέν ὑπὸ τῆς κοπίδος ἔργον, τέμνει τὴν γῆν κάτωθεν καὶ ὀριζοντίως. Ἀποσπασθέν ἀπὸ τῆς ὕννεως τὸ τμήμα τῆς γῆς ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ ὠτός, τὸ ὁποῖον συμπληροῦν τὸ ἔργον, ἀναστρέφει καὶ ἀποτίθῃσι πλαγίως τοῦτο τὸ τμήμα, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τηρῇ κλίσιν. Τὸ οὖς εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου πολλὰ σκληροῦ καὶ ἐπιδεκτικοῦ μεγάλης στιλβώσεως, διὰ νὰ δύναται νὰ διολισθαινῇ εὐκόλως εἰς τὸ αὐλάκιον, τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὸ ἄροτρον.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἄροτρου ποικίλλει διαφοροτρόπως κατὰ τὴν φύσιν τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας εἶναι προωρισμένον νὰ σχίζῃ, νὰ διαιρῇ ἢ ἀναστρέφῃ. Ὑπάρχουσιν ἄροτρα, τὰ ὅποια ἔχουσιν ἐν προόλκαιον (avant-train) μὲ ἓνα ἢ δύο τροχοὺς, καὶ τῶν ὁποίων κάμνουσι χρῆσιν εἰς τὴν τῶν δυνάμεων γαιῶν καλλιέργειαν. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι προόλκαιον, ὀνομάζονται ἀπλᾶ ἄροτρα. Διὰ νὰ γείνη ἐπωφελὴς ἡ καλλιέργεια, ἐκλέγουσι τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν αἱ γαῖαι εἰς τὸ διάβροχοι ὑπὸ τοῦ υετίου ὕδατος, χωρὶς νὰ ᾔνεμας κἄθυγροι. Καλλιεργοῦσιν ἢ ἀροτριῶσιν ὁμαλῶς (à plat) μὲν, ὅταν ἡ γῆ ριπτομένη πάντοτε ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μέρους πληροὶ ἀλληλοδιαδόχως τὸ αὐλάκιον, τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὸ ἄροτρον δι' ἀναχώσεως (par billons) δὲ, ὅταν τὸ ἄροτρον ἀνοίγῃ αὐλάκια βαθέα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑψοῦται ἡ διασχιζομένη γῆ.

τῆς πρωτευούσης ἐξῆλθον εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ φέροντες κάνιστρα πλήρη ὀπωρῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκευασμένων. «Τρώγουσι τοὺς καρποὺς τούτους εἰς τὴν χώραν σας; ἠρώτησεν ὀργίλως ὁ Ἀλέξανδρος; δὲν ἦλθον ἐδῶ διὰ νὰ θαυμάσω τὰ πλούτη σας, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθω τὰ ἥθη σας». Τότε ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν, ἔνθα ὁ ἡγεμὼν τῆς χώρας ἐπὶ πολυτίμου θρόνου καθήμενός διένεμε τὴν δικαιοσύνην. Πρὸ αὐτοῦ ἴσταντο δύο χωρικοί· ἔλεγε δὲ ὁ εἷς πρὸς τὸν βασιλέα. «Ἦγόρασα, ὦ βασιλεῦ, παρὰ τοῦ γείτονός μου τοῦτον τὸν ἀγρόν· ἐνῷ δὲ ἐκαλλιέργουν αὐτόν, εὗρον θησαυρόν. Ὁ θησαυρὸς οὗτος ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸν πωλητὴν, διότι ἐγὼ ἠγόρασα ἀγρόν καὶ ὄχι θησαυρόν». Ὁ ἄλλος, ἀπήντησε μετὰ ζωνρότητος ὁ ἄλλος· «ἐπώλησα τὸν ἀγρόν μὲ πᾶν ὅ,τι ἐμπεριείχετο ἐν αὐτῷ, ὁ θησαυρὸς ἄρα ἀνήκει εἰς τὸν ἀγοραστήν». Μετὰ τινὰς στιγμὰς σκέψεως ὁ βασιλεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν ἕνα λέγει. «Ἐχεις υἱόν, ὦ φίλε χωρικέ;—Ἐχῶ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.—Καὶ σὺ θυγατέρα; ἠρώτησε τὸν ἄλλον.—Μάλιστα ἀπεκρίθη καὶ οὗτος.—Εἶνε εἰς ἀρμονίαν τὰ τέκνα σας; ἠρώτησεν ἀμφοτέρους.—Ἀγαπῶνται πολὺ, εἰ καὶ μικρὰ τὴν ἡλικίαν, ἀπήντησαν ἐκείνοι.—Τότε διατηρήσατε τὸν θησαυρόν, καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς ἡλικίαν γάμου, συζεύξατε αὐτὰ δίδοντες ὡς προῖκα τὸν εὐρεθέντα θησαυρόν».

Ἐπὶ τῇ ἀφελεῖ ταύτῃ ἀποφάσει ὁ Ἀλέξανδρος ἵστατο ἔκθαμβος. «Πῶς ἐκπλήττεσαι, ἠρώτησεν αὐτόν μετὰ χάριτος ὁ Ἀφρικανὸς ἡγεμὼν, μήπως ἐδίδαξα κακῶς;»—Ὁχι, ἀπήντησεν ὁ κατακτητὴς, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν μας ἄλλως ἠθέλομεν δικάσῃ.—Πῶς; ἠρώτησεν ὁ πρῶτος. «Ἡθέλομεν φυλακίσῃ καὶ ἀνακρίνῃ τοὺς χωρικοὺς, ἵνα πληροφορηθῶμεν καλῶς περὶ τοῦ εὐρεθέντος ποσοῦ, τὸν δὲ θησαυρόν ἠθέλομεν παραλάβῃ καὶ ρίψῃ εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον.»—Ἀνατέλλει λοιπὸν ὁ ἥλιος εἰς τὴν χώραν σας προσέθηκεν ὁ βάρβαρος ἡγεμὼν ἐνόνων τὰς χεῖράς του, ἐκφράζων τὴν

πρὸς τὸ ἀριστερόν μέρος. Κατάλληλος πρὸς τοῦτο καιρὸς εἶνε ὁ ἥσυχος, διὰ νὰ σκορπίζωνται ὁμαλῶς τὰ σπέρματα. Πρέπει δὲ νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ σπείρωμεν πολὺ πυκνὰ, εἰς ὁποιοιδήποτε ἔδαφος. Τὰ φυτὰ ἄλλως δὲν ἤθελον εὖρει ἀρκετὸν διάστημα, διὰ ν' ἀναπτυχθῶσιν ἐλευθέρως, καὶ δὲν ἤθελον δυνηθῇ ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς γῆς τὴν ἀναγκάαν τροφήν. Πυκνότερον σπείρουσιν εἰς τὰς ἀδυνάτους γαίας παρὰ εἰς τὰς δυνατάς· διότι αὗται διατηροῦσι κάλλιον τὰ σπέρματα.

Τὸ βοτάνισμα (ξεχορτάρισμα) εἶνε ἐργασία συνισταμένη εἰς τὸ ν' ἀποσπῶμεν ἢ μὲ τὴν χεῖρα ἢ μὲ τὸ μικρὸν ἐργαλεῖον τὸ καλούμενον σκαλιστήριον, τὰ ἐπιβλαβῆ χόρτα. Ταῦτα τὰ χόρτα, ἡ αἶρα, ἡ λυχνίς, ὁ μήκων καὶ αἱ ὀνάκανθοι εἶνε αὐτοφυῆ, αὐξάνουσι γρηγορώτερον παρὰ τὰ ἄλλα σιτηρά, συμπνίγουσιν αὐτὰ καὶ ἀφαιροῦσι τὸ μεγαλῆτερον μέρος τοῦ χυμοῦ, τὸν ὅποιον ἀπορροφοῦσιν ἐκ τῆς γῆς. Τοῦ βοτανίσματος σκοπὸς εἶνε ὅχι μόνον νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φωτός καὶ τοῦ ἀέρος εἰς τὸν καυλὸν καὶ τὰ φύλλα τῶν ἡμέρων φυτῶν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὰς ῥίζας των χυμὸν θρεπτικὸν ἄφθονον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὥριμανσιν τῶν σπερμάτων τῶν ἐπιβλαβῶν χόρτων, ἅτινα ἀναμειγμένα μὲ τὰ σιτηρά, ἤθελον ἐλαττώσει τὴν ἀξίαν των.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΦΡΙΚῃ.

Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος κατέκτα τὸν κόσμον, ἔφθασεν εἰς χώραν τινὰ τῆς Ἀφρικῆς λίαν ἀπομεμακρυσμένην. πλουσιωτάτην δὲ εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἄργυρον. Οἱ κάτοικοι

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Θ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ: 30 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτουσιν
μαθήματος, ὡς οὐ γρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

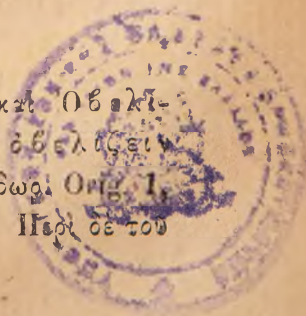
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ,

ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΜΕΤΕΧΕΙΡΙΖΟΝΤΟ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ
ΟΙ ΚΡΙΝΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΟΜΗΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ ΠΟΙΗΤΑΣ.

Α'. Ὁ Ὀβελός.

* Ὁ Ὀβελός, καλούμενος καὶ Ὀβολός καὶ Ὀβελί-
σχος, ἐγράφετο πρὸ στίχων ὑπόπτων ὅθεν ὀβελίζειν
= χαρακτηρίζειν τι ὡς νόθον, ἢ κατὰ τὸν Ἰσίδωρον Ομήρ. 1.
20, 3. quasi sagitta jagulare atque confodere. Περὶ δὲ τοῦ

ἐκπληξίν του, καὶ βρέχει ὁ οὐρανὸς εἰς αὐτήν;—Βεβαίότα-
τα ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος.—Ἐξάπαντος λοιπὸν τοῦτο
θὰ γίνηται διὰ τὰ ἀθῶα καὶ ἄκικα ζῶα, ἅτινα ζῶσιν εἰς τὴν
χώραν· διότι διὰ τοιούτους ἀνθρώπους δὲν πρέπει οὔτε σα-
γῶν βροχῆς νὰ πίπτῃ, οὔτε ἀκτὺς ἡλίου νὰ λάμπῃ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐπὶ ἐνὸς Βυζαντινοῦ ἡγήτορος δοχεῖον
Ῥωμαϊκῶν ἤμην θεσμῶν καὶ συλλογῶν παντοίων·
Ἦδὲ δὲ εἰς τὰ ἔσχατα παντὸς μηνὸς γεννῶμαι
κ' ὑπὸ χειρῶν φιλομαθῶν πολλῶν ἀναδιφῶμαι.
Οἱ δὲ ἀναδιφῶντές με εὐκόλως ἀποκτῶσιν
ὠφέλιμον καὶ παντερπῆ πολλῶν πραγμάτων γνῶσιν.
Ἐὰν δὲ, φίλοι, πέπτωται χρόνον πολὺν νὰ ζήσω,
ὦ! τότε περισσότερον μέλλω νὰ ὠφελήσω.

ΓΡΙΦΟΣ.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν τῷ Ζ'. τεύχει αἰνίγματος «Ἐνικυτός»·

Δ'. Χρηστόν.

Τὸ χρηστόν, καὶ χρήσιμον καλούμενον, εἶχε σχῆμα τοῦ Χ μεσολαβοῦντος τοῦ Ρ. Ἐσημείοναν δὲ δι' αὐτοῦ καλὰ χωρία (bonna dicta) εἶτε κατὰ τὸ εἶδος, εἶτε κατὰ τὴν ὕλην, καὶ τὰς συλλογὰς τοιούτων χωρίων ὠνόμαζον Χρηστομαθείας. Μὲ αὐτὸ παραπλήσιον ἦτο τὸ περιεστιγμένον Χ, τὸ ὅποιον εὗρισκον εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ καλλιγραφίας τοῦ Ηλάτωνος. Ἰδε Διογ. Λαέρτ. 3. 66.

Ε'. Ἀντίσιγμα.

Τὸ Ἀντίσιγμα ἐσήμαινεν, ὅτι στίχοι τινὲς πρέπει νὰ μετατεθῶσιν ἢ μετακινήθωσιν. Ἄν δὲ δύο στίχοι παραλλήλως κείμενοι ἐξέφραζον σχεδὸν τὸ αὐτὸ καὶ ἐδίσταζον, ἂν πρέπει ὁ ἕτερος αὐτῶν νὰ διαγραφῇ, παρέθετον εἰς αὐτὸν τὸ ἐστιγμένον ἀντίσιγμα, Περιεστιγμένον δὲ πρὸς τὰς διττὰς χρήσεις. Διογ. Λαέρτ. 3, 66.

ΣΤ'. Διπλῇ.

Ἐκ τῶν μάλιστα ἐν χρήσει σημείων ἦτο ἡ διπλῇ, ἣτις ἐτίθετο, ὅπου ὁ Κριτικὸς εἶχεν ἀμφιβολίαν ἢ ἤθελε νὰ κάμῃ τινὰ σημείωσιν. Ἐσήμαινε δὲ ἐνίοτε καὶ τόπους ὑπόπτους. Εἰς τῶν ὀρχμάτων τὰ χειρόγραφα ἐχρησίμευε, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ὑποκριτὰς τὴν ὀρθὴν διαίρεσιν τῶν προσώπων καὶ χορῶν. Καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διετήρησαν τοῦτο τὸ σημεῖον, διὰ νὰ διακρίνωσι τοῦ κειμένου τὰς παραπομπὰς ἢ μαρτυρίας τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Ἡ διπλῇ ἦτο κοινὸν σημεῖον καὶ εἰς τὴν χρῆσιν κατὰ πάντα ὅμοιον μὲ τὸ C= σημεῖον. Ὅτε ὁ Ἀρίσταρχος ἤθελε νὰ δείξῃ τὰς διορθώσεις αὐτοῦ τὰς διαφερούσας ἀπὸ τὰς τοῦ Ζηνοδότου, ἐσημείωνε τοῦτο διὰ διπλῆς περιεστιγμένης.

σχήματος καὶ ὀνόματος αὐτοῦ ὁ Ἐπιφάνιος λέγει, ὅτι «Πα-
ρὰ πλησίως γράφεται τῇ καλουμένῃ γραμμῇ. Ὁ βέλους δὲ
κέκληται κατὰ Ἀττικὴν χρῆσιν. Ἄλλοις δὲ καλεῖται δόρυ,
ὃ ἐστὶ λόγχη». Κατὰ τὸν Ἡσύχ. λέξι. Ῥάβδοι ὠνομάζετο
καὶ ῥάβδος.» Ὅτε δὲ στίχοι δὲν ἦσαν ἐν οἰκείῳ τόπῳ, τότε
εἰς αὐτοὺς παρέθετον ὀβελὸν καὶ ἀστερίσκον, ὀβελὸν δὲ πε-
ριεστιγμένον πρὸς τὰς εἰκαίους ἀθετήσεις (Ἰδ. Διογ. Λαέρτ.
3. 69)», ἐξ οὗ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, ὁ παρὰ
τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πατράσι ἐν χρήσει Λημνίσκος, τοῦ
ὁποῖου τὸ σχῆμα περιγράφει οὕτως ὁ Ἐπιφάν. «Λημνίσκος
σημεῖόν ἐστι γραμμὴ μία, μεσολαβουμένη ὑπὸ κεντημάτων
δύο κτλ.». Ἄν δὲ ἔπρεπε νὰ διαγραφῶσι πολλοὶ στίχοι, διὰ
νὰ μὴ ὀβελίζωσιν ἓνα ἕκαστον ἰδιαίτέρως, ἔθετον πρὸ ὅλων
τούτων τὸ Κεράυνιον.

Β'. Ἀστερίσκος.

Ὁ ἀστερίσκος κατὰ τὸν Εὐστάθιον εἰς Ἰλ. Ε. 733.
σ. 599, 33 ἦτο ἀστέρος σημεῖον χιαστὸν ἔχων ἐν ταῖς
τέσσαρσὶ γωνίαις στιγμας καὶ ἐτίθετο «ἐπὶ τῶν ἀριστα ἐ-
χόντων ἐπῶν καὶ ἀστεροειδῶς οἶονεὶ λαμπόντων». Εὐρί-
σκετο δὲ καὶ εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ Πλάτωνος πρὸς
ἐνδειξιν συμφωνίας δογμάτων (Ἰδ. Διογέ. ἐνθ. ἀνωτ.)
καὶ κατὰ τὸν Ἰσίδωρον (ἐνθ. ἀνωτ.), ὅπου ἦσαν κενά.

Γ'. Χίασμα.

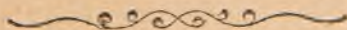
Τὸ Χίασμα εἶχε σχῆμα τοῦ Χ. στοιχείου καὶ ἐκ τούτου
παράγεται τὸ χιάζειν, χιασμὸς καὶ χιαστός. Ἀπαντᾷται
δὲ εἰς τὰ σχόλια τοῦ Πινδάρου, Σοφοκλέους καὶ Ἀρι-
στοφάνους καὶ δεικνύει ἄχρηστόν τι ἢ *locum decul-*
ratum. Ἐλαμβάνετο δὲ κατὰ Διογ. τὸν Λαέρτ. 3. 65.
«καὶ πρὸς τὰς λέξεις καὶ τὰ σχήματα καὶ ὅλως τὴν Πλα-
τωνικὴν συνήθειαν».

συγγράμματα Περὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις σημείων
ὡς ὁ Διογενιανός, Ἀριστόνικος καὶ ἄλλοι. Τὰ πλεῖστα ὁ-
μως αὐτῶν δὲν ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, καὶ τὰ ὀλίγα δὲ, τὰ
ὁποῖα ἀναφέρουσιν ὁ Ἐπιφάνιος καὶ Ἰσίδωρος, αἶον Cry-
phia, Anchora, Phrontis κτλ. δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς
τὴν κρίσιν τοῦ καιμένου, καὶ διὰ τοῦτο παρατρέχομεν αὐτά.

Σημ. Τὰ σημεῖα περὶ ὧν ἔγεινεν ἀνωτέρω λόγος εἶνε τὰ
ἑξῆς:

Α'. Ὁβελός. Β'. Ὁβελίσκος μετὰ ἀστέρος. Γ'. Ὁβελός
περιεστιγμένος. Δ'. Λημνίσκος. Ε'. Ἀστερίσκος. ΣΤ'. Χί-
ασμα. Ζ'. Χρήσιμον. Η'. Χ περιεστιγμένον. Θ'. Ἀντίσιγμα
Ι'. Ἀντίσιγμα ἐστιγμένον. ΙΑ'. Ἀντίσιγμα περιεστιγμένον.
ΙΒ'. Διπλῆ. ΙΓ'. Διπλῆ περιεστιγμένη. ΙΔ'. Παράγραφος καὶ
ΙΕ'. Κεραύνιον.

Α'	(→)	Θ'	(⊂)
Β'	(← * η →)	Ι'	(⊃)
Γ'	(↔)	ΙΑ'	(⊄)
Δ'	(↔)	ΙΒ'	(> η <)
Ε'	(* η *)	ΙΓ'	(↔)
ΣΤ'	(X)	ΙΔ'	(⌈)
Ζ'	(X)	ΙΕ'	(↓)
Η'	(X)		

Ζ'. Παράγραφος.

Ἡ παράγραφος εἶνε σημεῖον διαιρέσεως. Ἐτίθετο δὲ παρὰ τοῖς Ποιητοῖς εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νέων τμημάτων τῶν ᾧδων, ἢ παρὰ τοῖς Δραματικοῖς ἰδίως εἰς τὸ τέλος τῶν διαφόρων ᾧδων τῆς ποιήσεως, στροφῶν ἢ καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν προσώπων. Συμπίπτει λοιπὸν πολλάκις ἡ χρῆσις αὐτῆς μὲ τὴν τῆς διπλῆς. Καὶ τῷ ὄντι ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Θουκυδίδου ταυτίζονται τὰ δύο ταῦτα σημεῖα· διότι λέγει, ὅτι «τριχῶς διεῖλε τὴν ἀρχαιολογίαν, εἰς τὰ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, εἰς αὐτὰ τὰ Τρωϊκά, εἰς τὰ ἐχόμενα αὐτῶν. Καθ' ἕκαστον δὲ μέρος διπλῇ παράγραφος κεῖται». Τὸ σχῆμα αὐτῆς περιγράφει ὁ Σχολ. τοῦ Ἀριστοφάνους Πλούτ. 253. «Παράγραφος, ἥς τὸ σχῆμα γραμμὴ τίς ἐστι βραχεῖα, ὥσπερ τινὰ στιγμὴν ἐν τῷ ἄκρῳ ἔχουσα». Ἡ παράγραφος λοιπὸν ἦτο παραπλήσιος μὲ τῇ λον. Ἀλλ' εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἰσιδώρου ἀπαντᾷται τὸ σχῆμα τοῦ Γ, τοῦ ὁποίου τὸ ἀντίθετον εἶναι τὸ Γ, δηλ. ἡ λατινιστὶ καλουμένη *positura*, ἣτις ἐτίθετο εἰς τὸ τέλος, καθὼς ἡ παράγραφος εἰς τὴν ἀρχὴν τμήματός τινος.

Η'. Παραπεριγραφή.

Ἡ Παραπεριγραφὴ ἀπαντωμένη εἰς τὰ δράματα ἦτο προσδιωρισμένη διὰ τοὺς υποκριτάς. Κατάγεται δὲ ἀμέσως ἐξ αὐτῶν τῶν Δραματικῶν ποιητῶν, οἵτινες δι' αὐτῆς ἐσήμαινον πῶς ἔχουσι νὰ πράξωσιν ἐν τῇ παραστάσει οἱ υποκριταί. Ὅθεν καὶ εὐρίσκεται ἐνίοτε ἐν τῷ κειμένῳ, π. χ. παρὰ Ἀριστ. Ἀχαρν. 112 καὶ Ὅρν. 222. ἐκδόσ. Βεγκέρου, ὅστις τὸ ἀνανεύει καὶ αὐλεῖ ἐδέχθη ἐν παρενθέσει εἰς τὸ κείμενον. Δυνατὸν ὅμως νὰ προσετέθησαν ἔπειτα καὶ ὑπὸ τῶν Κριτικῶν ἢ Ἑρμηνευτῶν.

Ἐκτὸς τούτων τῶν σημείων ἦσαν καὶ ἄλλα, τῶν ὁποίων ἡ πληθὺς ἐκίνησε νὰ συντάξωσί τινες τῶν ἀρχαίων ἰδίως

Ἡ δὲ κεντρικὴ θερμότης θέλει ἐκφεύγει ἐξ ἑκατέρου ἡμισφαίριου, συμπαραφέρουσα τὴν ἐκ τοῦ πλανήτου ἐξατμιζομένην ὕλην πρῶτον μὲν ἐν σχήματι ῥιπίδος, ἔπειτα δὲ ἐν σχήματι οὐράς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λεπτῆς.

Οἱ δύο οὗτοι ἀστέρες ἡ κομῆται θέλουσιν ἐξακολουθεῖν νὰ κινῶνται περὶ τὸν ἥλιον, μέχρις οὗ διαλυόμενοι κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἐκπομπῆς τῆς κεντρικῆς αὐτῶν θερμότητος ἐξατμισθῶσιν ἐντελῶς καὶ ἀφανισθῶσιν ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος.

Παρατηρήθη, ὅτι ὅσῳ πλανήτης τις εἶνε πλησιέστερος τῷ ἡλίῳ, τοσούτῳ ἐγγυτέρῳ τοῦ πλανήτου διαβαίνουσι περισσότεροι κομῆται. Οὕτως ἐκ τῶν 44 κομητῶν, οὓς παρατηρήσαν διαβάοντας μεταξὺ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης, μόνον 6 διέβησαν πλησίον τοῦ Διὸς, τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν διαδοχικῶς ἐλαττωμένου διὰ τοὺς μεταξὺ Ἀφροδίτης καὶ Διὸς πλανήτας. Ἀλλὰ γνωρίζομεν, ὅτι ὅσῳ πλανήτης τις εἶνε πλησιέστερος τῷ ἡλίῳ, τοσούτῳ ἔχει ὀλιγωτέρας σελήνας. Ἐπεταὶ λοιπὸν, ὅτι τὸ ἔχειν πλανήτην τινὰ ὀλιγωτέρας σελήνας καὶ διαβαίνειν πλησίον αὐτοῦ περισσοτέρους κομήτας οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει παρ' ὅτι πολλαὶ σελῆναι πρὸ τοῦ πλανήτου αὐτῶν ἀπώλονται μετασχηματισθεῖσαι εἰς κομήτας, ὦν ὁ ἀριθμὸς εἶνε σχετικῶς ἀνάλογος τῷ τῶν σεληνῶν.

Καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς λοιπὸν τῆς ἡμετέρας γῆς θέλει καταστραφῇ ἡ σελήνη αὐτῆς, διότι αἱ σελῆναι προγενέστεραι οὔσαι τῶν πλανητῶν θέλουσιν ἀφανισθῇ πρὸ αὐτῶν, καθὼς καὶ οἱ πλανῆται προγενέστεροι ὄντες τοῦ ἡλίου θέλουσιν ἀφανισθῇ πρὸ αὐτοῦ, οἱ ἥλιοι ἐνὸς ἐκάστου γαλαξίου προγενέστεροι ὄντες τοῦ κοινοῦ κέντρου ἢ τοῦ ἡλίου τῶν γαλαξιδῶν θέλουσιν ἀφανισθῇ πρὸ αὐτοῦ, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπείρου συστήματος.

Ἐκ τῶν προηγουμένων λοιπὸν καταφαίνεται, ὅτι οἱ κομῆται εἶνε ἀστέρες ἐκ τοῦ ἡμίσεως καταστραφέντος τινος πλανήτου ἢ ἡλίου σχηματιζόμενοι. Ἐκ δὲ τοῦ τρόπου τοῦ

ΔΟΞΑΙ ΤΩΝ ΑΣΤΡΟΝΟΜΩΝ

ΠΕΡΙ ΚΟΜΗΤΩΝ.

Καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἐκλειπτικὴ συμπέσῃ μετὰ τοῦ ἰσημερινοῦ, ὅπερ γενήσεται, μετὰ 140750 ἔτη (ἴδε Πανδέκτου σελίδα 170), τὰ δύο γήϊνα ἡμισφαίρια τοσοῦτον θέλουσι καταψυχθῆ, ὥστε θέλουσι παύσαι νὰ ᾔνη φορητὰ εἰς τὰ ὄργανικά ὄντα. Τότε οἱ ὑπολειφθησόμενοι κάτοικοι, φεύγοντες τὸ ἐρρῶν ψυχρός, θέλουσι καταφύγει εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χώρας, τὸ τελευταῖον αὐτῶν ἄσυλον, καὶ θέλουσι διατελεῖ ἐν τῇ παραμονῇ καταστροφῆς μείζονος, τῶν ὅσων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑποστήσεται ἡ γῆ, ἥτοι τῆς παντελοῦς αὐτῆς καταστροφῆς.

Ἡ ἐστία τῆς κεντρικῆς θερμότητος τῆς γῆς ἔνεκα τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως τοσοῦτον θέλει συμπιεσθῇ ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν πολικῶν χωρῶν καὶ ἐκταθῇ εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χώρας, ὥστε ὁ τῆς διακεκαυμένης ζώνης φλοιὸς δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν δύναμιν τῆς πρὸς τὰ ἔξω ἐκχύσεως. Αἶφνης μεγάλη ἔκρηξις θέλει διαβρῆξαι τὴν Γῆν, τὰ δύο ἡμισφαίρια διαζευχθέντα θέλουσιν ἐκσφενδονηθῇ εἰς τὸ διάστημα καθέτως τῷ ἐπιπέδῳ τῆς γήϊνου τροχιᾶς, καὶ ἐκάτερον ἡμισφαίριον συνεπαγόμενον τὸ ἥμισυ τῆς κεντρικῆς θερμότητος, καὶ περιγράφον καμπύλην ἀναλόγως τῆς ἐκρηκτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως αὐτοῦ, θέλει μετασχηματισθῇ εἰς κομήτην.

Ἐκ τῶν δύο τούτων ἡμισφαιρίων θέλουσιν ἀποσπασθῇ τμήματα διαφόρου μεγέθους, καὶ ὅσα τὰ τμήματα ταῦτα θέλουσιν εἶσθαι μικρότερα, τοσούτω πορρωτέρω θέλουσιν ἐκσφενδονηθῇ, καὶ ἡ θέλουσι πλησιάζει πλανήτας τινὰς ὡς διαττοντες ἀσέρες, ἡ θέλουσι πέσει ἐπ' αὐτῶν ὡς ἀερόλιθοι.

εἰς τὸν οἶνον. Ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ 1858 ἐθεωρήθη ὡς πρόξενος τῆς εὐφορίας ἐκείνου τοῦ ἔτους. Ὁ δὲ κατὰ τοῦ 1821 ἐμφανισθεὶς ἐθεωρήθη ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὡς οἰωνός τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀγρίας αὐτῶν τότε καταδιώξεως, ὑπὸ δὲ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ὡς πρόδρομος τοῦ θανάτου αὐτοῦ. «Μεγαλειότατε, λέγουσιν οἱ θεράποντες τῷ Ναπολέοντι, ἐφάνη κομήτης πρὸς ἀνατολάς.—Κομήτης ὑπῆρξε πρόδρομος τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος, ἀνέκραξεν ὁ Μέγας Ναπολέων τεταραγμένος. Σήμερον ὅμως τοιαῦτα διηγήματα οὐδεμίαν ὑποδοχὴν εὐρίσκουσι παρὰ τοῖς λαοῖς, οἵτινες βλέποντες νὰ πραγματοποιεῖται ἡ πρόρρησις τῆς εἰς ὠριμμένας ἐποχὰς ἐπανόδου πολλῶν κομητῶν ἤρχισαν ν' ἀπαλλάσσωνται τοιούτων προλήψεων καὶ ἀδίκων φόβων.

Συνέβη πολλάκις δύο ἢ καὶ τρεῖς κομήται νὰ ἐμφανισθῶσι συγχρόνως, ὁ δὲ μεγαλειότερος τῆς ἐπιτολῆς αὐτῶν ὅρος εἶνε 6 μῆνες, τισσάρες δὲ μόνον διέ εἶναι ὁρατοὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ὁ ἐμφανισθεὶς κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Νέρωνος, 64 μ. Χ., ὁ κατὰ τὸ 603, ἐποχὴν τοῦ μεγάλου πρσφῆτου Μωάμεθ, διητρέχοντος τότε τὸ 33 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ κατὰ τὸ 1240, κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην εἰσβολὴν τῶν Τσιγγισχανιδῶν, καὶ ὁ κατὰ 1729, ἀπ' ἧς ἐποχῆς χρονολογεῖται τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀγγλίας.

Πολλάκις εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κομήτην συμβαίνουσιν ἀλλεπάλληλοι μεταβολαί. Ὁ κομήτης τοῦ Ἄλλεϋ, παρατηρηθεὶς κατὰ τὸ 1835 ὑπὸ τοῦ Ἑρτσελ εἰς τὸ Εὐε ἀκρωτήριον, ἐπαρουσίαζε καθ' ἑκάστην σπεδὸν νύκτα ἑξολόγους μεταβολὰς τοῦ σχήματός του. Ὁ κομήτης τοῦ Βιέλλα κατὰ τὸ 1846 διηρέθη εἰς δύο διακεκριμένον μέρη, αὐτὰ ἐξηκολούθουν νὰ ὁδεύωσιν ὁμοῦ ἐν τῷ διαστήματι καὶ ὅταν ὁ κομήτης οὗτος ἀνεφάνη τῷ 1852, ἦτον κόμην κεχωρισμένος εἰς δύο μέρη ἀπέχοντ' ἀπ' ἀλλήλων εἰς μεγαλειτέραν ἀπόστασιν. Τῇ 17 Μαρτίου τοῦ 1843 παρετήρησαν αἶφνης ἐν Γαλλίᾳ κομήτην ἔχοντα οὐρὰν 60 ἑκατομμυρίων ἐυγῶν,

σχηματισμοῦ αὐτῶν κατ' ἀρχὰς μὲν κινεῦνται ὁ εἷς ἐκ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον καὶ ὁ ἕτερος ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ὑπείκοντες ὁμῶς εἰς τὰς ἐλξεις τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων, καὶ διὰ τινος ἀκαταλήπτου συνδυασμοῦ τῶν ἐλξεων τούτων παρεκκλίνοντες βαθμηδὸν ἀπὸ τῆς πρώτης βιαίως περιφορᾶς, κατκντῶσι νὰ κινῶνται ὁ εἷς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὁ ἕτερος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, διὰ τοῦτο ὑπάρχουσι τόσοι προβαίνοντες κομήται ὅσοι καὶ ἀναποδίζοντες. Πράγματι ἐκ τῶν 137 κομητῶν, ὧν ὑπελογίσαντο τὴν τριχίαν, οἱ μὲν 69 προβαίνουσιν, ἤτοι κινεῦνται ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, οἱ δὲ 68 ἀναποδίζουσιν, ἤτοι κινεῦνται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν κομητῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνέπνεε τρόμον εἰς τοὺς λαοὺς, εἴτινες καταπεπληγμένοι καὶ περιδεεῖς ἐμεγάλοποιουν τὰ πράγματα, περιγράφοντες διὰ τῶν πλέονάλλοχότων περιγραφῶν τοὺς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἐμφανισθέντας κομήτας. Ὁ Ἰουστῖνος ἀναφέρει περὶ τοῦ κομήτου τῆς ἐποχῆς του, ὅτι τὸ φῶς αὐτοῦ ὑπερέβαλλε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἂν καὶ τινες κομήται ἦσαν τῷ ὄντι ἱκανῶς λαμπροὶ, ὥστε ἐφαινοντο καὶ τὴν ἡμέραν. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ τοῦ 1843, ὁ τοῦ 1462 καὶ τοῦ 43 π. Χ. Λέγεται περὶ τοῦ κομήτου τοῦ 117 ἔτους μ. Χ. ὅτι εἶχε τὸ σχῆμα ἀπειρομεγέθους ξίφους, βεβαιωτάτου σημείου, ὡς ἐνόμιζον, ἐπικαιμένων συμφορῶν. Ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ 1456 εἶχε τὸ σχῆμα ξίφους, ὅστις ἐνέπνευσε τότε μέγαν τρόμον ἐν τῇ Εὐρώπῃ καταπεπληγμένη ὑπὸ τῶν νικῶν τῶν Τούρκων, Γνωστὰ δὲ καὶ αἱ τοῦ Πάππα Καλίξτου δημόσιαι λιτανεῖαι πρὸς ἐξορκισμόν τοῦ κομήτου καὶ τῶν Τούρκων ἐπικπιλούντων καὶ αὐτὴν τὴν Εὐρώπην. Περὶ τινος ἄλλου κομήτου ἀναφέρεται, ὅτι ὁ πυρὴν αὐτοῦ εἶχε τὸ μέγεθος τῆς σελήνης. Τουναντίον ὁ τοῦ 1811 κομήτης ἐθεωρήθη ὡς πρόξενος τῆς μεγάλης ἐκείνης τοῦ ἔτους ἀρθονίας εἰς πάντα τὰ προϊόντα, ἰδίως δὲ

τα σχεδὸν τὰ μνημεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φιλοτεχνίας ἤθελον ἐξαφανισθῇ. Ἰδοὺ διατί, ἐξακολουθοῦσιν, ὁ Ὠκεανὸς ἐκάλυψεν ὄρη ὑψηλὰ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄφησεν ἀναμφισβήτητα τῆς διαβάσεώς του ἔχνη· ζῶα δὲ καὶ φυτὰ τῶν πρότερον μεσημβρινῶν χωρῶν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπάρξωσιν εἰς τὰς ἔπειτα ἀρκτικὰς χώρας, ἔνθα ἀνευρίσκουσι τὰ λείψανα καὶ τὰ λιθότυπά των· ἰδοὺ πόθεν ἡ κατὰ μεγάλας χρονικὰς διαστάσεις ἀνανέωσις τοῦ ἡλικιοῦ κόσμου, οὗ τινος τὰ σταθερὰ μνημεῖα οὐδέποτε φθάνουσιν ἐπέκεινα τῶν πέντε χιλιάδων ἐτῶν.

Τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐξακολουθοῦσιν οἱ ἀστρονόμοι οὗτοι, περιοριζόμενον τότε εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἀτόμων, καὶ εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον τῆς ἀθλιότητος διακείμενον, ἐπὶ πλείστον δὲ χρόνον κτελιγμένον ὑπὸ μόνῃς τῆς φροντίδος τῆς ἐκ τοῦ δικτηρήσεως, ἤθελε κατ' ὀλίγον ὑποπέσει εἰς πικτελῆ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν λήθην· καὶ ὅταν πάλιν αἱ βαθμιαῖαι τοῦ πολιτισμοῦ πρόοδοι ἤθελον συνεπιφέρει νέας ἀνάγκας, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἤθελε χάμει νέαν ἀρχὴν τῆς πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας σταδιοδρομίας, ὡς ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης ἐδημιουργεῖτο ἐκ νέου ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τοὺς ἀστρονόμους τούτους, ἀλλ' ἡ σύγκρουσις αὕτη ἂν καὶ δυνατὴ, εἶνε ὅμως ἥκιστα πιθανή, διότι ἀπαιτεῖται ἔκτακτός τις περίστασις εἰς τὴν συνάντησιν δύο σωμάτων ἀπείρως μικρῶν σχετικῶς πρὸς τὸ ἀπείρως μέγα διάστημα, ἐν ᾧ κινοῦνται· δεύτερον ἔνεκα τῆς ἀεριώδους μάχης τῶν κομητῶν ἡ συνάντησις αὕτη θέλει ἐπιφέρει μόνον μεταβολὰς τινὰς καὶ ἀνωμαλίαις ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐπικινδύνους ἐπὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου ἀσθενείας· καὶ τρίτον ἡ ζωὴ ἡμῶν εἶνε βραχεῖα ἀπέναντι τῆς μακρᾶς αἰώνων σειρᾶς, ἐν ᾗ δύναται τυχὸν νὰ συμβῇ ἅπαξ ἴσως τὸ συμβάν τοῦτο, ὅπερ θέλει προληφθῇ ὑπὸ τῆς βεβαίως καταστροφῆς τῆς γῆς, δηλονότι τοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτῆς εἰς δύο κομήτας.

ἐνῶ τὰς προηγουμένας νύκτας οὐδὲν ἔχους κινήτου ὑπῆρχεν ἐν τῷ στερεώματι. Ὁ αὐτὸς κομήτης εἶχεν ἐμφανισθῆ καὶ κατὰ τὸ 1832, ὁπότε ἐθεωρήθη ὡς κακὸς ἄγγελος τῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐνσκηψάσης χολέρας· εἶχε δὲ πλησιάζει ἀριετὰ τὴν γῆν, καὶ θὰ ἐγένετο σύγκρουσις, ἐὰν κατ' ἄγνωστον ἡμῖν λόγον ἢ κατὰ θείαν πρόνοιαν δὲν μετέβαλλε τὴν τροχίαν του.

Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν κομητῶν καὶ τὸ ἀκκνόνιστον τῆς πορείας τῶν διήγειραν ὑποψίας περὶ συγκρούσεως αὐτῶν μετὰ τῆς γῆς. Ὅτε κατὰ τὸ 1774 ὁ Lalande ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐρευναν τῶν κομητῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμελλον νὰ πλησιάσωσι περισσότερον τὴν γῆν, ἢ ἀπλῆ εἰς τὸ κοινὸν ἀγγελία τοιαύτης ἐνασχολήσεως ἐξήρακεσι νὰ ἐμπιῇ τὴν τοσαύτην ἐκπληξιν ἐν Χαρισίσις, ὥστε ὁ ἀστρονόμος οὗτος ἠναγκάσθη πρὸς καλησύχασιν τοῦ κοινοῦ νὰ δημοσιεύτῃ, ὅτι οὐδὲν κακὸν προσγίνεται ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῶν κομητῶν. Κατὰ τὸ 1857 ἐνθυμοῦνται αἱ ἀναγνώτται εἰς ποῖον βαθμὸν πιθανότητος εἶχε φθάσει ἐν Εὐρώπῃ ἡ ἰδέα τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, κατὰ ῥητὴν μάλιστα ἡμέραν, τὴν 13 Ἰουνίου, ἐκ μόνης τῆς ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Bruihns ἀγγελίας τῆς ἐπανάδου τοῦ κομήτου Καρόλου τοῦ Ε', ὄντος τοῦ κομήτου τούτου ἐκ τῶν μάλα προσεγγιζόντων τὴν γῆν. Ὁ Νεῦτων αὐτὸς ἐξήγει διὰ συγκρούσεως κομήτου τινὸς μετὰ τῆς γῆς τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Μωϋσέως.

Δυνάμεθα ἴσως νὰ δικαιολογήσωμεν τοὺς τοιοῦτους φόβους, ἐὰν διὰ μίαν στιγμὴν φαντασθῶμεν τὰ ἀποτελέσματα, ἅπερ θὰ παρῆγε μία τοιαύτη σύγκρουσις, κατὰ τὸ λέγειν πολλῶν ἀστρονόμων. Ὁ ἄξων, λέγουσι, τῆς γῆς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν κίνησις ἤθελον μεταβληθῆ, αἱ θάλασσαι ἐγκαταλείφει τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, καὶ ρεύσει περὶ τὸν νέον ἰσημερινόν, μέγα μέρος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων κατακλυσθῇ ἐν τῷ γενικῷ τοῦτω κατακλυσμῷ, ἢ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ βιαίου κλονισμοῦ τῆς γῆς, ὁλόκληρα γένη καὶ ἀπεν-

διὰ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν νὰ γνωρίσῃ τὴν ὠραιότητα τῆς ἰδίας διαλέκτου. Καθότι, καθὼς διὰ νὰ γνωρίσῃ τις τὴν ὠραιότητα καὶ τὰ προτερήματα τῆς ἰδίας πατρίδος, εἶναι ἀνάγκη εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῆς, καὶ νὰ διέλθῃ ἄλλας γαίας καὶ πόλεις, οὕτω καὶ διὰ νὰ καταλάβῃ τις τὴν ὑπεροχὴν ἣ ἔλλειψιν τῆς ἰδίας διαλέκτου, πρέπει νὰ μάθῃ μίαν ἄλλην, ἐνθα συν-έγραψαν ἄνδρες σοφοὶ καὶ πεπεισμένοι, ἀλλέως νομίζων, ὅτι τὴν εἰξεύρει, τὴν ἀγνοεῖ.

Πλὴν ἔστω ὅτι ἔμαθέ τις, ἢ ὅτι νομίζει ὅτι ἔμαθε τὴν ἑαυτοῦ διέλεκτον. Ἄλλ' αὐτὸς τί ἄλλι ἔμαθεν, ἢ σημεῖα τῶν ἰδεῶν; Διατί, θέλωμι, ὑπάγει τις εἰς τὸ σχολεῖν; Δια νὰ μάθῃ. Τί; ὅτι τὰ γράμματα τῶν Ἑλλήνων 24, καὶ ὅτι οὕτω συλλαβίζονται; Ὅχι βίβλια. Τί θαί; δια νὰ μάθῃ λέξεις, εἴτε σημεῖα τῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡμῶν ἰδεῶν; Ὅχι ἀναντιρρήτως. Ἀλλὰ τί; Νὰ μάθῃ πράγματα, μὲ τὰ ὅποια αὐτὸς ἔχει ἀναφοράν· ὑπάγει νὰ γυμνάσῃ τὸ λογικόν του δια νὰ συλλογίζηται, ὁρῶς· ὑπάγει νὰ μάθῃ ὅτι δὲ εἶναι αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς Γῆς, ἀλλ' ἄπειρα ὄντα διαφόρου φύσεως καὶ ἰδιότητων, μὲ τὰ ὅποια αὐτὸς ἔχει ἀναφοράν· ὑπάγει νὰ μάθῃ, ὅτι ὢν ἐν μέρος τοῦ σύμπαντος, ἔχει ἀναφοράν καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ ὡς πρὸς τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ Θεόν· τέλος πάντων ὑπάγει νὰ ἀποκαταστήτῃ ἑαυτὸν ἀνθρωπον λογικὸν καὶ ἐνάρκτον, εἴτε εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ἐκεῖνος μόνος εἶναι τῶντι μαθητῆς, ἔστις ἠθέλην ἀποκτήσει φρόνησιν εἰς τὰ ἐπιχειρηματὰ του, ἀγαθότητα καὶ δικαιοσύνην εἰς τὰς ἀναφύρας του, σωφροσύνην εἰς τὰς ἡδονάς του, οἰκονομίαν εἰς τὰ τῆς οἰκίας, τῆξιν εἰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἰσχὺν καὶ ὑπομονὴν εἰς τὰς ἀσθενείας του, ἰπὸ ληψὶν πατριώτου, καὶ ἐν γένει ἐκεῖνος, οὗ τινος ἡ ζωὴ εἶναι εἰκὼν τῆς νοεράς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἐκπληξὶν βίβλια προξενεῖ πῶς μία Δακίᾳ νὰ περιορίζῃ ἅπασαν τὴν ἀγωγὴν τῆς νεολαίας οὗ· τῆς εἰς τὴν πεντάπτωτον κατάραν, ἐν ᾧ εἶναι πλεόν, ἡ ἰκανή

ΛΟΓΟΣ

BENIAMIN ΤΟΥ ΛΕΣΒΙΟΥ.

(Συνέχεια τῆς σελ. 294.)

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι καταχρῶνται παντός, καὶ ὡς φαίνεται ἡ κατάχρησις καὶ δεισιδαιμονία εἶνε ἔμφυτα εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὲν διδεται καλὸν ἐπὶ τῆς γῆς, χωρὶς νὰ μεταμορφωθῇ εἰς κακόν, καὶ χωρὶς ἡ ποιότης αὐτοῦ νὰ τραπῇ εἰς φαρμακεράν. Ὅθεν ἡμεῖς βλέπομεν τὸ ἡμέτερον γένος νὰ δαπανᾷ ὀλόκληρον τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἄλλο, ἢ εἰς μίαν διάλεκτον· τοῦτέστιν εἰς σημεῖα τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν, καὶ ἅπαντα ἡ ἀγωγὴ αὐτοῦ καὶ παιδεία νὰ ἐπικεντρῶται εἰς μόνην τὴν γραμματικὴν. ὦ ἀθλιότης! Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, ὡς εὐγενέστατος ἄρχοντες, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, καὶ ὡς ἕκαστος ὑμῶν σύνυδεν ἐν ἑαυτῷ, εἶναι ὄχι μόνον ζῶον μνημονικόν, εἰς ὅπερ ἀνήκει μίᾳ διάλεκτος, ἀλλὰ καὶ λογικὸν καὶ φανταστικόν, καὶ κυρίως εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ λογικόν. » Ἄνθρωπος, λέγουσι καὶ οἱ λογικευόμενοι, εἶναι ζῶον λογικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμη· δεκτικόν». Καὶ ἔτι χεῖρον ἡ μνήμη δὲν ἔχει ὑποκείμενον μόνην τὴν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, καὶ ὄχι ὀλίγα· τοῦτέστι τὴν Ἱστορίαν ἧς ἀνεῖ ὁ ἄνθρωπος μένει εἰς ἐν σημεῖον ἀσύνδετος, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀναφορὰν τινα μετὰ τὸ παρελθόν· τὴν Γεωγραφίαν, ἧς ἀπουσίας, ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν ἔχει οὐδένα σύνδεσμον μετὰ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἤθελε νομίζει, ὅτι ἐκτὸς τῆς πατρίδος του ἄλλοι ἄνθρωποι δὲν εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς· τὴν φυσικὴν Ἱστορίαν, ἀλλέως ἤθελεν ἀγνοῇ καὶ τί ἐστὶ μέταλλον, καὶ τί φυτὸν, καὶ τί ὀργανικὸν σῶμα, καὶ τί μὴ ὀργανικόν καὶ τὰ ἐξῆς. Προσθεσίσθω δ' ὅτι, διὰ νὰ μάθῃ τις ἀριστα τὴν ἑαυτοῦ διάλεκτον, εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθῃ καὶ μίαν ἄλλην ξένην, ὥστε

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει ἐνεργητικὸς καὶ καθὼ αἰσθητικὸς, καὶ καθὼ λογικὸς. Ζητεῖ ὁμῶς πάντοτε τὰς ἡδονικὰς ἐνεργείας, καὶ ἀποφεύγει τὰς ἀλγεινὰς. "Αν λοιπὸν καὶ εἰς δὲν ἀποκαταστήτη ἐαυτὸν ἐνεργεῖα λογικόν, δηλὸν ὅτι αὐτὸς θέλει ζητεῖ μόνον καὶ μόνον τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων καὶ ὀλοτελῶς τὰς εἰκονητικὰς. "Απασα ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ εἰς ἄλλο δὲν θέλει ὑφίσταται, εἰμὴ εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων. θέλει θυσιάζει εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐκνευρισμένου σώματος, τὰς δυνάμεις τοῦ θηριωθέντος πνεύματος. Αὐτὸς βιβλίον δὲν θέλει πιάσει ποτὲ εἰς τὰς χεῖράς του, διότι τοῦτο εἶναι τῶν ἐνεργείᾳ λογικῶν· αὐτὸς δὲν θέλει φροντίζει τελείως περὶ Γεωργικῆς, διότι τοῦτο εἶναι ἔργον τῶν μὴ ἀρχόντων· αὐτὸς δὲν θέλει φροντίζει ὀλοτελῶς περὶ τῆς πατρίδος, διότι αὐτὸς εἶναι ὄχι ἐπίγειος· αὐτὸς ἄλλα θέλει λέγει, καὶ ἄλλα νὰ ἐννοῇ, διὰ νὰ φαίνεται ὅτι εἶναι διπλωματικὸς. Καὶ δικαίως, διότι τριαύτη-ὑπεῖρξεν ἡ ἀγωγὴ αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὦ ἄνθρωπε, τοῦτο τὸ μαλακὸν πλάσμα, ἔπερ ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς χεῖράς σου ὁ Θεός, δὲν θέλει τὸ ἀρήται ἀνεξέταστον καθὼ δημιουργὸς αὐτοῦ! Ἐχῆς νὰ δώτης λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίτεως περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ καλῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ. Πλὴν ἔχεις ὄχι ὀλιγώτερον νὰ δώτης δίκην καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν· διότι ἂν ἡ ἀγωγὴ τῶν ἐκγόνων σου ᾖ κακὴ, ὁ πλοῦτός σου θέλει δοθῇ εἰς τὰς πόρνas, τὰ μούλκιά σου θέλουσιν ἀπεμπωληθῇ καὶ ἡ γενεά σου ἐνταρυσθῇ σὺν σοί. Τὸ πλεόν ἡμέρον ζῶν, ἂν μὲν ἀφελθῇ εἰς τὰ δάτη ἀπικηθίσταται ἄγρον, ἂν δὲ εἰς τὰς ἀγροὰς ἀχρεῖον. "Ὡστε εἶναι ἀνάγκη ἀγωγῆς καλῆς εἰς τὴν νεολαίαν, ἥς ἀπύσης, οἱ ἄνθρωποι θέλουσιν εἶναι φαῦλοι, καὶ θέλει λείπει ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ ἡ ἀρετὴ. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοίωμα, ὅταν ἀποκαταστήσῃ ἐαυτὸν ἐνεργεῖα λογικὴ καὶ ἐνάρκτον. α"Ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, λέγει καὶ ὁ Ἱερακλῆς, εἰκὼν Θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ· καὶ ἐπειδὴ διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐαυτὸν ἐνεργεῖα λογικὴ καὶ ἐνάρκτον, εἶναι

νὰ συστήσῃ ἀκαδημίαν ἀντιπαραττομένην μὲ πᾶσαν ἀκαδη-
μίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν! Ἀξιὸν ἀπορίας βέβαια τὸ νὰ βλέπῃ τις
τοὺς ἐνταῦθα ἄρχοντας νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα αὐτῶν παιδείας
ἐνεκα εἰς ξένας γαίας μὲ δαπάνας ἀδράς, ὥστε οἱ μὲν γεννή-
τορες αὐτῶν νὰ στερεῶνται τῶν τέκνων, τὰ δὲ τέκνα τῶν γεν-
νητόρων (καὶ κύριος οἶδε τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν), χωρὶς νὰ
φροντίσωσι νὰ φέρωσιν ἐκεῖθεν διδασκάλους, ἵνα ὠφεληθῇ καὶ
ἡ πατρίς αὐτῶν! Μία μικρὰ νῆτος· ἡ Χίος, ἔχει τοσοῦτους ἀ-
ρίστους ἐπιστημονικοὺς διδασκάλους, ἔχει τοσαῦτα βιβλία ἐ-
πιστημονικὰ, ἔχει τοσαῦτα πειραματικὰ ὄργανα, καὶ μία Δα-
κία ἔχει οὐδὲν τῶν τοιούτων! Διὰ νὰ γίνωτιν οἱ παῖδες ἐνάρε-
τοι, δὲν εἶναι ἄλλο μέσον, εἰμὴ τὰ καλὰ παρδειγματά, καὶ
μάλιστα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός. Ἄν οὗτοι ἐνεργῶσιν εἰς
αὐτοὺς αἰτηθήματα καλὰ, ἀγαθότητα ψυχῆς, εὐεργεσίας εἰς
τοὺς ἐνδεεῖς, σέβας πρὸς τὴν ἀλήθειαν, δικαιοσύνην εἰς τὰς
κρίσεις, τότε καὶ οἱ νέοι ἀνεπισιθήτως ἀπ' ὀλίγου ὀλίγου ἀπο-
καθίστανται τοιοῦτοι, καὶ οὕτως ἐκτελοῦνται ἄνθρωποι. Εἰ δὲ
καὶ ἐξ ἐναντίας οἱ παῖδες δὲν βλέπουσιν ἄλλο, εἰμὴ παρανομίας
εἰ μὴ ἀσεβείας, τότε καὶ αὐτοὶ θέλουσι γίνεαι ἐτι παρανομώτε-
ροι καὶ ἀσεβέστεροι. Ἄλλ' ὡς εὐγενέστατοι ἄρχοντες, διὰ νὰ
ἦναι τις εὐδαίμων ἐπὶ τῆς γῆς, πρέπει νὰ ἀποκαταστήτῃ τὰ
τέκνα αὐτοῦ εὐδαίμονα. Ἡ κακοδαιμονία τῶν τέκνων εἶναι
κακοδαιμονία τῶν γεννητόρων. Ἄλλ' ὅταν οἱ νέοι μανθάνωσιν
ὅλοτελῶς οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν τὸ τί ἐστὶν ἀρετή, οὔτε εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν, οὔτε εἰς τὸ σχολεῖον· τούτέστιν ὅταν διόλου λείπει
ἡ ἀγωγή, τί ἄλλο θέλει γίνεαι ἢ νεολαία, εἰμὴ ἀθλία; Οὕτης
λοιπὸν τοιούτης τῆς νεολαίας, πῶς εἶναι τρόπος εἰς αὐτὴν νὰ
γινώσκῃ τὸ τί σημαίνει γάμος, τὸ τί σημαίνει πατρίς, τὸ τί
σημαίνει εἰκονομία; Ἡ Γραμματικὴ οὔτε ἐξηγήσαε ταύτας
τὰς λέξεις, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ τὰς ἐξηγήσῃ εἰς αἰῶνα τὸν
ἅπαντα. Πόσας ὅμως χιλιάδας πουργία ἦν συμφερότερον εἰς
τὴν πατρίδα νὰ δαπανήσῃ διὰ νὰ μάθῃτε τὴν σημασίαν τού-
των τῶν λέξεων.

τῆς λογικότητος καὶ σπορέα τῶν φώτων, ὄντος φωτός αὐ-
τοῦ τοῦ Θεοῦ. « Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς » φωνάζει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.
Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστι κατα-
βαῖνον, εἶθε ὁ χορηγὸς τῶν φώτων καὶ πλάστης ἡμῶν
Θεὸς νὰ μεταμορφώσῃ ἡμᾶς τῶντι εἰς εἰκόνα καὶ ὁμοίω-
μα αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς ἐνεργείᾳ λογικοῦς
καὶ ἐργάτας τῆς ἀρετῆς. « Οὐδεμία δικαιοτέρα εὐσέβεια,
λέγει καὶ Ἑρμῆς ὁ Τρισημέσιτος, ἢ τὸ νοῆσαι τὰ ὄντα, καὶ
χάριν τῷ ποιήσαντι ὑπὲρ τούτων ὁμολογῆσαι, ὅπερ διατε-
λεῖν οὐ παύσομαι ».

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.λ.π.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 247.)

Περὶ Γάμου παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς ὑψηλίου.

* Κατὰ τὰς ιδέας τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν εἶνε ἀναγ-
καίᾳ μία τις ἐποχὴ, διὰ νὰ συνέλθῃ τις εἰς γάμου κοινωνίαν
ἢ ν' ἀρχίσῃ τὸν οἰκογενειακὸν βίον. Ὑπάρχουσιν ὅμως πολ-
λὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζουσι ταύτην τὴν συνήθειαν.
Ἄν καὶ τὸ τέκνον λαμβάνει τὴν ὑπαρξίν του ἐκ τῆς τυχαίας
μίξεως δύο ἀτόμων, δὲν ἀποτελοῦσιν ὅμως ἀκόμη ἀνὴρ καὶ
γυνὴ διαρκῇ σύνδεσμον, διὰ νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς διατη-
ρήσεως καὶ ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Αὕτη ἡ φροντίς καταλείπεται
εἰς τὴν μητέρα μόνον, ὁ δὲ πατὴρ δὲν δεικνύει τὴν παραμι-
κρὰν πρὸς τοῦτο τρυφερότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ εἰς αὐτὸ
τὸ σημεῖον εὐρίσκεται καὶ σήμερον ἀκόμη τῶν κοινωνικῶν
διατάξεων ἢ ἀνάπτυξις παρὰ τοῖς πλείστοις ἔθνεσιν.

Οἱ Ταῖτιοι, εἶνε ἀληθές, πρὶν γείνωσι Χριστιανοί, εἶχον
κοινὰς τὰς γυναῖκας, καὶ ὅτε μία ἐξ αὐτῶν συνελάμβανεν,

ἀνάγκη ἀγωγῆς καὶ παιδείας, ἐπόμενον εἶναι, ὅσοι τῶν ἡγεμόνων φροντίζουσι περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν ὑπηκόων, ἐκεῖνοι μόνον τῷ ὄντι νὰ ᾔναι ἐπίτροποι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἀλλ' ὡς φαίνεται, ἡ ἐκτέλεσις τῶν καλῶν εἶναι τὸ πλεον ἐργῶδες ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τούτου ἕνεκεν καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι τοσοῦτον σπανιον. Ὡστε ἐπέπρωτο, ὡς φαίνεται, ἐπέπρωτο εἰς τὸν νῦν ἡγεμονεύοντα νὰ συλλάβῃ ταύτην τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν: νὰ φροντίσῃ περὶ ἀρίστης ἀγωγῆς τῶν τέκνων σας, ἐκκαλῶν πάντοτε τοὺς ἀρίστους διδασκάλους τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἄν εἰς τοῦτο συντρέξῃ καὶ ἡ θέλησις τῆς ἡμετέρας εὐγενείας, ἀμφιβάλλω οὐδόλως, ὅτι εἰς τὸ Βουκουρέστιον θέλει συστηθῇ ἀκαδημία ἀντιπα-
ραταττομένη μὲ τὰς ἀκαδημίαις τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν, ὥστε νὰ προστρέχωσι μαθηταὶ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν πλησιοχώρων. Ἔμιν ἀνήκει, ὦ εὐγενέστατοι ἄρχοντες, τὸ νὰ ἄρῃτε ἐκ τοῦ γένους σας τὸ ὄνειδος τῆς ἀμαθείας! ὅμιν ἀνήκει τὸ νὰ κάμῃτε τὸ γένος τῶν Δακῶν νὰ σᾶς ἀναγνωρίσῃ εὐεργέτης τῆς ἰδίας πατρίδος! ὅμιν ἀνήκει νὰ ἀπαλλάξῃτε τὴν πατρίδα σας ἐκ τοῦ ζοφεροῦ σκούτου τῆς ἀμαθείας! Οὐδεὶ τιμᾶται ὁ μηδὲν ἀγαθὸν τῷ κοινῷ προσφέρων. Εἰμὶ δὲ περὶ τὸν παρὰ βέβαιος, ὅτι τῆς παιδείας προχωρούσης, καὶ ἡ Γεωργικὴ θέλει καλλιεργηθῇ, ὥστε νὰ ἔχῃτε διπλασίους καὶ τριπλασίους τὰς προσόδους. Καὶ κοῖτος ἐξ ὑμῶν δὲν θέλει τὸ νομίσει δόξαν, τὸ νὰ ᾔναι μέλος μιᾶς διοικήσεως ἐχούσης δι' ἀρχηγὸν πλήρη ἀρετῶν καὶ πατριωτισμοῦ, ὥστε ὁμοφώνως νὰ προφητεύσῃτε ὅτι ἤλθε καιρὸς τοῦ νὰ λάβῃ τὰς τινας μεταξὺ τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν ἡ πατρίς σας, ἂν ἔμωσ καὶ ὑμεῖς θελήσατε νὰ δώσῃτε χεῖρα βοηθείας εἰς ταύτην τὴν εὐγενῆ ἰδέαν τῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας τῆς Δακίης. Ἄν ὅμως καὶ ἐγὼ ἤθελον συνεισφέρει ὁπωσούν εἰς τὴν ἡμετέραν εὐδαιμονίαν, ἤθελον νομίζῃ ἐμαυτὸν εὐδαίμονα. Καθότι δὲν δίδεται ἡδονὴ μεγαλητέρα ἐπὶ τῆς Γῆς, ὅσον τὸ νὰ βλέπῃ τις ἑαυτὸν δημιουργόν

ὅταν δοληθῶσι νὰ βυθισθῶσι πεντήκοντα πόδας ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ἐάν τις ἐξετάσῃ τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν συνδέονται τὰ συναικίαι, βλέπει, ὅτι αὕτη διαφέρει μεγάλως κατὰ τὸ κλίμα τῆς χώρας καὶ τὰς πολιτικὰς δοξασίας τῶν ἐθνῶν. Εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν ἐσυγχωρεῖτο ὁ ἀνὴρ νὰ νυμφευθῇ πρὸ τοῦ τριακοστοῦ, εἰς δὲ τὴν Λακεδαιμόνα πρὸ τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου ἔτους Δι' ἓνα ἀρχαῖον Γάλλον ἢ Κελτὸν ἦτο ἐπινειδιστὸν νὰ γνωρίσῃ γυναῖκα πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους. Ἐπειτα ὁμως ἐξεδόθη νόμος, ὅστις ἀπηγόρευεν εἰς ἓνα ἐξηκοντούτῃ ἀνδρὰ νὰ νυμφευθῇ πεντηκοντούτῃ γυναῖκα. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Κλαύδιος ἐνόμιζεν, ὅτι ἐν τοιοῦτον ζεῦγος δύναται ἀκόμη νὰ παράσχῃ ἀπογόνους καὶ κατήργησε τὸν νόμον τοῦτον, διὰ ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν.

Εἰς τὰς χώρας τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἀναπτύσσονται αἱ ἐπιθυμίαι τῆς σαρκὸς πρωϊμώτερα καὶ ζωηρότερα παρὰ εἰς τὰς χώρας, ὅπου τὸ κλίμα εἶνε συγκερασμένον διὰ τοῦτο οἱ νέοι νυμφεύονται εἰς τὰ μέρη ταῦτα σχεδὸν εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Οἱ γονεῖς ὑπογράφουσι συμβόλαιον γάμου ἐν ὀνόματι τῶν τέκνων των, ἅμα ἡ φύσις συγχωρήσῃ αὐτό. Ἔως τότε δ' ἐπαγρυπνοῦσιν οἱ γονεῖς τοῦ μνηστῆρος τὴν νέαν, ἣτις ὅχι σπανίως τὸ ἑννατον ἢ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς τεκνοποιεῖ, καθὼς συμβαίνει παρὰ τοῖς Ἀραβί, τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Δραβεδοῖς καὶ παρὰ τοῖς Αἰθιοπικοῖς ἔθνεσι τῆς Ἀφρικῆς.

Οἰκογενειακὰ συμφέροντα καὶ διατάξεις περὶ ιδιοκτησίας καὶ διανομῆς τῶν γαιῶν ἔδωκαν ἀφορμὴν ἀλλαχοῦ εἰς τὰ πρόωρα συναικίαια. Οὕτω παρὰ τοῖς Μαυραῖς, ὅπου οἱ μεγιστᾶνες τοῦ βασιλείου συνάπτουσι συναικίσιον διὰ τὰ τέκνα των, ἐνῶ ἀκομὴ θηλάζουσιν. Ἐν γένει ἡ Πολιτικὴ ἐξήσχησε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τοὺς περὶ γάμου νόμους καὶ ἐξασκεῖ ἀκόμη. Παρὰ τοῖς πλείστοις χριστιανικοῖς ἔθνεσι

ἔπρεπεν ὁ ἔραστῆς αὐτῆς νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ ἔθνη, παρ' οἷς ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια τοῦ νὰ λαμβάνῃ ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα ἐπὶ δοκιμασίᾳ, πρὶν συνδεθῇ μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου, καὶ οὗτος ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας εἶνε διάφορος· ἐπειδὴ δύναται νὰ διαρκέσῃ ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐν ὁλόκληρον ἔτος. Αὕτη ἡ συνήθεια ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ μεταξύ ἄλλων παρὰ τοῖς Ἀλγογγινλενάπαις, τοῖς Ὀτομίταις. τοῖς Μαύροις τοῦ Κογγου τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν ἐθνῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς, παρὰ τοῖς Οἰλοίτοις ἢ Καλμούκοις, τοῖς Βοτιάκοις κλπ.

Διάφορα ἔθνη ἔχουσιν ἐπιβάλλει εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον τὸ καθῆκον τῆς σωφροσύνης, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, πολλὰ ἔθνη Αἰθιοπικά, καὶ οἱ Σῖναι, οἵτινες κοράσιον, τὸ ὁποῖον ἔχασε τὴν παρθενίαν του, πωλοῦσιν ἀσυμπαθῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἀλλὰ ἔθνη δὲν διδουσι χάμμιαν ἀξίαν εἰς τὴν γυναικεῖαν ἀγνεΐαν. Τοῦναντίον λέγουσιν, ὅτι κοράσιον πολυζήτητον πρέπει ν' ἀξίξῃ κατι τι, καὶ ἐπειδὴ ἠρέθισε πολλῶν ἐπιθυμίας, δὲν ἡδύνατο νὰ μείνῃ παρθένος. Αὗται αἰδέαι ἐπικρατοῦσι παρὰ διαφόροις λαοῖς τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀλγογγινλεναπῶν καὶ ἄλλων Ἰνδιάνων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τῶν κατοίκων τῶν Καμτσιάτκας κλπ.

Καὶ ὁ ἀνὴρ ὅχι σπανίως εἶνε ὑπόχρεως νὰ φυλάξῃ ὁρους τινάς, πρὶν νυμφευθῇ. Εἰς τοὺς ὅρους τούτους ἀνήκει πρὸ πάντων ἡ ἀπόδειξις τοῦ θάρρους καὶ τοῦ δόλου. Ὁ Ἀλφύριος π. χ. πρέπει νὰ θανατώσῃ τοῦλάχιστον ἓνα ἐχθρόν, ἐπίσης ὁ Τούπιος εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Βρασιλίας. Παρὰ τοῖς Κοριέκοις ἐπιβάλλεται ὁμοία συνθήκη καὶ εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον. Παρὰ τῷ ἔθνει τούτῳ δύναται κοράσιόν τι τότε μόνον νὰ νυμφευθῇ, ὅταν ἀποδείξῃ τὴν εἰς τὸ κλέπτειν ἐπιτηδειότητά του. Παρὰ τοῖς σημερινοῖς Ἑλλησιν ἐπὶ τῆς νήσου Σύμης οἱ νέοι δύνανται τότε μόνον νὰ λάβωσι γυναῖκα,

ταύτας τὰς ιδέας! Ἄμα ὁ ἄνθρωπος ἐξέληται ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς πρώτης βραδρότητος, ἀπαντᾷ τὴν ἑνωσιν δύο συζύγων, οἵτινες μόλις ἔχουσι γνωριτῆν, καὶ πρέπει νὰ τεκνοποιήσωσι καὶ συζήσωσιν, ὡς ἐν μέγα συμβεβηκός, τὸ ὁποῖον πᾶν ἔθνος ἑορτάζει κατ' ἰδιαίτερόν τινα τρόπον. Αἱ ἑορταὶ αὗται εἶνε ἐνίοτε μὲν ἑλλογοὶ καὶ πνευματώδεις, ἄλλοτε δὲ παντάπασι παράλογοι ἢ προσβάλλουσι τὴν καλαισθησίαν, ὡς δεικνύουσαι τὴν χονδροειδῆ ἀπολιτευσίαν τῶν ἀγρίων, ἥτις ὁμῶς κατὰ τινα τρόπον ἀρέσκει, ἐπειδὴ παρατηρεῖ τις ἐν αὐτῇ τὸ φυσικὸν καὶ αἰδιάφθορον.

Ἡδύνατό τις νὰ πληρώσῃ ὁλοκλήρους σελίδας, ἂν μόνον ἤθελε νὰ διαγράψῃ τὰ κυριώτερα ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς μετὰ τὸν γάμον σωφροσύνης εἰς τὰς κατὰ μέρος μορφὰς αὐτῆς παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι. Ἐνταῦθα ἐπιλείπει ἡμᾶς ὁ τόπος ἐπίσης, ἂν ἠθέλομεν ν' ἀφηγηθῶμεν τὰς πολλὰς συνηθείας, αἵτινες πηγάζουσιν ἐκ τῆς πολυγυναικείας καὶ τῆς κοινότητος τῶν γυναικῶν: κατάστασις ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν νηπιότητα τῶν ἐθνῶν τόσον πολὺ, ὥστε ἡ κοινότης ἐνίοτε λαμβάνει χώραν, ἄλλοτε μὲν πρὸ τοῦ γάμου, ἄλλοτε δὲ μετ' αὐτόν. Ἡ πολυγυναικεία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἠθικὴ τις ἀταξία, ἀλλ' ἡ πολυανδρία εἶνε ἐναντία τῆς φύσεως καὶ διὰ τοῦτο δέν ἔχει ἀνάγκην ἐξηγήσεως, διότι εἶνε πρόδηλος.

Αἱ συνήθειαι τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἀγ. Γραφῆς ἀπαντῶνται παρὰ πλείστοις ἔθνεσιν, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀμερικὴν καὶ Καμτσιάτκην. Ὁ Ἰακώβ ἔπρεπε νὰ ὑπηρετήσῃ ἑπτὰ ἔτη, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ μνηστευθῇ τὴν Ῥαχήλ. Ὁ κάτοικος τῆς Καμτσιάτκας ὑπηρετεῖ πολὺν καιρὸν τὸν πατέρα τῆς μνηστῆς του, πρὶν φέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ὁ Ἐσκιμῶς ἐπεκτείνει ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν μέχρις οὗτο ἀποκτήσῃ τέκνα. Μὲ τὴν ἐγκυμοσύνην συνδέονται παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν αἱ μάλιστα ἀλλόχοται ιδέαι καὶ συνήθειαι.

Δύσκολον εἶνε νὰ προσδιορίσῃ τις εἰς ποίαν ἐποχὴν τοῦ

π.χ. δὲν εἴμπορεῖ ὁ εὐγενὴς νὰ νυμφευθῇ χωρὶς νὰ κάμῃ τὴν δ-
νομαζομένην κακογαμίαν πράγμα, τὸ ὅποιον ἐνθυμίζει τὰ
γένη(Castes)τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Δραβεδῶν, παρ' οἷς κοράσιόν
τι ἀνήλεως θανατόνεται, ἐὰν ἐξαπατηθῇ ὑπ' ἀνδρὸς κα-
τωτέρου γένους. Ὁ ἀνὴρ, ὅστις εὐρεθῇ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν,
ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ καὶ καταβιβάζεται εἰς ἐκεῖ-
νο, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔλαβε γυναῖκα. Ἐν τούτοις δὲν θεωροῦσιν
ὡς σφάλμα, ἂν οὗτος ἔχῃ σχέσεις ἐρωτικὰς μὲ πρόσωπον
κατωτέρας τάξεως, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ κάθῃται μετ' αὐτοῦ
εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν καταδι-
κάζεται οὗτος ἢ εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἢ εἰς εἰρκτὴν. Αἱ
περὶ γάμου ιδέαι ἐπροκάλεσαν παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι
τῆς ὑψηλίου περιέργους διατάξεις. Ὁ Φοῆς π. χ. ἀπηγό-
ρευσεν εἰς τοὺς Σίνας νὰ λαμβάνωσιν ὁμώνυμόν των γυναῖ-
κα, καὶ ἂν αὕτη δὲν εἶνε συγγενὴς των.

Ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν, ὅχι ὁμῶς
καὶ παρὰ πᾶσιν, εἶνε ἐμπόδιον τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ. Πατέ-
ρες ἐνυμφεύοντο τὰς θυγατέρας των, υἱοὶ τὰς μητρικὰς των,
ἀδελφοὶ τὰς ἀδελφάς, καὶ τοῦτο ἐγένετο εἰς τὴν ὀρχαιό-
τητα καὶ γίνεται ἀκόμη κατὰ τὸ παρὸν παρὰ τοῖς Ὀστιά-
κοις, Σιαμίταις, Μογγόλοις, Τιβετιτοῖς κλπ.

Ἐνῶ παρὰ πλείστοις ἔθνεσιν ὁ γάμος, ὡς εἶδομεν ἁνω-
τέρῳ, γίνεται χωρὶς καμμίαν προετοιμασίαν, παρ' ἄλλοις
ἔθνεσι τὰ ἔθιμα καὶ αἱ τελεταὶ, αἱ ὅποιαι προηγούνται αὐ-
τοῦ εἶνε ἀναρίθμητοι, καὶ ὅταν θέλῃ τις νὰ περιορισθῇ εἰς
ἐκείνας μόνον, αἱ ὅποιαι ἐνδιαφέρουσι τοὺς φιλοσόφους.
Αὗται πηγάζουσιν ἀπὸ δεισιδαιμονίαν ἢ ἀπὸ αἴσθημα τῆς
αἰδοῦς ἢ ἔχουσι θρησκευτικόν, ἢ ἠθικόν καὶ θρησκευτικόν
συγχρόνως λόγον, ἀλλὰ δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς δουλείας,
τὴν ὅποιαν ἔχει νὰ ὑποφέρῃ τὸ κοράσιον ὡς σύζυγος. Ὑπὸ
πόσας ὄψεις παρουσιάζεται ὁ γάμος εἰς τὰ διάφορα ἔθνη,
καὶ πόση ἀπειρία τελετῶν, αἱ ὅποιαι τὸ φαινόμενον εἶνε
τόσον περίεργοι καὶ ἀλλόκοτοι, ἔλαβον τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ.

Γ.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ Ἡ ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

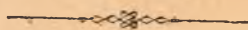
(Συνέχεια ἰδ. σελ. 315.)

Μεγάλην σπουδαιότητα ἐν τῇ γλωσσικῇ διδασκαλίᾳ ἔχει ἡ εἰς τὸ λέγειν ἄτκησις τοῦ μαθητοῦ, καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνωτέρω διαληφθεισῶν ἐργασιῶν, ἡ ἀσκήσις αὕτη φέρει τὸν πρακτικώτερον χαρακτῆρα, καὶ τὰ σπουδαιότερα ἀποτελέσματα· ἐπ' αὐτῆς δὲ θεμελιούται ὅλως ἡ γλωσσικὴ ἐπιτηδειότης, ἣν τὸ Δημοτικόν σχολεῖον σκισπεῖ νὰ παράσχη εἰς παῖδα, ὅστις εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ πολλὰ ὀλίγον γλωσσικόν πλοῦτον κεκτημένος, καὶ τοῦτον ἄτακτον, ἀνώμαλον καὶ ἀκάθαρτον. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ μάλιστα ἔθνει, ὅπερ τοσαύτας καὶ τοιαύτας ὑπέστη μεταβολὰς καὶ τύχας, ὅπερ μετὰ πολλῶν καὶ βαρβάρων λαῶν συγκαταμιγὲν εἰς ἀκαταλογίστους ὑπέπεσε συμφορὰς, καὶ τῶν συμφορῶν τούτων καὶ τῶν μεταβολῶν τὰ ἶχνη φέρει ἐν τῇ γλώσσῃ μάλιστα αὐτοῦ, τοσοῦτον καταφανῆ καὶ τοσοῦτον στεντορείως λαλοῦντα, ὀφείλομεν μεγάλην νὰ καταβάλλωμεν σπουδὴν περὶ τῆς εἰς τὸ λέγειν ἀσκήσεως τῶν ἡμετέρων παιδῶν ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις. Τὴν φοβεράν καὶ πολλάκις ἀηδῆ ποικιλίαν καὶ ἀνωμαλίαν τῶν διαλεκτικῶν τύπων τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. λαοῦ λαλουμένης γλώσσης μόνος ὁ βαρὺς κύλινδρος τῆς ἐπιμόνου καὶ ἐνδελεχοῦς εἰς τὸ λέγειν ἀσκήσεως δύναται ν' ἀφάνισῃ καὶ ἰσοπεδώσῃ, καὶ καταστήσῃ οὕτως ὁμαλήν καὶ ὁμοίμορφον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τὴν φυσικὴν ταύτην ὁδὸν τῆς ἀναπτύξεως ἐκάστου ἔθνους. Δύο δὲ γλωσσικοὶ

πολιτισμοῦ τὰ ἔθνη ἀρχίζουσι νὰ ἐκδίδωσι νόμους κατὰ τῆς μοιχείας. Ἀναμφιβόλως ἤθελε σφάλει τις μεγάλως, ἂν πρὸς τοῦτο ἐδέχετο γενικόν τινα κανόνα. Κλιματικαὶ ἐπιβροαὶ, ἰδιαίτεραι σχέσεις ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἰδεῶν δεικνύουσιν ἀκαταπαύστως, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις. Αἱ ποιναὶ, αἵτινες ἐπιβάλλονται εἰς τὴν μοιχείαν ἔχουσιν εἰς τὴν φυσικὴν κατὰστασιν τῶν ἐθνῶν, ἐνίοτε μὲν ἄγριον, ἐνίοτε δὲ πολλὰ αὐστηρόν καὶ αἰμοδιψῆ χαρακτῆρα, ἡ δὲ πεινὴ ἀποβλέπει ἄλλοτε μὲν τὸ ἓν, ἄλλοτε δὲ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ συζυγικοῦ ζεύγους, καὶ ἄλλοτε ἀμφοτέρα συνάμα τὰ μέρη. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἤθελε τις πληρώσει πολλὰς σελίδας, ἂν ἤθελε μὲ καί ποιναν ἀκρίβειαν νὰ διαγράψῃ τὰς πεινάς, τὰς ὁποίας τὰ διάφορα ἔθνη τῆς ὑψηλοῦ ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας.

Τὰ χριστιανικὰ ἔθνη ἡ κατήργησαν παντάπασιν ταύτας τὰς πεινάς ἡ μεταχειρίζονται αὐτάς μὲ ἐπιείκειαν, ἥτις καθιστᾷ αὐτοὺς πάντη φαντασιώδεις ἢ κατ' ἔμφασιν. Οἱ ἀμετάβλητοι μάλιστα νόμοι τῆς Ἠθικῆς, αἵτινες ἔχουσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ τῆς ἡλοπαιήσεως, ἐλησμονήθησαν τόσον, ὥστε δὲν θεωροῦσι πλέον τὴν μοιχείαν ὡς ἔγκλημα, ἀλλ' ὡς τι ὅλως σὺνηθες, ὅλως ἐκ φύσεως προερχόμενον, καὶ νομίζουν, ὅτι ἀρκεῖ, ἂν τις χωρίσῃ καὶ διαζεύξῃ μόνον τὸ ζεῦγος, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελε λάβει χώραν ἡ ἀπιστία.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

γαιν ἄσκησις, καὶ ἄνευ αὐτῆς οὐδόλως δύνῃται νὰ προα-
χθῇ ἐκείνη. Παρατηρεῖται καὶ σήμερον κατὰ τε τὰ Ἑλλη-
νικὰ σχολεῖα καὶ Γυμνάσια, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ διδάσκαλοι μετ'
ἐπιτυχίας διδάσκουσι τὴν λεγομένην ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν,
ὅτοι ὄχι μόνον πρακτικῶς πρότερον ἐπὶ ἐν τοῦλάχιστον ἔτος
ἐγύμνασαν τοὺς ἐαυτῶν μαθητὰς εἰς τὸ λέγειν καὶ διηγέσθαι,
ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἤρχισαν ἤδη τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις, προπα-
ρασκευάζουσιν ἐκάστοτε τὴν ὕλην διὰ προφορικῆς τινος γυ-
μνασίας ἐπ' αὐτῆς. Δεύτερον ἢ ἐν λόγῳ ἀσκήσις εἶναι λίαν
γυμνασικὴ τοῦ πνεύματος, εἰς τὸ νὰ προφυλάττηται μὲν ἀπὸ
τὴν ἀπροσεξίαν, ἀλογιστίαν καὶ ἀμέλειαν ἐν τῷ λέγειν, συ-
νηθίζει δὲ τὸ νὰ παῖδα εἰς τὸ νὰ λέγῃ πάντοτε μεμετρημένα
καὶ λελογισμένα, καὶ μόνον, ὅπου καὶ ὅπως δεῖ, νὰ μετα-
χειρίζεται τὸν λόγον.

Κ. Καὶ μερικώτερα τινα καὶ πρακτικώτερα ἐπὶ τοῦ τρό-
που, καθ' ὃν ἐκτελεῖται ἡ τοσούτον σπουδαία αὕτη ἐν τῷ
λέγειν ἀσκήσις τῶν μαθητῶν;—Εὐθ. Ἡ ἀσκήσις αὕτη, ἥς
οὐδὲ τὸ ὄνομα ἠκούσθη εἰσέτι ἐν τοῖς ἡμετέροις Δημοτι-
κοῖς σχολείοις, ὡς ἴδιον ὠρισμένον μάθημα, συνίσταται ἐκ
5 ἀπ' ἀλλήλων σαφῶς διχρηνομένων ἐργασιῶν. Καὶ πρῶ-
τον εἶναι ἤδη γνωστὸν, ὅτι οὐδεὶς λόγος γίνεται ἄνευ δια-
νοήματος, καὶ ὅτι τὸ διανόημα ἔχει τὰς ἐαυτοῦ ρίζας ἐν
τῇ ἐποπτείᾳ. Ἐπεταὶ ἐκ τούτου, ὅτι αἱ γλωσσικαὶ ἀσκήσεις
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀφείλουσι κατ' ἀνάγκην νὰ ὦσι διανοητικαὶ
καὶ ἐποπτευτικαὶ ἀσκήσεις. Ἡ πρώτη γλωσσικὴ διδασκα-
λία εἶναι ἄρα ἡ ἐποπτευτικὴ διδασκαλία, ἥ, καθὼς ὠνόμα-
σεν αὐτὴν τινὲς τῶν ἡμετέρων, Πραγματογνωσία.

Τριπλῇ τις εἶναι ἡ φύσις τοῦ μαθήματος τῆς Πραγμα-
τογνωσίας· α) δι' αὐτοῦ συνηθίζει ὁ πᾶς νὰ γνωρίζῃ τὸν
ἑῷ κόσμον καὶ ὁρθῶς νὰ ἀντιλαμβάνηται αὐτοῦ· β' τὸ ἀντι-
ληφθὲν εἰς ὠρισμένον διανόημα νὰ ἐπεξεργάζεται· γ' αὐ-
τὸ τὸ διανόημα εἰς ἐρβολεκτικὸν σχῆμα ἐκφράσεως νὰ
ἀποτυποῖ.

τύποι προβάλλονται ἐνταῦθα ὡς σκοπεῖ τῆς εἰς τὸ λέγειν ἀσκήτως· διότι κατὰ μὲν τὴν γενικὴν ἐν τῷ σχολείῳ ἀνατροφὴν καὶ οἱ παῖδες πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ ὁ διδάσκαλος πρὸς τοὺς παῖδας ὀφείλουσι νὰ μεταχειρίζονται τὴν ὑπὸ τῶν λογίων λαλουμένην γλῶσσαν· ἐν τοῖς γλωσσικοῖς ὅμως μαθήμασι, οἱ παῖδες ἀπαγγέλλοντες, διηγούμενοι, ἢ ἔπως δῆποτε εἰς τὸν διδάσκαλον ἀποκρινόμενοι, ὀφείλουσι νὰ μεταχειρίζονται τὴν καθαρὰν καὶ κανονικὴν τῶν βιβλίων γλῶσσαν, ἣν καὶ ἐθέσαμεν ὡς σκοπὸν καὶ τέρμα τῆς ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις γλωσσικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν εἰς τὸ σχολεῖον φοιτῶντων σήμερον παίδων οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν γνωρίζουσι παρὰ τὴν φυσικὴν τοῦ λαοῦ γλῶσσαν, τὴν διάλεκτον, τὴν τοσαύτας διαφορὰς καὶ ἀνωμαλίας ἔχουσαν· ὀλίγοι δὲ τούτων εἰσὶν ὅπως δῆποτε συνηθισμένοι εἰς καθαροτέραν τινὰ γλῶσσαν. Ἐν τούτοις ἀμφότεροι οὗτοι, ὡς ἡ πείρα ἀποδεικνύει, τοσοῦτον ὀλίγον γλωσσικὸν πλοῦτον φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ἐκ τοῦ οἴκου, εἰς δὲ τὰς περισσοτέρας περιστάσεις τοσοῦτον ἀκάθαρτος καὶ ἐλαττωματικῆ, τοσοῦτον ἀσαφὲς καὶ ἀνώμαλος εἶναι ἡ γλῶσσα αὐτῶν, ὥστε ὁ μόνον φιλὸν καθῆκον ἔχει τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνάγκην ἀμετάπτωτον εὐρίσκεται, διὰ βαθμιαίας τινὸς προαγωγῆς τῶν πρώτων καὶ τελειοποιήσεως τῶν δευτέρων νὰ αὐξάνῃ, καθαρίζῃ, σαφηνίζῃ καὶ ἐξομαλύνῃ τὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ φέρῃ οὕτως αὐτοὺς εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, καθ' ὃ μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα θὰ ᾔναι κοινὸν κτῆμα πάντων, τοῦθ' ὅπερ δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου κατορθοῦται, εἰμὴ διὰ τῆς ἐνδεδελεχοῦς εἰς τὸ λέγειν ἀσκήσεως τῶν παίδων. Ἡ ἀσκήσις αὕτη ἐκτός τοῦ μεγάλου τούτου πρώτου αποτελέσματος φέρει καὶ δύο ἄλλα ἀπωτέρω μὲν, ἐπίσης ὅμως σπουδαῖα. Πρῶτον ἡ καλλίστη προετοιμασία καὶ τὸ μέγιστον βοήθημα διὰ τὴν γραπτὴν τῶν διανοημάτων ἀποτύπωσιν εἶναι ἡ προφορικὴ εἰς τὸ λέ-

ὀνομάζομεν τὰ διάφορα μέρη αὐτοῦ καὶ ὀρίζομεν τὴν θέσιν ἣν ταῦτα κατέχουσι καὶ τὰς πρὸς ἄλληλα σχέσεις αὐτῶν. Τέταρτον λέγομεν τὴν ἱστορίαν οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἀντικειμένου, ἥτοι τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν αὐτοῦ, τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς του καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Ἀφοῦ οὕτως ἐξετάσωμεν πολλὰ ἀντικείμενα, ἀσχοῦμεν πέμπτον τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ἀντιπραβάλλειν καὶ διακρίνειν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων, ἥτοι λέγομεν τὰς ὁμοιότητας καὶ διαφορὰς δύο ἢ περισσοτέρων αὐτῶν, καὶ οὕτω προβαίνει ἡ ἐργασία εὐρυνομένη βαθμηδὸν διὰ νέου ἐκάστοτε τρόπου ἐξετάσεως τῶν ἀντικειμένων συ φώνως τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῇ διανοητικῇ δυνάμει τῶν μαθητῶν· οἱ δὲ διάφοροι οὗτοι ἐξεταστικοὶ τρόποι ἀποτελοῦσι τὰ σκεῆττα τοῦ διανοεῖσθαι 1).

Ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ἀντικειμένων ἐπικρατεῖ τὸ διαλογικὸν εἶδος καὶ αἱ ἐρωταποκρίσεις μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητῶν· αἱ ἐρωτήσεις μάλιστα, τί, ποῖον, πόθεν, πῶς, διατί, πρὸς τί κτλ. συχνὰ εἶναι καὶ ἀπευθυνόμεναι οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ τὰν ἀναπλῆν, θαυμασίως συντελοῦσι εἰς τὴν παρόρμησιν πρὸς σκέψιν καὶ εἰς τὴν ἰσχυρὰν κατανόησιν τοῦ πράγματος. Τὸ διηγηματικὸν εἶδος λαμβάνει χώραν ἐνταῦθα μόνον, ὅταν πρόκειται νὰ γείνη ἐπ' νάληψιν τῶν ἤδη προσκτηθεισῶν ἀντιλήψεων. Ἐν τούτοις ὀφείλομεν ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι, καλῶς ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐποπτικῇ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀναγκαία ποικιλία καὶ μεταλλαγὴ, ὅχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀντικείμενα τῆς Πραγματογνωσίας, ἀλλὰ καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς γενικοὺς τύπους τῆς ἐποπτείας καὶ ἐξετάσεως τοῦ ἀντικειμένου.

Εἰς δύο εἶδη ἀνάγονται οἱ γενικοὶ τύποι τῆς ἐποπτείας, καθόσον οὗτοι πληροῦσιν ἢ τὸν τόπον ἢ τὸν χρόνον· διαι-

1) Ἴδε περὶ τῶν τρόπων τούτων Ἑγγειρ. Παιδαγωγικῆς Ἀριστ. Κ, Σπαθάρη σελ. 73 καὶ ἐφεξῆς.

Πάν ὅ,τι ὁπωσδήποτε εἶναι ἐποπτευτὸν δύναται νὰ γείνη ἀντικείμενον τῆς ἐποπτευτικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ὁ ὀρίζων τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν εἰς τὸν παῖδα ὀφείλει νὰ παρέχῃ πάντοτε τὰ ἀναγκαῖα ἀντικειμενικά ὄρια τῆς Πραγματογνωσίας· ἔξω λοιπὸν τοῦ ἐποπτευτικοῦ ὀρίζοντος τοῦ παιδὸς καὶ ἀνώτερον τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται τι πρὸς τὴν διδασκαλίαν τούτην. Διότι πρὸ πικνὸς ἄλλου εἶναι ἀναγκαῖα ἰσχυρὰ ἀντίληψις καὶ κατανόησις τοῦ πράγματος, ταύτης δὲ μὴ γενομένης ὁ μαθητὴς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον κυριότητα ἐπὶ τοῦ πλούτου τῶν γνώσεων καὶ τῶν διανοημάτων αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ καλῶς, ὅτι ἐκάστη λέξις ἔχει ὠρισμένην ἔννοιαν, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ σκέπτηται ἐπὶ τῆς λέξεως. Ἀπ' ἐναντίας μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιλήψεως καὶ κατανόησεως τοῦ πράγματος ὁ λόγος τοῦ μαθητοῦ εἶναι πάντοτε πλήρης διανοημάτων, δὲν ἀναβλαστάνει ἐξ αὐτοφῶν καὶ τυχαίων συλλογισμῶν, δὲν εἶναι ἀπόρροια μνημονικῆς καὶ ἀσυνειδήτου βουλήσεως. Καὶ ἤδη ἐρχόμενοι εἰς τὰ μερικώτερα καὶ τυπικώτερα τῆς ἐργασίας τούτης λέγομεν, ὅτι κατ' ἀρχὰς παρουσιάζομεν εἰς τοὺς παῖδας τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ πρόκειται νὰ γνωρίσωσι, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κάμνουσιν οὗτοι προσεκτικὴν κατόπτευσιν, καὶ ἀκολούθως εἰσερχόμεθα εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον. «Πρῶτον τὸ πρᾶγμα καὶ ἔπειτα ἡ λέξις». Ὅφειλομεν νὰ παρουσιάζωμεν εἰς τοὺς παῖδας πραγματικὰ ἀντικείμενα, εἰκόνας δὲ μόνον ἐν παντελεῖ ἐλλείπει τοῦ πράγματος ἢ καὶ ὡς μέσα ἀναμνήσεως δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν. Ἀφοῦ γείνη ἡ κατόπτευσις, πρῶτον ὀνομάζομεν τὸ ἀντικείμενον καὶ ὀρίζομεν αὐτὸ, ἂν ᾖναι δυνατόν, δι' ἀπλουστάτου τινὸς ὀρισμοῦ, διότι πολλάκις ὁ ὀρισμὸς ἱκανῶς δύσκολος ὢν ὀφείλει νὰ ἐπέλθῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐργασίας· δευτέρον λέγομεν τὰς διαφόρους ιδιότητας αὐτοῦ, τὸ χρῶμα, τὸ σχῆμα, τὴν πυκνότητα τὸν χυμὸν, τὸν ἥχον, τὴν κατασκευὴν κτλ· τρίτον

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΑΙ ΑΡΑΧΝΑΙ.

Ἡ ἀράχνη εἶναι ζώον κοινῶς περιφρονούμενον· πολλὰ μάλιστα τῶν ἀνθρώπων φοβοῦνται αὐτὸ ὡς τοὺς ὄφεις, τοὺς σκορπίους καὶ τὰ λοιπὰ δηλητηριώδη ζῶα. Ἐν τούτοις καὶ τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων δημιουργημάτων τοῦ Πλάστου, καὶ παρέχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὰς ὠφελείας αὐτοῦ. Ἡ ἀράχνη ἔχει ὅχι δύο ἀλλ' ὀκτὼ ὀφθαλμούς· ὥστε ἤθελέ τις συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι οὐδεμία ἐπιτηδειότης ὑπάρχει εἰς τὸ νὰ δύναται νὰ βλέπῃ τόσον ταχέως, καὶ νὰ συναρπάξῃ ἀστραπηδὸν τὰς μυίας καὶ τοὺς κίωνωπας, οἵτινες ἤθελον ἐμπέσῃ καὶ ἐμπλεχθῇ εἰς τοὺς δαιδαλόεντας ἱστοὺς αὐτῆς. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ συμπερασμὸς οὗτος εἶναι ἄδικος. Ἡ μυῖα, καθὰ παρατηροῦσιν οἱ φυσιοδίφαι, ἔχει πολλὰς ἐκατοντάδας ὀφθαλμῶν, ἐν τούτοις οὐδεμίαν πρόνοιαν λαμβάνει, οὐδὲ ποσῶς παρατηρεῖ τὸ δίχτυον, ὅπερ εἶναι ἐστημένον κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν ἀμείλικτον ἐχθράν της, ἥτις μὲ ἱκανῶς ὀγκῶδες σῶμα κάθεται παραμυεύουσα ἐν αὐτῷ. Τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην ὅχι μόνον ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ νοὸς καὶ ἐπιτηδειότητος, ἂν θέλωμεν εὐτυχῶς νὰ διέλθωμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ νὰ μὴ ἐμπέσωμεν εἰς κεκρυμμένην τινὰ παγίδα.

Πόσον λεπτὸν εἶναι τὸ νῆμα, ὅπερ μία ἀράχνη ἐν μεγίστῃ ταχύτητι δύναται νὰ φέρῃ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον τοῖχον! Καὶ ὅμως οἱ ζωολόγοι βεβαιοῦσιν, ὅτι ἐν τοιοῦτον νῆμα, ὅπερ μόλις δύναται τις νὰ ἴδῃ μὲ γυμνὸν ὀφθαλμόν, εἴμπορεῖ νὰ συγχροτῇται ἐξ ἐξακισχιλίων νηματίων καὶ ἰδοὺ πῶς. Εἰς τὴν ἄκραν τῆς κοιλίας αὐτῆς ἡ ἀράχνη ἔχει ἑξ

ρεῖται ὅθεν καὶ ἡ Πραγματ. εἰς τὴν ἐποπτεῖαν ἐν τόπῳ εὐρισκομένων ἀντικειμένων (περιγραφικὴ Πραγματογ.) καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐν χρόνῳ συμβαινόντων (διηγηματικὴ Πραγματογνώσις) καὶ ὕλη μὲν διὰ τὴν πρώτην εἶναι τὰ ἐν τῷ σχολείῳ ἐν τῇ πόλει καὶ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἀντικείμενα, ὕλη δὲ διὰ τὴν δευτέραν εἶναι ἱστορίαι, μῦθοι, καὶ ἄλλα διηγήματα. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ στοιχεῖα τοῦ διανοεῖσθαι ἵστανται ἐν ἐσωτερικῇ ὑπαμειβῇ μετὰ τῶν στοιχείων τῆς γλώσσης, διὰ τοῦτο ἡ Πραγματογνώσις ὀφείλει νὰ φέρεται εἰς ὀργανικὸν σύνδεσμον μετὰ τῆς ἐν γένει γλωσσικῆς διδασκαλίας τῆς κατωτέρας τάξεως. Ἐν ταύτῃ ἡ Πραγματογνώσις δὲν ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον μάθημα, ὡς ἐν ταῖς ἀνωτέραις, ἀλλ' εἶναι ἡνωμένη μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων γλωσσικῶν ἐργασιῶν. Ἐν τούτοις αὐτὴ αὕτη μετὰ δύο ἔτη διδασκαλίας παύει πλέον νὰ ᾔηται ἰδιαίτερον μάθημα, καὶ διήκει μὲν δι' ὅλων τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἀλλὰ μόνον ὡς γενικόν τι διδακτικὸν βοήθημα, ὡς ἀρχή· διότι ἕκαστον διδακτέον πρᾶγμα ἀρχίζει μετ' ἐποπτείας. Ἐκαστον λοιπὸν μάθημα ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ Πραγματογνώσιν, καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ σχολείῳ, ἀλλὰ καὶ διὰ παντός τοῦ βίου τὸ ἐποπτευτικῶς λογίζεσθαι εἶναι τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ λυσιτελές.

(Ἔπεται συνέχεια.)

εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι πλῆθος μικρῶν μαύρων ἀράχων, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὠνομάσθησαν ἀράχαι τοῦ ἀπεχωροῦντος θέρους συμπλέκουσι τὰ ἀπειράριθμα νεφελώδη καὶ εὐδιάρρηκτα ταῦτα δίκτυα, διὰ νὰ παίζωσι μὲ τὰς κεφαλάς τῶν διαβατῶν. Ἐνταῦθα πάλιν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις πόσον μέγα ἀποτέλεσμα φέρει μικρὰ δύναμις, φθάνει μόνον πολλοὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἀράχαι δηλητηριώδεις. Εἰς τοὺς θερμοὺς τόπους τῆς νοτιωτάτης Ἰταλίας ζῇ φοβερά τις ἀράχνη ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ταρχντέλλα. Αὕτη δάκνει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τοῦ δηλητηριώδους δήγματός της ἐπιφέρει εἰς αὐτοὺς ἀσθένειαν καὶ εἰδὸς τι ζάλης καὶ μελαγχολίας. Μέσον θεραπείας κατὰ τοῦ νοσήματος τούτου μεταχειρίζονται εἰδὸς τι χοροῦ, ὀνομαζομένου καὶ αὐτοῦ Ταρχντέλλα. Ὄταν οἱ ἀσθενεῖς ἀκούσωσι τὴν μουσικὴν παίζουσαν τὸν χορὸν τοῦτον, ἀρχίζουσιν εὐθὺς νὰ χορεύωσι κάμνοντες σφοδρὰς κινήσεις καὶ ἐλιγμούς, μέχρις ὅτου ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ νοσήματος τούτου. Εὐχόλως δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι διὰ τῶν ἰσχυρῶν κινήσεων τὸ δηλητήριον ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἄλλο εἶδος ἀξιοπαρατήρητον ἐκ τῶν ζωφίων τούτων ζῇ εἰς χώραν τινὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὀνομάζεται ἀράχνη τῶν θάμνων. Αὕτη δὲν εὐχαριστεῖται εἰς τὰς μυίας τῶν οἰκιῶν καὶ τοὺς κωνωπίσκους. Ὅχι· καταδιώκει ὠρισμένον τι εἶδος μικρῶν πτηνῶν, τὰ συναρπάζει καὶ τὰ πνίγει καὶ ἐκμυζᾷ τὸ αἷμα αὐτῶν καὶ τρώγει τὰ ὠὰ τῶν. Ἐνταῦθα ἀπορεῖ τις τί νὰ θαυμάσῃ περισσότερο, τὸ μέγεθος τῆς ἀράχνης, ἢ τὴν σμικρότητα τοῦ πτηνοῦ.

ἀδένας, ἐκ τῶν ὁποίων ταῦτοχρόνως ἐξέρχονται τὰ νημά-
τια· ἀλλ' ἕκαστος τῶν ἀδένων τούτων ἔχει ἀκριβῶς χιλίης
λεπτοτάτας καὶ μικροσκοπικὰς ὁπὰς, ἐκ τῶν ὁποίων καμ-
μία βεβαίως δὲν ἐτέθη ἐκεῖ εἰς μάτην. Ἐξερχόμενον λοιπὸν
καὶ συμπλεκόμενον οὕτω τὸ νῆμα συγκροτεῖται ἐξ ὄλων
τούτων τῶν χιλιάδων νηματίων. Ἐντεῦθεν δύναται τις καλῶς
νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἐν τοιοῦτον νῆμα, εἰ καὶ τοσοῦτον λεπτόν,
ὅμως εἶναι τόσον ἰσχυρόν, ὥστε νὰ δύνῃται τὸ ζώφριον νὰ
τρέχῃ ἄνω καὶ κάτω ἐπ' αὐτοῦ ἐν μεγίστῃ ἀσφαλείᾳ καὶ ὄχι
μόνον νὰ αἰωρῇται ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτίθεται εἰς
τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς καταιγίδας.

Ἵπὲρ πάντα θαυμασία εἶναι ἡ τέχνη καὶ ἐπιτηδειότης
μεθ' ἧς τὸ ζώφριον τεῦτο ὑφαίνει τὸν τεχνικώτατα διαπε-
πλεγμένον ἱστόν του μετὰ ἡσύχου μὲν ἀλλ' ἀκαμάτου φιλερ-
γίας, καὶ ἡ ἐπιμονὴ μεθ' ἧς ἐκ νέου διαπλέκει αὐτὸν ἄλλα
χαλασθέντα, καὶ ἐπομένως θαυμασία ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ σο-
φία τοῦ πλάστου, ὅστις εἰς ἐν τόσον μικρὸν ἀφανὲς δημι-
ούργημα ἐνέκρυψε τοσαύτην ἐπιτηδειότητα.

Ὅτι τὸ γένος τοῦτο τῶν ζώων περιέχει διάφορα εἶδη, τὸ
παρατηρεῖ τις καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διαπλε-
κομένων ἱστῶν των, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν αἰωροῦνται
εἰς τὸν ἀέρα καὶ διὰ τινων μόνον νημάτων συγκρατοῦνται
εἰς τοῖχόν τινα ἢ δένδρον, ἄλλοι δὲ εἰς τὰ φύλλα τῶν θυ-
ρῶν καὶ παραθύρων, ἄλλοι εἰς τὰς γωνίας, ἄλλοι εἰς τοὺς
ἀγροὺς κτλ. Ἀράχλαι τινὲς οὐδένα ἱστὸν ὑφαίνουσιν, ἀλλὰ
παραμονεύουσαι πηδῶσιν αἴφνης ἐπὶ τῆς λείας των. Κατὰ τὸ
ἔαρ καὶ πολὺ περισσότερον κατὰ τὸ ξηρὸν, θερμὸν καὶ ὄψι-
μον θέρος βλέπει τις πολλάκις νὰ περιδονοῦνται εἰς τὸν ἀέ-
ρα ἀπειράριθμοι λευκοῖ-ἱστοὶ καὶ κροκίδες καὶ μάλισα περὶ
τὰ δένδρα, οἱ δὲ πῖλοι τῶν διαβαινόντων τὰς δεινὰ φύτους
ὁδοὺς τῶν μεγάλων πόλεων περιβάλλονται αἴφνης ὑπ' αὐ-
τῶν. Ἐπὶ πολὺ δὲν ἡδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ πόθεν προήρ-
χοντο τὰ νήματα καὶ αἱ κροκίδες ἐκεῖνα, ἥδη δὲ εἰ πάντες

Ἡ ἀργιλοτίτκνος ἀπαντᾶται πανταχοῦ εἰς μικρότερον ἢ μεγαλύτερον βάθος ὑπὸ τὴν φυτεύσιμον γῆν. Ἀγνος οὖσα καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀκατάλληλος πρὸς καλλιέργειαν περιέχει στοιχεῖα λίαν γόνιμα καὶ ἡ ἀργιλοτιτάνωσις (marnage), ὅταν γίνηται, ὅπως πρέπει, φέρει τὰ κάλλιστα ἀποτελέσματα. Ὁ γεωργὸς πρέπει νὰ ἐξιστορήσῃ (σπουδᾶσῃ) καὶ ἐκλέξῃ τὴν ποιότητα τῆς ἀργιλοτιτάνου, τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας θέλει νὰ βελτιώσῃ. Ἀν αὐταὶ αἱ γαῖαι ᾔνε ἀργιλώδεις καὶ δυναταὶ, ἡ ἀργιλοτιτάνος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικρατεῖ ἡ τίτανος, καὶ ἡ ὁποία εἶνε ὀλίγον ἀμμώδης, εἶνε ἡ καταλληλοτέρα. Ἄν δὲ ᾔνε ἀδύνατοι καὶ ἐλαφραί, ἀργιλοτιτάνος παχεῖα καὶ περιέχουσα πολλὰ ἀργιλώδη μέρη, εἶνε προτιμητέα. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος διενεργεῖται ἡ ἀργιλοτιτάνωσις οὕτω πως. Ἐναποθέτουσι τὴν ἀργιλοτιτάνον εἰς σωρούς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ὅταν γίνῃ κόνις, διασκορπίζουσιν αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ὁμαλῶς καὶ τὴν παραχῶνουσιν ὀλίγον θαθέως διὰ τῆς ὀργώσεως.

Τὴν ἄσβεστον, ἣτις εἶνε λίθος ἐψημένος εἰς τὴν κάμινον, μεταχειρίζονται ἀντὶ ἀργιλοτιτάνου καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς βλαστήσεως πολὺ ἰσχυρότερα ἀποτελέσματα παρὰ τὴν τελευταίαν οὐσίαν. Ἀλλὰ δὲν ἀρμόζει εἰς ὅλας τὰς γαίας. Ἀσβεστοῦσι δὲ πολὺ τὰς νεωστὶ ἐκχερτωθείσας (νεοπτηθεῖσας) γαίας καὶ κατὰ πρώτην φοράν καλλιεργηθείσας.

Περὶ Λιπασμάτων.

Μὲ τὸ ὄνομα λιπάσματα περιλαμβάνομεν ὅλας τὰς ὕλας, οἷα σδήποτε φύσεως καὶ ἂν ᾔνε, αἵτινες εἶνε προωρισμέναι νὰ διατηρῶσι τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ τρέψωσι τὰ φυτά. Πᾶσα συγκομιδὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν γῆν μέρος τῶν θρεπτικῶν αὐτῆς χυμῶν, καὶ ἤθελον οὗτοι ἐντὸς ὀλίγου ἐξαντληθῇ, ἂν δὲν ἀντικαθίσταντο διὰ τῶν λιπασμάτων αἱ ἀπώλειαι,

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ κ.τ.λ.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 316.)

ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΓΑΙΩΝ.

* Μέσα τῆς βελτιώσεως ἢ μεταστοιχειώσεως τῶν γαιῶν πρὸς πλείονα καρποφορίαν εἶνε, ὅσα μεταχειρίζομεθα, διὰ νὰ τροποποιήσωμεν τὴν ποιότητα αὐτῶν, ἢ γουν ν' αὐξήσωμεν τὴν ὑγρασίαν τῶν πολλὰ ξηρῶν, νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν τῶν πολλὰ ὑγρῶν, νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν συνεκτικότητα τῶν ἐλαφρῶν, καὶ νὰ ἐξασθενίσωμεν τὴν τῶν δυνατῶν γαιῶν. Εὐκόλῳ εἶνε νὰ ἐννοήσῃ τις, ὅτι τὰ μέσα τῆς βελτιώσεως πρέπει νὰ ποικίλλωσιν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν γαιῶν, καὶ αἱ κυριώτεραι ὕλαι, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο εἶνε ἡ ἄμμος, ἡ ἄργιλλος, ἡ ἀργιλοτίτanos (marl) καὶ ἡ ἄσβεστος. Δύναται τις νὰ βελτιώσῃ ἔδαφος ἀργιλώδες ἀναμιγνύων μὲ αὐτὸ ἄμμον, καὶ ἀμμῶδες ἢ τιτανῶδες (calcaire) ἀναμιγνύων ἄργιλον. Ἀλλ' ὅλας ταύτας τὰς ἐργασίας δὲν παρακολουθεῖ πάντοτε ἡ ἐπιτυχία· διότι ἡ ἄμμος δυσκόλως συμφύεται εἰς ἓν μὲ γαίης ἀργιλώδεις συνεκτικὰς, καὶ ἡ ἄργιλλος, ἥτις εἶνε φύσει συμπαγὲς, δὲν δύναται νὰ συνενωθῇ μὲ τὰς ἀμμῶδεις γαίας, εἰμὴ καθ' ὅσον εἶνε διηρημένη καὶ σχεδὸν εἰς κόνιν κατατετριμμένη. Ἀναπληρῶσι δ' αὐτὴν διὰ τῆς ἀργιλοτιτάνου, τῆς ὁποίας ἡ ἐνέργεια εἶνε ἀποτελεσματικωτέρα καὶ ἡ χρῆσις εὐκολωτέρα.

Ἡ ἀργιλοτίτanos εἶνε μίγμα διαφόρων εἰδῶν γαιῶν, ποικίλλον ἐπ' ἀπειρον ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῶν ὑλῶν, αἵτινες συναπαρτίζουσιν αὐτήν. Ὅτε μὲν εἶνε ἡ κιμωλία ἢ ἡ τίτanos τὰ ἐπικρατοῦντα εἰς τὸ μίγμα, τότε δὲ ἡ ἄργιλλος καὶ ἡ ἰλύς ἢ ὁ πηλὸς καὶ ἄλλοτε ἡ ἄμμος καὶ οἱ κάχληκες,

τελέσματα καὶ ὡς λίπασμα καὶ ὡς μέσον βελτιώσεως εἰς τὰς ἀργιλώδεις, συμπαγεῖς καὶ ὑγρὰς γαίας.

Ἡ θειοῦχος τίτανος (platre), τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις εἰς τὴν Γεωργίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ III. αἰῶνος, εἶνε ἐν τῶν πολυτιμοτάτων λιπασμάτων, τὰ ὁποῖα δύναται τις νὰ μεταχειρισθῇ διὰ τὰ φυτὰ τῶν τεχνητῶν λειμῶνων (λιβαδίων), τὸ τριφυλλιον, τὴν μηδικὴν πόαν (εἶδος καὶ τοῦτο τριφυλλίου) καὶ τὴν ὄνοβορυχίδα. Ἡ θειοῦχος τίτανος γίνεται κόνις καὶ σκορπίζεται μετὰ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν φυτῶν, ἅμα ἀρχίσωσι νὰ φυτρώνωσιν ἢ ὅταν τὰ χόρτα εἶνε δώδεκα ἕως δεκαπέντε ἑκατοστόμετρα ὑψηλά. Τὴν σκορπίζουσι δ' ἐσπέρας ἢ πρωτὶ εἰς τὴν ὁρῶσον ἐν καιρῷ ἡσυχῇ καὶ συννεφεῖ πρὸ ἢ μετὰ τὴν βροχὴν. Αὕτη ἡ ἐργασία γίνεται συνήθως κατὰ τὸ ἔαρ.

Περὶ Δημητριακῶν καρπῶν.—Περὶ σίτου.

Δημητριακοὶ καρποὶ με κοιινὸν ὄνομα λέγονται ὁ σῖτος ἡ κριθή, ἡ βρώμη (τουρκ. γιουλάφι), ἡ μελίνη (καλαμπόκι), ἡ ὄρζα καὶ ὁ ἀρβόσσιτος (γαλλ. mais). Τὰ δὲ φυτὰ τὰ περάγοντα αὐτοὺς εἶναι ἑλα ἐνιαύσια. Διότι ἡ ἐλάχιστησις αὐτῶν συμπληροῦται συνήθως ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν καὶ δὲν ὑπερβαίνει ποτὲ τὴν περίδον ἐνὸς ὁλοκλήρου ἐνιαυτοῦ. Ὁ κοινὸς αὐτῶν ὀνομαζόμενος καλὰ μὲν, ἐκπληροῦ πολλὰς ἀνάγκας καὶ ἰδίως χρησιμεύει πρὸς διατήρησιν τῶν κατοικιδίων ζώων. Οἱ κόκκοι τῶν δημητριακῶν καρπῶν γενόμενοι ἄλευρον ἀποτελοῦσι τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Κατὰ θείαν δ' οἰκονομίαν σχεδὸν ὅλαι αἱ χῶραι τῆς οἰκουμένης εἶνε ἐπιτήδεια εἰς καλλιέργειαν τινῶν τῶν φυτῶν τούτων. Διότι ἄλλα μὲν ἀγαπῶσι τὸ χυσιεὶκὸν κλίμα τῶν τροπικῶν, ἄλλα δὲ, καὶ ταῦτα εἶνε τὰ πολυχρησιμότερα, προτιμῶσι τὰ ἡμέτερα συκτασμένον κλίμα καὶ δὲν φοβοῦνται τὸν μακρὸν χειμῶνα τῆς βορείου Εὐρώπης.

Μεταξὺ ὅλων τῶν Δημητριακῶν καρπῶν ὁ σῖτος κατέχει τὴν

τάς ὁποίας αὕτη ὑπέστη. Τοῦτο καλεῖται καὶ κόπρισμα τῆς γῆς.

Τὸ γενικῶς εὐχρηστον λίπασμα τὸ μᾶλλον κατάλληλον καὶ τὸ μᾶλλον εὐκόλον νὰ τὸ προμηθευθῇ τις πανταχοῦ, ὅπου τρέφονται κτήνη, εἶνε ἡ κόπρος (κοπριά), τοῦτίστι τὰ χόρτα καὶ ἄχυρα, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν ὡς σιτῆς ἢ στρωμνὴ τῶν κατοικιδίων ζώων, οἶον ἵππων, βοῶν, προβάτων κτλ. Ἡ κόπρος τῶν ἀγρῶν εἶνε συνήθως μίγμα χόρτων, ἀχύρων καὶ περιττωμάτων τῶν διαφόρων ζώων, τὰ ὅποια τρέφονται ἐν αὐταῖς. Ἐνίοτε δὲν κάμνουσι χρῆσιν τούτου τοῦ μίγματος, ἀλλ' ἐπιρρίπτουσιν εἰς πᾶσαν γῆν τὴν κόπρον, ἣτις ἀρμόζει κάλλιον εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς: τῶν μὲν χειρσφύρων π. χ. ζώων, ἣτις εἶνε παχυτέρα εἰς τὰ ἀμμόδη, ἐλαφρὰ καὶ ξηρὰ ἐδάφη: τῶν δὲ ἵππων, ἣτις εἶνε θερμότερα, εἰς τὰ ψυχρὰ καὶ ὑγρά.

Τὴν κόπρον τῶν ἐρισφύρων ζώων προσάπτουσιν ἀμέσως εἰς τὴν γῆν διὰ τοῦ αὐλίσματος (μυνηδρίσματος). Ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὸν τρόπον τοῦ ἐπικοπρίζειν τὴν γῆν διὰ τῆς ἐν καιρῷ νυκτὸς διαβάσεως τῶν προβάτων, τὰ ὅποια κλείουσι ἐντὸς μέρους περιφραγμένου μὲ πλοκοῦς. Δίδουσι δ' εἰς τοῦτο τὸ μέρος δικαστάεις τριαύτας, ὥστε ἕκαστον ζῶον δὲν ἔχει, εἰμὴ διὰστημα ἐνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου: ἐπιφάνειαν τὴν ὁποίαν δύναται ἐν πρόβατον νὰ λιπάνῃ μὲ τὴν κόπρον τοῦ εἰς μίαν νύκτα.

Ὀνομάζουσι λιπάσματα πράσινα φυτάτινα, οἶον τὸ πῖτον, τὸν ὄροβον, τὴν ῥαφάνην ἢ ἀγριοκράμβην, τὸ τριφύλλιον καὶ τὴν μελίνην ἢ καλαμόσιτον (καλαμπόκι), τὰ ὅποια σπείρουσι πυκνότερα παρὰ τὸ σύνθηες, καὶ τὰ ὅποια καταχωννύουσιν εἰς τὴν γῆν, ὅταν ἡ σπορὰ εἶνε εἰς τὸ ἄνθος τῆς. Τὰ πράσινα λιπάσματα ἀρμόζουσι πρὸ πάντων εἰς τὰ θερμὰ κλίματα καὶ διὰ τοῦτο ἀρμόζουσι μᾶλλον εἰς τὰς ξηρὰς παρὰ εἰς τὰς ὑγρὰς γαίαις.

Ἡ στάκτη, καὶ μάλιστα ἐκείνη, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν εἰς τὴν θολοστάκτην (μπογάδαν) πηράγει καλὰ ἀπο-

ρίαν. Ὁ Κύριος ἐφόρει κόκκινον ἱμάτιον με χρυσᾶ κράσπεδα, ἡ βοστρυχισμένη φενάκη του ἦτο με λευκὸν ἄμυλον πασπαλισμένη, εἰς δὲ τὴν χεῖρα ἐκράτει πῖλον παρυφᾶς ἔχοντα. Ἡ Κυρία ἦτο ἐνδεδυμένη ξανθίζον μεταξωτὸν ὕφασμα (τζαμφέσι) με ἀργυρᾶ πετάλια, εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐφόρει κομφὸν πιλίον με πτερὰ, εἰς δὲ τὴν χεῖρα ἐκράτει ῥιπίδιον. Ἀμφότεροι ὤρχοϋντο με χάριν καὶ συγχὰ ἑκαμνον τεχνικώτατα σκιρτήματα· ἕκαστος δὲ τῶν παρόντων διαβεβαίους, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ θαυμάσῃ ἐπαξίως τὴν ἐπιτηδεϊότητα τῶν χαριεστάτων τούτων παιδίων.

Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν γέρων ἀξιωματικὸς, ὅστις παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, λαμβάνει ἐξ αὐτῆς ἓν μῆλον καὶ ῥίπτει αὐτὸ μεταξὺ τοῦ ὀρχου μένου ζεύγους. Αἰφνης Κύριος καὶ Κυρία ὁρμῶσιν ἐπὶ τὸ μῆλον, ἐρίζουσι πρὸς ἀλλήλους ὡς λυσσαλέοι, ξεσχίζουσι τὰς προσωπίδας καὶ τοὺς κεφαλοδέσμους των, καὶ ἀντὶ ζεύγους ἐπιτηδείων παιδίων παρουσιάζονται δύο ἄσχημοι πίθηκοι. Ὅλοι οἱ συνδαιτυμόνες εἰς τὸ θέαμα τοῦτο ἐξεκκρόδισθησαν ἀπὸ τὸν γέλωτα· ὁ γέρων ὅμως ὄχι παίζων ἀλλὰ σπουδάζων «Πίθηκοι, εἶπε, καὶ ἀνόητοι δύνανται πάντοτε νὰ ἦναι λαμπρότετα ἐστολισμένοι, ταχέως ὅμως ἀνακαλύπτονται τίνες ἀληθῶς εἶνε.

ΟΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟΙ ΛΙΘΟΙ.

Πλούσιος Κινέζος περιεπάτει εἰς τὸν δρόμον μετὰ κόμπου καὶ ὑπερφανείας καὶ ἐσεμνύνετο λίαν ἐπὶ τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ ἱματισμῷ, ὅστις χρυσούφαντος ὦν ἐκοσμεῖτο καὶ ὑπὸ πολυτίμων λίθων. Γέρων, πτωχὸς καὶ κακῶς ἐνδεδυμένος Βόνζης ἀπήντησεν αὐτὸν, ἐστάθη ἐνώπιόν του, τὸν παρετήρησε πολλὰ· κίς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, ἔκυψε κατόπιν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἐδάφους, καὶ τὸν εὐχαρίστησε ταπεινότατα διὰ τοὺς πολυτίμους λίθους του. «Πῶς, ἡρώτησε

πρώτην θέσιν διὰ τὴν ἀξιολογότητα καὶ ὠφέλειαν αὐτοῦ. Ἡ ὕ-
λική, εὐημερία τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν ἐξαχρᾶται ἀπὸ
τὴν καλλιέργειαν τοῦ πολυτίμου τούτου φυτοῦ. Ἐκ τοῦ ἀλεύ-
ρου τοῦ σίτου κατασκευάζεται ὁ καλῆτερος ἄρτος· τὰ δὲ πί-
τυρα χωρισθέντα τοῦ ἀλεύρου δυνάμεθα ἐπωφελῶς νὰ μεταχει-
ριθῶμεν πρὸς διατροφήν τῶν κατοικιδίων ζώων καὶ πρὸ πάν-
των τῶν ὀρνίθων καὶ ἄλλων κατοικιδίων πτηνῶν. Τὸ ἄχυρόν
του χρησιμεύει καὶ ὡς τροφή καὶ ὡς στρωμνὴ τῶν κτηνῶν. Ὁ
σίτος εὐδοχιμεῖ πολὺ καλὰ εἰς ὅλα τὰ ἐδάφη. Ἄλλ' αἱ προσ-
φορώτεραι δι' αὐτὸν γαῖαι εἶνε αἱ περιέχουσαι ἀναλόγως πλει-
ότερον ἄργιλον ἢ τίτανον. Ἀπαιτεῖ προσέτι γῆν ἐπιμελῶς
καλλιεργημένην καὶ πολὺ κοπριμένην.

Ὁ σίτος σπείρεται τὸ φθινόπωρον κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον
καὶ δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος μένει εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς. Θε-
ρίζεται δὲ τὸν Ἰούνιον. Τινὰ εἶδη σίτου γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα
δψιμα (ἢ Μαρτιάτικα) σπείρονται τὸ ἔαρ καὶ δὲν μένουσιν εἰς
τὴν γῆν, εἰμὴ τρεῖς ἢ τέσσαρας μόνον μῆνας.

Ὁ σίτος συνήθως προσβάλλεται ὑπὸ τινος ἀσθeneίας καλου-
μένης ἐρισύβης, ἥτις καταστρέφει τὴν εἰσοδείαν. Διὰ νὰ
προφυλάξωσιν αὐτὸν, ὅσοι οἶόν τε, ἀπὸ τὴν ἀσθeneian ταύτην
συνηθίζουσι νὰ τὸν μωσχεύωσι μὲ ἀσθεστόνερρον, πρὶν τὸν σπεί-
ρωσιν, μᾶλλον δὲ, ἀφοῦ τὸν πλύνωσι μὲ θολοστάκτην, νὰ κοκ-
κίσωσιν αὐτὸν μὲ ἄσβεστον.

(Ἐπεὶται συνέχεια).

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

■ Εὐγενής τις προσεκάλεσε φίλους του εἰς μεγαλοπρεπὲς δεῖ-
πνον. Ἐνῷ δὲ οὗτοι ἐκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν, εἰσῆλθον εἰς
τὸ ἐστιατήριον δύο προσωπιδοφόροι, οἵτινες κατὰ τὸ ἀνάστημα
δὲν ἦσαν ὑψηλότεροι πενταετῶν ἢ ἑξαετῶν παιδίων, καὶ παρί-
στανον ἕνα τινὰ ἐπίσημον Κύριον καὶ μίαν τινὰ ἐπίσημον Κυ-

εἰπέ μοι πρῶτον τίς μέλλει νά προφέρῃ τὰς τέσσαρας ταύ-
τας λέξεις, ἐγὼ ἢ ὁ θεός; Ἄμα ἤκουσεν παρὰ τοῦ ἐρημίτου
ὅτι ἦτο χρεῖα νά τὰς ἐκφωνήσῃ αὐτός, ἀνεχώρησε με κα-
κίαν καὶ ὀργήν περισσοτέραν τῆς πρώτης.

Ὁ μῦθος ἔηλοῖ, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι δίδουσιν ἀκρόασιν
εἰς λόγους διαλλαγῆς ὅχι δι' ἀγάπην τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἐλ-
πίζοντες ν' ἀδικῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς χωρὶς κἀνένα ἐλεγχον.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

* Γάλλος καὶ Ἀγγλος ἤριζον πρὸς ἀλλήλους ποῖον ἐκ
τῶν δύο ἐθνῶν ὑπερτερεῖ τὸ ἕτερον κατὰ τὴν στρατιωτικὴν
δόξαν, τὴν πρόοδον εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, τὴν
γλῶσσαν, τὰ γράμματα κ.τ.λ. Ἐκαστος καταλαμβάνει,
ὅτι εἰς τὸ τέλος τῆς ἐριδος ἦσαν τόσον προχωρημένοι ὅ-
σον καὶ εἰς τὴν ἀρχήν, ἤγουν ὅτι ἐκάτερος ἦτο πεπεισμένος
ὅτι τὸ ἔθνος τοῦ ἦτο τὸ πρῶτον μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων
ἐθνῶν. Ἀλλ' ὁμως ὁ Γάλλος θέλων μὲ τρόπον εὐγενῆ νά
δώσῃ πέρας εἰς ἐριδα ὅχι τόσον εὐχάριστον, ἔκραξε· «Τέλος
Κύριε, ἂν δὲν ἤμην Γάλλος, ἤθελον νά ἦμαι Ἀγγλος». Καὶ
ἐγὼ, εἶπεν τὸ ἀγέρωχον τέκνον τῆς Ἀλβιώνος, «ἂν δὲν
ἤμην Ἀγγλος, ἤθελον νά ἦμαι Ἀγγλος».

* Πάντες γινώσκουσιν, ὅτι αἱ Βρυξέλλαι ἦσαν ἄλλοτε ὁ
καθ' αὐτὸ τόπος τῆς παρατυπώσεως (contre-façon) ἐν Εὐ-
ρώπῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν πρὸ πάντων Γαλλικὰ βιβλία, τὰ ὁ-
ποῖα πικρετύπουν εἰς πλῆθος οἱ Βέλγαι τυπογράφοι, ἐξημί-
ναν σημαντικὰ τοὺς Γάλλους συγγραφεῖς καὶ τυπογράφους.
Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ὁ Ἀλέξανδρος Δυμᾶ διερχόμενος διὰ τῶν
Βρυξελλῶν παρεκινήθη ὑπὸ νέου τινός, ὅστις ἦτο ἐργάτης

μετ' ἀπορίας καὶ στόμφου ὁ πλούσιος, μήπως σοὶ ἔδωκά ποτέ τινα ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων; Ἀληθῶς οὐδέποτε, ἀπήντησεν ὁ γέρων μοναχός, ἀλλὰ μοὶ δίδετε ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω καὶ νὰ θαυμάσω τὸν λαμπρὸν τοῦτον ἱματισμὸν καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους σας, καὶ νὰ ἐξισωθῶ μὲ ὑμᾶς κατὰ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν· διότι οὐδεμία ἄλλη διχορὰ ὑπάρχει ἤδη μεταξὺ ἡμῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὑμεῖς μὲν λαμβάνετε τὴν φροντίδα καὶ τὸν κόπον νὰ καθαρίζετε καὶ διατηρῆτε αὐτοὺς, ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἀπηλλαγμένος τούτου τοῦ κόπου.

ΜΥΘΟΣ.

*Ἠλθέ ποτε εἰς ἐρημίτου τινὸς τὸν νεὺν ἡ παράξενος ἐπιθυμία νὰ φιλιώσῃ τὸν διάβολον μὲ τὸν θεόν. «Βλέπεις, Κύριέ μου, ἔλεγε πρὸς τοῦτον, ὅτι ὁ ἄσπενδος ἐχθρὸς σου διάβολος ἀρπάζει καθ' ἡμέραν ἐν ἐκ τῶν πλασμάτων σου. Ἐγὼ κρίνω εὐλογον νὰ τὸν συγχωρήσῃς, διὰ νὰ παύσῃ πλέον ὁ τόσος ὀλεθρὸς τῶν ψυχῶν.» Συγκατένευσεν ὁ θεός· ὁ δ' ἐρημίτης, ὡς μεσίτης τῆς συνδιαλλαγῆς ὑπῆγε νὰ συμβουλεύσῃ καὶ τὸν διάβολον. «Τί κερδαίνεις, εἶπεν εἰς αὐτόν, ἂν σύρῃς καθ' ἡμέραν τόσας ψυχὰς εἰς τὴν κόλασιν, καὶ μὲ αὐτὰς συγχρόνως κολάζεσαι καὶ σύ; ὠφελιμώτερον ἦθελεν εἶσθαι εἰς σὲ νὰ παύσῃς τοιοῦτον πόλεμον καὶ νὰ φιλιωθῇς μὲ τὸν θεόν. Μὲ τέσσαρας μόνον λέξεις εἶμαι καλὸς νὰ διαλύσω τὴν διαφορὰν σας». Ἦρσεν εἰς τὸν διάβολον ἡ συμβουλή καὶ ἠρώτητε τὸν ἐρημίτην ποταὶ ἦσαν αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις. Ὁ ἐρημίτης ἀπεκρίθη. «Ἦμαρτον, Κύριε, συγχώρησόν με». Μετὰ χαρᾶς, ἐπρόσθεσεν ὁ διάβολος· ἀλλ'

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Γ'. ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ. 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1880.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτου οὖν
μαθήματος, ὡς οὐ γρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.

ΔΙΑΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΙ ΔΥΟ ΑΡΧΑΙΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ
ΕΙΣ ΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

* Καθὼς εἰς τὸ περὶ ἀρχῆς τῆς πολιτείας, οὕτω καὶ εἰς τὸ
περὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσης ἀκανθωδέστατον ζήτημα ὑ-
πῆρξεν ἀνέκαθεν καὶ ὑπάρχει εἰσέτι μετὰ τῶν σοφῶν ἡ
μεγίστη ἀσυμφωνία. Διὰ τὰ παραλείψω, ὅσα πεφροντισμέ-
νως πάνυ ἐφιλοσόφησαν Συσμίλχιαι, Ἑρδεραι, Οὐμβόλδοι,
Τρίμμιοι, Ρενάν, Μαξ-Μύλλερ καὶ ἄλλαι τῶν νεωτέρων
λάμποντες ὡς ἀστέρες πρῶτου μεγέθους εἰς τὸ γλωσσολο-
γικὸν στερέωμα, μόνον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ἐπι-

εἰς ἓν τῶν ἐκεῖ τυπογραφείων νὰ ἐγγράψῃ τι εἰς τὸ Λεύκωμα (album) του. Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς συνήνεσε, καὶ ἰδοὺ ἡ φράσις, τὴν ὁποίαν ἔγραψε. «Τοῦτο δὲν εἶνε παρατύπωσις τῆς γραφῆς (γραψίματος) τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμά».

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

Ἐκτορα τὸν Πριάμου Διομήδης ἔκτανεν ἀνὴρ
 Λῆας πρὸ Τρώων ἔγχρῃ μαρνάμενος.

Εἶδον ἐγὼ ποτε θῆρα δι' ὕλης τμητοσιδῆρου
 ὕπτιον ὀρθὰ τρέχοντα, ποσὶν δ' οὐχχ' ἤπτετο γαίης.

Εἰ πυρὸς αἰθομένου μέσσην ἔκκτοντάδᾳ θεΐης,
 παρθένου εὐρήσεις υἷάα καὶ φονέχ.

ΓΡΙΦΟΣ.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν τῷ Η'. τεύχους αἰνίγματος «Πανδέκτης» τοῦ δὲ γρί-
 Φου «Φίλος μὲν Πλάτων φιλτάτῃ δ' ἡ ἀλήθεια».

κὴ ὁμῶς καὶ εἰδικὴ παιδείους ἐν ταῖς σχολαίσις θέλει εἶσθαι ἐξάπαντος πρᾶγμα δύσκολον, διὰ νὰ μὴ εἴπω ἀδύνατον.

Ναί, ἤθελεν εἰπεῖ τις, οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν ἀξιολογότητα ταύτην τῆς γλώσσης· ἀλλὰ διὰ τί πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν σπουδάζεται ἡ μητρικὴ ἢ ἄλλη τις (ζῶσα ἢ) ὁμιλουμένη ξένη γλῶσσα, ἀλλ' ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ, αἵτινες, ὡς ἀπὸ πολλῆς ἀποθανοῦσαι, φαίνεται τοῦλάχιστον, ὅτι δὲν κινουσι τόσον τῶν σπουδαζόντων τὸ διάφορον; (intérêt)—Τοὺς δισταγμοὺς τούτους θέλων νὰ διασκεδάσω, ἐξέλεξα ὡς ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος ἀρθροῦ τὴν ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῆ ἔκθεσιν καὶ ἀπόδοσιν τῶν λόγων, δι' οὓς διδάσκονται αἱ δύο ἀρχαῖαι κλασσικαὶ γλῶσσαι εἰς τὰ γυμνάσια, ἐλπίζων, ἂν ὅχι ἄλλο, τοῦλάχιστον, ὅτι θέλω δυνηθῆ δι' αὐτοῦ ν' ἀνάψω εἰς τῶν φιλοκάλων ἀναγκαστῶν τοῦ Πανδέκτου τὰς καρδίας σφοδρότερον τὸν πρὸς τὰ ἀνθρωπικὰ Γράμματα (Humanités) ἔρωτα. Ἐξαιτοῦμαι ὁμῶς τὴν συνήθη αὐτῶν ἐπιείκειαν, ἂν, ὡς σχεδίασμα ἀπλοῦν, δὲν ἀνταποκριθῇ κατὰ πάντα εἰς τὰς προσδοκίας των.

Ἐπειδὴ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν εἰς τὰ γυμνάσια ἔχει διπλοῦν σκοπὸν, ἓνα μὲν νὰ οἰκειώσῃ τὸν μαθητὴν μὲ τὴν καθόλου οὐσίαν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ἕτερον δὲ νὰ περιπαιήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἔξιν τοῦ ἐκφράζεσθαι ὀρθῶς καὶ τεχνικῶς διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου (7), πρέπει ἀναγκαίως ν' ἀποδειχθῇ πρῶτον μὲν διατί ἡ Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης συμβάλλει κυρίως εἰς τὸ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν μαθητὴν τοῦ γυμνασίου εἰς τὴν τῆς Φιλοσοφίας σπουδὴν· δεύτερον δὲ διατί πρὸ πάντων αἱ κλασσικοὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων εἶνε ὅχι μόνον τὰ καταλλεστότερα δι' αὐτὸν παραδείγματα πρὸς μίμησιν τεχνικῆς τῶν ιδιῶν παραστάσεως, ἀλλὰ καὶ μέρος ὁλοκληρωτικὸν εὐμεθόδου καὶ ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν, ἀρχίζοντες ἀπὸ τοῦ πρώτου, τί γνωματεύουσι περὶ τούτου αἱ βαθύνουες

κρατοῦσι περὶ τούτου τρεῖς γινῶμαι διάφοροι. Διότι οἱ μὲν δογματίζουσιν, ὅτι ἡ γλῶσσα, ἡ τὰ ὀνόματα εἶνε φύσεως νομοθετήματα, (1) οἱ δὲ, ὅτι ἡ ὀρθότης αὐτῶν εἶνε συνθήκη καὶ ὁμολογία, (2) τρίτοι δὲ τινες, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν (3). Τῶν δύο τελευταίων γινωμῶν ἀπορρίπτοντες τὴν σήμερον εἰ διασημότεροι τῶν φιλολόγων τὴν μὲν ὡς μυθικὴν, τὴν δὲ ὡς προϋποθέτουσαν τὴν γλῶσσαν πρὸ τῆς γλώσσης παραδέχονται τὴν πρώτην ὡς ὀρθοτέραν, ἂν καὶ δὲν ἀρνῶνται, ὅτι ἡ μὲν δύνاميς καὶ χρεία τῆς γλώσσης εἶνε δεδομένα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτῆς προσδιορίζεται κατὰ μέγα μέρος καὶ διὰ τῆς ὀνοματοθεσίας.

Ἄλλ' ἂν περὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσης αἱ γινῶμαι τῶν σοφῶν ἦνε διεσχισμένα, περὶ τῆς ἀξίας ὅμως αὐτῆς συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους πληρέστατα, καὶ δὲν ὥκνησαν πάντες ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος νὰ πλέξωσιν αὐτῇ τὸν πρέποντα ἔπαινον. Καὶ τῷ ὄντι οἱ μὲν ὠνόμασαν αὐτὴν Δυναμικὴν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου (4), οἱ δὲ θυγατέρα τοῦ λογικοῦ, ἄλλοι θήκη, εἰς ἣν βάλλεται τὸ ξῖφος τοῦ πνεύματος, καὶ ἄλλοι νομισματοκοπεῖον, ἐν ᾧ ἐκτυπῶν καὶ χαράσσων τὰ αἰσθήματα καὶ διανοήματα αὐτοῦ ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως πλαστοεῖς ἐπίγειος βασιλεὺς, βάλλει αὐτὰ εἰς κυκλοφορίαν παγκόσμιον (5).

Τὴν ἀξίαν ταύτην τῆς γλώσσης καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος ὡς μέσου ἀγωγῆς θεωρουμένης ἐκτιμῶντες ἀρχούτως καὶ οἱ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῆς νεολαίας περὶ πολλοῦ ποιούμενοι ὥρισαν, ὥστε ὑπὲρ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ὅλου χρόνου τῆς ἐν ταῖς γυμνασίαις μόνον μαθητείας αὐτῶν νὰ δαπανᾷται εἰς τὴν τῶν γλωσσῶν σπουδὴν, ἥς ἄνευ, καὶ ἂν δὲν καταντήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὡς λέγει ὁ Ρωμαῖος Ὀράτιος, *matum et turpe pecus* (6), ὕλι-

μεν ἐποικοδομεῖ καὶ ἀναφέρεσθαι πάντοτε, ὡς ὁ πῆχυς ἐ-
κεῖνος, δι' οὗ θέλομεν μετρεῖ ὅποιανδήποτε ξένην γλῶσ-
σαν. Ἡ Γραμματικὴ λοιπὸν τῆς μητρικῆς γλώσ-
σης, ἃν καὶ ἦνέ τι δεύτερον λόγου, συντελεῖ ὁμῶς τὰ μέ-
γιστα εἰς τὸ νὰ κάμῃ καρποφορωτέραν τὴν κυρίως γραμ-
ματικὴν διδασκαλίαν διὰ τῆς πρὸς τὴν μητρικὴν συγκρί-
σεως τῆς ξένης γλώσσης, ἥς ἀνευ εἶνε τῶν ἀδυνάτων ὁ
μαθητῆς νὰ λάβῃ εὐκρινῇ ἰδέαν τῶν σχέσεων τῶν λέξεων
καὶ προτάσεων πρὸς ἀλλήλας καὶ τῶν δι' αὐτῶν παριστανο-
μένων ἐννοιῶν καὶ κρίσεων.

Ὅτι δὲ πρὸς γυμνασίαν τῶν ἐξ ἀντικειμένου καὶ ἐξ ὑπο-
μένου κατηγοριῶν, ὧν τέλος ἔσχατον εἶνε τὸ ὁρθῶς συλ-
λογίζεσθαι, ἐκλέγουσι τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν
γλῶσσαν, ὁ λόγος τούτου, ὑπάρχει νῦν μὲν εἰς τὴν τελειό-
τητα τῆς Γραμματικῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, νῦν δὲ εἰς
τὸ ὅτι εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, διὰ νὰ λάβῃ ὁ μαθητῆς
καθολικὴν τινὰ καὶ ἐπιστημονικὴν παιδευσιν, νὰ μυηθῇ
πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαιότητα, τὴν κοιτίδα πάσης τέχνης
καὶ ἐπιστήμης. Διὰ νὰ βεβαιωθῇ τις περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ
πρώτου, ἃς ἀνείξῃ τὴν τυχοῦσαν Γραμματικὴν μιᾶς τῶν
νεωτέρων γλωσσῶν καὶ θέλει πεισθῇ περὶ τῆς πτωχείας καὶ
τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ γένη, πτώσεις,
καὶ ἀριθμοὺς καὶ τοῦ ῥήματος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐγ-
κλίσεις, χρόνους καὶ τὰ παρόμοια. Ὅσον πλουσία ἐξ
ἐναντίας εἶνε ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ ἐν μέρει ἡ Λατινικὴ
γλῶσσα ὡς πρὸς τοῦτο! Καὶ αἱ λεπτότεραι διαφοραὶ ἢ
χρωματισμοὶ τῶν σχέσεων τῶν ἐννοιῶν αἰσθητοποιοῦνται
εἰς αὐτάς διὰ τινος χωριστοῦ τρόπου (τύπου) ἢ δευτερευού-
σης κατηγορίας, διὰ τὴν κατ' εἶδος βέβαια τελειότητα καὶ
τὸν πλαστικὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, συνεχόμενον στενῶς καὶ
πηγάζοντα ἐκ τῆς ἀρχῆς (principe) τῶν παλαιῶν, ἧτις συνί-
σταται εἰς τὴν ἐκπνευμάτισιν τρόπον τινὰ τοῦ αἰσθητοῦ, τὸ
ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπόβλητον παρ' αὐτοῖς,

Γερμανοί, τούς οποίους, όταν πρόκειται λόγος περὶ φιλολογικῶν καὶ μάλιστα τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ Γράμματα ἀφορώντων ζητημάτων, πρέπει ν' ἀκολουθῇ ἐκ ποδός, ὅστις δὲν θέλει νὰ πλανηθῇ εἰς τὰς δυσεξόδους καὶ πολυπλόκους καμπὰς τοῦ λαβυρίνθου τῆς ἀρχαιότητος.

Ἄν ὥς βάσις τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἐλαμβάνετο ἡ μητρικὴ γλῶσσα (δὲν λέγω τὴν Γαλλικὴν, Ἀγγλικὴν, ἢ ἄλλην τινὰ τῶν λαλουμένων ξένων γλωσσῶν διότι αὗται ἔχουσι κυρίως σκοπὸν πρακτικὸν ὑπὸ τῆς ἐπιμιξίας ὑπαγορευόμενον), ἴσως ὁ μαθητὴς βλέπων τὸ ἀμέθοδον ταύτης τῆς μεθόδου, ἂν συνεχώρει αὐτὸ ἡ ἡλικία του, ἤθελεν ἐρωτήσῃ μετ' ἀπορίας, ἐπιλέγων τὸ τοῦ Κωμικοῦ
 «Ἄτάρ τί ταῦθ', ἃ πάντες ἴσμεν, μανθάνω;»

Καὶ τῷ ὄντι ἡ μητρικὴ γλῶσσα, ὡς συμπεφυκυῖα μὲ τὸ πνεῦμα καὶ οὖσα τρόπον τινὰ ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστῶν καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ μαθητοῦ, κεῖται πλησιέστατα εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ γείνη ἀντικείμενον σπουδαῖον διδασκαλίας. Ἐκρεπε λοιπὸν ἐξάπαντος νὰ ἐκλέξωσι πρὸς τοῦτο ξένην τινὰ γλῶσσαν, ἣτις δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶνε ξένη καὶ ἀπέχει πολὺ ἀπ' αὐτοῦ, ἀπαιτεῖ διὰ νὰ ἐξεέλθῃ, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς αὐτὴν ὁ μαθητὴς, καὶ νὰ προσοικειωθῇ ἔλον τὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον αὕτη προσφέρει, πλειοτέραν σπουδὴν καὶ ἔντασιν τοῦ πνεύματος. «Ἡ ξένη γλῶσσα, ἀποφαίνεται ὀρθότατα ὡς πρὸς τοῦτο καὶ ὁ περι-
 κλεὴς Βόλφιος (8), σύρει καὶ προσηλόνει τὴν προσοχὴν ἰσχυρότερον, καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἡ μητρικὴ, δὲν εἶνε ἐρρίζω-
 μένη εἰς τὸ αἶσθημα, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ὑπάγωμεν τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα κατ' εὐθεΐαν εἰς τὴν τοῦ λόγου διά-
 κρισιν».

Δὲν ἔπεται ὁμως ἐκ τούτου ὡς λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι πρέπει νὰ παραμεληθῇ παντάπασι ἡ μητρικὴ γλῶσσα. Τὸυναντίον μάλιστα ἡ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἄμεσος αὐτῆς γνῶσις προϋποτίθεται, ὡς ἡ βάσις ἐκείνη, ἐπὶ τῆς ὁποίας θέλο-

ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς καθόλου διδασκαλίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλή-
λα αὐτῶν σχέσεως.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου δογματίζουσιν. Ἡ ἰδέα τοῦ
ἀρχαίου κόσμου ἐπραγματοποιήθη εἰς δύο ἔθνη, τοὺς Ἑλ-
ληνας καὶ Ῥωμαίους. Διότι εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οὗτοι ἀνή-
κουσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ ἀποτελοῦσι τὰ
δύο συστατικὰ μέρη ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ὅλου, ἀλλὰ σχημα-
τίζουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀντίθεσιν τινα. Οἱ Ἕλληνες, ὡς
ἐστραμμένοι μᾶλλον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ τὴν γνῶσιν,
εἶνε θεωρητικόν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, ὡς ἔχοντες μᾶλλον
τάσιν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις,
εἶνε πρακτικὸν ἔθνος. Οἱ πρῶτοι ἐκαλλιέργησαν πρὸ
πάντων τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας καὶ καλὰς
τέχνας, οἱ δὲ δεύτεροι προήγαγον κυρίως τὴν Ῥητορι-
κὴν, Νομικὴν καὶ καθόλου τὰς πρακτικὰς λεγο-
μένας ἐπιστήμας. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ Πολιτεία
ἔχει κατὰ τοσοῦτον μόνον σημασίαν, καθ' ὅσον συνεισφέ-
ρειν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης, παρὰ δὲ τοῖς
Ῥωμαίοις, οἵτινες ὑπῆρξαν αἰείποτε μαθηταὶ τῶν Ἑλλήνων
ὡς πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, αὕτη ἀπερρόφα καὶ
κατέπινε, οὕτως εἰπεῖν, πάντα τ' ἄλλα συμφέροντα καὶ
ὡς τὸ ὕψιστον καὶ ἥτο καὶ ἐλέγετο παρ' αὐτοῖς τὸ ν' ἀντι-
προσωπεύῃ ὁ πολίτης ἀξίως καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ
στρατοπέδῳ τὴν μεγαλόδοξον καὶ κοσμοκράτορα Ῥώμην.
Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν ἐνδόξων ποιητῶν
καὶ συγγραφέων τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἐπίσης ἀναγκαία ὡς καὶ
ἡ τῶν Ῥωμαίων. Διὰ τῶν πρώτων ἀναπτύσσεται τὸ ἐπι-
στημονικὸν πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ καὶ ρυθμίζεται καὶ
μορφῶται εἰς αὐτόν ἡ τοῦ καλοῦ αἴσθησις, ἀλλὰ τὸ
σκοπίμως λέγειν καὶ πράττειν, τὴν ἰσχὺν τοῦ λόγου
καὶ τῆς πράξεως, δύναται νὰ προσοικειωθῇ ὁ μαθητὴς
μόνον διὰ τῆς ἐπιμελοῦς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ δεύτερον, ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ Γυμνα-

ἀλλὰ καὶ μένον ἐχρησίμευεν ὡς εἰκὼν καὶ ἑκφρασις τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑπὲρ αἰσθησιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ περὶ τοῦ λογικοῦ στοιχείου τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν.

Ἀλλὰ διατί, ἤθελεν ἐρωτήσει τις, διὰ νὰ ἦνε ὁ λόγος εὐπάρυφος καὶ πιστὴ τῆς ιδέας ἑκφρασις, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ῥητορικὸν αὐτῆς στοιχεῖον, ἡ δὲ διδασκαλία ἐπιστημονικὴ καὶ εὐμέθοδος, πρέπει νὰ σπουδάσῃ ὁ μαθητὴς δύο ἀρχαίας γλώσσας; Δὲν ἤρκουν ἄρα πρὸς τοῦτο τὰ πρωτότυπα τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων μιᾶς τεύτων τῶν δύο;—Εἰς τὴν ἑνστάσιν ταύτην, φαινομένην τοῦλάχιστον ἑλλογον, ἀντιτάσσει ὁ σοφὸς καθηγητὴς Δεινχάρδος (Deinhardt) (9) τὸν ἐξῆς ἰσχυρὸν λόγον, ὅτι καὶ εἰς τοὺς λεγομένους μέσους αἰῶνας καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους πᾶσα ἐπιστημονικὴ παιδεία ἤρνετο, ὡς ἀπὸ πηγῆς τινος πολυχέυμονος, ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων καὶ ὅτι, ἐνόσῳ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν ἤκμαζεν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης ἐσελάγιζε λαμπρότερον καὶ καθαρώτερον· ἐνῷ παραμελουμένης ἐκείνης περιεκαλύπτετο συσκοταζομένη καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ τὰ πυκνὰ τῆς μυστικοφροσύνης νέφης. Τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι καθὼς κατ' ἀρχὰς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, οὕτως ἔπειτα ἔδωκε καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας καθόλου νέαν δύναμιν καὶ ζωὴν ἡ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Γραμμάτων ἀναγέννησις.

Ὅλα ταῦτα, εἶνε ὁμολογούμενα τὴν σήμερον, ὡς ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐπιμαρτυρούμενα· καὶ ὅμως δυνατὸν νὰ μὴ φαίνωνται τοσοῦτον πειστικὰ εἰς Πυρρῶνιστὰς τινὰς ζητοῦντας ἐν τοῖς τοιοῦτοις λόγοις ἐσωτερικοὺς ἐξ αὐτῆς τῆς εὐσείας τοῦ πράγματος πηγάζοντας. Ἀλλὰ καὶ τούτους ἔχουσι προχείρους οἱ φιλέλληνες καὶ φιλωρῶμαισι Γερμανοί, λαμβάνοντες αὐτοὺς τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν παλαιῶν, τὸ δὲ

ἔοιδ' αὖτις λέγω Κορυθῇ. « Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀποφαινε-
ται οὗτος, σιμὰ τῶν πολλῶν ἄλλων προτερημάτων, ἔχει
κάποιαν ἐξαίρετον γοητείαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὅχι μόνον μα-
λαχύνει τὰ ἤθη τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ τὰ κάμνει σεμνότερα
καὶ σωφρονέστερα. Εἶνε πράγμα σπάνιον, ἐπάγει ὁ ἐνάρ-
τος ἀνὴρ, νὰ καταδουλωθῇ εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ὡς
ἀνδράποδον, ὅστις ἔφθασε μίαν φορὰν νὰ πῇ εἰς κόρον τὸ
ποτήριον τῆς μαγίσσης ταύτης τῶν Ἑλλήνων γλώσσης » (10).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΩ ΑΡΘΡΟΝ.

- (1) Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων Κορυθῇ. σελ. 383.—(2) Πλάτ.
ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 384 —(3) Πλάτ. ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 425.—(4)
Novalis. Ἴδε Boeckh Encyclop. der philolog. Wissenschaften.
σελ. 723.—(5) Krug Handwoerterb. d. philos. Wissens-
chaften. τόμος Γ' σελ. 843, καὶ Ε' σελ. 317.—(6) Sermon.
4, 3.—(7) Deinhardt d. gymnasialunterricht. σελ. 56—90 καὶ
Thaulow d. Gymnasialpaedagogik σελ. 81 §. 205.—(8)
Wolf Museum d. Alterthumswissenschaft σελ. 103.—
(9) ἐνθ' ἀνωτέρω.—(10) Ἴδε Σολλογ. προλεγ. σελ. 38.

σίου καθόλου εἶνε ἡ διέγερσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος πᾶσα δὲ διδασκαλία, διὰ τὴν ἥντις μεθοδική, πρέπει ἀρχομένη ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ προβαίνει εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἐξ ἀντικειμένου πρὸς τὸ ἰδεωδες καὶ ἐξ ὑποκειμένου, οἱ ἐγκεκριμένοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων (καθὼς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν) εὐμειροῦντες τοῦ πρώτου τῶν χαρακτήρων τούτων, δύνανται τῷ ὄντι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἡ γέφυρα, δι' ἧς θέλει μεταβῆ ὁ μαθητὴς ἐκ τῆς ἐμπειρᾶς ἐπιστήμης τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν ἐπιστήμην τῶν νεωτέρων Χριστιανικῶν ἐθνῶν, οὗσαν ἀναμιφιδόλως πολὺ βαθυτέραν καὶ δυσνοητοτέραν. Καθὼς λοιπὸν σπουδάζονται εἰς τὰ γυμνάσια αἱ κατηγορίαι ὅχι καθαφαί, ἀλλ' εἰς τὴν ὅλην τῆς γλώσσης, οὕτως αἱ ιδέαι τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ πρέπει νὰ σπουδάζωνται εἰς αὐτὰ ὅχι ἀφηρημένως, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου καὶ σχεδὸν εἰς τὴν αἴσθησιν ὑποπίπτουσιν μορφὴν τῶν τεχνικῶν καὶ διανοητικῶν προϋόντων τῶν ἀρχαίων. Ταύτην τὴν ὁδὸν, κατὰ τὴν ἀφειδῆ μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας, ἐβάδισεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὅλης ἡ ἀνθρωπότητος καὶ ταύτην πρέπει νὰ βαδίσῃ καὶ ὁ κατὰ μέρος ἄνθρωπος, ἂν δὲν θέλῃ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸ χάος τῆς ἀμεθοδίας καὶ ἀνεπιστημοσύνης. Αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν πάντοτε εἶνε καταληπτότεραι παρὰ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν, ἥτις ὡς ἱσταμένη πολὺ ὑψηλότερα, εἶνε διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον δυσέφικτος εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτοπείρου καὶ μόλις πατήσαντος τῆς ἐπιστήμης τὸ πρόναον.

Οὗτοι εἶνε, φίλοι ἀναγνώσται, οἱ κυριώτεροι λόγοι, δι' οὓς διδάσκονται αἱ δύο ἀρχαὶ κλασσικαὶ γλῶσσαι εἰς τὰ γυμνάσια καὶ ἤθελον δώσει πέρας εἰς τὸ παρόν χιδιασμός, ἂν δὲν ἐστοχαζόμεν ἐπάναγκες νὰ προσθέσω ἐν τέλει αὐτοῦ περὶ τῆς ἡθοιοῦς δυνάμεως μιᾶς αὐτῶν: τῆς Ἑλληνικῆς γνῶμην ἄνδρὸς τὰ μάλιστα ἐπιδράσαντες διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ εἰς τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους: τοῦ

ὄχι πῶς ὠνομάζετο, ἀλλ' ἂν ἔχη γυναῖκα. Ὅτε οἱ Τιμηταὶ ἐμικθον, ὅτι ὁ πληθυσμὸς ὠλιγόστευε καὶ συνοικεσία συνεδένοντο μόνον ἀπὸ συμφέρον, ὑπεχρέωσαν τοὺς πολίτας νὰ ὁρκισθῶσιν, ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλουσι νυμφεύεσθαι, διὰ νὰ προσφέρωσι πολίτας εἰς τὴν πολιτείαν. Οὗτος ὁ ὅρκος ἐπέφερεν ἐνδοισμούς τῆς συνειδήσεως καὶ διαζύγια. Ὅθεν ὁ Κορβίλιος Ρούγιος ἀπέλυσε τὴν γυναῖκά του, τὴν ὁποίαν ἐκθύμως ἠγάπα, διότι ἦτο ἄγονος.

Ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀκαταπύστους πολέμους ἐθανατόνοντο πλῆθος ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο ὑπῆρχε πάντοτε ἔλλειψις στρατιωτῶν. Ἡ προθυμία τῶν ὑπὸ φιλοπατρίας διεγειρομένων πολιτῶν δὲν ἤρκει νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς στρατοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐπινόησαν ἔκτακτα μέτρα πρὸς ἐνθάρρυνσιν. Ὑπανδρὸι γυναῖκες, αἵτινες εἶχον τρία τέκνα, καὶ ἀπελεύθεροι, αἵτινες εἶχον τέσσαρα, ἦσαν ἐλεύθεραι τῆς κηδεμονίας, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ἀρχαίαν νομοθεσίαν ὑπέκειντο. Τὰς ὑπάνδρους, αἵτινες ἦσαν μητέρες τέκνων, ἐνεταφίαζον μὲ λαμπρὰ τιμητικὰ φορέματα, ἐνῶ τὰς ἀγόνους γυναῖκας ἢ τὰς ἀγάμους ἔθαπτον μὲ μεγίστην ἀπλότητα. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ εἰς τὴν Ῥώμην, καθ' ἣν ἐβίαζον τὰς χηρευσάστας νὰ ὑπανδρευθῶσι πάλιν καὶ ὁ Καϊσάρ ἀπηγόρευσεν εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἦσαν ἡλικίας κατωτέρας τῶν 45 ἐτῶν, καὶ αἵτινες δὲν εἶχον οὔτε ἄνδρας οὔτε τέκνα, νὰ φορῶσι κοσμήματα καὶ νὰ μεταχειρίζονται φορεῖα «ἐξαίρετος τρόπος, λέγει ὁ Μοντεσκιώς, διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τις τὴν ἀγαμίαν διὰ τῆς ματαιότητος».

Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο οἱ Ἴσπανοὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶνε πολὺ ἀξιοκατακριτώτερος. Διὰ νὰ αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν φορολογουμένων, ἐξέδωκαν νόμον, καθ' ὃν ἔπρεπεν πᾶς Ἰνδιάνος τὸ δέκατον πέμπτου ἔτος τῆς ἡλικίας του νὰ νυμφεύηται. Ὑπῆρξε μάλιστα βασιλεὺς τις τῆς Δουμαρχίας, ὅστις διὰ ν' αὐξήσῃ πάλιν τὸν πληθυσμὸν μιᾶς ἐπαρχίας του, συνεχώρησεν εἰς τὰ κρεῖσσιν νὰ ἔχωσιν

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.λ.π.

(Συνέχεια Ἰδ. σελ. 342.)

Περὶ Γάμου παρὰ τοῖς διαφοροῖς λαοῖς τῆς ὑφηλίου.

• Ὁ ἀνὴρ ἐξασκεῖ μόνον δικαίωμα φυσικόν, ἂν μείνη ἄγαμος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ γάμου γεννῶνται πολῖται, καὶ ἡ πολιτεία εἶνε τόσῳ ἰσχυροτέρα, ὅσω περισσότερος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν, διὰ τοῦτο ὑπῆρξαν νομοθέται καὶ Πολιτικοὶ, οἵτινες ἐτιμῶρουν τοὺς ἀνδρας, ὅσοι ἔμενον ἄγαμοι. Κατανάγκασις τοιοῦτου εἶδους ἀπαντᾷται πρὸ πάντων εἰς τὰς δημοκρατικὰς πολιτείας, αἵτινες, ὡς νομίζουσιν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ θυσιάσωσι τὴν θέλησιν τοῦ κατὰ μέρος ἀνθρώπου εἰς τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν. Ἦσαν τῆς γνώμης, ὅτι ἡ παντελής ἐγκατάλειψις, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶσιν οἱ ἄγαμοι, δὲν εἶνε ἀρκετὴ ποινὴ δι' αὐτούς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσαν εἰς αὐτὴν ἀτιμίαν καὶ σωματικὰς ποινάς. Οἱ Μωσαϊκοὶ νόμοι ἀπέβαλλον τοὺς ἀγάμους ἀπὸ τὴν Ἰσραηλιτικὴν κοινότητα, καὶ ὁ Λυκοῦργος ἀπέκλειεν αὐτοὺς ἀφ' ὅλα τὰ δημόσια ἀξιώματα καὶ δὲν ἔδιδε καὶ εἰς αὐτοὺς θέσιν εἰς τὸ θέατρον. Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσι τοὺς μισογάμους κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας καὶ ἐκεῖ ὄχι μόνον νὰ τοὺς καταφορτόνωνσι μὲ ὀνειδῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μαστιγόνωσιν ἐνώπιον τοῦ ἀγάλματος ταύτης τῆς Θεᾶς. Ἐπειτα δὲ ἐβίαζον αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος νὰ περιφέρονται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ νὰ ψάλλωσι καθ' ἑαυτῶν σατυρικά ἄσματα. Οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες ἔμειναν ἄγαμοι, δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κάμωσι διαθήκην, οὔτε νὰ δώσωσι μαρτυρίαν καὶ ἂν τοιοῦτος ἐνεφανίζετο ἐνώπιον δημοσίας ἀρχῆς, ἢ πρώτη ἐρωτησις, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνον πρὸς αὐτόν, ἦτο

μαῖός τις ἡδύνατο νὰ δανείσῃ τὴν σύζυγόν του εἰς ἓνα ἄλλον, ἂν καὶ ἐγέννησε τέκνα ἐξ αὐτῆς, ἐλλ' ἐπεφυλάττετο τὴν προτέραν ἐπ' αὐτῆς ἐξουσίαν, καὶ ἡδύνατο νὰ τὴν λάβῃ ὀπίσω πρὸς ἰδίαν χρῆσιν ἢ διὰ νὰ τὴν δανείσῃ εἰς ἓνα τρίτον. Εἰς τὴν Κρήτην ἐξέλεγον αἱ ἀρχαὶ τοὺς εὐειδεστᾶτους νέους καὶ ἐνύμφευον αὐτοὺς μὲ κοράσια ἐπίσης εὐειδέστατα, διὰ νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῆς συζεύξεως αὐτῶν μεγαλόσωμοι καὶ ἰσχυροὶ ἄνδρες, ἱκανοὶ νὰ φέρωσι τιμὴν εἰς τὸ ἔθνος καὶ νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτό.

Ὁ ἀνὴρ θέλει νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ πέραν τοῦ τάφου, καὶ ἐκ τούτου πηγάζει φυσικῶς τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ γυνὴ ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ ὅταν οὗτος μεταβῇ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ὑπάρχουσι τῷ ὄντι ἔθνη, τὰ ὁποῖα καταδικάζουσι τὰς γυναῖκας νὰ πενθῶσιν αἰωνίως τοὺς ἄνδρας των, ἐνῶ ἄλλα ἐπιτρέπουσι δεύτερον γάμον μόνον ἐπὶ τοῖς σκληροτάτοις ὅροις. Οὕτω πρέπει ἡ Ὀττεντόττη ν' ἀποκόψῃ τὸν πρῶτον ἄρμόν τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς, καὶ τῶν ἄλλων δακτύλων ὅλων ἐπίσης, ἂν χηρεύσῃ πᾶλλάκις καὶ ζητήσῃ πάλιν νὰ ὑπανδρευθῇ.

Μεταξὺ τῶν Τελουγῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν τῆς ἐμπροσθίου Ἰνδικῆς συνέβη συχνάκις νὰ στείλωσιν αἱ γυναῖκες πρόωρα εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τοὺς ἄνδρας των διὰ φαρμακεύσεως, ὅπως ἐπιδοθῶσιν ὅλως διόλου εἰς τὴν παραλυσίαν καὶ ἀσέλγειαν. Ἐξέδωκαν λοιπὸν ἐναντίον τοῦ γενικευθέντος τούτου κακουργήματος αὐστηροὺς νόμους, εἰς τοὺς ὁποῖους ἀνήκει καὶ ἐκείνος, καθ' ὃν πρέπει νὰ καταδικάζεται ἡ χήρα μὲ τὸ πτώμα τοῦ ἀνδρός τῆς εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον. Ἐὰν δὲν στέρξῃ εἰς τοῦτο, πρέπει νὰ μένῃ διὰ βίου κατὰ-κλειστος εἰς τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν καὶ ἐπιβάλλονται αὐτῇ αἱ βαρύτεραι ἐργασίαι, αἷτινες γίνονται τόσον ὀχληραί, ὥστε αἱ πλειεῖσαι ζητῶσιν εἰς τὴν φυγὴν τὴν σωτηρίαν των. Ἐὰν δὲ συλληφθῶσιν, καταδικάζονται πάλιν εἰς τὸν

ὅτι πλεῖστα νόθα, ἐνῶ παρά τισι τῶν ἐθνῶν τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς ὅλαι αἱ γυναῖκες, αἵτινες εἰς μίαν τινὰ ἡλικίαν ἐδειχνον σημεῖα τῆς ἀγονίας, ἐθανατόνοντο· διότι ἦσαν ἀνωφελεῖς εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀνάξια νὰ ζῶσιν.

Ἐν τούτοις τὰ γένη δὲν ἐπολλαπλασιάζοντο ταχέως· διότι ἠθέλησαν τρόπον τινὰ νὰ θιάσωσι τὴν φύσιν καὶ ἐφευρὼν τὰ περιεργότατα μέσα, διὰ νὰ καλύψωσι τὴν γῆν με νέα θύματα. Οἱ Περουανοὶ, οἵτινες ἐνυμφεύοντο, ἦσαν ἀπηλλαγμένοι ἐν ἐλόκληρον ἔτος ἀπὸ τοῦ φόρου καὶ εἰς τῶν βασιλέων τῆς Περσίας ἔθεσε βραβεῖα δι' ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον γεννήσει εἰς ἓν ἔτος περισσότερα τέκνα. Ὅστις εἶχε πολλὰ τέκνα, ἐλάμβανε τὰς αὐτὰς ἐνδείξεις τῆς τιμῆς, τὰς ἐπιδόσεις καὶ ὁ εἰς τὸν πόλεμον εὐδοκίμησας. Ἐπεξήσαμεν μάλιστα εἰς μίαν ὁμοίαν διανομὴν βραβείων ἐν πολιτείᾳ χριστιανικῇ καὶ Γερμανικῇ, τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ἀντήμειβεν τοὺς πατέρας, οἵτινες ἤθελον γεννήσει ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον ἐπὶ τὸν υἱόν. Ὅτε Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μικεδονίας ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, διὰ νὰ μὴ τὸν λείψωσι στρατιῶται, ὅλοι αἱ πρὸς ἤβην ὁρμῶντες ἔπρεπε νὰ νυμφευθῶσι καὶ ὁ Τιμητὴς Μέτελλος συνεβούλευσε τοὺς Ῥωμαίους μὲ τὰς ζωηροτάτας ἐκφράσεις μιᾶς πρὸς τὸν λαὸν γενομένης προσλαλιᾶς νὰ γεννῶσιν ἄνδρας.

Ἐὰν ἦνε ὠφέλιμον εἰς τὴν πολιτείαν τὸ νὰ ἔχη πολλοὺς πολίτας, ἐνδιαφέρεται ὁμως αὕτη οὐσιωδῶς ἐπίσης, διὰ νὰ ἦνε οὔτοι εὖρωστοι καὶ εὐμορφοί· ὅρος, ὅστις ἐπήνεγκε τὴν ἀνάμιξιν τῶν φυλῶν. Αἱ γυναῖκες εἶνε ἐνίοτε ἄγονοι μὲ ἓνα ἄνδρα, μὲ ἄλλον ὅμως ὅχι· καὶ ἐπειδὴ ἡ πολιτεία φροντίζει μόνον περὶ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀποβλέπει μόνον εἰς αὐτόν, κατεπάτησαν πολλάκις μὲ τοὺς πόδας καὶ αἰδῶ καὶ τιμῇ. Ὁ Λυκοῦργος συνεχώρησεν εἰς τὴν Σπάρτην νὰ ζῶσιν μὲ εὖρωστον ἄνδρα αἱ Σπαρτιάτιδες, ὅταν ὁ σύζυγός των ἦτο ἀνίκανος. Ὁ Νουμάς ἐξέδωκε νόμον, καθ' ὃν Ῥω-

χρησιν αὐτῇ ἢ συνήθεια· ἐπίσης παρά τοῖς Σίναις εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σανσί, ὅπου νέον καὶ νέαν, εἴτινες ἦσαν προσδιωρισμένοι ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, νυμφεύουσιν εἰς τὴν νεκροφόρον λάρνακα, ἂν κατὰ τύχην συγχρόνως τελευτήσωσιν.

(Ἔπεται συνέχεια.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ.

Γ.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ Ἡ ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 348.)

Εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀντικειμένων τῆς πραγματογνωσίας εἰσέρχεται ἀπὸ τοῦ β'. σχολικοῦ ἔτους, ἀφοῦ ἤδη οἱ παῖδες μάθωσιν ὅπωςδῆποτε νὰ ἀναγινώσκωσιν, αὐτὴ ἡ γλώσσα, ἥτοι τὰ ἀναγνωστικὰ τεμάχια τοῦ ἀναγνωσματορίου. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἄρα τῆς γλώσσης ἡ β'. βαθμὶς εἶναι ἡ βαθμὶς τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου. Τὸ βιβλίον τοῦτο ὀφείλει νὰ ἦναι διὰ τοὺς παῖδας ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς γραπτῆς γλώσσης, τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀφετηρία πάσης γλωσσικῆς διδασκαλίας· γίνεται δ' ἐν αὐτῷ διπλὴ τις ἐργασία ἡ ἐξῆς: α. ὀφείλουσιν οἱ παῖδες νὰ λαμβάνωσι ἀκριβῆ τινα κατανόησιν τοῦ ἀναγινωσκομένου ὑποδείγματος, καὶ δὴ ἀρμόζουσιν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. β'. ὀφείλουσι διὰ τῆς ἀσκήσεως νὰ μάθωσι νὰ ἀποδίδωσι τὸ γλωσσικῶς ἀποκτηθὲν. Δύο τινα λοιπὸν ὀφείλονται ἐνταῦθα, ἡ κατὰληψις τοῦ ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου καὶ ἡ παράστασις αὐτοῦ.

διὰ φαρμάκου θάνατον. Αἱ γινῶμαι περὶ τῆς σχέσεως τῶν χηρῶν ὑπῆρξαν κατὰ χρόνους καὶ τόπους πολλὰ διάφοροι. Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία θεώρει ἄλλοτε τὸν δεύτερον γάμον ὡς παράνομον, ἀνείχεται ὁμως αὐτόν. Ὅστις ἐνυμφεύετο δευτέραν φορὰν, κατεδικάζετο εἰς δημοσίαν μετάνοιαν, ἥτις διήρκει ἐν ἡ δύο ἔτη· καὶ ὅστις ἐνυμφεύετο τὸ τρίτον, ἡ ποινὴ δι' αὐτόν ἐτριπλασιάζετο καὶ ἐτετραπλασιάζετο. Ἡ ἐν Σαραγόσα σύνοδος ἀπηγόρευσε τῷ 692 μ. Χ. εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ ὑπανδρεύωνται δευτέραν φορὰν καὶ εἰς τοὺς ἡγεμόνας νὰ λαμβάνωσιν αὐτὰς εἰς γυναῖκας.

Ἀλλαχοῦ τότε μόνον συνεχωρεῖτο εἰς τὰς χήρας νὰ λάβωσι δεύτερον ἄνδρα, ἀφοῦ πολὺν καιρὸν εἶχον πενθήσει τὸν πρῶτον. Ἡ Ἀζιτέκη ἔπρεπε δεκατρεῖς μῆνας κατὰ συνέχειαν νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀνδρός τῆς τροφᾶς, νὰ ἐκθιάπτῃ τὰ ὅσῃα τοῦ, ν' ἀποπλύνῃ αὐτὰ ἐπιμελῶς, καὶ νὰ περιφέρῃ αὐτὰ τόσον καιρὸν, ὅσον ὁ νεκρὸς ἔμενε τεθαμμένος. Ἐθετέον ἔπειτα αὐτὰ ἐπὶ τὴν ὄροφὴν τῆς καλύβης τῆς καὶ οὕτως ἐπατρέπετο εἰς αὐτὴν νὰ λάβῃ νέον ἄνδρα. Συχνάκις ὑποχρεοῦνται τὰς χήρας νὰ ἐνδύωνται ἰδιαίτερον ἔνδυμα καὶ παρὰ τοῖς Κιρχασίοις πρέπει αὐταὶ νὰ φέρωσιν εἰς τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς των βρός κύστιν. Ἡδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἀκόμη περιττοτέρως τῶν περιέργων τούτων συνηθειῶν ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν χηρῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ παύσωμεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ προσλίτωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς συνηθείας, καθ' ἣν καὶ ἀποθνήσκοντες οἱ νεκροὶ νυμφεύονται,

Αὕτη ἡ συνηθία ἀπκνέχεται ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Οἱ παλαιὸι Πέρσαι εἶχον τὴν πεποιθήσιν, ὅτι οἱ ἐγγαμιοὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν εἶνε μακάριοι, καὶ αὕτη ἡ πεποιθήσις ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ μισθόνωσι διὰ τοὺς ἀποθνήσκοντας αἰῶνας γυναῖκας. Τοῦτο δ' ἐγίνετο ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν. Παρὰ τισὶ Μογγόλοις εἶνε εἰς

συγκεκριμένον. Δύναται τις νὰ ἐρωτᾷ τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὸν τρόπον, τὸν βαθμὸν καὶ πολλὰς ἄλλας περιστάσεις (ποῦ, πόθεν, πόσε, πότε, πῶς, ἐπὶ πόσον, πρὸς τί, διὰ τί, διὰ τίνος κτλ. κτλ.) δύναται νὰ μεταλλάσῃ λέξεις μὲ τὰς συνωνύμους τῶν, ἐν τῇ θέσει τῶν ἀντωνυμιῶν νὰ θέτῃ τὰς ἰδίας λέξεις, εἰς ἃς ἀναφέρονται ἢ τ' ἀνάπαλιν· δύναται περιγραφικὴν τινα ἔκφρασιν δι' ἀπλῆς λεξείας νὰ ἐκφράσῃ, ἢ εἰς τὴν θέσιν ἀπλῶν λέξεων περιγραφὰς νὰ εἰσάγῃ· ὀφείλει γὰρ καταδεικνύει καὶ ἐξαίρη τὰς ἀντιθέσεις, τὴν συνάφειαν τῶν λέξεων δύναται νὰ μεταβάλλῃ, συνεπτυγμένας προτάσεις νὰ ἀναπτύσῃ, καὶ συνθέτους νὰ ἀναλύῃ κτλ. κτλ. Ἀλλ' ἐννοεῖται οἷκοθεν, ὅτι ἐπὶ ἐνὸς ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου δὲν ὀφείλει τις τὰ πάντα διὰ μιᾶς νὰ πράξῃ, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλου μὲν τοῦτο, ἐπὶ ἄλλου δὲ ἐκεῖνο ἐξεταστέον. Οἱ νέοι διδάσκαλοι ὀφείλουσιν ἐπιμελῶς νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τοῦ λίαν πολυ. Σώφρων τις μετριότης εἶναι τόσον σπουδαία ἐνταῦθα, ὅσον σπουδαῖον εἶναι τὸ παιδαγωγικὸν λόγιον «Ἐν τῷ περιορισμῷ δεικνύεται ὁ διδάσκαλος».

Τὸ ὀλίγον ὅμως, ὅπερ ὁ διδάσκαλος ἐκλέγει πρὸς διασφρησιν, ὀφείλει τοσοῦτον καθαρῶς νὰ ἐξηγηθῇ, καὶ τοσοῦτον ἰσχυρῶς καὶ πιστῶς νὰ χαρακτηρισθῇ, ὥστε εἰς ἕκαστον νέον ἀναγνωστικὸν τεμάχιον νὰ γεννᾶται ἐν τῷ μαθητῇ ἡ συνείδησις τῆς προόδου, καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ εὐχαριστήσεως καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἐνισχύσεως. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ὀφείλει ὁ διδάσκαλος αἰετοτε διὰ βραχέων καὶ ὠρισμένως νὰ ἐκφράζεται, νὰ προφυλάττεται ἀπὸ τὴν ματαίαν ἐκείνην φλυαρίαν, ἣτις μεθ' ὅλης τῆς διασταυρουμένης καὶ ἐγκρασίους ἐρωτήσεως δὲν δίδει ἐν τούτοις τὴν ἐννοίαν εἰς τὸν μαθητὴν, ἀπὸ τὴν καταζύμωσιν ἐκείνην τοῦ χειμένου καὶ τὸν καταποντισμὸν αὐτοῦ εἰς τὸ ρεῦμα ὀνοματολογικῶν, συνωνυμικῶν καὶ εἰς τὸ ὕψος ἀναφερομένων διασαφήσεων. Ὅσῳ ἀπλουστερά καὶ ἀφελεστερά εἶναι ἡ διαλογικὴ ἐξέτασις, ὅσῳ μᾶλλον ἀποφεύγονται αἱ ἀνωτέρω

Ἡ κατάληψις εἶναι ἢ ἄμεσος ἢ ἔμμεσος. Ἄμεσος εἶναι, ὅταν ὁ μαθητὴς κατανῶῃ τὸ περιεχόμενον δι' ἰδίας τινὸς σιωπηλῆς ἢ μεγαλοφώνου ἀναγνώσεως, ἢ διὰ τῆς ὑπαναγνώσεως καὶ ὁδηγίας τοῦ διδασκάλου. Προϋπονοεῖται συνήθως ἐνταῦθα ἀπὸ μέρους μὲν τοῦ διδασκάλου προαφήγησις τις ἢ προϋπανάγνωσις τοῦ τεμαχίου, ἀπὸ μέρους δὲ τοῦ μαθητοῦ προσεκτικὴ μὲν ἀκρόασις τῆς ἀφηγήσεως ἐκείνης, σιωπηλὴ δὲ τις προπαρασκευὴ (προμελέτη) τοῦ ἀναγνωσέου ἐν τε τῇ σχολῇ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ. Ἡ προαφήγησις προτιμητέα πάντοτε, διότι ἐν αὐτῇ ὁ διδάσκαλος ἀναλύει τὰς δυσκολωτέρας ἐκφράσεις, καὶ φέρει τὸ ἀνάγνωσμα εἰς εὐνοητότερόν τινα τύπον. Οἷκοθεν ὁμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλέγωμεν δύσκολα τεμάχια πρὸς τὴν ἄμεσον κατανόησιν. Τὸ δεύτερον εἶδος τῆς καταλήψεως εἶναι τὸ ἔμμεσον. Διὰ ταύτης τὸ ἀναγνωστικὸν τεμάχιον ἀναλύεται εἰς εἶδος τι διαλόγου ἐρμηνευτικοῦ μὲν καὶ ἐπεξηγηματικοῦ τοῦ περιεχομένου, ἀναπτύσσοντος δὲ θαυμασίως τὴν διανοητικὴν δύναμιν τοῦ παιδός. Καὶ πρῶτον εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐνταῦθα προδιδασκαφῆνίς τις τοῦ ὅλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους. Τὰ κυριώτερα μέρη πρέπει νὰ ἐξαίρωνται, τόσον τὰ κέντρα τῶν ἐννοιῶν, ὅσον καὶ οἱ σπουδαιότεροι γλωσσικοὶ τύποι, ἐπίσης ἡ συνεξάρτησις τοῦ ὅλου μετὰ τῶν κυριωτέρων μερῶν νὰ καταδεικνύεται, ὥστε ὁ μαθητὴς νὰ λάβῃ πρῶτον γενικὴν τινα ιδέαν τοῦ ἀναγνώσματος, ἔστω καὶ ἀμυδράν, ὑφ' ἧς νὰ βοηθῇται κάπως εἰς τὴν περαιτέρω ἐργασίαν. Ἀκολούθως δὲ μεταβίβει εἰς τὴν διαλογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπὶ μέρους. Λίαν ποικίλος εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἀναλύσεως καὶ ἐξετάσεως τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ καὶ ἐδῶ ἴσα ἴσα φαίνεται ἡ περί τε τὸ διανοεῖσθαι καὶ τὴν γλῶσσαν, ἱκανότης του. Δύναται οὗτος νὰ βασανίζῃ ἐνταῦθα ἢ τὴν λέξιν ἰδίᾳ ἢ τὴν φράσιν ὅλην, νὰ συγκρίνῃ, νὰ διακρίνῃ, νὰ συγκεντρῶνῃ, νὰ ἀναλύῃ, τὰ συγκεκριμένα νὰ δέχεται ἐν ἀφαιρέσει, τὰ ἀφηρημένα νὰ φέρῃ εἰς τύπον

γεννᾶται ἡ ἀπαγγελία, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡ ἐλευθέρα ἀφῆγησις τοῦ τεμαχίου. Φέρεϊπώμεν λοιπὸν πρῶτον περὶ τῆς ἀπαγγελίας.

Ἡ ἀπαγγελία εἶναι γλωσσική τις ἄσκησις, ἥτις εἰς ἀπάσας τὰς τάξεις ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα διότι διὰ τῆς κατὰ λέξιν πιστῆς ἀποδόσεως τῶν ὀρθῶς κατανοηθέντων καὶ ἰδιοποιηθέντων γλωσσικῶν τύπων τὸ πνεῦμα καὶ ἡ γλῶσσο τοῦ παιδὸς ἐκτάκτως πλουτίζεται. Ἐνθα αἱ ἀπαγγελτικαὶ ἀσκήσεις παρμελοῦνται ἢ μετὰ νωθρότητος ἐκτελοῦνται, ἐκεῖ πάντοτε παρατηρεῖται ἐν τῇ γλωσσικῇ μορφώσει οἰκτρά τι· ἐλλείψις· ἐνθα ἀπεναντίας αὗται καλλιεργοῦνται, ἐκεῖ ἡ γλωσσικὴ διδασκαλία θάινει καλῶς. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀσκήσεις αὗται πρέπει νὰ ἐκτελῶνται κατὰ τρόπον παιδαγωγικόν. Τῆς ἀπαγγελίας προηγεῖται ἀναγκαιότατα ἡ καλὴ καὶ ἀκριβὴς διασάφησις τῆς ἀπαγγελησομένης ὕλης. Ἐνθα ἐλλεῖπει ἡ κατανόησις, ἐκεῖ ἡ ἀπαγγελία καθίσταται ἀνόητός τις βαττολογία. Ἀφοῦ ὁ παῖς συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀναγνώσματος διὰ τῆς ἀκοῆς, ὀφείλει νὰ προσλάβῃ τὴν κατανόησιν καὶ διὰ τῆς ὁράσεως, δηλαδὴ ὀφείλει νὰ ἀναγνώσῃ τὸ τεμάχιον ἄπαξ καὶ δίς, ὥστε ἡ ὀρθὴ ἐκφώνησις καὶ ὁ ἑρθὸς καὶ πιστὸς εἰς τὰ νοήματα τονισμὸς πανταχοῦ νὰ μαρτυρῇ περὶ τῆς ἀποκτηθείσης κατανόσεως. Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ ἀπομνημόνευσις οὐ ὑπ' ὄψιν τεμαχίου. Ἡ ἀπομνημόνευσις ὀφείλει νὰ γίνηται ἐν τῇ σχολῇ, καὶ μάλιστα μὲ ἐκνήν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου, ἵνα τὸ παιδίον λαμβάνῃ πείραν τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἀπομνημονεύῃ. Ὅταν τις ἀρχῇτι εἰς τοῦτο, νὰ δίδῃ λόγον εἰς τὸν πατέρα τυχαῖόν τι τεμάχιον, διὰ νὰ τὸ ἐκμάθῃ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀνευ περαιτέρω πράξεως ἀπαιτεῖ νὰ ἐξείπῃ ὁ παῖς τὴν ἐπισῴσαν ἐν τῇ σχολῇ τὸ ὑποδειχθὲν τεμάχιον, ὅταν ὁ παῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ μάτην προσπαθῇ ἐν τῷ ἔθρωι τοῦ προσώπου τοῦ νὰ ἐμβάλῃ τὰ ἀναγινωσκόμενα εἰς τὴν κερκλὴν τοῦ καὶ διὰ τῆς ἐπιτεινομένης ἀγωνίας αὐτοῦ προξενεῖ δυσαρέσκειαν εἰς

τεχνολογικαὶ παρεκβάσεις, τοσούτω μᾶλλον ὠφελῇ. Ἐπὶ πάντιν ὁ διδάσκαλος ἄς μὴ ὁμιλῇ πολὺ, ἀλλ' ἄς περιμένῃ μᾶλλον ἐπὶ μακρόν, ὥστε οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νὰ ὁμιλῶσι. «Δάλος διδάσκαλος κάμνει βωβοὺς μαθητάς».

Πρὸς ταῦτα πάντα ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ προπαρασκευάζῃ ἑαυτὸν ἐπιτελέστατα. Ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον τῆς παραδίδεως ἀπαρασκευος, διανοίγει βιαίως τὸ βιβλίον καὶ μόνον κατὰ στιγματικὰς ὑποθήκας καὶ διασκεπτικὰς ἐκφάνσεις (ὅπως τῷ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν) περιτρώγει τὸ ἀναγνωστικὸν τεμάχιον, οὕτως οὐδέποτε καὶ οὐδαμῶς κατορθώνει τι, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι εἶναι δαιμόνιον τι πνεῦμα. Ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον καὶ ἕτερόν τι. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι εἰς ἐκάστην βαθμίδα διδασκαλίας τὸ αὐτενεργὸν τοῦ παιδὸς ὀφείλει νὰ ἀναπτύσσεται· ἀλλ' εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις εἶναι ἀνάγκη ὁ μαθητὴς ὅσον τὸ δυνατόν μετὰ τὰς ἰδίας λέξεις τοῦ ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου νὰ ἀποκρίνηται, ἵνα ἰδιοποιητῇ οὕτω τοὺς γλωσσικοὺς τύπους τῆς καθαρᾶς τῶν βιβλίων γλώσσης. Μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις δύναται τις ν' ἀφήσῃ εἰς τὸν παῖδα ἐλεύθερον τὸν τύπον τῆς ἐκφράσεως. Εἰς ἀπάσας ὁμῶς τὰς κλάσεις ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μεταχειρίζεται ἀποκρίσιν ἐν πλήρει προτάσει, εἰς φράσιν μεγαλόφωνον, καθαρὰν, λογικὴν καὶ ὠραίαν.

Ἄρῃ ἤδη ὁ μαθητὴς διὰ τῆς διαλογικῆς ἐξετάσεως κατανόησιν βαθέως τὸ ἀναγνωστικὸν τεμάχιον καὶ διαφωτισθῇ ἱκανῶς περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, τότε μετὰ τὴν κατάληψιν ἀκολουθεῖ ἡ πρᾶσις, ἡ ἀπόδοσις τοῦ κατανετηθέντος. Ἡ ἀπόδοσις αὕτη εἶναι διπλῇ ἡ προφορικὴ ἡ γραπτὴ· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ λέγειν, ἦτοι περὶ προφορικῶν γυμνασμάτων, ἡ προφορικὴ αὕτη πάλιν ἀπόδοσις εἶναι δύο εἰδῶν· δηλαδή ὁ παῖς ἢ ἀπαγγέλλει αὐτὸ τὸ κατανετηθὲν τεμάχιον πιστῶς κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ λέξιν, ἢ ἐλευθέρως διεξέρχεται τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ. Ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει

ἀσκήσεις λαμβάνουσαι χώραν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν, ἐν αἷς ὁ μαθητὴς κέκτηται ὅπωςδὴποτε γλωσσικόν τινα πλοῦτον καὶ γίνονται τριχῶς· ἡ πρῶτον προαναγνωσθέντος καὶ κατανοηθέντος τινὸς τεμαχίου ἀποδίδουσιν ἐλευθέρως τὴν ἔννοιαν, ἡ δεύτερον προδιηγηθέν τι ἅπαξ καὶ δις ἀποδίδουσιν ἐπίσης ἐλευθέρως, ἡ τρίτον καὶ τελευταῖον αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν λέγουσιν ὅ,τι γνωρίζουσιν ἐπὶ τινος θέματος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου προτεινομένου. Τὸ τρίτον τοῦτο εἶναι ἡ κορωνὴ τῶν προφορικῶν ἐπὶ τῆς γλώσσης ἀσκήσεων, καὶ γίνεταί μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡτοι ἕκτῃ τάξει τοῦ Δημοτικού, τῇ τρίτῃ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικοῦ λεγομένου σχολείου. Τῶνόντι ὅταν ἐπὶ πέντε ἔτη ἡ διανοητικὴ δύναμις καὶ ἡ γλωσσικὴ ἐπιτηδεύουσα τοῦ παιδὸς ἀσκηθῇ καὶ μορφωθῇ οὕτως, ὥστε αἱ μὲν ἔννοιαι αὐτοῦ νὰ ᾔνε πάντοτε καθαραὶ καὶ ἡ κατάληψις σαφής, αἱ δὲ ἀποκρίσεις αὐτοῦ νὰ ἐκφέρωνται πάντοτε εἰς τέλειον ὀρθολογικόν καὶ ἁρμόδιον ἐκάστοτε τύπον, ὅταν γομνασθῇ δεόντως εἰς τὴν εὐχερῆ ἀπόδοσιν παντὸς καλῶς κατανοηθέντος ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου, καὶ τηρῇ οὕτως ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὸν ἐκ τῶν ἀποδόσεων τούτων προερχόμενον πλοῦτον, τότε δύναται μετὰ θάρρους ὁ διδάσκαλος νὰ προτείνῃ διάφορα ἀνάλογα θέματα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἅτινα ἢ μετὰ τινα προφορικὴν ἢ ἐγγράφον κατ' οἶκον προπαρασκευὴν προφορικῶς ἐν τῇ σχολῇ ν' ἀναπτύσσωσιν, ἢ καὶ ἀμέσως μετὰ μικρὰν ἐν αὐτῇ τῇ σχολῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ διδασκάλου προμελετην νὰ δύνανται νὰ ἐκθέτωσιν. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας γλωσσικὰς ἀσκήσεις πρέπει ν' ἀποδίδῃ μεγάλην σπουδαιότητα τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, ὅχι μόνον διότι βοηθεῖσι παρὰ πολὺ εἰς τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διότι αὐτῶν ἰδίᾳ ἔχει πολὺ πλεονεκτήματα ἀνάγκην ὁ μαθητὴς ἐξερχόμενος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ εἰ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μᾶλλον ὁμιλοῦσι παρά γράφουσι· ἰσχυρὸν δὲ εἶναι τὸ

τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του, ὅταν αὐτὸς τέλος τὴν ἐπιούσαν μεθ' ὅλους τοὺς καταβληθέντας κόπους καὶ τὴν ἐτιμέλειαν τιμωρῆται ἐν τῇ σχολῇ ὡς ἀμελής· τότε ἀληθῶς οὐδεὶς πρέπει νὰ θαυμάζῃ, ὅτι πολλοὶ τῶν γονέων δεικνύουσιν ἀπεριόριστον δυσμένειαν κατὰ τῶν ἐκστηθίσεων ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ παῖδες ὀκτῶ ἡμέρας βραδύτερον οὐδὲν πλέον γνωρίζουσιν ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ὀκτῶ ἡμέρας ἀρχή-τερα ἔμαθον. Μόνον, ὅταν οἱ παῖδες ἐν τῇ σχολῇ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου ἀπομνημονεύσωσι καὶ τὴν ἐλαχίστην φράσιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου, ἐν ὀρθῇ συνεξαρτήσῃ τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν, καὶ ἐν τῇ προσηκούσῃ συνεπειᾷ τῶν συλλογισμῶν, τότε μόνον δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ἔχῃ δικαίαν ἀπαίτησιν ν' ἀποδώσωσιν οἱ παῖδες πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὸ κατανοηθὲν καὶ ἀπομνημονευθὲν τεμάχιον. Τὸ γλωσσικὸν τότε ὑπόδειγμα καθίστανται κτῆμα τοῦ μαθητοῦ ἀναφίρετον, καὶ ὁ ὀρθὸς καὶ πιστὸς πρὸς τὰ νοήματα τῶνισμός καὶ ἡ ζωηρὰ ἐκφώνησις μαρτυροῦσιν, ὅτι τὸ ξένον ἀπικύημα ἐγένετο ὅλον πνεῦμα καὶ καρδιά τοῦ λαλοῦντος παιδός. Περὶ ῥητορικῶν σχημάτων καὶ μορφασμῶν, περὶ προσπεποιημένης φωνῆς, περὶ θεατρικοῦ πάθους δὲν δύναται ἐνταῦθα νὰ ᾔῃαι ὁ λόγος. Ὅφείλει ἔμως ὁ μαθητὴς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν νὰ ἴσταται ὀρθός, εὐθύς, νὰ προβλέπῃ ἰσχυρῶς τὸν διδάσκαλον, νὰ ὁμιλῇ μεγαλοφώνως, καθαρῶς καὶ ἐμφαντικῶς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κατὰ λέξιν καὶ πιστῆς ἀπαγγελίας τοῦ ἀναγιγνωσκομένου· ἤδη δὲ ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐλευθέραν, ἥτοι κατ' ἐννοιαν ἀφήγησιν αὐτοῦ, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ λόγου.

Ἡ ἐλευθέρα ἀφήγησις δὲν πρέπει ν' ἀρχίζῃ ἐκ τῶν κατωτάτων τάξεων, διότι τὸ γλωσσικῶς πτωχὸν παιδίον δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ δώσῃ ἐκ τοῦ προχείρου τὸν κατ' ἀλλήλων γλωσσικὸν τύπον εἰς διανοήματα, ἅτινα ἄπαξ μόνον ἢ δις ἢ ἀνέγνωσεν ἢ ἤκουσεν, καὶ μάλιστα ἐν λογικῇ συνεξαρτήσῃ καὶ ἀκολουθίᾳ ἀλλήλων. Αἱ λεκτικαὶ αὐταὶ

ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΟΣ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦῃ ΤΟ ΠΑΝ.

Τερπνὸν θεβαίως καὶ ἐνδιαφέρον συγχρόνως εἶναι τὸ περὶ τῆς γενέσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ παντὸς ζήτημα. Τερπνὸν μὲν, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται ἐκ τῆς κατοικίας αὐτοῦ, τῆς γῆς, καὶ ἐξετάζει τὰ περὶ αὐτὴν ὅμοια καὶ διάφορα αὐτῆς σώματα, ἀνυψούμενος οὕτω ἀετηδὸν εἰς χώρας ὑψηλοτέρας· ἐνδιαφέρον δὲ, ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης κατανοεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν μεγάλην τοῦ ὑψίστου σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ τοιούτῳ τρόπῳ γίνεται εὐλαβέστερος καὶ εὐσεβέστερος.

Ἐπειδὴ δὲ ἐδημοσιεύθη ἤδη διὰ τοῦ Πανδέκτου (ἴδε τευχ. Η'. σελ. 281) τὸ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ παντὸς ζήτημα, θέλω ἐπιχειρήσει νὰ διεξέλθω εἰς δύο ἄρθρα τὸ περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ζήτημα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ γενικώτερον ἐκτιθεὶς τοὺς λόγους τῆς αἰδίου υπάρξεως αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μερικώτερον καὶ ἰδίως τὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ἐπιπροστιθεὶς καὶ μικράς τινας ἀμφιβολίας ἢ δισταγμοὺς περὶ τῆς μερικῆς ἢ καθόλου καταστροφῆς καὶ ἀνανεώσεως αὐτοῦ.

Καταστροφή τοῦ Παρτός.

Ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὴν πρώτην ἢ ἀρχικὴν ὕλην τὸ σπέρμα τῆς διαπλάσεως αὐτῆς. Τὰ οὐράνια σώματα μαρτυροῦνται καὶ πληροῦντι μετὰ θαυμαστῆς τάξεως τὸν ἄπειρον χῶρον. Ἡ θέσις ἐκάστου εἶναι τεταγμένη καὶ ὁ δρόμος ἐκάστου εἶναι ἐξ ὑπαρχῆς ὠρισμένος. Κατεδείξαμεν ἐν τῷ προηγούμενῳ ἄρθρῳ τὴν γένεσιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ παντός, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπεται ἡμῖν τοῖς θνητοῖς ἢ θεῶς εἰς τὸν θαυμαστὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. Ἐμφανί-

ἐξῆς λόγιον: «ὅστις ἔχει ἐν τῇ κυριότητι αὐτοῦ τὸν λόγον, φέρει ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτοῦ τὰ πνεύματα».

Ταῦτα μὲν, ὅσα ἐνθυμούμενος προχείρως ἡδυνήθην· ἵ σοὶ εἶπω περὶ τε τοῦ ἀκροάζεσθαι καὶ περὶ τοῦ λέγειν, τῶν δύω πρώτων μέσων τῆς γλωσσικῆς μορφώσεως τῶν παίδων· μένουσιν ἤδη ἐξεταστέα τὰ δύω ἄλλα ἥτοι τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγνωσις, ἥτις εἶναι ἡ χρυσῇ κλείς, δι' ἧς διανοίγεται ἐνώπιον ἡμῶν ὁ μέγας καὶ λαμπρὸς οὗτος κόσμος, εἶναι τριπλῇ: μηχανικὴ ἡ κατὰ γράμμα, λογικὴ ἡ κατ' ἐννοιαν, εὐφωνικὴ ἡ κατ' ἔμφασιν. Ἡ δὲ γραφή, δι' ἧς ἀποτυποῦνται ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ μονιμοποιοῦνται οἱ θησαυροὶ τῶν γνώσεων τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, περιλαμβάνει καὶ αὐτὴ τρεῖς διαφόρους ἐργασίας: τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν λεγομένην ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν. Ἀλλὰ περὶ πάντων μὲν τούτων ἄλλοτε, ὅποταν ὁ καιρὸς διδῶ, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τὰ δέοντα· ἀνάγκη δὲ ἤδη, ὅτε ὁ μὲν ἥλιος ἔδυσε, γλυκὺ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὲς λυκόφως χρυσίζει τὸν δυτικὸν οὐρανόν, καὶ γλυκεῖα αὖρα δροσίζει τὰς ὄψεις ἡμῶν, νὰ ἀποχωρήσωμεν, τὴν παραλίαν ταύτην ἀκολουθοῦντες καὶ ἡρέμα πρὸς τὸ ἄστυ βαδίζοντες.

δικλάμπει νέα ἄλλη τὸ ἐπόμενον ἔαρ. Ἀντὶ τῶν ἐνλειψασῶν οἰκογενειῶν ἐμφανίζονται νέα γένη. Βλέπομεν λοιπὸν ἀδιάκοπον ἀνανέωσιν μόνον, νέαν μόρφωσιν τῆς περικυκλούσης ἡμᾶς φύσεως, οὐδεμίαν δὲ ἐξόντωςιν.

Μετὰ τῶν τῆς πείρας γνώσεων τούτων ἀνυφούμενοι εἰς τὸν οὐράνιον χῶρον καὶ ἐξετάζοντες τὴν μεταβολὴν τῶν κοσμικῶν σωμάτων, ματαίως ἀναζητοῦμεν τοιοῦτόν τι φαινόμενον. Οὐδεὶς ἀστρονόμος εἶδε μέχρι τοῦδε κοσμικὸν τι σῶμα νὰ διαλύηται καὶ ἐκ τούτου νὰ σχηματίζονται νέα. Οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς συγχρούσεως δύο ἀστέρων, ἐξ οὗ κατ' ἀνάγκην ἐμελλε νὰ ἐπέλθῃ ἡ κατερείπωσις τοῦ ἐνός. Καὶ αὐτοὶ οἱ περιπλανώμενοι κομήται δὲν ἀπήντησαν ἔτι εἰς τὰς τροχιάς των ἄλλο κοσμικὸν σῶμα, τὸ ὅποιον θὰ κατεβρόχθιζεν αὐτούς. Ἄλλ' ὁ οὐράνιος χῶρος εἶναι ἀπείρως μέγας, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, τὸ ὅποιον βλέπομεν, εἶναι ἓν σημεῖον ὡς πρὸς τὸ ὅλον. Δυνατὸν λοιπὸν ἴσως νὰ κατεστράφησαν ἤδη πολλὰ οὐράνια σώματα χωρὶς οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου γνώσιν νὰ ἐλάβομεν ἡμεῖς. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐμβάλλῃ ἡμᾶς εἰς φόβον πᾶν, ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἀπωτάτην ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν. Πρέπει μάλιστα νὰ ἐξετάζωμεν ἐπιμελῶς τὴν κατάστασιν τοῦ οὐράνιου οἰκοδομήματος, ἐφ' ὅσον διήκουσι τὰ θέματα ἡμῶν.

Προαγγέλλεται ἐν τοῖς ἡμερολογίοις εἰς ὥρας καὶ λεπτὰ ἡ ἐναρξὶς τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν ἐκλείψεων. Ἐπίσης σημαίνεται ἐν αὐτοῖς ἡ θέσις τῶν ἐις τέρων διὰ πᾶσαν ἡμέραν τοῦ ἔτους καὶ ὀρίζεται ἀκριβῶς ἡ ἐμφάνισις κομήτου ὑπολελογισμένου ἤδη. Ἄλλ' ἐὰν ἐξετάσωμεν ἐπιμελῶς τὰς προρρήσεις, βλέπομεν, ὅτι τὰ ἐν τοῖς ἡμερολογίοις σημειούμενα λεπτὰ δὲν συμπίπτουσι πάντοτε μετ' ἐκείνου, τὸ ὅποιον δεικνύει ὁ λεπτοδείκτης τοῦ ὥρολογίου ἡμῶν κατὰ τὴν ἐνρῆξιν τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως. Τούτου ἕνεκεν ἔπρεπεν ἴσως νὰ θεωρῶμεν τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀστρονόμων ὡς ἀνακριβεῖς ἢ ὡς ψευδεῖς; Βεβίως οὐχί. Τὸ σφάλ-

ζεται ἤδη ἡμῖν τὸ ζήτημα, τὸ πᾶν ἄρα μετὰ τῶν ἀναριθμητῶν οὐρανίων σωμάτων θέλει διατηρήσει πάντοτε τὴν κωνοικωτάτην ταύτην τάξιν; Δὲν φέρει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς καὶ φθορᾶς, ὅπως ἔφερεν ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ σπέρμα τῆς γενέσεως; Στρέφομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μέλλον, ἀλλὰ βαθὺ σκότος καλύπτει τὸ βλέμμα ἡμῶν. Οὐδαμοῦ φωτεὶ νὸν σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ περιεκυκλούμεθα ὑπὸ περιδεῶν φροντίδων ἢ ὑπὸ περιχαρῶν ἐλπίδων. Ἐνταῦθα καθορᾷ ὁ ὀφθαλμὸς ἐκείνου μόνον, ὁ ὁποῖος ἐπλάσσει τὰ πάντα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπίσης αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος.

Εἰς τὴν ἀμέσως περὶ ἡμᾶς περικειμένην φύσιν βλέπομεν μεταβολὴν καὶ καταστροφὴν. Τὰ τερπνότατα ἄνθη τῆς ἀνοιξέως μεταβάλλει τὸ θέρος, καταστρέφει δὲ αὐτὰ ὁ χειμὼν. Τὰ ἰσχυρότατα δένδρα τοῦ δάσους γηράσκουσι, συνθραύονται ὑπὸ τῆς τρικυμίας καὶ σήπονται. Τὰ ζῶα ὑποκύπτουσιν εἰς τὴν αὐτὴν τύχην. Ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος στερεώτατα οἰκοδομεῖ, ἀνθίσταται ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας εἰς τὰς καταιγίδας τοῦ χρόνου, ἀλλὰ μετὰ χιλιετηρίδας καταπίπτει καὶ αὐτό. Τὰ στερεώτατα ἐρύματα καὶ οἱ πύργοι τῶν ἱππότικῶν χρόνων κατάκεινται ἤδη εἰς ἐρείπια. Αἱ μεγάλαι καὶ ἰσχυραὶ πόλεις καὶ ναὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐξηφανίσθησαν καὶ μόλις τὰ ὀλίγα ἔτι λείψανα ὑπομιμνήσκουσιν ἡμᾶς τὸ παλαιὸν μεγαλεῖον καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν. Ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον ἀπολαύομεν τοῦ ἐπιγείου βίου. Τὸ πρόσκαιρον σῶμα γηράσκει. Ὁ μετ' ἀχμαίας ζωτικῆς δυνάμεως νέος μετ' ὀλίγον ὥς γέρων ἔρπει πρὸς τὸν τάφον. Πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ αὗται καὶ καταστροφαὶ εἰς τί κυρίως συνίστανται; Εἰς διάλυσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τοῦ σώματος εἰς τὰ λεπτότατα ἐκεῖνα μόρια ἢ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέστη. Τὰ μόρια ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκμηδενισθῶσι, τοῦναντίον συνενοῦνται εἰς νέα σώματα. Ἐπὶ τῆς σθηπομένης π. χ. τῶν φυτῶν σκέπης τοῦ παρελθόντος ἔτους

ροῦσα λεπτή ὕλη, (ὁ αἰθήρ). Τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, πείθει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ οὐράνιος χώρος δὲν εἶναι κενός, ἀλλὰ πληροῦται ὑπὸ τινος θεβαίως λεπτοτάτης ὕλης. Ἡ κίνησις λοιπὸν τῶν οὐρανίων σωμάτων γίνεται ἐντὸς τῆς ὕλης ταύτης, καὶ διαταράσσεται ὑπ' αὐτῆς. Εἰς τοὺς κομήτας, τὰ ταχέα καὶ νεφελώδη οὐράνια σώματα, ὑπελογίσθη καὶ πράγματι τοιαύτη τις διατάραξις, ἀλλὰ τὰ στερεὰ καὶ συμπαγῆ σώματα, οἱ πλανῆται καὶ αἱ σελῆναι, φαίνονται, ὅτι διατρέχουσι τὸν οὐράνιον χώρον, χωρὶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ διαταράττωνται ὑπὸ τῆς λεπτῆς ταύτης ὕλης. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ φοβώμεθα τὸν διαταράκτην τοῦτον τοῦ σύμπαντος ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γῆς. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν.

Ἡ γῆ ἔλκει τὴν σελήνην καὶ ἀμφότεραι ἔλκονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ οὕτω διευθύνονται εἰς τὰς τροχιάς των. Ἐπὶ τῆς σελήνης λοιπὸν ἐπενεργεῖ συγχρόνως ἡ ἑλξις τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σελήνη συνοδεύει πάντοτε τὴν γῆν εἰς τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν αὐτῆς, κυκλοφοροῦσα περὶ αὐτήν, εὐρίσκεται ποτὲ μὲν πλησιαιτέρον, ποτὲ δὲ ἀπωτέρω τοῦ ἡλίου καὶ διὰ τοῦτο ἔλκεται ὑπ' αὐτοῦ ποτὲ μὲν ἰσχυρότερον, ποτὲ δὲ ἀσθενέστερον.

Ἡ διάφορος αὕτη ἑλξις ἐπιδρᾷ θεβαίως εἰς τὸν δρόμον τῆς σελήνης. Δις κατ' ἔτος ἡ γῆ προχωρεῖ μετὰ τῆς σελήνης πλησιαιτέρον τοῦ ἡλίου καὶ δις ἀπομακρύνονται ἀμφότεραι. Αἱ διαταράξεις, αἱ ὁποῖαι παράγονται εἰς τὸν δρόμον τῆς σελήνης κατὰ τὴν περιηλιότητα ἕνεκα τῆς ἰσχυροτέρας ἑλξεως τοῦ ἡλίου, εἶναι σπουδαῖαι. Βραχύνουσι δηλ. τὴν τροχίαν τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπαναλαμβάνονται πάντοτε θέλουσι φέρει τὴν σελήνην τοσούτῳ πλησίον τῆς γῆς, ὥστε ἐπὶ τέλους νὰ συγχρουσῶσιν ἀμφότεραι. Θεβαίως κατὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην ἡ σελήνη ὡς σῶμα μικρότερον θὰ κατεστρέφετο, ἀλλ' ἡ μάζα αὐτῆς εἶναι τόσον

μα ἔγκειται πάντοτε ἐνταῦθα εἰς τὰ ὥρολόγια ἡμῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ὑπολογισμόν. Τὰ συνήθη ὥρολόγια δεικνύουσι τὸν χρόνον πολὺ ἀνακριβῶς, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃται χρήσις αὐτῶν οὐδόλως ἐπὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων, ἐπειδὴ ἐν τούτοις ὅχι μόνον τὰ λεπτά, ἀλλὰ καὶ τὰ δευτερόλεπτα καὶ αὐτὰ τὰ ἡμίση τούτων ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα. Τὰ οὐράνια δηλ. σώματα καὶ ἐπὶ ἐν δευτερόλεπτον διανύουσι πολλὰ μίλια· καὶ ἡ ταχεὺς λοιπὸν αὕτη κίνησις δέον νὰ μετρηται δι' ἀκριβεστάτων ὥρολογίων. Οἱ ἀστρονόμοι λοιπὸν ἔχουσιν εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα τῶν ὥρολόγια ὅσον τὸ δυνατόν ἐπιμελῶς κατεσκευασμένα, τὰ ὅποια ἀγοράζουσιν αἱ κυβερνήσεις ἀντὶ πολλῶν χρημάτων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ ταῦτα τὰ ὥρολόγια τὰ προαγγελλόμενα φαινόμενα δὲν συμβαίνουσιν ἀκριβέστατα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὀλίγον πρότερον, ποτὲ δὲ ὀλίγον ὕστερον. Ἄν καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι σμικροτάτη, τὸ ἑκατοστὸν μέρος στιγμῆς, εἶναι ὅμως σπουδαία, ἐπειδὴ, καθὼς εἰς τὸν οὐράνιον χώρον μετροῦμεν κατὰ ἑκατομμύρια μιλίων, τοιούτῳ τρόπῳ καὶ τὸν χρόνον ὀφείλομεν νὰ μετρῶμεν κατὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν, καὶ ἐὰν ἡ κίνησις σώματός τινος βραδύνῃ ἐτησίως κατὰ μίαν στιγμὴν (τρίτον λεπτόν), εἰς 60 ἔτη αὐξάνει αὕτη εἰς ἐν δεύτερον, καὶ εἰς 5 ἑκατομμύρια ἐτῶν εἰς μίαν ἡμέραν. Πόσον εὐκόλως διὰ τῆς αὐτῆς τινὸς βραδύτητος εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ σύγκρουσις δύο οὐρανίων σωμάτων! Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἐξετάζωμεν ἐπιμελῶς τὰς διαταράξεις κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἀστέρων, διὰ νὰ γνωρίζωμεν ἀρκετὰ ἐγκαίρως τὰ ἐκ τούτων προκύπτοντα κακά.

Αἱ διατμήσεις, αἱ ὁποῖαι συμβαίνουσιν εἰς τὴν πορείαν τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ δύνανται ἴσως νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἀνατροπὴν τοῦ σύμπαντος, εἶναι διτταί: προέρχοντα δηλ. αὗται ἢ ἐκ τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσι τὰ σώματα ἐπ' ἀλλήλων, ἢ ἐκ τῆς κωλύσεως, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει εἰς τὰς κινήσεις ἡ τὸν ἄπειρον χάρον πλη-

ταράξεις. Τινές δηλ. τούτων εἰς τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν αὐτῶν διατέμνουσι τὰς τροχιάς τῶν πλανητῶν· καὶ πόσον εὐκόλως ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἐκ τούτου ἡ συνάντησις τῶν δύο σωμάτων κατὰ τὸν σύνδρομον· ἡ σύγκρουσις θὰ ᾗτο ἀναπόφευκτος. Ἡ γῆ αὐτὴ δύναται νὰ συγκρουσθῇ μετὰ τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα. Τὸ κοινὸν σημεῖον τῶν δύο τροχιῶν διέρχεται ἡ γῆ κατ' ἔτος περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου ὁ κομήτης οὗτος εὔρεθῃ εἰς τὴν περιηλιότητά του, ἀφύκτως θὰ συνεκρούετο μετὰ τῆς γῆς κατὰ τὸν σύνδρομον. Κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους ὑπολογισμοὺς ἡ σύγκρουσις αὕτη δὲν δύναται νὰ γίνῃ κατὰ ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα· ὅθεν δι' ἡμᾶς αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει φόβος· ἴσως ὅμως διὰ τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1933 ὁ κομήτης εὐρίσκεται εἰς τὴν περιηλιότητά του κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου, κατὰ τὸ ἔτος 2115 κατὰ τὴν 26 Δεκεμβρίου. Τότε ἡ σύγκρουσις εἶναι δυνατὴ, ἀλλ' ἕνεκα τῶν μεγάλων μεταβολῶν, τὰς ὁποίας παρέχουσιν οἱ κομήται κατὰ τὴν περιηλιότητά των ὡς ἐκ τῆς ἐλαφρᾶς αὐτῶν ὕλης, εἶναι πάντοτε ἀπίθανος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἑκατὸν ἔτη ἡ κίνησις τοῦ κομήτου ἐπὶ τοσοῦτον δύναται νὰ μεταβληθῇ, ὥστε ἀντὶ νὰ ψαύῃ τὴν γῆν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους νὰ ἀπέχη ἀπ' αὐτῆς τότε ἑκατομμύρια μιλίων. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν πράγματι συγκρουσθῇ μετὰ τῆς γῆς, οὐδένα φόβον ἔχουσιν οἱ ἀπόγονοι ἡμῶν. Ἡ ὅλη μάζα τοῦ κομήτου τούτου ὁμοιάζει μὲ κεφαλὴν, ἡ ὁποία μόλις ἔχει τὴν πυκνότητα καὶ στερεότητα τῶν ἀπειλούντων ἡμᾶς ἀτμοσφαιρικῶν νεφῶν. Ὁ ἐσωτερικὸς φωτεινὸς πυρὴν αὐτοῦ ἔχει διάμετρον μόνον 20 μιλίων, τὸ δὲ μείζον περιχάλυμά του εἶναι ἐλαφρὸς ἀτμός· ἐὰν τὸ ἀτμῶδες τοῦτο σῶμα πέτῃ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἢ εἰς τὴν βόρειον παγωμένην θάλασσαν, πιθανῶς ἡμεῖς δὲν θὰ αἰσθανθῶμεν τοῦτο οὐδῶως 1).

1) Λέγεται, ὅτι ὁ κομήτης οὗτος συνεκρούσθῃ μετὰ τῆς γῆς καὶ ὅτι ἔκτο-
τε δὲν ἀνεφάνη πλέον.

μεγάλη, ὥστε καὶ αὕτη ἤθελε καταστρέφει τὰ πάντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸν ὄλεθρον ὅμως τοῦτον δὲν πρέπει νὰ φοβόμεθα. Οἱ ἀστρονόμοι ὑπελόγισαν τὰς διαταράξεις, εὗρον ὅμως συγχρόνως καὶ κανονικὴν αὐξήσιν καὶ ἐλάττωσιν τούτων, ἡ ὁποία προέρχεται ἐπίσης ἐκ τῆς διαφοροῦ ἀποστάσεως τῶν σωμάτων τούτων ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ ἥλιος δύναται νὰ ἐπιτείνῃ μέχρι τινὸς μόνον τὴν ἑλξίν αὐτοῦ, εἴτα ἐλαττοῦται αὕτη βαδμηδόν. Ὅθεν ἐπέτρεψε μὲν ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ εἰς τὰ οὐράνια σώματα νὰ διαταράττωσι τὸν δρόμον ἀλλήλων, ἀλλ' ὅμως ἐβλήκει καὶ ὄριον εἰς τὰς διαταράξεις ταύτας, ἥτοι κατέστησεν αὐτὰς κανονικάς. Ἐπειδὴ λοιπὸν γινώσκομεν τὴν τακτικὴν ἐπανάληψιν τῶν διαταράξεων τούτων, ὁ φόβος συγκρούσεως τῆς σελήνης μετὰ τῆς γῆς δὲν δύναται νὰ ἐνυπάρχῃ εἰς ἡμᾶς.

Ὅμοιοι ἀνωμαλίαι φαίνονται εἰς τοὺς δρόμους τῶν ἀλλων οὐρηνίων σωμάτων. Οἱ δύο μεγάλοι πλανῆται, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος, ἐξασκοῦσιν ἀμειβαίαν ἐπίδρασιν ἐπ' ἀλλήλων διὰ τῆς ἑλξεως. Ἡ διατάραξις ἐπαναλαμβανομένη πάντοτε ὁμοίως, θὰ ἐπέφερε τέλος τὴν σύγκρουσιν τῶν δύο σωμάτων. Ἡ σύγκρουσις αὕτη θὰ παρίστανεν εἰς ἡμᾶς τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς μάχης δύο οὐρανίων σωμάτων. Βεβαίως ὁ ἀγὼν οὗτος ἔμελλε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς γῆς· διότι ἡ διάρρηξις ἐνὸς μέλους ἐν τῇ σειρᾷ τῶν πλανητῶν, θὰ ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν συμπάσης τῆς σειρᾶς. Τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος θὰ συνεθραύετο καὶ θὰ κατεστρέφετο, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ὠφείλε νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ζῇ, ἐὰν ἀπεκόπτοντο ἀπ' αὐτοῦ οἱ πνεύμονες, ἡ καρδιά ἢ ὁ ἐγκέφαλος. Ἀλλ' εὐτυχῶς καὶ εἰς τὰς διαταράξεις τῶν πλανητῶν τούτων ἐγνώσθη τάξις τις: αὐξάνουσι δηλ. αὐταὶ κανονικῶς μέχρι τινός, εἴτα δὲ ἐλαττοῦνται οὕτως, ὥστε ἐπέρχεται ἐντελής ἐξίσωσις ἢ ἰσορροπία.

Κινδυνωδέστεραι ὅμως τῶν μνημονευθεισῶν ἤδη διαταράξεων εἶναι αἱ τῶν περιπλανωμένων ἀστέρων ἢ κομητῶν δια-

ἐαυτοῖς τὸ σπέρμα τοῦ ὀλέθρου. Ὁ ὀλεθρος αὐτῶν δὲν δύναται νὰ διαταράξῃ τὴν θαυμαστὴν τάξιν τοῦ σύμπαντος.

Τὸ οἰκοδόμημα λοιπὸν τοῦ σύμπαντος δὲν παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀτέλειαν καὶ τὸ φθαρτὸν, τὰ ἑποῖα φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς πάντα τὰ ἡμέτερα ἀνθρώπινα οἰκοδομήματα. Ἐλξίς καὶ βαρύτης ἐνήργουν ἀνέκαθεν ἐν τῇ ὕλῃ, αὗται διέτκτον τὴν κατασκευὴν τοῦ σύμπαντος, αὗται διατηροῦσιν αὐτό, καὶ πάντοτε κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους. Οὐδαμοῦ ὑπάρχει ἐξαίρεσις ἀπὸ τῶν νόμων τούτων. Ὅθεν μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων αὗται θέλουσι διευθύνει τοὺς πολίτας τοῦ μεγάλου τούτου κοσμικοῦ κράτους καὶ ἕκαστος αὐτῶν θίλει ὑποκύβει εἰς αὐτὰς προθύμως καὶ εὐχαρίστως.

Ἄλλ' ὅ,τι βλέπομεν περὶ ἡμᾶς, ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος. Φυτὰ καὶ ζῶα γεννῶνται, ἀλλ' αἱ ἀρχικαὶ δυνάμεις ἐγκυροποιοῦσι τὴν ἀπαιτήσιν των (machen ihre Forderung geltend) Αἱ ὕλαι, ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν τὰ σώματα, ἀνάγκη ν' ἀποδοθῶσιν. Αἱ ἐν τῷ σύμπαντι ἀρχικαὶ δυνάμεις θὰ σιωπῶσιν ἄρά γε αἰωνίως; Ἄρά γε δὲν θ' ἀπαιτήσωσι καὶ αὗται τὰς ὕλας, ἐκ τῶν ὁποίων εἶδομεν σχηματιζόμενα τὰ οὐράνια σώματα; Ἡ γῆ εἶναι ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ ὁμοίως ἀφανὲς καὶ μικρὸν σῶμα ὡς ὁ σκῶληξ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς, χωρὶς νὰ βλέπωμεν, καταπατῶμεν διὰ τῶν ποδῶν μας. Τὸ μέγεθος λοιπὸν δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἀπὸ τῆς παντοδυναμίας τῶν ἀρχικῶν δυνάμεων τὰ οὐράνια σώματα, ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς μόνον φαίνεται τόσον ὑπερφυῆς. Ἄν καὶ ἔλαβέ ποτε ἀρχὴν ὁ κόσμος, βλέπομεν ὅμως αὐτὸν νὰ διευθύνηται κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀμεταβλήτους νόμους, καὶ μόνον ἡ ἄμετος μεσολάβησις τῆς θείας παντοδυναμίας εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς ταύτας φυσικὰς δυνάμεις δύναται κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν νὰ ἐπιφέρῃ μεταμόρφωσιν καὶ ὀλεθρον τοῦ σύμπαντος. Ἠρέπει νὰ φοβώμεθα τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ; Δὲν εἶναι οὗτος πάνσοφος καὶ πανάγαθος; Οὗτος ἐκάλυψε τὸ σύμπαν εἰς τὸ εἶναι καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ζωὴν· οὗτος

λοιπόν τῆς καταστροφῆς τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα οὐδένα φόβον πρέπει νὰ διεγείρῃ εἰς ἡμᾶς. Ἡ ἐξόντως τοῦ μικροῦ τούτου καὶ ἐλαφροῦ κομήτου δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ διατάραξιν τίνα εἰς τὸ σύμπαν.

Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν κομητῶν εἶναι μέγας καὶ τινες τούτων ἔχουσιν οὐ μικρὸν μέγεθος. Δὲν εἶναι ἄρα γε πιθανὸν νὰ συγκρουσθῇ εἰς τούτων μετὰ τῆς γῆς, τῆς σελήνης ἢ ἄλλου τινὸς οὐρανίου σώματος καὶ νὰ διαταράξῃ τὴν πορείαν τούτου; Ἡ σύγκρουσις εἶναι δυνατὴ ἀλλ' ἡ διατάραξις τοῦ μεγάλου στερεοῦ πλανήτου ἀδύνατος. Πάντες οἱ κομήται συνίστανται μόνον ἐξ ἐλαφρῶν ἀτμωδῶν ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι περιφέρονται περὶ τὸν ἥλιον μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος. Θέλουσι λοιπὸν ἀποχωρήσει ἐκ τῆς τοῦ πλανήτου ἐγγύτητις τοσοῦτον ταχέως, ὥστε δὲν θέλουσι ἐπιφέρει οὐδεμίαν σπουδαίαν διατάραξιν. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ μάζα τῶν μεγίστων σχετικῶς πρὸς τὴν μάζαν ἐνὸς πλανήτου εἶναι τοσοῦτον μικρὰ, ὥστε ἡ συνένωσις μετ' αὐτοῦ δὲν θὰ ἔφερεν οὐδεμίαν μεταμόρφωσιν τοῦ σύμπαντος.

Ἐλέχθη ἤδη, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ κομήται εἶναι οἱ ἐξώτατοι λεπτοὶ ἀτμοὶ, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν μόρφωσιν τῶν στερεῶν πλανητῶν ἐκ δακτυλίων ἀτμωδῶν ἐναπέμειναν εἰς τὸν οὐράνιον χῶρον. Ἐὰν τοῦτο ἔχῃ οὕτως, οἱ πλανῆται διακαίουνται ν' ἀπαιτῶσι πάλιν τὰς πλανωμένας καὶ περιφερομένας νεφελώδεις μάζας τῶν κομητῶν. Δικαιοῦνται ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὺς, ἐὰν οὗτοι πλησιάσωσιν αὐτοὺς, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς σχέδιον τοῦ σύμπαντος οὐδ' ὅπωςτι οὖν δὲν θέλει ἐκ τούτου διαταραχθῇ. Ἡ σελήνη συνοδεύει τὴν γῆν ὡς ὑπηρέτις, ἡ γῆ αὐτὴ περιφέρεται ὡς ὑπηρέτις περὶ τὸν ἥλιον, μετὰ τῆς μάζης τοῦ ὁποίου ἦν ποτε συνηνωμένη. Ἄλλ' οἱ κομήται ἀπεσπᾶσθησαν ἐκ τῆς μάζης τῶν πλανητῶν, καὶ πείθονται ἔτι μόνον εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ νεφελώδης μορφή αὐτῶν δὲν δύναται νὰ διαρκῇ αἰωνίως, ἡ κίνησις αὐτῶν δὲν εἶναι ὅλως ἀμετάβλητος. Ὅθεν φέρουσιν οὗτοι ἐν

ἐπιτάσσουσιν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μὴ ᾔνε τόσον ἐλευθέροι
 μὲ τοιαύτας ἐνδείξεις τῆς εὐνοίας· διότι βλάπτουσι τὴν
 ὑπόληψιν καὶ συγχρόνως εἶνε σαρκικοὶ ἐρεθισμοί, τῶν ὀ-
 ποίων τ' ἀποτελέσματα εἶνε ἀνυπολόγιστα. Ἄν εἰς τὰς
 ὑψηλοτέρας χώρας τοῦ κόσμου εἰς ὄντα λεπτοφύεστερον
 ὀργανισμένα τὸ φίλημα (ἢ τοῦλάχιστον φλογῶδες τι
 βλέμμα) δύναται νὰ ἔχη γονιμοποιὸν δύναμιν, εἶνε
 ζήτημα, τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὰ πολλὰ ἐκεῖνα, περὶ τῶν
 ὁποίων κατὰ τὴν ἰσχύρισιν τοῦ Σακχεσπέρου δὲν συγ-
 χωρεῖ ἡ Φιλοσοφία νὰ ὀνειροπολῶμεν. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα
 δὲν εἶνε ἀδύνατον, καὶ ἴσως ταύτην τὴν ιδέαν εἶχε πρὸ ὀφ-
 θαλμῶν ἀρχαῖός τις ποιητής, ὅτε ἐξυμῶν τὸν Μάϊον
 μῆνα ἔλ. εγεν.

«Ὁὗτος ὁ μῆν εἶνε φίλημα, τὸ ὅποιον δίδει ὁ οὐρανὸς εἰς
 τὴν γῆν, ὥστε τώρα μὲν αὕτη εἶνε μνηστή του, ἔπειτα δὲ
 γίνεται μήτηρ».

Καὶ ὁ Πάλλας δὲ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἱστορικῶν του
 εἰδῆσεων περὶ τῶν Μογγολικῶν φυλῶν διηγεῖται, ὅτι οἱ
 Λαμαῖται πιστεύουσιν, ὅτι τὰ οὐράνια ἢ ἐναέρια πνεύματα
 πολλαπλασιάζονται κατὰ διαφόρους τρόπους· τινὰ μὲν δι'
 ἐναγκαλισμάτων καὶ φιλημάτων, τινὰ δὲ δι' ἀπλοῦ προσμει-
 διάματος καὶ ἱλαρῶν βλέμμάτων. Παρὰ τοῖς τελευταίαις
 λοιπὸν ἡ σχέσις τῶν γενοῶν εἶχε λεπτυνθῇ εἰς τὸν ἀνώτα-
 τον βαθμόν. Νὰ δοῇ τις εἰς ὅλον τὸν Κόσμον φίλημα,
 καθὼς λέγει ὁ Σχίλλερὸς εἰς ἓν τῶν γνωστῶν ποιημάτων
 του, σημαίνει εἰς τὴν μέθην τῆς χαρᾶς, ὅτε ἡ καρδία μας
 πλατύνεται, ὅτι θέλει ἐξ ἀγάπης νὰ περιλάβῃ ὅλα τὰ
 ὄντα τοῦ κόσμου.

προέγραψε τοὺς νόμους, κατὰ τοὺς ὁποίους ταῦτα τὰ σώματα ὀφείλουσι νὰ διοικῶνται καὶ κυβερνῶνται. Τὸ σύμπαν ὑπῆκουσεν εἰς τὴν πρόσκλησίν του, ὁ δὲ δημιουργὸς βλέπει καὶ χαίρει. Οὐ μήποτε ὀργισθῇ καὶ καταστρέψῃ τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα. Εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οἱ ἀστέρες, τεταγμένοι οὕτω πανσόφως εἰς τὸν οὐρανόν, θέλουσιν ἐξυμνεῖν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Θεοῦ.

(Ἔπεται συνέχεια.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ.

• Τὸ φίλημα δύναται νὰ ᾔη καὶ σημεῖον τῆς φιλίας ἀπλῶς, καθὼς καὶ τοῦ ἔρωτος, εἰς τὴν στενωτέραν τῆς λέξεως σημασίαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον εἶνε κυρίως συμβολικὴ ἔνωσις τῶν δύο γενῶν καὶ ὡς τοιαύτη συνεπτυγμένη μίξις· ὅθεν καὶ τὴν μίξιν ἡδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ ἀνεπτυγμένον φίλημα. Τούτου ἕνεκα ἡ βία ἀρπαγῇ φίληματος τινος πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς προσβολὴ τῆς προσωπικῆς τιμῆς (ὡς *stuprum violentum implicitum*) καὶ ἐπομένως ὡς ἀξιοτιμώρητος. Ἀλλὰ πῶς; ἴσως, τὸ κάλλιστον, ὑπὸ τοῦ προσβληθέντος αὐτοῦ εἰς τὴν στιγμὴν διὰ τινος καλοῦ ῥαπίσματος. Συμβαίνουνσι τῷ ὄντι ὡς πρὸς τοῦτο πολλὰ ἀρπαγὰ, χωρὶς νὰ γείνη χρήσις πραγματικῆς βίας· ἐπειδὴ τὸ ἐν μέρος συγχωρεῖ νὰ ἀρπάζωνται, ἀν καὶ δεικνύη, ὅτι δυσχερεστεῖται εἰς τοῦτο. Τότε καὶ τὸ ἀξιοποιοῦν φυσικῶ τῷ λόγῳ τῆς πράξεως κατὰ τοὺς νομικοὺς παύει. Αὐστηροτέρᾳ εἶνε ἡ Ἠθικὴ καὶ αὕτη ἡ φρόνησις. Ἀμφότεραι

μέρος, ἔνθα κεῖται ὁ δυστυχῆς διαβάτης. Συχνάκις κρεμῶσιν εἰς τὸν λαιμὸν τῶν κυνῶν τούτων φιάλην πλήρη οἶνο-πνεύματος ἢ ἄλλου ποτοῦ θερμαντικοῦ καὶ ἀναζωωτικοῦ καὶ καλαλίσκον μετὰ ἄρτου, ἵνα παράσχωσι δι' αὐτῶν ἀναψυχὴν τινα εἰς κεκμηκότα καὶ ῥιγῶντα διαβάτην.

Τοιοῦτος ἦτο κύων τις καλούμενος Barry. Ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἀκαμάτως καὶ πιστῶς ἐξετέλει τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπηρετῶν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ αὐτὸς μόνος εἶχε σώσει εἰς τὴν ζωὴν του περισσοτέρους τῶν τεσσαράκοντα ἀνθρώπων. Ὁ ζῆλος, ὃν ἐδείκνυε πρὸς τὸ φιλάνθρωπον ἔργον, ἦτον ἔκτακτος. Οὐδέποτε ἄφινε νὰ τῷ ὑπομνήσῃ τις τὴν ὑπηρεσίαν του, ἢ νὰ τὸν παρορμήσῃ εἰς αὐτήν. Εὐθύς ὡς ὁ οὐρανὸς ἐκαλύπτετο ἀπὸ νέφης, ἢ τὸ ὄρος ἐσκεπάζετο ἀπὸ ὀμίχλης, ἢ κινδυνώδεις σωροὶ χιόνων ἐφαίνοντο πίπτοντες μακρόθεν, οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ τὸν κρατήσῃ ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου. Ἀμέσως ἀνήσυχος καὶ ὕλακτῶν περιέτρεχε τὰ πέριξ μέρη, καὶ ἀκάματος περιήρχετο καὶ ἁπᾶς καὶ δις τὰς κινδυνώδεις θέσεις καὶ ἔῴλεπεν, ἂν ἐκεῖ εὕρισκετό τις εἰς τὴν χιόνα βεθυθισμένος ἢ καὶ ὀλοτελῶς κεκαλυμμένος, ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτόν τοῦ κινδύνου.

Ἄν δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ αὐτόν, τότε ἔτρεχε μὲ φοβερὰ ἄλλατα εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐζήτηι βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς. Ὅτε πλέον ἐγήρασε καὶ ἀπέκαμε, ὁ σεβάσμιος προηγούμενος τοῦ μοναστηρίου τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Βέρνην, ὅπου ἀπέθανε καὶ κατετέθη εἰς τὸ ἐκεῖ Μουσεῖον.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ο ΚΥΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ.

Ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἁγίου Βερνάρδου ὑπάρχει ὀρεινὴ ὁδὸς ἱκανῶς συχνάζομένη, ἣτις φέρει ἀπὸ τῆς πόλεως Οὐάλλης εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐν τῇ ἀγρίᾳ ἐρημίᾳ ὑψηλῆς καὶ πετρῶδους κοιλάδος, ἣτις περιχλείεται ὑπὸ ὀρέων αἰωνίως χιονοσκεπῶν, ἀπαντᾷ ὁ διαβάτης μόνον τὸ μικρὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, τὴν ὑψηλοτάτην κατοικίαν ἐν τῷ ἀρχαίῳ Εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ. Ἐν αὐτῷ κατοικοῦσι δέκα ἕως δώδεκα εὐσεβεῖς μοναχοί, τῶν ὁποίων μόνη ἀσχολία εἶναι ἀμισθὶ τοὺς διαβάτας νὰ ξενίζωσι, καὶ εἰς αὐτοὺς πᾶσαν βοήθειαν νὰ παρέχωσιν. Κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἢ ἐννέα μῆνας τοῦ ἔτους, καθ' οὓς χιόνες, ὀμίχλαι, καταιγίδες καὶ σωροὶ χιόνων (χιονοπιλήματα) ἀπὸ τοῦ ὄρους κατακυλιόμενοι καθιστῶσι τὸν δρόμον λίαν κινδυνώδη, καθ' ἑκάστην οἱ κληρικοὶ οὗτοι ἢ οἱ ὑπηρεταὶ αὐτῶν περιέρχονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀνὰ τὸ ὄρος ἢ διὰ νὰ ἀναζητήσωσι τυχὸν ἀποπλανηθέντας διαβάτας, ἢ διὰ νὰ σώσωσι τοὺς εἰς τὴν χιόνα καταβυθισθέντας. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἔτων μεταχειρίζονται πρὸς σωτηρίαν τῶν δυστυχῶν τούτων καὶ κύνας μεγάλους ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο συνεπιζομένους. Οἱ κύνες οὗτοι ἢ μόνοι των ἐξέρχονται εἰς τὸ σωτηριώδες ἔργον των, ἢ οἱ μοναχοὶ παραλαμβάνουσιν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτῶν. Εὐθύς ὡς ὁ κύων διὰ τῆς ὁσμῆς τοῦ ἀνέυρη δυστυχῆ τινος, ἐπιστρέφει μετὰ ταχύτητα βέλους πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ καὶ συγχρόνως ὕλακτῶν, κινῶν τὴν οὐράν του καὶ ἀνησυχῶς πηδῶν καθιστᾷ γνωστὴν τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ. Ἀκολουθῶς τρέχων πρὸς τὸ γνωστὸν του μέρος περιστρέφεται, βλέπων πάντοτε πρὸς τὰ ὀπίσω, ἅν τὸν ἀκολουθῶσι, καὶ ὁδηγεῖ αὐτως τὸν κύριόν του εἰς τὸ

βασιλεὺς ἡμῶν». Ακολούθως προσῆλθον εἰς αὐτὸν οἱ ἐν ἀ-
 ξιώμῳ τι καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῶν πολιτῶν, ἔπεσον εἰς τοὺς
 πόδας αὐτοῦ καὶ ὠρκίσθησαν ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου λαοῦ
 τὸν ὄρκον τῆς πίστεως.

Ὁ νέος βασιλεὺς ἐνόμισε κατ' ἀρχάς, ὅτι ἅπαντα αὕτη ἡ
 μεγαλοπρεπὴς τύχη ἦτο λαμπρόν τι ὄνειρον, μέχρις ὅτου
 ἡ διάρκεια τῆς εὐτυχίας του δὲν ἄφησεν αὐτὸν ν' ἀμφιβάλλῃ
 ὅτι πάντα τὰ θαυμάσια ταῦτα ἦσαν ἀληθῆ καὶ πραγματικά.
 «Δὲν δύναιμαι νὰ ἐννοήσω, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, τί ἡπάτησε
 τὸν νοῦν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παραδόξου τούτου λαοῦ,
 ὥστε νὰ κάμωσι βασιλέα αὐτῶν ἕνα γυμνὸν ξένον. Χωρὶς
 νὰ γνωρίζωσι τίς εἶμαι, χωρὶς νὰ ἐρωτήσωσι πόθεν ἔρχο-
 μαι, μὲ ἔθηκαν ἐπὶ τοῦ θρόνου των! Τί παράδοξον ἐθιμον ὑ-
 πάρχει ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ!».

Μετὰ τὰς σκέψεις ταύτας τῷ ἐπῆλθεν ἡ περιέργεια νὰ
 μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ὑψώσεως αὐτοῦ. Καλέσας λοιπὸν τὸν
 πρῶτον ἐκ τῶν λειτουργῶν του, ὅστις ἐφαίνετο ἀληθῶς σο-
 φὸς καὶ τίμιος ἀνὴρ, τὸν παρεκάλει νὰ τῷ λύσῃ τὸ αἰνίγμα.
 «Βεζύρη, λέγει πρὸς αὐτόν, πῶς ἐγνωρίζετε, ὅτι ἦλθον εἰς
 τὴν νῆσον ὑμῶν, καὶ ἐκ ποίων ἀφορμῶν κινούμενοι μὲ ἀνε-
 κηρύξατε βασιλέα, καὶ κοῦ θέλει τέλος πάντων λήξῃ ἡ πα-
 ροῦσα τύχη μου;» — Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ βεζύρης, ἡ
 νῆσος αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ πνευμάτων. Πρὸ πολλοῦ
 καιροῦ παρεκάλεσαν οἱ κάτοικοι τὸν Παντοδύναμον Θεόν,
 νὰ στέλλῃ εἰς αὐτοὺς κατ' ἔτος ἕνα υἱὸν τοῦ Ἀδάμ, ἵνα βα-
 σιλεύῃ ἐπ' αὐτῶν. Ὁ Παντοδύναμος ἤκουσε τὴν δέησιν αὐ-
 τῶν, καὶ κάμνει, ὥστε καθ' ἕκαστον ἔτος κατὰ τὴν ὠρισμέ-
 νην ἡμέραν νὰ προσορμίζεται εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν εἷς ἀν-
 θρωπος. Οἱ κάτοικοι τότε τρέχουσιν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ
 περιχαρεῖς, καὶ ἀνακηρύττουσιν αὐτὸν βασιλέα. Εὐθὺς ὡς
 παρέλθῃ τὸ ἔτος καὶ φανῇ πάλιν ἡ ὠρισμένη ἡμέρα, ἀμέ-
 σως ἀπολύεται τῆς ἀρχῆς, ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸν βα-

ΔΙΗΓΗΜΑ.

Η ΕΡΗΜΟΣ ΝΗΣΟΣ.

Ἄνθρωπος πλούσιος καὶ εὐεργετικὸς θέλων νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ, τῷ ἔδωκε τὴν ἐλευθερίαν καὶ ναυπηγῆσας πλοῖον καὶ πληρώσας αὐτὸ πολυτίμων ἐμπορευμάτων εἶπε πρὸς αὐτόν. «Ἴδου σοὶ χαρίζω τὸ πλοῖον τοῦτο μετὰ τοῦ πληρώματος καὶ τοῦ φορτίου του, ὕπαγε εἰς τὴν ξένην, πώλησον τὰ ἐμπορεύματα καὶ μεταχειριζόμενος τὰ χρήματα κέρδισον, ὅσα δύνανται νὰ σοὶ παράσχωσι ζωὴν εὐτυχή». Ὁ δοῦλος ἀπέπλευσε περὶ χαρῆς, ἀλλὰ μόλις παρῆλθον ἡμέραι τινὲς, δεινὴ τρικυμία κατέλαβεν αὐτόν, τὸ πλοῖον ἐξοκεῖλαν ἐπὶ τινος βράχου κατεσυντρίφθη, τὰ πολύτιμα ἐμπορεύματα ἐχάθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἅπαντες οἱ συμπλωτῆρες αὐτοῦ ἐπνίγησαν, αὐτὸς δὲ μόλις ἐσώθη, καὶ ἠδυνήθη ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἄκραν νήσου τινός. Πεινῶν, γυμνὸς καὶ ἄνευ βοηθείας ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, κλαίων καὶ ὀδυρόμενος διὰ τὸ δυστύχημά του, ὅτε αἰφνης παρετήρησε μακρόθεν πόλιν τινα μεγάλην καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐξερχομένων ἐξ αὐτῆς, καὶ διευθυνομένων μετὰ φωνῶν καὶ ἀλαλαγμῶν πρὸς αὐτόν. «Ζήτω ὁ βασιλεὺς ἡμῶν» ἐφώναζον πλησιάσαντες, καὶ θέσαντες αὐτόν ἐπὶ πολυτελοῦς ἄρματος τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν πόλιν. Τὸν εἰσήγαγον εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, ἐνέδυσαν αὐτόν μὲ πολύτιμα ἐνδύματα, ἔθθησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διάδημα ἀδαμαντοκόλλητον, ἔρριψαν μεγαλοπρεπῆ πορφύραν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ, καὶ ἐναβιβάσαντες αὐτόν ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου ἐφώναζον «Ζήτω ὁ

κατόχων του καὶ νὰ προνοήσῃ φρονίμως περὶ τοῦ μέλλοντος.
 « Σοφὲ Βεζύρη, εἶπε πάλιν πρὸς τὸν λειτουργὸν του, μοὶ ἀνεκάλυψες τὰ πάντα, ἐν ἔτι σὲ παρακαλῶ νὰ μοὶ εἴπῃς, τί ὀφείλω νὰ πράξω πρὸς σωτηρίαν μου;—Ὁφείλεις, ἀπήντησεν ἐκεῖνος νὰ καταστήσῃς καρποφόρον καὶ κατεικουμένην τὴν ἔρημον νῆσον, ἥτις σὲ περιμένει. Ἀπόστειλον ἐκεῖ ἐργάτας ἀγαθοὺς, κτίσον πόλιν καὶ ἐργαστάσια καὶ προμήθεισον τὸν τόπον δι' ὅλων τῶν ἀναγκαιῶν. Οἱ κάτοικοι τότε τῆς νήσου ἐκείνης θὰ σὲ ὑποδεχθῶσι μετὰ χαρᾶς εἰς τὸ νέον βασίλειόν σου, ἀλλὰ σπεῦσον, οὐδόλως μὴ ἀργῇς, ὁ καιρὸς ἐπείγει, σκέπτου πάντοτε, ὅτι αὐρίον θα τελειώσῃ τὸ ἔτος σου καὶ πράττε τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς μελλούσης ἀναπαύσεώς σου. Ἄν περιφρονήσῃς τὴν συμβουλὴν μου, ἐχάθῃς, καὶ αἰωνία ὀδύνη σὲ περιμένει».

Ὁ βασιλεὺς ὑπῆρξεν ἀνὴρ φρόνιμος καὶ ἔπραξε τὰ πάντα κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Βεζύρου. Ἡ νῆσος ἐκαλλιεργήθη καὶ ἅμα ἤρχισε νὰ κατοικῆται, οἱ κάτοικοι προσήρχοντο πάντοτε περισσότεροι, καὶ μετέβαλον τὸν τόπον εἰς ἀληθινὴν παρὰδεισον. Ἡ τελευταία ἡμέρα ἦλθεν· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς εἶδεν αὐτὴν μετὰ χαρᾶς, ὅχι μετὰ φρίκης ὡς οἱ προγενέστεροι. Εἰς τὸ νέον βασίλειόν του τὸν ὑπεδέχθησαν μετὰ μείζονος λαμπρότητος. Ὁ Παντοδύναμος ἐπήνεσε τὴν φρόνησιν αὐτοῦ, καὶ παρεχώρησε τὴν ἀθανασίαν εἰς αὐτόν καὶ τοὺς ὑπηκόους του, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν αἰώνιον βασιλείαν.

Ὁ πλούσιος καὶ εὐεργετικὸς ἀνὴρ εἶναι ὁ Θεός· ὁ δοῦλος ὃν ἀποστέλλει εἶναι ὁ ἄνθρωπος· ἡ νῆσος εἰς ἣν γυμνὸς προσορμίζεται εἶναι ὁ κόσμος οὗτος· οἱ ὑποδεχόμενοι αὐτὸν κάτοικοι εἶναι οἱ γονεῖς· ὁ Βεζύρης, ὅστις τὸν νουθετεῖ, εἶναι ἡ θρησκεία. Ἡ ἔρημος νῆσος εἶναι ἡ μέλλουσα ζωὴ. Τί εἶναι τὸ ἔτος τῆς βασιλείας του; τίνες οἱ ἐργάται οἱ ἀποστελλόμενοι εἰς τὴν ἔρημον νῆσον; τί τὸ τελευταῖον

σίλειον κόσμον, καὶ τὸν ἐνδύουσι πενιχρὰ ἐνδύματα. Οἱ ὑπηρέται αὐτοῦ τὸν σύρουσι βιαίως πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο κατεσκευασμένον πλοιάριον, ὅπερ φέρει αὐτὸν εἰς ἄλλην νῆσον. Ἦ νῆσος αὕτη εἶναι ἔρημος καὶ γυμνή, καὶ ἐκεῖ αὐτός, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἤδη ἡμερῶν ἦτο ἰσχυρὸς βασιλεὺς, ἔρχεται γυμνὸς καὶ ἄθλιος μὴ ἔχων οὐδένα οὔτε ὑπηρέτην οὔτε φίλον. Οὐδεὶς λυπεῖται διὰ τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ, καὶ εἶναι ἡναγκασμένος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ χώρα θλιβερόν καὶ ἀνιαρὸν βίον νὰ ἄγῃ, ἐὰν κατὰ τὸ ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ δὲν προνοήσῃ φρονίμως περὶ τοῦ μέλλοντος. Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ παλαιοῦ βασιλέως ὁ λαὸς προῦπαντᾷ μὲ τὸν συνήθη τρόπον τὸν νέον, ὄντινα ἡ πρόνοια τοῦ Παντοδυνάμου ἀποστέλλει εἰς αὐτόν, καὶ καθιστᾷ αὐτὸν βασιλέα μετὰ τῆς αὐτῆς χαρᾶς ὡς τὸν πρῶτον. Αὐτός εἶναι, Μεγαλειότατε, ὁ αἰώνιος νόμος τοῦτου τοῦ βασιλείου, τὸν ὅποιον οὐδεὶς βασιλεὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς βασιλείας του δύναται νὰ καταργήσῃ.—«Ἐγνώριζον καὶ οἱ προγενέστεροι ἐμοῦ, ἠρώτησε περαιτέρω ὁ βασιλεὺς, τὴν ὀλίγην ταύτην διάρκειαν τῆς ὑψώσεώς των;—Εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν, ἀπεκρίθη ὁ Βεζίρης, ἦτο ἄγνωστος ὁ νόμος οὗτος τοῦ προσκαίρου τῆς βασιλείας των, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἐτυφλοῦντο ἐκ τῆς λάμπεως τοῦ θρόνου αὐτῶν, ἐλησμόνουν τὸ θλιβερόν μέλλον, καὶ διήρχοντο ὡς ἄφρονες τὸ ἔτος αὐτῶν· ἄλλοι ἐμεθύσκοντο ἐν τῇ ἀπολαύσει τῆς εὐτυχίας αὐτῶν καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ φέρωσιν εἰς τὸν νοῦν τὴν ἔρημον νῆσον, ἀπὸ φόβον μὴ πικράνωσι τὴν ἡδεῖαν ἀπολαυσιν τοῦ παρόντος. Ὅταν ἤρχετο ἡ δυστυχὴς ἡμέρα τότε ἤρχιζον νὰ θρηνῶσι καὶ νὰ ἀποδύρωνται τὴν τυφλότητα αὐτῶν, ἀλλ' ἦτο πλέον ἄργά, καὶ ἐπαραδίδοντο ἄνευ οἴκτου εἰς τὰς αἰωνίους ταλαιπωρίας».

Ἡ διήγησις αὕτη ἐνέπλησε φόβου τὸν βασιλέα, καὶ προσεπάθησε παντὶ σθένει ν' ἀποφύγῃ τὴν συμφορὰν τῶν προ-

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. ΙΑ'. ΕΝ ΜΥΤΙΑΗΝΗ 29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1880.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὅτου οὐν
μαθήματος, ὥς οὐ χρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΒΑΔΔΙΓΚΤΩΝΟΣ.

* Ὁ Βάδδινγκτον (William Henry Waddington), διάσημος ἀρχαιολόγος καὶ πολιτικὸς τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς ἐν Παρισίῳ τῷ 1826 ἐκ γονέων Ἀγγλῶν, ἐσπούδασεν ἐν Κανταβριγίᾳ Φιλολογίαν καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα τοῦ Γάλλου πολίτου. Τὴν ἀργίαν, τὴν ὁποίαν παρεῖχεν αὐτῷ ἡ εὐτυχὴς οἰκονομικὴ τοῦ θέσις, μετεχειρίσθη εἰς νομισματικὰς καὶ ἐπιγραφικὰς μελέτας. Τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν περιήγησιν, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησε τῷ 1850, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεθησαύρισε πλοῦτον γνώσεων, περιέγραψεν εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ ἐπιγρα-

πλοιάριον; τίνες οἱ σύροντες αὐτὸν εἰς τὴν παραλίαν; τίνες οἱ βασιλεῖς οἱ τυφλούμενοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν τοῦ θρόνου των; Ταῦτα καὶ πολλὰς ἄλλας ἀλληγορίας τοῦ παρόντος διηγήματος παρακαλοῦνται νὰ λύσωσιν οἱ ἀναγνώσται. ✓

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ὅμοιαι ἀδελφαὶ πολλαὶ γεννώμεθα συγχρόνως,
 κ' εὐθὺς ἀποπεμπόμεθα ἀσπλάγχχνως καὶ ἀπόνως.
 Πολλοὶ δὲ μᾶς προσδέχονται προθύμως εἰς τὰς θύρας,
 καὶ μᾶς μεταβιβάζουσιν εἰς ἄλλων πάλιν χεῖρας,
 οἵτινες μᾶς ἀκούουσι μετὰ περιεργείας
 ἀφώνως νὰ τοῖς δίδωμεν πολλὰς πληροφορίας.
 Ἄλλ' ἅμα τὴν ἐπαύριον καὶ ἄλλαι γεννηθῶσιν,
 ὅλων αὐταὶ αἱ νεκραὶ τὰ βλέμματ' ἀποσπῶσι.
 Πραμελοῦσι μὲν ἡμᾶς καὶ εἰς αὐτὰς προσέχουν,
 καὶ αὐταὶ πλὴν τὴν τύχην μας μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔχουν.

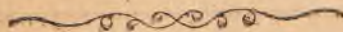
ΓΡΙΦΟΣ,

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν τῷ Θ'. τεύχει ἡ αἰνίγματος «Ἀχιλλεύς» = ἀνὴρ (τῆς) Διομήδης (τὸ Αἶας εἶνε γενικὴ τοῦ ὀνόματος Αἶα = γῆ), τοῦ δὲ β'. «Πρίων», τοῦ δὲ γ'. «Πύρρος», τοῦ δὲ γρίφου «Πᾶσα ἰσχὺς καὶ πλουτὸς ὑπεῖκει τῇ ἀρετῇ».

ἐξελέγη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1871 ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, ὅπου ἀπέκλινε πρὸ τὸ κέντρον τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος. Ἄν καὶ ἦτο ὁπαδὸς τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας, ἐκηρύχθη ὁμως ὑπὲρ τῆς συντηρητικῆς δημοκρατίας ὑπὸ τὸν Θιέρσον. Τῷ 1876 ἐξέλεξε αὐτὸν Γερουσιαστὴν ὁ νομὸς τοῦ Aisne. Ἀφοῦ δ' ἀπαξ καὶ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας (ἀπὸ τῆς 19—24 Μαΐου τοῦ 1873) εἰς τὸ τελευταῖον ὑπουργεῖον ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς παιδείας ὑπὸ τὸν Δυφῶρ καὶ I. Σίμωνα, ἤρχισε τὴν ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον μεταρρύθμισιν τῆς διδασκαλίας καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν εἰς αὐτὴν δικαιωμάτων τοῦ κλήρου. Πρὶν ὁμως διενεργήσῃ τι παρητήθη τοῦ ὑπουργείου διὰ τὸ κατὰ τὴν 16 Μαΐου 1877 κληρικὸν πολιτικὸν πραξικόπημα. Μετὰ τὴν ἀποκατάσχισιν τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως τῇ 13 Δεκεμβρίου 1877 ἔγεινεν εἰς τὸ νέον ὑπουργεῖον τοῦ Δυφῶρ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἀντεπροσώπευσεν ὡς τοιοῦτος τὴν Γαλλίαν εἰς τὸ Βερολίνειον συνέδριον. Ἀφοῦ δὲ τῇ 30 Ἰανουαρίου 1879 παρητήθη ὁ στρατάρχης Μακμαὼν τῆς προεδρείας καὶ διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν ὁ Ἰούλιος Γρεβὺς, ἔγινε πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ διέμεινεν ὡς τοιοῦτος σχεδὸν ὀλόκληρον ἔτος, μεθ' ὃ ἐβιάσθη δι' ἐσωτερικὰ τινα ζητήματα νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του.

φόμενον Voyage en Asie mineure au point de vue numismatique, καὶ τυχὸν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ βραβείου. Μετὰ δευτέραν περιήγησιν ἐξέδωκε τὸ πολυθρύλητον διάταγμα (edictum) τοῦ Διοκλητιανοῦ περὶ τῶν τιμῶν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων μὲ νέα λείψανα καὶ σοφὸν ὑπόμνημα. Ἀφοῦ δ'

ΒΑΔΔΙΓΚΤΩΝ.

ἀπέθανεν ὁ Λεβᾶς (Lebas) ἐξηκολούθησε μετὰ τοῦ Foucar τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀρχαιολογικῆς αὐτοῦ περιηγήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μικρὰν Ἀσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέδωκε χωριστὰ τὸ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον *Melanges de Numismatique* (1862—67) καὶ τὸ *Inscriptions Grecques et Latines de Syrie* (1870). Ἀπὸ δὲ τοῦ 1865 διατελὼν μέλος τῆς Ἀκαδημίας

τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνεφανίσθη ἐν τῷ οὐρανῷ εἰς νέος ἀστήρ λαμπροτάτου φωτός ἐκ τῶν λεγομένων τούτων προσωρινῶν ἀστέρων. Ὡσαύτως ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου 389 μ. Χ. ἄγνωστος ἀστήρ ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ἀετοῦ καὶ ἠφανίσθη μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας. Ἀλλ' ὁ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ἦτον ὁ ἐπὶ τοῦ Πάπα Γρηγορίου ΙΓ' κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1572 ἐμφανισθεὶς, τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἀνθρωποκτονίαν τῆς παρμονῆς τοῦ Ἀγίου Βαρθολομαίου· εἶχε δὲ τὸ χρῶμα κατ' ἀρχὰς λευκόν, ἔπειτα κιτρινωπὸν, ἐρυθρωπὸν, καὶ τέλος μολγδοῦν. Τοιοῦτος ἀστήρ ἐφάνη καὶ κατὰ τὸ 1604 καὶ κατὰ τὸ 1848.

Ἡ ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ μέχρι τοῦδε νὰ δώσει ἐξήγησιν τῆς προσωρινῆς ἐμφανίσεως τῶν ἀστέρων τούτων.

Οἱ μεταβλητοὶ ἢ περιδικοὶ ἀστέρες παρουσιάζουσιν ἐλαττώσεις καὶ αὐξήσεις τοῦ φωτός αὐτῶν κατὰ περιόδους μικρὰς ἡμερῶν τινῶν ἢ καὶ μεγάλας μέχρι 18 ἐτῶν. Οὗτοι βαθμηδὸν σμικρύνονται, ὥστε καταντῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον ἀόρατοι, ἔπειτα ἀναφαίνονται πάλιν, καὶ βαθμηδὸν ἀναλαμβάνουσι τὴν προτέραν αὐτῶν λαμπρότητα, καὶ πάλιν ἀφανίζονται ἐκ νέου καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πολλαχῶς ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν διαδοχικὴν ἐλάττωσιν καὶ αὐξήσιν τοῦ φωτός τῶν ἀστέρων τούτων. Ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὸ τοῦ ἀστέρος καὶ τῆς Γῆς διέρχεται πλανήτης τις ἀνῆκων εἰς τὸ σύστημα αὐτοῦ τοῦ ἀστέρος, καὶ ἀποκρύπτει ἀφ' ἡμῶν τὸ φῶς αὐτοῦ· ἄλλοι ὅτι ὑπάρχουσιν ἐπὶ μέρους τινὸς τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀστέρος μεγάλαι κηλίδες, ἀναφαινόμεναι καὶ ἀφανιζόμεναι κατὰ συνέπειαν τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς αὐτοῦ· καὶ ἄλλοι ὅτι οἱ ἀστέρες οὗτοι ἔχουσι σχῆμα φακοῦ, παρουσιάζοντες ἕνεκα τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς ἄλλοτε τὴν σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἄλλοτε τὴν κόψιν. Ἡ πρώτη παρατήρησις τοιούτου ἀστέρος χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1596, ἔκτοτε δὲ μέ-

ΠΕΡΙ ΑΠΛΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ.

Τὸ ἡμέτερον γαλαξιακὸν σύστημα, τὸ σμικρότατον τοῦ τοῦ διάστημα ἀπέναντι τοῦ Συστήματος τοῦ Κόσμου (Τεῦχ. Γ'. Σελ. 100), εἶνε ἀπέραντον παραβαλλόμενον πρὸς τὴν ἡμετέραν σμικρότητα καὶ ἀπέρχοντος ἀπόστασις ἀποχωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀστέρων αὐτοῦ· οὐχ' ἦττον ὑπέρμετρον εἶνε τὸ μέγεθος τῶν ἀστέρων, ζωηρὸν δὲ καὶ λαμπρότατον τὸ φῶς αὐτῶν, ὥστε ὁ ἥλιος, ὁ 1400000 φορές ὀγκυδῆστερος τῆς Γῆς, ἀπομακρυνόμενος εἰς τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν τοῦ Σειρίου, ἤθελεν εἶσθαι σχεδὸν ἀόρατος.

Οἱ λαμπρότεροι ἀστέρες, ἂν οὐχὶ ἴσως οἱ μεγαλείτεροι, ὀνομάζονται· ἀστέρες πρώτου μεγέθους· οὗτοι εἶνε κατὰ τάξιν τῆς λαμπρότητος αὐτῶν ὁ Σείριος, ὁ Ἀρκτοῦρος, ἡ Αἴξ, ὁ Βέγας καὶ ὁ Aldebaran ἡ ὀφθαλμὸς τοῦ Ταύρου. Διακρίνουσι δὲ καὶ ἀστέρας δευτέρου, τρίτου, τετάρτου καὶ πέμπτου μεγέθους· οἱ ἕκτου καὶ κατωτέρου μεγέθους ὀρῶνται μόνον διὰ τηλεσκοπίου.

Προσέτι μεταξὺ τῶν ἀστέρων διακρίνουσὶ τινὰς καὶ ἀποκαλοῦσι προσωρινούς, μεταβλητοὺς ἢ περιοδικούς, καὶ διπλοῦς ἢ τριπλοῦς.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις ἀπέδειξαν, ὅτι ἀστέρες τινὲς ἠφανίζοντο αἴφνης, ἢ τοῦ φωτός αὐτῶν ἐλαττουμένου βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως ἠφανίζοντο μετὰ πολὺν ἢ ὀλίγον καιρὸν τῆς ἐμφανίσεώς των, καὶ ἄλλοι πάλιν τέως ἄγνωστοι ἐπαρουσιάζοντο αἴφνης ἐν τῷ οὐρανῷ πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν ἀστρονόμων. Κατὰ τὸ 125 ἔτος π. Χ., ἐποχὴν τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀλλοιωώσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, λαμπρότατος ἀστήρ ἠφανίσθη διὰ μιᾶς χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ προσδιορίσωσι τὴν αἰτίαν τοιοῦτου φαινομένου. Κατὰ δὲ

κεφάλῃ σχημάτιζεται ὑπὸ ἱκανῶς λαμπροῦ ἀστέρος τοῦ Altair.

Πρὸς μεσημβριαντῶν ζωδίων Ταύρου καὶ Διδύμων (περὶ ὧν θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω) ὑπάρχει ὁ Ὠρίων.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ὠρίωνος εἶναι ὁ μέγας Κύων μετὰ τοῦ λαμπροτάτου πάντων τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, τοῦ Σείριου.

Ὁ Σείριος (ἤτοι καυστικός) ἀνήκων εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ μεγάλου Κυνός, ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· διότι ὁ ἀστερισμὸς οὗτος, ἐπομένως καὶ ὁ Σείριος, ἀνατέλλων καὶ δύων συγχρόνως μετὰ τοῦ ἡλίου, καὶ εὐρισκόμενος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἐν καιρῷ ἡμέρας, καὶ τοῦτο καθ' ἣν ἐποχὴν γίνονται οἱ μεγάλοι καύσωνες, ἤτοι ἀπὸ 10 Ἰουλίου μέχρι 12 Αὐγούστου, ἐνομιζέτο, ὅτι συμβάλλει καὶ οὗτος εἰς τὴν αὐξησιν τῆς φυσικῆς θερμοκρασίας, διὸ καὶ οἱ μεγάλοι καύσωνες ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ κυνικὰ καύματα. Σήμερον ὅμως ἡ σύγχρονος αὕτη μετὰ τοῦ ἡλίου ἀνατολὴ καὶ δύσις τοῦ μεγάλου Κυνός γίνεται ἓνα μῆνα πρότερον, ὥστε δὲν συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου καύσωνος.

Συντόμως διελθόντες ἀστερισμοὺς τινας, μεταβαίνομεν εἰς τὰ Ζώδια. Οἱ δώδεκα οὗτοι ἀστερισμοὶ ἀντίκεινται εἰς τὴν τροχίαν τῆς Γῆς, καὶ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων μετὰ τινος συμμετρίας, ὥστε ἡ Γῆ περιφερομένη περὶ τὸν ἥλιον διέρχεται διαδοχικῶς ἀνὰ ἓν ζῶδιον κατὰ μῆνα, ὁπότε ἡμεῖς ἀπὸ τῆς Γῆς βλέπομεν τὸν ἥλιον ἀντικείμενον διαδοχικῶς εἰς τὰ ἕκ διαμέτρου ἀντίθετα ζώδια.

Τὰ ζώδια λοιπὸν, εἰς ἃ ὁ ἥλιος ἀντίκειται κατὰ τὸ ἔαρ, εἶνε ἁ. ὁ Κριός, β'. ὁ Ταῦρος, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν εἷς ὀφθαλμὸς σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ ἀστέρος Aldebaran, τὸ δὲ μέτωπον ὑπὸ τῶν Ἰάδων καὶ ἡ ῥάχη ὑπὸ τῶν Πλειάδων καὶ γ'. οἱ Δίδυμοι Κάστωρ καὶ Ἡολυδεύκης.

Τὰ ζώδια, εἰς ἃ ὁ ἥλιος ἀντίκειται ἐν καιρῷ θέρους, εἶνε

χρι τῆς σήμερον παρατηρήθησαν ἕτεροι 15 τοιοῦτοι ἀστέρες:

Ἀστέρες διπλοὶ ἢ τριπλοὶ εἶνε συστήματα δύο ἢ τριῶν ἀστέρων πολὺ πλησίον ἀλλήλοις κειμένων. Ὑπάρχουσι δέ τινα αὐτῶν τῶν συστημάτων, εἰς ἃ παρατήρησαν, ὅτι μικροτέρου ἀστέρες περιστρέφονται περὶ τοὺς μεγαλειτέρους.

Ἀνέκαθεν οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσιν πολλοὶ ὁμοῦ ἀστέρες· πρῶτος ὁμῶς Ἰππαρχος ὁ Νικαεὺς ἔκαμε τακτικὴν δικίρεσιν τῶν πρώτων 48 ἀστερισμῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνῆλθε σήμερον μέχρι τῶν 108.

Γνωστὸς τοῖς πᾶσιν ὁ ἀστερισμὸς μεγάλη Ἄρκτος, ἡ κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἡ ἄμαξα τοῦ Δαβίδ, ἡ κατὰ τοὺς Ῥωμαίους οἱ ἑπτὰ συνεζευγμένοι βόες, ὅχι μικρὰν τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἡ μικρὰ Ἄρκτος, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὁ πολικὸς ἀστήρ.

Πέραν τοῦ πολικοῦ ἀστέρος βλέπομεν τὸν Κηφέα καὶ τὴν Κασσιόπειαν ἢ τὸν Θρόνον.

Κατὰ τὴν προεκβολὴν τῆς οὐρᾶς τῆς μεγάλης ἄρκτου διακρίνομεν τὸν Βοώτην μετὰ τοῦ ὠραίου αὐτοῦ ἀστέρος τοῦ Ἀρκτούρου.

Μεταξὺ τῆς μεγάλης καὶ μικρᾶς Ἄρκτου ἄρχεται ὁ Δράκων, ὅστις περιέρχεται τὴν μικρὰν καὶ ἔπειτα στρέφεται ἀπομακρύνων ἀπ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν του.

Πρὸς τὰ νοτιοανατολικά τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος εἶνε ἡ Λύρα μετὰ τοῦ λαμπροῦ αὐτῆς ἀστέρος, τοῦ Βέγα (ἐκ τοῦ Λυρικοῦ ποιητοῦ τῆς Ἰσπανίας Vega).

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βέγα εἶνε ὁ Κύνος.

Πέραν τῆς Κασσιοπείας βλέπομεν τὸν Πήγασον, τὴν Ἀνδρομέδαν καὶ τὸν Περσέα μετὰ τοῦ ἀστέρος αὐτοῦ, Algoal ἢ κεφαλῆς τῆς Μεδούσης.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Περσέως διακρίνομεν τὸν Ἡνίοχον μετὰ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἀστέρος, τῆς Αἰγός.

Μεσημβρινῶς τοῦ Κύνου εἶνε ὁ Ἀετὸς, τοῦ ὁποίου ἡ

ἐκλειπτικῆς, καὶ γεννήτρια αὐτῶν ὁ ἄξων τῆς Γῆς. Μεταβαλλομένης δὲ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, μεταβάλλεται ἐν τῷ χώρῳ καὶ ἡ θέσις τοῦ ἰσημερινοῦ, καθέτου ὄντος ἐπὶ τοῦ ἄξονος, καὶ οὕτως ὁ ἰσημερινὸς τέμνει κατ' ἔτος τὴν ἐκλειπτικὴν εἰς διάφορα σημεῖα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἐξ οὗ ἡ ὀπισθοπόρῃσις τῶν ἰσημεριῶν. Οὕτω λοιπὸν ὁ ἰσημερινὸς τέμνει κατὰ σειρὰν ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐκλειπτικῆς ἐντὸς περιόδου ἐξ 26000 χιλιάδων ἐτῶν συνισταμένης, ἣτις καλεῖται ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων μέγα ἔτος. καὶ δ'. ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ αἰ ἀρχόμενα ὀνόματα τῶν ἀστέρων εἶνε ἀραβικῆς καταγωγῆς.

Ἡ ἀρχὴ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀστερισμῶν ἐν γένει συνδέεται μετὰ τῆς κλιματολογίας, Ἱστορίας καὶ Μυθολογίας τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἰδίως τὰ ὀνόματα τῶν ζωδίων φαίνεται ὅτι ἐπενοήθησαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, διότι αὐτοῖς ἐνόμασιν εὐρίσκοντο τὰ ζῶδια ἀπεικονισμένα εἰς ὅλους τοὺς ἀρχαιοτάτους αὐτῶν ναοὺς, καὶ ἀπετέλουν οὐσιῶδες μέρος τῆς θρησκείας αὐτῶν. Πιθανὸν δὲ ὅτι ἀπέδιδον εἰς ἐκάστην ὥραν τοῦ ἔτους ὅχι τὰ ζῶδια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντίκειται ὁ ἥλιος, ἀλλ' ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντίκειται ἡ Γῆ, εἴτε διότι ὁ λαὸς οὗτος, ὁ τοσοῦτον σοφὸς καὶ μέγας εἰς πολλὰς ἐπιστήμας, ἐγίνωσκε καὶ τὴν πραγματικὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τῆς Γῆς, εἴτε διότι εὖρε προσφύστερον νὰ τακτοποιῇ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους κατὰ τοὺς ἀστέρας τοὺς εὐκολώτερον ἐν καιρῷ νυκτὸς παρατηρουμένους, παρὰ κατὰ τοὺς ἀστέρας, τῶν ὁποίων ἡ θέα ἐν καιρῷ ἡμέρας ἀποκρύπτεται ὑπὸ τῆς θαμβούσης λάμπειως τοῦ ἡλίου.

Ἐπὶ κλιματολογικὴν λοιπὸν ἐποψιν ὁ Κριὸς ἀντεστοίχει κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου, καὶ ἐσήμαινεν ἀναμφιβόλως τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου ἀποσυρόμενα ἐγκατέλειπον εἰς τὰ ποίμνια ἀφθόγους βοσκάς. Ὁ Ταῦρος ἐσήμαινε τὸν καιρὸν τῆς ἀρόσεως, γινομένης διὰ τῶν βοῶν. Οἱ Δίδυ-

α. ὁ Καρκίνος, β'. ὁ Λέων, τοῦ ὁποίου λαμπρότεροι ἀστέρες εἶνε ἡ Καρδία καὶ ἡ Οὐρά, καὶ γ'. ἡ Παρθένος κεκοσμημένη μὲ τὸν ὠραῖον ἀστέρα τοῦ Στάχους.

Εἰς αὐτὴν δὲ ὁ ἥλιος ἀντίκειται κατὰ τὸ φθινόπωρον ζῳδία εἶνε α. ὁ Ζυγός, β'. ὁ Σκορπίος, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ἀντάρη (ἐκ τοῦ Antares ἡγεμόνος καὶ ποιητοῦ Ἀραβος), καὶ γ'. ὁ Τοξότης.

Καὶ τέλος τοῦ χειμῶνος ζῳδία εἶνε α. ὁ Αἰγόκερως, β'. ὁ Ὑδροχόος καὶ γ'. οἱ Ἰχθύες.

Ἐνταῦθα σημειοῦμεν α. ὅτι πρὸς εὐκολωτέραν ἀπομνημόνευσιν τῶν Ζωδίων, ἐρῶν ἔθμισαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς δύο λατινικοὺς στίχους.

Sunt aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraque, Scorpius, Arcitenens, Capri, Amphora, Pisces.

β'. ὅτι καὶ ἐν τῇ Σανσκριτικῇ γλώσσῃ τὰ ζῳδία ὀνομάζονται διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἐκτὸς ἐνός· αἶον Mécha (κρίος), Vricha (Ταῦρος), Mithouna (Δίδυμοι), Karkata (καρκίνος), Linha (Λέων), Kanyā (Παρθένος), Toulā (Ζυγός), Vristchika (Σκορπίος), Dahnou (Τοξότης), Makara (θαλάσσιον θηρίον, δὲν ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ὄνομα Αἰγόκερως), Koumbha (Ὑδροχόος), καὶ Mina (Ἰχθύες). γ'. ὅτι σήμερον ὁ Γῆ, ἐπομένως καὶ ὁ ἥλιος, δὲν ἀντίκειται εἰς τὰ αὐτὰ ζῳδία κατὰ τὴν αὐτὴν χρόνον τοῦ ἔτους, καθ' ὃν καὶ πρὸ 2000 ἐτῶν ἕνεκα τῆς γινωστῆς τῶν ἡμερίων ὀπισθοπορήσεως, ἣτις προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ περὶ τὸν ἥλιον περιστροφῇ τῆς Γῆς ὁ ἄξων αὐτῆς ὑπόκειται κατ' ἔτος εἰς μικροτάτην καὶ ἀσήμαντον ἀπόκλινιν, ἥτοι τοῦ μέσου τοῦ ἄξονος σημείου σταθεροῦ ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἐμμένοντος ὡς ὑπομοχλίου, οἱ δύο οὕτως εἰπεῖν βραχίονες αὐτοῦ μεταβάλλουσι κατ' ἔτος διεύθυνσιν ἀνεπαίσθητον σχεδόν, ὥστε αἱ προεκδοχαὶ αὐτῶν περιγράφουσιν ἐν διαστήματι 26000 ἐτ. 2 κωνικὰς ἐν τῷ χώρῳ ἀντικυρφοῦς ἐπιφανείας, ὧν κορυφαὶ εἶνε τὸ ῥηθὲν μέσον σημεῖον τοῦ ἄξονος, ἄξων αὐτῶν ὁ ἄξων τῆς

τεμορφώθη ὁ Ζεὺς, ἵνα κομίσῃ τὴν ὠραίαν θυγατέρα τοῦ Ἀ-
γήνορος, τὴν Εὐρώπην, εἰς τὸ μέρος τοῦ κόσμου, εἰς ὃ ἔδωκε
τὸ ὄνομα αὐτῆς. Οἱ Δίδυμοι εἶνε τὰ δίδυμα τέκνα τοῦ Διὸς
καὶ τῆς Λήδας, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης. Ὁ Καρχήνος εἶνε ὁ
ὑπὸ τῆς Ἥρας πεμφθεὶς κατὰ τοῦ Ἡρακλέους πρὸς ἀντι-
περισπασμόν, ὅτε ἡγωνίζετο κατὰ τῆς Λερναίας Ὑδρας,
φονευθεὶς ὁμῶς ὑπὸ τοῦ ἥρωος ἐτέθη εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ
Λέων εἶνε ὁ τοῦ δάσους τῆς Νεμέας, ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ
Ἡρακλέους. Ἡ Παρθένος εἶνε ἡ Θέμις, ἣτις ἀποτροπιά-
σασα τὰ ἐγκλήματα τῶν ἀνθρώπων ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρα-
νόν. Ὁ Ζυγὸς εἶνε ὁ τῆς Θέμιδος, Θεᾶς τῆς δικαιοσύνης. Ὁ
Σχορπίος παριστάνει τὸ ζῶον, τοῦ ὁποίου τὸ δῆγμα ἐθανά-
τωσε τὸν γίγαντα Ὠρίωνα. Ὁ Τοξότης εἶνε ὁ Κένταυρος
Χείρων, ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ Αἰγόκερως ἡ Αἰξ
Ἀμύλλαια, ἡ τροφὸς τοῦ Διός. Ὁ Ὑδροχόος ὁ Γανυμήδης
ὁ ἀρχαιονοχὸς τοῦ Διός. Οἱ Ἰχθὺς εἶνε τὰ θαλάσσια ζῶα,
τὰ ὁποῖα ἀνῆρπασαν τὴν Ἀφροδίτην κατὰ τὴν μάχην τοῦ
Διὸς ἐναντίον τοῦ Τυφῶνος, ἡ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν
τὴν Ἀμφιτρίτην πρὸς τὸν Ποσειδῶνα.

"Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἄλλους ἀστερισμοὺς, τοὺς ἐκτὸς
τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὀφείλουσιν ἐπίσης
τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς κλιματολογικὰ γεγονότα τῆς Αἰγύ-
πτου ἢ μυθολογικὰ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ὁ Ἀετὸς, μὴ ἀπέ-
χων πολὺ τοῦ Αἰγόκερω, ἀνήγγελλε τὴν πρὸς αὐτὸν ὕψω-
σιν τοῦ ἡλίου. Ὁ Ἡνίοχος, ὁμοιος τοῦ Ταύρου, εἶνε ὠπλι-
σμένος διὰ μάστιγος, ἵνα παροτρύνῃ τὸν Ταῦρον εἰς ἐργα-
σίαν. Ὁ Βώτης μεταξὺ τῆς Παρθένου καὶ τῆς μεγάλης
Ἀρκτου, ἡ κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους Ἀμάξης, κρατεῖ δρέπα-
νον θεριστοῦ, καὶ παρασκευάζεται νὰ ἐπιθέσῃ τὰ δράγματα
ἐπὶ τῆς Ἀμάξης. Ἡ μεγάλη Ἀρκτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν
Μυθολογίαν παριστάνει τὴν νύμφην Καλλιστώ, μεταμορ-
φωθεῖσαν εἰς ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος, τιμωρούσης ἀνη-
λεῶς τὰς θεραπαίνας αὐτῆς Νύμφας, ἂν ἡθέλον ὑποπέσει εἰς

μοι ἐδείκνυον τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἐποχὴν τῆς βλαστήσεως. Ὁ Καρχίνος ἀντεστοίχει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐσήμαινε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡλίου πρὸς ἀνωτέρας χώρας τοῦ οὐρανοῦ· ἀφοῦ δηλ. ὁ ἥλιος κατέβη εἰς τὸ χαμηλότερον σημεῖον τῆς φαινομένης πορείας του, ἐπανέρχεται ὡς ὁ καρχίνος ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ βημάτων, καὶ αἱ ἡμέραι, αἵτινες εἶχον σμικρύνει προηγουμένως, ἄρχονται νὰ αὐξάνωσιν. Ὁ Λέων ἦτο τὸ σύμβολον τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ φυτικὸν βασίλειον εὗρίσκετο εἰς τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀκμὴν. Ἡ Παρθένος, ἦτον ἡ Θεὰ Ἰσις, ἥτις προίστατο τῶν θερισμῶν. Ὁ Ζυγὸς ἀντεστοίχει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, καὶ ἐδείκνυε τὴν ἰσότητά τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος. Ὁ Σκορπίος ἐσήμαινε τὰς μiasματικὰς τοῦ Ἀπριλίου καὶ ἐν μέρει τοῦ Μαΐου ἀσθενείας τὰς προξενουμένας ἐν Αἰγύπτῳ κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὑπὸ τῶν ὀλεθρίων μεσημβρινῶν ἀνέμων. Ὁ Τοξότης παριστάνετο ὡπλισμένος μὲ βέλος καὶ καταδιώκων τὸν Σκορπίον, ἐπομένως ἦτο τὸ σύμβολον τῶν ἀρκτικῶν ἀνέμων, οἵτινες ὥθουν τοὺς μεσημβρινοὺς ἀνέμους καὶ ἐκαθάριζον τὸν ἀέρα. Ὁ Αἰγόκερως ἀντεστοίχει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους καὶ ἐσήμαινε τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἦτον εἰς τὸ ὑψίστον αὐτοῦ σημεῖον, ὡς ἡ ἀγρία Αἶξ ἐπικάθηται ἐπὶ τὰς ὑψίστας κορυφὰς τῶν βράχων. Ὁ Ὑδροχόος παρίστανε τὴν ἐκχυσιν τοῦ Νείλου, καὶ οἱ Ἰχθύες τὴν ἀφθονον ἀλιείαν, ἥτις ἐγένετο εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου, διαχεομένου κατὰ τὴν πλημμύραν αὐτοῦ εἰς μεγάλην ἐκτασιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Αἰγύπτου.

Ἀμμιβάλλομεν δὲ ἂν ἡ ἀρχαία αὕτη κλιματολογικὴ κατὰστασις τῆς Αἰγύπτου συμβιδάξεται καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν σήμερον.

Οἱ Ἕλληνες ἀκολούθως προσήρμοζον τὰ ὀνόματα ταῦτα τῶν ζωδίων πρὸς τὴν μυθολογίαν αὐτῶν ὡς ἐξῆς: Ὁ Κριὸς εἶνε ὁ χρυσόμαλλος κριὸς, ἐφ' οὗ διέπλευσεν τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Φριξὸς καὶ ἡ Ἑλλη. Ὁ Ταῦρος εἶνε ὁ εἰς ὄν με-

νά ὀρισθῇ ἀκριβῶς ἡ διαδοχικὴ τάξις τῶν 4ων ὥρων τοῦ ἔτους, αἱ ιδιότητες αὐτῶν, τὸ διάφορον μέγεθος τῶν ἡμερῶν, καὶ ἡ διαδοχικὴ παραλλαγὴ θερμότητος καὶ ψύχους. Σπουδαιόταται δὲ παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ στηριζόμεναι ἀπέδειξαν καὶ ἕτερα φαινόμενα, ὧν ἡ πορεία, καί-
τοι κανονικὴ, διαφεύγει τὴν κοινὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων οἷα εἶνε αἱ ἐκλείψεις ἡλίου, σελήνης καὶ ἄλλων ἀστέρων, καὶ ἡ περιοδικὴ ἐμφάνισις τῶν κομητῶν. Αὕτη λοιπὸν ἡ λελογισμένη ἐφαρμογὴ τοῦ παρελθόντος ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἀποτελεῖ τὴν φυσικὴν Ἀστρολογίαν, οὗσαν ἐπιστήμην θετι-
κωτάτην.

Ἡ δὲ ιδίως Ἀστρολογία συνίσταται εἰς τὴν δι' ἐρεῦνης τῶν ἀστέρων καὶ διὰ τινος μυστηριώδους ἐν τῷ οὐρανῷ μεθόδου ἀνακάλυψιν τῶν μελλόντων. Καὶ ἐπειδὴ κοινὴ τις ιδέα ἐπικρατεῖ, ὅτι ὁ γινώσκων ἐπιστήμην τινὰ, γινώσκει ἡ ὀφείλει νὰ γινώσκη καὶ πάντα, ὅσα εὐρίσκονται εἰς σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτήν· τὸ δὲ χειρότερον, καὶ ὅσα αὐτῆς μέρη ἐξέρχονται τοῦ κράτους τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας (οὐχ ἡμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἡ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰ-
ιδίᾳ ἐξουσίᾳ), οἱ ἀστρολόγοι οὗτοι θύματα γενόμενοι τῆς κοινῆς ταύτης ιδέας, ἠξίουσαν ὅτι οὐδὲν τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ οὐρανῷ διαφεύγει τὴν διορατικότητα αὐτῶν, καὶ ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς προανήγγελλον ὅ,τι ὀπωσδήποτε ἐγίνωσκον, ἤρχισαν βαθμηδὸν νὰ προλέγωσι καὶ ὅ,τι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γινώσκωσιν. Εἰς τὴν ἀποκάλυψιν λοιπὸν τῶν μελλόντων, ἦτοι εἰς τὰς προγνώσεις καὶ τὰς λεγομένας γενεθλιαλογίας συνίσταται ἡ ιδίως λεγομένη Ἀστρολογία, ἥς τὸ κράτος ἔχει τοσαύτην ἔκτασιν, ὅσην καὶ ἡ ἀγυρτεία, καὶ ἣτις ὅρια ἔχει τὰ ὅριοι τῆς εὐπιστίας τῶν ἀνθρώπων. Αὕτη ἡ Ἀστρολογία εἶνε ἡ ἄφρων θυγάτηρ σώφρονος μητρός, καὶ ἡ δολία ἀδελφὴ χρηστοτάτης ἀδελφῆς, ὡς ἔλεγεν ὁ Kepler.

Ἡ ὑποθετικὴ αὕτη ἐπιστήμη στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἀρχῆς. Συμβεβυχότος τινος συμπεσόντος μετὰ τινος ἀστρο-

τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος. Ὁ Ὠρίων εἶνε ὁ θηρευτῆς γίγας ὁ πειραθεὶς νὰ ψυχράνη τὸ πρὸς τὴν ἀγνείαν αἰσθημα τῆς ἀγνοιάτης Ἀρτέμιδος. Ἡ μικρὰ Ἄρκτος παριστάνει τὰς νύμφας τὰς τροφούς τοῦ Διός. Αἱ Ὑάδες εἶνε αἱ θυγατέρες τοῦ Ἀτλαντος, αἵτινες θρηνοῦσι τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἰαντος. Αἱ Πλειάδες, θυγατέρες καὶ αὗται τοῦ Ἀτλαντος, ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν αἱ μὲν ἐξ φαίνονται εὐκρινῶς ἐν τῷ οὐρανῷ, ὡς ἔχουσαι Θεοὺς ἐραστάς, καὶ θαρραλέως παρουσιάζομεναι, ἡ δὲ ἐβδόμη νυμφευθεῖσα τὸν θνητὸν Σίσυφον, καὶ αἰσχυνομένη διὰ τοῦτο, μόλις προκύπτει εἰς τὸ φῶς κ.τ.λ.

Ὑπολείπεται τώρα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῆς ὑποτιθεμένης ἐπιβροῆς τῶν ἀστέρων ἐπὶ διαφόρων ἐκ τυχαίων αἰτιῶν προκυπτόντων φαινόμενων καὶ ἐπὶ ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν συμβεβηκότων.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀστρονόμοι ἐλέγοντο καὶ ἀστρολόγοι, ἀλλὰ καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἐκπαιδευόμενοι ἀνεγνώριζον, ὅτι πολλοὶ τῶν περὶ τοὺς ἀστέρας ἀσχολουμένων ἐξήρχοντο τῶν λογικῶν ὀρίων τῆς ἐπιστήμης, ἤρχισαν νὰ ὀνομάζωσιν ἀστρονόμους τοὺς σοφοὺς ἐκείνους, οἵτινες διὰ μακρῶν σπειδῶν καὶ ἐπιμόνων παρατηρήσεων γνωρίσαντες τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν πορείαν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὥρισαν τοὺς νόμους οὓς ἀκολουθοῦσι τὰ σώματα ταῦτα· ἀστρολόγους δὲ τοὺς ἐρευνητάς ἐκείνους, οἵτινες κύριον σκοπὸν θέμενοι τὴν ἐξ ἀληθείας τινος ἢ ψεύδους φιλοκέρδειαν, τὴν ἐπιβροήν τῶν ἀστέρων περιειργάζοντο. Ἐκτοτε ἡ Ἀστρολογία ἀποχωρισθεῖσα τῆς Ἀστρονομίας, διηρέθη εἰς δύο κλάδους, τὴν φυσικὴν ἀστρολογίαν καὶ τὴν ἰδίως ἀστρολογίαν.

Γνωστὸν, ὅτι ἡ κίνησις τῶν ἀστέρων ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς διαιρέσεως τοῦ χρόνου. Τοῦ ἔτους κανονισθέντος ἅπαξ ἐπὶ τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς περὶ τὸν ἥλιον, καὶ τῶν ἐκ τῆς περιστροφῆς ταύτης σχέσεων τῆς Γῆς καὶ τοῦ ἡλίου γνωστῶν ἅπαξ γενομένων, εὐκόλον πλέον ἦτο

πτεύετο, ὅτι τὸν ἐξηπάτου. Ἀστρολόγον τινα, Θρασύλον ὀνομαζόμενον, ἠρώτησέ ποτε ἂν προεγίνωσκε τί ἤθελε συμβῇ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ὁ ἀστρολόγος ῥίψας βλέμματα βλοσυρὰ ἐπὶ τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν βάραθρα, ἐξ ὧν οὐδείς τῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἐπανήλθεν εἰς τὴν ζωὴν, ἀνέκραξεν ὠχριῶν, ὅτι ἠπειλεῖτο ὑπὸ μεγάλου κινδύνου. Ὁ Τιβέριος ἀποδώσας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Θρασύλου τὴν εἰς μόνην τὴν διορατικότητα αὐτοῦ ἀνήκουσαν ταύτην ἀπάντησιν, τὸν ἐνεθάρρυνε περιπτυσάμενος αὐτόν, καὶ τὸν ἐβεβαίωσε περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς μεγάλης πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης.

Ὡσαύτως ὁ Λουδοβίκος XI, ὅστις συνήνου ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εὐπυστίαν μετὰ ἰσχυρογνωμοσύνης, δὲν παρημέλει οὐδενὸς μέσου, ὅπως γινώσκη τὰς μοίρας, συμβουλευόμενις ἀδικοφόρως ἀγίους τε καὶ ἀστρολόγους. Σὺ ὅστις ἠξέυρεις τὰ πᾶντα, εἶπέ ποτε πρὸς ἀστρολόγον τινα, ἠξέυρεις καὶ πότε θά ἀποθάνης. Τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἀπεκρίνατο ὁ ἀστρολόγος. Πράγματι ὁ εὐφυὲς ἀστρολόγος ὥφειλε τὴν ζωὴν του εἰς τὸν φόβον ὃν διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου βασιλέως.

Ὁ Λουδοβίκος XII ἔλαβεν ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων τὴν ἐπωνυμίαν Δίκαιος, ὡς γεννηθεὶς ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Ζυγοῦ, ἣν ἐπωνυμίαν ὅμως ἐδικαίωσεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. Πολλὰκις ἡ ἀπλὴ ὀνοματοθεσία ἐγείρει τὴν πρὸς τὸ δέον βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ οἱ λόγοι ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγουσι τοὺς παῖδας.

Ὅτε ἡ Ἄννα τῆς Αὐστρίας ἐγέννησεν αὐτῷ Λουδοβίκον XIV, εἰς ἀστρολόγος κεκλεισμένος ἐν τῇ παρακειμένῃ αἰθούσῃ παρετήρει τὸν ἀστὲρα τοῦ βασιλόπαιδος.

Κάρολος ὁ V ἐσύστησε καὶ ἔδραν καθηγετικὴν τῆς Ἀστρολογίας, ἣν ἐδίδασκεν ὁ ἰατρός αὐτοῦ Gervais ὑπὸ τὴν καινοφανῆ προσηγορίαν «Ὁ Ἐξοχότατος» ἰατροὺς καὶ ἀστρολόγους.

λογικοῦ φαινομένου, ἡ ἐπάνοδος τοῦ φαινομένου πρέπει νὰ συνοδεύηται μετὰ τοῦ αὐτοῦ συμβεβηκότος. Καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν ἀέριστα καὶ γενικά, τὸ προγινωσκόμενον συμβεβηκὸς συμβαίνει ἐσθ' ὅτε κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐποχὴν εἰς τινα γωνίαν τῆς γηγίνης ἐπιφανείας· καὶ ἐπειδὴ φυσικὴ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τάσις εἶνε εἰς τὸ νὰ προσέχῃ καὶ σημεῖοι μόνотὰς ἐπιτυχίας παντός, ὅ,τι διεγείρει τὸν θαυμασμόν, ἐντεῦθεν ἡ κοινὴ εὐπιστία.

Τοῦ ἀλχνθάστου δὲ τῶν ἀστρολόγων ἄπχξ στερεωθέντος, τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν κατήντησε μεγάλης σημαντικότητος καὶ μεγάλων ὠφελημάτων πρόξενον ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Μεγάλοι καὶ μικροὶ ἀπευθύνοντο πρὸς αὐτοὺς, πάντες ἔτρεχον πρὸς ἀστρολόγον ὡς πρὸς ἱατρόν, καὶ πᾶς ἡγεμὼν εἶχε τὸν ἀστρολόγον του· ὁ ἀστρολόγος κατήντησε πρόσωπον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ μιᾶς βασιλικῆς θεραπείας ὡς ὁ νάννος καὶ ὁ μωρός.

Πρῶτοι οἱ Χαλδαῖοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν, τῆς ἀστρολατρείας, ἡσχολήθησαν εἰς ἀστρολογικὰς ἐρεῦνας, διὸ Χαλδαῖος καὶ ἀστρολόγος κατήντησαν ὀνόματι ταῦτοσήμαντα· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιστημονικώτεροι καὶ σοφώτεροι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος, ὡς οἱ Ἰνδοὶ, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευσαν εἰς τὰς προῤῥήσεις τῶν ἀστρολόγων.

Ἐν Ῥώμῃ οἱ ἀστρολόγοι, γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα μαθηματικοί, ἄλλοτε ἡννοοῦντο καὶ ἄλλοτε προεγράφοντο ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, ὅχι διότι οἱ Καίσαρες ἀμφέβαλλον ποτε περὶ τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ διότι ἀμφέβαλλον ἐνίστε περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀστρολόγου.

Οὕτως ὁ Τιβέριος κατὰ τὴν εἰς Ῥόδον ἐξορίαν αὐτοῦ πολ-
λάκις σονεβουλεύθη τοὺς ἀστρολόγους, ἀλλὰ φύσει φιλόσο-
φος, ἔρριπτεν αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ
βοάχου, ἐφ' οὗ ἦτον ἐκτισμένη ἡ οἰκία του, ὁσάκις ὕψη

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.λ.π.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 375.)

Ἔθιμα περὶ τὴν γέννησιν.

* Ἡ γέννησις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἐπίσης μέγα, ἂν ὅχι μεγαλύτερον θαῦμα παρὰ τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ὥρων τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἀλλὰ τὰ ἔθνη βλέπousι καθ' ἡμέραν τὸ θαῦμα τοῦτο, καὶ δὲν ἐκπλήσσονται διόλου δι' αὐτό. Ἐνώπιόν των αὐξάνουσι μὲν τὰ φυτὰ ἐν τῷ κήπῳ, γεννῶνται δὲ οἱ ἄνθρωποι ἐν τοῖς κόλποις τῆς οἰκογενείας. Τὸ παιδίον ἐξαγγέλλει τὴν ὑπαρξίν του διὰ τοῦ κλαυθμυρισμοῦ καὶ τῶν δακρύων, σημεῖων τοῦ ἄλγους. Εἶνε δὲ ταῦτα εὐκαταληπτότερα παρὰ τὰς βαθυτάτας σκέψεις τῶν φιλοσόφων. Πατὴρ καὶ μήτηρ ἀποβλέπουσιν αὐτοὶ εἰς ἑαυτούς. Ὑπάρχουσιν ὀλίγοι, οἵτινες αἰσθάνονται ἡδονικὸν συνκρίσθημα καὶ ὁλόκληρα ἔθνη χύνουσι δάκρυα εἰς τὴν γέννησιν τῶν τέκνων, καθὼς μετὰ ἄλλων οἱ Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ τοκετός εἶνε διὰ τοὺς περιέργους ἐνδιαφέρειν θέαμα, εἰς τὸ ὅποιον ἔθνη, ἅτινα δὲν ἔχουσι κάμμιαν ἰδέαν τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς κοσμιότητος δὲν λείπουσιν ἀπὸ τὸ νὰ λαμβάνωσι μέρος. Εἰς τὴν Καμτσάτκαν τρέχουσιν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅττιν γυνὴ τις γεννᾷ, καὶ διὰ τοὺς Μχύρους τῆς Γουινέας εἶνε τοῦτο τόσον μεγάλη διασκέδασις, ὥστε εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἐγκυμοσύνης γεμίζουσι τὰ δωμάτια τῆς γυναικὸς, ὅπου ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας σπεύδουσιν ἐκεῖ, διὰ νὰ λάβωσι τὴν καλητέραν θέσιν.—Καθὼς εἶνε γνωστὸν εἰς τὴν γέννησιν τῶν ἡγεμόνων παρευρίσκονται μάρτυρες, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν, ὅτι τὸ γεννηθὲν εἶνε γνήσιον. Πι-

Ἀστρολόγος τις, Stoffler καλούμενος, προεῖπε γενικὸν κατακλυσμὸν, ὅς τις ἐμελλε νὰ γείνη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1524. Ἡ προφητεία αὕτη ἀντήχησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Εὐρώπης, καὶ μέγαν τρόμον εἰς ἀπάντων τὰς καρδίας ἐνέσπειρε· ἕκαστος ἐλάμβανε τὰς δυνατὰς αὐτῷ προφυλάξεις, ὥς καὶ ὁ πτωχότερος εἶχεν ἑτοιμον ἐν ἀκάτιον. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως τοῦ προφήτου ὁ Φεβρουάριος μὴν παρῆλθε χωρὶς οὐδὲ σταγῶν βροχῆς νὰ καταπέσῃ.

Ἄλλος ἀστρολόγος, ὁ Boulainvilliers, εἶχε προφητεύσει περὶ τοῦ Βολταίρου, ὅτι ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ εἰς ἡλικίαν 32 ἐτῶν. «Ἐσχον τὴν κακοήθειαν ν' ἀπατήσω τὸν Boulainvilliers περὶ τὰ 30 ἔτη, ἔγραφεν ὁ Βολταῖρος κατὰ τὸ 1759, διὸ λίαν ταπεινῶς τῷ ζητῷ συγγνώμην». Ὁ Βολταῖρος ὅμως ὑπερηκόντισε τὴν κακοήθειαν ταύτην ἔτι πορρωτέρω, διότι ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν. Περὶ τοῦ ἀστρολόγου τούτου ἔλεγεν ὁ καρδινάλιος de Fleury, ὅτι ὅσον ἐγίνωσκε τὸ μέλλον, ἄλλο τόσον ἐγίνωσκε τὸ παρελθόν, καὶ ὅσον ἐγίνωσκε τὸ παρελθόν, ἄλλο τόσον ἐγίνωσκε τὸ παρόν.

Παραλείποντες ἤδη τὰ ἀστρολογικὰ ταῦτα ἀνέκδοτα, ἀποδεικνύοντα τὸν βαθμὸν, εἰς ὃν φθάνουσιν ἡ ἀγυρτεία ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ εὐπιστία τῶν ἀνθρώπων, λέγομεν μόνον, ὅτι ἡ ἰδίως Ἀστρολογία, ὥς καὶ ἡ εὐλογία καὶ ἡ ὀφθαλμία, μετεδόθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἀράβων, καθὼς καὶ τόσα ἄλλα κακὰ, μαστίζοντα ὁλόκληρα ἔθνη, προῆλθον εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς διεθνoῦς καὶ ἱστορικῆς αὐτῆς σχέσεως πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Ἐγγάγκαν, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει εἰς τὸ νεογνὸν περίεργα καθήκοντα, ἅτινα πρέπει νὰ φυλάττη διὰ παντὸς τοῦ βίου. Ἡ μήτηρ δὲν λείπει ἀπὸ τὸ ν' ἀνακαλῇ εἰς τὴν μνήμην τοῦ παιδὸς ταῦτα τὰ καθήκοντα, ἅμα τοῦτο γεῖνη ἱκανὸν νὰ καταλαμβάνῃ αὐτήν. Ὁ ἱερεὺς λέγει συνήθως «πρέπει νὰ μὴ τρώγῃς τοῦτο τὸ κρέας», «πρέπει νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τούτους τοὺς καρποὺς καὶ ταῦτα τὰ χόρτα». «Δὲν πρέπει μὲ τοῦτο τὸ σκάφος νὰ πλέης ἐπὶ τοῦ ὕδατος». «Πρέπει νὰ περνᾷς τοὺς ποταμοὺς, τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷς καθ' ὁδὸν κολυμβῶν, ἢ ἀπὸ ἑνα τινὰ πόρον», «πρέπει νὰ κείρῃς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ γένειον». «Τούτους ἢ ἐκείνους τοὺς καρποὺς πρέπει νὰ τρώγῃς καὶ ποτὲ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἄλλων κτλ.—Παρὰ πλείστοις ἔθνεσι τῆς ἀρχαιότητος ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια τοῦ νὰ σηκίνηται ἢ λεχῶ ἀπὸ τὸ στῶμα καὶ νὰ πλαγιάζῃ ἀντ' αὐτῆς ὁ ἀνὴρ· συνήθεια, ἣτις ἀπαντᾷται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον εἰς πολλὰ ἔθνη τῆς Ἀσίας καὶ εἶνε γενικὴ εἰς τοὺς Ἰνδιάνους τῆς βορείου Ἀμερικῆς.—Ταῦτα καθὼς καὶ ἄλλα διάφορα ἔθνη, ἰδίως εἰ Τευλάτσι καὶ Μαλαϊλάμαι τῆς ἐμπροσθίου Ἰνδίκης, δὲν δίδουσιν εἰς τὰ παιδία τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὸ τῆς μητρὸς, πιθανῶς, διὰ ν' ἀποφύγῃσι τὴν περὶ τοῦ ἀληθοῦς πατρὸς ἀβεβαιότητα, καθὼς καὶ ἐν Εὐρώπῃ τὰ νόθα τέκνα λαμβάνουσιν τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς. Ἐὰν ὁ πολιτισμὸς ᾗνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένος, ἀντικαθιστῶσιν ἡ διαδοχὴ, αἱ ἐν τῷ γάμῳ διατυπώσεις καὶ ἡ θέσις τῶν γυναικῶν ταύτην τὴν συνήθειαν, ἣτις ἄλλως ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.—Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἰνδιάνων τῆς βορείου Ἀμερικῆς δίδουσιν εἰς ἑαυτοὺς ὀνόματα: λευκόφθαλμος, σιτοκαλάμη καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ παρὰ τοῖς Μαύροις τῆς Γουινέας εἶνε συνήθεια νὰ λαμβάνωσι τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος, εἰς δὲ τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν ὀνόματα ζώων, φυτῶν, ποταμῶν καὶ τὰ παρόμοια, τὸ ὅπερ εἶνε εἰς χρῆσιν καὶ παρὰ ταῖς Σαμοϊέδαῖς. Οἱ Ὅστιάκοι καὶ Τελοῦ-

θανῶς ὑπάρχει ὁ αὐτὸς λόγος, ὅστις ἔδωκεν ἀφ' ὧν καὶ εἰς τὴν συνήθειαν τούτων τῶν βαρβάρων λαῶν. Ματαίως ζητοῦμεν ἐπικουρήματα κατὰ τῶν πλείστων ἀλγῆδόνων καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ποτε νὰ πειθῇ περὶ τῆς λυπηρᾶς ταύτης ἀληθείας. Πρὸς ἐλάχιστοις τῶν ἀλγῆδόνων καταφεύγει εἰς ἀλλοκότους λόγους, ἰδίως δὲ εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν. "Όταν αἱ γυναῖκες εὐρίσκονται εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ τοκετοῦ, διατί δὲν πρέπει νὰ σκέπτονται περὶ τῶν παραδοξοτέρων βοήθημάτων, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀλγῆδόνων, καὶ τίς δὲν συγχωρεῖ εἰς αὐτάς, ὅταν ᾗται εἰς ταύτην τὴν θέσιν, καὶ αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀλλόκοτα καὶ ἀπρεπῆ; Ἐὰν Ἰνδιάνη τις Ἀλγογγιλλενάπη ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ καταληφθῇ ὑπὸ τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ, γνωστοποιεῖται τοῦτο εἰς τοὺς νέους, οἵτινες συρρέουσιν, διὰ νὰ ἐκβάλωσι μεγάλην κραυγὰς πρὸ τῆς θύρας τῆς ὠδινούσης, ἐνῶ αὕτη διόλου δὲν σκέπτεται περὶ τούτου. Ὁ ἐξ αὐτῶν προερχόμενος τρόμος εὐκολύνει τὴν γέννησιν. Εἰς τὴν Περσίην παρακαλοῦσιν τοὺς διδασκάλους νὰ σχολάσωσι τοὺς μαθητάς των, καὶ ἀφίενουσιν νὰ φύγωσι τὰ πτηνὰ, τὰ ὅποια ἔχουσι κατάκλειστα εἰς τὰ κλωβία. Ὅταν παρὰ τοῖς Μαύροις εἰς τὸ Μαρόκον γυνή τις αἰσθανθῇ τὰς πρώτας ὠδίνων, λαμβάνουσιν ἀπὸ τὴν σχολὴν τέσσαρας μικροὺς παῖδας, οἱ ὅποιοι δένουσιν εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ῥινομάκτρον τέσσαρα ὠὰ, μὲ τὰ ὅποια διέρχονται τὰς ὁδοὺς καὶ ἀναπέμπουσιν εὐχάς, ἐνῶ οἱ παροδῖται ῥίπτουσι φιάλας ἢ στάμνας ἐπὶ τοῦ ῥινομάκτρον, τὸ ὅποτον οἱ παῖδες κρατοῦσι τεντωμένον. Οἱ Παῖδες κάμνουσι πρὸ τῆς θύρας τῆς ὠδινούσης γυναικὸς μέγαν θόρυβον, διὰ νὰ ἐκδιώξωσιν, ὡς λέγουσι, τὸν διάβολον, ὅστις δύναται νὰ ἐξασκήσῃ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ.

"Όλα τὰ ἔθνη συνηθίζουσι τελετὰς ὅστινας θρησκευτικὰς εἰς τὴν γέννησιν τῶν τέκνων, ἀλλ' ἐσύγχισαν εὐθὺς δεισιδαιμονικὰ ἔθιμα μὲ τὰ καθήκοντα τῆς Ἠθικῆς καὶ ἀντὶ νὰ ἐσχύσῃ τὸ δίκαιον καὶ ἐπιεικές, προσκαλοῦσιν οἱ Μαῦροι τὸν

ἄρρεν. Παρὰ τοῖς Ἀἰνοῖς φονεύεται πάντοτε τὸ ἕτερον τῶν διδύμων. Παρὰ δὲ τοῖς Φρυγίοις θεωρεῖται ἡ γυνή ἡ τεκοῦσα διδύμα ὡς μοιχαλὶς· διότι δὲν δύνανται νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι εἰς ἀνὴρ δύναται νὰ γεννήσῃ διὰ μιᾶς δύο τέκνα, ἐνῶ παρὰ τοῖς γείτοσιν αὐτῶν Ἰβούροις ἡ γέννησις διδύμων θεωρεῖται ὡς προάγγελος καλοῦ καὶ διὰ τοῦτο τελοῦνται εἰς αὐτὴν σημαντικαὶ πανηγύρεις.

Ἡ πατρι κὴ ἐξουσία ζηρίζεται ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς δυνάμεως. Κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας θεωρεῖ ὁ πατὴρ τὸ δὴν, τὸ ὁποῖον ὀφείλει εἰς αὐτὸν τὴν ὑπαρξιν, ὡς ιδιοκτησίαν του καὶ ἡ ἐξουσία του δὲν γνωρίζει ὅρια. Ἐκ πολλῶν χωρίων τῆς πεντατεύχου γίνεται καταφανές, ὅτι ὁ πατὴρ ἀνέκαθεν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ φονεῇ τὰ τέκνα του καὶ ὁ Μωϋσῆς συνεχῶρει εἰς αὐτὸν νὰ πωλήσῃ τὴν θυγατέρα του ὡς δούλην ἢ ὡς παλλακὴν εἰς τινα ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν μὲ αὐτὸν φυλὴν, ὅχι ὁμιως καὶ εἰς ξένον. Ἐν γένει οἱ νομοθέται τῆς ἀρχαιότητος κατέστησαν τὴν πατρικὴν ταύτην ἐξουσίαν σχεδὸν ἀπόλυτον, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν ἐθνῶν καὶ πολιτειῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δουλείας τῶν τέκνων. Ἄλλοι, οἵτινες δὲν ἐζήτησαν ὡς πρὸς τοῦτο πολιτικὰ συμφέροντα, ἔβλεπον εἰς ταύτην τὴν διάταξιν εἰδὸς τι δικαιοσύνης καὶ ἐλεῶρουν ὡς συμφορώτερον, τὸ ν' ἀφήσωσι τοὺς υἱοὺς εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν πατέρων παρὰ νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς ἀνεξαρτησίαν, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ καταχρησθῶσιν. Κατὰ τινα νόμον τῶν Πάρθων καὶ Ἀρμενίων ἠδύνατο ὁ πατὴρ νὰ θανατώσῃ τὸν υἱόν, τὴν θυγατέρα καὶ αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του ἐν τῇ ἀνδρικῇ ἡλικίᾳ. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πέρσαις καὶ Ἑλλήσιν ἦτο ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἀπόλυτος, καθὼς ἡ τοῦ δεσπότου ἐπὶ τοῦ δούλου, τὸ ὁποῖον ἐκυνηθίζετο καὶ παρὰ τοῖς Κελτοῖς καὶ Γερμανοῖς. Μεταξὺ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθνῶν εὐρίσκεται αὕτη ἡ συνήθεια παρ' ἅπασιν τοῖς ἐθνεσι τῆς Ἀφρικῆς, παρὰ τοῖς Μογγόλοις καὶ εἰς τὸ

γοι διακρίνονται, καθὼς συνειθίζεται καὶ παρὰ τοῖς Εὐρώ-
παϊκοῖς ἔθνεσι, διὰ φυσικῶν ἐλαττωμάτων ἢ διὰ τινος πα-
ραδόξου ιδιότητος, ἡγουν χωλός, κωφός, πυρρόθριξ, λευκό-
θριξ κτλ. Εἰς τὸν τοκετὸν Ἰακούτιδος ὁ πρῶτος, ὅστις ἤθε-
λεν εἰσελθεῖ εἰς τὴν ἰούρτην δίδει εἰς τὸ νεογνόν τὸ τυχόν
ὄνομα.—Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μεταβάλλονται διαδοχικῶς τὰ
ὀνόματα· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἡ μεταβολὴ αὕτη λαμβάνει τόσον
συχνὰ χώραν, ὅσον εἰς τὴν Σινικήν. Τὰ παιδιὰ φέρουσι κατ'
ἀρχὰς τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας· τέσσαρας ἐβδομάδας μετὰ
τὴν γέννησιν δίδουσιν εἰς αὐτὰ ἓν δεῦτερον ὄνομα τοῦ γά-
λακτος καλούμενον, τὸ ὁποῖον συνήθως λαμβάνουσιν ἀπὸ
ἄνθη ἢ ζῶα. Ὄταν ἀρχίσωσι νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον,
μεταξὺ τῶν συσχολαστῶν τῶν δίδεται εἰς αὐτὰ τρίτον ὀνο-
μα· τέταρτον εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, καὶ ὅταν τέλος λά-
βῃ θέσιν πολιτικὴν, τὸ πέμπτον ὄνομα, τὸ ὁποῖον πρέπει
νὰ ᾔη ἀνάλογον μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ καὶ κατὰ τοὺς κα-
νόνας τῆς ἐθιμοταξίης νὰ μεταχειρίζεται πάντοτε.

Οἱ Ἑσκιμοὶ εἰς τὴν Γροινλανδίαν δίδουσιν εἰς τὰ τέ-
κνα τῶν τὸ ὄνομα ἀποθανόντος συγγενοῦς τῶν· προ-
σέχουσιν ὅμως πολὺ νὰ μὴ ἐκλέξωσιν εἰς ταύτην τὴν περί-
στασιν ὄνομα συγγενοῦς, ὅστις ἀπέθανεν ἀπὸ δυστύχημά
τι, διὰ νὰ μὴ ἀνανεόνηται ἡ λύπη. Παρὰ τοῖς Πολυνησιώ-
ταις ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια οἱ φίλοι νὰ συναλλάσσωσι πρὸς
ἀλλήλους τὰ ὀνόματά τῶν.

Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ εἰς ὅλα, ὅσα συμβαίνουσιν ἐπὶ τῆς
γῆς, ὑπερφυσικόν τι καὶ ἀναμιγνύει μὲ τὰ ἀπλούστα-
τα γεγονότα τὰ πρᾶδοξότατα πράγματα. Ἐν π. χ.
παρὰ τοῖς Ὀττεντότοις γυνὴ τις γεννήσῃ νεκρὸν παι-
δίον, ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐκπλήττονται τόσον, ὥστε με-
ταφέρουσι τὰς κατοικίας τῶν εἰς ἄλλο μέρος. Εἰς τὴν
γέννησιν διδύμων ἀρρένων ἢ ἀγαλλίαςις εἶνε ἀνέκφρατος·
ἀν δὲ τὰ διδύμα ᾔη θήλεα, φονεύεται τὸ ἄσχημον. Ἡ αὐτὴ
τύχη περιμένει τὸ θῆλυ καὶ ὅταν τὸ ἕτερον τῶν διδύμων ᾔη

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ.

Α΄.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ

ἢ

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Κ. Ἦλθομεν ἐδῶ σήμερον, ὦ Θεόπομπε, ἵνα τι ἀγαθὸν ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ σοφοῦ ἡμῶν φίλου ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος, τῆς ἡμερτῆς τῶν ἀρχαίων Λέσθου, οὐδὲ πάνυ δικαίως ὥς τινας ἀγροικίαν καὶ ἰταμότητα δ-φλισκάνοντας δύνασαι νὰ θεωρήσης ἡμᾶς, καθόσον οὐδ' ἀ-προσκλητοὶ ἐνταῦθα πάρεσμεν, ἀλλ' εἴλκεν ἡμᾶς ὁ ὑμέτε-ρος λόγος καὶ ἡ ὑμέτερα ὑπόσχεσις. Ἡ λησμονεῖς τὴν προ-χθесινήν ἡμῶν ἐκδρομὴν πρὸς τὸ πελώριον ἐκεῖνο ὑδραγω-γεῖον τὸ κατὰ τὸ χωρίον Μόριαν κείμενον, ὅπερ ἡ μὲν κοινὴ γνώμη ἀποδίδει εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, σὺ δὲ ὑπέσχεσο τότε καὶ περὶ αὐτοῦ ἐν εὐθέτῳ καιρῷ ἱκανὰ νὰ μᾶς εἴπῃς, καὶ περὶ τῆς ἐν γένει Ἱστορίας τῆς νήσου οὐκ ὀλίγα. Ὁ δὲ Δημόφιλος οὐτως καὶ τὸν υἱὸν διενοεῖτο νὰ παραλάβῃ με-θ' ἐαυτοῦ, ἵνα τι καὶ ἐκεῖνος ἀκούσῃ περὶ πατρίδος, καθότι τρσαῦτα ἔτη διδασκόμενος ἐν τε τῷ ἡμετέρῳ Ἑλλ. σχολείῳ καὶ Γυμνασίῳ, περὶ μὲν Μυτιλήνης ἰδίᾳ καὶ Μυτιληναίων οὐδὲ λέξιν ποτὲ ἢ παρὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ ἤκουσεν, ἢ ἐν τοῖς βιβλίοις ἀνέγνω, πολλὰ δὲ καὶ ᾄμετρα περὶ Ἀθη-ναίων τε καὶ Σπαρτιατῶν, περὶ Ῥώμης καὶ Ῥωμαίων, περὶ Καρόλου καὶ Ἀράβων, ἃς μὴ εἴπωμεν περὶ Τύρου καὶ Σι-δῶνος ἢ καὶ Αἰγυπτιακοῦ τινος ὀβελίσκου, ἢ δὲν ἔχει οὕτω

πλειότερον μέρος τῶν Τούρκων, ἕως καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Σίναις.

Κατηγοροῦσι τὰ φωτισμένα ἔθνη συχνάκις διὰ τὸν πρόπον, μὲ τὸν ὅποιον τρέφουσι τὰ τέκνα των. Ἐκφράζονται μὲ ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς χρήσεως τῶν σπαργάνων, δι' ὧν δεσμεύουσι τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς γεννήσεως. Ἀλλ' ἂν τις σκεφθῇ τίνα ἀνάπτυσιν ἔλαβον αἱ κοινωνικαὶ διατάξεις, αἱ κατηγορίαι ἔχειναι ἐξαρτιζόνται, πύει δὲ καὶ πᾶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θυμακμός. Ἡ κατοικία τῶν γονέων παρὰ πλείστοις ἔθνεσιν εἶνε πολὺ στενὸς χώρος. Πρέπει νὰ περιορίσῃσι τὰ τέκνα των εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μικρότερον τόπον, καὶ ἐπειδὴ πρέπει ν' ἀφήτῃσιν αὐτὰ μόνα, διὰ νὰ δυνήθῃσι νὰ ὑπάγῃσιν εἰς τὴν ἐργον των, διὰ τοῦτο σπαργανόνουσιν αὐτὰ, ὥπως μὴ ὑποστῶσι βλάβην τινά. Αὕτη εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ λίκνου καὶ τῶν σπαργάνων, τῶν ὁποίων τὴν χρῆσιν ὑπεγόρευσε ἡ ἀνάγκη, καὶ τὰ ὅποια ἔπειτα ἐμιμήθησαν καὶ οἱ εὐποροὶ καὶ πλοῦσι. Οἱ ἄγριοι μεταχειρίζονται ὁμῶς τὰ τέκνα των μὲ πολλὴν ἀπλοτήτα. Ταῦτα ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεως πρέπει ν' ἀσκῶνται τακτικῶς εἰς τὸ νὰ ἔρπῳσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

(Ἐπεται συνέχεια.

εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἀπεξεδυσάμην τὸ διδασκαλικὸν τριβώ-
νιον, ἀλλά μὴν ὑποθήκην τινὰ ὅχι ἐπιτίλαβῃ θὰ ἡδυνάμην
νὰ παρέχω εἰς τὸν τυχόντα ἐκ τῶν φίλων μοι διδασκάλων
ἐπὶ διδασκατικῷ τινος ζητήματος, ἢ τί λέγεις σύ, ὦ Καλλι-
μαχε;—Κ. Ἐγὼ καὶ προβαίνω συνωδᾷ πᾶσι τοῦτοις εἰς
τὸ νὰ παρακαλέσω τὸν κλεινὸν ἡμῶν φίλον, ὅπως ἀφήσαν-
τες κατὰ μέρος τὸ δευτερεῦον περὶ πατρίδος ζήτημα, συν-
διαλεχθῶμεν περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας
ἐν τοῖς σχολείοις. Οὐδὲ δύναται ὁ σοφὸς ἡμῶν φίλος νὰ ἀρ-
νηθῇ ἡμῖν εἴτι αἱ πολλαὶ καὶ ἐμβριθεῖς αὐτοῦ μελέται ἐπὶ
τοῦ ζητήματος δύνανται προχεύειν νὰ παράσχωσιν.—
Θ. Ξενίζων ὑμᾶς ὑπὸ τὸ ἐμὸν μέλαθρον οὐδὲ ἐπιτρέπεται
νὰ ἀντιστῶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν, ἔστωσαν δὲ ἡμῖν
ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τοσαῦτα, ὅσα ἡ ῥύμη τοῦ λόγου
ἐκ τῆς ἐμῆς μνήμης νὰ ἀντλήσῃ δύναται.

Τῆς μὲν Πολιτικῆς Γεωγραφίας κυριώτερος σκοπὸς εἶναι
ἡ γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τόπῳ, ἡ δὲ Παγκόσμιος Ἱστορία
ἀντικείμενον ἔχει τὸν ἄνθρωπον ἐν χρόνῳ. Ἄλλ' ἡ Ἱστορία
δὲν εἶναι ἄσκοπος συσπώρεσις τυχαίων καὶ ἀπλῶς μόνον
διαδεδομένων ἀλλήλας πράξεων καὶ συμβαμάτων, ἀλλ' εἴ-
ναι τις ὑπὸ πνεύματος καὶ ζωῆς διαπνεομένη ἀποκάλυψις
τῶν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων νόμων, καθ' οὓς ἡ θεία πρό-
νοια διεθύνει τὸ ἀνθρώπινον γένος. Δὲν εἶναι νεκρὸν τι, ἀ-
παξ διὰ πικρὸς τετελεσμένον πρᾶγμα, ἀλλ' εἶναι ζωὴ πνευ-
ματικὴ ἐν ἐνδελεχεῖ κινήσει νοουμένη· καθότι παρουσιάζου-
σα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὰ γεγονότα ἐκάστης ἐποχῆς
καὶ τὰ ἠθικὰ ἐλατήρια τούτων, μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν ὡς
ἐντὸς καθρέπτου ἡμᾶς αὐτοὺς, τὸν ἡμέτερον βίον, τὰς ἡμε-
τέρας ὁρμὰς, θελήσεις καὶ πράξεις, καθ' ἃ ἡ ζωὴ ἡμῶν
φαίνεται καθαρῶς οὐδὲν ἄλλο οὔσα ἢ ἀπλῆ συνέχεια καὶ ἐ-
μπανάληψις τῆς παρωχημένης ἐκείνης ζωῆς. Ἡ Ἱστορία εἶναι
λαμπάς, ἣ τις πᾶσαν σχέσιν τοῦ πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ
ἠθικοῦ ἡμῶν βίου διαφωτίζει, εἶναι ἡ κλεῖς τοῦ παρελθόν-

τὸ πρᾶγμα, ὦ Δημόφιλε;—Δημ. Οὕτω μὲν κατὰ ταῦτα, ἀλλ' ὅμως λησμονεῖς τὸ δεινότερον πάντων, ὅτι ἐξ ὅλου τούτου τοῦ ἱστορικοῦ πατάγου ἐλάχιστα ἐνθυμεῖται ὁ νεανίσκος, εὐθὺς ὡς ὀλίγος παρέλθῃ χρόνος· τὸ δὲ λυπηρότερον, ὅτι οὐδόλως βλέπω νὰ διαπλάττηται τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀμέτρου ταύτης πολυγνώσιας, ἀλλὰ κενὴ μὲν ἰδεῶν διατελεῖ πάντοτε ἡ διάνοια αὐτοῦ, κενὴ δὲ αἰσθημάτων ἡ καρδιά.—Θ. Καὶ τίνα ἡλικίαν ἔχει ἡδὴ ὁ παῖς, ὦ Δημόφιλε, τίνος δ' ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων εἶναι μαθητῆς;—Δ. Ἡλικίας μὲν εἶναι ὥσπερ ἐκκαίδεκα ἐτῶν, φοιτᾷ δὲ εἰς τὴν β' τοῦ καθ' ἡμᾶς Γυμνασίου τάξιν.—Θ. Ἀληθῶς ἀπορίας, μὲν ἄξιά εἰσι ὅσα μοι λέγετε περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐγὼ ὑπώπτευσα πολλάκις, ὅτι ὡς πολλὰ τῶν μαθημάτων, οὕτω πιθανῶς καὶ τὸ τῆς Ἱστορίας ὄχι κελῶς θὰ διδάσκηται οὐ μόνον ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις, ἀλλὰ καθ' ἅπαν τὸ ἐλληνικόν. Τὸ ἔθνος ἡμῶν ὑστερεῖ λίαν τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, ὡς εἰς πολλὰ ἄλλα, οὕτω καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἥτις ἐκεῖ μὲν θεμελιούται ἐπὶ ἀσφαλῶν καὶ ἠκριβωμένων παιδαγωγικῶν βάσεων, ἐδῶ δὲ παρ' ἡμῶν ῥυθμίζεται κατὰ τὸ δοκοῦν πρῶτον μὲν τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι διευθυνόντων τὰ τῆς παιδείας, εἶτα δὲ ἐν ἄλλοις τόποις κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ. Αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργείου τῆς Παιδείας μάλιστα ἐπὶ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως πᾶν πεπαλαιωμένον καὶ ἐῶλον, καὶ ὀλιγίστας παιδαγωγικὰς ἀρχὰς ἀκολουθοῦν, ὡς ἐγὼ νομίζω, ῥίπτεται πολλάκις ἔρμαιον εἰς ἀδεξίους χεῖρας καὶ κεφαλὰς καὶ μεῖζονα παρέχει τὴν βλάβην ἢ τὴν ὠφέλειαν. Καὶ λέγων ταῦτα αἰτῶ συγγνώμην παρ' ὑμῶν, διδασκάλων ἀμφοτέρων, εἴτι κατὰ τῆς ὑμετέρας συντεχνίας ἐλάλησα.—Δ. Οὐδόλως, ἀλλὰ καὶ χάριν θὰ σοὶ ὀφείλωμεν οὐκ ὀλίγην, ἂν ἐνίστε διαφωτίξης ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας οἰουδήποτε μαθήματος, ἐξ οὗπερ ὁ μὲν Καλλίμαχος οὕτως σὶ θελεσφορώτερον δύναται νὰ ἐκτελῇ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ

καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἐπὶ τέλους νίκην τῆς ἀληθείας νὰ ἰσχυροποιῇται· ἀλλὰ τὸ αἶσθημα ὅλων τῶν αἰσθημάτων εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρὸς τὴν πατρίδα· τὴν ἀγάπην λοιπὸν ταύτην πολλὰ καὶ ἐξαίρετως ὀφείλει νὰ ἀναπτύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς ὁ διδάσκαλος. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας τρίτον ὀφείλει τὴν θέλησιν νὰ ἰσχυροποιῇ. Τὰ αἰσθήματα ὀφείλουσιν ὅχι μόνον ὡς διεγέρσεις τῆς ψυχῆς νὰ παραμένωσιν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀφορμαὶ πρὸς τὴν πράξιν νὰ καθίστανται. Ἐκ τῶν παραδειγμάτων εὐγενεῶς αὐταπαρνήσεως, ἐνδοτικῆς πίστεως, ἀδιασίστου ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀπλῆς χρησιμότητος καὶ χριστιανικοῦ θάρρους ὁ νεανίσκος ἡμῶν ὀφείλει τοσοῦτον νὰ θερμαίνεται, ὥστε νὰ ὀργᾷ ἀμέσως πρὸς ἀπομίμησιν. Τὸ βλέμμα τοῦ νεαροῦ ἡμῶν ἀκροατοῦ πρέπει ἐν ἀγίᾳ ἀγανακτήσει νὰ σπινθηροβολῇ, καὶ ἡ πυγμὴ αὐτοῦ νὰ σφαιροῦται, ὅχι μόνον ὅταν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ βλέπῃ τὴν ἀλήθειαν διαψευδομένην, καὶ τὴν ἀγνότητα καταδιωχομένην, τὴν ἀρετὴν παραγνωρίζομένην καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὑποδουλουμένην, ἀλλὰ καὶ ὅταν ταῦτα ἐμπράκτως συμβαίνωσι περὶ αὐτὸν εἴτε ἐν τῇ σχολῇ μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του, εἴτε ἔξω αὐτῆς μεταξὺ τῶν οἰκείων καὶ φίλων. Ἡ Ἱστορία ὀφείλει νὰ κρατύνῃ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος οὐδόλως ὀφείλει νὰ ᾔναι τετριμμένον νόμισμα, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὸν ὠρισμένον τύπον, ὁ τύπος δὲ οὗτος εἶναι ὁ χαρακτήρ του, αἱ προσωπικαὶ αὐτοῦ προαιρέσεις. Εἶναι τὸ κάλλιστον κατόρθωμα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τὸ νὰ κάμνῃ τὸν μαθητὴν νὰ ἀνακληματοῦται, μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ νὰ περιελίσσεται πρὸς τοὺς λαμπροὺς καὶ μεγάλους χαρακτῆρας τῆς ἀνθρωπότητος, τοὺς ἰσχυρῶς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἀποτετυπωμένους. Εἶναι τὸ ὕψιστον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ τὸ νὰ ἀφίνη ὁ μαθητὴς τὴν δύναμιν ἐξεχουσῶν φύσεων, αἵτινες δι' ἰσχυρᾶς χειρὸς ἔχουσιν ὀρίσῃ τὸν τύπον ὁλοκλήρου ἐποχῆς, νὰ ἐπικλύζῃ ἑαυτόν. Τὸ

τος, παρόντος καὶ μέλλοντος, εἶναι ῥητορικωτάτη διδασκαλος, ἥτις μετὰ μεγάλης φωνῆς κηρύττει εἰς ὅλον τὸν κόσμον. « Ἡ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις ἀνυψοῖ λαόν τινα, τὰ δὲ ἁμαρτήματα εἶνε ὁ ὀλεθρος τῶν ἀνθρώπων. » Ἡ Παγκόσμιος Ἱστορία εἶναι ἀδελφὴ τῆς θρησκείας, εἶναι δάκτυλος Θεοῦ, ὅστις δεικνύει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸ μόνον ἀναγκαῖον, εἶναι ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ὡς λέγει ὁ ποιητὴς « ἡ παγκόσμιος κρίσις. »

Ἡ διδασκαλία ἄρα τῆς Ἱστορίας καὶ ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Γυμνασίῳ ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὡς κύριον σκοπὸν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν λαῶν προκαλουμένην, ὥστε οὐδόλως πρέπει νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὴν ἀπλὴν μετάδοσιν τῶν ἐξωτερικῶν μόνον πράξεων, ἀλλ' ἐξετάζουσα τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων, νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ παιδὸς μόρφωσιν, φωτίζουσα πρῶτον τὴν διανοίαν αὐτοῦ, ἐξευγενίζουσα δεύτερον τὸ αἶσθημα, καὶ τρίτον ἰσχυροποιῶσα τὴν θέλησίν του. Καὶ πρῶτον μὲν ὀφείλει νὰ διαφωτίξῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, οὐδόλως μὲν παραμορφοῦσα τὴν ἀλήθειαν, ὑποδεικνύουσα δὲ τὰ κεκρυμμένα πολλάκις ἐλατήρια τῶν πράξεων, καὶ ἐξετάζουσα ἀκριβῶς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, θέτουσα τὰ πάντα καθαρὰ πρὸ τῶν ἐφθασμῶν τοῦ μαθητοῦ, καὶ ζωηρῶς διαγράφουσα ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τὸν τῆς κακίας. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ τὸ πνεῦμα θὰ ὁμιλῇ πρὸς τὸ πνεῦμα, αἱ ἰδέαι θὰ γεννῶσιν ἰδέας, μεγάλαι καὶ ἀγαθαὶ σκέψεις μεγάλων καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν θὰ παρακινῶσιν εἰς παρομοίας μελέτας. Ὀφείλει δεύτερον νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ αἶσθημα· τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον καὶ τὸ ἠθικὸν κάλλος ἀνάγκη οἱ παῖδες νὰ μάθωσι πρῶτῳ νὰ ἀγαπῶσιν ἀπὸ καρδίας, τὸ δὲ φανερὸν ἱκανῶς νὰ μισῶσι· τὸ αἶσθημα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, ὁ ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου ὀφείλουσι διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας νὰ διεγείρωνται

Κ. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἤδη ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτος διδάσκαλος, οἷον ἐθέσαμεν ἀνωτέρω ἐν τῷ ὁρισμῷ, ὁποῖός τις ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον θὰ ᾔηται ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὀφείλει νὰ παραδίδῃ τὴν Ἱστορίαν;—Θ. Τοῦθ' ὅπερ ἐρωτᾷς εἶναι ἡ δευτέρα σπουδαία ἀπαίτησις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἱστορίας καὶ εἶναι ἡ ἐξῆς. Ἡ Ἱστορία δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύηται ἐκ βιβλίου τινός, ἀλλὰ νὰ παραδίδηται διηγηματικῶς. Ἀλλὰ τὸ καλῶς διηγεῖσθαι δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα· ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν συνθηκῶν, ὧν τὸ ἄθροισμα εὐρίσκεται παρὰ τοῖς τὰ μάλα εὐφρέσιν, ὑπὸ ὠρίμου ἐμπειρίας καὶ πολλῶν πρακτικῶν δώρων κεκοσμημένοις διδασκάλοις· αἱ κυριώτεραι δὲ τῶν συνθηκῶν τούτων εἶναι αἱ ἐξῆς, εἰς ἃς ἀπάσας ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του ὁ νεαρὸς διδάσκαλος. Ἡ Ἱστορικὴ ὁηλαδὴ διήγησις ὀφείλει νὰ ᾔηται ἐλευθέρα καὶ ρέουσα, καθαρὰ καὶ ἐξηγητικὴ, ὁμαλὴ καὶ ἀπλῆ, θερμὴ καὶ ἀληθοῦς καὶ πρὸ πάντων αἰσθητοποιητικὴ.—Κ. Περὶ ὧν ἀπάντων θὰ ἔχῃς τὴν ἀγαθότητα νὰ φωτίσης ἡμᾶς ἔστω καὶ δι' ὀλίγων.

Θ. Πρῶτον ἡ ἀπαγγελία ὀφείλει νὰ ᾔηται ἐλευθέρα καὶ ρέουσα. Ἐνθα ὁ διδάσκαλος ἐνεκεν ἐλλείψεως ἱστορικῶν γνώσεων ἢ τῆς καταλλήλου ἐπιτηδειότητος, ἢ ὁλονὲν προσκόπτει εἰς τὴν διήγησιν, ἢ ἀναγκάζεται νὰ ὑπαναχινώσῃ ἐκ τινος βιβλίου, ἐκεῖ ἐλλείπει τὸ νεαρὸν καὶ τέλειον τῆς παραστάσεως καὶ ἐπομένως ἡ εὐλογία τῆς διδασκαλίας. Πᾶν ὅ,τι κεῖται ἐν τῷ βιβλίῳ εἶναι λέξεις, πᾶν δὲ ὅ,τι ὁ διδάσκαλος ἐλευθέρως διηγείται, εἶναι ζωὴ, ἔχει καὶ παρέχει εἰς τοὺς ἄλλους ζωὴν. Μία καλὴ διήγησις προαπαιτεῖ ἐξάπαντος ἐπιμελῆ τινι γραπτὴν προπαρασκευὴν καὶ (τοῦλάχιστον κατ' ἀρχάς) ἀκριβῆ, καθαρὰν ἀπομνημόνευσιν. Ὅστις ἐκ τῶν διδασκάλων λησμονεῖ τοῦτο, θέλει κατόπιν μὲ μεγάλην βλάβην τῶν παιδῶν πειραθῆ, ὅτι ἡ ἀπαγγελία του εἶναι ἢ μετὰ δυσκολίας βατταρίζουσα, ἢ ξηρὰ ἐξ ἀπορίας, ἢ φρασσεολογικὴν πληθώραν ἔχουσα, διότι κατὰ τὴν σοφὴν «Ἐνθα ἐλλείπουσι στοχασμῶι, ἐκεῖ ἐν

θάρρος γεννᾷ θάρρος λέγει ὁ Πλάτων. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μάλιστα ἐποχῇ, καθ' ἣν ὁ παγετώδης ὕλισμός καὶ ἡ γιγάντιος φιλαυτία ἀπειλεῖ νὰ διορρήξῃ πάντα ἠθικὸν δεσμόν τῆς κοινωνίας, ἔχομεν ἀνάγκην ἰσχυρῶν χαρακτήρων, καὶ εἰς ἡμᾶς σήμερον πολὺ περισσότερον ἀριμόζει ὁ, τι πρὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἔγραφεν ὁ σιδηροῦς ἀνὴρ, ὁ Frid. von Stein ἐν τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ.» Ἐν τῇ ἐποχῇ, ἐν ᾗ ζῶμεν, οἱ νέοι ὅλοι εἶναι κεκλημένοι εἰς μεγάλας δοκιμασίας καὶ θυσίας, εἰς ἰσχυρὰς θάρραλεότητας. Ὀφείλει λοιπὸν τις νὰ κρατῇ τὸν χαρακτήρα αὐτῶν διὰ μεγάλων παραδειγμάτων τῆς Ἱστορίας.»—Κ. Καὶ κατὰ τίνα ἄρα γε τρόπον κατορθοῦται ὁ τριπλοῦς αὗτος σκοπὸς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἱστορίας;—

Θ. Ἵνα κατορθωθῇ ὁ τριπλοῦς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας, πρέπει νὰ πληρῶνται ὅροι τινὲς οἱ ἑξῆς. Πρῶτον καὶ κυριώτατον ὑπάρχει ἀνάγκη διδασκάλου, ὅστις ἀκριβὲς ὢν γνώστης τῆς Ἱστορίας νὰ ἔχῃ πνεῦμα νεαρόν, νὰ ᾔηται ἐνάρετος καὶ νὰ γνωρίζῃ τὸ Ἱστορικὸν μάθημα διὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρώπον τελεσφόρον νὰ καθιστᾷ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, ὅταν μετὰ πίστεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ μεταδίδεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μαθητοῦ ἡ ἐκάστου ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἐπιπολάζουσα ἠθικὴ ἰδέα. Διδάσκαλος, ὅστις διὰ τὸ μέγα κοσμοῖστορικὸν δρᾶμα οὐδεμίαν ἔχει ἔννοιαν, διὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διευθύνσει τῶν λαῶν οὐδὲν ὄμμα, διὰ τὸ πεπρωμένον τῆς ἀνθρωπότητος οὐδεμίαν ἰδέαν, διὰ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον οὐδένα ἐνθουσιασμόν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐρμηνευτὴς κειμένου καὶ ἀκροατῆς ἀποστηθισμάτων, οὐδέποτε ὅμως οὐδαμῶς ὡς διδάσκαλος Ἱστορίας. «Ἡ καρδία κάμνει τὸν διδάσκαλον» λέγει σοφόν τι λόγιον, καὶ ὁ ἔρως ἐνταῦθα ἀξίζει πολὺ περισσότερον παρὰ ἡ πλουσιωτάτη μάθησις.» Ἡ Ἱστορίη, λέγει ὁ Herbart εἶναι ἡ διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος· ἂν δὲν ᾔηται τοιαύτη, ὑπαίτιοι τούτου εἰσὶν οἱ νεαροὶ διδάσκαλοι τῶν Ἱστορικῶν μαθημάτων».

δαιότητος, ἀπ' ἐναντίας ὁ τύπος τοῦ ἱστορικῶς σπουδαίου πρέ-
πει νὰ ἐπιφάνηται ἐπὶ τῆς γλώσσης τοῦ διδασκάλου.

Μετὰ τῆς ὁμαλῆς ἀπλότητος καὶ τῆς διαφανοῦς καθαρό-
τητος τοῦ λόγου συνδέεται πᾶν καλῶς ἡ θερμότης τῆς πα-
ραστάσεως, ἣ τις οὐδαμῶς ἄλλως ἐπιτυγχάνεται, εἰμὴ διὰ τοῦ
ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ πράγματος. Ἐνυπάρχει ἐν τῇ καρδίᾳ
τοῦ διδασκάλου ἀληθῆς ἐνθουσιασμός διὰ τὸ καλὸν τῶν ἀν-
θρώπων, διὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν; τότε ὁ ἐνθουσιασμός οὗτος
ἐκδηλοῦται κυρίως διὰ τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦ λόγου ἐπίσης
μεταδίδεται εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν παῖδας. Ἀλλ' ἐν τῇ ζωῇ
ταύτῃ παραστάσει πρέπει πάντοτε νὰ διαφαίνεται ἡ ἀλήθεια·
διότι διὰ μεμηχανημένης περιπαθείας, διὰ παθητικῶν φρά-
σεων καὶ διὰ φαιδρῶν χειρονομιῶν οὐδὲν κατορθοῦται· ἀπε-
νχντίας τὸ ἐξωτερικόν φαινόμενον ἄνευ ἐσωτερικῆς ἀλη-
θείας διαπράττει πάντοτε τὸ ἐνχντίον ἐκείνου, ὅπερ θέλει
τις νὰ κατορθώσῃ. Ἀληθῶς κατὰ τὸν σοφὸν «οὐδέποτε κά-
μνει τίς τινα ὀλιγώτερον πατριώτην, παρ' ὅταν παρέχῃ τὴν
εἰκασίαν, ὅτι παραπολὺ ἐπιθυμεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πα-
τριώτην· οὐδέποτε ἀσφαλέστερον καταστρέφει τὴν εὐσέ-
θειαν, παρ' ἔταν προσπαθεῖ διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ νὰ φαίνε-
ται ἐνώπιον τῶν ἄλλων λίαν εὐσεβής». Ἡ πεῖρα μᾶς διδά-
σκει, ὅτι εἰς πολλὰ σχολεῖα ὑπάρχει μὲν ἐν τῷ πνεύματι
τοῦ μαθητοῦ ἡ καθαρότης τῶν ἐννοιῶν, ἡ ἀκολουθία τῶν
συλλογισμῶν καὶ ἡ σταθερότης τῶν ἀποκτηθεισῶν γνώ-
σεων, λείπει ὅμως ἀπ' αὐτῶν ἡ ἐξέγερσις τῆς ψυχῆς, ὁ
ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ ἑγαθοῦ. Τοῦτο δύναται
νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μεταχειριζόμεθα κατὰ κόρον τὸ
ἡθικὸν στοιχείον ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν ἡμῶν, ἐνῶ ὀφείλομεν
μᾶλλον νὰ ἀφίνωμεν τοῦτο ἀνεπαισθήτως νὰ ἐπενεργῇ ἐπὶ
τῶν παιδῶν διὰ τῆς ὁμαλῆς καὶ φυσικῆς παραστάσεως καὶ
διὰ μετρίας καὶ λελογισμένης τινὸς ζωηρότητος ἐν αὐτῇ.
Ἡ καρδία δὲν πρέπει νὰ διεξέρχεται διὰ τῆς κεφαλῆς,

καταλλήλῳ περιστάσει εἰσέρχεται μία ἢ περισσότεραι λέξεις, ἵνα πληρώσῃ τὸ κενόν τοῦ ῥυθμοῦ». Δευτέρα ἀπαίτησις εἶναι ἡ ἐξῆς: Διηγοῦ καθαρῶς καὶ σαφῶς. Οἱ παῖδες ὀφείλουσιν ἐκάστην λέξιν καὶ φράσιν τοῦ διδασκάλου ἀκριδῶς νὰ κατανόωσι. Ὡς ἀπορεύονται αἱ λέξεις, αἵτινες διὰ τοὺς παῖδας οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κENOI ἤχοι· ὅταν δὲ παρυσιάζωνται ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας τὸ παιδίον δὲν ἐννοεῖ ἀμέσως (ἐπανάστασις, Φεουδαλικὴ δυναστεία, τὸ τῆς πολιτείας σύνταγμα, ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμός κτλ.), τότε ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ πράττῃ τὸ ἐφ' ἐαυτόν, ὅπως διὰ τοῦ συνειρμοῦ τοῦ λόγου καὶ δι' ἀπλοῦ τρόπου κάμῃ αὐτὰς ἀκριδῶς γνωστὰς εἰς τὸν παῖδα. Ἡ ἀπαίτησις τῆς καθαρότητος ἀναφέρεται ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν τοῦ ἱστορήματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὁρθὸν τῶν νοημάτων, τοῦ ὅτι ἑκατέρωθεν ἀναπτύσσεται ἐκ τῆς λογικῆς καὶ φυσικῆς κατὰτάξεως τῆς ὕλης. Κυβιστῶν συμπτώσεις τῶν συλλογισμῶν, ἐπιδεικτικαὶ ὁμηγορίαι, εὐσεβιστικαὶ φλυαρίαι οὐδόλως χρησιμεύουσι διὰ τοὺς παῖδας, τῶν ὁποίων τὰ διανοήματα ὀφείλουσι διὰ τῆς ἱστορίας νὰ καθαρῶσι καὶ φωτισθῶσι, καὶ τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα διὰ πρακτικῆς Λογικῆς ὀφείλει νὰ μορφωθῇ. «Ἡ μεγίστη σαφήνεια ὑπῆρξε δι' ἐμὲ τὸ μέγιστον κάλλος» λέγει ὁ Lessing.

Πρὸς τὴν σαφήνειαν μεγάλως συγγενεῖαι ἡ ἀπλότης τῆς παραστάσεως. Συνεστραμμένα, συντάξεις, συμπεπλεγμένα, καὶ δυσνόητοι φρασεολογίαι, ἐπιτετηθευμέναι ἐρμηνεῖαι μεγάλην δυσκολίαν παρεμβάλλουσιν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου. Ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἐκφράσιν αὐτοῦ περιεσταλμένον καὶ στρογγύλον τύπον, ἡ γλῶσσα αὐτοῦ νὰ ᾖ ναιεναρὰ μὲν καὶ πλήρης διανοημάτων, ἀλλ' ἡσυχος καὶ ἀπλῆ, νὰ μεταχειρίζεται μᾶλλον τὸν κατὰ τοὺς Γραμματικὸς εἰρῶμενον λόγον, παρὰ τὰς μεγάλας καὶ σχοινετενεῖς περιόδους.

Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἀπλότης τῆς ἐκφράσεως δὲν πρέπει νὰ φερῇ τὴν ἐκκλυσιν ἐκείνην τοῦ λόγου, ἀφ' ἧς λείπει πᾶν ἔχνος σπου-

χουσιν ὁμως καὶ διάφορα εἶδη θρίζης, τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ τὰ τοῦ σίτου, σπεύρονται ἐν καιρῷ τοῦ ἔαρος.

Μετὰ τὸν σῖτον καὶ τὴν θρίζαν τὸ σημαντικώτερον τῶν σιτηρῶν εἶνε ἡ κριθή. Οἱ κόκκοι αὐτοῦ εἶναι ἐξαιρετος τροφή διὰ τὰ κατοικίδια ζῶα. Μεμιγμένη μὲ τὸν σῖτον ἢ τὴν θρίζαν προσφέρει ἀρκούντως καλὸν ἄρτον, ἀλλὰ μεταχειρίζονται αὐτὴν περισσότερον χονδροαλεσμένην πρὸς παρασκευὴν τοῦ ζύθου ἢ πρὸς ἀποστάλαξιν. Τὸ ἄχυρόν της ἐκτιμᾶται πρὸ πάντων ὡς ξηρὰ φορβή. Ἡ κριθή σπείρεται ἐνίοτε ἐν καιρῷ χειμῶνος, συνηθέστερον τὸ ἔαρ, ἐντὸς τριῶν μηνῶν ὠριμάζει καὶ τὴν θερίζουσι περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἐδάφη εἶνε κατάλληλα δι' αὐτήν, ἀρκεῖ μόνον ἡ γῆ νὰ ᾔνη καλῶς ἀραιωμένη.

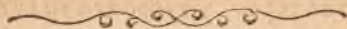
Ἡ βρώμη χρησιμεύει ὡς τροφή τῶν κατοικιδίων ζώων. Ἀπογυμνωθεῖσα τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς καὶ χονδροαλεσθεῖσα προσφέρει τροφήν λίαν ὑγιεινὴν. Τὰ ἀφεψήματα τῆς χονδροαλεσθείσης βρώμης εἶνε χρήσιμα ὡς μαλακτικὰ φάρμακα. Ἡ βρώμη σπείρεται ἐν γένει κατὰ τὸ ἔαρ, καθὼς ἡ κριθή, καὶ θερίζεται ὀλίγον βραδύτερον αὐτῆς. Ἐπιδίδει, εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γαίαις, καὶ δὲν ἔχει χρεῖαν τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας μὲ τὰ ἄλλα σιτηρά.

Ἡ μελίνη χρησιμεύει πρὸ πάντων ὡς τροφή τῶν κατοικιδίων πτηνῶν. Οἱ κόκκοι αὐτῆς μεταβληθέντες εἰς ἄλευρον δίδουσιν ἄρτον χονδροειδῆ. Ἐνίοτε καλλιεργοῦσι τὴν μελίνην, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λίπασμα. Τότε σπείρεται πυκνότερον, καὶ παραχώνουσιν αὐτὴν εἰς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἀνθησιν.

Τὸ κεγχρίον δὲν εἶνε τόσον σημαντικόν ὡς τὰ ἄλλα σιτηρά. Οἱ κόκκοι αὐτοῦ γενόμενοι ἄλευρον, χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ κάμωσι πόλτον καὶ ζυμαρικά, ἅτινα εἶνε καλὴ τροφή. Τὰ κατοικίδια πτηνὰ τρώγουσι κατὰ κόρον αὐτὸ καὶ παχύνουσιν. Τὸ κεγχρίον καλλιεργεῖται καὶ ὡς φορβή.

ἀλλ' ἡ κεφαλὴ ὀφείλει νὰ ᾔναι κυρία τῆς καρδίας». Τὸ σοφὸν τοῦτο λόγιον παρ' ἡμῖν τοῖς Ἑλλησιν, τοῖς ἐπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος λίαν θερμοῖς ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ ἔχη τὸ ἀπαιτούμενον κύρος.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ. κ.τ.λ.

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 356.)

Περὶ βρίζης, κριθῆς, βρώμης κτλ.

Ἡ βρίζα (σήκαλη) μετὰ τὸν σίτον εἶναι ὁ σημαντικώτερος τῶν δημητριακῶν καρπῶν τῶν μερῶν μας. Ἡ καλὰ μὴ του προσφέρει εἰς τὰ κτήνη μίαν τῶν καλητέρων γλῶσῶν φορβῶν (βοσκῶν), στρωμνὴν ἐξαίρετον, καὶ χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν τῶν πλειοτέρων ἀχυροπλέκτων ἔργων (π. γ. πύλων ψαθίνων κτλ.). Οἱ κόκκοι τῆς εἶναι διὰ τὰ κατσικίδια πτηνὰ ἀξίολογος τροφή. Γενόμενοι δ' ἄλευρον προσφέρουσιν ἄρτον δικαίως ἐκτιμώμενον διὰ τὴν εὐχάριστον γεῦσιν του καὶ διὰ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ νὰ μένη ἐπὶ πολὺ νωπός. Ἡ βρίζα δὲν φοβεῖται τὰ δριμύτατα ψύχει, καὶ ὅλα τὰ ἐδάφη εἶνε κατὰλληλα δι' αὐτήν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ᾔναι καθαρὰ, καλῶς ἀραιωμένα, καὶ νὰ ᾔνη κάθυγρα. Ἐπιδίδει ἐν τοῦτοις κάλλιον εἰς τὰς ἐλαφράς παρὰ εἰς τὰς δυνατάς καὶ ἀργιλώδεις γαίας. Ἡ βρίζα σπείρεται κατὰ τὸ φθινόπωρον πρὸ τοῦ σίτου, καὶ ὅσω τὸ κλίμα εἶνε ψυχρότερον, τόσω πρωϊμώτερον πρέπει νὰ καταβάλλωνται τὰ σπέρματα αὐτῆς εἰς τὴν γῆν. Θερίζετχι δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου. Ἰπάρ-

Διὰ τὴν χωρίσωσι τοὺς κόκκους ἀπὸ τῶν λεπύρων ἡ τοῦ φλοιοῦ αὐτῶν κοπανίζουσι τοὺς στάχους μετὰ τὴν τυκάνην, ἔργανον συνιστάμενον ἐκ δύο ῥάβδων σκληροῦ ξύλου, αἵτινες εἶνε συνδεδεμέναι πρὸς ἀλλήλας διὰ λωρίων, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἑτέρα χρησιμεύει ὡς λαβή. Αὕτη ἡ ἐργασία ἀπαιτεῖ μεγάλην δύναμιν ἀπὸ μέρους τῶν ἐργατῶν. Εἰς τινὰ μέρη ὁμως δὲν κοπανίζουσι τοὺς στάχους, ἀλλ' ἀποσαχίζουσιν ἢ ἁλωνίζουσιν αὐτοὺς χάμνοντες ἐν περιτρέχωσιν ἵπποι ἢ βόες ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ὑπαιθρον συσσωρευμένων σταχύων εἰς ἑδάφος στερεὸν καὶ σκληρόν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσιν ἀλώνον. Τὸ κοπάνισμα γίνεται καὶ διὰ μηχανῶν, αἵτινες κρυφίζουσι τοὺς γεωργοὺς εἰς τὸ ἐπίπονον τοῦτο ἔργον καὶ συγχωροῦσι νὰ γίνεται αὕτη ἡ ἐργασία ἐν σκέπη καὶ εἰς στιγμήν, ἥτις ἤθελε τοῖς φανῇ κατάλληλος.

Λιχνίζουσι τὸν σῖτον, τοῦτ' ἔστι ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ τὰ λεπτὰ ἄχυρα καὶ ἀποχωρίζουσι τοὺς ἀχρήστους κόκκους ἢ τὰς μικρὰς πέτρας κινοῦντες ἢ σείοντες αὐτὸν εἰς εἶδος τι κανίστρου μεγάλου ἐκ λύγου κατεσκευασμένου καὶ λιχνιτηρίου καλουμένου. Τοῦτο γίνεται καὶ διὰ μηχανῶν, αἵτινες ἐκτελοῦσι ταχύτερον ταύτην τὴν ἐργασίαν.

Ο ΠΟΙΜΕΝΟΠΑΙΣ.

Ἄβδās, ὁ ἐπονομαζόμενος μέγας, βασιλεὺς τῆς Περσίας ἀποπλανηθεὶς ποτε ἐν τῷ κυνηγίῳ ἤλθεν ἐπὶ τινος ὄρους, ἐνθα ποιμενόπαις ἔβοσκε τὸ ποίμνιόν του. Ὁ παῖς ἐκάθητο ὑπὸ τι δένδρον καὶ ἔπαιζε τὸν αὐλόν. Ἡ γλυκεῖα μελωδία τοῦ ἄσματος καὶ περιέργειά τις ἔφεραν τὸν βασιλέα πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἡ δὲ φαιδρὰ καὶ εὐφυὴς ὄψις τοῦ παιδίου ἤρρεσεν εἰς αὐτὸν πρᾶπολύ· ἤρχισε λοιπὸν νὰ ἀποτείνῃ εἰς αὐτὸ διαφόρους ἐρωτήσεις, καὶ αἱ ταχεῖαι καὶ κατάληλοι ἀπαντήσεις τοῦ τέκνου τούτου τῆς φύσεως, ὅπερ ἄνευ

Περὶ θερισμοῦ καὶ ἀλοητοῦ.

Ὅταν οἱ κόκκοι τοῦ σίτου ὠριμάσῃσι κόπτουσι τὰς καλάμας του, καὶ ἡ πείρα μόνον διδάσκει τὴν κατάλληλον στιγμὴν διὰ τούτην τὴν ἐργασίαν, ἥτις ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ σιτηρὰ, ὀνομάζεται ἰδίως θερισμός. Οἱ θερισταί, διὰ νὰ κόπτωσι τὰς καλάμας μεταχειρίζονται ἢ τὸ δρέπανον ἢ τὴν ἄμην (κοιν. κόσσαν). Τὸ δρέπανον εἶνε μεγάλη λεπίς ἐκ χάλυδος, πλατεῖα καὶ ὀλίγον κυρτή, προσηλωμένη ἢ ἐμπηγμένη εἰς τὸ ἄκρον μακρᾶς λαβῆς. Ὁ θεριστὴς κρατῶν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ ταύτην τὴν λαβὴν, διαβιδάζει τὴν λεπίδα μέχρι τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, καὶ ἐνῶ ἐπαναφέρει αὐτὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ῥίπτει ἐπὶ τῆς γῆς, ὅ,τι ἔκοψε. Αἱ καλάμαι οὕτως εὐρίσκωνται διατεθειμέναι εἰς γραμμὰς καλουμένας δράγματα. Συνάζονται ἔπειτα εἰς μικροὺς σωροὺς ὀνομαζομένους ἀμάλας (δεμάτια). Πολλάκις τὸ δρέπανον εἶνε ἐφωδισμένον μὲ εἰδός τι πλοκοῦ ἢ ἀγρείφνης (τσουγγράνας), ἥτις συνάγει τὰ κοπτόμενα χόρτα καὶ ἀποθέτει αὐτὰ τακτικῶς ἐπὶ τῶν δραγμάτων, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν οὕτω συνεχεῖς ἀμάλας.

Ἡ ἄμη εἶνε ἐργαλεῖον σύνθετον ἐκ βραχείας λαβῆς ἀπὸ ξύλον καλῶς ἐξωμαλυσμένον, καὶ ἐκ λεπίδος μηνιοειδοῦς συνήθως ὀδοντωτῆς ὡς πρίονος. Ὁ θεριστὴς κρατεῖ τὸ ἐργαλεῖον μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, μὲ τὴν ἀριστεράν δὲ λαμβάνει μίαν δράκα (φρυκταν) καλαμῶν, χωννύει τὴν λεπίδα τῆς ἄμης εἰς αὐτήν, καὶ σύρων ταύτην δυνατὰ πρὸς ἑαυτόν, κόπτει τὰς καλάμας· τοῦτο δὲ καλεῖται πριονισμός τοῦ σίτου.

Οἱ μικροὶ σωροὶ ἢ αἱ δέσμαι τῶν σταχύων ἡνωμένων ὁμοῦ σχηματίζουσι δράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ γεωργὸς μεταφέρει εἰς μέρος σχεπχσμένον, εἰς τοὺς ζιτοβολῶνας ἢ ὑπὸ τὸ ἀμαξοστάσιον. Ἄλλοι συνενοῦσι τὰ δράγματα εἰς μεγάλους σωροὺς καλουμένοις θημωνίας, τὰς ὁποίας σχηματίζουν εἰς τὸ μέσον τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰς ὁποίας προφυλάττουσιν ἀπὸ τῆς βροχῆς διὰ τινος στεγασματος ἐξ ἀχύρου συνισταμένου.

τὴν ὕψωσιν αὐτοῦ. Οὗτοι τῷ ἔστηνον παντοειδῆς παγίδας, καὶ προτεπάθουν νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ὑποπτον πρὸς τῷ βασιλεῖ. Ἀλλ' ὁ Σάχης Ἀβδᾶς ἦτο ἡγεμὼν σπανίων ιδιωμάτων· ὑποψία καὶ δυσπιστία διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ψυχὴν ἦτο πολὺ μικρά, καὶ ὁ Ἀλλή-βέης διετέλει ἐν ὑπολήψει καὶ ἀναπαύτει, ἐρόσον ἔζη ὁ μεγάλθυμος αὐτοῦ προστατής.

Κατὰ δυστυχίαν ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς ἀπέθανεν, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Σάχης Σεφῆ, ἐφάνη κατ' ἀρχάς ὅτι θὰ ἰκανοποιήσῃ τὰ παράπονα τῶν λαῶν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὑπῆρξεν ὅλως ἐναντίος τοῦ προκατόχου του, πλήρης δυσπιστίας, σκληρότητος καὶ φιλαργυρίας. Τοιοῦτον κυριάρχην ἐπερίμενον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλλῆ, καὶ ἀμέσως ἐξύπνησεν ὁ κοιμώμενος φθόνος αὐτῶν. Ἀνέφερον καθ' ἑκάστην διαβολὰς κατὰ τοῦ θησαυροφύλακος, εἰς τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς κατ' ἀρχάς δὲν ἔδιδε προσοχὴν, μέχρις ὅτου περίστασις τις ἐπιθυμητὴ εἰς αὐτοὺς ἐφάνη ὅτι δικαιολογεῖ τὰς κατηγορίας.

Ὁ βασιλεὺς ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ πολὺτιμὸν τινα ἀκινάκην, τὸν ὅποιον εἶχε λάβει ὁ Σάχης Ἀβδᾶς παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τουρκεστάν ὡς δῶρον, καὶ τὸν ὅποιον ὑπέμνησαν εἰς αὐτὸν αὐλικοὶ τινες. Ὁ ἀκινάκης δὲν εὐρέθη, ἂν καὶ ἐν τοῖς καταλόγοις, οὓς ἀφῆκεν ὁ μέγας Ἀβδᾶς, ἦτο σεσημειωμένος, ὥστε ἡ ὑποψία τοῦ Σάχου Σεφῆ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ θησαυροφύλακος, ὅτι οὗτος τὸν εἶχεν ὑπεξαίρεσει. Τοῦτο ἦτο, τὸ ὅποιον ἐπεθύμουν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἐδιπλασίασαν τὰς προσβολὰς αὐτῶν καὶ παρίστανον αὐτὸν ὡς τὸν μοχθηρότατον ἀπατεῶνα. Ὁλοδόμησε πολλὰ παλάτια πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων, ἔλεγον οὗτοι, καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια κατεσκεύασε μὲ μεγίστας δαπάνας. Ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν αὐλὴν, ἦτο πτωχὸν παιδίον, καὶ ὅμως ἤδη κατέχει ἀμέτρητα πλοῦτη. Πόθεν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολυτελῆ πράγματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει πεπληρωμένην τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἐκλεπτε τὸν βασιλικὸν θησαυρόν; «Τὴν αὐτὴν στιγ-

οὐδεμιᾶς διδασκαλίας εἶχεν αὐξηθῆ ἔν τῳ μέσῳ τοῦ ποι-
μνίου του, ἔφεραν εἰς θαυμασμόν τὸν βασιλέα. Ἐν τῳ με-
ταξὺ τούτῳ ἦλθεν ὁ Βεζίρης αὐτοῦ. «Πρόσελθε, Βεζίρη,
εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰπέ μοι, πῶς σοὶ φαίνεται
τὸ παιδίον τοῦτο». Πλησιάζαντος τοῦ Βεζίρου, ὁ βασιλεὺς
προέτεινεν ἐλ νέου τὰς ἐρωτήσεις του καὶ τὸ παιδίον ἀπὴν-
τησεν εἰς ὅλας ὡς πρότερον. Ἡ ἀφοβία αὐτοῦ, ἡ ὑγιής του
κρίσις καὶ ἡ εὐφυὴς παρρησία τοσοῦτον κατέθειλξαν τὸν βα-
σιλέα καὶ τὸν Βεζίρην, ὥστε ὁ πρῶτος ἀπεφάσισε νὰ τὸ πα-
ραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ νὰ τὸ βάλῃ νὰ διδασχθῇ, διὰ νὰ πα-
ρατηρήσῃ τί ἔμελλον ν' ἀποβῶσιν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας
διαμορφούμενα τὰ ὥραϊα ταῦτα φυσικὰ πλεονεκτήματα.

Καθὼς ἀγροτικόν τι ἄνθος, τὸ ὁποῖον ὁ κηπουρὸς ἀποσπᾷ
ἀπὸ τὸ αὐχμηρὸν αὐτοῦ ἔδαφος, καὶ φυτεύει εἰς καλλιτέ-
ραν καὶ παχυτέραν γῆν, ἐν βραχεὶ διαστήματι διανοίγει τὸν
καλὺκα αὐτοῦ, καὶ ἀναλαμβάνει στίλβοντα χρώματα, οὕτω
καὶ ὁ παῖς ἀνεπαισθήτως ἀνεπτύσσετο εἰς ἄνδρα κεκτημένον
μεγάλης ἀρετᾶς. Ὁ βασιλεὺς ἡμέρα ἡμέρα ἡνύοι αὐτὸν
περισσότερον, τῷ ἔδωκε τὸ ὄνομα Ἀλλή-βέης καὶ ἀνέδειξεν
αὐτὸν μέγαν θησαυροφύλακά του.

Ὁ Ἀλλή-βέης ἐκέκτητο πάσας τὰς ἀρετὰς, αἵτινες εἶναι
δυνατὸν νὰ συνέλθωσιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἄμεμπτος κατὰ τὰ ἥθη
αὐτοῦ, πιστὸς καὶ φρόνιμος ἐν τῳ ἀξιώματί του, ἐλευθέ-
ριος καὶ μεγαλοπρεπὴς πρὸς τοὺς ξένους, εὐπροσῆγορος εἰς
ὅλους, οἵτινες ἐζήτουν τι παρ' αὐτοῦ, καὶ ἂν καὶ ἦτο ὁ ἀγα-
πητὸς τοῦ βασιλέως, ἐπεικέστατος καὶ λίαν ταπεινόφρων.
Ὅ,τι ὁμως πρὸ πάντων ἀνεδείκνυεν αὐτὸν μετὰ τῶν αὐ-
λικῶν τῆς Περσίας ἦτο ἡ ἀφιλοχρηματία του, διότι οὐδέ-
ποτε ἐδέχετο νὰ ἀνταμείβωσι διὰ χρημάτων τὰς ὑπηρεσίας
του· αἱ ἀγαθοεργίαι αὐτοῦ εἶχον ὡς καθαρωτάτην πηγὴν
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ χάμνη καλὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.
Παρ' ὅλας ὁμως αὐτὰς τὰς ἀρετὰς δὲν διέφυγε τὰς συκο-
φαντίας τῶν αὐλικῶν, οἵτινες ἔβλεπον μὲ κρύφιον φθόνον

οὐκ ἔμελλε νὰ στοχασθῇ (συμπεράνῃ), ὅτι χωρικός τις μετρίας τάξεως θὰ εἶχε κατοικίαν πολυτελεστέραν ἢ ὁ θησαυροφυλάξ τοῦ κράτους του. Ἠσχύνθη διὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀπάτην, καὶ ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε αὐλικός τις ἔδειξε πρὸς αὐτὸν θύραν τινὰ πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἐξώστου, ἣτις ἦτο κεκλεισμένη δι' ἰσχυρῶν σιδηρῶν μοχλῶν. Ὁ βασιλεὺς ἦλθε πλησιέστερον καὶ ἠρώτησε τὸν Ἀλλή-βέην τί διετήρει ἐντὸς τόσον ἰσχυρῶν κλείθρων καὶ μοχλῶν. Ὁ Ἀλλή-βέης ἐφάνη συγκεκινημένος, ἠριθρίασε πολὺ, ἐπανήλθεν ὁμως εἰς ἑαυτὸν καὶ εἶπε· «Μεγαλειότατε ἐν τούτῳ τῷ δωματίῳ διαφυλάττω τὸ ἀγαπητότατον ὅπερ ἐν τῷ κόσμῳ ἔχω, τὴν ἀληθῆ μου ἰδιοκτησίαν. Πᾶν ὅ,τι ἔχεις παρατηρήσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, τὸν κύριόν μου, ἔτι περικλείει τοῦτο τὸ δωμάτιον εἶναι ἰδικά μου, ἀλλ' εἶναι μυστικόν τι, σὲ παρακαλῶ, μὴ ἐπιμένης (μὴ ἀπαιτῆς) νὰ τὸ ἴδῃς.

Ὁ ἀγωνιώδης οὗτος τρόπος ἐφάνη εἰς τὸν καχύποπτον Σεφὴ ἐνδειξις τῆς ἐνοχῆς, καὶ διέταξεν αὐτὸν μετὰ σφοδρότητος νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν.

Τὸ δωμάτιον ἠνοιχθῇ, καὶ εἰς τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ αἰφνης παρατηρήθησαν τὰ ἑξῆς: τέσσαρες λευκοὶ τοῖχοι, μία ποιμενικὴ ῥάβδος, εἰς αὐλός, ἐν πενιχρὸν ἐνδυμα καὶ μία ποιμενικὴ πήρα· αὐτοὶ ἦσαν οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους οἱ σιδηροὶ οὗτοι μοχλοὶ ἔκρυπτον. Ὅλοι οἱ παρόντες ἐθαύμασαν, καὶ ὁ Σάχης Σεφὴ διὰ τρίτην φοράν εὐρέθη κατησχυμμένος, ὅτε ὁ Ἀλλή-Βέης μετὰ μεγάλης αἰδημοσύνης ὠμίλησε τοιοῦτοτρόπως. «Ἰσχυρὲ βασιλεῦ, ὅτε ὁ μέγας Ἀββάς μὲ ἀπήντησεν ἐπὶ τινος ὁρους, ἔνθα ἐποίμεινον τὸ ποίμνιόν μου, ὅλος μου ὁ πλοῦτος ἦσαν ταῦτα τὰ πενιχρὰ πράγματα. Ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου διαφυλάττω αὐτὰ ὡς τὴν μόνην ἰδιοκτησίαν μου, ὡς μνημεῖον τῆς εὐτυχοῦς παιδικῆς μου ἡλικίας, καὶ ὁ μεγάλθυμος ἡγεμὼν ὑπῆρξε πολὺ ἀγαθώτερος, ἢ ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ μοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ. Ἐλπίζω, Μεγαλειότατε, ὅτι καὶ σὺ δὲν θέλεις μοὶ τὴν ἀφαιρέσῃ, καὶ θὰ μοὶ

μὴν, καθ' ἣν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ τοιουτοτρόπως τὸν ἐκατηγόρου, ὁ Ἀλλή-θέης προσῆλθεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἀμέσως οὗτος μετὰ ὀργίλου βλέμματος εἶπε πρὸς αὐτὸν «Ἀλλή-θέη, ἡ ἀπιστία σου ἐγνώσθη, ἀπώλεσας τὸ ἀξίωμα σου, καὶ σοὶ δικτάττω, εἰς διάστημα δεκατεσσάρων ἡμερῶν νὰ δώσης λογαριασμόν». Ὁ Ἀλλή-θέης δὲν ἐδειλίασε, διότι ἡ συνείδησίς του ἦτο καθαρὰ, ἐσκέφθη ὁμως, πόσον κινδυνώδης θὰ ἦτο νὰ ἀφήσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ διάστημα δεκατεσσάρων ἡμερῶν, ἐν τῷ μεταξύ πρὶν ἢ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του. «Κύριε, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ἡ ζωὴ μου εἶναι εἰς τὰς χεῖράς σου. Εἰμὶ ἕτοιμος τὰς κλεῖς τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ, καὶ τὰ σύμβολα τῆς στολῆς τοῦ ἀξιώματος, ἅπερ μοὶ ἔχεις δώσῃ, σήμερον ἢ αὔριον νὰ καταθέσω πρὸ τοῦ σοῦ θρόνου, ἐὰν διὰ τῆς παρουσίας σου τιμῆσῃς τὸν δοῦλόν σου».

Ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἐφάνη λίαν ἄρεστή εἰς τὸν βασιλέα, τὴν παρεδέχθη καὶ ἀμέσως ἐπεσκέφθη τὴν ἄλλην ἡμέραν τὴν αἰθουσαν τὴν περιέχουσαν τοὺς θησαυροὺς. Τὸ πᾶν ἦτο εἰς πληρεστάτην τάξιν καὶ ὁ Ἀλλή-θέης διεβεβαίωσε αὐτόν, ὅτι ὁ Σάχης Ἀβδάς εἶχε λάβῃ ἐκεῖθεν τὸν λείποντα ἀκινάχην, καὶ διὰ τῶν ἀδαμάντων αὐτοῦ διατάξῃ νὰ κοσμήσωσιν ἄλλο τι κειμήλιον, χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀναφέρῃ τοῦτο ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιτίξῃ τι εἰς αὐτά. Ἀλλ' ἡ δυσπιστία εἶναι ἄδικος, καὶ θεωρεῖ ἔκυτὴν προσβεβλημένην, ἃν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐσφαλμένους τῆς εἰκασίας εὑρεθῇ ἠπατημένη. Ἐσκέφθη νὰ προβάλῃ πρόφασιν τινα, καὶ ἠκολούθησε τὸν θησαυροφύλακα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διὰ νὰ εὑρῇ ἐκεῖ τὰ ἀφθονα πολύτιμα πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησαν πρὸς αὐτὸν οἱ αὐλικοὶ του. Πρὸς μεγίστην ὁμως ἐκπληξίν του καὶ ἐδῶ τὸ πᾶν ἦτο διάφορον (ἄλλοιον). Κοινὰ ἐπιβλήματα ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους τὰ ὀνόματα δι' οὐδενὸς ἄλλου ἦσαν ὑπηρετισμένα παρὰ διὰ τῶν ἀναγκαιοτέρων οἰκιακῶν ἐπίπλων καὶ αὐτὸς ὁ Σεφὴ ὡ-

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. ΙΒ'. ΕΝ ΜΥΤΙΔΗΝΗ 30 ΜΑΡΤΙΟΥ 1880.

Ἀλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁτουοῦν
μαθήματος, ὥς οὐ γρή μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΕΛΛ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙΝ,
ΙΔΙΩΣ ΔΕ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

* Ὅτε μὲν τῶν ἡμερῶν Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ἠρώτησε τὸν φιλόσοφον Σωκράτην τίνα ὑπόληψιν ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ἂν νομίζῃ αὐτὸν εὐδαίμονα, δὲν εἰξεύρω, ἀπεκρίθη, πῶς οὗτος ἔχει ἀρετῆς καὶ παιδείας· διότι ἐκ τούτων καὶ ὅχι ἐκ τῶν τυχηρῶν ἀγαθῶν ἐξαρτᾶται ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία (1). Ὡραία καὶ προσφυὴς ἀπάντησις! ἤθελεν ἐπιφωνήσῃ τις, τὴν ὁποίαν πᾶς τις φιλοσοφικῶς τὰ πράγ-

ἐθάπτετο εἰς τὴν λήθην, ἂν οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες τούτου τοῦ γένους Ὀλύμπου ἐχίνοντο ἀπὸ τὰ βλέμματά μας, καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ θαυμασίου τούτου κόσμου ἐκρημνίζετο καὶ κατέπιπτεν, ἡ κομπάζουσα σήμερον διὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπῃ δὲν ἤθελε δυνηθῇ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, οὐδ' ἤθελεν ἔχει ποῦ νὰ στραφῇ, διὰ νὰ εὕρῃ πρωτότυπα ἀρετῆς δυνάμεια ν' ἀνυψώσωσι καὶ προαγάγωσιν αὐτὴν περισσότερον κατὰ τὰς ἀνθρωπίνους καὶ πολιτικὰς σχέσεις. Ταῦτα ἀποφαίνεται ὁ Jacobs (3)· διότι οὗτος εἶνε ὁ φιλολόγος, οὔτινος ἐμνήσθην ἀνωτέρω, καὶ ταῦτα ἐπαναλαμβάνουσι σχεδὸν καθ' ἡμέραν οἱ φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπῃς μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως, ὅσakis πρόκειται λόγος περὶ τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἑλλήνων ἔθνους καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς εὐδαιμονίας, εἰς τὸν ὅποιον ἔφθασε διὰ τῶν ἀξιομιμήτων ἀρετῶν του καὶ τοῦ λελογισμένου συστήματος τῆς παιδείας του. Περὶ τοῦ συστήματος τούτου τῆς παιδείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θέλω πραγματευθῇ ἐν συντόμῳ εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον, ἐπικαλούμενος τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν, ἂν ἡ περὶ τόσον σπουδαίου ἀντικειμένου πραγματεία μου αὕτη προβαίνει εἰς τὸ φῶς παντάπασιν ἀξεστος καὶ ἀκατέργαστος διὰ τὰς πολλὰς φροντίδας, ὅσας ἐπιβάλλει εἰς ἐμὲ τὸ ἐπίμοχθον τῆς διδασκαλίας ἔργον.

Ἴσως τινὲς ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι, ἐπειδὴ μέλλω νὰ πραγματευθῶ περὶ παιδείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἱστορικῶς βαίνων, θέλω ἀρχίσει ἀπ' αὐτῶν τῶν ἡρωικῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων καὶ καταβῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἦν παρμελήσασα ἡ Ἑλλὰς τὴν ὀρθὴν παιδείαν, ἀπώλεσε καὶ πάντα τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα ἀγαθὰ. Τοιαύτη ἱστορικὴ ἀνάπτυξις ἀρμόζει μᾶλλον εἰς μονογραφίαν ἐκτεταμένην παρὰ εἰς ἄρθρον σύντομον σκοποῦν μόνον τὴν ἐφήμερον, μᾶλλον δὲ τὴν ὀλιγόλεπτον ὥφέλειαν τῶν ἀναγνωστῶν. Ἡ ἰδιότης μου πρόθεσις εἶναι ἐν εἵδει σχιαγραφικῆς νὰ ἐκθέσω

ματα κρίνων πρέπει ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, ὅσα-
κις πρόκειται λόγος ὄχι μόνον περὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐνός
μόνου ατόμου, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου ἔθνους, ἀν' ἀληθεύῃ,
ὅτι ἡ παιδεία τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ἀναλογεῖ καθ' ὅλα
πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἔθνων (2). Καὶ τῷ ὄντι τότε μόνον
δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἔθνος τι εὐτυχές καὶ εὐδαίμον,
ὅταν τοῦτο ᾔνε προικισμένον μὲ τὰς κοσμεύσας τὸν ἀν-
θρώπινον βίον ἀρετάς, ὅταν ᾔνε ἀνεπτυγμένον κατὰ τὰς ἰ-
διωτικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτοῦ σχέσεις, ὅταν προοδεύῃ εἰς
τὴν Γεωργίαν, τὴν Βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ὅταν ἐ-
πιδίδῃ εἰς τὰς ὥραιάς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ Γράμ-
ματα, καὶ πρεσβεύῃ θρησκείαν, ἣτις θεωρεῖ τοὺς μὲν ἀνθρώ-
πους ὅλους ὡς ἀδελφούς, τὸν δὲ Θεὸν ὡς κοινὸν αὐτῶν
πατέρα.

Τοιαῦτα ἔθνη ὑπάρχουσι καὶ τὴν σήμερον ὀλίγα ἐπὶ τῆς
γῆς, ἀλλὰ τὸ πάλαι ὑπῆρξεν ἓν μόνον τοιοῦτον ἔθνος ἐνά-
ρετον καὶ πεπαιδευμένον, τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν, τὸ ὅποιον
ὄχι μόνον ἔφθασεν εἰς μέγαν εὐδαιμονίας βαθμόν, ἀλλὰ διὰ
τῆς πληθὸς τῶν παραδειγμάτων τῆς ἀρετῆς, τὰ ὅποια
μᾶς ἄφησε, καὶ τοῦ πλήρους καὶ τελείου συστήματος τῆς
παιδείας του, ἐδίδαξε καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη τὸν τρόπον, καθ'
ὃν δύνανται νὰ εὐδαιμονήσωσιν. Ὁ ἰσχυρισμὸς εὖτος δὲν
εἶνε κομπορρημοσύνη, δὲν εἶνε ἐθνικὴ περιφιλαυτία· εἶνε
ἀλήθεια πραγματικὴ, τὴν ὁποίαν ἀνεπαισχύντως συνομολο-
γοῦσιν, ὅσοι τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης, μελετήσαντες τὰ
γραμματολογικὰ πονήματα αὐτῶν ἐν συνδέσει πρὸς τὰ
πολιτεύματα, τὰ ἥθη, τὴν νομοθεσίαν, τὰς ἐπιστήμας καὶ
τὰς τέχνας των, ἠδυνήθησαν νὰ ἐξενέγκωσι περὶ τούτου
κρίσιν ἐρθὴν καὶ ἀλάνθαστον. Ἄν δὲν ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ
ἀρχαιότης, Ἑλλάς καὶ Ἑλληνες, λέγει διάσημός τις τῆς
Γερμανίας φιλόλογος, ἀν' αἴφνης διεκόπτετο τὸ νῆμα, τὸ ὅ-
ποιον μᾶς συνδέει μετ' αὐτῶν, ἀν' ἐξηφανίζοντο τὰ πνευμα-
τικὰ αὐτῶν ἔργα, ἀν' ἡ λαμπρότης καὶ τὰ μεγαλεῖα αὐτῶν

περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀμφιδρομίων, ἐν ᾗ ὁ πατὴρ ὤμολόγει, ὅτι θέλει θρέψει τὸ βρέφος, καὶ περὶ τῆς Δεκάτης, ἀναλογούσης κατὰ τι πρὸς τὸ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς μυστήριον τοῦ βαπτίσματος· διότι ἐν αὐτῇ ἐδίδετο τὸ ὄνομα εἰς τὸ παιδίον, καὶ περὶ τῆς τροφῆς ἢ ἀγωγῆς, τὴν ὁπίαν ἐλάμβανε τὸ παιδίον, ἐνόσω εὐρίσκετο μεταξὺ τῶν γονέων, τῶν τιτῶν καὶ τῶν τροφῶν, καθὼς καὶ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων, συνισταμένων νῦν μὲν εἰς νοθετήσεις καὶ καλὰ παρδειγμάτα, νῦν δὲ εἰς ἀπειλὰς καὶ μορμολύχεια καὶ μάλιστα εἰς μύθους, οἵτινες ὡς συνδεόμενοι μὲ τὴν θρησκείαν ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ ἥθους αὐτῶν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιρροήν (8). Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι εἶναι καλῆτερον νὰ ἐξέλθωμεν τῆς οἰκίας, ὅχι μόνον διότι αὕτη καταστρέφει καὶ χρημνίζει πολλάκις ὅ,τι κτίζει τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ παρ' Ἀθηναίους οἰκιακὴ ἀγωγή δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ παιδαγωγικῶν ἀκραδάντων ἀρχῶν, ἀλλ' ἐξηρτάτο πάντῃ πάντως ἐκ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν γονέων. Οἱ δὲ πεπαιδευμένοι νέοι, παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἔργον τῶν διδασκαλείων καὶ γυμνασίων, τὰ ὅποια ἂν τις ὠνόμαζεν ἀνθρώπων ἐργαστήρια, δὲν ἤθελε βάλει πόρῳ τῆς ἀληθείας. Πότε λοιπὸν ἤρχιζαν νὰ φοιτῶσιν εἰς αὐτὰ τὰ τέκνα τῶν Ἀθηναίων; ἤθελεν ἐρωτήσῃ τις.—Ὅτι τοῦτο δὲν ἐγίνετο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν παίδων, ὅτε συνεπληροῦτο ἡ τροφὴ αὐτῶν, συνάγεται ἐκ τῶν νόμων τοῦ Πλάτωνος (8), ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι, ἐπειδὴ οἱ παῖδες εἶνε τὰ δυσμεταχείριστα πάντων τῶν θηρίων, πρέπει νὰ δεσμεύωνται μὲ διαφόρους χαλινούς καὶ μάλιστα τὸν τοῦ παιδαγωγοῦ, ὅστις, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἦτο δοῦλος καὶ εἰς τῶν νοιμονεστέρων καὶ σπουδαιοτέρων καὶ συνώδευε τοὺς παῖδας εἰς τὸ διδασκαλεῖον, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ βιβλία καὶ τὴν λύραν αὐτῶν καὶ ἐπιτηρῶν αὐτοὺς ἐκτός τῶν ὥρων τῆς διδασκαλίας καὶ ὁδὸν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας λοιπὸν τῶν 7 — 10 ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ εἰς τὰ διδασκαλεῖα

τὴν τρῶπον, καθ' ὃν ἐπαίδευσεν τὰ τέκνα τῶν μεταξὺ τῶν Ἰώνων οἱ Ἀθηναῖοι, ὅχι μόνον διότι γνωρίζομεν ἀκριβέστατα τὸ παιδαγωγικὸν αὐτῶν σύστημα, ἀλλὰ διότι μεταξὺ τῶν Ἀωριέων οἱ Σπαρτιᾶται σκοπὸν ἀπονηλυστικὸν εἶχον διὰ τῆς παιδείας νὰ διαπλάσσωσι τὸ σῶμα τῶν παιδευομένων καὶ ν' ἀναδείξωσιν αὐτοὺς καλοὺς μόνον στρατιώτας χωρὶς νὰ φροντίζωσι διόλου περὶ τῆς ὁμοιομόρφου ἀναπτύξεως ὧλων ἐν γένει τῶν σωματικῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων. Ἄρχομαι λοιπὸν τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἀφοῦ προανακρούσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς παιδείας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαιρέσεως.

Ἡ παιδεία, κατὰ τὸν ὅποιον δίδει αὐτῆς ὁρισμὸν, ὁ φιλόσοφος Πλάτων (4), εἶναι «Ἡ παίδων ὀλκή καὶ ἀγωγή πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον», τοῦτ' ἐστὶν ἡ παιδεία εἶναι ἡ χειραγώγησις τῶν παίδων πρὸς τὴν ἀρετὴν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἀνεξάρτητος πολίτης, ὑποβάλλει ἐκυτὸν εἰς τὸν νόμον τῆς πόλεως καὶ ἡξεύρει νὰ ἀρχῇ, ἀφοῦ πρῶτον ἔμαθε νὰ ἄρχηται. Διαίρεται δὲ εἰς δύο μέρη, τὴν Γυμναστικὴν, σκοποῦσαν τὴν εὐεξίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐνόουν οἱ ἀρχαῖοι τὴν ὑγίαν, ἰσχὺν καὶ καλλονὴν τοῦ σώματος (5) καὶ τὴν Μουσικὴν, σκοποῦσαν τὴν εὐψυχίαν, (6) μὲ τὴν ὁποίαν ἐνόουν ὅχι μόνον τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γένεσιν τῆς δικαιοσύνης ἢ νεολογικώτερον εἰπεῖν τῆς ἠθικότητος: τοῦ πληρώματος ὧλων τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ κυριωτάτου σκοποῦ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως (7). Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην διασάφησιν τῆς ἐννοίας τῆς παιδείας καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς, ἃς ἴδωμεν τίνα χρῆσιν ἔκαμναν οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι τοῦ μέσου τούτου πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίας.

Ἡ παιδεία τῶν Ἀθηναίων ἤρχιζεν ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννησιῶς, καὶ ἔπρεπεν ἐπομένως νὰ γείνη λόγος ἐνταῦθα καὶ

εἰς τοὺς Νόμους τοῦ (13) λέγει, ὅτι ἀμφοτέρωτα ταῦτα πρέπει νὰ μανθάνωνται «ἅμα τοῖς γράμμασιν». Εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲ τῆς ἀναγνώσεως ἠκολούθουν οἱ ἀρχαῖοι τὴν μέθοδον τοῦ συλλαβίζειν, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἤρχετο ἡ γνῶσις τῶν μερῶν τοῦ λόγου καὶ τέλος ἡ καθ' αὐτὸ ἀνάγνωσις καὶ γραφή, ἃν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοῦτο Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεά (14). Καὶ ὡς πρὸς τὸ γράφειν δὲ σώζονται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰδήσεις ἄρκετὰ ἐνδιαφέρουσαι· διότι φαίνεται, ὅτι, ὡς παρ' ἡμῖν, ἐδίδοντο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παραδείγματα (formes), καθ' ἃ ἔπρεπεν οἱ παῖδες νὰ γράφωσι. Τὴν δ' Ἀριθμητικὴν ἢ Λογιστικὴν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος (15) ἔπρεπε νὰ μανθάνωσιν οἱ παῖδες παίζοντες, αἱ δ' ἀφηρημέναι ἔννοιαι τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν νὰ αἰσθητοποιῶνται διὰ τῆς χρήσεως μῆλων ἢ ἄλλων βοηθημάτων. Ἄλλοτε ὁμως μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς ἢ ψήφους, αἵτινες ἀναμφιδόλως εἰς τὰς πράξεις τῆς Ἀριθμητικῆς παρίστανον τὰς τῶν διαφορῶν τάξεων μονάδας.

Ἀφοῦ οἱ παῖδες ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κατὰληψιν τῶν ἀναγινωσκομένων, τότε ἐδίδοντο εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ποιηταί, διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὁποίων ἐτρόχιζον τὸν νοῦν, ἐμόρφονον τὴν καρδίαν, ἐξήγειρον τὸ πρὸς τὴν σωφροσύνην καὶ τὰ καλὰ ἤθη αἰσθημα καὶ ἐζήτουν νὰ ἐξυπνίσωσι τὴν πρὸς τὰς μεγάλας καὶ εὐγενεῖς πράξεις ὁρμὴν αὐτῶν. Περὶ τούτου πληροφορούμεθα ὅχι μόνον παρὰ τοῦ Πλάτωνος (16), ὅστις ἀναφέρει, ὅτι ἐμάνθανον ἐκ ῥήθους νῦν μὲν ὁλοκλήρους ποιητάς, νῦν δὲ ἐκλεκτὰ αὐτῶν τεμάχια· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ μαρτυρίαι ἄλλων, αἵτινες ἐπιβεβαιοῦσι τὴν μέθοδον ταύτης τῆς διδασκαλίας, ὡς γενικῶς παραδεδεγμένης. Καὶ πρῶτον μὲν ἰδοῦ τί λέγει περὶ τούτου ὁ Στράβων· «Οἱ παλαιοὶ φιλοσοφίαν τινὰ λέγουσι πρῶτον τὴν ποιητικὴν εἰσάγουσαν εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἐκ νέου καὶ διδάσκουσιν ἤθη καὶ πάθη καὶ πράξεις μεθ' ἡδονῆς·

λεῖα καὶ γυμνάσια φοίτησις τῶν παιδῶν, καὶ φαίνεται ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἐγένετο συστηματικὴ διδασκαλία εἰς κανένα κλάδον. Διότι ὁ μὲν Λουκιανὸς (9) ἀναφέρει ὅτι αἱ τίτθαι ἔλεγον περὶ τῶν παιδῶν: «ἀπιτέον αὐτοῖς εἰς διδασκάλου· καὶ γὰρ ἂν μηδέπω μαθεῖν ἀγαθὸν τι δύνωνται, ἀλλ' οὖν φαῦλον οὐδὲν ποιήσουσιν ἐκεῖ μένοντες». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (10) ἀποφαίνεται, ὅτι ἐντὸς τούτων τῶν ἐτῶν «δεῖ τοὺς παῖδας θεωροῦς μόνον γίγνεσθαι τῶν μαθήσεων, ἃς δεήσει αὐτοὺς μαθάνειν».

Ἄλλ' ἂν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια φοιτήσεως τῶν παιδῶν αἱ γνώμαι τῶν σοφῶν ᾗνε διεσχισμέναι, ὅσον ἀφορᾷ ὁμως τὰ δύο μέρη τῆς παιδείας, ἡ Γυμναστικὴ φαίνεται, ὅτι προηγέτο τῆς Μουσικῆς· διότι καὶ ἡ σωματικὴ προηγεῖται τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἂν καὶ ἐν τῇ πράξει συνέβαινεν ὅλον εὐ ἐναντίον. Τὸ δέκατον λοιπὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν ἤρχιζεν ἡ τακτικὴ διδασκαλία, ἀλλ' ὥς εἰσαγωγὴ εἰς αὐτὴν πιθανὸν ὅτι ἐχρησίμευεν ἡ Γραμματικὴ, ὥς ἐπίμετρον δ' αὐτῆς ἡ Γραφικὴ, ἥτις ἀπετέλεσε μέρος τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους (11), καὶ ἔργον εἶχε νὰ καταστήσῃ τοὺς διδασκομένους ἱκανοὺς νὰ κρίνωσι κάλλιον τὰ ἔργα τῶν τεχνιτῶν, δηλ. ζωγράφων, ἀγαλματοποιῶν κλπ. Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη ἐν ἑκάστῳ τούτων τῶν τριῶν μαθημάτων.

Καὶ πρῶτον μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γραμματικὴν ἢ τὴν γνῶσιν τῶν γραμμάτων, ταῦτα ἐθεωροῦντο ὡς ἀπαραίτητον τῆς διδασκαλίας μέρος ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ πολλὴν αὐτῶν χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ διότι «οἱ ἐπιστάμενοι γράμματα, κατὰ τὸν Ἰσοκράτην (12), γίνονται ἐμπειροὶ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν πεπραγμένων καὶ τῶν πώποτε γενομένων». Φαίνεται ὁμως ὅτι εἰς τὴν λέξιν Γράμματα περιελάμβανον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ γράφειν καὶ ἀριθμεῖν ἢ λογίζεσθαι. Τοῦλάχιστον ὁ Πλάτων

τὴν τῶν νέων παιδείωσιν. Καταλληλοτέρα πρὸς τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἡ Δωριστὶ ἁρμονία «ὥς στασιμωτάτη καὶ μάλιστα ἡ-
Θος ἀνδρείων ἔχουσα» (20).

Πολλοὶ τῶν νεωτέρων (21) κακίζοντες τὴν Γυμναστικὴν, ἥτις, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, σκοπεῖ τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματος, δὲν ἠθέλησαν νὰ θεωρήσωσιν αὐτὴν ὡς μέσον διαπλάσεως τῶν ἐλευθέρων νέων, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι αὕτη ἀσχημίζει τὸ σῶμα καὶ ἐμποδίζει τὴν αὕξησιν αὐτοῦ, τὸ δὲ πνεῦμα ἢ ἀφίνει παντάπασιν κενόν, ἢ πληροῖ ἀμουσίας· ἀλλ' οὗτοι, ἐξάπαντος συγχέουσι τὴν Γυμναστικὴν μὲ τὴν Ἀθλητικὴν, ἥτις πρὸς τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο ὡς θανατουουργία, καὶ ἥτις ἐν τῇ παρεκβάσει αὐτῆς συγγενεύουσα πρὸς τὴν τέχνην τοῦ πεταυριστοῦ ἢ σχινοβάτου ἰσχυροποιεῖ ὅχι ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἀλλὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος αὐτοῦ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν, μᾶλλον δὲ μέχρι θαυμασμοῦ, ἐνῶ σκοπὸς τῆς Γυμναστικῆς εἶνε ἡ ὁμοιόμορφος διάπλασις ὅλων τῶν μερῶν τοῦ σώματος, ὥστε νὰ καταστῇ αὐτὸ πρὸς πᾶσιν χρειάν ἐπιτήδειον. Εἶνε δ' ἐσφαλμένη καὶ ἡ γνώμη ἐκείνων, οἵτινες περιορίζουσι τὸν σκοπὸν τῶν ἀσκήσεων αὐτῆς μόνον εἰς τὸν πόλεμον, ἃν καὶ ἀληθῶς παρεσκεύαζεν αὕτη τοὺς νέους πρὸς τὰς κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλ' ὅχι περισσότερον παρ' ὅσον ἐδίδασκε νὰ ὑποφέρωσιν τοὺς ἐν καιρῷ εἰρήνης πόνους. Ὅ,τι δ' ἀνεξαρτήτως πάσης χρείας ἐσκόπει αὕτη ἦτο τὸ νὰ παράσχη εἰς τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕγιους σώματος κράτους αὐτοῦ τὴν ἀνήκουσαν γαλήνην διὰ τῆς συμφωνίας τοῦ προτάσσοντος καὶ ὑπακούοντος, καὶ νὰ ἐκφάνῃ ἐξωτερικῶς τὴν ἐσωτερικὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐλευθέρου πνεύματος (22).

Ἐνῶ ἡ αὐξάνουσα νεολαία ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν ἀπὸ μέρους τῆς πόλεως διοριζομένων καὶ ἐπιτηρυμένων γυμνασιαρχῶν, παιδοτριβῶν, ἀλειπτῶν, σωφρονιστῶν κτλ. παρ' ὧν ἀπήτουν οὐδὲν ἥττον φρόνημα καὶ ἠθῶν χρησότητα παρὰ γνώσεις τοῦ ἔργου των,

οἱ δὲ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ Στωϊκοί) καὶ μόνον ποιητὴν ἔφασαν εἶνε τὸν σοφόν, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς παῖδας αἱ τῶν Ἑλλήνων πόλεις πρῶτιστα διὰ τῆς ποιητικῆς παιδεύουσιν οὐ ψυχαγωγίας χάριν δὴ πρῶθεν φιλῆς, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ (17).» Σαφέστερον ὅμως καὶ καθαρώτερον ἐξηγεῖται περὶ αὐτοῦ ὁ Πλάτων ἐν Πρωταγόρᾳ (18) λέγων: «Οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὴν αὐτὰ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι ξυνῆσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνὴν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν θάθρων ἀναγινώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλοὶ μὲν νοθευθεῖσαι ἔννεισι, πολλοὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια πηλαιοῦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζῆλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι». Πρὸ πάντων δὲ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἐσπουδαζόντο μὲ ἐπιμέλειαν, ὡς περιέχοντα παραγγέλματα καὶ παραδείγματα δυνάμενα ν' ἀναδείξωσι τὸν ἄνθρωπον καλὸν καὶ ἀγαθόν καὶ νὰ ἐξεργείωσι τὸ ἐθνικόν τῶν Ἑλλήνων αἶσθημα.

Τὸν αὐτὸν ἠθικὸν σκοπὸν ἐδίωκε καὶ ἡ ἰδίῳς Μουσικῇ, τῆς ὁποίας ἡ διδασκαλία ἤρχιζεν ὀλίγῳ ὑστερώτερον, δηλ. τὸ 13 ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν· διότι ὁ Ἀριστοτέλης (19) συμβουλεύει, ὅτι πρέπει νὰ διδάσκηται αὕτη ὄχι «ἡδονῆς χάριν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγὴν καὶ τοῦ καλῶς σχολάζειν ἕνεκα,» καὶ ἀποφαίνεται, ὅτι εἶνε «παιδιὰ τις, ἣν οὐχ ὡς χρησίμην παιδευτέον τοὺς υἱεῖς καὶ ἀναγκαίαν, ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλὴν» κτλ.

Ἐκ τῶν μουσικῶν δ' ὀργάνων ἡ λύρα καὶ ἡ κιθάρα ἦσαν τὰ μάλιστα τιμώμενα παρὰ τοῖς ἐλευθέροις. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἐπὶ τινα καιρὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον εἰς ὑπόληψιν τὸν αὐλόν, ἀλλ' αὕτη ἡ ὑπόληψις γρήγορα ἀπωλέσθη, ὅχι μόνον διότι ἀσχημίζει τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν συνεχώρει καὶ τὴν τῆς φωνῆς συνοδίαν, κυρίως ὁμως διότι τὸ ὄργανον τοῦτο, ὡς ἡ Φρυγιστὶ ἀρμονία, ἦτο παθητικὸν καὶ ὀργιαστικόν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤρμοζεν εἰς

θηναῖοι, καὶ τοῦτο ἐκτὸς μικρῶν διαφορῶν, αἵτινες πηγάζουσιν ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, πρέπει νὰ πρᾶδεχθῇ καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος, τὸ ὅποῖον ἐπιθυμεῖ τὴν εὐδαιμονίαν του. Ἀλλὰ περὶ τούτου, ἂν ἦνε κατορθωτὸν ἢ ὄχι, θέλει γίνεαι λόγος ἄλλοτε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΩ ΑΡΘΡΟΝ.

(1) Πλούταρχ. περὶ παιδ. ἀγωγ. Κεφάλ. ή.--(2) K F. Hermann Culturgesch. d. Griechen etc. σελ. 4.—(3) Vermischte Schriften μέρ. Γ'. σελ. 7.—(4) Νόμ. Β'. σελ. 659.—(5) Πλούταρχ. ἐνθ' ἄνωτέρῳ κεφ. ι'.—(6) Πλάτ. Νόμ. Ζ'. 673 A.—(7) Kapp. Platonserziehungslehre σελ. 16.—(8) Ἰδ. Becker Charicles Τόμ. Β', σελ. 16—8, τῆς β'. ἐκδ.—(9) Ζ'. σελ. 808.—(10) Λουκιαν. Ἑρμ. 82.—(11) Πολιτ. Ζ'. 47.—(12) Πολιτ. Η', 3 σ. 1337.—(13) Πανζοην. 9. 209.—(14) Ζ'. σ. 819.—(15) Περὶ λεκτ. Δημοσθ. δεινότ. 52.—(16) Νόμ. Ζ'. σ. 819.—(17) Νόμ. Ζ'. σελ. 810.—(18) Α'. 2, 3.—(19) σελ. 326.—(20) Πολιτ. Η'. 3.—(21) Ἀριστοτ. Πολ. Η'. 10.—(22) Jacobs ἐνθ. ἀνθ. σελ. 19.—(23) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

ἐπαίξεν εἰς ἱερόν τινα καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν προστατευόμενον περίβολον ἐπίπονόν τι, ἀλλ' ἀσπαστὴν παίγνιον μὲ αὐστηρὰν μέθεδον καὶ ὠρισμένους κανόνας, ὅχι μόνον συνεθίζετο νὰ ὑπακούῃ προθύμως εἰς τοὺς νόμους, τὸ ὅποιον εἶνε ἡ βάσις τῆς πολιτικῆς τάξεως, ἀλλὰ συγχρόνως ἐμάνθανεν (ἐπειδὴ οἱ νέοι ἐξησκαῖνοντο γυμνοὶ) νὰ φυλάττῃ τὴν ἀγνὴν αἰδῶ, τὴν ρίζαν καὶ φύτραν πάσης ἠθικῆς διαπλάσεως καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον. Ἀδίκως μεταγενεστέρα τις Ἀσκητικὴ (23) ἐσκανδαλίζετο καὶ ἡγανάκτει κατὰ τῆς γυμνώσεως τῆς νεολαίας, διότι ἐβλέπε βόρβορον μόνον μεγίστης διαφθορᾶς ἐκεῖ, ὅπου κυρίως ὑπῆρχε μόνον αἰδῶς καὶ ἀθωότης. Ἐπειτα μήπως εἶνε ἀνῆθικον πάντοτε, ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὰς περὶ κοσμιότητος ιδέας μας; Τῆς ἀθωότητος ἐπ' ἀκριβὲς εἶνε ἀντίθετος ἡ ψευδὴς ἐκείνη αἰσχύνῃ, ἡ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς σεμνότητος τρέφουσα τὴν σιναμωρίαν, ἥτις ὡς κεκλεισμένη φλόξ καταστρέφει τὸ ἄνθος τῆς νεότητος καὶ φύσιν πλουσίως προικισμένην καθιστᾷ πολλάκις ἀνίκανον πρὸς μεγάλα καὶ εὐγενῆ σπουδάσματα.

Ἐξ ὧν εἶπομεν ἀνωτέρω περὶ τῆς Γυμναστικῆς συνάγεται, ὅτι τὰ γυμνάσια, ὅπου οἱ νέοι ἐδιδάσκοντο τὰ διάφορα εἶδη αὐτῆς: τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὴν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν πάλην ἢ τὸ ὀνομαζόμενον πένταθλον ἦσαν καθιδρύματα αἰδοῦς, εὐταξίας καὶ ἀθωότητος, διὰ νὰ μὴν ἀνχφέρω, ὅτι ἐν αὐτοῖς συνεδέετο μεταξὺ τῶν νέων καὶ πρεσβυτέρων τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς φιλίας ἢ ἀδελφοποιίας, τὸ ὅποιον ὡς ἡ γύμνωσις τοῦ σώματος ἐσκανδάλισε πολλοὺς τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ὑπῆρξε πηγὴ ὠραίων πράξεων καὶ τοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις κατενίκα τὸν φόβον, κατεφρόνει τὸν θάνατον καὶ ἔπειθε τοὺς προγόνους μας νὰ ζῶσι καὶ ν' ἀποθνήσκωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τῶν νόμων καὶ τοῦ δικαίου.

Τοῦτο εἶναι τὸ σύστημα τῆς παιδείας, μὲ τὸ ὅποιον ἐπαίδευον τὰ τέκνα τῶν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἰδίως οἱ Ἀ-

ρίσχον αὐται ἐπίσης παρήγορον ἀποτείλεσμα, ὅτι δηλ. ἐφ' ὅ-
σον ἐξικνεῖται ἡ ἀνθρώπινος γυνῶσις, οὐδὲν ἔγκειται ἐν τῇ
διατάξει τοῦ συστήματος, ὅπερ δύναται νὰ ᾔῃ ἐπικίνδυ-
νον διὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ δημιουργὸς συσφίγ-
ξας ὅλα τὰ μέλη τοῦ συστήματος μὲ ἰὸν δεσμὸν τῆς ἐλ-
ξεως κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ θαυμαστοῦ οἰκοδομήματος
δὲν ἐνέβαλεν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς.
Ὅτι αἱ περιοδικαὶ διαταράξεις εἶνε ἀβλαβεῖς, καταφαίνεται
ἐκ τούτου, ὅτι ἐπαναλαμβάνονται κανονικῶς εἰς βραχέα δικ-
στήματα καὶ οὐδέποτε δύνανται νὰ λάβωσιν ἐπικίνδυνον
μέγεθος. Ἀλλως ὅμως δύνανται νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα βεβαίως
ὥς πρὸς τὰς μακροχρονίους διαταράξεις. Διότι ἐὰν π. χ.
πλανήτης τις ἀντὶ νὰ περιγράψῃ ἑλλειψιν περὶ τὸν ἥλιον,
περιέγραφεν ἑλίκαν, ὡς ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος, ἐμμελλεν, ἐὰν
ἡ κίνησις ἐξηκολούθει ἀκαταπαύστως κατὰ τὴν αὐτὴν ἐν-
νοίαν, ἢ νὰ καταπέσῃ τέλος ἐπὶ τὸν ἥλιον, ἢ νὰ ἐκφύγῃ
ἐντελῶς τὸ κράτος αὐτοῦ, ἀμφοτέρω δὲ ἤθελον ἐπιφέρει κατ'
ἀνάγκην τὴν καταστροφὴν τοῦ συστήματος, Καὶ ἐὰν προσέτι
αἱ ἐκκεντρικότητες τῶν τροχιῶν ἠῦξανον ἀμέτρως, ἡ αὐξη-
σις αὕτη θὰ εἶχεν ὀλεθριωτάτας συνεπειάς καὶ δι' ἕκαστον
πλανήτην καὶ διὰ τὸ σύνολον. Διότι ἐκ τῆς ἐκκεντρικότη-
τος ἐξήρτηται ἡ ἀπόστασις τοῦ πλανήτου ἀπὸ τοῦ ἡλίου
καὶ ἐκ ταύτης πάλιν ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ θέρμανσις. Ἐὰν ἐνε-
κα μεγάλῃς μεταστάσεως ἀπὸ τοῦ ἡλίου ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ
θέρμανσις ἐλάμβανον μεγάλην μεταβολὴν, καὶ ἐκ τούτου
ἐπίσης θὰ ἐκινδύνευεν ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου, ὁ
ὅποτος ὑφίσταται ὑπὸ τὰς παρούσας σχέσεις, καὶ ὁλόκλη-
ρος ἡ δημιουργία θὰ κατεστρέφετο.

Ἀλλὰ τὰς δεινὰς τυχύτας συνεπειάς δὲν πρέπει νὰ φοβώ-
μεθα· διότι ἡ ὑψηλοτέρα ἀνάλυσις δεικνύει, ὅτι καὶ μακρο-
χρόνιοι διαταράξεις εἶναι περιοδικαί, τοῦλάχιστον ἐκεῖναι, αἱ
ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ ᾔῃ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ συ-
νόλου. Πρὶν νὰ λάβωσιν αὐται ἐπικινδύνους διαστάσεις, με-

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 383.)

Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὴν ἀνθρωπὸν τὸ ζήτημα, τίς ἔσται ἡ μέλλουσα τοῦ σύμπαντος τύχη. Πανταχοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔνθα ὁ ἄοπλος ὀφθαλμὸς οὐδὲν ὄρα ἐντεῦθεν, βλέπομεν κίνησιν καὶ μεταβολήν, οὐδαμοῦ στάσιν καὶ ἡρεμίαν. Σελῆναι περιφέρονται περὶ πλανήτας, οὗτοι δὲ πάλιν περὶ τὸν ἥλιον· καὶ ὁ ἥλιος αὐτὸς περιπλανᾶται μετὰ τῶν ἀκολουθῶν του πάντων κατὰ τὸν ἄπειρον χώρον εἰς τροχίαν ἀνεξερεύνητον ἔτι καὶ φέρει ἡμᾶς πάντοτε εἰς νέας χώρας τοῦ σύμπαντος. Μέγαν στρατὸν κομητῶν βλέπομεν, ὅτι πλανῶνται κατὰ διαφορωτάτας φορὰς καὶ τροχίᾳς εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα, ἀπλανεῖς ἀστέρας ὅτι στρέφονται περὶ ἄλλους ἀπλανεῖς, καὶ ἴσως ὁλόκληρα ἀστρικά συστήματα μετέχουσι κινήσεων ἐπαναστατικῶν. Ἐνταῦθα βλέπομεν ἀστέρας, ὅτι μεταβάλλουσι τὴν λάμψιν καὶ τὸ χρῶμά των, ἐκεῖ ἄλλους ὅτι ἀφρνίζονται ἐντελῶς διὰ τὸν ἡμέτερον ὀφθαλμόν, ἄλλους πάλιν ὅτι ἐκλάμπουσιν αἰφνης ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπως πάλιν ταχέως ὠχριάσωσι. Ποῦν ἔσται τὸ τέλος τῆς αἰδίου μεταβολῆς;

Γνωστὸν εἶναι ἐκ τῆς Ἀστρονομίας, ὅτι αἱ περιοδικαὶ καὶ μακροχρόνιοι διαταράξεις ἔλκουσι τοὺς πλανήτας, ἐπομένως καὶ τὴν γῆν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου προγεγραμμένων αὐτοῖς τροχιῶν καὶ ὅτι αἱ τροχιαί αὐταὶ ὑπόκεινται εἰς μεταβολάς. Τοιαῦται μεταβολαί, ἐάν ἐξηκολούθουν ἀκαταπαύστως, ἐμμελλον νὰ ἐμβάλωσιν εἰς κίνδυνον τὴν ὑπαρξιν τοῦ ὅλου συστήματος καὶ νὰ ἐπιφέρωσι κατ' ἀνάγκην τὴν καταστροφὴν του. Διὰ τοῦτο αἱ διατμήσεις αὗται ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων εἰς ἐπιμελῆ ἐξέτασιν καὶ ὑπολογισμὸν καὶ πρ-

1,800,000 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιμηκεστάτης μορφῆς τῆς τροχίᾳς του μέχρι τῆς ἐπ' ἀνόδου εἰς τὴν αὐτὴν μορφῆν. Ἐπα-
νέρχονται λοιπὸν ὅλαι αἱ μεταβολαί, ἀν καὶ μετὰ χιλιετη-
ρίδας, ἑκατομμύρια μάλιστα ἐτῶν, οὐδόλως ἐπιβλαβεῖς οὔ-
σαι εἰς τὸ ὅλον οἰκοδόμημα. Τί δὲ εἶναι πρὸς τὰ τοιαῦτα
χρονικὰ διαστήματα ἡ διάρκεια τοῦ ἀνθρωπίνου βίου; Εἰς
τὰ ἀκαταμέτρητα οὐράνια διαστήματα ἡ μέτρησις γίνεται
δι' ἄλλου μέτρου· τὰ ἡμέτερα ἐπίγεια μεγέθη εἶναι σμικρό-
τατα. Ἡ γυνῶσις αὕτη ὀφείλει θεαίως νὰ ἀποθαῖρῃ, ἀλλὰ
συγχρόνως καὶ εἰς εὐγνωμοσύνην νὰ παροτρύνῃ πρὸς
ἐκεῖνον, ὁποῖος ἐπροίχισεν αὐτὸν τὰς νοητικὰς δυνάμεις, ὥστε
νὰ δύναται νὰ εἰσδύῃ τοσοῦτον βαθέως εἰς τὰ μυστήρια τῆς
φύσεως καὶ νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Δη-
μιουργὸς ἐξησφάλικεν ἐπὶ χιλιοετηρίδας τὴν ὑπαρξίν τοῦ
ἔργου του.

Τὰ δὲ μέσα, τὰ ὅποια φαίνονται, ὅτι ἐξασφαλίζουν τὴν
ὑπαρξίν ταύτην τοῦ πλανητικοῦ συστήματος εἶναι τὰ ἑ-
ξῆς: 1) ἡ μεγάλη καὶ ὑπερβάλλουσα μάζα τοῦ ἡλίου· αὕτη
ὑπερβάλλει τὴν μάζαν ὅλων τῶν πλανητῶν πλεον ἢ 700^{κις},
τὴν δὲ τοῦ Διὸς 1048^{κις}. Ὅθεν οὗτος ὑποτάττει ὅλους τοὺς
πλανήτας εἰς ἑαυτὸν καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς ἢ δευτε-
ρεύουσαν τινα ἐπενέργειαν, οὐδέποτε δυναμένην νὰ φέρῃ
βλάβην εἰς τὰ ἰδιαιτέρα μέλη τοῦ συστήματος. Τὸ κέντρον
τῆς βαρύτητος τοῦ ὅλου συστήματος πίπτει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ ἡλίου.

2) Ἡ μεγάλη περιοδικὴ καὶ εἰς στενὰ ὅρια περιοριζομέ-
νη μεταβολὴ τῆς ἐκκεντρικότητος τῶν μεγάλων πλανητῶν
Διὸς καὶ Κρόνου. Μεγάλας ἐκκεντρικότητος παρατηροῦμεν
εἰς τὰ μικρότατα μέλη τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, εἰς τοὺς ἀ-
στεροειδεῖς δηλ. πλανήτας καὶ εἰς τοὺς κομήτας· ἀλλ' οὗτοι
ἔνεκα τῆς μικρᾶς μάζης των δὲν εἶναι ἐπικίνδunami.

3) Τὸ ἀμετάβλητον τῶν μεγάλων ἀξόνων τῶν τροχιῶν
καὶ ἐπομένως τὸ ἀμετάβλητον τῆς ἀστρικῆς περιφορᾶς.

ταστρέφουσι πορείαν, ἂν καὶ μόνον μετὰ πολλὰς χιλιετηρίδας. Ἐκτὸς τούτου ἐν τῇ διηγεσεί μεταβολῇ ὑπάρχουσι διὰ τὸ ὅλον σύστημα καὶ ἀμετάβλητα μεγέθη· ταῦτα δὲ εἶναι 1) οἱ μεγάλοι ἄξονες τῶν τροχιῶν καὶ 2) τὸ μετὰ τούτου συνεχόμενον ἀμετάβλητον ἀστρικὸν ἔτος. Τὰ δύο ταῦτα μεγέθη οὐδέποτε ὑπόκεινται εἰς περιοδικὴν μεταβολήν, ἐπειδὴ, καθὼς ἡ ἀνάλυσις δεικνύει, ἡ ἐλαχίστη μεταβολὴ θὰ εἶχεν ὥς συνέπειαν διαρκῶς προχωροῦσαν αὐξήσιν ἢ ἐλάττωσιν.

Ἀβλαβὴς εἶναι ἡ κίνησις τῆς ἡμεμερινῆς γραμμῆς τῶν τροχιῶν τῶν πλανητῶν, ἐπειδὴ συνοδεύεται μὲ μικρὰν μεταβολὴν τῆς ἐκκεντρικότητος καὶ διὰ τοῦτο δύνатаι ἄνευ κινδύνου διὰ τὸ σύνολον νὰ ἐκτελέσῃ ὁλόκληρον κύκλον καὶ νὰ στραφῇ πρὸς τὰ διαφορώτατα μέρη τοῦ οὐρανοῦ.

Ὅλα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῶν τροχιῶν πάσχουσι διαταράξεις, αἱ ὁποῖαι περικλείονται εἰς στενὰ ὅρια καὶ ὁ Αεβερίερος ἀπέδειξε δι' ἐπιπόνων ὑπολογισμῶν, ὅτι εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα χιλιετηρίδων οὐδεμία δύνатаι νὰ λάβῃ μέγεθος, τὸ ὅποιον νὰ δύνатаι νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον. Διὰ τὴν πλησιεστάτην χιλιετηρίδα λοιπὸν ἡ ὑπαρξίς τοῦ συστήματος οὐδένα διατρέχει κίνδυνος, ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου τοῦ χρονικοῦ διαστήματος φαίνεται, ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ἀπειλεῖ ἡμᾶς. Ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος ἐνεκ τῆς μεγάλης μάχης τῶν εἶναι τὰ μᾶλλον ἐπὶ τὰ σώματα καὶ διὰ τοῦτο ὑπέβηκον αὐτὰ πρὸ πάντων εἰς ἐξέτασιν. Ἡ ἐξέτασις αὕτη δεικνύει, ὅτι πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ τῆς μορφῆς τῆς τροχίᾳς τῶν περικλείονται εἰς χρονικὸν διάστημα περίπου 900000 ἐτῶν. Αἱ γραμμαὶ τῆς διατομῆς τοῦ ἐπιπέδου τῶν τροχιῶν τῶν μετὰ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς σαλεύουσιν, ὥς ἐκχερμῆς εἰς 25000 ἔτη, καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς κλίσεως τῶν τροχιῶν τῶν ἔχει περίοδον 50000 ἐτῶν. Τὴν μακροτάτην περίοδον ἔχει ἡ διατάραξις τῆς μάλιστα ἐλλειψοειδοῦς τροχίᾳς τοῦ Ἑρμοῦ. Περιλαμβάνει αὕτη οὐχ' ἥττον τῶν

ρᾶς τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς τοὺς τοῦ πα-
ρόντος ἐφθάσαν εἰς τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ ταχύτης τῆς πε-
ριστροφῆς τῆς γῆς οὔτε ἐπεταχύνθη οὔτε ἐβράδυνε οὐδὲ κατὰ
1/100 τοῦ δευτερολέπτου, ἢ ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας δὲν με-
τεβλήθη οὐδ' ὅπωςτιοῦν. Πρὸς τούτοις ὁ ἄξων τῆς γῆς φυ-
λάττει πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν οὕτως, ὥστε οἱ πόλοι διέρ-
χονται πάντοτε διὰ τῶν αὐτῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας τῆς
γῆς· καὶ ἐὰν ἐν τῷ μέλλοντι ἐξωτερικὴ τις δύναμις, π. χ. ὠ-
θησις τις ἤθελεν ἀποκινήσει κατὰ τι τὴν θέσιν τοῦ ἄξονος, τὸ
πεπιεσμένον τῆς γῆς σχῆμα καὶ αἰὼς ἐκ τούτου ἰδιάζουσαι
σχέσεις τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως ὀφείλουσι νὰ ἐπαναφέρω-
σιν αὐτὸν πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἡ γῆ λοιπὸν δὲν δύ-
νεται νὰ φοβῆται ἐν τῷ μέλλοντι ἀπειλητικὴν μεταβολὴν
οὔτε τῆς ἡμερησίας χρονικῆς διαρκείας οὔτε τῆς ἐνικυσίας.
Ἐπειδὴ βεβαίως σπουδαία μεταβολὴ τῆς θέσεως τοῦ ἄξονος
ᾧφειλε νὰ ἐξασκήσῃ τὴν μεγίστην ἐπενέργειαν ὡς πρὸς τὴν
θέσιν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ζωνῶν καὶ νὰ τροποποιήσῃ τὰς
τῆς θερμότητος τῆς γῆς σχέσεις εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὁ ὁ-
ποῖος διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου ἡδύνατο νὰ ἔχῃ
ἐπίβλαβεστάτας συνεπειάς. Ἐκτὸς τούτου ὅμως κατὰ τὴν
τοιαύτην μεταβολὴν ὁ ὠκεανὸς ἡδύνατο νὰ ὑπερεκχειλίσῃ
τὰς ἀκτὰς τοῦ καὶ νὰ προξενήσῃ νέον κατακλυσμὸν, ὅστις
θα ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν παντὸς ἐντογάνου ὄντος. Τοὺς
κινδύνους τούτους λοιπὸν ἡ γῆ φαίνεται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ
φοβῆται, καθ' ὅσον ἐφικνέεται ἀνθρώπινος ὑπολογισμὸς.

Ὁ ἐρευνητικὸς λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου νοῦς δὲν ἡδυνήθη νὰ
ἀνέυρῃ ἔτι εἰς τὴν διάταξιν τοῦ συστήματος τὸν σπόρον τοῦ
θανάτου, ἀλλ' ἀνεκάλυψε ἐν αὐτῷ δύναμιν ζωῆς, ἡ ὁποία διὰ
χιλιετηρίδας ἔτι φαίνεται, ὅτι ἐξασφαλίζει τὴν ὑπαρξίν τοῦ
ὅλου. Ἀλλ' ἄρα γε εἰς τὸ πλανητικὸν σύστημα κατὰ τὴν πα-
ροῦσαν αὐτοῦ μορφήν καὶ κατὰ τὰς παρούσας σχέσεις ὠ-
ρίσθη αἰδῖος διάρκεια; Ἀγνοοῦμεν. Δὲν γνωρίζομεν βεβαίως
ἐν σκιῶν τοῦ συστήματος· οὗτος εἶναι γνωστὸς μόνον εἰς

Λαίπὸν ἂν καὶ πλανητικὴ τις τροχιά ἔνεκα τῶν διαταράξεων λαμβάνει ἐναλλάξ μορφήν κυκλοειδῆ ἢ ἐλλειψοειδῆ, ὁ μέγας ἄξων ἐκ τούτου δὲν μεταβάλλεται.

4) Ἡ μικρὰ καὶ ὀλίγον μεταβαλλομένη ἐκκεντρικότης καὶ κλίσις τῶν τροχιῶν πρὸς ἀλλήλας. Μόνον οἱ μικροὶ πλανῆται, οἱ ὅποιοι ὅμως ἔνεκα τῆς μικρᾶς μάζης των ὀλίγον μόνον δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν εἰς τὸ σύνολον, κινουῦνται εἰς τροχιάς πολὺ ἐκκεντρικάς καὶ πολὺ κεκλιμένας.

5) Ἡ ὁμοία διεύθυνσις τῆς περιστροφικῆς καὶ περιφορικῆς κινήσεως. Ἐὰν μόνον εἴς πλανήτης, ἰδίως ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Κρόνος ἐκινουῦντο περὶ τὸν ἥλιον ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ οὐχὶ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, θὰ ἔπαυον αἱ πολυχρόνιοι διαταράξεις νὰ ᾔναι περιοδικαὶ καὶ θὰ ἐπέφεραν τὴν καταστροφὴν τοῦ συστήματος.

6) Ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον μικροῦ ἀξία περίστασις, ὅτι οἱ χρόνοι τῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορᾶς τῶν πλανητῶν εἶναι πρὸς ἀλλήλους ἀσύμμετροι, δηλ. δὲν ἔχουσιν οὐδὲν κοινὸν μέτρον. Ἐὰν δηλ. τὸν χρόνον τῆς περιφορᾶς πλανήτου τινὸς διαιρέσωμεν διὰ τοῦ χρόνου τῆς περιφορᾶς ἑτέρου, τὸ πηλίκον δὲν εἶναι ποτὲ ἀκέραιος ἀριθμός.

Αὗται αἱ περιστάσεις φαίνονται, ὅτι ἐξασφαλίζουσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, καὶ καθὼς εἰς ἓν κρᾶτος τὰ διάφορα ἄτομα καὶ αἱ τάξεις ἐνεργοῦσιν ἐπ' ἀλλήλαια καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἰσχυρᾶς καὶ σοφῆς κυβερνήσεως παράγουσι κίνησιν, ἣ ὁποία ἐνισχύει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου κράτους, τοιούτῳ τρόπῳ καὶ αἱ ἐπιδράσεις τῶν πλανητῶν ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἰσχυροῦ ἡλίου φαίνονται, ὅτι ὠρίσθησαν οὐχὶ πρὸς μέλλουσάν τινα καταστροφὴν ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς διατήρησιν τοῦ ὅλου συστήματος.

Τὰ δὲ μέσα τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουσι τὴν ὕπαρξιν τῆς γῆς εἶναι δύο 1) ὁ χρόνος τῆς περιστροφῆς, καὶ 2) ἡ θέσις τοῦ γηγένου ἄξονος. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν χρόνων τῆς περιφο-

ἔτι δὲν θέλει συμβῆ τοῦτο ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ὅτι οἱ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι δεσμεύουσιν ἤδη τοὺς πλανήτας μετὰ τοῦ ἡλίου, δὲν θέλουνσι λυθῆ ἢ δὲν θέλουνσι τροποποιηθῆ οὕτως, ὥστε ἡ διάλυσις τῆς παρούσης τάξεως τῶν πραγμάτων καθίσταται ἀναγκαία συνέπεια;

Γνωστὸν δὲ εἶναι, ὅτι ἡ κανονικὴ ἐλάττωσις τοῦ χρόνου τῆς περιφορᾶς τοῦ Ἐγκείου κομήτου κάμνει πλέον ἢ πιθανὴν τὴν ὑπαρξιν βρουτοῦ κωλύοντος τὴν πορείαν του καὶ πληροῦντος τὸν οὐράνιον χῶρον. Ἡ ἐκ τῆς ἀντιτάττειας τοῦ βρουτοῦ τούτου προερχομένη αὔξησις τῆς ταχύτητος εἶναι κατὰ τὴν παρατήρησιν πρὸς τὸ παρὸν τὸ χιλιεστὸν τῆς παρούσης ταχύτητός του. Ἐὰν ἡ μεταλλαγή αὕτη τῆς ταχύτητος προχωρῇ ὁμοιοτρόπως, ὁ κομήτης οὗτος θὰ ἀποκτήσῃ τὴν διπλασίαν ταχύτητα εἰς διάστημα 16000 ἐτῶν· ἡ δὲ ἀναγκαία συνέπεια θὰ ᾔηται ἡ κατάπτωσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἡλίου. Δὲν κατάρθωσαν μὲν ν' ἀποδείξωσι διὰ τῶν καταλλήλων παρατηρήσεων μέχρι τοῦδε ὁμοίαν ἔτι ἐπίδρασιν τοῦ αἰθέρος καὶ ἐπὶ τῶν πλανητῶν· ἐὰν ὅμως αὕτη ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας καὶ στερεωτέρας μάξης τῶν πλανητῶν ᾔηται διὰ τούτους ὅλως ἀβλαβὴς καὶ ἴση τῷ μηδενί, ἐπίσης δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ. Καὶ μικροτάτη ὅμως ἐὰν ᾔηται ἡ ἐκ τοῦ αἰθέρος προερχομένη ἀντίστασις, ὥφειλε νὰ ἐπιφέρῃ ὅμοια ἀποτελέσματα, ἂν καὶ μετὰ πολλὰ ἴσως ἑκατομμύρια ἐτῶν. Ὁ κοινὸς τάφος ὅλων τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος θὰ ᾔητο ὁ καίων κόλπος τοῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἔδωκε ποτε τὴν ὑπαρξιν εἰς αὐτούς. Καθὼς δὲ αἱ ἐκ τῆς γῆς γεννώμεναι καὶ εἰς τὴν γῆν πάλιν ἐπανερχόμεναι ὕλαι διαμορφοῦνται εἰς νέα πλάσματα διὰ τῆς εἰς τὴν γῆν προικισθείσης δημιουργικῆς δυνάμεως, ταιύτω τρόπῳ διὰ τῆς παντοδυνάμου χειρὸς τοῦ δημιουργοῦ ἡ ὕλη, ἡ ὁποία σήμερον ἐσφαιρωμένη εἰς τοὺς γνωστούς εἰς ἡμᾶς πλανήτας καὶ κομήτας, περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον, ἀφοῦ ἐκπληρώσῃ τὸν προγεγραμμένον εἰς αὐτὴν σκοπὸν θὰ ἀποτελέσῃ νέους κόσμους, οἱ ὅ-

ἐκεῖνον, πρὸ τοῦ ὁποίου «γίλια ἔτη ὡς ἡμέρα ἡ ἐχθὲς, ἦτις διήλθε».

Ἀφοῦ ὅμως βλέπομεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἕκαστον δημιουργήμα ἐπανερχονται πάλιν εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθησαν, ἀφοῦ πρῶτον φθάσωσιν εἰς τὴν δυνατὴν βαθμίδα τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐνίοτε καὶ πρότερον ἤδη, δυσκόλως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τὴν αἰδίον διάρκειαν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος. Φαίνεται βεβαίως, ὅτι καὶ ἡ ὕλη ὑπόκειται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀναπτύξεως, δηλ. εἰς τὴν ἐξ ἀμόρφων ρευστῶν ἢ ἀραιῶν ὕλῶν εἰς διαμόρφωσιν εἰς σφαίρας ἢ δακτυλίους μᾶλλον ἢ ἥττον στερεούς. Ἐφθασαν ἤδη γὰρ ἡμεῖς μέλη τοῦ ἡμετέρου συστήματος τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ἀναπτύξεώς των, Δὲν εἶναι πιθανόν. Ἀλλὰ καὶ τοιαῦται βαθμίδες ἀναπτύξεως περιλαμβάνουσι πολλὰς χιλιετηρίδας, δυνατὸν τέλος νὰ ἐπέλθωσι σχέσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ καθίστων ἀδύνατον τὴν ὑπαρξίν, τοῦλάχιστον τοῦ ἐνοργάνου κόσμου. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς παρέχει βεβαίως εἰς ἡμᾶς ἐν τοῖς στρώμασιν αὐτῆς τὴν ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἠφανίσθησαν ἤδη ὅλαι δημιουργίαι διάφοροι τῆς παρούσης. Παντοῖαι λοιπὸν καὶ ποικίλαι μεταβολαὶ εἶναι δυναταὶ διὰ τὰ ἰδιαίτερα μέλη τοῦ συστήματος, μὴ κινδυνεύουσας ἐν τούτοις ὡς ἐκ τούτου τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὅλου συστήματος. Ἀλλ' ἐξωτερικαὶ δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσιν ἐπιδράσεις, τῶν ὁποίων ἡμεῖς νῦν ἐτι οὐδεμίαν αἰσθῆσιν ἔχομεν.

Πλανώμεθα μετὰ τοῦ ἡμετέρου ἡλίου εἰς ἀκαταμετρήτους καὶ ἀγνώστους χώρους τοῦ κοσμικοῦ διαστήματος. Εἰς τοὺς νέους τούτους χώρους δυνατὸν νὰ εὐρίσκωνται νέαι σχέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡ νῦν κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι ἀδύνατος. Ὁ ἥλιος προχωρεῖ πρὸς τὸ παρὸν εἰς χώρον τοῦ τύμπαντος πολὺ ἀναστρὸν τοῦτο διὰ πάντός ἐσται; Νῦν οὐδεμία ἀναφαίνεται ἐπιδράσις τῶν μακρὰν ἡμῶν ἀπλανῶν ἀσέρων ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κοσμικῆς νήσου· τίς ἐγγυᾶται ὅμως

παραμορφώσεως τῶν πραγμάτων προτρέπει τοὺς ἄλλους εἰς ἀληθῆ πατριωτισμόν. Ὁ πατριωτισμός διὰ τὸν διδάσκαλον τῆς Ἱστορίας εἶναι τι ὅχι μόνον λίαν ὠραῖον, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀναγκαῖον. Τῶντι τί θά ἦτο διδάσκαλος τῆς Ἱστορίας ἄνευ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος πρὸς τὴν πατρίδα! Ἄλλ' ὅμως ὁ ἔρωσις οὗτος πολὺ ὀλίγον μὲν πρέπει νὰ θεμελιούται ἐπὶ τῆς δόξης κερδηθεισῶν αἱματηρῶν μαχῶν, καὶ ἐπὶ τῆς λάμπειας ἀναδειχθεισῶν δυναστειῶν, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον ὀφείλει νὰ ριζιῦται ἐν τῇ ἀνοήτῳ ἀπεχθείᾳ καὶ τῷ μίσει πρὸς ἄλλα ἔθνη. Τὸ σχολεῖον οὐδέποτε πρέπει νὰ ἀφαρπάζεται ὡς ὁ συρφετώδης καὶ φανατικός ὄχλος βαρβάρου ἔθνους, ὅστις ἐξονειδίζει καὶ ἀποστρέφεται πᾶν τὸ ξένον. Ἐν ταῖς καρδίαις μάλιστα ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὀφείλει ἡ συμβουλὴ αὕτη νὰ ρίψῃ βαθείας τὰς ρίζας τῆς, οἵτινες θέλομεν ἅπασαν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν νὰ θεμελιώσωμεν ἐπὶ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀπεχθείας πρὸς λαόν, ὅστις διὰ τῶν ἀδιαφιλονεικῆτων αὐτοῦ στρατιωτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν κατακτήσας τὴν ἡμετέραν χώραν ἐπὶ 500 ἡδὴ ἔτη δεσπόζει αὐτῆς. Ἀνελίττοντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἡμετέρων παιδῶν καὶ νεανίσκων τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν ὑπὸ τὴν πιστὴν καὶ ἀληθῆ αὐτῆς μορφήν θέλομεν δεῖξει εἰς αὐτοὺς, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς πολλὰ σφάλματα ὑποπεσόντες ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς τὴν σημερινὴν οἰκτρὰν κατάστασιν, ὅτι τὰ λάμποντα σημεῖα τῆς Ἱστορίας ἡμῶν δὲν εἶναι τὰ περισσότερα, καὶ δὲν πρέπει ἐπομένως ἐνδοξοί τινες σελίδες τῆς ἐθνικῆς Ἱστορίας νὰ μᾶς πληρῶσι οἰήσεως καὶ ἀλαζονείας· δὲν πρέπει τετυφωμένοι ἀπὸ ἑνὸς Μαραθῶνα καὶ ἑνὸς χάνι τῆς Γραβιᾶς, οἰστροιλατούμενοι ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν εἰκόνα ἑνὸς Λεωνίδου καὶ ἑνὸς Κανάρη, ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν ἰδέαν ἑνὸς Σωκράτους καὶ ἑνὸς Καραῆ νὰ θεωρῶμεν μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς τὸ ἐξοχώτερον ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνος, πλήρεις δὲ οἰήσεως καὶ εὐρύφου νὰ ἀποστρεφώμεθα καὶ μισῶμεν τοὺς ἀντιπάλους ἡμῶν

ποιῇ, ὡς οἱ παρόντες θὰ ἀναγγέλλωσι τὴν δόξαν τοῦ οὐ-
τως, ὥστε καὶ τότε θὰ ἰσχύῃ, ἔτι ὅπερ λέγει ὁ ἱερός ὑμνωδός.
«Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ
ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα».

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ.

Δ΄.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ

”Η

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Συνέχεια τοῦ σελ. 423.)

Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς ἀπ’ εὐθείας καὶ ἀσυζητήτως εἰς τὴν τε-
τάρτην ἀπαίτησιν: παρίστα τὰς ἱστορικὰς πράξεις ἀκριβῶς
οὕτως, ὅπως ἔχουσι διεξαχθῆ, τοῦτέστι πιστῶς καὶ ἀλη-
θῶς. Ἱστορική πίστις, ἀντικειμενική ἀλήθεια, ἀποχὴ πάσης
ὑποκειμενικῆς ἀποχρώσεως, εἶναι μία τῶν μεγίστων ἀπαι-
τήσεων, ἃς ἔχομεν ν’ ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῶν διδασκάλων
τῆς Ἱστορίας. Εἶνε ἐπαχθὲς φαινόμενον, ὅταν οἱ διδάσκαλοι
ὡς πρὸς μάχην τρεφόμενοι ἀλέκτορες, καὶ πολιτικοὶ στα-
σιῶται ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ πάθους αὐτῶν τοσοῦτον λησμονοῦσιν
ἑαυτοὺς, ὥστε νὰ προσπαθῶσι τὸ ἱστορικὸν καλὸν διὰ τοῦ
σιᾶλου τῆς κακολογίας καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ νὰ μολύνωσι,
καὶ ἀφ’ ἐτέρου πάλιν τὸ ἱστορικὸν κακὸν νὰ περικαλύπτωσι
μὲ ἀπελογητικὰς προφάσεις, καὶ σχεδὸν νὰ τὸ ἐπαινῶσι,
καὶ οὕτως εἰς τὴν ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κιβδηλείαν
νὰ καταμιγνύωσι. Σφόδρα ἀπατάται τις, ὅταν ὑπὸ τοῦ προ-
σηλυτιστικοῦ πνεύματος τυφλούμενος νομίζῃ, ὅτι διὰ τῆς

μεν εἰς τὸ βάραθρον τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους ἥρωας τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν ἐξεμῶμεν ὅσας καὶ ἂν θέλωμεν ὕβρεις κατὰ πάσης ἀρχῆς, ἥτις ὅτιωςδὴποτε ἔπραξε κακόν τι εἰς τὸν λαόν ἔστω καὶ ἐλάχιστον, τότε οὐδόλως πρέπει νὰ θαυμάζωμεν, ἂν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀπὸ τοῦς ἡμετέρους νεανίσκους λείπη ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς ὁμοίους των, λείπη τὸ σέβας καὶ ἡ αἰδῶς πρὸς τὴν ἐξουσίαν, οὐδόλως θαυμαστόν, ἂν ἐκ τῆς τοιαύτης βλαβερᾶς κριτικῆς ἀναζητήσεως ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἐπὶ μακρόν χρόνον οἱ νεανίσκοι ἡμῶν θὰ θεωρῶσι προτιμώτερον νὰ μυκτηρίζωσι τοὺς ἄλλους παρὰ νὰ ἀπομύττωσιν ἑαυτούς.—Κ. Ἀληθῶς ἐνταῦθα δὲν δύναται τις νὰ μὴ δικαιώσῃ τὴν ὑμετέραν σοφὴν περατήρησιν, ἐφόσον συλλογίζεται εἰς οἷον κυκεῶνα ἀσυνταξίας καὶ ἰταμότητος, εἰς οἷον λαβύρινθον φιλοσκομμοσύνης καὶ βωμολοχίας καὶ δὴ καὶ ἀναιδεΐας ἐξέπεσεν ἡ καθ' ἡμᾶς κοινωνία. Οὔτε ἡ παραμικρὰ ὁμιλία γίνεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πάσης σχεδὸν τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας, μάλιστα παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησι, χωρὶς νὰ παρακοσμητῇται μὲ βωμολόχον τινα ἔκφρασιν μὲ ἀνθήκον τινα ἀστειότητα. Οἱ Ἕλληνες ἡμεῖς ὅσον σμικροὶ καὶ μηδαμινὸν εἴμεθα, τοσοῦτον ἀσυστόλως ἐκφέρομεν τὰς τολμηροτέρας ιδέας περὶ παντός πράγματος καὶ ταύτας μὲ τὸν ἰταμώτερον τρόπον. Τοῦτο βεβαίως προέρχεται καὶ ἐξ ἐκείνου, ὅπερ ἀρτίως ἀνεφέρετε ἡμῖν, καὶ ἐκ τούτου ὅτι ἐν γένει καὶ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι καθ' ἅπασαν τὴν πρὸς τὸν παῖδα ἀναστροφὴν αὐτῶν μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀλαζονείαν καὶ αὐθάδειαν ἐκφράζονται ἀείποτε περὶ παντός καὶ προσώπου καὶ πράγματος· τὸ δὲ χεῖριστον πάντων καὶ γελοῖον ἀληθῶς, ὅτι κατὰ ὀλιβεράν τινα ὑπαμειβὴν πρὸς τοὺς παῖδας ὁμιλοῦντες καὶ οἱ γονεῖς περὶ τῶν διδασκάλων καὶ οἱ διδάσκαλοι περὶ τῶν γονέων μὲ τὸ αὐτὸ μέτρον μετρῶσι τὰς ἐκφράσεις των.—Δ. Αὐτὰ ἐν τούτοις εἶναι πράγματα, ἅπερ δὲν ἀνεγείρουσι τὰς κοινωνίας, ἀλλ' ἀπὸ χαμηλοτέρου εἰς χα-

εἵτινες ἐν τούτοις πρακτικώτεροι καὶ φρονιμώτεροι ἡμῶν κρατοῦσιν εἰσέτι ὑπὸ τὰς πτέρνας αὐτῶν τῷ πλείστῳ μέ-
ρος τῶν Ἑλλήνων. Δὲν πρέπει μὲ τὰς δηλητηριώδεις ταύ-
τας ιδέας νὰ διαστρέφωμεν εὐθὺς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν
κρίσιν τοῦ Ἑλληνί παιδος, ἀλλὰ ζωηρῶς νὰ χαράττωνται πρό
αὐτοῦ καὶ τὰ μελανά σημεῖα τοῦ ἱστορικοῦ ἡμῶν βίου, νὰ
δεικνύωμεν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἀλη-
θῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ οὕτω νὰ τῷ ἐμβάλλω-
μεν τὴν ιδέαν, ὅτι διὰ τῆς ἐπιμόνου καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως ἐρ-
γασίας καὶ αὐταπαρνήσεως θὰ ἐκτελέσωμεν τὸ μεγαλῆτε-
ρον ἀνεκτέλεστον εἰσέτι μέρος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐδαιμο-
νίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς προκλήσεως ἀνωφελοῦς καὶ ἐπι-
τετηδευμένου μίσους ἢ καὶ ἀληθοῦς ἔχθρας κατὰ τῶν ἀν-
τιπάλων ἡμῶν. «Ἦθελον κατχρασθῇ τὸν πατριωτισμὸν,
λέγει ὁ Bentham, ἐὰν διὰ νὰ ἀγαπῶ τὴν πατρίδα μου ὤφει-
λον νὰ ἤμαι ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπότητος». Ὀφείλομεν ἐν τῇ
σχολῇ ὄχι μῖσος, ἀλλὰ ἀγάπην νὰ σπείρωμεν, ὄχι ἐκδίκη-
σιν νὰ ἐξεγείρωμεν, ἀλλὰ εἰρήνην νὰ φυτεύωμεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορικὴν πίστιν ὁ διδάσκαλος ὀφείλει
ὥς ὁ ποιητὴς νὰ ἵσταται ἐπὶ ὑψηλῆς τινος σκοπιᾶς, ἀνώτε-
ρος παντὸς πάθους καὶ πάσης μεροληψίας. Διὰ νὰ κατορ-
θῶσιν τοῦτο πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν
εἰς μόνην τὴν πιστὴν καὶ ἐξ ἀντικειμένου παράστασιν τῶν
ἱστορουμένων, ὄχι εἰς τὴν Κριτικὴν τῆς Ἱστορίας. Ὅσά-
κις δὲ νομίζει ἀναγκαῖον τοῖς παισὶ, γνώμην τινὰ νὰ ἐκσέ-
ρῃ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου προσώπου, ἢ δικαιοσύνη ἀπαι-
τεῖ νὰ κρίνῃ τὸ ἀναφερόμενον πρόσωπον ὑπὸ τὴν ἔποψιν καὶ
τὰς σχέσεις τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, καὶ νὰ πράττῃ τοῦτο μετ'
ἐκείνης τῆς προφυλάξεως καὶ φρονήσεως, ἄνευ τῆς ὁποίας
γνώμη γνησία καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας τεθεμελιωμένη οὐδέπο-
τε εἶναι δυνατή.

Ὅταν τόσον ἀπερισκέπτως ὁμιλῶμεν περὶ τῶν διαφορῶν
ἱστορικῶν προσώπων, ὅταν διὰ μιᾶς φράσεως ἡμῶν ῥίπτω-

κες, ἐθνογραφικαὶ παραστάσεις, λαμπρὰ ἱστορικὰ ποιήματα καὶ ἄσματα κτλ. Τελευταία δὲ πρέπει νὰ ἔρχηται κατ' ἐμὴν ἰδέαν ἡ ἀπεικόνισις τοῦ προσώπου, ἥτοι τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ, τοῦ ἀναστήματος, τοῦ βλέμματος, βαδίσματος κτλ. Ὅχι ὥς τινες νὰ προηγήται τοῦτο τῶν ἄλλων, διότι ἡ παράστασις αὕτη τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ ἱστορουμένου ἀνδρὸς παρατηρῆται, ὅτι ἔχει τὴν μεγίστην σημασίαν καὶ κάμνει τὴν καλλίστην ἐντύπωσιν, ὅταν ἤδη ὁ μαθητὴς διὰ τῆς ζωηρᾶς ἀφηγήσεως τῶν πράξεων καὶ ἐν γένει τοῦ βίου ἐκείνου συλλάβει ἤδη ἐν ἐαυτῷ τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν, καὶ τείνῃ μόνος νὰ πλάσῃ ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ τὸν ἄνδρα. Ἡδὲ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθητοποιήσεως. Τοσοῦτον αὕτη εἶναι σπουδαιότερα τῆς πρώτης, ὅσον τὸ πνεῦμα εἶναι ἀνώτερον τοῦ σώματος. Ἐνταῦθα ἐκφαίνεται ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ-ἑρῶντων προσώπων, ὁ χαρακτήρ αὐτῶν, αἱ ὁρμαὶ, ἡ διάνοια, καὶ ἐν τοῖς πράγμασι τὰ ἀληθῆ αἷτια καὶ ἀποτελέσματα αὐτῶν, τέλος ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἠθικὴ τῆς ἱστορίας. Ἐνταῦθα ὀφείλει τὸ πνεῦμα (τῆς ἱστορίας) διὰ τοῦ πνεύματος (τοῦ διδασκάλου) πρὸς τὸ πνεῦμα (τοῦ παιδὸς) νὰ ὁμιλῇ. Ζήτημα ἔπερ τότε μόνον δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ὁ διδάσκαλος, ὅταν αὐτός τὸ πνεῦμα τῆς ἱστορίας ἔχει συλλάβῃ ἐν ἑαυτῷ πλήρες καὶ καθαρὸν, κέκτηται δὲ καὶ τὸ πλεονέκτημα νὰ ᾔναι ὁ διερμηνευτὴς μεταξὺ πνεύματος καὶ πνεύματος. Ἐνταῦθα κεῖται τὸ σημεῖον, καὶ ὁ διδάσκαλος δύναται τὰς ψυχολογικὰς αὐτοῦ γνώσεις πρακτικῶς νὰ χρησιμοποιήσῃ, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐπίσης ἀναφαίνεται καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ προσέξωμεν νὰ μὴ ἀρχίσωμεν τὴν πνευματικωτέραν ταύτην ἐργασίαν, πρὶν ἢ τὸ παιδικὸν βλέμμα ἀνοιχθῇ διὰ τὰς πνευματικὰς σχέσεις. Περὶ τῆς ἀνάγκης ταύτης σαφῶς ἀποφαίνεται καὶ ὁ Beneke λέγων. «Ἡ ἱστορία εἶναι σποιδὴ λίαν κατάλληλος διὰ τοὺς ἄνδρας, ὀλιγώτερον διὰ τοὺς νεαγίστους καὶ ἐλάχιστα διὰ τοὺς παῖδας».

μηλότερον σημεῖον καταπτώσεως καὶ διασφορᾶς παρὰ τῶν
 ρουσιν αὐτάς.—Θ. Ἐρθάσαμεν ἤδη εἰς τὴν πέμπτην ἀ-
 παίτησιν, ἣν ἀπαιτοῦμεν παρὰ τοῦ διδασκάλου τῆς Ἱστο-
 ρίας· ἡ ἀπαίτησις αὕτη εἶναι ἡ ὑψίστη ἀπασῶν καὶ εἶναι ἡ
 ἑξῆς: Διηγοῦ ἐποπτευτικῶς. Ἄνευ αἰσθητοποιητικῆς διδα-
 σκαλίας ὁ παῖς οὔτε κατανοεῖ καλῶς τὴν Ἱστορίαν οὔτε
 ἐνδιαφέρον αἰσθάνεται δι' αὐτήν. Μόνον ὅταν ὁ διδάσκαλος
 γνωρίξῃ τὰς ἱστορικὰς παρυστάσεις ὑπὸ τοσοῦτον αἰσθη-
 τὴν μορφήν νὰ ζωγραφῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μαθητοῦ,
 τὰ συμβάντα τόσο ζωηρῶς νὰ διηγῇται, «ὥς νὰ ᾔτο πα-
 ρὼν ἔκει, ὅτε συνέβαινον», καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ τοσοῦτον
 εἰκονικῶς καὶ χαρακτηριστικῶς νὰ παρουσιάξῃ πρὸ τῶν
 ὀφθαλμῶν τοῦ παιδός, ὥστε οὐδὲν σημεῖον τοῦ ὅλου νὰ
 μένῃ ἀκατάκτητον ὑπ' αὐτοῦ, τότε μόνον ἡ Ἱστορία εἰσδύει
 εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἔχει ἐπ' αὐτῶν ἰσχὺν καὶ διάρκειαν.
 Ἡ αἰσθητοποίησις ἐνταῦθα εἶναι διπλῆ, ἐξωτερικὴ καὶ ἐσω-
 τερικὴ. Ἐκείνη ἀσχολεῖται εἰς τὰς ἐξωτερικὰς πράξεις καὶ
 παρυστάσεις (εἰς τὴν ὕλην τῆς Ἱστορίας), αὕτη εἰς τὰς
 πνευματικὰς κινήσεις, τὰς ὁρμὰς, τὰ πάθη, τοὺς στοχα-
 σμοὺς, τὰς αἰτίας κτλ. (εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἱστορίας). Ἡ
 πρώτη δὲν πρέπει νὰ ὑπερθαυμάζῃται, ἀπ' ἐναντίας ἡ δευ-
 τέρα ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα.—Κ. Καὶ δὲν θὰ ᾔτο δυ-
 νατὸν μερικώτερα τινὰ νὰ ἀκούσωμεν ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς
 διδασκαλίας;—Θ. Τὰ μερικώτερα ταῦτα δύνανται νὰ ᾔναι
 τὰ ἑξῆς: Ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ ἡ Ἱστορία ἀρμόζει μάλ-
 λον νὰ διδάσκηται βιογραφικῶς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει
 προηγεῖται βεβαίως ἡ περιγραφὴ τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου
 καὶ τῶν περιστάσεων, ἐν οἷς ἐγεννήθη καὶ ἔζησε τὸ ἱστορού-
 μενον πρόσωπον, κατόπιν ἔπεται ἡ διήγησις τῶν πράξεων
 αὐτοῦ ὑποδεικνυμένου πάντοτε καὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ
 χρόνου τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐπὶ κοινῷ ἱστορικῷ χάρτου.
 Ἐνταῦθα συμβάλλουσι τυχὸν σωζόμενα μνημεῖα τῆς Καλ-
 λιτεχνίας, εἰκόνες, ἀγάλματα κτλ. καλοὶ ἱστορικοὶ πίνα-

ἐξέλευσις προϋποθέτει βούλησιν, ἐπομένως τὴν ὕπαρξιν πνευματικοῦ τινος ἀπολύτου ὄντος, τοῦ Θεοῦ) εἶνε μία, κοσμογονικὴ οὐσία λεγομένη ἢ χάος, ἥτοι μίγμα τι συγκεχυμένον ἐκ δύο ἢ πλειόνων ἴσως στοιχείων, ἀλλὰ κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην μίγμα τι ἐκ στοιχείων ἀντιθέτων, καὶ διὰ τοῦτο διχαζομένη εἰς δύο ἀντίθετα κοσμογονικὰ στοιχεῖα, παριστανόμενα ὡς ἀντίθετα διὰ τοῦ + καὶ, —, καὶ συγκεείμενα ἐκάτερον ἐξ ἀπείρων ἀτόμων, ἅτινα ἐξελλθόντα ἐκ τῆς ἡρεμίας ἤρχισαν νὰ κινῶνται, καὶ τὰ μὲν ὁμοειδῆ νὰ ἀπωθῶνται, τὰ δὲ ἑτεροειδῆ νὰ ἔλκωνται, χωρὶς ὁμῶς νὰ γείνη ἐντελὴς ἔνωσις τῶν ἑτεροειδῶν ἀτόμων, διότι ἡ τοιαύτη ἔνωσις ἄγει εἰς τὸ μηδέν, ἀλλὰ τις ἐν λόγῳ τινι ἔνωσις, ἐξ ἧς ὁ αἰθήρ.

Τὰ μόρια τοῦ αἰθέρος, ἐκ δύο ἑτεροειδῶν ἀτόμων ἀποτελούμενα, ἄλλα μὲν εἶνε θετικά, ὡς ὑπερτεροῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ θετικοῦ στοιχείου, καὶ ἄλλα ἀρνητικά, ὡς ὑπερτεροῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ ἀρνητικοῦ στοιχείου, ἐπομένως ὠθούμενα ἢ ἐλκόμενα παρουσιάζουσι κινήσεις, αἵτινες καλοῦνται ἡλεκτρισμός, μαγνητισμός, φῶς, θερμότης, ἢ χημισμός, κατὰ τὴν πρὸς ἔνωσιν τῶν ἀντιθέτων τάσιν, διεύθυνσιν, ταχύτητα, ἢ βραδύτητα.

Μόρια δὲ τοῦ αἰθέρος ἐν συνόλῳ ἀντιθετιζόμενα πρὸς ἄλλα μόρια ἐν συνόλῳ, καὶ μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἐπ' ἄλληλα ἐπιρρέοντα, ἔτεινον πρὸς νέαν ἔνωσιν, καὶ οὕτω παρήχθησαν βαθυμυθὸν οὐσία ἀερῶδεις καὶ σώματα ἀτμοειδῆ, οἷα τὰ διάφορα αἲρια καὶ οἱ κομῆται.

Ἐκ μερῶν τῶν ἀτμοειδῶν τούτων οὐσιῶν διὰ νέας ἐξ ἀντιθετισμοῦ ἐνώσεως παρήχθησαν οἱ πλανῆται καὶ τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα.

Παρατρέχοντες τὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ἀντιθετισμοῦ καὶ κατὰ ἀνωῦσαν ὀντολογικὴν κλίμακα περαιτέρω μορφῶσιν τῆς λοιπῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀνωργάνου καὶ ὀργανικῆς φύσεως, ὡς καὶ τὰ περὶ χώρου καὶ χρόνου, καὶ τῆς καταμετρήσεως αὐτῶν ἀστρονομικῶς, σημειοῦμεν μόνον ὅτι διὰ τοῦ

Ἐνταῦθα προσκολλᾶται καὶ ἑτέρα τις ἀπαίτησις, νὰ μὴ προσφέρωμεν δηλαδή εἰς τὸν μαθητὴν ὕλην, ἥτις δι' αὐτὸν κεῖται πολὺ ὑψηλὰ, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ἑαυτὸν ζωηρῶς καὶ μεθ' ὅλης τῆς ψυχῆς.

Ταῦτα εἶναι ὅσα ἀπαιτοῦνται νὰ ὑπάρχωσιν ἀπὸ μέρους τοῦ διδασκάλου, ἀπὸ μέρους δὲ τοῦ μαθητοῦ ἀπαιτεῖται πρῶτον ἀναδιήγησίς τις τοῦ ἱστορηθέντος κατὰ ὠρισμένα τεμάχια γινομένη ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων μαθητῶν κατ' ἀρχάς, εἰς ἃς δὲν θὰ λείπωσι καὶ ὑποβοηθητικαὶ τινες ἐρωτήσεις ἐκ μέρους τοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν καὶ περὶ τῶν διαφόρων μεθόδων καθ' ἃς δύναται νὰ παραδίδηται ἡ Ἱστορία ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολείῳ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ, καταστρέφομεν δὲ ἐνταῦθα τὸν λόγον, ἵνα μὴ ἡ ἐξακολούθησις ἐπὶ τοιούτου ὅχι τόσον τερπνὸς ζητήματος ἐπενέγκῃ ἡμῖν κόρον καὶ δυσარέσκειαν.

ΠΕΡΙ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΟΙ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Ἐκθέσαντες (Τεῦχος Θ'. σελ. 326) δόξας τινας ἀστρονομικὰς περὶ κομητῶν, καὶ λόγον ἐν παρόδῳ ποιήσαντες περὶ καταστροφῆς Γῆς καὶ λοιπῶν οὐρανίων σωμάτων, εἰμεθα σήμερον ἡναγκασμένοι (ἴδε Τεῦχος Ι'. σελ. 383) νὰ διεξέλθωμεν κεφαλαιωδῶς τὸ περὶ καθολικῆς Οἰκονομίας ἥτοι Προνοίας τοῦ Κόσμου.

Κατὰ τὴν ὀργανικὴν λεγομένην θεωρίαν τῆς Φύσεως ἡ πραγματικὴ τοῦ Κόσμου ἀρχὴ (ἥς ἡ ἐκ τῆς ἀπολύτου ἡρεμίας

καὶ θῆλυ, ἐνέργεια καὶ πάθος, ἀλήθεια καὶ ψεῦδος, ζωὴ ἡθικὴ καὶ ζωὴ ὕλική, κ.τ.λ.

VII. "Οτι ἐν τῇ ὀντολογικῇ κλίμακι ὑπάρχει ἡ πρὸς ἀλλη-
λα ἀναγκαίῃ τινι βαθμῷ ἑλξίς τῶν διαφόρων ὄντων, ἀμοιβαί-
της καὶ ἀφομοίωσις. Τὰ λείψανα τῶν ζώων ὥς τις γυμὸς
τρέφουσιν ἄλλα ζῶα, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ὀρυκτά· τὰ φυτὰ τρέ-
φουσι τὰ ζῶα· τὰ λείψανα τῶν φυτῶν τρέφουσιν ἄλλα φυτὰ
καὶ τὰ ὀρυκτά· τὰ ὀρυκτά τρέφουσι τὰ τε φυτὰ καὶ τὰ ζῶα· ὁ
αἰθὴρ τρέφει κατ' ἀναλογίαν εἰπεῖν τοὺς κομήτας· οἱ κομήται
τὸν ἥλιον καὶ τοὺς πλανήτας.

VIII. "Οτι τὰ κατώτερα ὄντα τρέφουσι μὲν τὰ ἀνώτερα,
ἀλλὰ τὰ ἀνώτερα, ἵνα θρέψωσι τὰ κατώτερα ἢ τὰ ὁμοειδῆ
αὐτῶν, πρέπει νὰ καταστραφῶσι· π. χ. ὁ αἰθὴρ τρέφει ἥτοι
συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κομήτου, ἀλλ' ὁ κομήτης,
ἵνα θρέψῃ ἥτοι ἀποδώσῃ τὴν ὕλην του εἰς τὸν αἰθέρα, πρέπει
νὰ καταστραφῇ.

Αὕτη εἶνε ἡ τάξις καθ' ἣν συνενοῦνται καὶ διοργανοῦνται τὰ
ἐν τῷ Κόσμῳ.

Τούτων οὕτω διωρισμένων, ὅπως τὰ κατώτερα ὄντα συνεισ-
φέρουσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀνωτέρων, οὕτω τὰ ἀνώ-
τερα καταστρεφόμενα μεταστοιχειοῦνται εἰς τὰ κατώτερα. Ὁ
ἄνθρωπος π. χ. ἀποθνήσκων δὲν μηδενίζεται, ἀλλ' ἡ μὲν λο-
γικὴ αὐτοῦ ψυχὴ, ὡς περιέχουσα σπέρμα ἀνωτέρας ζωῆς,
ἀποχωρίζεται τοῦ ὕλικου σώματος ἵνα μεταφυτευθῇ, τὸ δὲ
ὕλικόν σώμα μεταστοιχειοῦται εἰς τὰ κατώτερα ὄντα, ἐξ ὧν
πρόέκυψεν.

Ὅπως ὁ αἰθὴρ συνετέλεσεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν κο-
μητῶν, οἱ κομήται εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν πλανητῶν καὶ
λοιπῶν ἀστέρων, οὕτως οἱ ἀστέρες καταστρεφόμενοι θέλουσι
μετασχηματισθῇ εἰς τὸ ἐξ αὐτοῦ προέκυψαν· Οὕτω λοιπόν καὶ
ἡ Γῆ καταστρεφόμενη θέλει μετασχηματισθῇ εἰς δύο κομή-
τας, καὶ οἱ κομήται εἰς αἰθέρα.

Εἰς καὶ ὁ αὐτὸς νόμος ὑφίσταται εἰς ὅλα τὰ ἐν τῷ Κό-
σμῳ, καὶ οὗτος εἶνε ὁ νόμος τῆς ἑλξεως.

γενικιῷ ὄρει «ἀντιθετισμοῦ» ἐννοοῦνται περιληπτικῶς κίνησις καὶ ἀκίνησις, θέρμανσις καὶ ψύξις, καὶ οἱ ἀρμόδιοι ἐκάστοτε ἀντίθετοι ὄροι οἱ ἀναλυτικώτερον ἐκφραζόμενοι εἰς τὰς περὶ Φυσικῆς ἢ Ἠθικῆς Κόσμου Πραγματείας.

Ἐκτενεστέρα δέ τις σκέψις ἐπὶ τῆς Φύσεως κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην πείθει ἡμᾶς περὶ τῶν ἐξῆς πορισμάτων.

I. Ὅτι ἡ κοσμογονικὴ οὐσία δὲν εἶνε μὲν πνεῦμα ἢ ὕλη, εἶνε ὁμῶς δυνάμει καὶ πνεῦμα καὶ ὕλη.

II. Ὅτι ἡ κοσμογονικὴ οὐσία ὑπόκειται εἰς εἶδός τι μεταμορφώσεως.

III. Ὅτι πᾶσα μεταγενεστέρα μεταμόρφωσις περιέχει τὰς ιδιότητας τῆς ἀμέσως προηγουμένης πλέον μιᾶ. Ἢ ἂν λοιπὸν πρᾶγμα εἶνε ἡ περίληψις τῶν πρὸ αὐτοῦ πλέον μιᾶ ιδιότητι. Τὸ μέχρι χθὲς γενόμενον ὑπάρχει ἐν τῷ σήμερον γιγνομένῳ, τὸ σήμερον ἐν τῷ αὔριον, καὶ οὕτω καθεξῆς.

IV. Ὅτι πᾶσα μεταγενεστέρα μεταμόρφωσις εἶνε τελειότερα τῆς ἀμέσως προηγουμένης· οἱ κομηται εἶνε τελειότεροι τοῦ αἰθέρος, οἱ πλανῆται καὶ οἱ ἥλιοι τελειότεροι τῶν κομητῶν, τὰ ὕγρα τελειότερα τῶν ἀερίων, τὰ ὀρυκτὰ τελειότερα ὡς πρὸς τὰ ὕγρα, τὰ φυτὰ ὡς πρὸς τὰ ὀρυκτὰ, τὰ ζῶα ὡς πρὸς τὰ φυτὰ. Ἡ ἄλλως εἰπεῖν, οἱ κομηται εἶνε τὸ συμπλήρωμα τοῦ αἰθέρος, οἱ πλανῆται καὶ οἱ ἥλιοι τὸ συμπλήρωμα τῶν κομητῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς.

V. Ὅτι ἐνθα ἀνάγκη τις φυσικὴ, ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐκπληροῦν αὐτήν· παρὰ τῷ κομητῇ ὁ αἰθήρ, παρὰ τῷ ἡλίῳ ὁ κομήτης, παρὰ τῷ πλανήτη ὁ ἥλιος, παρὰ τῷ φυτῷ τὸ ὀρυκτὸν παρὰ τῷ ζῳῷ τὸ φυτὸν, παρὰ τῇ πείνῃ ἢ τροφῇ, παρὰ τῷ πόλῳ ἢ θεραπείᾳ, παρὰ τῇ πληγῇ τὸ βάλαμον.

VI. Ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης βαλμίδος τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ μέχρι τῆς ἀνωτάτης ὑπάρχει ὁ λεγόμενος ἀντιθετισμός· + καὶ —, πνεῦμα καὶ ὕλη, θετικὸς καὶ ἀρνητικὸς ἡλεκτρισμός, φῶς καὶ σκότος, γένεσις καὶ φθορά, γέννησις καὶ θάνατος, ἄρρεν

Γῆ καὶ οἱ κομῆται καὶ οἱ πλανῆται καὶ πᾶν ἐν γένει σῶμα φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τοῦ ὀλέθρου (οὐχὶ ἐκ τῶν κοσμικῶν σωμάτων μόνον οἱ κομῆται), ὡς φέρει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ σπέρμα τῆς ζωῆς. Πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλου (καὶ ὁ Κόσμος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ), ἢ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἐντελῶς ὅ,τι ὀφείλει νὰ ᾔῃ, ἀλλὰ περιέχει τι ἐν ἑαυτῷ ἀπλῶς δυνατὸν, μήπω ἐν ἐνεργείᾳ ὄν, τὸ τοιοῦτον εἶνε μεταβλητόν. Καὶ τοιοῦτος εἶνε ὁ Κόσμος.

Ὁ κομήτης συγχέμενος ἐκ νεφελώδους ὕλης, πρὸς τὸν πυρῆνα αὐτοῦ ἤττον ἀραιᾶς καὶ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν μαλὼν ἀραιᾶς, θέλει καταστραφῆ δι' ἐξατμίσεως. Ὁ πλανήτης, ἀντιστρέφου σχηματισμοῦ, συγχέμενος κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξ ὕλης στερεᾶς καὶ ψυχρᾶς, περικλειοῦσης πρὸς τὸ κέντρον ὕλης ἀτμώδεις καὶ πυριγενεῖς, θέλει καταστραφῆ διὰ διαρρήξεως ἀναλόγως καὶ τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα.

Καὶ καθ' ἣν σειρὰν ὑποτίθεται ἡ καταστροφή, πρῶτον τῶν δορυφόρων, ἔπειτα τῶν πλανητῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς, οὐδεμία ἄμεσος συγκαταστροφὴ ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐὰν π. χ. πρὸ τῆς Γῆς καταστραφῇ ἡ σελήνη αὐτῆς, οὐδεμία διατάραξις τῆς Γῆς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀστέρας καὶ ἰδίως πρὸς τὸν ἥλιον σχέσεσιν αὐτῆς, διότι ἡ σελήνη ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ εἶνε ἀφανὲς καὶ μικρὸν σῶμα, ὥς ὁ σκώληξ ἐπὶ τῆς Γῆς, τὸν ὅποιον ἡμεῖς, χωρὶς νὰ βλέπωμεν, καταπατῶμεν διὰ τῶν ποδῶν μας, ἢ μᾶλλον εἶνε ἐν σημεῖον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἢ ἡ Γῆ ἢ ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Κρόνος καταστραφῇ πρὸ τῶν ἄλλων πλανητῶν καὶ πρὸ τοῦ ἡλίου οὐδεμία διατάραξις τῶν λοιπῶν πλανητῶν καὶ τοῦ ἡλίου εἰς τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεις. Τὸ μέγεθος λοιπὸν δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἀπὸ τῆς παρτοδυναμίας τῶν ἀρχικῶν δυνάμεων τὰ οὐράνια σώματα, ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς μόνον φαίνεται ὑπερφύς.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑποτιθεμένην διαδοχικὴν σειρὰν γινομένης τῆς καταστροφῆς, ἡ τελεία καταστροφή τοῦ ἀπείρου Κόσμου, ἥτοι ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς τὴν πρώτην κοσμογονικὴν

Καὶ ὅπως παραδεχόμεθα τὴν γένεσιν καὶ διάπλασιν νέων οὐρανίων σωμάτων (βεβαίως ἐκ τοῦ αἰθέρος ἢ ἐκ πλανωμένων *luciferarum* [Τεῦχος Η. σελ. 288.] ἄλλων οὐρανίων, σωμάτων) πρέπει νὰ παραδεχώμεθα καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν. 'Α.Ι.Ι' ὅ,τι βλέπομεν περὶ ἡμᾶς ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος. ὧμως ἀνυπόμεινοι εἰς τὸν οὐράνιον χῶρον, καὶ ἐξετάζοντες τὴν μεταβολὴν τῶν κοσμικῶν σωμάτων, ματαιῶς ἀναζητοῦμεν τέλος. ἄρα καὶ ἀρχήν; 'Αλλ' ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Τότε λοιπὸν διὰ μὲν τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα, δηλ. τὰ ἐν τῇ Γῇ, θέλομεν δοξάζει ἀρχὴν καὶ τέλος, περὶ δὲ τοῦ Παντός μόνον ἀρχὴν μὲ μικρὰς τινας ἀμφιβολίας ἢ δισταγμοὺς περὶ τῆς μερικῆς ἢ καθόλου καταστροφῆς καὶ ἀνανεώσεως αὐτοῦ.

Τῶν μικρῶν τούτων ἀμφιβολιῶν καὶ δισταγμῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι τὴν ἐξέγερσιν θεωροῦντες ὡς τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν περὶ ἀρχὴν τῆς τοῦ Παντός καταστροφῆς καὶ ἀνανεώσεως, ἐπιπροσθέτομεν τὰ ἐξῆς δύο κοσμολογικὰ ἀξιώματα.

Πᾶν ὅ,τι δὲν ἔχει ἀρχὴν δὲν ἔχει οὔτε τέλος (ὁ Θεός).
Καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχει ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος (ὁ Κόσμος).

Λέγοντες δὲ τέλος ἢ καταστροφὴν, ἐννοοῦμεν καταστροφὴν σχήματος καὶ οὐχὶ οὐσίας, μεταμόρφωσιν καὶ οὐχὶ ἐξόντωσιν.

Σῶμά τι «φθείρεται, σήπεται, ἀποθνήσκει, καταστρέφεται» σημαίνει κοσμολογικῶς «παρίσταται ὑπὸ ἄλλο σχῆμα, ὑπὸ ἄλλον τύπον.»

Ὁ Κόσμος λοιπὸν εἶνε ἀκατάπαυστος σχημάτων μεταβολή, ἢ ἀδιάκοπος μεταμόρφωσις.

Οὐδεμία ὅμως καταστροφή ὑπὸ τοῦ διαταράχτου αἰθέρος, οὐδεὶς φόβος ἢ κίνδυνος ἐκ τῆς συγκρούσεως κομήτου τινος μετὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων, οὐδεμία διατάραξις τῆς ἀμοιβαίας τῶν ἀστέρων ἑλξεως, ἐπομένως οὐδὲ ἀνατροπὴ αὐτῶν, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν χρόνων τῶν περιφερῶν των, οἵτινες εἶνε ποσὰ ὑπερβατά. 'Αλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ

Ἄρα γε δὲν θ' ἀπαιτήσωσι καὶ αὐταὶ τὰς ὕλας, ἐκ τῶν ὁποί-
ων εἶδομεν σχηματιζόμενα τὰ οὐράνια σώματα; Ἡθέλομεν ἀ-
παντήται εἰς μὲν τὴν πρώτην ἐρώτησιν, ὅτι αἱ ἀρχικαὶ δυνά-
μεις οὔτε ἐσιώπησαν οὔτε θὰ σιωπήσωσιν· εἰς δὲ τὴν δευτέ-
ραν, ὅτι αἱ ὕλαι ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν τὰ σώματα, ἀνάγκη
ν' ἀποδοθῶσιν ἔνθα ἡ ἀπαίτησις.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως τοῦ οὐρανίου οἰκοδομή-
ματος, ἐφ' ὅσον διήκουνσι τὰ βλήματα ἡμῶν, παραπέμπωμεν
εἰς τὸν Goethe Faust 1re partie.

Ἀρκοῦσι νομίζομεν τὰ ὀλίγα ταῦτα πρὸς δεῖξιν, ὅτι δὲν εἶ-
νε φόβος νὰ καταστραφῇ τὸ Πᾶν τὴν ἐν Τεύχει I. σελ. 363·
ἐκληρηῖσαν καταστραφὴν, καὶ ὅτι οὐδὲ τῆς ἐνδιαφερούσης ἡ-
μᾶς Γῆς δὲν εἶνε ἀνταξία φόβου ἢ κατὰ κοσμολογικὴν ἔννοι-
αν καταστραφῇ, ἐν ἀπωτάτῳ μέλλοντι κειμένη, καὶ ἐπὶ θεω-
ριῶν καὶ ὑποθέσεων στηριζόμενη. Ἀλλαχοῦ ἔγκειται ἡ ὑπὸ
ἄλλας σχέσεις καὶ ἀναρράς τριαύτη ἢ τιοαύτη καταστρα-
φὴ ἡμῶν, ἥς ὀλιγορροῦντες, ὑπὸ ἀσυγγνώστου ἀκηδίας κατε-
χόμεθα.

Ἄν καὶ ἡ θεωρίᾳ, ἣν ἠκολουθήταμεν, θεωρεῖται σήμερον
ὡς ἡ πιθανότερα, μόλα ταῦτα περὶ τῆς δεούσης ἐκτιμήσεως
τῶν θεωριῶν καὶ ὑποθέσεων πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε κατὰ
νοῦν ὃ, τι λέγει ὁ Laplace εἰς τὴν Οὐράνιον Μηχανικὴν του.
«Τριοαύτη εἶνε ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὥ-
«στε πολλαχὺ ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς ὑποθέσεις, ἵνα συν-
«δέσῃ πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῷ Κόσμῳ ὄντα· μεταχειριζόμενον
«δὲ τὰς ὑποθέσεις ὡς ὑποθέσεις, ἀπαρεύγει νὰ δώσῃ εἰς αὐτάς
«πραγματικότητα, ἣν ἐνδεχόμενον νὰ μὴν ἔχωσι· προσπα-
«θοῦν ὅμως ἀκαταπαύστως νὰ ἐπικληθεῖν αὐτάς, καταντᾷ
«τέλος εἰς τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἡ τοῦλάχιστον εἰς τοὺς νό-
«μους τῶν φαινόμενων.»

Καταστρέφωμεν δὲ καὶ τὸν λόγον εἰς τὸ σημεῖον, κ' ὅ,
προκαίμενον περὶ θείας αἰνέσεως, λέγομεν ὅτι ἡ καθολικεὺς
καὶ ἀπλοποίησις τῶν νόμων τῆς φύσεως ἔχει αὐσίαν αἰνέ-

οὐσίαν, θέλει συμπληρωθῇ εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον, ἥτοι οὐδέποτε, καὶ κατὰ μείζονα λόγον οὐδέποτε, καθ' ὅσον ἡ φθορὰ συμπληροῦται διὰ τῆς γενέσεως, ὁ θάνατος διὰ τῆς γεννήσεως.

Προσέτι ἡ καταστροφή ἢ ἡ διάλυσις ἐνὸς οὐρανοῦ σώματος θέλει γίνεσθαι ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν, ὡς συμβαίνει εἰς ἑλὴν τὴν περικυκλοῦσαν ἡμᾶς φύσιν, ὅτε ἀποθνήσκει τὸν φυσικὸν αὐτῆς καὶ οὐχὶ τὸν κατὰ συμβεβηκὸς θάνατον. θέλει προηγηθῇ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ σώματος ἀναλόγως τῇ βαθμιαίᾳ ἐλαττώσει τῆς ἐγκλιτικῆς αὐτοῦ κινήσεως βαθμιαία ψύξις μέχρις ἀφορήτου βαθμοῦ, καὶ ἀπονέκρωσις τις τῆς ὀργανικῆς φύσεως, ὥστε διὰ τοὺς κατοικουμένους ἀστέρους μικρὰ ἴσως ποσότης ζῶων καὶ ἀνθρώπων θέλει ὑποστῇ τὴν καταστροφήν. Ἄλλως δὲ θέλουσι διέλθαι καὶ τὰ οὐράνια σώματα τὰς φάσεις καὶ τὰς ἡλικίας τῆς ζωῆς αὐτῶν, θέλουσι φθάσει καὶ αὐτὰ εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου αὐτῶν. Ἐπομένως οὔτε μάλας ἐκ τοῦ συστάδην, οὔτε ὑπονομευτικὰς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἀνατροπὰς τῶν οὐρανίων σωμάτων θέλομεν ἔχει, οὔτε ἄρα τηλεβόλων τοῦ Κροῦπ γενήσεται ἀνάγκη οὔτε δυναμίτιδος.

Ὅ,τι βλέπομεν εἰς τὰ ἡμέτερα ἀνθρώπινα οἰκοδομήματα, τοῦτο συμβαίνει εἰς ὅλον τὸν Κόσμον ἐν γένει. Οὐδαμοῦ ὑπάρχει ἐξαιρέσις ἀπὸ τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς (Terminus per quem) ὑπῆκουσεν ὡς ἄνθρωπος εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ τοι μετὰ μεγάλης λύπης καὶ ἀδημονίας ἤϋχετο πρὸς τὸν Πατέρα (Terminus ex quo) εἰ δυνατόν παρελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς. Ἀλλ' ἐν τῷ θανάτῳ ἢ Ἀνάστασις, ἐν τῇ φθορᾷ ἡ αἰωνιότης.

Οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ παραδεχώμεθα τὴν διὰ τὸν Κόσμον καταστροφήν ἀπὸ τοῦ γήνιου σκώληκος μέχρι τοῦ κομήτου καὶ πλεον οὐ.

Καὶ ἐάν τις ἤθελε προβάλει ἡμῖν τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις. *Αἱ ἐν τῷ σύμπαντι ἀρχικαὶ δυνάμεις θὰ σιωπῶσιν ἄρα γὰρ αἰωνίως;*

δελφός καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸν πείσῃ, ὅτι ἔχει τις νὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τούτων τῆς ἀληθοῦς θρησκείας καὶ ἄλλα ὅπλα πολὺ ἀποτελεσματικώτερα καὶ λυσιτελέστερα παρὰ τὴν λόγχην καὶ τὸ ξίφος.

Οὕτως εἶχον ζήτησιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Μελίτῃ, ὅτε τὸ τάγμα ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ σπουδαίαν τινὰ καὶ κρίσιμον ἐκστρατείαν κατὰ τῶν περατῶν, οἵτινες εἶχον ἀρπάσει παρ' αὐτοῦ πάμπολλα πλοῖα. Καὶ ὁ Ῥεῖμοῦνδος ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἀλλὰ δὲν ὑπέστρεψε πλέον. Οἱ χριστιανοὶ Ἰππῶται ἐκέρδησαν μὲν πολλὰς ὠφελείας, ἀλλ' ὑπέστησαν καὶ τινὰς ἀπωλείας, καὶ μάλιστα τὸ πλοῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμάχετο ὁ Ῥεῖμοῦνδος, ἐχάθη. Αὐτόπται μάρτυρες, οἵτινες ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλοίου διεσώθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν πειρατῶν ἐπὶ μικρᾷς λέμβου, διεβεβαίωσαν, ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἀπίστων, ἀφ' οὗ ἐφρονεύθησαν ἅπαντές οἱ ἐπ' αὐτοῦ εὐρισκόμενοι Ἰππῶται, καὶ ὅτι καὶ ὁ Ῥεῖμοῦνδος ἔπεσε μετ' αὐτῶν. Ἀπαρηγόρητα ἔκλαιεν ὁ Βολφ-κάγγιος τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν· ἀλλ' ὁ Ῥεῖμοῦνδος δὲν εἶχεν ἀποθάνῃ εἰς τὴν μάχην· σκληροτέρα τύχη ἐπερίμενεν αὐτόν. Οἱ πειραταὶ μόλις παρατήρησαν ἱκανὰ σημεῖα ζωῆς εἰς τὸν ἰσχυρῶς πληγωμένον Ἰππότην, ἔσπευσαν νὰ τὸν περικυβηθῶσιν ἐπιμελῶς καὶ νὰ τὸν σώσωσι, διὰ νὰ τὸν ἐκθέσωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν δούλων ἐν Ἀλγερίῳ. πρὸς πώλησιν. Τὸ εὖμηκες καὶ ἰσχυρὸν σῶμά του καὶ τὸ ὑπερήφανον ἐξωτερικόν του εἴλκυσε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς ἀγοραστάς. Ἐκαστος ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ βασανίσῃ ἓνα ὑπερήφανον Ἰππότην ὡς δούλον, ἀλλ' οἱ πειραταὶ ἐζήτησαν πολὺ μεγάλην τιμὴν δι' αὐτόν. Τέλος παρουσιάσθη νέος τις ἐπίσημος Τούρκος, ὁ Σιδ-Μουλέυ, καὶ δοκιμάσας τὴν δύναμιν τῶν μελῶν τοῦ δυστυχοῦς, ὅπως δοκιμάζουσι κτηνός τι πρὶν νὰ τὸ ἀγοράσωσιν, ἐμέτρησε τὸ ζητηθὲν μέγα ποσόν. Ἐνῷ ἐμέτρα τὰ χρήματα ἔλεγεν. » Ὅφείλεις μετὰ ζήλου νὰ ἐργάζεσαι, χριστιανὲ δούλε, ἐλέπεις τί ποσὸν δίδω ἀντί

σεως» κατὰ τὸν Ψαλμωδὸν Δαβὶδ, ὡς ἐξαγγέλλουσα ἐν τῇ
συνειδήτῃ τοῦ ἀνθρώπου τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέ-
πειαν τοῦ θεοῦ.

ΠΟΙΗΜΑ

Τὸ ἔαρ καὶ ὁ ἐρημίτης

Καὶ πάλιν τὸ ἔαρ φαιδρὸν προσεγγίζει
νὰ βάνῃ μὲ βόδα καὶ κρῖνα τὴν γῆν·
καὶ πάλιν ὁ κάμπος παντοῦ πρασινίζει,
καὶ ῥεῦμα καθάριον ἀπὸ τὴν πηγὴν
κυλίων ὁ ῥύαξ γλυκὰ κελαρύζει.

Φαιδρὸν προανάκρουσμα τῆς ἀηδόνος
ἤχεῖ ἐκεῖ κάτω, καὶ φαίνεται ὅν
τὸ λάλον τερέτισμα τῆς χελιδόνος,
καὶ πλήθους ἐτέρων στρουθίων συγχρόνως
ὑμνούντων τὸν Πλάστην, τὸν μέγαν θεόν.

Καὶ ὑπὲρ τὰ ὕψη ἐδῶ τοῦ βουνοῦ
ἐνίοτε μύρον λεπτῆς εὐωδίας
ἀνέρχεται πρὸς τοῦ γλυκυχοῦ οὐρανοῦ
τὸ λάμπον στερέωμα, ὡς μύρον θυσίας,
ὡς καῖον θυμίαμα λιθνωτοῦ
εἰς δόξαν αἰώνιον τοῦ Ποιητοῦ.

Γελᾷ ἐκεῖ κάτω ἡ ἡμερος φύσις,
ἐξερχονται δὲ σωρηδὸν νὰ θαυμάσουν
τὸ ἔαρ μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπίσης,

ρὸν ἀπὸ τοῦ στήθους μου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καρδίας μου οὐδέποτε δύνασθε νὰ ἐκσπάσῃτε αὐτόνα. Ὁ Μουλεὺ ἠγανάκτει κατὰ τοῦ ἀκάμπτου χαρακτήρος τοῦ δούλου του, σηνησθάνετο ὅμως τὸν ἡρώισμόν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ῥεϊμοῦνδος ἐξετέλει μετ' ἐπιστασίας ὅλα του τὰ καθήκοντα ἐκέρδῃσε κατ' ὀλίγον ὅποτελῶς τὴν εὐνοίαν τοῦ κυρίου του. Πολλὰ τοιουτοτρόπως διέρρευσαν ἔτη, καθ' ἃ ὁ εὐγενὴς Ἰππότης ὑπέμεινε τὴν τύχην του ὡς γενναῖος ἀνὴρ καὶ ὡς χριστιανός.

Ἐσπέραν τινὰ ὁ Ῥεϊμοῦνδος εὕρισκετο εἰς ἀπομεμακρυσμένον τι διαμέρισμα τοῦ κήπου καὶ ἐπότιζε τὰ ὠραῖά του ἀνθη, τοὺς πιστοὺς τούτους καὶ σιωπηλοὺς συντρόφους τῶν θλίψεων του. Ὅχι μακρὰν αὐτοῦ, ἐν τῷ μέσῳ μικροῦ τεχνητοῦ δάσους ἐξ ὠραίων καὶ παντοειδῶν δένδρων, ἠγείρετο περικαλλὴς ἐξοχικὸς οἰκίσκος, τὸ ἀγαπητὸν ἐνδιαίτημα τοῦ κυρίου του. Ἐνῷ ἐκεῖ ὁ Ἰππότης ἐσκέπτετο πλήρης μελαγχολίας τὴν πικρίδα αὐτοῦ, τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν του, καὶ τὰ νεσρά καὶ προσφιλῆ αὐτοῦ τέχνα, ἀκούει αἰφνης ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἐξοχικοῦ οἰκίσκου μέγαν θόρυβον καὶ μανιώδεις κραυγὰς. Τρέχει πρὸς τὸν οἰκίσκον καὶ θέαμα φοβερόν παρουσιάσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ὁ Σιδ-Μουλεὺ ἔχειτο χαμαὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀνστετραμμένος, καὶ ἱκανὰ ἵχνη αἵματος ἐφαίνοντο περὶ αὐτόν· πολλοὶ ἐκ τῶν δούλων του συνεκράτουν αὐτόν ἰσχυρῶς, καὶ εἰς ἐξωμότης πατῶν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ προσεπάθει νὰ τὸν στραγγαλίσῃ. Ὁ Ῥεϊμοῦνδος ἐνόησε τί συμβαίνει. «Ὅπισω προσόταί! ἐφώναξεν, ὀρμῶν κατ' αὐτῶν, καὶ διὰ μιᾶς πληγῆς ἔρριψε κατὰ γῆς τὸν ἐξωμέτην μὲ τὴν βαρεϊανν δίκελλαν, ἣν ἐκράτει.» Φύγετε κακοῦργοι! ἀνέκραξε μετὰ φοβερᾶς φωνῆς, μὲ προσοσίαν καὶ φόνον θέλετε νὰ ἀγοράσετε τὴν ἐλευθερίαν σας! «Ταῦτα λέγων καὶ κτυπῶν καὶ ὠθῶν τοὺς ἐκπλαγέντας καὶ τρέμοντας φονεῖς ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ οἰκίσκου. Ὁ Μουλεὺ ἐν τούτοις λαβὼν τὰς δεοῦσας περιπαιήσεις τοῦ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς.

Δύω ἀδελφοὶ, Βολφκάγγιος καὶ Ρεϊμουῦνδος, ἀμφοτέρωτε γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἐν Γερμανίᾳ ἀποκατεστάθησαν εἰς Μελίτη διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ὁ πατὴρ των πρῶτως ἤδη εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τὸν νεώτερον Ρεϊμουῦνδον νὰ καταγραφῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν, ὅστις μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἔσπευσεν ὅχι μετὰ πολὺ εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ τάγμα, ἵνα ὑπηρετήσῃ ὡς ἱππότης αὐτοῦ. Ὁ Βολφκάγγιος ἐπειδὴ ἡγάπα σφοδρότατα τὸν ἀδελφόν του, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ μακρὰν αὐτοῦ, ἐπώλησεν ἅπαντα τὰ κτήματά του, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ πολιτιμότερα πράγματα καὶ ἠκολούθησε τὸν ἀδελφόν του εἰς Μελίτην. Ἐκεῖ ἠγόρασεν ἕτερα κτήματα, ἐνυμφεύθη, ἐγένετο πατὴρ τέκνων, καὶ συνέζη μετὰ τοῦ Ρεϊμουῦνδου ἐν μεγίστῃ εὐδαιμονίᾳ. Καὶ οὗτος μὲν κατεγίνετο ὡς φρόνιμος καὶ ἐργατικὸς ἀνὴρ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του, ὁ δὲ ἀδελφὸς ἔξακολουθῶν νὰ ἐκτελῇ μετὰ ζήλου τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ τάγματος, ἐξήρχετο πολλάκις καὶ εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας, οὓς συχνότατα εἰς Ἱππόται ἀνελάμβανον κατὰ τῶν φοβερῶν πειρατῶν τῆς βορείου Ἀφρικῆς.

Ἐπανερχόμενος ἐκ τῶν κινδυνωδῶν μαχῶν ὁ Ρεϊμουῦνδος εὗρισκεν ἀνάπαυλαν καὶ ψυχαγωγίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ διηγούμενος πολλάκις τὰς διαφόρους περιπετείας τῶν μαχῶν τούτων καὶ τὰ κατορθώματα τῶν Ἱπποτῶν, ἔτερπε τοὺς περὶ αὐτόν. Συνέβαιναν ἐν τούτοις πολλάκις, ἐνῶ ἐπεδείκνυε τὸ ἀτεγχνον μίσος του κατὰ τῶν ἀπίστων, καὶ ὠρχίζετο αἰώνιον πόλεμον κατ' αὐτῶν, νὰ ἀντικρούῃ αὐτόν ὁ πρεσβύτερος ἀ-

πληρούμενη τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου. Παρατήρησον αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους ἐξωμότας, οἵτινες ἤθελον νὰ σοῦ ἀφαιρέσωσι τὴν ζωὴν· σὺ ἐπίστευες, ὅτι ἐνίκησας αὐτοὺς, ἀλλὰ ἔλαβες σκληρὰν πείραν διὰ τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς σου, ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ὀρνεῖται τὸ ἱερώτατον ἐπὶ γῆς πράγμα, τὴν θρησκείαν του, τὰ πάντα περιφρονεῖ καὶ τὰ πάντα δύναται νὰ πράξῃ». »

Ὅτε ὁμοῦς ὁ Μουλέῦ ὥσεί αἰσχυρόμενος καὶ τεθλιμμένος ἐστάθη ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐξώρκισεν αὐτόν νὰ ζητήσῃ ὅ,τι ἤθελεν, ἔδωκε δὲ ἔνορκον ὑπόσχεσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Προφήτου, ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ, ὅτε πλήρης ἐκπλήξεως ἤκουσε παρὰ τοῦ Ῥεῖμοῦνδου νὰ ζητῇ τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν δολοφόνων ἐκεῖνων συνωμωτῶν, τῶν ὁποίων ἤδη εἶχεν ἀποφασισθῇ ὁ μετὰ βασάνων θάνατος. » Ὑψίστε θεεῖ, ἀνεφώνησεν ὁ Τοῦρκος! μοὶ ζητεῖς πράγμα τῶνόντι δύσκολον δι' ἐμὲ, ἐν τούτῳ τὴν ἰδικὴν σου ἐλευθερίαν δὲν ζητεῖς· ἀλλὰ τέλος δὲν θὰ φανῶ κατώτερός σου εἰς τὴν γενναιοφυχίαν, σοὶ χαρίζω τὴν ζωὴν τῶν ἀθλίων τούτων, ἀλλὰ καὶ σὺ ἔσο ἐλεύθερος· ἐκεῖνο ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανίας σου δὲν μοὶ ἐζήτησας, σοὶ τὸ δωρῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος· λάβε ἐπίσης ἐκ τῶν θησαυρῶν μου, ὅσους θέλεις, ὑπάγε εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ ἐνθυμοῦ τὸν εὐγνώμονα Σιδ-Μουλέν». Ὁ Ῥεῖμοῦνδος χωρὶς νὰ λάβῃ ἄλλο παρὰ μόνον τὸ ἔνδυμα τῆς δουλείας του πρὸς ἐνθύμησιν, καὶ τοὺς ὀκτῶ ἐκεῖνους τοὺς ἐλευθερωθέντας ὑπὸ τοῦ Τοῦρκου, μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς τὴν Μελίτην.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν χαρὰν καὶ συγκίνησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅτε εἶδεν αἰφνης εἰσερχόμενον εἰς τὸν αἶκον τὸν νομιζόμενον νεκρὸν Ῥεῖμοῦνδον! τίς δύναται νὰ παραστήσῃ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς λυγμοὺς εἰς ἃ ἔπλεεν ἅπανα ἡ οἰκογένεια, ὅτε ὁ μὲν Βολφγάγγις ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν ἀδελφόν του, τὰ δὲ τέκνα του καὶ ἅπανα ἡ οἰκογένεια περιέσφιγγεν αὐτόν καὶ τὰ μικρότερα ἀκόμη κλαίοντα κατεφίλουν τὰς

σοῦ, τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν πρέπει ἀνωφελῶς νὰ δοθῇ». Ὁ δού-
 χης Ρεϊμοῦνδος παρεδόθη εἰς τὴν διάκρισιν σκληροῦ ἐπι-
 στάτου, ὑπεβάλλετο εἰς ἐργασίας λίαν καταπονητικάς, καὶ
 τὴν θλιβεράν ταύτην κατάστασιν ἔκαμνε δεινότεραν καὶ
 ἡ ἀπελπισία τοῦ ὅτι ποτὲ δὲν ἔμελλε νὰ ἐπικυρῇ τὴν ἐ-
 λευθερίαν του· διότι κατὰ τοὺς αὐστηροὺς νόμους τοῦ
 τάγματος οὐδέποτε ἡγοράζετο ἡ ἐλευθερία αἰχμαλωτι-
 σθέντος τινὸς Ἰππότου διὰ λύτρων. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἅπα-
 ξ ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ τύχην ὑπέμενε μετὰ καρτερίας, καὶ ἐ-
 ξετέλει μετ' ἰσχύος καὶ ἀκριβοῦς ἀπάσας τὰς ἀνατιθεμένας
 αὐτῷ ἐργασίας, τοσοῦτον ἠϋξήσαν τὰς ἐργασίας αὐτοῦ διὰ νὰ
 τὸν βασανίζωσιν, ὥστε τέλος τὸν ἐγκυτελειψαν αἱ δυνάμεις.
 Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑπερηρά-
 νου Τούρκου, καὶ ἐζήτησε τὸν θάνατον. Οὗτος ὁμως πολὺ ἀ-
 πέγων τοῦ νὰ θελήτῃ νὰ χάσῃ ἓνα τιοῦτον ἐργάτην, κα-
 τέστησεν αὐτὸν κηπουρὸν του, ἐξήρσεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀ-
 πάνθρωπον ἐπίβλεψιν τοῦ ἐπιστάτου, καὶ τὸν ἄφησε νὰ ἐρ-
 γάζεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν ἐκυτοῦ.

Ὁ Σιδ-Μουλεῦ, μωχμεθανὸς πλήρης ζήλου, ἐζήτηι πολ-
 λάκις ἀρρομὴν νὰ ἔρχεται εἰς οἰκίαν μετὰ τῶν δούλων αὐ-
 τοῦ, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ προσελκύῃ νὰ προσελκύῃ
 αὐτοὺς εἰς τὴν θρησκείαν του, μεταχειρίζετο δὲ πρὸς τοῦ-
 το πάντα τὰ μέσα τῆς πειθοῦς καὶ τῆς βίαις, ὑποσχέσεις, ἀπει-
 λὰς καὶ τὰ τριαῦτα. Εἶχε δὲ κατάρθῃ τούτῳ εἰς τινὰς
 τῶν δούλων του, οἵτινες ἀγνεῖν χαλαρῶς ἔχοντες δὲν ἠ-
 δύναντο νὰ ὑποφέρωσι μετὰ φρονίμου ὑπομονῆς τὸν ἐπαχλὴ
 ζυγὸν τῆς δουλείας πρὸς δόξαν τῆς πίστεως αὐτῶν. Μικρό-
 ψυχοι καὶ ἐλαφρόνοες οὗτοι ἠρνήθησαν τὴν πίστιν αὐτῶν,
 καὶ διὰ τῆς πράξεώς των ταύτης ἐκέρδησαν ἀλλίαν τινὰ ἐλευ-
 θερίαν, καὶ ἀπέκτησαν καὶ μικρόλογόν τινὰ περιουσίαν. Ὁ Ρε-
 ἱμοῦνδος ἀπικυρῶς ἔμεινε ἀδιάτρετος. «Ἐἴμι χριτιανὸς Ἰπ-
 πότης, ἔλεγε πάντοτε, καὶ θὰ μείνω τιοῦτος καὶ ὡς δού-
 λος μέχρι τοῦ θανάτου μου· δύνασθε νὰ ἀφαιρέσητε τὸν σαρ-

ἐν ἐμοὶ οὔτε φιλόπονεν, οὔτε εὐπειθῆ δούλον· ἡ καταγωγὴ μου εἶναι πολὺ ἀνωτέρα, ἢ ὥστε νὰ ἔχω διδαχθῇ ἀμφοτέρω ταῦτα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας.» Ἐν τούτοις τώρα θὰ τὰ διδασχθῇ, ἀπήντησεν ὁ Βολφκάγγιος μειδιῶν· ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ, ἔχομεν ἴσως ἰσχυρότερα μέσα, ἢ σεῖς, εἰς τὸ νὰ ἐξαναγκάζωμεν τοὺς δούλους εἰς ταῦτα.»

Ὁ αἰχμάλωτος ὠδηγήθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βολφκαγγίου· ἐκεῖ τῷ προσεφέρθη κατάλληλον εἶκημα, τῷ ἀφῆρεσαν τὰ δεσμὰ, τοῦ ἐθεράπευσαν τὰς πληγὰς, ὥς εἶχε λαβεῖ ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ἐν γένει περιποιήθησαν αὐτὸν φιλικώτατα. Οἱ μικροὶ ἑγγενοὶ τοῦ Βολφκαγγίου ἔφερον πρὸς αὐτὸν ὁπώρας καὶ ἄνθη. Μετὰ πολλὰς ἡμέρας εἰσέρχεται πρῶϊαν τινὰ ὁ Βολφκάγγιος εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν. »Ἐπανέκτησας τὰς δυνάμεις σου, εἶσαι εἰς πλήρη ὑγείαν, ἀκολούθει μοι λειπὸν, θὰ ὑπάγωμεν νὰ ἐργασθῶμεν». Προθύμως ὑπήκουσεν ὁ Μουλέϋ. Ἐφερεν αὐτὸν εἰς τερπνὴν τινα ἐξοχὴν, ὅπου εἰργάζοντο μετὰ προθυμίας πληθὺς τι ἐργατῶν. Οὐδεὶς αὐτῶν ὑπῆρχεν εἰς τὰ δεσμὰ, οὐδεὶς ἀπάνθρωπος ἐπιστάτης ἐκίνει ἐνταῦθα τὴν μᾶστιγα, ἅπαντες μετὰ φαιδρότητος καὶ ἀσμάτων ἐξετέλουν τὰς ἐργασίας των.» Θέλεις νὰ με βοηθήσῃς νὰ δέσωμεν ταύτας τὰς κληματίδας, καὶ νὰ συνάξωμεν τὰς ὠρίμους ταύτας σταφυλάς; «εἶπεν ὁ Βολφ. με γλυκὺν τρόπον πρὸς τὸν Μουλέϋ. Οὗτος ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ πράξῃ τοῦτο, καὶ μετ' εὐχαριστήσεως εἰργάζετο με τὸν κύριόν του. Ἀφοῦ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἀνεπαύθησαν ὀλίγον, καὶ ἐπανελάβον τὴν ἐργασίαν, τὸ ἑσπέρας εἶπε πρὸς αὐτόν. »Ἐπειδὴ προθύμως καὶ φιλοπόνως με ἐβοήθησας εἰς τὴν ἐργασίαν, ὀφείλεις καὶ νὰ ἀπολαύσῃς μετ' ἐμοῦ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων σου», καὶ ἀφ' οὗ ἔλαβον ἱκανὴν ἀναψυχὴν αὐτοὶ τε καὶ ὁμοῦ ἅπανα ἡ πολυμελὲς οἰκογένεια, θεώμενοι ἀπὸ ὠραίας τινός θέσεως τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀνέπνευσαν τὴν θαλάσσιον αὔραν, ἀπесύρθησαν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐδείπνησαν, ἠϋθύμησαν ὅλοι ὁμοῦ, διάφορα σινομιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους,

Ἰππότου ἐπανήλθεν εἰς ἑαυτόν, περιεῖδε τὰ περίξ, εἶδε τὸν εἰς τὰ αἵματά του πλέοντα καὶ ψυχορραγοῦντα ἐξωμότην, κατενόησε τὴν ἥρωϊκὴν πράξιν τοῦ γενναίου ἀνδρός, καὶ μετὰ δυσκολίας ἀνορθωθείς ἐρρίφθη εἰς τὸ στήθος τοῦ ὑπηρέτου του μετὰ δακρύων λέγων τὰ ἑξῆς. » Ὡσὺ μεγαλόψυχε ἄνερ, σὺ εἶσαι ὁ σωτὴρ τῆς ζωῆς μου. » Ἀλλ' ὁ Ρεῖμοῦνδος ἐδέχθη τὴν ἐκφρασιν ταύτην τῆς εὐγνωμοσύνης, τὸν ἐπαινὸν τοῦτον μεθ' ὑπερφηφάνειας καὶ ψυχρότητος, καὶ ἀπήντησε πρὸς τὸν κύριόν του. » Ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης προθύμῳς ἤθελον πολεμήσει κατὰ σοῦ, ἀλλὰ κατὰ τῆς προδοσίας καὶ τοῦ δόλου ὁ χριστικνός Ἰππότης προστατεύει καὶ αὐτὸν τὸν ἐχθρόν του. »

Εἰς τὸν Μουλέυ ἡ εὐγενὴς καὶ μεγαλόψυχος πράξις τοῦ Ρεῖμοῦνδου ἔκαμε βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸ μέγαρόν του, καὶ κατὰ μὲν τῶν δολοφόνων του ὠρίσθη σκληρὰν ἐκδίκησιν, πρὸς δὲ τὸν ἥρωα ἀποτεινόμενος μετὰ συγκινήσεως εἶπε. » Μεγαλόψυχε Ἰππότητα, καὶ ἄλλοτε ἐξετίμησα τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρός σου, ἥδη ὅμως ἀφείλεις νὰ ἀνταμειφθῇς διὰ τὰ γενναῖά σου αἰσθήματα· εἶσαι ὁ σωτὴρ τῆς ζωῆς μου, θὰ μένης πλησίόν μου, καὶ θὰ ἀπολαμβάνης μετ' ἐμοῦ ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου. » Ἐπανελθὼν ὅμως εἰς τὴν ἀρχικὴν καὶ παντοτεινὴν αὐτοῦ πρόθεσιν, καὶ νομίζων μεγάλην ἀπώλειαν νὰ στερηθῇ ἡ ἀληθὴς κατ' αὐτὸν θρησκεία ἓνα τοιοῦτον ἄνδρα, ἤρχισε νὰ παρακαλῇ αὐτὸν νὰ γίνῃ μωχμεθανός. Τὸν ἔδειξεν ἅπαντας τοὺς θησχυρούς του, καὶ περιέγραψε διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὴν τερπνὴν καὶ εὐδαίμονα ζωὴν, ἣν θὰ ἔζη μαζὺ του, καὶ τῷ προσέθηκε τέλος. » Σὺ δίδω εἰς σὺζυγον τὴν μικρὴν καὶ προσφιλεῖ μου θυγατέρα, καὶ μέλλεις σὺ νὰ ἦται τὸ καύχημα καὶ ἡ χαρὰ τοῦ βίου μου. » Εἰς μάτην τὰ πάντα· ὁ Ρεῖμοῦνδος ἀπήντησε μετὰ σοβαρότητος. » Σὺ πρῶτος ὦ Μουλέυ, οὐδόλως πλέον θὰ μὲ ἐξετίμας, οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην θὰ εἶχης πρὸς ἐμὲ, ἂν θέλων νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀ-

καὶ εἰς ἐμὲ. Τότε προσῆλθεν ὁ Βολφκάγγις. » Ἔγες ἤδη διαμένεις πλησίον μου, εἶπεν, εἶδες ἐν ποίᾳ εἰρήνῃ ζῶμεν, καὶ πῶς μᾶς διατάττει ἡ θερητικία νὰ μεταχειριζώμεθα καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς μας, εἶδες τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα μιᾶς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἥδη εἶσαι ἐλεύθερος, ἂν θέλῃς, δύνασαι νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου. » Ὅχι ἀπήντησεν ἐκεῖνος πλήρως ἀποφάσεως καὶ ζήλου, δὲν θὰ φύγω, κρατήσατέ με, δὲν ἐπιστρέφω πλέον εἰς τὸν ἔρημον ἐκεῖνον καὶ παγετώδη βίον, θέλω νὰ γίνω χριστιανός. Αἶφνης τότε ἐφάνη ἐνώπιόν του ὁ Ρεϊμουῦνδος. » Μουλέϋ, φωνάζει, ἐκτείνων τοὺς βραχίονάς του πρὸς αὐτὸν. Σιδ-Μουλέϋ, ἐγὼ εἶμαι ὁ Ρεϊμουῦνδος, καὶ οὗτος εἶναι ἀδελφός μου. Ὁ Μουλέϋ κατενόησε τὰ πάντα, δὲν ἠδύνατο ἐκ τῆς συγκινήσεως του νὰ κρατηθῇ, ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ρεϊμουῦνδου ὁλολύζων. Ἐπὶ πολὺ ὥραν ἴσταντο ἄφωνοι ἀκρότεροι· ἐπὶ τέλους ὁ Μουλέϋ σηκώσας τὴν κεφαλὴν λέγει. » Μοῦ ἔσωτες ἄλλοτε τὴν ζωὴν, ἥδη σώσεις καὶ τὴν ψυχὴν μου. Ὅχι ἐγὼ ἀπήντησεν εὐγενῶς ὁ Ρεϊμουῦνδος· ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅστις δίδει δύναμιν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὅστις εἶνε ἡ μὲν ἡ ἀλήθεια.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

* Μιὰ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν Ἐρρίκος ὁ Δ' ἐβάδιζε τετραποδῆτι φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων, τοῦ τὸν Δελαφίνα (τὸν πρεσβύτερον υἱόν του), αἶφνης εἰσῆλθε πρέσβυς τις καὶ κατέλαβεν (ἐπρόφθασεν) αὐτὸν εἰς ταύτην τὴν θέσιν. Ὁ μονάρχης χωρὶς νὰ παραχθῇ, λέγει πρὸς αὐτόν. » Κύριε πρέσβυ, ἔχετε τέχνα;—Μάλιστα, Μεγαλειότατε.—Τότε λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος, δύναμαι νὰ τελειώσω τὸν γῦρον τοῦ δωματίου. »

χειράς του! Τέλος ὁ Ἰππότης ὥφειλε νὰ διηγηθῇ τὰ συμβάντα του· ὅτε δὲ ἐτελείωσεν, ὕψωσεν ὁ Βαλφκράγγιος τὰς χειράς του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνερώνησε. » Μακάριοι οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον· ἡ ἀρετὴ ἑνὸς χριστιανοῦ ὑπερνικᾷ πολλὰς βασάνους καὶ ταλαιπωρίας, πολὰ ὅπλα. » Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἰππότου καὶ αἱ τύχαι αὐτοῦ ἐπροξένισαν πολλὴν αἰσθησιν εἰς ἅπασαν τὴν νῆτον, καὶ μάλιστα εἰς τὸ τάγμα. Ἡρὸ πάντων εἰ δὲκτῶ ἐκεῖνοι ἐλευθερωθέντες δὲν ἔπαυσαν διηγοῦμενοι τὰ πάντα νὰ ἐκθειάζωσι τὴν καρτερίαν, γενναιοῖτητα καὶ μεγαλοφυλίαν τοῦ ἥρωος· ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώματα, καὶ ἀπελάμβανε μεγίστην τιμὴν. Παρῆλθεν ἔτη τινά. Ὁ ἀγὼν πρὸς τοὺς ἀπίστους ἐξηκολούθει· ἀλλὰ τὸν Ρεῖμοῦνδον ἐκράτει εἰς τὴν νῆσον τὸ μέγα ἀξίωμα, ὅπερ εἶχεν ἐν τῷ τάγματι. Συνέβη ποτὲ ναυμαχία τις ἐκ τῶν συνήθων, καθ' ἣν οἱ Ἰππόται ἐνίκησαν κατὰ κράτος τοὺς πειρατὰς, συνέλαβον δὲ καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους, οὓς ἐκόμιζαν ἐπὶ δύο πλοίων εἰς τὸν λιμένα τῆς Μελίτης. Διὰ νὰ γείνη θριαμβευτικὴ ἡ προπαγωγή τῶν αἰχμαλώτων, διέταξεν ὁ μέγας Μάγιστρος, νὰ συναθροισθῶσιν ὅλοι οἱ Ἰππόται ὡς ἐν παρατάξει ἔμπροσθεν τοῦ παλατιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ λαοῦ νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς ἀπίστους ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν χεῖρην καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν ἀπάντων. Ὁ Ρεῖμοῦνδος ἴσατο παρὰ τὸν μέγαν μάγιστρον ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος τοῦ αἰφνης ἐνῶ παρετήρει τοὺς αἰχμαλώτους, τὰ βλέμματά του πίπτουσι ἐπὶ λίαν γνωστοῦ προσώπου. Ὁ Σιδ-Μουλῆϋ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ υπερήφανος Τοῦρκος καταβαλλόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ δυστυχήματός του, ἴστατο κάτω νενευκῶς, καὶ ἐν ἐτόλμῃ νὰ ἐγείρῃ ὑψηλὰ τὰ βλέμματά του. Ὁ Ρεῖμοῦνδος ἀμέσως προσκαλεῖ τὸν ἀδελφὸν του, τῷ ὁμιλεῖ εἰς τὸ οὖς, τῷ ἐξηγεῖται τὰ πάντα, καὶ λέγει ὅτι ἀνάγκη νὰ ἀγερᾷσιν τὸν αἰχμαλῶτον ἐκεῖνον, ἔστω καὶ εἰς ἐπειονδῆποτε τιμὴν.

» Μὴ με ἀγερᾷεις ἀνωφελῶς, εἶπεν ὁλοζονιῶς ὁ Τοῦρκος, ὅτε ὁ Βολφκράγγιος ἐμέτρει τὰ χρήματα, ἐτοπ δὲν θὰ εὕρη-

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Δέν εἶμαι τέρας ἄνθρωπε, θά σοι φαν' ὁμῶς τέρας·
ὡσεύεις τὸ σῶμά μου ἀπείρου κλείει σφαίρας.

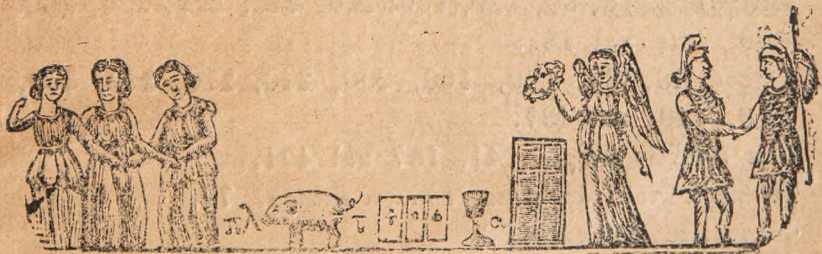
Καὶ πᾶσα μία ἐξ αὐτῶν μικράν βαττάζει στήλιν·
εἰς στήλιν καὶ τὸ σῶμά μου ἐπακουμβᾷ στρογγύλιν.

Τύπους θαλάσσης παριστῶ, ἀπείρους πεδιάδας
καὶ ὄρη, μὰ τὴν Δήμητρα, καὶ λόφους καὶ κοιλάδας.

Πενκαλλῇ μ' ἐγέννησεν ἐκ τῶν σφαιρῶν μου σφαῖρα·
ἡ καλλονή μου πλὴν πρὸς τί; ἀφ' οὗ ἔρχετ' ἡμέρα,

Καθ' ἣν βορὰ προσφέρομαι εἰς τὸν μέγιστον ὁδόντα,
τὸν πάντοτε ἐσθίοντα καὶ πάντοτε παίνωντα;

ΓΡΙΦΟΣ.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ μὲν ἐν τῷ ΙΑ'. τεύχει αἰνίγματος « Ἰκαρος » τοῦ δὲ γρίφου
« Ἐννέα φασὶ πάς Μοῖσας, ἀλλὰ καὶ Σαπφὼ Λεσβία ἡ δεκάτη ».

καὶ κατόπιν ἐκραιμῆθησαν. Ταῦτα ἐπὶ πολλὰς ἤδη ἡμέρας ἐπανε-
λαμβάνοντο. Τὸν Σιδ-Μουλέϋ ἤρχισε νὰ κατακυριεύῃ αἰ-
σθημά τι ἀγνώστου εἰς αὐτὸν ἡδονῆς. Ἡ ζωὴ ἐν τῷ μέτρῳ
τῆς εὐγενοῦς καὶ εὐσεβοῦς ἐκείνης οἰκογενείας τῷ ἐφαίνετο ὡς
ζωὴ ἐντὸς τοῦ παραδείσου. Ἡ ἡμερότης τῶν περὶ αὐτὸν
προσώπων, ἡ τάξις καὶ ἡ εὐπρέπεια ἐν τῷ οἴκῳ, ἡ χαρὰ ἡ
πανταχοῦ ἐπιλάμπουσα, ἡ κατάλληλος καὶ οὐδόλως κατα-
ναγκαστικὴ ἐργασία, καὶ ἐν γένει ὁ εὐδαίμων οὗτος βίος
εἴλκυε καὶ ἐμάγευεν αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε πολὺ ἀπέιχε τοῦ
νὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς οἰκείους του. Πολλάκις τὸ ἑσπέρας, ὅτε ἡ οἰ-
κογένεια ἅπασα προσήρχετο ἐν τάξει πρὸ τῶν ἱερῶν εἰκό-
νων, ἵνα προσευχηθῇ, αὐθόρμητος καὶ χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται
ἠκολούθει αὐτοὺς εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἀόρατος τέλος δυ-
ναμὶς προσεκόλληα αὐτὸν πρὸς τὴν προστάτιδα ἐκείνην οἰκο-
γένειαν. Ἐν τούτοις ὁ Βολφκίγγιος ἀπῆχε παντάπασι τοῦ νὰ
τῷ ἀναφέρῃ τι ἀφ' ἑαυτοῦ του περὶ θρησκείας κατὰ προηγου-
μένην συνεννόησιν μετὰ τοῦ Τεϊμούνδου. Ἀλλὰ μόνος πολ-
λάκις ὁ Μουλέϋ ἐζήτηι νὰ μάθῃ τίς εἶνε ἡ θρησκεία αὕτη ἡ
τόσον ἡμερόνουσα τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοσοῦτον εὐ-
δοκίμονος-καθιστῶσα αὐτούς. Τότε ὁ Βολφκίγγιος τῷ ἐδήγει
τὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ
θεῖα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Μουλέϋ ἤκουεν αὐτὰ μετ'
ἀπληξίας, καὶ ἐγεννᾶτο ἡδὴ ἐν αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία νὰ συμμε-
τάσχη καὶ αὐτὸς καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἐκ τῆς οὐρανίου ταύτης
πίστεως προερχομένης χάριτος καὶ εὐδαιμονίας.

Ἡμέραν τινὰ μικρὸν τι κοράσιον καθήμενον πλησίον του τῷ
ἐδίδεκε πολὺτιμον σταυρὸν, ὃν ἐφόρει εἰς τὸν λαιμόν του καὶ
ἐδιηγέτο μετὰ χάριτος τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν
ἀγάπην αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Ἐξάλλος ὑπὸ σιγικινή-
σεως ἀνεπήδησεν ὁ Μουλέϋ, ἤρπασεν τὸν σταυρὸν, ἤρχισε νὰ
καταφιλῇ αὐτὸν, καὶ μετὰ δακρύων νὰ λέγῃ ὑψὼν τὰ βλέμματα
του πρὸς τὸν οὐρανόν. « Ὡ σὺ αἰώνιε θεέ, ἐπίτρεψον ὥστε ἡ εἰρήνη
ἥτις κατοικεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδίων τούτων, νὰ εἰσέλθῃ

Ἐθνογραφία. 155.

Γλωσσολογία. 161.

Ἱατρική. 194, 217, 249 καὶ 294.

Ἱστορία. 207 καὶ 265.

Φυσικὴ Ἱστορία. 236, 301, 349 394.

Περὶ Γεωργίας, Βιομηχανίας καὶ οἰκιακῆς Οἰκονομίας. 241,
315, 352, καὶ 432.

Αἶγος Βενιαμὶν Λεσβίου. 288 καὶ 332.

ΤΕΛΟΣ

* Ο' διάσημος Duval, βιβλιοθηκάρχος τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου τοῦ Α'. ἔδιδε συχνὰ τὴν ἀπάντησιν « Δὲν εἰξεύρω » εἰς τὰς ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας ἀπηύθυναν πρὸς αὐτὸν περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων. — Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἀμυχῆς τις, σὲ πληρόνει, διὰ νὰ εἰξεύρης. — Μὲ πληρόνει δι' ὅσα εἰξεύρω, ἀπεκρίθη μετριοφρόνως ὁ σοφὸς ἀνὴρ. Ἄν ὅμως ἤθελε νὰ μὲ πληρόνη καὶ δι' ὅσα δὲν εἰξεύρω, ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς αὐτοκρατορίας δὲν ἤθελον ἀρκέσει πρὸς τοῦτο.

* Οἱ κάτοικοι Γερμανικῆς τινὸς πόλεως προσήνεγκον εἰς τὸν στρατάρχην Τουραῖνον τὸ ποσὸν τριακασίων χιλιάδων φράγκων, διὰ νὰ μὴ διέλθῃ μὲ τὸν στρατὸν του διὰ τῆς χώρας των. Ὁ Τουραῖνος ἀπεκρίθη εἰς τοὺς ἀπεσπασμένους. Ἐπειδὴ ἡ πόλις σας δὲν κεῖται ἐπὶ τοῦ δρόμου, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ὁ στρατός μου, δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὸ ἀργύριον, τὸ ὁποῖον μοὶ προσφέρετε.

* Ὁ ῥάπτης Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ'. ἐπαρουσίασε μὲ τῶν ἡμερῶν εἰς τοῦτον τὸν μονάρχην μακρὸν ὑπόμνημα περιέχον σχέδιον κυβερνητικῶν μεταρρυθμίσεων. Ὁ βασιλεὺς χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὰν ἐκπληξιν λέγει εἰς ἕνα τῶν θεραπόντων του. Προσκαλέσατε γρήγορα τὸν ἀρχικαγκελάριόν μου, διὰ νὰ μοὶ πάρῃ μέτρον δι' ἓν φέρεμα, διότι ὁ ῥάπτης μου θέλει ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πολιτικά.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

- Δήλωσις ἀντὶ προλόγου. Σελ. 1.
Ὁρελός ἢ ἀξία τῆς Ἱστορίας. 3.
Χαρακτηρισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. 9 καὶ 56.
Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς. 15, 52, 86 καὶ 183.
Διάλογοι περὶ βελτίονος συστήματος δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.
39, 90, 172, 256, 306, 343, 375 καὶ 423.
Γεωλογικά. 23, 63, 139, 281, 383 καὶ 452.
Περιγραφή τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς ἐφη-
λίου. 27, 67, 110, 145, 186, 230, 242, 337, 370,
καὶ 417.
Διηγήματα. 37, 78, 117, 199, 275, 318, 356, 396
435 καὶ 476.
Ἀνέκδοτα. 48, 80, 120, 160, 200, 240, 279, 359 καὶ 485.
Αἰνίγματα. 48, 80, 120, 160, 200, 240, 279, 320, 360,
400, 440 καὶ 487.
Γρίφοι. 48, 80, 120, 160, 200, 240, 279, 320, 360,
400, 440 καὶ 487.
Βίαι ἐνδόξων ἀνδρῶν. 41, 107 καὶ 401.
Τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ἄροτρα. 77.
Φιλοσοφία. 81 καὶ 372.
Ἀστρονομία. 100, 165, 326, 404 καὶ 466.
Περὶ τοῦ ἀδάμντος Regent. 116.
Ἀρχαιολογία. 120, 201, 321 καὶ 441.
Παιδαγωγική. 128, 224 καὶ 361.
Ποιήματα. 152, 192 καὶ 474.

ΤΡΗΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ. 56. στίχ. 2 ἀντὶ εὐαρέστων γραπτέων εὐθράστων, καὶ στίχ. 6. ἀντὶ διαχείρησις γραπτ. διαχείρισις.—Σελ. 136. στίχ. 19. Karl ἀντὶ Ksrl.—Σελ. 161. στίχ. ἀντὶ τὸν ὅποιον γραπτ. τὸ ὅποιον.—Σελ. 167. στίχ. 23. ἀντὶ κατέχει γραπτ. κατέχει, ὁ ἥλιος καὶ τοῦ τόπου, ἐν κατέχει.—Σελ. 168. στίχ. 24. ἀντὶ γεώκεντρον γραπτ. γεώκεντρον ἢ ἡλιόκεντρον.—Σελ. 307. στίχ. 11-12. ἀντὶ ἀναπαυόμενον καὶ ἀναστρέφοντα γραπτ. ἀναπαυόμενον καὶ ἀναστρέφοντι.—Σελ. 327. στίχ. 22. ἀντὶ σχετικῶς ἀνάλογος γραπτ. ἀντιστρέφως ἀνάλογος καὶ σελ. 328 στίχ. 10. ἀντὶ τριχίαν γραπτ. τροχίαν.—Σελ. 470. στίχ. 3. ἀντὶ οὐρανίων, σωμ. γραπτ. οὐρανίων σωμ.—καὶ στίχ. ἀντὶ ὅμας γραπτ. ὅμως.

